TITI LIVII PATAVINI HISTORICI QVARTAE DECADIS.
PRAEFATIO.

MEQVOQVE Iuuat:uelut ipſe in parte laboris ac periculi fuerim:ad finem belli puni
ci perueniſſe:nam & ſi profiteri auſum perſcripturum res omnis romanas in partibus ſin
gulis tanti operis fatigari minime connenit:tamen cum in mentem uenit tres &.xl.annos:
tot.n.ſunt a pr mo punico ad ſecundum bellum finitum:æque multa uolumina occupaſ
ſe mihi:quam occuparint quadringenti.lxxviii.anni a condita urbe ad Appium Claudiũ
conſulem:qui primus bellu m carthaginenſibus intulit:iam ꝓuideo animo uelut qui ꝓximis littoriis ua
dis inducti mare pedibus ingrediant̃:quicquid ꝓgredior:in uaſtiorem me altitudinem ac uelut profun
dam inuehi:& creſcere pene opus:quod prima quæq; perficiendo minui uidebatur.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.
LIBER PRIMVS.

PACEM PVNICAM BELLVM Macedonicum excepit:piculo haud quaquã
comparandum:aut uirtute ducis:aut robore militum:claritate regum antiquo
rum uetuſtæq; fama gẽtis:& magnitudine imperii:quo multam quondã Euro
pæ maiorem partem Aſiæ obtinuerant armis prope nobilius. Cæterum cœptum
bellum aduerſus Philippum decem ferme ante annis triennio prius depoſitum
erat:cum ætholi & belli & pacis fuiſſent cauſæ:uacuos deinde pace punica iam
romanos & infenſos Philippo cum ob infidam aduerſus ætholos alioſq; regiõis
eiuſdem ſocios pacem:tum ob auxilia cum pecunia nuper in Affricam miſſa
Annibali pœniſq;:p̃ces athenienſium:quos agro peruaſtato in urbem compule
rat:excitauerunt ad innouandum bellum. Sub idem fere tempus & ab Attalo rege & rhodiis legati uene
runt nunciantes Aſiæ quoq; ciuitates ſollicitari:his legationibus reſponſum eſt curæ aſianam rem ſenatui
fore. Conſultatio de macedonico bello integra ad conſules:qui tunc in prælio cum Boiis erant reiecta eſt.
Interim ad Ptolemæum Aegypti regem legati tres miſſi. Gn. Claudius Nero. M. Aemylius Lepidus. Gn.
Sempronius Tuditanus:ut annunciarent uictum Hannibalem pœnoſq;:& gratias agerent regi:quod in
rebus dubiis:cum finitimi etiam ſocii romanos defererent:in fide manſiſſet:& peterent:ut ſi coacti iniu
riis bellum aduerſus Philippum ſuſcepiſſent:priſtinum animum erga romanos conſeruaret: Eodem fere
tempore. P. Elius conſul in Gallia cum audiſſet a Boiis ante ſuum aduentum incurſiones in agros ſocio
rum factas:duabus legionibus ſubitariis tumultus eius cauſa ſcriptis:additiſq; ad eas quattuor cohorti
bus de exercitu ſuo. C. Appium præfectum ſocium hac tumultuaria manu per Vmbriam quam tribum
ſappiniam uocant: agrum Boiorum inuadere iuſſit:ipſe eodem aperto itinere per montes duxit. Appius
ingreſſus hoſtium fines primo populationes ſatis proſpere ac tuto fecit:delecto deinde ad caſtrum muti
lum ſatis idoneo loco ad demetenda frumenta (iam enim maturæ erant ſegetes) profectus:neq; explorato
circa nec ſtationibus ſatis firmis:quæ armatæ inermes atq; operi intentos tutarentur:poſitis: improuiſo
impetu gallorum cum frumentatoribus eſt circũuentus:inde pauor fugaq; etiam armatos cœpit:ad ſeptẽ
millia hominum palata per ſegetes:ſunt cæſa inter quos ipſe. C. Appius præfectus:cæteri in caſtra metu
propulſi:inde ſine certo duce conſenſu militari proxima nocte:relicta magna parte rerum ſuarum:ad con
ſulem per ſaltus prope inuios peruenere:qui niſi quod populatus eſt boiorum fines:& cum ingaunis li
guribus fœdus icit:nihil, quod eſſet memorabile aliud in prouincia cum geſſiſſet:Romam rediit. Cum
primum ſenatum habuit:uniuerſis poſtulantibus ne quã prius rem:q̃ de Philippo ſociorumq; querelis
ageret:relatum extemplo eſt:decreuitq; frequens ſenatus:ut. P. Elius conſul:quem uideretur ei: cum impe
rio mitteret: qui claſſe accepta: quam ex Sicilia. Gn. Octauius reduceret:in Macedoniam traiiceret. M.
Valerius leuinus prætor miſſus circa Vibonem duo de.xl.nauibus ab. Gn. Octauio acceptis in Macedo
niam traiecit:ad quem cum. M. Valerius legatus ueniſſet:edocuiſſetq; eum quantos exercitus:quãtũ naui
um numeꝝ cõparaſſet:rex:& quẽadmodũ circa oẽs nõ cõtinẽtis mõ urbes:ſed ẽt ĩſulas:partĩ ipſe adeũdo
partim ꝑ legatos cõciret hoĩes ad arma maiore conatu romanis id capeſſẽdũ bellum eẽ:ne cũctantibꝰ iis au
deret philippus:quod Pyrrus prius auſus ex aliquanto minore regno eſſet:hæc ſcribere eadem Aurelium
conſulibus & ſenatui placuit. Exitu huius anni cum de agris ueteꝝ militum relatum eſſet:q ductu atq; au
ſpicio ꝓconſulis Scipionis in Africa bellum ꝑfeciſſent decreuerunt patres. ut. M. Iunius p̃tor urbis:ſi ei ui
deretur decẽuiros agro ſamniti appuloq;:quod is publicus populi ro. eẽt metiẽdo diuidendoq; crearet.
creati. P. Seruilius. Qu. Cecilius Metellus. Gn. &. Marcus:Seruilii. Geminis ambobus cognomen erat
L. &. M. Hoſtilii Catones. Pub. Iulius. T. Apuleius. M. Fuluius Flaccus. P. Elius pætus:Quintus Flami
nius. Per eos dies. P. Elio conſulum comitia habente:creati conſules:Publius Sulpicius Galba:Gn. Aure
lius Cotta:p̃tores exinde facti. Qu. Minutius Ruffus:Liuius Furius purpurio. Q. Fuluius Gilo. Gn.
Sergius Plantius. Ludi romani ſcænici eo anno magnifice apparateq; facti ab ædilibus curulibus. L. Va
lerio Flacco:& Tito. Qu. Flaminio:biduum inſtaurati ſunt:frumentiq; uim ingentẽ:quod ex Africa pro
conſul Scipio miſerat:quaternis æris populo cum ſumma fide & gratia diuiſerunt: & plebeii ludi toti
inſtaurati ab ædilibus ple. L. Apuſtio Fullone:&. Q. Minutio Ruffo:q ex ædilitate p̃tor creatus erat:
& Iouis epulum fuit ludoꝝ cauſa:anno quingenteſimo quadrageſimo ab urbe condita. P. Sulpicio Gal

Att. Cauſa fuere belli cum philippo renouati

Romanorum cædes in gallia

M. Valerius Leuinus

Vide ne centones ſit legendũ. P. Sulpicius Gn. Aurelius conſ.

ba. Gn. Aurelio conſulibus bellũ cũ rege Philippo initum eſt paucis menſibus poſt pacẽ carthaginẽſibus
datam. Oĩm primũ eã rẽ idibus martiis: quo die tũ cõſulatus inibať. P. Sulpicius cõſul rettulit: ſenatuſq;
decreuit: ut ii conſules maioribus hoſtiis rẽ diuinã facerẽt: qbus diis ipſis uideretur: cum ꝑcatione ea: q̃ ſe

Bellum macedonicum punico ſubiectum.

natus populuſq; ro. de rep. deq; ineundo nouo bello in aĩo haberet: ea res uti populo ro. ſociiſq; nomini
latino bene ac fœliciter eueniret ſecundũ rem diuinã ꝑcationẽq; ut de re publica deq; ꝓuinciis ſenatũ cõſu-
lerent. Per eos dies opportune irritãdis ad bellũ aĩs: & litteræ. M. Aurelio legato: &. M. Valerio Leuino ꝓ-
prætore allatæ: & athenienſiũ noua legatio uenit: q̃ regẽ appropinquare finibus ſuis nunciaret: breuiq; non
agros mõ: ſed urbẽ etiã in ditionẽ eius futurã: niſi quid in romanis auxilii foret. Cũ ꝓnunciaſſent conſu-
les rẽ diuinã rite perfectã eſſe: & ꝑcationi annuiſſe deos aruſpicẽ reſpondere: lætaq; exta fuiſſe: & ꝓlationẽ
finiũ uictoriãq; triumphũ portendi: tũ litteræ Valerii Aureliiq; lectæ: & legati athenienſiũ auditi: ſenatus in
de conſultum factũ eſt: ut ſociis gratiæ agerentur: quod diu ſollicitati ne obſidionis qdẽ metu fide deceſſiſ-
ſent: De auxilio mittẽdo tum reſpondere placere: cum conſules prouincias ſortiti eſſent: atq; is conſul: cuſ
Macedouia prouincia eueniſſet ad populum tuliſſet: ut Philippo regi macedonium indiceretur bellum
P. Sulpicio prouincia Macedonia ſorte euenit: is rogationem promulgauit: uellent: iuberent Philippo re-
gi macedonibuſq;: qui ſub regno eius eſſent: ob iniurias armaq; illata ſociis po. ro. bellum indici. Alteri
conſuli Aurelio Italia prouincia obtigit. Prætores exinde ſortiti ſunt. Gn. Sergius Plancus urbanam. Qu.
Fuluius Gilo Siciliam. Qu. Minutius Ruffus Brutios. L. Furius purpurio Galliam. Rogatio de bello
macedonico primis comitiis ab omnibus ferme centuriis antiquata eſt: id cũ feſſi diuturnitate & grauita-
te belli ſua ſponte homines tedio periculoꝝ laborũq; fecerant: tũ. Qu. Bebius tribunus plebis uiam anti-
quam criminandi patres ingreſſus incuſauerat bella ex bellis ſeri: ne pace unq̃ frui plebs poſſet: ægre eam
rem paſſi patres laceratuſq; probris in ſenatu tribunus plebis & conſulem pro ſe quiſq; hortati: ut deinte-
gro comitia rogationi ferendæ ediceret: caſtigaretq; ſegnitiã populi: atq; doceret quanto dãno dedecoriq;
dilatio ea belli futura eſſet. Conſul in campo Martio comitiis habitis: priuſq̃ centurias in ſuffragium mit-
teret: concione aduocata ignorare: inquit: uidemini mihi quirites non utrum bellum an pace habeatis uos
conſuli: neq;. n. liberũ id uobis permittet Philippus: qui terra mariq; ingens bellum molitur: ſed utrum in
Macedoniã legiões trãſportetis: an hoſtem in Italiã accipiatis: hoc quantũ interſit: ſi unq̃ ante alias: puni-
co certe proximo bello experti eſtis. Quis. n. dubitat: quin: ſi ſaguntinis obſeſſis fidemq; noſtrã imploran

P. Sulpicii cõſulis cõcio ad populũ

tibus impigre tuliſſemus opem: ſicut patres noſtri mamertinis tulerant totum in Hiſpaniã auerſuri bellũ
fuerimus? quod cũctando cum ſumma clade noſtra ĩ Italiã accepimus. Ne illud quidem dubium ẽ quin
hũc ipſum philippum pactũ iã ꝑ legatos litteraſq; cũ Annibale ĩ Italiã traiicere miſſo cũ claſſe leuino qui ul-
tro ei bellũ inferret: in Macedonia cõtinuetimus & qđ tunc fecimus cum hoſtem Annibalem: in Italia ha-
beremus: id nunc pulſo Italia Annibale: pulſis carthaginenſibus: cũctamur facere? Patiamur expugnandis
Athenis: ſicut Sagunto expugnãdo annibalem paſſi ſumus: ſegnitiã noſtram experiri regem: non quinto
inde menſe quemadmodum ab Sagunto annibal: ſed quinto ĩde die: quã ab Corintho ſoluerit naues in ita
liam ueniet. Ne æquaueritis annibali philippum: ne carthaginenſibus macedonas: Pyrrho certe æquabi-
tis: dico q̃tum uel uir uiro: uel gens genti ꝓſtat. Minima acceſſio ſemper Epirus regno Macedoniæ fuit: &
hodie eſt. Polopõneſum totam in ditionem Philippus habet: Agroſq; ipſos non uetere fama magis quam
morte Pyrrhi nobilitatos. Noſtra nunc compara q̃to magis florentem Italiam: quãto magis integras res
ſaluis ducibus ſaluis tot exercitibus: quos punicum poſtea bellum abſumpſit: aggreſſus Pyrrhus tamen
concuſſit: & uictor prope ad ipſam urbem Romam uenit: nec tarentini modo oraq; illa Italiæ: quam ma
iorem græciam uocant: ut linguam ut nomẽ ſecutos crederes: ſed lucanus & brutius: & ſamnis ab nobis
defecerunt: hæc uos ſi Philippus in Italiam trãſmiſerit: qetura aut manſura in fide creditis? manſerunt
enim punico poſtea bello: nunq̃ iſti populi: niſi cũ deerit: ad quem deſciſcant: ab nobis non deficient. Si
piguiſſet uos in affricam traiicere: hodie in Italia annibalem & carthaginenſes hoſtes haberetis. Macedo-
nia potius quam Italia bellum habeat: hoſtium urbes agriq; ferro atq; igni uaſtenť: experti iam ſumus fo
ris nobis: quã domi feliciora potẽtioraq; arma eſſe. Ite in ſuffragium bene iuuantibus diis: & quæ patres
cẽſuerunt: uos iubete. Huius uobis ſentẽtiæ nõ conſul modo auctor ieſt: ſed iam dii ĩmortales: qui mihi ſa
crificãti præcantiq; ut hoc bellum mihi ſenatui uobiſq; ſociis ac nomini latino claſſibus exercitibuſq; no
ſtris bene ac feliciter eueniret: læta oĩa ꝓſperaq; portendere. ab hac oratione ĩ ſuffragium miſſi: uti roga-
rat: bellum iuſſerunt. Supplicatio inde a cõſulibus in triduum ex ſenatuſconſulto indicta eſt. obſecratiq;
circa omnia pulminaria dii quod bellum cum Philippo iuſſiſſet populus: id bene ac feiiciter eueniret: cõ
ſultiq; fœciales a publio Sulpicio bellum qđ indiceretur regi Philippo: utrum ipſi utiq; annunciari iube
rent: an ſati s eſſet in finibus regni: quod proximum præſidium eſſet: eo nunciari. Fœciales decreuerunt
utrum eorum feciſſet: recte facturum. Conſuli a patribus permiſſum: ut quem uideretur ex iis: qui extra
ſenatum eſſent: legatum mitteret ad bellum regi indicendum. Tum de exercitibus conſulum prætorũq;

Delectus habendi ratio

actum: conſules binas legiones ſcribere iuſſi: ueteres dimittere exercitus: Sulpicio: cui nouum ac magis no
minis bellum decretum erat: permiſſum ut de exercitu: quem proconſul Scipio ex africa deportaſſet: uo-
luntarios: quos poſſet: duceret: inuitum ne quem militem ueterem ducendi ius eſſet. Prætoribus. L. Furio
Purpurioni: & Quinto Minutio Ruffo quina millia ſocium latini nomini s cõſul daret: qbus ꝓſidiis al
ter galliã: alter brutios ꝓuinciã obtineret. Qu. Fuluius gillo ipſe iuſſus ex eo exercitu: quẽ. P. Elius cõſul
habuiſſet: ut qſq; minime multa ſtipẽdia haberet legere: donec & ipſe qnquemillia ſociũ ac noĩs latini ef-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſeciſſe:id præſidio Siciliæ ꝓuinciæ eſſet. Marco Aurelio. Falconi:qui prætor priore anno Campaniã pro
uinciã habuerat:prorogatũ ĩ annũ imperiũ eſt:uti ꝓprætor in Sardiniã traiiceret: q̃dq; de exercitu q ibi
eſſet quinque millia ſocium nois latini:qui eorũ minime multa ſtipendia haberet:legeret. Et cõſules duas
urbanas legiones ſcribere iuſſi:quæ:ſi quo res poſceret:multis in italia conctatis gẽtibus punici belli ſocie
tate iraq;:inde tumẽtibus mitterent̃ ſex legionibus,romanis eo anno uſura reſp. erat in ipſo apparatu belli
legati ab rege ptolemæo uenerunt qui nunciarunt athenienſes aduerſus Philippum petiſſe ab rege auxiliũ
cæterum & ſi cõmunes ſocii ſint:tamẽ niſi ex auctoritate populi ro. claſſem:neq; exercitũ defendendi aut
oppugnandi cuiuſq̃ cauſa regẽ in Græciã miſſurũ eſſe:uel quieturũ cum in reguo ſi po. ro. ſocios defendere
liceat uel romanos quieſcere:ſi malint paſſurũ:atq; ipſum auxilia:quibus facile aduerſus Philippum tue
ri Athenas poſſent:miſſurũ Græciæ regi ab ſenatu actæ reſpõſumq; tutari ſocios populo ro. in aĩo eſſe:ſi
qua re ad id bellum opus ſit:indicaturos regi:regniq; eius opes ſcire ſubſidia firma ac fidelia ſuæ reip. eſſe:
munera deinde legatis in ſingulos quinamillia. l. æris ex ſenatuſconſulto miſſa:cũ delectũ cõſules haberẽt:
pararentq; quæ ad bellũ opus eẽnt ciuitas religioſa in principiis maxime nouorũ bellorũ: ſupplicationibꝰ
habitis iam:& obſecratione circa oĩa puluinaria facta:nequid prætermitteret̃:quod aliquãdo factũ eſſet:
ludos Ioui donũq; mouere cõſulẽ cui ꝓuincia Macedonia eueniſſet:iuſſit. Morã uoto publico Licinius
põtifex maximus attulit:q negauit ex incerta pecunia uouere debere:ſi ea pecunia nõ poſſet ĩ bellũ uſui eẽ:
reponi ſtatim debere:nec cũ alia pecũia miſceri:quod niſi factũ eſſet uotũ rite ſolui nõ poſſe. Quãq̃ & res:
& auctor mouebat:tamẽ ad collegiũ põtificũ referre cõſul iuſſus:ſi poſſet recte uotũ inc rtæ pecuniæ ſuſci
pi poſſe:rectiuſq; eſſe põtifices decreuerũt. Vouit in eadẽ uerba conſul præeunte maximo pontifice: q̃bus
antea quinquẽnalia uota ſuſcipi ſolita erant:præterq̃ q̃d tanta pecunia. quantã tum cum ſolueretur: ſena
tus cenſuiſſet ludos:donaq; futurũ noueri t:totiens ante ludi magni de certa pecunia uoti erant:ii primi de
incerta. Omnium aĩs in bellum Macedonicum uerſis:repente nihil minus eo tempore timentibus gallici
tumultus fama exorta eſt. Inſubres:cenomani:& Boii excitis ſelinibus iluatibuſque & cæteris liguſtinis
populis. Hamilcare pœno duce:qui in iis locis de Aſdrubalis exercitu ſubſtiterat Placentiam inuaſerant
& direpta urbe ac per iram magna ex parte incenſa uix duobus millibus hoĩm inter incendia ruinaſq; reli
ctis:traiecto pado ad Cremonam diripiendam pergunt:uicinæ urbis audita clades ſpatiũ colonis dedit ad
claudẽdas portas præſidiaq; per muros diſponẽda:ut obſiderẽtur tamen prius quã expugnarent̃:nũcioſq; &
mitterent ad po. ro. L. Furius Purpurio:qui tum prouinciæ præerat cætero ex ſenatuſconſulto exercitum
dimiſſo;præter quinque millia ſocium ac latini nois:cũ iis copiis in ꝓxima regione ꝓuinciæ circa Arimi
num ſubſtiterat:is tum ſenatui ſcripſit:quo in tumultu prouincia eſſet:duarũ coloniarũ:quæ ingentẽ illam
tempeſtatem punici belli ſubterfugiſſent alteram captam ac direptam ab hoſtibus:alterã oppugnari. nec ĩ
exercitu ſuo ſatis præſidii colonis laborantibus fore niſi quinque millia ſociorũ. xl. millibus hoſtium(tot
enim in armis eſſet)trucidanda obiicere uelit:& tãta ſua clade iam inflatos excidio coloniæ romanæ auge
ri hoſtium animos. His litteris recitatis decreuerunt. ut. Gn. Aurelius conſul exercitum: cui in Ethruria
ad conueniendum diem edixerat:Arimini eadem die adeſſe iuberet:& aut ipſe: ſi per commodum reipu
blicæ poſſet:ad opprimendum gallicum tumultum proficiſceretur:aut. Qu. Minutio prætori ſcriberet.
ut cum ad eum legiones ex Ethruria ueniſſent:miſſis inuicem earum quinquemillibus ſociorum qui in
terim Ethruriæ præſidio eſſent proficiſceretur ipſe ad coloniam liberandam obſidione. Legatos item mit
tendos in Africam cenſuerunt: eoſdem Carthaginem: ut nunciarent ciuem eorum Amilcarem relictum
in Gallia: haud ſatis ſcire ex Aſdrubalis prius: an ex Magonis poſtea exercitu bellum contra fœdus
facere: exercitus gallorum ligurumq; exciuiſſe ad arma contra Po. Ro. eum: ſi Pax placeret: reuocan
dum illis & dedendum Po. Ro. eſſe ſimul nunciare iuſſi perfugas ſibi non omnes redditos eſſe: ac ma
gnam partem eorum palam Carthagini obuerſari dici: quos comprævhendi conquiriq; debere: ut ſibi
ex fœdere reſtituantur. Hæc ad carthaginenſes mandata. Maſiniſſæ gratulari iuſſi: quod non patrium
modo recuperaſſet regnum:ſed parte florentiſſima Syphacis finium adiecta etiam auxiſſet. Nunciare
poſtea iuſſi bellum cum rege Philippo ſuſceptum: quod carthaginenſes auxiliis iuuiſſet. iniuriaſq; infe
rendo ſociis Po. Ro. flagrante bello Italia:coegiſſet claſſes exercituſq; in Græciam mitti: & diſtinendo
copias cauſa in primis fuiſſet ſerius in Africam traiiciendi peterentq;: ut ad id bellum mitteret auxilia
numidarum equitum:dona ampla data:q̃ ferrent regi:uaſa aurea argenteaq;:togaq; purpurea: & palma
ta tunica cum eburneo ſcipione:& toga prætexta cum curuli ſella:iuſſiq; polliceri:ſiquid ei ad firmãdum
augendumq; regnum opus eſſe iudicaſſet: enixe id populum romanum merito eius præſtaturum. Ver
minæ quoq; Syphacis filii legati per eos dies ſenatum adierunt excuſantes errorem adoleſcentiamq; &
culpam omnem in fraudem carthaginenſium auertentes. & Maſiniſſam romanis ex hoſte amicum
factum:uerminam quoq; annixurum ne officiis in populum romanum:aut a Maſiniſſa:aut ab ullo alio
uincatur:petere:ut rex ſociuſq; & amicus ab ſenatu appellaretur. Reſponſum legatis eſt & patrem eius
Syphacem ſine cauſa ex ſocio & amico hoſtem repente populi romani factum: & eum ipſum rudimen
tum adoleſcentiæ bello laceſſentem romanos poſuiſſe:itaq; pacem illi prius petendam eſſe a Po. Ro. quã
ut rex ſociuſq; & amicus appellaretur:nominis eius honorem pro magnis erga ſe regum meritis dare Po.
Ro. conſueſſe: legatos romanos in Africa fore: quibus mandaturum ſenatum ut Verminæ pacis dent
leges liberum arbitrium eis populo romano permittẽte:ſiquid ad eas addi demi mutariue uellet:rurſus
ab ſenatu ei poſtulandum fore. Legati cum iis Mandatis in Africam miſſi. Gn. Terentius Varo. Sp. Lu

Legati ab ptolemæo rege

Gallicus tumultus

Placentia diripitur & incenditur a gallis

Legati ad quid carthaginem miſſi

Qui amici a romanis dicerẽtur appellarẽturue

cretius. Gn. Octauius quinqueremes ſingulis datæ. Litteræ deinde in ſenatu recitatæ ſunt. Qu. Minutii p̄
toris: cui Brutii prouincia erat: pecuniā Locris ex Proſerpinæ theſauris nocte clam ſublatā: nec ad quos p
tineat facinus: ueſtigia ulla extare: Indigne paſſus ſanatus nō ceſſari ab ſacrilegiis: & ne Pleminium quidē
tā clagꝫ recenſqꝫ noxe ſimul ac pœnæ exemplū hoīes deterrere. C. Aurelio cōſuli negotiū datū: ut ad præto
rē ī Brutios ſcriberet: ſenatui placere quæſtionē de expilatis theſauris eodē extēplo haberi: quo. M. Pōpo
nius prætor triennio ante habuiſſet: quæ inuenta pecunia eſſet reponi: ſi quo minus inuentū foret expleri:
prodigia ac piacularia: ſi uideretur: ſicut ante pontifices cēſuiſſent fieri: cā expiādæ uiolationis eius tēpli. Prodigia ēt
ſub idē tp̄s pluribus locis nunciata acciderūt: in lucanis cælū arſiſſe afferebant. Priuerni ſereno per diē totū
rubꝶ ſolē fuiſſe. Lanuuini tēplo ſoſpitæ Iunonis nocte ſtrepitū ingētem exortum: iam animaliū obſcæni
fœtus pluribus locis nunciabantur: in ſabinis īcertus infans natus maſculus an fœmina eſſet. alter ſedecim
iam annorum item ambiguo ſexu inuentus Fruſinone agnus cum ſuillo capite. Sinueſſæ, porcus cū capite
humano natus in lucanis in agro publico equus cum quinqꝫ pedibus: fœda omnia & deformia errātiſqꝫ
in alienos fœtus naturæ uiſa: ante omnia abominati ſemimares iuſſiqꝫ in mare extemplo deportari ſicut
proxime. C. Claudio. M. Liuio conſulibus deportatus ſimilis ꝓdigii fœtus erat: nihilominus decēuiros
adire libros de portento eo iuſſerunt: decemuiri ex libris res diuinas eaſdem: quæ proxime ſecundum id
prodigium factæ eſſent: imperarunt: carmen præterea ab ter nouenis uirginibus cani per urbem iuſſerunt
donumqꝫ Iunoni reginæ ferri. ea uti fierent. C. Aurelius conſul ex decemuirorum reſponſo curauit: car
men ſicut patrum memoria Liuius: ita tum condidit. P. licinius Tegula Expiatis omnibus religionibus
(nam etiam locris ſacrilegium perueſtigatum a. Qu. Minutio erat: pecuniaqꝫ. ex bonis noxiorum in the
ſauris repoſita) cum conſules ad prouincias ꝓficiſci uellent: priuati frequentes quibus ex pecunia: quam
M. Valerio. M. Claudio conſulibus: mutuam dederant: tertia penſio dedebatur eo anno adierunt ſenatum
quia conſules cum ad nouum bellum: quod magna claſſe magniſqꝫ exercitibus gerendum eſſet: uix ærari
um ſufficeret negauerant eſſe: unde iis præſentia ſolueretur. Senatus quærentes eos non ſuſtinuit: ſi in pu
nicum bellum pecunia data: in macedonicum quoqꝫ bellum: uti reſp. uellet aliis ex aliis orientibus bellis
quid aliud quam publicam pro beneficio: tanquā obnoxam ſuam pecuniam fore? cum & priuati æquū
poſtularent: nec tamen ſoluendo ære alieno reſp. eſſet quod medium inter æquum & utile erat decreuerūt
ut quoniam magna pars eorum agros uulgo uænales eſſe diceret: & ſibimet emptis opus eſſe: agri publi
ci: q intra quinquageſimum lapidem eſſet: copia iis fieret. Conſules agrum æſtimaturos: & in iugera ſe aſ
ſes uectigales teſtandi cā publicum agꝶ eſſe ipoſituros: ut ſiqs cū ſoluere poſſet: populus pecuniā habere
q̄ agrū mallet: reſtitueret agꝶ populo: Læti eam conditionem priuati accepe triētius tabuliuſqꝫ is ager qa
pro tertia parte pecuniæ datus erat appellatus. Tum. P. Sulpicius ſecundum uota ī capitolio nūcupata pa
ludatis cū lictoribus profectus ab urbe Brunduſium uenit: & ueteribus militibus uolūtariis ex Africano
exercitu in legiones deſcriptis: nauibuſqꝫ ex claſſe conſulis cornelii lectis altera die: quā a Brunduſio ſoluit
in Macedoniam traiecit ibi ei præſto fuere Athenienſium legati orantes: ut ſe obſidione eximeret. Miſſus
extemplo Athenas eſt. C. Claudius Centimalus cum uiginti longis nauibus & militibus: neque enim ip
ſe rex Athenas obſidebat: eo maxime tempore, Abydum oppugnabat: iam cum rhodiis & Attalo certami
nibus naualibus neutro feliciter prælio uires expertus: ſed animos ei faciebat præter ferociam inſitam: fœ
dus ictum cum Antiocho Syriæ rege: diuiſæqꝫ iam cum eo Aegypti opes: cui morte audita Ptolemæi re
gis ambo imminebant. Contraxerant autem ſibi cum Philippo bellum athenienſes haud quaquam
digna cauſa: dum ex uetere fortuna nihil præter animos ſeruant. Acarnanes duo iuuenes per initiorum
dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cætera turba ingreſſi ſunt: facile eos ſer
mo prodidit abſurde quædam percunctantes: deductiqꝫ ad Antiſtes templi: cum palam eſſet per erro
rem ingreſſos: tanquam ob infandum ſcelus interfecti ſunt: id tam fœde atqꝫ hoſtiliter gens acarna
num factum ad Philippum detulit: imperauitqꝫ ab eo: ut datis macedonum auxiliis: bellum ſe inferre
athenienſibus pateretur. Hic exercitus primo terram atticam ferro igniqꝫ depopulatus: cum omnis ge
neris præda in Acarnaniam rediit: & irritatio animorum ea prima fuit: poſt ea iuſtum bellum decretis
ciuitatis ultro in dicendo factum: Attalus enim rex rhodiiqꝫ perſecuti cedentem in Macedoniam Philip
Attalus pum: cum Aeginam ueniſſet rex: Pyræum renouandæ firmandæqꝫ cum athenienſibus ſocietatis cau
rex legati ſa traiecit. Ciuitas omnis obuiam effuſa cum coniugibus ac liberis. ſacerdotes cum inſignibus ſuis ītran
rhodii tem urbem Cadmi prope ipſi exciti ædibus ſuis exceperunt: In concionem extemplo populus uocatus:
ut rex: quæ uellet: coram ageret. Deinde ex dignitate magis uiſum ſcribere eum: de quibus uideretur:
quam præſentem ant referendis ſuis in ciuitatem beneficiis erubeſcere: aut ſignificationibus acclamatio
nibuſqꝫ multitudinis aſſentatione īmodica pudorem onerantis: In litteris autem: quæ miſſæ in cōcionē
recitatæqꝫ ſunt: commemoratio erat beneficiorum primum in ciuitatem ſuam: deinde rerum: quas ad
uerſus Philippum geſſiſſet: ad poſtremum adhortatio capeſſendi bellum: dum ſe: dum rhodios: tum
quidem dum etiam romanos haberent: nequicquam poſtea: ſi tum ceſſarent: prætermiſſam occaſio
nem quæſituros. Rhodii deinde legati auditi ſunt: quorum recens erat beneficium: quod naues longas
quattuor in portu athenienſium captas nuper a macedonibuſqꝫ recuperatas remiſerant: Itaqꝫ īgenti cōſen
ſu bellum aduerſus Philippum decretum: honores regi primum Attalo īmodici: deinde & rhodiis ha
biti: tum primum mentio illata de tribu: quam attalidam appellarent: ad decem ueteres tribus adden
da: & rhodiorum populus corona aurea uirtutis gratia donatus: ciuitaſque rhodiis data: quemadmo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dum rhodii prius atheniēſibus dederāt. Secūdum hæc rex Attalus ad claſſem Aeginam ſe recepit: Rhodii
etiā ab Aegina īde p inſulas Rhodiū nauigarūt: oībus pter Andrū: parūq;: & Cidnū: quæ pſidiis macedo
nū tenebātur in ſocietatē acceptis. Attalū Aeginæ miſſi ī Aetoliam nūcii: expectatiq; īde legati aliquandiu
nihil agētem tenuere: & neq; illos ad arma excire potuit gaudētes utcunq; cōpoſita cū Philippo pace: & ip
ſe rhodiiq; ſi inſtitiſſent cū Philippo: libertate egregiū p ſe Græciæ titulū habere potuiſſent patiētes rur-
ſus eū ī Helleſpōtū traiicere: occupantēq; græciæ opportuna loca uires colligere: bellū alueret gloriamq; eius
geſti perfectiq; romanis cōceſſerūt. Philippus magis regio aīo eſt uſus: qui cū attalū rhodioſq; hoſtes non
ſubſtinuiſſet: ne romano quidē quod īminebat: bello territus. Philode quodā ex pfectis ſuis cum duobus
millibus peditū eqtibus ducētis ad populādos atheniēſiū agros miſſo: claſſe tradita Heraclidi ut Maroneā
peteret: ipſe terra eodē cū expeditis duobus millibus peditū: eqtibus ducētis pgit: & Maroneā quidē prio
impetu expugnauit. Aenū inde cū magno labore: poſtremo pditiōe Ganymedis præfecti Ptolemæi cepit
deinde alia caſtella Cypſella: & Doriſcō & Sēpheū occupat. Inde pgreſſus ad Cherſoneſum: Eleūta: & Alo
peconeſum tradētibus ipſis recepit. Gallipolis quoq; & Madociis dedita & caſtella quædam ignobilia
Abydeni: ne legatis quidem amiſſis: regi portas clauſerunt: ea oppugnatio diu Philippum tenuit: eripiq;
ex obſidione: ni ceſſatum ab Attalo & rhodiis foret: potuerunt. Attalus. ccc. tantū milites ī præſidium: rho Philippi
dii quadriremē unam ex claſſe: cum ad Tenedū ſtaret: miſerunt eodem poſtea cū iam uix ſuſtinerent obſi ſucceſſus.
dionem: & ipſe Attalus cum traieciſſet: ſpem tantū auxilii ex ppinquo oſtēdit neq; terra: neq; mari adiu-
tis ſociis: abydeni quoq; tormētis per muros diſpoſitis non terra mō adeuntes aditu arcebāt: ſed nauium
quoq; ſtationem infeſtam hoſtii faciebāt: poſtea cum & muri pars ſtrata ruinis: & ad interiorē raptim op
poſitum murum cuniculis iā peruētum eſſet legatos ad regē de conditionibus tradēdæ urbis miſerunt. pa
ciſcebantur autem: ut rhodiam quadriremē cum ſociis naualibus Attaliq; præſidiū emitti liceret: atq; ipos
urbe excedere cum ſingulis ueſtimentis. Quibus cum Philippus nihil pacati niſi oīa permittentibus reſpō
diſſet: adeo renunciata hæc legatio ab indignatione ſimul ac deſperatione iram accendit: ut ad ſaguntinam
rabiem uerſi matronas omnes in templo Dianæ: pueros ingenuos: uirgineſq; etiam īfantes cū ſuis nutrici
bus in gymnaſiū includi iuberent: aurum & argētum in forū deferri: ueſtem præcioſam in nauem rhodiā
Cyzicænāq;: quæ in portu erat: choreos ſacerdotes uictimaſq; adduci & altaria in medio poni: ibi delecti
primumq; ubi cæſam aciē ſuorum p dirupto muro pugnātē uidiſſent: extēplo cōiuges liberoſq; īterfice- Abydeno
rēt aurū & argētū ueſtē: q̄ ī nauibus eſſent ī mare deiicerēt: tectis publicis priuatiſq; q̄ plurimis locis poſſēt rū deſpera
ignes ſubiicerēt. & ſe facinus ppetraturos præeuntibus ēt execrabile carmen ſacerdotibus iureiurando co- tio.
acti: tum militaris ætas iurare neminē uiuum niſi uictorem acie exceſſurum hi memores dictorū adeo pti
naciter pugnauerunt: ut cum plium nox diremptura eēt: rex prior territus rabie eorum pugna abſtiterit.
Principes: quibus atrocior pars facinoris delegata erat: cum paucos & confectos uulneribus ac laſſitudi-
ne ſupereſſe prælio cernerent: luce prima ſacerdotes cum infulis ad urbem dedendam Philippo mittunt.
Ante deditionem ex iis legatis romanis: qui Alexandriam miſſi erant. M. Aemylius trium conſenſu mi-
nus natu audita obſidione abydenorum ad Philippum uenit: q̄ queſtus Attalo rhodiiſq; arma illata: &
quod tum maxime Abydum oppugnaret: cum rex ab Attalo & rhodiis ultro ſe bello laceſſitum diceret: Miſerabi
num abydeni quoq;: inquit: ultro tibi intulerunt arma? inſueto uera audire ferocior oratio uiſa eſt: quam lis abyde
quæ habenda apud regem eſſet: ætas: inquit: & forma & ſuper omnia romanum nomen te ferociorem fa- n orum
cit: ego autem primum uelim uos fœderum memores mecū ſeruare pacem ſi bello laceſſitis: mihi quoq; caſus.
animo eſt facere: & regnum macedonum nomenq; haud minus: quam romanum nobile bello ſentietis:
ita dimiſſo legato Philippus auro argentoq;: quæ coaceruata erant accepto hominum prædam omnem
amiſit: tanta. n. rabies multitudinē inuaſit: ut repente proditos rati: qui pugnantes mortem occubuiſſent:
periuriumq; aliis alii exprobrantes & ſacerdotibus maxime: qui quos ad mortem deuouiſſent: eorum
deditionem uiuorum hoſtii feciſſent: repente omnes ad cædes coniugum liberorumq; diſcurrerent: ſeq;
ipſi per omnes uias læti interficerent. Obſtupefactus eo furore rex ſuppreſſit impetum militum: & tri-
duum ſe ad moriendum abydenis dare dixit: quo ſpatio plura facinora in ſe uicti ædiderunt: quam infe-
ſti ædidiſſent uictores: nec niſi quem uincula: aut alia neceſſitas mori prohibuit: quiſquam uiuus in pote
ſtatem uenit philippus: impoſito Abydi præſidio in regnum rediit. Cum uelut Sagunti excidium Anni
bali: ſic Philippo abydenorum clades ad romanum bellum animos feciſſet: nuncii occurrerunt conſu-
ſulem iam in Epiro eſſe: & Apolloniam terreſtres copias nauales Corcyram in hyberna deduxiſſe. Inter
hæc legatis: qui in Africam miſſi erant de Amilcare gallici exercitus duce: reſponſum a carthaginenſibus
eſt nihil ultra ſe facere poſſe: quam ut exilio eum mulctarent: bonaq; eius publicarent: perfugas & fugiti
uos: quos inquirendo ueſtigare potuerunt: reddidiſſe & de ea re miſſuros legatos Romam: qui ſenatui
ſatiſfacerent: ducēta millia modium tritici Romam. cc. ad exercitum in Macedoniam miſerunt: Inde in
Numidiam ad regem profecti legati: dona data Maſiniſſæ: mādataq; ædita: equites. cc. numidæ cum da
ret: accepti: ipſe in naues imponendos curauit: & cum. cc. millibus modium tritici. cc. hordei in Ma-
cedoniam miſit. Tertia legatio ad Verminam ierat: is ad primos fines regni legatis obuiam progreſſus: Verminæ
ut ſcriberent ipſi quas uellent pacis cōditiones: permiſit omnem pacē bonā ſibi iuſtamq; fore cum Popu. pax data
Ro. datæ leges pacis: iuſſuſq; ad eam confirmandam mittere legatos Romam. Per idē tēpus. L. Corneli- a Ro.
us Lentulus proconſul ex Hiſpania rediit: qui cū in ſenatu res ab ſe p multos annos fortiter feliciterq; ge-
ſtas expoſuiſſet: poſtulaſſetq; ut triumphanti ſibi inuehi liceret ī urbem: res triūpho dignas eē cēſebat ſena-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tus: ſed exemplum a maioribus non accepiſſe: ut qui neq; dictator: neq; conſul: neq; prætor res geſſiſſet
Triūphā di mos
triumpharet: ꝓconſulē illū Hiſpaniam ꝓuinciā non conſulē aut prætorē obtinuiſſe: decurrebatur tamen
eo ut ouās urbē iniret: intercedente. T. Sempronio longo tribuno ple. qui nihilo magis id more maiorū
aut ullo exēplo futuꝝ diceret: poſtremo uictus conſenſu patꝝ tribunus ceſſit: & ex ſenatuſconſulto. L. Len
tulus ouans urbem eſt ingreſſus: argenti tulit ex præda quadraginta triamillia pondo: auri octingēta. l. mi
litibus ex præda centū. xx. aſſes diuiſit. Iam exercitus conſularis ab Arretio ariminum traductus erat: &
quinque millia ſocium latini nōis ex Gallia in Ethruriā tranſiuerant: itaq;. L. Furius magnis itineribus
ab arimino aduerſus gallos Cremonā tum obſidentes ꝓfectus: caſtra mille quingētorū paſſuum inter
uallo ab hoſte poſuit: occaſio egregie rei gerēdæ fuit: ſi ꝓtinus de uia ad caſtra oppugnanda duxiſſet pala
ti paſſim uagabātur ꝑ agros nullo ſatis firmo relicto præſidio: laſſitudini militū timuit: q̄d raptim du
ctum agmen erat galli clamore ſuoꝝ ex agris reuocati omiſſa præda. q̃ in manibus erat: caſtra repetiuere
& poſtera die in aciē ꝓgreſſi: nec romanus morā pugnādi fecit: ſed uix ſpatiū inſtruendi fuit eo curſu ho
ſtes in præliū uenerūt: dextera ala quia ī alas diuiſum ſocialem exercitū habebat: in prima acie locata eſt: in
Gallorū metus
ſubſidiis quæ romanæ legiōes. M. Furius dexteræ alæ: legiōibus. M. Cecilius: equitibus. L. Valerius Flac
cus (legati oēs erāt) præpoſiti. Prætor ſecum duos Legatos. Gn. Letorium: &. P. Titinū habebat: cū q̄bus
circūſpicere & obire ad oēs hoſtiū ſubitos conatus poſſet. Primo galli omni multitudine in unū locū cō
nixi obruere atq; cōterere ſeſe dexteram alā quæ prima erat ſperarūt poſſe: ubi id paꝝ procedebat: circūue
nire a cornibus & amplecti hoſtiū aciē: quod multitudine aduerſus paucos facile uidebatur: conati ſunt:
id ubi uidit prætor: & ut ipſe dilataret aciem: duas legiones ex ſubſidiis dextera leuaq; alæ: quæ ī prima
acie pugnabat: circundat ædemq; deo Ioui nouit ſi eo die hoſtes fudiſſet. L. Valerio īperat: ut altera parte
duarū legionū equites: altera ſociorū eq̄tatū ī cornua hoſtiū emittat: nec circūuenire eos aciē patiat̄: ſimul
& ipſe ut extenuatā mediā ſubductis cornibus aciē galloꝝ uidit: ſigna īferre confertos milites & perrum
pere ordines iubet: & cornua ab eq̄tibus & medii a pedite pulſi: ac cū repēte ī oī parte cæde īgēti ſternerēt̄
galli terga uerterūt: fugaque effuſa repetūt caſtra fugiētes ꝓſecutus eques: mox & legiones inſecutæ ī caſtra
impetū fecerunt: minus ſex millia hominum īde effugerunt: cæſa & capta ſupra quinq;: &. xxx. cū ſignis
militaribus. lxx. carpentis gallicis multa præda oneratis plus ducentis. Hamilcar dux pœnus eo prælio ce
cidit: & tres imperatores nobiles gallorum placentini captiui ad duo millia liberorum capitum redditi co
Ingēs gallorum cædes
loni. Magna uictoria lætaq; Romæ fuit litteris allatis ſupplicatio in triduum decreta ē: Romanorum ſo
ciorumq; ad duo millia eo prælio ceciderunt: plurimi dexteræ alæ: in quam primo īpetu īgens uis hoſtiū
illata eſt. Quāq̄ a ꝑtore prope debellatū erat: cōſul quoq;. C. Aurelius præfectis: q̃ Romæ agenda fuerant
ꝓfectus ī Galliā uictorem exercitu a ꝑtore accepit: cōſul alter cum autūno ferme exacto in ꝓuinciam ue
niſſet: circa Apolloniam hybernabat: ab claſſe. q̃ Corcyræ ſubducta erat. C. Claudius: triremeſq; romanæ
ſicut ante dictum eſt. Athenas miſſæ cū Pyreum perueniſſent: deſpondentibus iā aīos ſociis ſpem ingentem
attulerant: nam & terreſtres ab Corintho: q̃ per Megarā īcurſiōes in agros fieri ſolitæ erāt: nō fiebāt: & ꝑdo
num a Chalcide naues: q̃ nō mare ſolum infeſtum: ſed ēt oēs maritimos agros athenienſibus fecerant: non
modo Samū ſuperare ſed ne extra fretum Euripi cōmittere aperto mari ſe audebant: ſuperuenerunt iis tres
rhodiæ quadriremes: & erant atticæ tres aptæ naues ad tuendos maritimos agros comparatæ. Hæc
claſſe ſi urbs agriq; athenienſium defenderentur: ſatis in præſentia exiſtimanti Claudio eſſe: maioris etiā
rei fortuna oblata eſt: exules ab Chalcide regiorum iniuriis pulſi attulerunt occupari Chalcidem ſine cer
tamine ullo poſſe: nam & macedonas quia nullus in propinquo ſit hoſtium metus uagari paſſim: & op
pidanos præſidio macedonum fretos cuſtodiam urbis negligere. His auctoribus profectus quāquam Sa
mum ita mature peruenerat: ut inde prouehi ad primas anguſtias Euboeæ poſſet: ne ſuperato promonto
rio conſpiceretur: claſſem in ſtatione uſq; ad noctem tenuit: primis tenebris mouit & tranquillo perue
Chalcis capitur
ctus Chalcidem pauloante lucem: quā infrequentiſſima urbis ſunt: paucis militibus turrim ꝓximā murū
q; circa ſcalas cepit: alibi ſopitis cuſtodibus: alibi nullo cuſtodiente progreſſi: inde ad frequētia edificiis lo
ca cuſtodibus interfectis refractaq; porta cæteram multitudinem acceperunt. Inde in totā urbē diſcurſum ē
aucto ēt tumultu: quod circa forum ignis iniectus erat conflagrarunt & horrea regia: & armamentarium
cū ingenti apparatu machinarū tormentorūq;: cædes inde paſſim fugientium pariter ac repugnātium fieri
cœpta eſt: nec ullo iam: qui militaris ætatis eſſet: non aut cæſo aut fugato. Sopatro ēt acarnane ꝑfecto præ
ſidii interfecto: præda omnis primum in foꝝ collata: deinde in naues īpoſita: carcer ēt ab rhodiis refract᷒:
emiſſiq; captiui: quos Philippus tanquā in tutiſſimam cuſtodiā condiderat: ſtatuis inde regis deiectis trū
catiſq;: ſigno receptui dato conſcenderūt naues: & Pyræum: unde ꝓfecti erāt: redierūt: q̄d ſi tantum mili
tum romanorum fuiſſet: ut & Chalcis teneri: & non deſeri præſidium Athenarum potuiſſet: magna res
principio ſtatim belli Chalcis & Euripus adempta regi forent: nam ut terra Thermopylarum anguſtiæ
Græciam: ita mari fretum Euripi claudit. Demetriadæ tum philippus erat: quo cum eſſet nunciata cla
des ſociæ urbis: quanquam ſerum auxilium ꝑditis erat: tamen quæ proxima auxilio eſt: ultionem petēs:
cum expeditis quinque millibus peditū &. ccc. eq̄tibus extēplo profectus curſu propere Chalcidem con
tendit haud quāq̄ dubius opprimi romanos poſſe: a qua deſtitutus ſpe nec q̄cq̄ aliud quam ad deforme
ſpectaculum ſemirutæ ac fumantis ſociæ urbis cum ueniſſet paucis uix: qui ſepelirent: bello abſumptos
relictis: æque raptim quam uenerat: tranſgreſſus ponte Euripum per Boetiam Athenas ducit pari incœ
pto haud diſparem euentum ratus reſponſuꝝ: & reſpondiſſet: niſi ſpeculator (Hemerodromas uocant græ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ei)ingens die uno curſu emetiens ſpatium:cõtemplatus regiũ agmen e ſpecula quadam prægreſſus nocte
media Athenas peruenifſet:idem ibi ſomnus:eademq; negligentia erat:quæ Chalcidem dies ante paucos
prodiderat:excitati nuncio trepido & prætor atheniẽſium & Dioxippus præfectus cohortis mercede mi/
litantium auxiliorum:conuocatis in forum militibus:tuba ſignũ ex arce dari iubet:& hoſtes adeſſe om/
nes ſcirent:ita undiq; ad portas ad muros diſcurrunt. Paucas poſt horas Philippus aliquanto tamen ante
lucem appropinquans urbi:conſpectis luminibus crebris & fremitu hominum trepidantium:ut in tali/
bus tumultu exaudito ſuſtinuit ſigna:& cõſidere ac quieſcere agmen iubet:ui aperta propalã uſurus:quã/
do parum dolus profuerat:ad Dipylon acceſſit:porta ea uelut in ore urbis poſita maior aliquanto poten
tiorq;:quam cæteræ eſt & intra eam extraq; latæ ſunt uiæ:ut & oppidani dirigere aciem a foro ad portã
poſſent:& extra limes mille ferme paſſus in Academiæ gymnaſium ferens pediti equitiq; hoſtium liberũ
ſpatium præberet. Eo limite athenienſes cum Attali præſidio & cohorte Dioxippi acie intra portam ĩſtru
cta ſigna extulerunt:quod ubi Philippus uidit:habere ſe hoſtes in poteſtate ratus & diu optata cæde:neq;
enim ulli græcarum ciuitatum infeſtior erat:expleturum cohortatur milites ut ſe intuentes pugnarent ſci
rentq; ibi ſigna:ibi aciem eſſe debere:ubi rex eſſet:concitat in hoſtes equum non ira tantum:ſed etiam glo
ria elatus:quod ingenti turba completis etiam ad ſpectaculum muris conſpici ſe pugnãtem egregium du
cebat:aliquantum ante aciem cum equitibus paucis euectus in medios hoſtes ingentem tum ſuis ardorẽ:
tum pauorem hoſtibus iniecit,plurimos manu ſua comminus eminuſq; uulneratos compulſoſq; in por
tam conſecutus & ipſe cum maiorem in anguſtiis trepidantium ediſſet cædem in temerario incœpto tu
tum tamen receptum habuit:quia:qui in turribus portæ erant:ſuſtinebant tæla ne in permixtos hoſtibus
ſuos coniicerent:intra muros deinde tenentibus milites athenienſibus. Philippus ſigno receptui dato ca/
ſtra ad Cynoſarges(templum herculis:gymnaſiumq;:& lucus erat circũiectus)poſuit:ſed Cynoſarges &
lucus & quicquid ſancti amœniue circa urbem erat:incenſum eſt:dirutaq; non tecta ſolum:ſed etiã ſepul/ Philippus
chra:nec diuini humaniue iuris quicq̃ præ impotenti ira eſt ſeruatum. Poſtero die cum primo clauſæ fu/ Athe.cõ/
iſſent portæ deinde ſubito apertæ:quia præſidium Attali ab Aegina:romaniq; ab pyræo intrauerant ur/ pellit in
bem:caſtra ab urbe rettulit rex tria ferme milia paſſuũ:ĩde Eleuſinam profectus ſpe improuiſo templi ca urbem
ſtelliq; quod & imminet & circũdatum eſt templo capiendi:cum haud quaq̃ neglectas cuſtodias animad/
uertiſſet & claſſem a Pyræo ſubſidio uenire:omiſſo incœpto. Megaram ac protinus Corynthum ducit:&
cum Argis achæorum concilium eſſe audiſſet:inopinantibus achæis concioni ipſi ſuperuenit:conſultabãt
de bello aduerſus Nabin tyrãnum lacedæmoniorum:qui tranſlato imperio a philoppœmene ad Cyclia/
dem nequaq̃ parem illi ducem dilapſa cernens achæorum auxilia redintegrabat bellum:agroſq; finitimo
rum uaſtabat:& iam urbibus quoq; erat terribilis:aduerſus hunc hoſtem:cum quantum ex quaq; ciuita
tum militum conſcriberetur conſultarent. Philippus dempturum ſe eis curam:quod ad Nabin & lecedæ/
monios attineret:pollicitus:nec tantum agros ſociorum populationibus prohibiturum:ſed terrorẽ om/
nem belli in ipſam Laconiam ducto eo extemplo exercitu tranſlaturum. Hæc oratio cum ingenti homi/
num aſſenſu acciperetur:ita tamen æquum eſt inquit:me ueſtra meis armis tutari:ne mea interim nuden/
tur præſidiis:itaq; ſi uobis uidetur:tantum parate militum:quantum ad Horreum:& Chalcidem:& Co
rinthum tuenda ſatis ſint ut meis ab tergo tutis ſecurus bellum Nabidi inferam & lacedæmoniis. Non fe
fellit achæos:quo ſpectaſſet tam benigna pollicitatio:auxiliũq; oblatum aduerſus lacedæmõios:id quæ
ri ut obſidem achæorum iuuentutem educeret ex Peloponneſo ad illigandum romano bello gentem:&
id quidem coarguere Cycliades prætor achæorum nihil attinere ratus,id modo cum dixiſſet non licere le
gibus achæorum de aliis rebus referre:quam propter quas cõuocati eſſent:decreto de exercitu parando ad
uerſus Nabin facto cõcilium fortiter ac libere habitum dimiſit ĩter aſſentatores regios ante eam diem ha/
bitum. Philippus magna ſpe depulſus uoluntariis paucis militibus conſcriptis. Corintum atq; in atticã
terram rediit. Per eos ipſos dies:quibus Philippus in Achaia fuit:Philocus præfectus regi⁹ ex Euboea ꝓ
fectus cum duobus milibus thracum macedonumq; ad depopulandos athenienſium fines e regiõe Eleuſi
nis ſaltum Cithæronis tranſcendit:inde dimidia parte militum ad prædandum paſſim per agros dimiſſa
cum parte ipſe occultus loco ad inſidias opportuno cõſedit:ut ſi ex caſtello ab Eleuſine in prædantes ſuos
impetus fieret:repẽte hoſtes effuſos ex ĩprouiſo adoriretur:non fefellere inſidiæ:itaq; reuocatis:qui diſcur
rerant ad prædandũ militibus:inſtructiſq; ad oppugnandum caſtellum Eleuſinem profectus cum mul/
tis inde uulneribus receſſit:Philippoq; ſe uenienti ex Achaia coniunxit:temptata & ab ipſo rege oppugna
tio eius caſtelli eſt:ſed naues romanæ ab Epiro uenientes intromiſſumq; præſidium abſiſtere incœpto co
egerunt. Diuiſo exercitu rex cum parte Philoclem Athenas mittit:cum parte ipſe Pyræum pergit:ut cum
Philocles ſubeundo muros comminãda oppugnatione contineret urbe athenienſes:ipſi pyræum leui cũ Philippi
præſidio relictum expugnandi facultas eſſet. Cæterum nihil ei Pyræi quam Eluſinis facilior iiſdem fere conſilium
defendentibus oppugnatio fuit:a Pyræo Athenas repente duxit:inde eruptione ſubita peditum equitũq; oppugnã
inter anguſtias ſemiruti muri qui brachiis duobus Pyræum Athenis iungit:repulſus:omiſſa opugnatiõe dis athẽis
urbis diuiſo cum Philocle rurſus exercitu:ad agros uaſtandos profectus:cum priorem populationem ſe
pulchris circa urbem diruendis exercuiſſet:neqd inuiolatũ relinqueret tẽpla deũ:quæ pagatim ſacrata ha/
bebãt:dirui atq; incendi iuſſit:& ornata eo genere operum eximie terra attica & copia domeſtici marmo/
ris & ĩgeniis artificũ ꝓbuit huic furori materiã:neq;.n.diruere modo ipſa tẽpla ac ſimulacra euertere ſatis
habuit:ſed lapides quoq;:ne ĩtegri cumularẽt ruinas:frãgi iuſſit:& poſteaq̃ nõ tã ira ſaciata:quã iræ exer

cendæ materia hæc deerat: agro hoſtiū in Boetiam exceſſit: nec aliud quicquā dignum memoria in Græ-
cia egit. Conſul Sulpitius eo tempore inter Apolloniam ac Dyrrachium habebat caſtra ad tarſum flu
mē: quo acceſitum Titum Apuſtiū legatū cum parte copiarū ad depopulandū hoſtium fines mittit. Apu
ſtius extrema Macedoniæ populatus: Corrhago & Gerrunio & orreſſo caſtellis prīo īpetu captis: ad An-
tepatriā in faucibus anguſtis ſitam urbē uenit: ac primo euocatos principes ad colloquiū: ut fidei roma-
norum ſe committerēt: perlicere ē conatus: deinde ubi magnitudine ac mœnibus ſituq; urbis fræti dicta
aſpernabant̃ui atq; armis adortus expugnauit: puberibuſq; interfectis præda omni militibus cōceſſa di
ruit: muros: atq; urbem incēdit. Hic metus Codrionē ſatis ualidum & munitū oppidū ſine certamine: ut
dederetur romanis: effecit. Præſidio ibi relicto. Indus nomē ꝓpter alterā in Aſia urbem: quā oppidū no-
tius ui capitur. Reuertentem legatū ad conſulē cū ſatis magna ꝑda Athenagoras qdam regius præfect⁹ in
tranſitu fluminis a nouiſſimo agmine adortus poſtremos turbauit: ad quorū clamorē & trepidationē cū
reuectus ꝓpere legatus ſigna cōuertiſſet: coniectiſq; in mediū ſarcinis aciem direxiſſet: nō tulere impetū ro-
manorū militū regii. Multi ex iis occiſi: plures capti. Legatus incolumi exercitu reducto ad conſulē reuer-
titur: inde extēplo ad claſſem: Hoc ſatis felici expeditione bello cōmiſſo reguli ac principes accolæ macedo-
num in caſtra romana ueniunt. Pleuratus Serdileni filius: & Aminā der athamanū rex: & ex dardanis Ba-
to Longari filius: bellū ſuo nomine Longarus cū Demetrio Philippi patre geſſerat: pollicentibus auxilia
reſpondit conſul: dardanorū & Pleurati opera: cū exercitum in Macedoniā induceret: ſe uſurū: Aminādro
ætolos cōcitandos ad bellū attribuit: Attali legatis: nam ii quoq; p id tpˢ uenerant: mādat ut Æginæ rex:
ubi hybernabat: claſſem romanā opperiret̃: qua adiuncta bello maritimo ſicut ante Philippū urgeret: ad
Varii bellorum apparatus
rhodios quoq; miſſi legati: ut capeſſerent partē belli. Nec Philippus ſegnius: iam enim in Macedoniā per
uenerat: apparabat bellū filiū Perſea puerū admodū datis ex amicorū numero: qui ætatē eius regerēt: cum
parte copiarū ad obſidendas anguſtias quæ ad Pelagoniā ſunt: mittit. Sciatū & Pepetrecū haud ignobiles
urbes: ne claſſi hoſtiū prædæ aut p̄mio eſſent: diruit: ad ætolos mittit legatos: ne gens inquieta aduētu ro-
Panætolium
manorū fidē mutaret. Concilium ætolorū ſtatuta die: quo panætoliū uocant: futurū erat: huic ut occurre-
rēt: & legati regis iter accelerarūt & ab cōſule miſſus Lucius Ruffus purpurio legatus uenit: athenienſium
quoq; legati ad id conciliū occurrerunt. Primi macedones: cū qbus recentiſſimū fœdus erat: auditi ſunt: q
noua nulla re nihil ſe noui habere: quod afferrent: dixerunt: quibus enim de cauſis experta inutili ſocietate
romana pacem cū Philippo feciſſent: compoſitā ſemel ſeruare eos debere. An imitari īquit unus ex legatis
romanorū licentiam: an leuitatem dicam: mauultis: qui cum legatis ueſtris Romæ reſpōderi ita iuſſiſſent:
quid ad nos uenitis ætoli: ſine quorū auctoritatem pacem cum Philippo feciſtis: idem nunc ut bellum ſe-
cum aduerſus Philippum geratis: poſtulat: & antea propter uos: & ꝓ uobis arma ſumpta aduerſus eum
ſimulabant: nunc uos in pace eſſe cum Philippo prohibent. Meſſanæ ut auxilio eſſent primo in Siciliam
conſcēderunt: iterū ut Syracuſas oppreſſas ab carthaginenſibus in libertatē eximerent & Meſſanam: & Sy-
racuſas: & totam Siciliam ipſi habet: uectigalemq; prouinciam ſecuribus: & faſcibus ſubiecerunt. Scilicet
ſicut uos Naupati legibus ueſtris per magiſtratus a uobis creatos cōcilium habetis: ſocium hoſtemq; libe
re: quem uelitis: lecturi pacem ac bellum arbitrio habituri ueſtro: ſic ſiculorum ciuitatibus Syracuſas: aut
Acris macedonis legati actio in romanos
Meſſanam: aut Lilybæū indicitur cōcilium populi romani: romanus conuentus agitur: eo imperio euo-
cati conueniunt: excelſo in ſuggeſtu ſuperba iura reddentem ſtipatum lictoribus uident: uirgæ tergo ſecu-
res ceruicibus imminent: & quotannis alium atq; alium dominū ſortiuntur: nec id mirari debent aut poſ-
ſunt: cum Italiæ urbes Rhegium Tarentum Capuamue finitimas quarū ruinis creuit urbs romana: eiuſ-
dem ſubiectas uideant imperio. Capua quidem ſepulchrum & monumentum campani populi elato:
extorri & eiecto ipſo populo ſupereſt urbs trunca ſine ſenatu: ſine plebe: ſine magiſtratibus: prodigium re-
licta crudelius habitanda: quam ſi deleta foret. Furor ē ſi alienigenæ homines plus lingua & moribus &
legibus: quam maris terrarumque ſpatio diſcreti hæc tenuerunt: ſperare quicquam: eodem ſtatu manſurū.
Philippi regnum officere aliquid uideri libertati ueſtræ: qui cum merito ueſtro uobis infeſtus eſſet: & ni-
hil a uobis ultra quam pacem petit: fidemque hodie pacis pactæ deſiderat: aſſuefacite iis terris legiones ex
ternas: & iugum accipite: ſero ac ne quicquam cum dominum Romanum habebitis: ſocium Philip-
pum quæretis. Aetolos acarnanes macedones eiuſdem linguæ homines leues ad tēpus ortæ cauſæ diſiun-
gunt: coniunguntque cum alienigenis cum barbaris: æternum omnibus græcis bellum eſt: eritque: na-
tura enim: quæ perpetua eſt: non mutabilibus in diem cauſis hoſtes ſunt: ſed unde cœpit oratio mea: ibi
deſinet. Hoc eodem loco iidem homines de eiuſdē Philippi pace triennio ante decreuiſtis: iiſdē improban
tibus eam pacem romanis q nunc pactam & compoſitam turbare uolunt: in qua conſultatiōe nihil for
tuna mutauit: cur uos mutetis: nō uideo. Secundū macedonas ipſis romanis ita cōcedētibus iubentibuſq;
athenienſes: q fœda paſſi iuſtius in crudelitatē ſæuitiāq; regis inuehi poterant: introducti ſunt. Deplorauē
runt uaſtacionē populationēq; miſerabilem agrorū: neq; id ſe queri qđ hoſtilia ab hoſte paſſi forent: eſſe
enim q̄dam belli iura: q̄ ut facere: ita pati ſit fas: fata exuri: dirui tecta: ꝑdas hoīum pecorumq; agi miſera
magis q̄ indigna patienti eſſe: uerū enimuero id ſe queri: quod q romanos alienigenas & barbaros uocet:
adeo oīa ſimul diuina humanaq; iura polluerit: ut priore populatione cū infernis diis ſecunda cū ſuperis
bellum neceſſariū geſſerit: omnia ſepulchra monumentaq; dirruta eē in finibus ſuis omniū nudatos ma-
nes: nullius oſſa terra tegi: delubra ibi diruta: quæ quondam pagatim habitantes in paruis illis caſtellis ui
ciſq; conſecrata: ne in unam urbē quidem contributi maiores ſui deſerta relinquerīt: circa ea oīa tēpla Phi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lippum infeſtos circũtuliſſe ignes: ſemiuſta & truncata ſimulacra deum inter proſtratos iacere poſtes tẽplorum: qualẽ terrã atticam fecerit exornatam quondam opulentãq;: talem eum: ſi liceat, Aetoliam Græciamq; omnem factuꝝ: urbis quoq; ſuæ ſimilem deformitatemq; futuram fuiſſe: niſi romani ſubueniſſent: eodem enim ſcelere urbem colentẽ hos duos præſidemq; arcis Mineruam petitam: eodem eleuſinæ Cereris templũ eodẽ Pyræi Iouem Mineruamq;. Sed ab eoꝝ nõ templis modo: ſed etiam mœnibus uim atq; armis repulſum: in ea delubra: quæ ſola religione tuta fuerint: ſediſſe. Itaq; ſe orare atq; obſecrare ætolos: ut miſerti athenienſiũ ducibus diis ĩmortalibus: deinde romanis: qui ſecundũ deos plurimũ poſſint: bellum accipiant. Tum romanus legatus totam orationis meæ formam macedones primum: deinde athenieñſes mutarunt: nam & macedones cũ ad conquerendas Philippi iniurias in tot ſocias nobis urbes ueniſſent: ultro accuſando romanos defenſionem: ut accuſatione potiorẽ haberem: effecerunt: & athenienſes in deos ſuperos inferoſq; nefanda atq; inhumana ſcelera eius referẽdo: quid mihi aut cuiquam reliquerunt: quod obiicere ultra poſſimus? eadẽ chios: abydenos: æneos: maronitas: thaſios: parios: ſamios: lariſſenſes: meſſenios: hinc ex Achaia exiſtimate queri grauiora etiam acerbioraq; eos: quibus nocendi maiorem facultatem habui. Nã quod ad ea attinet: quæ nobis obiecit: niſi gloria digna ſunt: fateor ea defendi non poſſe. Rhegium: & Capuam: & Syracuſas nobis obiecit. Rhegium Pyrrhi bello legio a nobis rheginis ipſis: ut mitteretur orantibus in præſidium miſſa: urbem ad quam defendendam miſſa erat: per ſcelus poſſedit: cõprobauimus igitur id facinus? an bello perſecuti ſceleratam legionem in poteſtatem noſtram redactã: tergo & ceruicibus pœnas ſociis pendere cũ coegiſſemus: urbem agros ſuaque omnia cum libertate legibuſq; rheginis reddimus? Syracuſanis oppreſſis ab externis tyrãnis: quo indignius eſſet: cum tuliſſemus opẽ & fatigati prope p triennium terra mariq; urbe munitiſſima oppugnanda eſſemus: cum ipſi ſyracuſani ſeruire tyraunis: quam capi a nobis mallent: captam iiſdem armis & liberatam urbẽ reddidimus: neq; inficiati ſumus Siciliam prouinciam noſtram eſſe: & ciuitates: quæq; in parte chartaginenſiũ fuerunt: & uno animo cum illis aduerſus nos bellum geſſerunt: ſtipendiarias nobis ac uectigales eſſe. Quin contra hoc & uos & omnes gentes ſcire uolumus: pro merito cuiq; erga nos fortuna eſſe. An campanoꝝ pœnæ: de qua neq; ipſi quidem queri poſſunt: nos pœniteat? hi homines cum pro iis bellum aduerſus ſamnites p annos prope ſeptuaginta cum magnis noſtris cladibus geſſiſſemus: ipſos fœdere primum: deinde cõnubio: atq; inde cognationibus: poſtremo ciuitate nobis cõiunxiſſemus: tempore noſtro aduerſo primi omnium Italiæ populorum præſidio noſtro fœde interfecto ad Annibalẽ defecerunt: deinde indignati ſe obſideri a nobis Annibalem ad oppugnandam Romam miſerunt. Horum ſi neq; urbs ipſa: neque homo quiſquã ſupereſſe: quis id durius quam pro merito ipſoꝝ ſtatutum indignari poſſet? plures ſibimetipſi conſcientia ſcelerum mortem cõſciuerunt: quam a nobis ſupplicio affecti ſunt: cæteris ita oppidum: ita agros ademimus: ut agrum locumq; ad habitandum daremus: urbem innoxiam ſtare incolumem pateremur: ut qui hodie uideat: eam nullum oppugnatæ captæue ibi urbis ueſtigium inueniat. Sed quid ego Capuam dico: cum Carthagini uictæ pacem ac libertatem dederimus? magis illud eſt periculum ne nimis facile uictis ignoſcendo: plures ob idipſum ad experiundam aduerſus nos fortunam belli incitemus. Hæc pro nobis dicta ſunt. Hæc aduerſus Philippũ: cuius domeſtica parricidia: & cognatorum amicorũq; cædes: & libidinem prope ĩhumaniorem: quam crudelitatem uos: quo propiores Macedoniæ eſtis: melius noſtis. Quod ad uos attinet: ætoli nos p uobis bellum ſuſcepimus aduerſus Philippum: uos ſine nobis cum eo pacem feciſtis: & forſitan dicatis bello punico occupatis nobis coactos metu uos leges pacis ab eo: qui tũ plus poterat accepiſſe & nos cum alia maiora urgerent depoſitum a uobis bellum & ipſi omiſimus: nũc & nos deum benignitate punico perfecto bello totis uiribus noſtris in Macedoniam incubuimus: & uobis reſtituendi uos in amicitiam ſocietatemque noſtram fortuna oblata eſt: niſi perire cum Philippo: quã uincere cum romanis mauultis. Hæc dicta ab romano cum eſſent: inclinatis omnium animis ad romanos. Democritus prætor ætolorum: pecunia: ut fama eſt: ab rege accepta: nihil aut huic aut illi parti aſſenſus: [r]em magni diſcriminis: Conſiliis nullam eẽ tam inimicam: quam celeritatem dixit: celerem enim pœnitentiam: ſed tandem ſeram atque inutilem ſequi: cum præcipitata raptim conſilia neque reuocari: neque in integrum reſtitui poſſint: deliberationis autem eius: cuius ipſe maturitatem expectandam putaret: tempus ita iam nunc ſtatui poſſe: cum legibus cautum eſſet: ne de pace belloue niſi in panætolico & pyrrhiaco concilio ageretur: decernerent extemplo: ut prætor ſine fraude: cum de bello & pace agere uelit: aduocet concilium: & quod tum referatur: decernaturque: ut perinde ius ratumque: ac ſi in panætolico aut pirrhiaco concilio actum eſſet. Dimiſſis ita ſuſpenſa relegatis egregie conſultum genti aiebat: nam utrius partis melior fortuna eſſet belli ad eius ſocietatem inclinaturos. Hæc in concilio ætolorum acta. Philippus impigre terra marique parabat bellum: nauales copias Demetriadem in Theſſiam contrahebat. Attalum romanamque claſſem principio ueris ab Aegina ratus moturos: nauibus maritimæque oræ præfecit Heraclidam: quem & ante præfecerat. Ipſe terreſtris copias comparabat magna ſe duo auxilia detraxiſſe romanis credens: ex una parte ætolos: ex altera dardanos: faucibus ad Pelagoniam a filio Perſeo intercluſis. Ab conſule non parabatur: ſed gerebatur iam bellum: per Darſetiorum fines exercitum ducebat frumentum: quod ex hybernis extulerat: integrum uehens quod in uſum militi ſatis eſſet: præbentibus agris: oppida uicique partim uoluntate: partim metu ſe tradebant: quædam ui expugnata: quædam deſerta in montes propinquos refugientibus barbaris inueniebantur. Ad lyncum ſtatiua poſuit prope flumen Bae[u]um: inde frumentatum circa horrea Darſetiorum mittebat. Philippus

Legati romani acti o in Aetolorũ concilio

Att[ĩ] romãi legati uehemẽte actionẽ

conſternabat quidem omnia circa: pauoremq; ingentem hominum cernebat: ſed parũ gnarus quam par
tem periſſet conſul: alam equitum ad explorandũ: quo nam hoſtes inter ĩtendiſſent: miſit: idem error apud
Celeritas cõſulem erat: mouiſſe ex hybernis regẽ ſciebat: quã regionẽ petiſſet ignorans: is quoq; ſpeculatum miſerat
conſiliis equites: hæ duæ alæ ex diuerſo: cũ diu incertis itineribus uagatæ p darſctios eẽnt: tandẽ in unum iter cõue
inimica nerunt: neutros fefellit: ut fremitus ꝓcul hoĩum equorumq; exauditus ẽ hoſtes appropinquare: itaq; pri
uſquam in conſpectũ uenirent: equos armaq; expedierãt: nec mora: ubi primũ hoſtem uidere: concurrẽdi
facta ẽ: forte & numero & uirtute utpote lecti utrinq; haud impares: æquis uiribus per aliquot horas pu
gnauerũt: fatigatio ipſoꝝ equorumq; ĩcerta uictoria diremit prælĩũ: macedonũ. xl. equites: romanoꝝ qu
q; &. xxx. ceciderunt: neq; eo magis explorati quicquã: in qua regione hoſtium caſtra eſſent: aut illi ad re
gem: aut iſti ad conſulem rettulerunt: p trãſfugas cognitum ẽ: quos leuitas ingenioꝝ ad cognoſcendas ho
ſtium res in omnibus bellis præbet. Philippus aliqd & ad caritatẽ ſuorum: & ut promptius per eo pericu
Eqſtre lum adirent ratus profecturum ſeſſi eqtum: qui ceciderãt in expeditione ſepeliendoꝝ curam habuiſſet: af
certamen ferri eos in caſtra iuſſit: ut cõſpiceretur ab oĩbus funeris honos. Nihil tã incertum: nec tam inæſtimabile ẽ
quam animi multitudinis: quod prõptiores ad ſubeundã oẽm dimicationẽ uidebaẽ facturũ: id metũ pi
gritiamq; incuſſit: nam qui haſtis ſagiptiſq; & rara lanceis uulnera facta uidiſſent: cũ græcis Illyriciſq; pu
gnare aſſueti: poſteaq̃ gladio hiſpanienſi detruncata corpora brachiis abſciſſis: aut tota ceruice deſecta diui
ſa a corpore capita patentiaq; uiſcera: & fœditatem aliam uulnerum uiderunt: aduerſus quæ tæla: quoſq;
uiros pugnandũ eſſet: pauidi uulgo cernebãt: ipſum quoq; regem terror cepit nõdum iuſto prælio cũ ro
manis cõgreſſum: itaq; reuocato filio præſidioq;: quod in faucibus Pelagoniæ erat: ut iis copiis ſuas au
geret. Pleurato dardaniſq; iter in Macedoniã patefecit. Ipſe cũ. xx. millibus peditũ quattuor millibus equi
tum ducibus tranſfugis ad hoſtem profectus: paulo plus. cc. paſſus a caſtris romanis tumulum ꝓpinquũ
Athaco foſſa ac uallo cõmuniuit: ac ſubiecta cernẽs romana caſtra admiratus eẽ dicitur: & uniuerſam ſpe
ciem caſtroꝝ. & deſcripta ſuis quæq; partibus: tũ tẽdentium ordine: tũ itineꝝ interuallis: & negaſſe barba
roꝝ ea caſtra ulli uideri poſſe. Biduo cõſul & rex alter alterius conatus exp. ctantes cõtinuere ſuos ĩtra ual
lum: tertio die romanus oĩs copias in aciẽ eduxit. Rex tam celerem aleam uniuerſi certaminis timens qua
Trallis dringẽtos Trallis: illyricoꝝ: id ſicut alio diximus loco: ẽ genus: & cretẽſes. ccc. addito iis peditibus primũ
numero equitũ cũ duce Athenagora uno ex purpuratis ad laceſſendos hoſtiũ equites miſit: ab romanis au
tẽ aberat acies eoꝝ paulo plus quingentos paſſus: uelites & equitũ duæ ferme alæ emiſſæ: ut numero quo
q; eques pedeſq; hoſtẽ æquarent. Credidere regii genus pugnæ: cui aſſueuerant fore: ut equites inuicem in
ſequentes refugiẽteſq; nũc tælis uterentur: nũc terga darent: illyricoꝝ uelocitas ad excurſiones & impetus
ſubitos uſui eẽt: cretenſes in inuehentẽ ſe effuſe hoſtem ſagiptas conicerent: turbauit hunc ordinẽ pugnan
di non acrior quam pertinacior ĩpetus romanoꝝ: nam haud ſecus quam ſi tota acie dimicarent: & uelites
emiſſis haſtis cõminus gladiis rem gerebant: & equites: ut ſemel in hoſtem euecti ſunt: ſtantibus equis par
tim ex ipſis equis: partim deſilientes ĩmiſcenteſq; ſe peditibus pugnabãt: ita nec eques regius equiti par erat
inſuetus ad ſtabilem pugnam: nec pedes cõcurſator & uagus & prope ſeminudus genere armoꝝ: ueluti ro
Macedo/ mano parmam gladiumq; habẽti: pariterq; & ad ſe tuendũ: & ad hoſtem petendum armato. Non tulere
nũ fuga itaq; dimicationem: nec alia re quam uelocitate tutantes ſe in caſtra refugerunt. Vno deinde intermiſſo die
cum oĩbus copiis equitum leuiſq; armaturæ rex pugnaturus eſſet: nocte cetratos: quos peltas uocant: loco
opportuno inter bina caſtra in inſidiis abdiderat: præceperatq; Athenagoræ & equitibus: ut ſi aperto præ
lio ꝓcederet res: uterentur fortuna: ſi minus cedendo ſenſim ad inſidiaꝝ locum hoſtem pertraherent: & eq
tatus quidem ceſſit: duces cetratæ cohortis non ſatis expectato ſigno ante tẽpus excitatis ſuis occaſionẽ be
ne gerendæ rei amiſere: romanus & aperto prælio uictor & tutus a fraude inſidiarũ ad caſtra ſeſe recepit.
Poſtero die omnibus copiis conſul in aciem deſcendit ante prima ſigna locatis elephantis: quo auxilio tũ
primum romani: quia captos aliquot bello punico habebant: uſi ſunt: ubi latentẽ intra uallũ exprobrans
metũ ſucceſſit: poſtea quam ne tum quidem poteſtas pugnandi dabatur: quia ex tam propinquis ſtatiuis
Philippo parũ tuta frumentario erat: diſperſos milites per agros eqtibus exemplo inuaſuris octo ferme inde millia
cõſiliũ in interuallo tutiorem frumentationem habiturus: caſtra ad Atabolum id eſt loco nomen mouit. Cum ĩ ꝓ
opprimẽ pinquo frumentarentur agro romani: primo rex intra uallum ſuos tenuit: ut creſceret ſimul & negligẽtia
dis Ro. cum audacia hoſti: ubi effuſos uidit cum omni equitatu & cretenſium auxiliaribus quantum equitẽ ue
frumẽta/ lociſſimi pedites curſu æquare poterant: citato profectus agmine inter caſtra romana & frumentatores cõ
toribus ſtituit ſigna: inde copiis diuiſis partim ad cõſectandos uagos frumentatores emiſit: dato ſigno ne quẽ unũ
relinquerent: cum parte ipſe ſubſtitit: itineraq;: quibus ad caſtra recurſuri uidebantur hoſtes: obſedit. Iam
paſſim cædes & fuga erat nec dum quiſquam in caſtra romana nuncius cladis peruenerat: quia refugien
tes in regiã ſtationem incidebant: & plures ab obſidentibus uias quam ab emiſſis ad cædem interficieban
tur: tandẽ inter medias ſtationes elapſi quidam trepidi tumultũ magis quã certum nuncium intulerunt ca
ſtris. Conſul eqtibus iuſſis qua quiſq; poſſet opẽ ferre laborantibus: ipſe legiones e caſtris educit: & agmi
ne quadrato ad hoſtẽ ducit. Diſperſi equites p agros qdã aberrarũt decepti clamoribus aliis ex alio exiſtẽ
tibus loco: pars obuios habuerũt hoſtes: pluribus locis ſimul pugna oritur. Regia ſtatio atrociſſimũ præ
lium ædebat: nam & ipſa multitudine equitũ peditumq; prope iuſta acies erat: & romanoꝝ: quia mediũ
obſederat iter: plurimi ĩ eã inferebantur: eo quoq; ſupiores macedões erãt: qđ & rex ipſe hortator aderat:
& cretenſiũ auxiliares multos ex improuiſo uulnerabãt cõferti ꝑparatiq; ĩ diſperſos & effuſos pugnantes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod ſi modum in ſequendo habuiſſent: non in p̄ſentis modo certaminis gloriam: ſed in ſummā ēt bel-
li profectum foret: nunc auiditate cædis intēperatius inſecuti in ꝓgreſſas cum tribunis militum cohortes
romanas incidere: & fugiens eques: ut primo ſigna ſuoꝝ uidit: conuertit ī effuſos hoſtes equos uerſaq; mo
mento tp̄is fortuna pugnæ: eſt terga dantibus q̄ modo ſecuti erant: multi cōminus cōgreſſi multi fugiētes
interfecti: nec ferro tantum periere: ſed in paludes quidam coniecti profundo limo cum ipſis equis hau-
ſti ſunt: Rex quoq; in periculo fuit: nam ruente ſautio æquo p̄ceps in terram datus haud multū abfuit: qn
iacens opprimeretur: ſaluti fuit eques: qui raptim ipſe deſiluit: pauidumq; regem ī equum ſubiecit: ipſe cū
pedes æquare curſu fugientes nō poſſet equites: ab hoſtibus ad caſum regis concitatis confoſſus perit. Rex
circūuectus per paludes peruias inuiaſq; trepida fuga in caſtra tandem iam deſperantibus plæriſq; incolu
men euaſurum peruenit. Ducenti macedonū equites eo p̄lio periere: centū ferme capti. lxxx. admodum or
nati equis ſpoliiſq; ſimul armorum relictis abducti. Fuerunt: qui hoc die regem temeritatis: conſulē ſegni
ciæ accuſarent: nam & Philippo quieſcendum fuiſſe: cum paucis diebus hoſtes exhauſto circa omni agro Philippi
ad ultimum inopiæ uenturos ſciret: & conſulem cum equitatu hoſtium leuemq; armaturā fudiſſet: ac ꝓ equus
pe regem ipſum cepiſſet: protinus ad caſtra hoſtium ducere debuiſſe: nec enim manſuros ita pulſos hoſtes corruit
fuiſſe: debellatiq; momento tp̄is potuiſſe. Id dictu: quā re ut plæraq; facilius: nam ſi omnibus peditum
quoq; copiis rex congreſſus fuiſſet: forſitan inter tumultum cum oēs uicti metuq; pculſi ex p̄lio ītra ual-
lum: protinus inde ſuperuadentē in munimenta uictorem hoſtemq; fugerent: exui caſtris potuerit rex: cū
uero integræ copiæ peditum in caſtris manſiſſent: ſtationes ante portas p̄ſidiaq; diſpoſita eſſent: quid niſi
ut temeritatē regis effuſe paulo ante ſecuti perculſos equites imitaretur: profeciſſet? neq; enim ne regis qui
dem primū cōſilium: quo īpetum in frumentarios romanos palatos p̄ agros fecit: rep̄hendendum foret:
ſi modū proſperæ pugnæ īpoſuiſſet: eo quoq; minus ē mirū temptaſſe eum fortunam: quod fama erat
Pleuratum dardanoſq; igentibus copiis profectos domo iam in Macedoniam tranſcendiſſe: quibus cū
undiq; circūuētus copiis foret: ſedentē romanū debellaturū credi potuerit. Itaq; ſecundum duas aduerſas
equeſtris pugnas: multominus tutā morā in his ſtatiuis fore Philippus ratus: cum abire inde & fallere abi
ens hoſtem uellet: caduceatore ſub occaſum ſolis miſſo ad conſulem: qui inducias ad ſepeliēdos peteret fru
ſtratus hoſtem ſecunda uigilia multis ignibus per tota caſtra relictis: ſilenti agmine abiit: Corpus iam
curabat conſul: cū ueniſſe caduceatorem: & quid ueniſſet: nunciatum. Reſponſo tamen dato mane poſtero
die fore copiā conueniēdi: id quod q̄ſitum erat: nox dieiq; inſequentis pars ad p̄cipiendum iter Philippo
data eſt: montes quoq;: quā uiā non igreſſurum graui agmine romanū ſciebat: petit. Conſul prima luce ca
duceatore datis īduciis dimiſſo: haud ita multo poſt abiſſe hoſtē cū ſenſiſſet: ignarus qua ſequeretur: iiſdē
ſtatiuis frumētando dies aliquot cōſumpſit. Stuberrā deīde petit: atq; ex Pelagonia frumentū: quod ī agris
erat: cōuexit. īde ad pluuinā ē progreſſus nōdum cōperto quā regionē hoſtes petiſſent. Phillippus cum pri-
mo ad Bruannā ſtatiua habuiſſet: profectus inde tranſuerſis limitibus terrorem p̄buit ſubitum hoſti: mo-
uere itaq; ex Pluuina romani: & ad oſpagū flumē poſuerūt caſtra. Rex haud ꝓcul inde & ipſe uallo ſup ri
pā amnis ducto. Erigoniū īcolæ uocāt: tendit: īde ſatis compto Erduacā petituros romanos ad occupādas
anguſtias: ne ſupare hoſtes arctis faucibus incluſum aditū poſſent: p̄ceſſit: ibi alia uallo: alia foſſa: alia lapi-
dum cōgerie ut pro muro eſſent: alia arboribus obiectis: ita ut locus poſtulabat: aut materia ſuppeditabat:
ope p̄muniit: atq; ut ipſe rebat̃ uiā ſuapte natura difficilem: obiectis p̄ oēs trāſitus operibus inexpugnabi-
lem fecit. Erant plæraq; ſiluestria circa incōmoda phalangi maxīe macedonū: quæ niſi ibi p̄longis haſtis
uelut uallū ante clypeos obiecit: q̄d ut fiat: libero cāpo opus eſt: nullius admodū uſus eſt: thracas quoq; rū
pheæ ingentis & ipſæ lōgitudinis iter obiectos undiq; ramos īpediebant: cretenſium una cohors nō inuti-
lis erat: ſed ea quoq; ipſa: ut ſiqs īpetum faceret: in patentē uulneri equum eqtemq; ſagiptas coniicere pote-
rat: ita aduerſus ſcuta romana nec ad traiiciendū ſatis magnā uim habebat: nec apti quicquā erat: quod pe-
teret itaq; id ut uanū tæli genus ſenſerunt eſſet: ſaxis paſſim tota ualle iacentibus inceſſabant hoſtē: ea maio
re cum ſonitu quam uulnere ullo pulſatio ſcutoꝝ parumper ſuccedentes romanos tenuit: deinde iis quoq;
ſpretis partim teſtudine facta p̄ aduerſos uadūt hoſtes: partim breui circuitu: cum in iugū collis euaſiſſent:
trepidos ex p̄ſidiis ſtationibuſq; macedonas deturbant & ut ī locis īpeditis difficili fuga: plæroſq; ēt obtrū
cant: ita anguſtiæ minore certamine: quā quod aīs ꝓpoſuerāt: ſupatæ: & ī Erduacā p̄uentum: ubi p̄uaſtatis
paſſim agris ī Elimiā ſe recepit. īde īpetum ī Oreſtidem fecit: & oppidum Celetrū ē aggreſſus ī peninſula ſi Macedo
tum: lacus mœnia cingit anguſtis faucibus: unde ex cōtinenti iter eſt: prīo ſitu ipſo fræti clauſis portis īpe- nū fuga
rium abnuere: deinde poſteaquā ſigna ferri: ac teſtudine ꝓcedi ad portā: obſeſſaſq; fauces agmine hoſtium
uiderūt: priuſq̄ experirent̃ certamē: metu ī deditionē uenerūt: Ab Celetro ī daſſa retios ꝓceſſit: urbēq; Peliū
ui cepit. Seruitia īde cū cætera turba abduxit: & libera capita ſine p̄cio dimiſit: oppidumq; iis reddidit p̄ſi-
dio ualido īpoſito: nam & ſita opportune urbs erat ad īpetus in Macedoniā faciendos. Ita p̄agratis hoſtiū
agris conſul ī loca iam pacata ad Apolloniā: unde ortum bellum erat: copias reduxit. Philippum auerterāt
ætoli: & acarnanes: & dardani: & tot bella repente alia ex aliis locis exorta. Aduerſus dardanos iā recipien-
tes & ex Macedonia ſeſe Athenagorā cū expeditis peditibus ac maiore parte equitatus miſit: iuſſum inſta-
re ab tergo abeūtibus: & carpendo poſtremū agmen ſegniores eos ad mouendos domo exercitus efficere.
Aetolis Democritus prætor: qui more ad decernendum bellum ad Naupactum auctor fuerat: idem pro-
ximo concilio ad arma cōciuerat: poſt famam equeſtris ad Eccalobum pugnæ dardanorūq; & Pleurati cū
illyricis tranſitum in Macedoniā: ad hæc claſſis romanæ aduentū ī oreum & ſup circūfuſas tot Macedo-

niæ gentes maritimam quoqꝫ inſtantem obſidionē:hæ cauſæ Democritum ætoloſqꝫ reſtituerant romāis
& Aminandro rege athamanū adiuncto profecti Cerciniū obſidere:clauſerant portas incertū ui an uolun
tate: q uia regium habebant præſidium:cæterum intra paucos dies captū ē Cercinium atqꝫ incenſum: q
ſuperfuerunt e magna clade:liberi ſeruiqꝫ inter cæteram p̄dam abducti. Is timor omnis: qui cicuncolunt
Boebe palus
boeben paludē relictis urbibus montes coegit petere. Aetoli inopia prædæ inde auerſi in Perrhebiam ire
pergunt:Cirecias in uia capiunt:fœdeqꝫ diripiunt:qui Malcam incolunt uoluntate in deditionem ſocieta
temqꝫ accepti. Ex Perrhebia Gomphos petendi Aminander auctor erat: & īminet Athamania huic urbi:
uidebaturqꝫ expugnari ſine magno certamine poſſe:ætoli campos Theſſaliæ opimos ad p̄dam petiere: ſe
quente quāquam non probante Aminandro:nec effuſas populationes ætolorū: nec caſtra: quo ſors tuliſ
ſet loco: ſine ullo diſcrimine ac cura muniendi poſita:itaqꝫ ne temeritas eorum negligentiaque ſibi ac ſuis
etiam cladis alicuius cauſa eſſet:cum campeſtribus locis ſubiicientes eos caſtra Phecado urbi uideret: ipſe
paulo plus quingentorum paſſuum inde tumulum ſuis quāuis leui munimento tutum cepit. Cū ætoli
niſi quod populabantur:uix meminiſſe uiderentur ſe in hoſtium agro eſſe:alii palati ſemiermes uagaren
tur:alii in caſtris ſine ſtationibus per ſomnum uinumqꝫ dies noctibus æquarent. Philippus inopiātibus
aduenit:quem cum adeſſe refugientes ex agris quidam pauidi nunciaſſent: trepidare Democritus cæteriqꝫ
duces: & erat forte meridianum tempus:quo plæriqꝫ graues cybo ſopiti iacebant:excitare igitur alii alios:
iubere arma capere:alios dimittere ad reuocandos:qui palati per agros prædabantur:tantaqꝫ trepidatio fu
it:ut ſine gladiis quidā equitum exirent:loricas plæriqꝫ non induerent:ita raptim educti cum ſexcentorum
ægre ſimul equites pediteſqꝫ numerū expleſſent:īcidunt in regium equitatū numero animis armiſqꝫ præ
ſtantem. Itaqꝫ primo īpetu fuſi:uix temptato certamine turpi fuga repetunt caſtra:cæſi captiqꝫ q̄dam quos
equites ab agmine fugientium intercluſere. Philippus ſuis iam uallo appropinquantibus receptui cani iuſ
ſit:fatigatos enim equos uiroſqꝫ non tam prælio:quam itineris ſimul longitudine:ſimul præpropera celeri
tate habebat. Itaqꝫ turmatim equites inuicemqꝫ manipulos leuis armaturæ aquatum ire & prandere iubet
alios:in ſtatione armatos retinet: opperiens agmen peditum tardius ductum propter grauitatem armorū
quod ubi aduenit: & ipſis imperatum:ut ſtatutis ſignis armis ante ſe poſitis raptim cybum caperent:binis
terniſue ad ſummum ex manipulis aquandi cauſa miſſis. Interim eques cum leui armatura paratus inſtru
ctuſqꝫ ſtetit:ſiquid hoſtis moueret:ætoli iam enim & quæ per agros multitudo ſparſa fuerat: receperant ſe
in caſtra ut defenſuri munimenta:circa portas uallumqꝫ armatos diſponunt:dum quietos hoſtes ipſi fero
ces ex toto ſpectabant:poſteaquam mota ſigna macedonum ſunt: & ſuccedere ad uallum parati atqꝫ inſtru
cti cœpere: oēs repente relictis ſtationibus per auerſam partem caſtrorum ad tumulum caſtra athamanum
pefugiunt:multi in hac quoqꝫ tam trepida fuga capti cæſiqꝫ ſunt ætolorum Philippus: ſi ſatis diei ſupereſ
ſet:non dubius quin athamanes quoqꝫ exui caſtris potuiſſent:die per prælium:deinde per direptionem ca
ſtrorum abſumpto:ſub tumulo in proxima planicie conſedit:prima luce inſequentis d ei hoſtem aggreſſu
Etholorꝫ fuga
rus:ſed ætoli eodem pauore:quo ſua caſtra relinquerant:nocte proxima diſperſi fugerunt. Maxime uſui
fuit Aminander:quo duce athamanis itinerum peritis ſummis montibus per calles ignotos ſequentibus
eos hoſtibus in Aetoliam perduxerunt:haud ita multos in diſperſa fuga error intulit in macedonum equi
tes:quos luce prima Philippus:ut deſertum tumulum uidit:ad carpendum hoſtium agmen miſit. Per eos
dies & Athenagoras regius præfectus dardanos recipiētes ſe in fines adeptus poſtremum agmen primo
turbauit:deinde poſteaquam dardani conuerſis ſignis direxere aciem: æqua pugna iuſto prælio erat: ubi
ruſus procedere dardani cepiſſent:equite & leui armatura regii nullum tale auxilii genus habentes darda
nos oneratos īmobilibus armis uexabant: & loca ipſa adiuuabant:occiſi perpauci ſunt: plures uulnerati:
captus nemo:quia non excedunt temere ordinibus ſuis:ſed confertim & pugnant: & cedunt. Ita damna
romano accepta bello duabus peropportunas expeditiones coercitis gentibus reſtituerat Philippus incœ
pto forti non proſpero ſolum euentu. Minuit deinde ei forte oblata res hoſtium ætolorum numerum Sco
pas princeps gentis ab Alexandria magno cū pondere auri ab rege Ptolemæo miſſus: ſex millia peditū &
equites mercede conductos Aegyptum aduexit:nec ex iuuentute ætolorum quēquam reliquiſſet: ni De
mocritus nunc belli:quod īſtaret:nunc futuræ ſolitudinis admonens incertū cura gentis an aduerſaret Sco
pæ:parum donis cultus:partē iuniorꝫ caſtigando domi continuiſſet. Hæc ea æſtate ab romāis Phillippoqꝫ
Oratorū uis athēis
geſta erant. Claſſis ab Corcyra eiuſdem principio æſtatis cum. L. Apuſtio legato profecta: Malea ſuperata
circa Scyllæum agri hermionici Attalo regi coniuncta eſt. Tum uero athenienſium ciuitas cui odio ī Phi
lipum per metus iā diu moderata erat:id oē in auxilii p̄ſentis ſpem effudit:nec unquam ibi deſunt linguæ
promptæ ad plebē concitandam: quod genus tum in oībus liberis ciuitatibus tum p̄cipue Athenis: ubi
oratio plurimum pollet:fauore multitudinis:alitur rogationē extēplo tulerunt:plebeſqꝫ ſciuit:ut Philippi
ſtatuæ imagines omnes:nominaqꝫ earū:itē maiorum eius uirilis ac muliebris ſexus omnium tollerentur
delerenturqꝫ dies feſti ſacra:ſacerdotes:quæ ipſius maiorumue eius honoris cauſa inſtituta eſſent: omnia
profanarent:loca quoque in quibus poſitum aliquid inſcriptumue honoris eius cauſa fuiſſet:deteſtabilia
eſſent:neque in iis quicquam poſtea poni dedicariqꝫ fas eſſet:ſacerdotes publicos quotienſcunqꝫ pro popu
Atheniēſium decretum ī Philippum
lo athenienſi ſociiſqꝫ & exercitibus & claſſibus eorū præcarentur:totiens deteſtari atqꝫ execrari Philippum
liberos eius regnūqꝫ:terreſtres naualeſqꝫ copias:macedonum genus oē nomenqꝫ additum decreto: ſiquid
poſtea ad notam: ignominiamque Philippi pertineret: ferretur: id omne populum Athenienſem iuſſu
rum:ſiquis contra ignominiam proue honore eius dixiſſet: feciſſetue:qui occidiſſet eum:iure cæſurū:po

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtremo incluſum aut omnia quæ aduerſus piſiſtratidas decreta quondam erant: eadem in Philippo ſer/
uarentur. Athenienſes quidem litteris uerbiſq;: quibus ſolis ualent: bel um aduerſus Philippum gerebant.
Attalus romaniq; cum Pyreum primo ab Hermioue petiſſent: paucos ibi morati dies: oneratique æq̃ im/
modicis ad honores ſociorum: atq; in iram aduerſus hoſtem fuerant athenienſium decretis: nauigarunt a
Pyræo Andrum: & cũ in portum: quem Gaureleon uocant: conſtitiſſent: miſſis qui temptarent oppidano
rũ animos: ſi uoluntate tradere urbem: quã uim experiri mallent: poſteaq̃ præſidio regio arcẽ teneri: nec ſe
poteſtatis ſuæ eſſe reſpondebant: expoſitis copiis: apparatuq; omni urbium oppugnandaꝝ: diuerſis parti
bus rex & legatus romanus ad urbem ſubeunt. Plus aliquanto græcos Romana arma ſignaq; nõ ante ui
ſa: animiq; tam prompte ſuccendentiũ muros terruere: itaq; fuga extemplo in arcem facta ẽ urbe hoſtes po
titi: & in arce cum biduum loci ſe magis: quã armoꝝ fiducia tenuiſſent: tertio die pacti: ipſi præſidiumq;
ut cum ſingulis ueſtimentis Delium Boetiæ tranſueherent: & ab romanis regi Attalo conceſſa præda: or/
namentaq; urbis ipſi auexerant. Attalus ne deſertã haberet inſulam: & macedonum fere oĩbus & quibuſdã
andriorum: ut manerent: perſuaſit: poſtea & ab Delio: qui ex pacto traiecti eo fuerant promiſſis regis: cũ
deſyderiũ quoq; patriæ facilius ad credendum inclinaret animos: reuocati ab Andro Cydnũ traiecerunt: ibi
dies aliquot oppugnanda urbe neqcquã abſumpti: & quia uix operæpretiũ erat: abſceſſere ad Praſſias con
tinentis Tanticeris locus eſt: iſſeorum. xx. lembi claſſe romanoꝝ adiuncti ſunt: ii miſſi ad populãdos cary Sciatuu
ſtioꝝ agros: cætera claſſis Geraſtrum nobilem Euboeæ portum: dum a Caryſto iſſei redirent: tenuit. Inde Romana
oẽs uelis in altũ datis maris medio præter *Scyrum* inſulam Icum peruenere ibi paucos dies ſæuiente bo/ claſſis ia/
rea retenti. Vbi prima tranquillitas data eſt. *Sciatũ* traiicere uaſtatam urbem direptamq; nuper a Philippo: ctatur tẽ/
per agros palati milites frumentum: & ſiqua alia uſui eſſe ad ueſcendum poterant: ad naues retulere: ꝓdæ peſtate
nec erat quicquam: nec meruerant græci: cur diriperentur. Inde Caſſandream petentes primo ad Medium
maritimum ciuitatis eius uicum tenuere: inde cum ſuperato ꝓmontorio ad ipſa mœnia urbis circũagere
claſſem uellent: ſæua coorta tempeſtate prope obruti fluctibus: diſperſi magna ex parte amiſſis armamen
tis in terrã effugerũt: omen quoq; ea maritima tẽpeſtas ad rem terra gerendam fuit: nam collectis in unum
nauibus: expoſitiſq; copiis aggreſſi urbem cum multis uulneribus repulſi: & erat ualidum ibi regium præ
ſidium: irrito incœpto regreſſi Canaſtreum Pallenes traiecere: inde ſuperato Coronæ promontorio naui/
gantes Acanthum petiere: ibi primo ager uaſtatus: deinde ipſa urbs ui capta atque direpta: nec ultra pro/
greſſi: iam enim & graues præda naues habebant: retro unde uenerant *Sciatum*: & ab *Sciato* Euboeam re
petunt. Ibi relicta claſſe decem nauibus expeditis ſinum maliacum intrauere ad colloquendum cum æto/
lis de ratione gerendi belli *Sipyrrhicas* ætolus princeps legationis eius fuit: qui ad communicanda cõſilia
Heracleam cum rege & cum Romano legato uenit: petitum ex fœdere ab Attalo eſt: ut mille milites præ/
ſtare: tantum enim numerum bellum gerentibus aduerſus Philippum debebat. Id negatum ætolis: quod
illi quoque grauati prius eſſent: ad populandam Macedoniam exire: quo tempore Philippo circa Perga/
mum urente ſacra profanaq;: abſtrahere eum inde reſpectu rerum ſuarum potuiſſent: ita ætoli cum ſpe ma
gis romanis omnia pollicentibus: quam cum auxilio dimiſſi: Apuſtius cum Attalo ad claſſem rediit: ĩde
conſultari de Oreo oppugnando cœptum: ualida ea ciuitas & mœnibus: & quia ante fuerat temptata: fir/
mo erat præſidio: coniunxerant ſe iis poſt expugnationem andri cũ præfecto Ageſimbro. xx. rhodiæ na/
ues tectæ omnes: eam claſſem in ſtationem ad Zelaſium miſerunt iſthmiæ: id ſuper Demetriadem ꝓmon
torium eſt peropportune obiectum: ut ſiquid inde mouerent: macedonum naues in præſidio eſſent. Hera/
clides præfectus regius claſſem ibi tenebat: magis per occaſionem: ſi quam negligentia hoſtium dediſſet:
quam aperta ui quicquam auſurus. Oreum diuerſi Romani & rex Attalus oppugnabant: Romani a ma
ritima arce: regii aduerſus uallem inter duas iacentem arces: qua & muro interſepta urbs eſt: & ut loca di/
uerſa ſic diſpari modo oppugnabant. Romani teſtudinibus & uineis & ariete admouendo muris: regii Orei op/
baliſtis catapultiſq; & omni alio genere tormentorum tæla ingerentes: & pondere ingenti ſaxa iaciebant pugnatio
& cuniculos: & quicquid aliud priore expugnatione expertum profuerat: cæterum non plures tantũ ma/
cedones: quam ante tuebantur urbem: ſed etiam præſentioribus animis & caſtigationibus regis in admiſ
ſa culpa: & ſimul minarum ſimul promiſſionum in futurum memores: ita ut parum in expugnatione ce
leri ſpei eſſet. Interim & aliud agi poſſe ratus legatus: relictis: quod ſatis uidebatur: ad opera perficiẽda mi
litibus traiicit in proxima continentis: Lariſſamq; non illam in Theſſalia nobilem urbem: ſed alterã: quã
Cremaſten uocaut: ſubito aduentu præter arcem cepit. Attalus quoque Aegeleon nihil minus quam ta/
le quicquam in alterius oppugnatione urbis timentibus oppreſſit. Et iam cum opera in effectu erant cir/
ca Oreum: tum præſidium quod intus erat: labore aſſiduo uigiliis diurnis pariter nocturniſq; & uulneri Oreum
bus confectum: muri quoq; pars ariete incuſſo ſubruta multis iam locis prociderat: perq; apertum ruina capitur
iter nocte romani: quodq; ſuper portum eſt: in arcem perruperunt. Attalus luce prima ſigno ex arce dato
ab romanis & ipſe urbẽ inuaſit ſtratis magna ex parte muris: ꝓſidiũ, oppidaniq; in arcẽ alterã perfugere:
unde biduo poſt deditio facta: urbs regi captiua: corpa romanis ceſſere. Iam autumnale equinoctiũ in/
ſtabat: & eſt ſinus euboicus: quem Coera uocant: ſuſpectus nautis: itaq; ante hyemales motus euadere in/ Initia
de cupientes Pyræũ: unde ꝓfecti ad bellum erãt: repetunt. Apuſtius. xxx. nauibus ibi relictis ſup Maleũ
nauigat: apud Corcyrã regẽ ſpatium initioꝝ Cereris: ut ſacris intereſſet: tenuit: ſecundum initia & ipſe in
Aſiã ſe recepit Ageſimbro & rhodiis domũ remiſſis. hæc ea æſtate terra mariq; aduerſus Philippũ ſocioſq;
ei9 a cõſule & legato romãis adiuuãtib9 rege Attalo & rhodiis geſta. Cõſul alter. C. Aurel9 ad cõfectũ bellũ

cum in prouinciam ueniſſet:haud clam tulit iram aduerſus prætorem:quod abſente ſe rem geſſiſſet: miſſo igitur eo in Ethruriam ipſe in agrum hoſtium legiones induxit:populandoque cum præda maiore: quã gloria bellum geſſit. Lucius Furius ſimul:quod in Ethruria nihil erat rei:quod gereret:ſimul gallico triũpho imminens quem abſente conſule irato atq; inuidente facilius impetrari poſſe ratus: Romam inopinato cum ueniſſet:ſenatum in æde Bellonæ habuit:expoſitiſq; rebus geſtis:ut triumphanti ſibi in urbem inuehi liceret:petit. Apud magnam partem ſenatus & magnitudine rerum geſtarum ualebat:& gratia: maiores natu negabant triumphum:& quod alie nõ exercitu rem geſſiſſet:& quod prouinciã reliquiſſet utilitate rapiendi per occaſionem triumphi:id uero cum nullo exemplo feciſſe:conſulares præcipue expectandum fuiſſe conſulem dicebant:potuiſſe enim caſtris prope urbem poſitis:tutanda colonia ita ut acie nõ decerneret.in aduentum eius rem extrahere:& quod prætor non feciſſet:ſenatui faciendum eſſe:conſulem expectare:ubi coram diſceptantes conſulem & prætorem audiſſent:uerius de cauſa exiſtimaturos eſſe: Magna pars ſenatus nihil præter res geſtas:& an in magiſtratu ſuis quis auſpiciis geſſiſſet: cenſebant ſpectare ſenatum debere:ex duabus coloniis:quæ uelut clauſtra ad cohibẽdos gallicos tumultus oppoſitæ fuiſſent cum una direpta & incenſa eſſet:traiectarumq; id incendium uelut ex continentibus tectis in alteram tam propinquam coloniam eſſet:quid tandem prætori faciendum fuiſſe? nam ſi ſine conſule geri nihil oportuerit: aut ſenatum peccaſſe:qui exercitum prætori dederit:potuiſſe enim:ſi non cum prætoris:ſed conſulis exercitu rem geri uoluerit:ita finire ſenatuſconſultum:ne per prætorem:ſed conſulem gereretur: aut cõſulis:qui non cum exercitu ex Ethruria tranſire in Galliam iuſſiſſet:ipſe Ariminini occurreret:ut bello intereſſet:quod ſine ego geri fas non eſſet:non expectare belli tempora:moras:& dilationes imperatorum:& pugnandum eſſe interdum:non quia uelis:ſed quia hoſtis cogat:pugnam ſuam euentumq; pugnæ ſpectari debere:fuſos cæſoſq; hoſtes:caſtra capta & direpta:coloniam liberatam obſidione:alterius coloniæ captiuos recuperatos reſtitutoſq; ſuis:debellatum uno prælio eſſe. Non homines tãtum ea uictoria lætatos:ſed diis quoq; imortalibus per triduum ſupplicationes habitas:quod bene ac feliciter non quod male ac temere reſpublica a Lucio Furio prætore geſta eſſet:data etiam fato quodam furiæ genti gallica bella. Hius generis orationibus ipſius amicorumq; uicta eſt præſentis gratia prætoris:abſentis conſulis maieſtas: triumphumque frequentes Lucio Furio decreuerunt. Triumphauit de gallis in magiſtratu Lucius Furius ꝑtor

L. Furii triũphus

in ærarium tulit trecentumuiginti millia æris:argenti centumſeptuaginta millia põdo:neq; captiui ulli ante currum ducti:neq; ſpolia prælata:neq; milites ſecuti omnia præter uictoriam penes conſulem eſſe apparebat. Ludi deinde a. P. Cornelio Scipione:quos conſul ĩ Africa uouerat:magno apparatu fact:& de agris militum eius decretum:ut quot quiſq; eorum annos in Hiſpania:aut in Africa militaſſet:in ſingulos annos bina iugera acciperet:eum agrum decemuiri aſſignarent. Triumuiri inde creati ad ſupplendum uenuſinis colonorum numerum:quod bello Annibalis attenuatæ uires eius coloniæ erant. C. Terentius Varro. T. Quintius Flaminius. C. Cornelius. C. Filius Scipio:ii colonos Cenuſiam aſcripſerunt. Eodem anno. C. Cornelius Cethegus:qui proconſul Hiſpaniam obtinebat:magnum hoſtium exercitum in agro ſedetano fudit:quindecim millia Hiſpanorum eo prælio dicuntur cæſa:ſigna militaria capta octo &.lxx:

Romanorũ uictoria ĩ hiſpania

C. Aurelius conſul cum ex prouincia Romam comitiorum cauſa ueniſſet:ut id nouit:quod animis præceperat:queſtus eſt non expectatum ſe ab ſenatu:neq; diſceptandi cum prætore conſuli poteſtatem factam: ſed ita triumphum decreuiſſe ſenatum ut nullius niſi eius:qui triumphaturus eſſet:aut eorum: qui bello interfuiſſent:uerba audiret:maoires ideo inſtituiſſe ut legati tribũi militum centuriones milites deniq; triumpho eſſent:ut uirtutes rerum geſtarum eius:cui tantus honos haberetur:publice uiderentur:neq; ex eo exercitu:qui cum gallis pugnauerit:militem unum ſaltem fuiſſe:quem percunctari poſſet ſenatus:quid ueri prætor uaniue referret. Comitiis deinde diem indixit:quibus creati ſunt conſules. L. Cornelius Lentulus A. Iulius Apulus:prætores inde facti. L. Quintius Flaminius. L. Valerius Flaccus. L. Iulius Tappalus. C. Bebius Tamphilus. Annona quoq; eo ano peruilis fuit:frumenti ui magnam ex Africa aduectã: ædiles curules. M. Claudius Marcellus:& Sex. Elius Pætus binis æris in modicos populo diuiſerunt: & lu-

L. Corneliuſ. A. Iulius cõſ.

dos romanos cum magno apparatu fecerunt:diem unum inſtaurarunt ſigna ahenea quinque ex multaticio argento in ærario poſuerunt: Plebei ludi ab ædilib⁹. L. Terentio Maſſo:&. C. Bebio Tamphilo:quẽ prætorem deſignauerant:ter toti inſtaurati:& ludi funebres eo anno per quatriduum in foro mortis cauſa Valerii Lauinii a. P. &. M. filiis eius facti:& munus gladiatorium datum ab iis:paria quinque & uiginti pugnarunt. M. Aurelins Cotta decemuir ſacrorum mortuus:in eius locum. M. Acilius Glabrio ſuffectus. Comitiis ædiles curules creati ſunt forte ambo:qui ſtatim accipere magiſtratum non poſſent:nam Cornelius Cethegus abſens creatus erat:cum Hiſpaniam obtineret prouinciam. Valerius Flaccus: quem præſentem creauerant:quia flamendialis erat:iurare in leges non poterat:magiſtratus autem plus quinque dies:niſi qui iuraſſet in leges non licebat gerere. Petente Flacco ut legibus ſolueretur:ſenatus decreuit: ut ſibi ædilis: qui pro ſe iuraret:arbitratu conſulum daretur:cõſules:ſi eis uideretur:cum tribunus plebis agerent:uti ad plebem ferrent. Datus qui iuraret pro fratre. Lu. Valerius Flaccus prætor deſignatus: tribuni ad plebem tulerunt:plebeſque ſciuit:ut perinde eſſet:ac ſi ipſe ædilis iuraſſet:& de altero ædile plebiſcitum eſt factum rogantibus tribunis:quos duos in Hiſpaniam cum imperio ad exercitum ire iuberent: ut Cornelius ædilis curulis ad magiſtratum gerendum ueniret:&. Lu. Manlius Acidimus decederet de prouincia. Multos poſt annos plebes Cornelio Lentulo:&. Lu. Tercinio proconſulibus imperium eſſe in Hiſpania iuſſit.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO. LIBER SECVNDVS.

CONSVLES Prætoreſqꝫ cum idibus martiis magiſtratū iniſſent: ꝓuincias ſorti
ti ſunt. P. Lentulo Italia. P. Iulio Macedonia ꝑtoribus. L. Quintio urbana. C. be
bio Arminū. L. Valerio Sicilia. L. Iulio Sardinia euenit. Lentulus cōſul nouas le
giones ſcribere iuſſus. Iulius a ꝓconſule Sulpicio exercitū acciperet: in ſupplemē
tum eius: quantū militum uideretur: ut ſcriberet: ipſi permiſſum. Prætori Bebio
legiones: quas. C. Aurelius conſul habuiſſet: ita decretæ: ut retineret eas: donec cō
ſul nouo cum exercitu ſuccederet ī Gallia: ubi is ueniſſet: omnes milites exaucto
rati domū dimitterentur ꝑter quinque millia ſociū: his obtineri circa Ariminum
prouinciam ſatis eſſe. Prorogato imperio prætoribus prioris anni Sergio: ut mi
litibus qui in Hiſpania: Sicilia: Sardinia ſtipendia per multos annos feciſſent: agrum aſſignandum cura
ret. Qu. Minutio ut Brutiis idem de coniurationibus quæſtiones: quas prætor cum fide curaqꝫ exercuiſ
ſet perficeret: & eos quos ſacrilegii compertos in uinculis Romam miſiſſet: locros mitteret ad ſuppliciū:
quæqꝫ ſublata ex delubro Proſerpinæ eſſent: reponenda cū piaculi ſeruaret. Feriæ latinæ pontificum decre
to inſtauratæ ſunt: quod legati ab Ardea quæſti in ſenatu erant: ſibi in mōte albano latinis carnem: ut aſſo
let: datam non eſſe: ab Sueſſa nunciatum eſt duas portas: quodqꝫ inter eas muri erat: de cælo tactū: & for
miani legati ædem Iouis: itē hoſtienſes ædē Iouis: & ueliterni Apollinis & Saturni ædes: & ī Herculis æde
capillum enatū: & ex Brutiis ab. Qu. Minutio ꝓꝑtore ſcriptum equū cum quinqꝫ pedibus: pullos gal
linaceos tres cum ternis pedibus natos eſſe: inde a Sulpicio proconſule ex Macedonia litteræ allatæ: ī qui
bus inter cætera ſcriptum erat lauream in puppim nauis longæ enatam. Prioꝝ prodigioꝝ cā ſenatus cen
ſuerat: ut conſul maioribus hoſtiis: quibus diis uideret̃: ſacrificaret: ob hoc unum prodigiū aruſpices ī ſena
tum uocati: atqꝫ ex reſponſo eoꝝ ſupplicatio populo in diem unum ædita: & ad oīa puluinaria res diui
næ factæ. Carthaginenſes eo anno argētum in ſtipendiū impoſitum primū Romā aduexerunt: id qa pro
bum non eſſe quæſtores renunciauerant: experientibuſqꝫ pars quarta decocta erat: pecunia Romæ mutua prodigia
ſumpta intertrimentū argenti ſuppleuerunt: petentibus deinde: ut ſi iam uideretur ſenatui: obſides ſibi red
derentur: centū redditi obſides: de cæteris: ſi in fide permanerent: ſpes facta: petentibus iiſdem: quib⁹ nō red
debantur obſides: ut ab Norba: ubi parum cōmode eſſent: alio traducerentur: conceſſum ut Signiā: & Fe
rentinum trāſirent. Gaditanis itē petentibus remiſſum ne præfectus Gadis mitterent̃: aduerſus quod iis ī
fidē po. ro. uenīētib⁹ cū lucio Martio Septimo cōueniſſent. & narinenſiū legatis q̃rentibus ad numeꝝ ſibi
colonos non eſſe: & īmixtos quoſdā non ſui generis ꝓ colonis ſe gerere: eaꝝ rerum cā treuiros creare. Lu.
Cornelius conſul iuſſus: creati. p. &: Sex. elii pætis: fuit ambobus cognomen: &. C. Cornelius lentulus.
Quod narinenſibus datum erat: ut colonoꝝ numerus cog retur: conſani petentes non impetrauerūt. Re
bus: quæ Romæ agendæ erant: perfectis: conſules in prouincias profecti. P. Iulium in Macedoniam cum
ueniſſet: atrox ſeditio militū iam ante irritata nec ſatis in principio compreſſa excepit. ea militum fuit: qui
ex Africa poſt deuictū Annibalem in Siciliam: inde anno fere poſt in Macedoniā pro uoluntariis trāſpor
tati erant: id uoluntate factum negabant ab tribunis recuſantes in naues poſitos: ſed utcūqꝫ ſeu inuita: ſeu
ſuſcepta foret militia: & iam exhauſtum & finem aliquem militandi fieri æquū eſſe. Multis annis ſeſe ita
liam nō uidiſſe: cōſenuiſſe ſub armis in Sicilia Africa Macedonia: confectos iā ſe labore ope exangues tot
acceptis uulneribus eſſe. Cōſul cām poſtulandæ miſſionis ꝓbabilē: ſi modeſte peteret̃: uidere dixit: ſeditio
nis: nec ullā aliā ſatis iuſtā cām eſſe. Itaqꝫ: ſi manere ad ſigna & dicto parere uelint: ſe demiſſione eoꝝ ad ſe
natum ſcriptuꝝ: modeſtia facilius quā ꝑtinacia: qđ uelint: īpetraturos. Thaumaſtos eo tpe Philippus ſū
ma ui oppugnabat aggeribus uineiſqꝫ & iam arietem muris admoturus erat: cæteꝝ incepto abſiſtere eum
coegit ſubitus æ oloꝝ aduentus: qui archidamo duce inter cuſtodias Macedonū mœnia ingreſſi: nec die
nec nocte finē ullū erūpendi nunc in ſtatiōes: nunc in opa macedonū faciebāt: & adiuuabat eos natura ip
ſa loci: nāqꝫ thaumaſti a pyleis ſinuqꝫ maliaco ꝑ lamiā eunti loco alto ſiti ſunt in ipſis faucibus īminētes:
quas Coelæ uocant: Theſſaliæqꝫ trāſeunti cōfragoſa loca implicataſqꝫ flexibus uallium uias: ubi euētum
ad hanc urbē eſt: repente uelut maris uaſti ſic īmēſa pandit̃ planicies: ut ſubiectos cāpos terminare oculis
haud facile queas: ab eo miraculo thaumaſti appellati: nec altitudine ſolum tota urbs: ſed qđ ſaxo undiqꝫ
abſciſſo rupibus īpoſita ē: Hæ difficultates: & qđ haud ſatis dignū tanti laboris periculiqꝫ ꝑcium erat: ut
abſiſteret incepto Philippus: effecerunt: hyems quoqꝫ iam inſtabat: cū idē abſceſſit: & ī Macedoniā in hy
berna copias reduxit. Ibi cæteri qdē data q̃tacunqꝫ qete tpis ſimul aīos corpaqꝫ remiſerāt. philippū q̃tū ab
aſſiduis laboribus itineꝝ pugnarūqꝫ laſſauerāt aīs: tāto magis intētū in uniuerſum euentū belli curæ an Philipp⁹
gunt: nō hoſtes mō timētē q terra mariqꝫ urgebāt: ſed nunc ſocioꝝ: nūc ēt populariū aīos ne & illi ad ſpē uariis cu
amicitiæ romanoꝝ deficerent: & macedonas ipſos cupido nouādi res capet. Itaqꝫ & ī achaiā legatos miſit ris angiẽ
ſimul q. iuſiurandū: ita. n. pepigerāt: quotānos iuraturos ī uerba philippi exigerēt: ſimul q redderēt achæis
Orchomenō: & Thereā: & Triphyliā: eleis aliphera cōtendētibus nūq̃ eā urbē fuiſſe ex Triphylia: ſed ſibi
debere reſtitui: qa una eēt ex iis: q̃ ad cōdēdā Megalopoli ex cōcilio arcadū cōtributæ forēt: & cū achæis q
dē ꝑ hæc ſocietatē firmabat: macedonū aīos cū heraclide: nā cū eū maximæ īuidiæ ſibi eē cerneret: multis
criminibus oneratū ī uincula cōiecit īgēti populariū gaudio: bellū ſi q̃do unq̃ ante alias cū magna cura ap
parauit: exercuitqꝫ ī armis & macedōes. et mercēnarios milites: pricipioqꝫ ueris cū oīa externa auxilia qđqꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

leuis armaturæ erat:in Chaoniam per Epirum ad occupandas:quæ ad Anthigoniā fauces ſunt:ſtēna uo
cant græci:miſit:ipſe poſt paucis diebus grauiore ſecutus agmine:cum ſitū oēm regiōis aſpexiſſet: maxi
Aous am me idoneū locū credidit eē ꝑter amnē aoum:is inter mōtes:quoꝝ alteꝝ meoꝝ:alteꝝ aſnaum incolæ uo
nis cant:anguſta ualle fluit iter exiguum ſuper ripā ꝓbens. Aſnaum Athenagoram cū leui armatura tenere &
cōmunire iubet:ipſe.n.in Aeropo poſuit caſtra:qua abſciſſæ rupes erāt:ſtatio paucoꝝ armatoꝝ tenebat:
quæ minus tuta erant:alia foſſis:alia uallis:alia turribus muniebat:magna tormentoꝝ ēt uis:ut miſſilibꝰ
ꝓcul arcerent hoſtē:idoneis locis diſpoſita eſt. Tabernaculū regiū pro uallo in cōſpecto maxime tumulo:
ut terrorē hoſtibus ſuiſqꝫ ſpem ex fiducia faceret:poſitū. Cōſul per Charopum epirotem certior factꝰ:quos
ſaltus cū exercitu inſediſſet rex:& ipſe cum Corcyræ hybernaſſet:uere primo incontinentē trabeatus ad ho
ſtem ducere ꝓgit quinquemillia ferme ab regiis caſtris cum abeſſet loco munito relictis legionibus: ipſe cū
expeditis ꝓgreſſus ad ſpeculanda loca:poſtero die cōſiliū habuit utræ per inſeſſum ab hoſte ſaltum: q̄q̄ la
bor ingens periculumqꝫ proponeret:tranſitū tēptaret:an eodē itinere:quo priore anno. Sulpicius Macedo
Variatio niā intrauerit:circūduceret copias. Hoc conſiliū ꝑ multos dies agitanti nuncius uenit. T. Quintium conſu
historiæ lem factum:ſortitūqꝫ ꝓuinciā Macedoniā:maturato itinere iā Corcyram traieciſſe. Valerius Antias intraſ
ſe ſaltū Iulium tradit:q recto itinere neqerit oībus a rege inſeſſis:ſecutū ualle:per quā mediā ferē aous am
nis:ponte raptim facto in ripam:in qua erant caſtra regis:tranſgreſſum acie conflixiſſe: fuſum fugatumqꝫ
regem caſtris exutum. xii. millia hoſtium eo ꝓlio cæſa:capta duomillia & ducētos:& ſigna militaria cētū.
xxxii. eqtes. cc. xxx. ædem ēt Iouis ī eo ꝓlio uotā:ſi res proſpere geſta eſſet:cæteri græci latiniqꝫ auctores:
quoꝝ qdem ego legi annales:nihil memorabile a Iulio actum:integrumqꝫ bellum inſequentē conſulem.
T. Quintiū accepiſſe tradunt. Dū hæc ī Macedonia geruntᷣ. conſul alter. L. Lentulus:q Romæ ſubſtiterat:
comitia cēſoribus creandis habuit multis claris petentibus uiris:creati cenſores. P. Cornelius Scipio Afri
canus &. P. Elius Pætus. Hi magna inter ſe coucordia & ſenatu ſine ullius nota regebāt:& portoria uena
lium Capuæ Puteoliſqꝫ:itē caſtrum portoriū:quo ī loco nunc oppidum eſt:fruendum locarunt:colonoſ
qꝫ eo trecentos:is.n.numerus finitus ab ſenatu erat:aſcripſerunt:& ſub Tifatis Capuæ agrum uendiderūt
Sub id tꝑs. L. Manlius Acidinus ex Hiſppania decedēs ꝓhibitꝰ a. M. Portio Leca tribuno plebis ne ouās
rediret:cum ab ſenatu īpetraſſet:priuatus urbē ingrediens. M. cc. pondo argēti. xxx. pōdo ferme auri ī æra
riū tulit. Eodē āno. C. Bebiꝰ Pāphilus:q ab. Gn. Aurelio cōſule anni prioris ꝓuinciā galliā acceperat: teme
re ingreſſus galloꝝ inſubriū fines prope cū toto exercitu eſt circūuentus:ſupra ſexmillia & ſexcentos mili
tes amiſit:tanta ex eo bello quod iam timeri deſierat:clades accepta eſt. Ea res. L. Lentulum cōſulem ab ur
be exciuit:q ut in prouinciam uenit plenam tumultus:trepido exercitu accepto ꝑtorē multis probris incre
pitū ꝓuincia decedere atqꝫ abire Romā iuſſit:neqꝫ ipſe conſul memorabile qcquā geſſit:comitioꝝ cā Ro
mā reuocatus:quæ ipſa per Marcum Fuluiū:& Marcū Curiū tribunos plebis īpediebantᷣ:quod Titū qn
tium Flaminiū conſulatū ex quæſtura petere nō patiebantᷣ. Iam ædilitatē ꝑturamqꝫ faſtidiri:nec ꝑ honoꝝ
gradus documentū ſui dantes nobiles hoīes tendere ad cōſulatum:ſed trāſcendendo media ſumma imis cō
tinuare. Res ex cāpeſtri certamine ī ſenatū uenit:patres cenſuerunt:q honorē:quē ſibi capere per leges liceret
peteret:in eo populo creandi. quē uelit:poteſtatē fieri æquū eſſe. In auctoritate patrum fuere tribuni. Crea
ti conſules *Sex*: Elius Pætus:&. T. Quintius Flaminius. Inde ꝑtoꝝ comitia habita: creati. Lu. Cornelius
Ro, cæ Merula. M. Claudius Marcellus. N. Portius Cato. C. Elius:q ædiles plebis fuerāt. Ab iis ludi plebeii in
des in gal ſtaurati & Epulum Iouis fuit ludoꝝ cauſa:& ab ædilibus curulibus. Gn. Aurelio Flacco flamendiali.&
lia Gn. Cornelio Cethego:ludi romani magno apparatu facti. *Ser. Sulpicius* & Galba pōtifices eo āno mor
tui ſunt:ī eoꝝ locum. M. Aemylius Lepidus:&. Gn. Cornelius *Scipio* pontifices ſuffecti ſunt. *Sex.* Elius
Pætus. T. Quintius Flaminius cōſules magiſtratu inito ſenatū in capitolio cū habuiſſent:decreuerunt pa
tres:ut ꝓuincias Macedoniā atqꝫ Italiā conſules cōpararent inter ſe:ſortirēturue:utri eoꝝ Macedonia eue
niſſet:in ſupplementū legionū tria millia militū romanoꝝ ſcriberet &. ccc. eqtes itē ſocioꝝ latini nominis
qnque millia peditū:qngentos eqtes:alteri conſuli nouus oīs exercitus decretus. L. Lentulo prioris anni cō
ſuli ꝓrogatū imperium ē:neqꝫ aut ipſa ꝓuincia decederet prius:aut ueterē deduceret exercitū:quā cū legio
Sex. Eliꝰ nibus nouis cōſul ueniſſet. *Sortiti* conſules ꝓuincias. Elio Italia. Quītio Macedonia euenit. Prætores. L.
T. Quin Cornelius Merula urbanā. M. Claudius *Siciliā*. M. Portius *Sardiniā*. C. Elius Galliā ē ſortitus. Delectꝰ
tius con. *inde* haberi ē cœptus:nam ꝑter cōſularē exercitū ꝑtores quoqꝫ iuſſi ſcribere milites erant. Marcello ī *Sicili*
am quattuormillia peditū ſociū & latini nomīs &. ccc. eqtes. Catoni in *Sardiniā* ex eodē genere militum
mille peditū. cc. eqtes:ita ut hi prætores ambo cū in ꝓuincias ueniſſent:ueteres dimitterent pedites eqteſqꝫ.
Attali deinde regis legatos in ſenatū conſules ītroduxerunt. Hi regem claſſe ſua copiiſqꝫ oībus terra mariqꝫ
romanā rem iuuare:quæqꝫ īperarent romani conſules:īpigre atqꝫ obediēter ad eam diē feciſſe cum expoſu
iſſent:uereri dixerunt:ne id ꝑſtare ei per Antiochum regem ultra nō liceret:uacuū nāqꝫ ꝑſidiis naualibꝰ ter
reſtribuſqꝫ regnū Attali Antiochum inuaſiſſe. Itaqꝫ Attalum ōrare patreſcōſcriptos:ſi ſua claſſe:ſuaqꝫ opa
uti ad macedonicū bellū uellent:mitterēt ipſi ꝑſidium ad regnū eius tutandū:ſi id nollent:ipſum ab ſua de
fendenda cū claſſe ac reliquis copiis redire paterentur. *Senatus* ita legatis reſpōderi iuſſit:quod rex Attalus
claſſe copiiſqꝫ aliis duces romanos iuuiſſet:id gratū ſenatui eſſe: auxilia nec ipſos miſſuros Attalo aduer
ſus Antiochū ſocium & amicū Po. Ro. nec Attali auxilia retenturos ultra:quā regi cōmodū eſſet. *Semper*
Po. Ro. alienis rebus arbitrio alieno uſum:& principiū & finē ī poteſtatē ipſorum q ope ſua uelint adiu
tos romanos eē Legatos ad Antiochū miſſuros:q nuncient Attali nauium eius & militum opa aduerſus

Philippum cōmunem hoſtē uti populo romano gratum eū factuꝝ & ſenatui: ſi regno Anthiochus Attali abſtineat: belloq; abſiſtat: æquum eē ſocios & amicos populi romani reges inter ſe quoq; ipſos pacē ſeruare. Conſulē. T. Quintiū ita habito delectu: ut eos fere legeret: qui in Hiſpania: aut Africa meruiſſent ſpectatæ uirtutis milites ꝓperantē in ꝓuinciā ꝓdigia nunciata: atq; eoꝝ ꝓcuratio Romæ retinuerūt: de cælo tacta erat uia publica Veiis forū & ædes Iouis Lanuuii Herculis ædes Ardeæ: capuæ murus: & turres & ædes q̄ alba dicit̃ cælum ardere uiſum erat Arretii: terra Velitris trium iugeꝝ ſpatio cauerna ingēti deſederat. Sueſſæ aruſpices nunciabant agnū cū duobus capitibus natum: & Sinueſſæ porcum humano capite. Eoꝝ ꝓdigiorū cā ſupplicatio unū diē habita: & cōſules rebus diuinis operā dederūt placatiſq; diis ꝓfecti in ꝓuincias ſunt. Elius cū. C. Elio p̄tore in Galliā. exercitūq; ab. L. Lentulo acceptum: quē dimittere debebat: prætori tradidit. Ipſe nouis legionibus: quas ſecū adduxerat bellū geſturus: neq; memorabilis rei quicquā geſſit. Et. T. Quintius alter cōſul maturius: q̄ priores ſoliti erant cōſules: a Brunduſio cū trāſmiſiſſet. Corcyrā tenuit: cū octo millibus peditū eqtibus quingentis: a Corcyea in ꝓxima Epiri qnqueremi traiecit: & in caſtra romana magnis itineribus cōtendit inde Iulio dimiſſo paucos moratus dies dū ſe copiæ a Corcyra aſſequerētur: cōſilium habuit: utrū recto itinere ꝑ caſtra hoſtiū uiam facere conaret̃ an ne tēptata qdem re tanti laboris ac periculi ꝑ darſetios potius Lyncūq; tuto circuitu Macedoniā intraret uiciſſetq; ea ſententia: ni timuiſſet ne cū a mari longius receſſiſſet miſſo e manibus hoſte: ſi qđ antea fecerat: ſolitudinibus ſiluiſq; ſe tutari rex uoluiſſet: ſine ullo effectu æſtas extraheret̃: utcūq; eſſet igit̃ illo ipſo tā iniquo loco aggredi hoſtē placuit: ſed magis fieri id placebat: q̄ quo mō fieret: ſatis expediebat: dies. xl. ſine ullo conatu ſedentes in cōſpectu hoſtiū abſumpſerat: inde ſpes data Philippo eſt ꝑ epirotaꝝ gentē tēptandæ pacis: habitoq; cōſilio delecti ad eā rem agendā Pauſanias & Hyſpellus ex Alexādri magni eqtibus conſulē & regē ubi in artiſſimas ripas aous cogitur amnis: in colloquiū adduxerūt. Sūma poſtulatorū cōſulis erat p̄ſidia rex ex ciuitatibus deduceret: iis: quorū agros urbeſq; populatus eēt redderet res: quæ cōparerent: cæteroꝝ equo arbitrio æſtimatio fieret. Philippus alia aliaꝝ ciuitatū conditionē eē reſpondit: quas ipſe cepiſſet: eas liberaturū: quæ ſibi traditæ a maioribus eſſent: earū hæreditaria ac iuſta poſſeſſione nō exceſſurū ſi quas q̄rerentur belli clades & ciuitates cū quibus bellatū foret: arbitrio: quo uellent: populoꝝ cū quib⁹ pax utriſq; fuiſſet ſe uſurū. Cōſul ad id qdem nihil arbitrio aut iudice opus eē dicere: cui enim nō apparere ab eo: qui prior arma ītuliſſet: iniuriam ortam: nec Philippū ab ullis bello laceſſitum: ipſum priorē uim omnibus feciſſe. Inde cū ageretur: quæ ciuitates liberandæ eſſent: theſſalos primos omniū nominauit conſul. Ad id uero adeo incenſus indignatiōe ē rex ut exclamaret: quid uicto grauius iperares. T. Quinti: atq; ita ſe colloquio ꝓripuit & tēperatū ægre ē: quin miſſilib⁹: quia dirempti medio amne fuerant pugnā inter ſe cōſererent: poſtero die per excurſiones ab ſtationibus primo in planitie ſatis ad id patenti: multa leuia cōmiſſa ſunt prælia deinde recipientibus ſe regiis in arcta & confragoſa loca: auiditate accenſi certaminis eo quoq; romani penetrauere pro his ordo & militaris diſciplina: & genus armorum erat ad amplum prælium gerendum: contra illis loca & catapultæ baliſtæq; in omnibus prope rupibus: quaſi in muris diſpoſitæ multis hinc atq; illinc uulneribus acceptis: cum ēt: ut in p̄lio iuſto aliquot cecidiſſent nox pugnæ finem fecit.

Reſpōſū ſenat⁹ ad ea quæ Attali legati nunciaſſent ꝓdigia

Ro. cōſulis poſtulata

Cum in hoc ſtatu res eēt: paſtor qdam a Cheropo principe epirotarū miſſus deducit̃ ad conſulem: is ſe in eo ſaltu: q tunc regiis oneratus caſtris erat armētū paſcere: oēs montiū eoꝝ anfractus calleſq; noſſe: ſi ſecum aliquos mittere uelit: nō iniquo nec ꝑdifficili aditu ſupra caput hoſtiū deducturū: hæc Cheropus renunciari iubet. Ita crederet: ut ſuæ potius oīa: quā ullius p̄tātis eēnt: Cum magis uellet credere: quā audiret cōſul: mixtūq; gaudio ac metu aīum gereret: auctoritate motus Cheropi experiri ſpem oblatā ſtatuit: & ut auerteret rem a ſuſpicione: biduo inſequēti laceſſere hoſtē diſpoſitis ab oī parte copiis: ſuccedentibuſq; integris in locū defeſſoꝝ nō deſtitit. Quattuor millia inde lecta peditū: &. ccc. eqtes tribuno militū tradit: equites: quoad loca patiant̃: ducere iubet: ubi ad inuia eqti uentū ē: in planitiæ aliqua locari equitatū: pedites: qua dux mōſtraret: uiā ire: ubi ut polliceret̃: ſup caput hoſtiū ꝑuētū ſit: fumo dare ſignū: nec ante clamorē tollere: quā ab ſe ſigno accepto pugnā cœptā arbitrari poſſet: nocte itinera fieri iubet: & per nox forte luna erat: interdiu cybi qetiſq; ſumeret tēpus ducē ꝓmiſſis ingentibus oneratū: ſi fides extaret: uictū tamē tribuno tradit. His copiis ita dimiſſis eo intentius romanus undiq; inſtat capi ſtationes. Interim cū uerticē die tertio: quē petierant romani: cepiſſe ac tenere ſe fumo ſignificarent: tū uero trifariā diuiſis copiis cōſul ualle media cū militū robore ſuccedit: cornua dextera leuaq; admouet caſtris. Nec ſegnius hoſtes obuiā eunt: & dum auiditate certaminis prouecti extra munitiones pugnant: haud paulo ſuperior eſt romanus miles & uirtute: & ſcientia: & armorū genere. Poſteaq̄ multis uulneratis interfectiſq; recipere ſe regii in loca aut munimēto: aut natura tuta: uerterat periculū in romanos temere in loca iniqua: nec faciles ad receptū anguſtias ꝓgreſſos: neq; impunita temeritate īde recepiſſent ſeſe: ni clamor primo a tergo auditus: dein pugna ēt cœpta amētes repētino terrore regios feciſſet. Pars in fugā effuſi ſunt: pars qa magis locus fugæ deerat: q̄ quod aī ſatis eēt ad pugnā: cū ſubſtitiſſent: ab hoſte: & a fronte: & a tergo urgēte circunuēti ſunt. Deleri totus exercitus potuit: ſi fugientes p̄ſecuti uictores eſſent: ſed equitē anguſtiæ locorūq; aſperitas: peditem armorū grauitas impedit. Rex primo effuſe ac ſine reſpectu fugit: deinde qnque milliū ſpatiū ꝓgreſſus cū ex iniqtate locoꝝ id qđ erat: ſuſpicatus eēt ſeq nō poſſe hoſtē: ſubſtitit in tumulo quodā: dimiſitq; ſuos ꝑ oīa iuga ualleſq;: q palatos in unū colligerēt: nos plus duobus millib⁹ hoīum amiſſis. Cæteꝝ oīs multitudo uelut ſignū aliqđ ſecuta in unū cū cōueniſſent: frequēti agmine petūt Theſſaliā. Romani qđ tutū fuit: inſecuti cedētes: ſpoliāteſq; cæſos caſtra regia ēt ſine defenſoribus difficili aditu diripiunt. atq; ea nocte ī ſuis

Atē: unde oblata ſit ſpes & rō inita Philippi loco deiiciēdi

Deiicitur Philipp⁹ anguſtiis quas inſederat

caſtris mãſerũt. Poſtero die cõſul ꝑ ipſas anguſtias: qua ſe inter ualles flumẽ ĩſinuat hoſtẽ ĩſequit̃. Rex pri-
mo die ad caſtra Pyrrhi peruenit locus: quẽ ita uocant: ẽ ĩ Triphylia terræ melotidis: ĩde poſtero die ĩgen
ti itinere agminis (& metus urgebat) ĩ montẽ lyncon perrexit. Ipſi mõtes Epiri ſunt interiecti Macedõiæ
Theſſaliæq; latus: q̃d uergit ĩ Theſſaliã: oriens ſpectat: ſeptẽtrioni Macedõia obiicitur: ueſtiti frequẽtib⁹
ſiluis ſunt: iuga ſumma cãpos patẽtes aquaſq; perẽnes habẽt. Ibi ſtatiuis rex ꝑ aliquot dies habitis fluctua
tus aĩo ẽ utrũ ꝓtinus ĩ regnũ ſe reciperet, an reuerti ĩ Theſſaliã poſſet: ĩclinauit ſentẽtia ſuũ ĩ Theſſalia agmen
dimitteret. Triccã ꝓximis limitibus petit: ĩde obuias urbes raptim ꝑagrauit: homines: q ſeq poſſent: ſedi-
bus excibat: oppida ĩcẽdebat: reꝶ ſuaꝶ: quas poſſent ferẽdaꝶ ſecũ dominis ius fiebat: cætera militis præ-
da erat: nec quod ab hoſte crudelius pati poſſent: reliqui quicquã fuit: q̃ quæ ab ſociis patiebantur. Hæc ẽt
faciẽti Philippo acerba erãt: ſed e terra mox futura hoſtiũ corpora ſaltẽ eripere ſocioꝶ uolebat. Ita euaſta-
ta oppida ſunt Phaciũ. Ireſie. Euchidriũ. Eretria. Pala. Epharus. Pheras cũ peteret excluſus quia res egebat
mora: ſi expugnare uellet: nec tẽpus erat: omiſſo incœpto in Macedoniã traſcẽdit: nã ẽt ætolos appropin
quare fama erat: q audito prælio: quod circa amnẽ aoũ factũ erat: ꝓximis prius euaſtatus circa Spchias
& Macranẽ: q̃ uocãt Comẽ traſgreſſi: inde ĩ Theſſaliã Cymines & Angeas prĩo ĩpetu potiti ſunt: a Metro
poli: dũ uaſtãt agros cõcurſu oppidanoꝶ ad tuẽda mœnia facto repulſi ſunt. Callithera ĩde aggreſſi ſimi-
lem impetum oppidanorum pertinacius ſuſtinuerunt: cõpulſiſq; intra mœnia: qui eruperant: cõtenti ea
uictoria quia ſpes nulla admodum expugnandi erat: abſceſſerunt. Theuma inde: & Calatana uicos ex

Etholorũ in theſſa-lia ſucceſ-ſus.

pugnant diripiuntq;. Acharras per deditionem receperunt. Xiniæ ſimili metu a cultoribus deſertæ ſunt
hoc ſedibus ſuis extorre agmen in præſidium incidit: quod Athamanum quo tutior frumẽtatio eſſet du-
cebatur: incondita inermiſq; multitudo mixta imbelli turba ab armatis cæſa eſt. Xiniæ deſertæ diripiun-
tur. Cyphara inde ætoli capiunt opportune Dolopiæ ĩminens caſtellum. Hæc raptim intra paucos dies
ab ætolis geſta. Nec Aminander atq; athamanes poſt famam proſpere pugnæ romanorũ quieuerunt: cæ-
terum: quia Aminãder ſuo militi parum fidebat petito ab cõſule modico ꝓ̃ſidio: cum Gomphos peteret
oppidum protinus noĩe phecam ſitum inter Gõphos fauceſq; anguſtas: quæ ab Athamania Theſſaliam
dirimunt: ui cepit. Inde Gõphos adortus & per aliquot dies ſumma ui urbem ruẽtes: cum ſcalas ad mœ
nia erexiſſet: eodem metu perpulit ad deditionem: hæc deditio gomphorum ingentem terrorem theſſa-
lis intulit: dedidere deinceps ſeſe: qui Argenta: quiq; Pherinum: & thimarum & Liſinas & Stinonẽ &
Lampſum habent: aliaq; caſtella iuxta ignobilia. Dum Athamanes ætoliq; ſummoto macedonum metu
in aliena uictoria ſuam ꝓ̃dam faciunt. Theſſaliaq; ſimul a tribus exercitibus ĩcerta quẽ hoſtem: quẽue ſo-
cium crederet: uaſtatur conſul faucibus: quas fuga hoſtium aperuerat: in regionem Epiri tranſgreſſus &
ſi probe ſcit: cui parti Chæropo principe excepto epirotæ fauiſſent tamen quia ab ſatiſfaciendi quoq; cu
ra imperata enixe facere uidet: ex præſenti eos potius: q̃ ex præterito exiſtimat habitu: & ea ipſa facilita
te ueniæ animos eorum in poſterum conciliat: miſſis deinde nunciis Corcyrã: ut onerariæ naues in ſinũ
uenirent ambracium: ipſe ꝓgreſſus modicis itineribus q̃rto die ĩ mõte Cercetio poſuit caſtra eodẽ Aminã
dro cum ſuis auxiliis accito: non tam uiriũ eius egens q̃ ut duces ĩ Theſſaliã haberet. Ab eodẽ cõcilio &

Phaleria.

plæriq; epirotarum uolũtarii ĩter auxilia accepti. Primã urbiũ Theſſaliæ Phaleriã ẽ aggreſſus: duo millia
macedonũ ĩ ꝓ̃ſidio hẽbat: q prĩo ſũma ui reſtiterũt q̃tum arma: q̃tum mœnia tueri poterãt: ſed oppugna-
tio cõtinua nõ nocte: nõ die remiſſa: cũ cõſul in eo uerti crederet cæteroꝶ theſſaloꝶ aĩos: ſi primi uim ro-
manam non ſuſtinuiſſent: uici ꝑtinaciã macedonũ. Capta Phaleria: legati a Metropoli a Piera dedẽtes ur-
bes uenerunt: uenia eiſdem petentibus dat̃. Phaleria ĩcenſa ac direpta eſt. Inde Eginiũ petit: quẽ locũ cũ uel
modico ꝓ̃ſidio tutum ac ꝓpe inexpugnabilẽ uidiſſet: paucis in ſtationẽ ꝓximã tælis cõiectis ad gõpho&
regionẽ agmẽ uertit: diſgreſſuſq; ĩ cãpos Theſſaliæ cũ iã oĩa exercitui deeſſent: q epirotaꝶ pepercerat agris
explorato ante utrum Leucadẽ: an ſinũ ambraciũ onerariæ tenuiſſent: frumẽtatũ ambraciã inuicem cohor
tes miſit: & eſt iter a Gomphis ambraciã ſicut ĩpeditũ ac difficile ita ſpatio ꝑbreui: intra paucos itaq; dies
tranſuectus a mari cõmeatibus: repleta oĩ rerũ copia ſunt caſtra. Inde ad Rhagen eſt ꝓfectus: decem ferme
millia a Lariſſa abeſt: ex Perrhebia oriũdi ſũt: ſita ẽ urbs ſuꝑ peneũ amnẽ. Nihil trepidauere theſſali ad
primũ aduentũ romanorũ: & Philippus ſicut ĩ Theſſaliã ĩpẽ ꝓgredi nõ audebat: ita ĩtra Tẽpeſtatiuis po-
ſitis: ut qſq; locus ab hoſte temptabat̃ ꝓ̃ſidia ꝑ occaſiones ſũmittebat. Sub idẽ fere tp̃s: quo cõſul aduerſus
Philippum primũ ĩ Epiri faucibus poſuit caſtra: &. L. Quĩtius frater cõſulis: cui claſſis cura maritimæq;
oræ ĩperium mandatũ ab ſenatu erat: cũ duabus qnqueremibus Corcyrã traſuectus: poſteaq̃ ꝓfectã inde
claſſem audiuit: nihil morandũ ratus: cũ ad Zammã inſulã deſecutus eẽt: dimiſſo Lucio: cui ſucceſſerat:
tarde inde ad Maleũ trahendis plærũq; remulco nauibus: q̃ cũ cõmeatu ſequebant̃: ꝑuenit. A Malea iuſſis
cæteris q̃tũ maxĩe poſſent maturare ſequi: ipẽ tribus qnqueremibus expeditis Pyreũ ꝓ̃cepit: accepitq; na-
ues ibi relictas ab. L. Apuſtio legato ad ꝓ̃ſidiũ Athenarum. Eodẽ tp̃e duæ ex Aſia claſſes ꝓfectæ: una cum
Attalo rege: eæ. iiii. &. xx. qnqueremes erãt rhodia altera. xx. nauium tecta: Ageſymbrotus ꝓ̃erat. Hæ cir
ca Andrum inſulã claſſes cõiunctæ. Eubœã inde exiguo diſtante freto traiecerunt: cariſtiorũ primũ agros
uaſtauerunt: deinde ubi Caryſtus ꝓ̃ſidio Chalcide raptim miſſo: firma uiſa eſt: ad Eretriã acceſſerunt: eo-
dem &. L. Quintius cum iis nauibus: q̃ Pyrei fuerãt: attali regis aduẽtu audito uenit: iuſſitq;: ut q̃ ex ſua
claſſe ueniſſent naues. Eubœã peterent. Eretria ſũma ui opugnabat̃: nã & triũ iũctarũ claſſium naues oĩs
generis tormẽta machinaſq; ad urbiũ excidia ſecũ portabãt: & agri affatim materiæ ꝓ̃bebãt ad noua mo
lienda opa Oppidani primo haud ĩpigre tuebant̃ mœnia: deĩde feſſi uulneratiq; aliquot: cũ & muri ꝑtẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

euerſam operibus hoſtiũ cernerẽt:ad deditionem icl naruntːſed præſidiũ erat macedonũ:quos nõ minus
quá romanos metuebát: & Philocles regius præfectus a Chalcide nũcios mittebat ſe ĩ tpe affuturũ: ſi ſuſti
nerẽt obſidionẽ. Hæc mixta metu ſpes ultra:q̃ uellẽt aut q̃ poſſent trahere eos tp̃s cogebat deinde poſteaq̃
Philoclẽ repulſum trepidantẽq; refugiſſe Chalcidẽ acceperũt oratores extẽplo ad Attalũ ueniá fidẽq; eius
petẽtes miſerũt. Dũ ĩ ſpẽ pacis intẽti ſegnius munera belli obeũt ex ea mõ pte:qua murus dirutus erat:cæ
teris neglectis ſtationes armatas opponũt. Quĩtius noctu ab ea pte:quæ minime ſuſpecta erat:ĩpetu fa-
cto ſcalis urbẽ cepit:oppidanorũ oĩs multitudo cũ cõiugibus ac liberis ĩ arcẽ cõfugit:deĩde ĩ deditionẽ ue
nit:pecuniæ auriq; & argẽti haud ſane multum fuit ſigna tabulæ priſcæ artis ornamẽtaq; eius generis plu
ra:q̃ pro urbis magnitudine aut opibus cæteris inuẽta. Caryſtus ĩde repetita unde priuſq̃ e nauib⁹ copiæ
exponerẽtur:oĩs multitudo urbe deſerta ĩ arcẽ cõfugit:inde ad fidẽ ab romano petẽdam oratores mittũt:
oppidanis extẽplo uita ac libertas cõceſſa ẽ:macedonibus nũmi triceni p capita ſtatutũ ẽ p̃ciũ:& ut armis
traditis abirẽt:hac ſũma redẽpti:ĩ Boetiá inermes traiecti. Nauales copiæ duabus claris urbibus Euboeæ
ĩtra dies paucos captis circunuectæ ſumiũ atticæ terræ promontorium Cenchreas corinthiorũ petierunt. Eretria in
Conſul iterim oĩm ſpe lõgiorẽ atrociorẽq; oppugnationẽ habuit:& ea qua minimũ crediudiſſet:reſiſtebát Euboea a
hoſtes:nam omnem laborem in muro diruendo crediderat fore: ſi aditum armatis ĩ urbem pateſeciſſet: ro. capitur
fugam inde cædemq; hoſtium fore:qualis captis urbibus fieri ſolet:cæterũ poſteaquam parte muri arie- Caryſtus
tibus decuſſa:per ipſas ruinas tranſcenderunt in urbem armati:illud principium uelut noui ac ĩtegri labo deditur.
ris fuit nam macedones:q ĩ p̃ſidio erant:& multi & delecti:gloriá etiam egregiam rati:ſi armis potius:&
uirtute:q mœnibus urbem tuerẽtur:cõferti:pluribus introrſus ordinibus acie firmata: cum tranſcende-
re ruinas ſenſiſſent:romanos per impeditum ac difficilẽ ad receptum locum expulerunt. Id conſul ægre-
paſſus nec eam ignominiá ad unius mõ expugnádæ moram urbis ſed ad ſummam uniuerſi belli perti-
nere ratus:quod ex momẽtis paruarum plerũq; rerũ penderet:purgato loco:qui ſtrage ſemiruti muri cu-
mulatus erat:turrim ingentis altitudinis magnam uim armatorũ multiplici tabulato portantem ꝓmouit
& cohortes inuicem ſub ſignis:quæ cuneum macedonum (phalangẽ ipſi uocant) ſi poſſent:ui perrumpe
rent:emittebat:ſed ad loca anguſta haud late patente interuallo diruti muri:genus armorũ pugnæq; hoſti
aptius erat:ubi conferti haſtas ingentis longitudinis præ ſe macedones obieciſſent:uelut in conſtructam
denſitate clypeorum teſtudinem:romani pilis nequicquam emiſſis cum ſtrinxiſſent gladios:neq; congre-
di propius:neq; præcidere haſtas poterant:& ſi qua incidiſſent:aut perfregiſſent:haſtilia:fragmento ipſo
acuto inter ſpicula integrarum haſtarum uelut uallum explebant:ad hoc & muri ps adhuc integra utraq;
tuta præſtabat:latera:nec ex longo ſpatio aut cedendum:aut impetus faciendus erat:quæ res turbare ordi-
nes ſolet. Acceſſit ẽt forte res ad aĩos eorũ firmádos:ná cũ turris per aggerẽ parum denſati ſoli ageretur una
rota in altiorem orbitam depreſſa:ita turrim inclinauit:ut ſpeciẽ ruentis hoſtibus trepidationemq; inſa-
nam ſuperſtantibus armatis præbuerit. Cum parum quicquá ſuccedere:conſul minime æquo aĩo cõpa-
rationẽ militum generis armorũq; fieri patiebatur:ſimul nec maturá expugnádi ſpem:nec ſtationẽ ꝓcul a
mari:& in euaſtatis belli cladibus locis hybernádi ullam cernebat:itaq; reiecta obſidione: qa nullus in to
ta Acarnaniæ atq; ætoliæ ora portus erat:qui ſimul & oĩs onerarias:q cõmeatum exercitui portabát: ca-
peret:tecta ad hybernádum legionibus p̃beret. Anticyra in Phocide in corinthiũ uerſa ſinũ ad id opportu- Anticyra.
niſſime ſita uiſa:quia nec ꝓcul Theſſalia hoſtiũq; locis abibant:& exaduerſo Pelopõneſum exiguo maris
ſpatio diuiſam:ab tergo ætoliá Acarnaniáq;:ab lateribus Locridẽ ac Boetiá habebát. Phocidis primo im
petu Phanoceam ſine certamine cepit. Anticyra haud multũ in oppugnando p̃buit more. Ambruſſuum
inde Iapoliſq; receptæ. Daculiſia:qa in tumulo excelſo ſita ẽ:nec ſcalis:nec operibus capi poterat: laceſſen-
do miſſilibus eos:qui in p̃ſidio erát:cũ ad excurſiones elicuiſſent refugiẽdo ĩuicem inſequẽdoq;: & leuib⁹
ſine effectu certaminibus:eo negligentiæ & cõtẽptus adduxerunt:ut cũ refugiẽtibus in porta pmixti impe-
tum romani facerẽt. Sex alia ignobilia caſtella Phocidis terrore magis:q̃ armis in ptãtem uenerunt. Elacia
clauſit portas:nec niſi ui cogerent̃:recepturi mœnibus uidebant̃:aut ducẽ:aut exercitum romanũ. Ela-
ciam obſidenti conſuli rei maioris ſpes affulſit:achæorum gentẽ ab ſocietate regia in romanam amicitiam
auertendi. Cycliadam principẽ factionis ad Philippũ trahentiũ res expulerant. Ariſthenus q romanis gẽte
iũgi uolebat:ꝑtor erat. Claſſis romana cum Attalo & rhodiis Cenchreis ſtabat. parabátq; cõmuni oẽs cõ-
ſilio Corinthum oppugnare. Optimũ igit̃ ratus priuſq̃ eá rẽ aggrederent̃:legatos ad gentẽ achæorũ mit-
ti:pollicentes ſi ab rege ad romanos defeciſſent. Chorinthũ iis contributuros in antiquũ gentis cõſiliũ. Au
ctore cõſule legati a fratre eius. L. Quintio: & Attalo:& rhodiis & atheniẽſibus ad achæos miſſi. Sicyo
ne datũ iis eſt cõcilium. Erat aũt nõ admodũ ſimplex habitus inter achæos aĩorũ:terrebat eos lacedæmo-
nius grauis & aſſiduus hoſtis:horrebant romana arma:macedonũ beneficiis:& ueteribus eius oræ gen-
tibus obligati erát:regem ipſũ ſuſpectũ habebát ꝓ eius crudelitate ꝑfidiaq;:ex iis:q̃ tum ad tp̃s faceret:æſti-
mátes:poſt bellum grauiorẽ dominiũ futurũ cernebát:neq; ſolũ qd ĩ ſenatu qſq; ciuitatis ſuæ: aut ĩ cõmu-
nibus conciliis gẽris ꝓ ſnĩa dicerẽt ignorabant:ſed ne ipſis qdẽ ſecũ cogitãtib⁹:qd uellẽt:aut qd optarẽt:ſa-
tis cõſtabat:ad hoĩes ita incertos introductis legatis poteſtas dicẽdi data ẽ. Romãus primũ legatus. L. Cal Romani
phurnius:deinde Attali regis legati:poſt eos rhodii diſſeruerũt:Philippi deinde legatis dicẽdi poteſtas fa- legati uer
cta ẽ:poſtremi atheniẽſes:ut refellerent macedonũ dicta:auditi ſunt:fere atrociſſime in regẽ:quia nulli nec ba ad ache
plura nec tam acerba paſſi erant:inuecti ſunt. Et illa qdẽ cõcio ſub occaſum ſolis tot legatorũ ꝑpetuis ora- os.
tionibus die abſumpto dimiſſa ẽ. Poſtero die aduocatur cõciliũ:ubi cũ p ꝓconẽ:ſicut græcis mos:ſuadẽdi

poteſtas a mgſatibus facta eēt:nec qſquā ꝓdiret:diu ſilētium alioꝝ alios ītuētium fuit:neq; mirū ſi qbus
ſua ſpōte uolūtatibus res īter ſe pugnātes obtorpuerāt quodāmō animi eos orōnes quoq; inſup turbaue/
rāt utrinq; quæ difficilia eſſent:ꝓmēdo admonēdoq; p totū diē habitæ. Tādē Ariſthen⁹ prætor achæoꝝ
ne tacitū cōciliū dimitteret:ubi:inqt:illa certamina achæi aīoꝝ ſunt:qbus ī cōuiuiis & circulis:cū de Phi/
lippo & romanis mētio īcidit:uix manibus tēperabatis?núc ī cōcilio ab eā rē unā ī dicto cū legatoꝝ utrin
q; uerba audiretis:cū referāt magiſtratus:cū præco ad ſuadēdū uocet: obmutuiſtis:ſi nō cura ſulatis cōis:
ne ſtudia qnidē:quæ ī hāc aut ī illā partē aīos ueſtros inclinarūt uocē cui quā poſſunt exprimere: cū præ
ſertim nemo tā hebes ſit:q ignorare poſſit:dicēdi ac ſuadēdi qđ quiſq; aut uelit:aut optimū putet: nunc
occaſionē eſſe:priuſq̄ quicquā decernamus:ubi ſemel decretū erit oībus:id ēt qbus ante diſplicuerit: ꝓ bo

Ariheni orō in cōuentu achæoꝝ ꝓco.

no atq; utili fœdere defendēdū. Hæc abhortatio prætoris nō mō quēquā unū elicuit ad ſuadēdū:ſed ne fre
mitū qdē aut murmur cōcionis tātæ ex tot populis cōgregatæ mouit. Tū Ariſthenus prætor rurſus non
magis cōſiliū uobis pricipes achæoꝝ deeſt:q̄ lingua:ſed ſuo quiſq; piculo ī cōe cōſultū nō uult:forſitā ego
quoq; tacerē:ſi priuatus eſſem:núc prætor uideo aut nō dādū cōciliū legatis fuiſſe:aut inde ſine reſponſo
eos dimittendos non eſſe:reſpondere autem niſi ex ueſtro decreto qui poſſum? & quādo nemo ueſtrum
qui in hoc concilium aduocati eſtis:pro ſnīa quicquam dicere uult aut audet oratiões legatoꝝ heſterno/
die pro ſentētiis dictas percēſeamus:perinde ac ſi non poſtulauerint: quæ e re ſua eſſent: ſed ſuaſerint no/
bis:quæ cenſerent utilia eſſe. Romani:rhodiiq;:& Attalus ſocietatem amicitiamq; noſtram petūt:& ī bel
lo quod aduerſus Philippum gerunt:ſe a nobis adiuuari equū cenſent. Philippus ſocietatis ſecum admo/
net & iuſiurandi:& modo poſtulat:ut ſecū ſtemus: mō ne interſimus:armis cōtentum ait ſe eē:nulli ne ue
nit in mētem cur qui nondum ſocii ſunt:plus petant:q̄ ſocius?nō ſit hoc neq; modeſtia Philippi neq; in
impudētia romanoꝝ:achæi portus:& dat fiduciā poſtulantibus:& demit. Philippi præter legatum uide
mus nihil romana claſſis ab Cenchreas ſtat urbiū Eubœæ ſpolia præſe ferens: conſulem legioneſq; eius exi
guo maris ſpatio diſiunctas Phocidem & Locridem peruagātes uidemus. Miramini:cur diffidēter Cleo
medon legatus Philippi:ut ꝓ rege arma caperemus aduerſus romanos:mō egerit q ſi ex eodem fœdere ac
iureiurando:cuius nobis religionem iniiciebat:rogemus eū:ut nos Philippus & ab Nabide ac lacedæmo
niis:& ab romanis defendat:non modo p̄ſidium:quo tueat̃ nos ſed ne quid reſpondeat quidem nobis
ſit inuenturus:non hercle magis:q̄ ipſe Philippus:qui priore anno q pollicēdo ſe aduerſus Nabidem bel
lum geſturum cum tentaſſet noſtram iuuētutem hinc in Eubœā extrahere:poſteaq̄ nos neq; decernere id
ſibi p̄ſidium: neq; uelle illigari romano bello uidit:oblitus ſocietatis eius:q̄ nunc iactat uaſtandos depo
pulandoſq; Nabidi ac lacedæmoniis reliquit. Ac mihi quidē minime conueniens inter ſe Cleomedontis
oratio uiſa eſt:eleuabat romanum bellum:euētumq; eius eundem fore:qui prioris belli quod cum Phi/
lippo geſſerunt:dicebat. Cur ille noſtrum igit̃ auxilium abſens potius petit:q̄ p̄ſens nos ſocios ueteres ſi/
mul ab Nabide ac romanis tueatur?nos dico:qd ita paſſus eſt Erethriam Caryſtumq; capi?quid ita tot
Theſſaliæ urbes?quid ita Locridem Phocidemq;?quid ita nunc Elatiam oppugnari patitur?cur exceſſit
faucibus Epiri:clauſtriſq; illis inexpugnabilibus ſuper aoum amnem aut ui:aut metu:aut uoluntate re/
lictoq;:quem inſedebat ſaltu penitus in regnū abiit. Si ſua uoluntate tot ſocios reliqt hoſtibus diripiēdos
quid recuſare pōt:qn & ſocii ſibi conſulant?ſi metu:nobis quoq; ignoſcat timētibus:ſi uictus armis ceſſit
achæi nos arma romana ſuſtinebimus Cleomedon:q uos macedones non ſuſtinuiſtis? An tibi potius
credamus romanos nō maioribus copiis & uiribus nunc bellum gerere:quā antea geſſerūt:poti⁹ quā res
ipſas intueamur?ætolos cum claſſe adiuuerūt:nec duce cōſulari:nec exercitu bellū geſſerūt:ſocioꝝ Philip/
pi maritimæ ēt urbes in terrore ac tumultu erant:mediterranea adeo tuta a romanis armis fuerūt:ut Phi/
lippus ætolos nequicquā opē romanoꝝ īplorantes depopularet̃:núc aūt defuncti bello punico romani
qđ per ſedecim annos uelut ītra uiſcera Italiæ tolerauerūt:nō p̄ſidiū ætolis bellātibus miſerūt:ſed ipſi du/
ces belli arma terra mariq; ſimul Macedoniæ ītulerunt. Tercius iā cōſul ſumma ui gerit bellū. Sulpicius ī
ipſa Macedonia cōgreſſus fudit fugauitq; regē:partē opulentiſſimam regni eius depopulatus:nunc Quin/
tius tenentē caſtra Epiri natura loci munimentis exercituq; fractū caſtris exuit. fugientē in Theſſaliā perſe/
cutus p̄ſidia regia ſociaſq; eius urbes prope in cōſpectu regis ipſius expugnauit. Ne ſint uera: q̄ atheniēſes
modo legati de crudelitate:auaricia:libidine regis dixerūt:nihil ad nos ptineāt:q in terra attica ſcelera in ſu
peros inferoſq; deos ſint admiſſa:multo minus:quā q̄ clunii abydeniq;:q procul a nobis abſunt:paſſi ſūt
noſtrorum ipſi uulneꝝ: ſi uultis obliuiſcamur:cædes direptioneſq; bonoꝝ Meſſanæ in media Pelopōne

Vide ne Eleūtii ſit ꝓ clunii legendū.

ſo factæ:& hoſpitē Cypariſſiæ Garitenē cōtra ius oē ac fas inter epulas prope ipſas occiſum:& Aratū pa/
trem filiūq; ſicyonois:cū ſenem īfelicem parētē ēt appellare ſolitus eēt:interfectos:Polycraciā eius uxorē li
bidinis cā in Macedoniā apportatam:cætera ſtupra uirginū matronarūq; obliuioni dent̃:ne ſint cū Phi/
lippo res:cuius crudelitatis metu obmutuiſtis oēs:nā q̄ alia tacendi uocatis in cōciliū cā eſt?cū Antigono
mitiſſimo atq; iuſtiſſimo rege & de nobis oībus optime merito exiſtimemus diſceptationē eē:num id po
ſtularet facere nos: quod tum fieri nō poſſet? Peninſula eſt pelopōneſus anguſtis iſthmi faucibus conti/
nenti adhærens:nulli apertior atq; opportunior quā nauali bello:ſi centū tectæ naues:& qnquaginta leuio
res apertæ:& centūtriginta iſſiaci lembi maritimā orā uaſtare & expoſitas prope in ipſis littoribus urbes
ceperint oppugnare in mediterraneas ſcilicet nos urbes recipiemus?tanq̄ non inteſtino & hærēte in ipſis ui
ſceribus utamur bello: cum terra Nabis & lacedæmonii:mari claſſis romana urgebūt:unde regiam ſocie
tatē & p̄ſidia macedonū implorē?an ipſi noſtris armis ab hoſte romāo tutabimur urbes: q̄ oppugnabūt

egregie. n. Bimas priore bello ſumus tutati: ſatis exēplorum nobis alienæ clades pbent: ne q̄ramus: quē
admodū cæteris exēplo ſimus. Nolite: qa ultro romāi petūt amicitiā id qđ optādū uobis ac ſumma ope
petēdū erat faſtidire. Metu. n. uidelicet cōpulſi i aliena terra: qa ſub umbra noſtri auxilii latere uolunt ī ſo
cietatē noſtrā cōfugiūt: ut portubus noſtris recipiātur: ut cōmeatibus utant̄: mare ī ptāte habēt terras quaſ
cūq; adeūt: extēplo ditionis ſuæ faciūt: qđ rogāt: cogere poſſunt: quia pepercíſſe uobis uolunt: cōmittere
uos: cur pereatis nō patiunt̄. Nam quos Cleomedō mō tāq̄ uobis mediā & tutiſſimā uiā cōſilii: ut quie
ſceretis: abſtineretiſq; armis: oſtendebat: ea nō media: ſed nulla uia eſt: &. n. pter q̄ quod aut accipiēda: aut
aſpernēda uobis romana ſocietas eſt: qđ aliud quā nuſquā gratia ſtabili: uelut q euētum expectauerimus
ut fortunæ applicaremus noſtra cōſilia pda uictoris erimus? Nolite: ſi qđ oībus uotis petendū erat ultro
offert̄ faſtidire: nō quēadmodū hodie utrūq; uobis licet: ſic ſemp uobis lic tuꝝ ē: nec ſæpe nec diu eadem
occaſio erit. Liberare uos a Philippo iā diu magis uotis: q̄ armis audetis ſine uŕo labore & piculo: quos
in libertatē uindicarēt cū magnis claſſibus exercitibuſq; mare traiecerūt: hos ſi ſocios aſpernamini: uix ſa
ne mētis eſtis: ſed aut ſocios: aut hoſtes habeatis: oportet. Secūdū orōnē ptoris murmur ortū alioꝝ cū aſſē Demiiur
ſu: alioꝝ iclæmēter aſſentiētes icrepatiū: & iam nō ſinguli tantū ſed populi uniuerſi īter ſe altercabātur. Tū gi.
īter magiſtratus gētis (demiurgos uocāt decē numero creant̄) certamē nihilo ſegnius q̄ īter multitudinē:
eſſe: quinq; relaturos de ſocietate romana ſe aiebāt: ſuffragiūq; daturos: quinq; lege cautū teſtabūtur: neqđ
qđ aduerſus ſocietatē Philippi eſſet: aut magiſtratibus aut decernere cōſilio ius eēt: hic quoq; dies iurgiis
ē cōſumptus. Supererat unus iuſti concilii dies: tertio. n. die lex iubebat decretū fieri: ī quem adeo exercere
ſtudia: ui uix parētes ab liberis tēperauerit. Riſiaſus pellenēſis erat: filiū demiurgū noīe Mēnonē hēbat:
ptis eius: quē decretū recitari rogariq; ſnīas phibebat: iis diu obteſtatus filiū: ut cōſulere achæos cōmuni
ſaluti pateretur: neu pertinacia ſua gentem uniuerſam perditū iret: poſteaq̄ parū pficiebant preces: iuratus
ſe eū ſua manu īterempturum: nec pro filio: ſed p hoſte habituꝝ: minis puicit: ut poſtero die coniungeret
iis ſe: q referebant: qui cum plures pacti referrēt: oībus fere populis haud dubie approbantibus relationē
ac præ ſe ferentibus: quid decreturi eſſent: dymæi & megalopolitani & quidam argiuorū: priuſq̄ decretū
fieret: conſurrexerunt: ac relinquerūt concilium neq; morāte ullo: nec īprobante: nam megalopolitanos
auorum memoria pulſos ab lacedæmōiis reſtituerat ī patriā: Antigonus & dymæis captis nup direptiſq; Achæoꝝ
ab exercitu romano: cū redimi eos ubicunq; ſeruirēt. Philippus iuſſiſſet: non libertatem modo: ſed ēt pa quorun
triam reddiderat: iam argiui præterq̄ quod macedonum reges ab ſe oriundos credūt: priuatis etiā hoſpi dam ſtu
tiis familiariq; amicitia plæriq; illigati Philippo erant: ob hæc concilio quod inclinauerat ad ſocietatem diū erga
romanam ineundam exceſſerunt: ueniaq; iis huius ſeceſſionis fuit & magnis & recentibus colligatis bene philippū
ficiis: cæteri populi achæoꝝ cum ſnīæ progarent̄: ſocietatem cum Attalo ac rhodiis pſenti decreto cōfir
marūt cum romanis: qa iniuſſu populi nō poterat rata eē in id tps: quo Romā mitti legati poſſent: dilata
eſt: in pſentia tres legatos ad. L. Quintium mitti placuit: & exercitū oēm achæoꝝ ad Corinthū admoueri
Captis Cenchreis iā urbē ipſam Quintio oppugnante: & ii qdē e regione portæ: q̄ fert Sycionē: poſuerīt
caſtra: romani ad Cenchreas uerſam partē urbis Attalis traducto p iſthmū exercitu ab lecheo alterius ma
ris portu oppugnabant: primo ſegnius ſperātes ſeditionē intus fore īter oppidanos ac regiū pſidium: po
ſteaq̄ uno aīo oēs & macedones tanq cōem patriā tuebant̄: & Corinthii ducē pſidii Androſtenem haud
ſecus quā ciuem & ſuffragio creatū ſuo īperio iuſto patiebant̄: oīs inde ſpes pugnātibus in ui & armis &
opibus erat: undiq; aggeres haud facili aditu ad mœnia admouebant̄. Aries ex ea pte q̄ romani oppugna
bat: aliquantum muri diruerat: in quē locū: qa nudatus munimēto erat ptegēdum armis: cū macedones
concurriſſent: atrox pliū īter eos ac romanos ortū ē: ac prīo multitudīe facile expellebātur romani: aſſum
ptis deinde achæoꝝ Attaliq; auxiliis equabāt certamē: nec dubium erat: quin macedonas græcoſq; facile
loco pulſuri fuerīt. Trāffugaꝝ italicoꝝ magna multitudo erat: pars ex Aunibalis exercitu metu pœnæ a
romanis Philippum ſecuta: ps nauales ſocii relictis nup claſſibus ad ſpem honoratioris militiæ trāſgreſſi
hos deſperata ſalus: ſi romani uiciſſent: ad rabiem magis: q̄ audaciā accendebat. Promontoriū eſt aduer
ſus Sicyonem Iunonis quē uocāt Acream: in altū excurrens: trāiectus īde Corinthū ſeptēmillia ferme paſ
ſuum: eo Philocles regius & ipe pfectus mille & qngentos eqtes p Boetiā duxit: pſto fuere a Corintho lē Corinthi
bi q præſidiū id acceptū lecheū traiicerēt. Auctor erat Attalus incēſis operibꝰ omittēdæ extēplo oppugna oppugna
tionis: ptinacius Quintius a Miſmiſnepio præſtabat: iis quoq;: ut p oībus portis diſpoſita uidit pſidia re tio
gia nec facile erūpētiū īpetus ſuſtineri poſſe: in Attali ſniam cōceſſit: ita irrito īcepto dimiſis achæis reditum
ad naues eſt. Attalus Pyreū: romani Corcyrā petierūt. Dū hæc a nauali exercitu gerūt̄: cōſul ī Phocide ad
Elatiam caſtris poſitis: prīo colloqis rē p principes elaciēſiū tēptauit: poſteaq̄ nihil eē ī māu ſua & plures
ualidioreſq; eē regios: q̄ oppidāos reſpōdebat: tū ſimul ab oī pte opibus armiſq; urbem ē aggreſſus ariete
admoto q̄tū inter turres erat muri: p tutū cū īgēti fragore ac ſtrepitu nudaſſet urbē. ſimul & cohors roma
na per apertū recenti ſtrage iter īuaſit: & ex oībus oppidi ptibus relictis ſuis qſq; ſtatiōibus ī eū q pmebat̄.
impetu hoſtiū locū cōcurrerūt: eodē tpe romāi & ruinas muri ſupuadebāt: & ſcalas ad ſtātia mœnia īfere
bāt: & dū ī unā partē oculos aīoſq; hoſtiū certamē auerterat: pluribus locis ſcalis capit̄ murus: armatiq;
in urbē trāſcenderunt: quo tumultu audito territi hoſtes: relicto quē cōferti tuebant̄ loco in arcem oēs me
tu inermi quoq; ſeqnte turba confugerunt. Ita urbe potit̄ conſul q̄ direpta dimiſſis in arcē: q uitā regiis: ſi Elatia ca
abire uellent inermes: libertatē elacienſibus pollicerent̄: fideq; in hæc data poſt paucos dies arcem recepit. pitur
Cæterū aduētu in Achaiam Philoclis regii præfecti nō Corithus tm̄ liberata obſidiōe: ſed argiuoꝝ quoq;

ciuitas ꝑ quoſdã pricipes Philoclí ꝓdita ē temptatis prius aīs plebis. Mos erat comitioꝝ die primo uelut
honoris cã prætores ꝓnūciare Iouē Apollinēqꝫ & Herculē: additū legi erat: ut iis Philippus rex adiiceret
cuius nomē poſt pactã cū romanis ſocietatē: qa præco nō adiecit: fremitus oīs prīo multitudinis ortus:
deide clamor ſubiicientiū Philippi nomē iubētiūqꝫ legitimū honorē uſurpare: donec cū igēti aſſenſu no-
Lariſſa — mē recitatū eſt. Huius fiducia fauoris Philocles accerſitus nocte occupat collē iminētē urbi (Lariſſam eã
arcē uocãt) poſitoqꝫ ibi pſidio: cū lucis pricipio ſignis īfeſtis ad ſubiectum arci foꝝ uadere: inſtructa aci-
es ex aduerſo occurrit: præſidiū erat achæoꝝ nuper īpoſitū qngēti fere iuuenes delecti oīum ciuitatū. Ene
ſidemus elimeus præerat. Adhortator a præfecto regio miſſus: qui excedere urbe iuberet: neqꝫ enim pares
eos oppidanis ſolis quidē qđ macedones ſentirēt: nedū adiunctis macedonibꝰ eſſe: quos ne romani qdē
ad Corinthū ſuſtinuiſſent. Primo nihil nec dncē: nec ipſos mouit: poſt paulo ut argiuos quoqꝫ arma-
tos ex pte altera uenīētes magno agmīe uiderūt: certã pernicīē cernētes oēm tamē caſum: ſi ptinatior dux
fuiſſet: uidebant ſubituri: & Eneſidemus: ne flos achæoꝝ iuuētutis ſimul cū urbe amitteret: pactus cum
Philocle ut abire illis liceret ipſe: quo loco ſteterat: armatus cū paucis clīētibꝰ nō exceſſit: miſſus a Philo-
cle: q qreret: qd ſibi uellet: nihil fatus tantūmodo cum ꝓiecto præſe clypeo ſtaret ī præſidio creditæ urbis:
moriturum ſe armatū reſpōdit: tū iuſſu præfecti a thracibꝰ cōiecta tæla: interfectiqꝫ oēs. Et poſt pactã īter
Argiuoꝝ defectio a romanis. — achæos & romanos ſocietatē duæ nobiliſſimæ ciuitates Argi & Chorīthus ī ptãte regis erant. Hæc ab ro-
manis ea æſtate ī Græcia terra mariqꝫ geſta. In Gallia nihil ſane memorabile ab *Sex.* Elio cōſule geſtum
cū duos exercitus ī ꝓuincia habuiſſet unū retētū: quē dimitti oportebat cui. L. Cornelius ꝓcōſul pfuerat:
ipſe ei. C. Eliū ptorē pfecit: alteꝝ quē in ꝓuinciã adduxit: totū ꝓpe annū cremonēſibus placētiniſqꝫ cogē-
dis redire ī colōias: unde: belli caſſibus diſſipati erant: cōſumpſit. Quēadmodū eo ãno Gallia pter ſpē qe-
ta fuit: ita ꝓpe ſeruilis tumultus circa urbē ē excitatus: obſides carthaginēſiū *Setiæ* cuſtodiebant: cū iis: ut
Seruilis tumultꝰ — principium liberis magna uis ſeruoꝝ erat: augebãt eoꝝ numeꝝ: ut ab recenti africo bello: & ab ipſis ſeti-
nis captiua aliquot nationis eius ex præda empta mãcipia: cū coniurationē feciſſent miſſis ex eo numero
qui in ſetino agro: deinde circa Norbē & Circeios ſeruitia ſollicitarent: ſatis iam omnibus præparatis lu-
dis: qui *Setiæ* propediē futuri erãt ſpectaculo: intentum populum aggredi ſtatuerant: Setia per cædem &
repentinum tumultum capta Norbē: & Circeios occupare. Huius rei tã fœdū īdicium Romã ab. L. Cor
neliū Lentulū ptorē urbis delatum: ē ſerui duo ante lucē ad eum uenerunt: atqꝫ ordine oīa q̃ acta futuraqꝫ
erant: expoſuerunt. Quibus domi cuſtodiri iuſſis, ptor ſenatu uocato eductoqꝫ: quæ īdices afferrent: pro
ficiſci ad eã coniurationem quærēdam atqꝫ opprimendã iuſſus: cū quinqꝫ legatis profectus eſt: obuios in
agris ſacramento rogatos arma capere & ſeq cogebat: Hoc tumultuario delectu duobus millibus ferme
hoīum armatis *Setia* oībus: quo pgeret: ignaris uenit: ibi raptim pricipibus cōiurationis cōprahēſis fu-
Seruorū cōiuratio circa ſetiã oppræſſa Latuniæ. — ga ſeruoꝝ ex eo oppido facta ē: dimiſſis deīde ꝑ agros, q ueſtigarēt egregia duoꝝ opa ſeruoꝝ īdicū & uni
us liberi fuit. ei. c. millia grauis æris dari pres iuſſerūt: ſeruis uicena. qnamillia æris & libertatē præciū eoꝝ
ex ærario ſolutū ex dominis. Haud ita multo poſt eiuſdē cōiuratiōis reliquiis nunciatum eſt ſeruitia Præ
neſte occupatura: eo. L. Cornelius ptor ꝓfectus de qngētis fere hoībus: qui in ea noxa erant: ſupplicium
ſumpſit. In timore ciuitas fuit: obſides captiuoſqꝫ pœnoꝝ ea moliri: itaqꝫ & romæ uigiliæ ꝑ uicos ſerua-
tæ iuſſiqꝫ circūire eam mīores mḡratus: & triūuiri carceris latumiaꝝ ītētiorē cuſtodiã hēri iuſſi: & circa
Munera ab Attalo rege ſenatui miſſa — nomē latinum a prætore miſſæ litteræ: ut obſides ī priuato ſeruarēt: neqꝫ in publicū ꝓdeundi facultas da-
ret: & captiui ne minus. x. pōdo compedibus uincti ī nulla alia: quam in carceris publici cuſtodia eſſent.
Eodem anno legati ab rege Attalo coronã aureã. cc. xlvi. pōdo in capitolio poſuerū: gratiaſqꝫ ſenatui
egerunt: quod Antiochus legatoꝝ romanoꝝ auctoritate motus finibus Attali exercitū deduxiſſet. Eadem
Catonis prætura. — æſtate eqtes. cc. & elephãti decē: & tritici modiū. cc. millia ab rege Maſiniſſa ad exercitū: q in græcia erat ꝑ-
uenerãt. Itē ex *Sicilia Sardinia*qꝫ magni cōmeatus: & ueſtimēta exercitui miſſa. *Siciliam*. M. Marcellus
Sardiniam. M. Portius Cato obtinebat ſanctus & īnocēs: aſperior tamē in fœnere coercēdo habitus: fuga
Gn. corneliꝰ Q. Minutiꝰ conſ. — tiqꝫ ex inſula fœneratores: & ſumptus: quos in cultum prætoꝝ ſocii facere ſoliti erãt: circūciſi aut ſublati.
Sex. Eliꝰ cōſul ex gallia comitioꝝ cã Romã cū rediſſet: creauit cōſules. Gn. Corneliū Cethegū: & Quintū
Minutium Ruffum: Biduo poſt ptoꝝ comitia habita: prætores illo ãno primū creati ſex creſcētibꝰ iã ꝓ-
Prouinciarum ordinatio. — uinciis & latius pateſcēte iperio: creati aūt hi. L. Manlius Volſco. Gn. *Sē*pronius Tuditanus. M. Sergiꝰ
Sillus. M. Minutius Ruffus. L. Attilius. A. Sēpronius Elius: ex iis ædiles plebis erãt: curules ædiles Qui-
tus Minutius Therinus: &. T. *Sē*pronius lōgus. Ludi romani eo anno q̃ter inſtaurati. Gn. Cornelio: &
Q. Minutio cōſulibus. Oīum primū de ꝓuinciis cōſulū ptorūqꝫ actū: prius de prætoribꝰ tranſacta res: q
trãſigi ſorte poterat: urbana *Sergio*: ꝑegrina iuriſditio Minutio obtigit. Sardiniã Attilius: *Sicili*ã Manli-
us. Hiſpãniam Sempronius citeriorem. A. Elius ulteriorē eſt ſortitus. Conſulibus Italiã Macedoniamqꝫ
ſortiri parãtibꝰ. L. Oppius: &. Q. Fuluiꝰ tribunus plebis īpedimēto erant. Quod longinqua ꝓuincia Ma
cedonia eēt: neqꝫ ulla alia res maius bello īpedimētum ad eã diē fuiſſet: quã qđ uixdum īchoatis rebus in
ipſo conatu herēdi belli prior cōſul reuocaret. Quartū iã annū eē ab decreto macedonico bello: qrendo re
gē & exercitū eius Sulpiciū maiorē partē anni abſumpſiſſe: Iuliū cōgredientē cū hoſte re īfecta reuocatum
Quintium rebus diuinis romæ maiorē partē anni retētum ita geſſiſſe tamē res: ut ſi aut maturius in pro-
uinciam ueniſſet: aut hyems magis ſera fuiſſet: potuerit debellare: nunc prope ī hyberna ꝓfectū ita compa
rare dici bellū: ut niſi ſucceſſor īpediat: ꝑfecturus æſtate ꝓxima uideat. His oratiōibus ꝑuicerūt: ut conſu-
les ī ſenatus auctoritate fore dicerent ſe ſi idem tribuni facerent. Permittētibus utriſqꝫ liberã cōſultationem

patres conſulibus ambobus Italiam prouinciá decreuerunt. T. Quintio ꝓrogarunt imperiũ:donec ſucceſ
ſor ei ueniſſent: Cõſulibus legiões binæ decretæ: & ut bellũ cũ gallis ciſalpinis:q defeciſſent ab populo ro.
gererent. Quintio in Macedoniá ſupplementũ decretũ Peditũ qnquemillia.ccc.eqtes:ſociorũ naualiũ tria
millia præeſſe idé:q p̃fuerat claſſi.L.Quintius Flaminius iuſſus:p̃toribus in Hiſpanias octona milia pe⸗
ditum ſociũ ac latini noĩs data:& quadrageni eqtes:ut dimitterent ueteré ex Hiſpaniis milité:& terminare
iuſſi:qua ulterior citeriorue ꝓuincia ſeruaret̃. Macedoniæ legatos.P.Sulpitiũ:&.P.Iuliũ:q cõſules in ea
ꝓuĩcia fuerát:adiecerũt:priuſq̃ cõſules p̃toreſqꝫ in ꝓuincias ꝓficiſcerent̃:ꝓdigia ꝓuocari placuit qđ ædes
Vulcani Summaniqꝫ Romæ:& qđ Fregellis murus & porta de cælo tacta erant:& Fruſinone iter noctẽ
lux orta:& Eſculo agnus biceps cũ quinqꝫ pedibus natus:& Formiis duo lupi oppidũ ĩgreſſi obuios ali⸗
quot laniauerant.Romæ nõ in urbe ſolũ:ſed in capitolium penetrauerat lupus.C.Acilius tri.ple.tulit: ut
quinqꝫ coloniæ in orá maritimá deducerentur:duæ ab hoſtia fluminũ uulturi liternique:una ad Puteolos.
una ad caſtrũ Salerni:his Buxentũ adiectũ:trecenæ familiæ in ſingulas colonias iubebant̃ mitti : iis triũ⸗
uiri deducendis ii:q per triẽniũ magiſtratũ haberent:creati.M.Seruilius Geminus.Qu. Minutius The⸗
rinus.T.Sempronius Longus.Delectu rebuſqꝫ aliis diuinis humaniſqꝫ q̃ per ipſos agenda erant: ꝑfectis
cõſules ambo ĩ Galliá ꝓfecti Cornelius recta ad ĩſubres uia:q tũ in armis erát:cenomáis aſſumptis. Qu.
Minutius ĩ leua Italiæ ad infeꝝ mare flexit iter.Genuáqꝫ exercitu adducto ab liguribus orſus ẽ bellũ. Op prodigia
pida Claſtidiũ & Litubiũ utraqꝫ liguꝝ:& duæ gentes eiuſdẽ ciuitatis celelates cerdiciateſqꝫ ſeſe dediderũt
Et iam oĩa cis padũ p̃ter gallorũ boios iluates ligurũ ſubditione erát.xv.oppida hoĩum.xx.millia eſſe di⸗
cebant̃:quæ ſeſe dediderát inde ĩ agrũ boioꝝ legiones duxit:Boiorũ exercitus haud ita multo ante traiece⸗
rat padũ:iunxeratqꝫ ſe iſubribus & cenomáis:qđ ita acceperant cõiunctis legiõib⁹ cõſules rẽ geſturos: ut
& ipſi collatas in unũ uires firmarẽt:poſteaq̃ fama accidit alteꝝ cõſulẽ boiorũ urere agros:ſeditio extẽplo
ẽ orta:poſtulare boii ut laborantibus opẽ uniuerſi ferrẽt:ĩſubres negare ſe ſua deſerturos:ita diuiſæ copiæ
boiiſqꝫ in agrũ ſuũ tutandũ ꝓfectus ĩſubres cũ cenomáis ſup amnis Mincii ripas conſederũt.Infra eũ locũ
mille paſſuũ millia & cõſul Corneli⁹ eidẽ flumini caſtra applicuit:ĩde mittẽdos ĩ uicos cenomanoꝝ & Bri Brixia
xiam:qđ caput gẽtis erat:ut ſatis cõperit nõ ex auctoritate ſeniorũ iuuentutẽ in armis eẽ:nec publico cõſi
lio inſubriũ defectioni cenomanos ſe adiũxiſſe excitis ad ſe principib⁹ id agere & moliri cœpit cõſul:ut de
ficerẽt ab ĩſubribus cenomani & ſignis ſublatis aut domos redirẽt:aut ad romanos tráſirẽt & id qdẽ ĩpe⸗
trari nequit:in id data fides cõſuli ẽ:ut in acie aut qeſcerẽt:aut ſi qua in re occaſio fuiſſet : adiuuarẽt roma
nos.Hæc ita cõueniſſe inſubres ignorabát:ſuberat tñ quædá ſuſpicio aĩs labare fidẽ ſociorũ.Itaqꝫ cũ in aciẽ
eduxiſſent neutrũ iis cornu cõmittere auſi:ne ſi dolo ceſſiſſent:rẽ totá inclinarẽt:poſt ſigna in ſubſidiis eos
locauerũt.Conſul principio pugnæ uouit ædẽ Soſpitæ Iunoni:ſi eo die hoſtes fuſi fugatiqꝫ eẽnt:a militi Inſubriũ
bus clamor ſublatus cõpotẽ uoti conſulẽ ſe facturos:& impetus in hoſtes ẽ factus:nõ tulerũt inſubres pri cædes
mum concurſum.Quidam & a cenomanis terga repẽte in ipſo certamine aggreſſis tumultum ancipitem
iniectum auctores ſunt:cæſaqꝫ ſunt in medio:quinqꝫ:&.xxx.millia hoſtiũ:quinqꝫ millia &.dcc.uiuos ca
ptos:in iis Amilcarem pœnorũ imperatorem:q belli cauſa fuiſſet:ſigna militaria.cxxx.& carpẽta ſupra.

Oppida:quæ defectionẽ ſecuta erát:dediderunt ſe romanis.Minutius cõſul primo effu
ſis populationibus ꝑagrauerat fines Boioꝝ:deinde ut relictis inſubrib⁹ ad tuẽda ſua receperát ſeſe caſtris
ſe tenuit:acie dimicandũ cũ hoſte ratus:nec Boii detractaſſent pugná:ni fama uictos ĩſubres allata animos
fregiſſet:itaqꝫ relicto duce caſtriſqꝫ:diſſipati per uicos ſua ut qſqꝫ defenderet:rõnem gerendi belli hoſti mu
tarunt:omiſſa eñi cõſul ſpe ꝑ uná dimicationẽ rei decernẽdæ:rurſus populari agros:& urere tecta:uicoſqꝫ
expugnare cœpit:per eoſdem dies Claſtidiũ incẽſum:inde in luguſtinos iluates:q ſoli nõ patebát: legiões Ro. ſuc⸗
ductæ:ea quoqꝫ gens:ut inſubres acie uictos:boios ita ut tẽptate ſpem certaminis metuerent:territos au⸗ ceſſus in
diuit in deditionẽ uenit.Litteræ cõſulũ a gallia de geſtis ꝓſpere ſub idem tp̃s Romá allatæ.M.Sergius præ gallia &
fectus urbis in ſenatu eas:deinde ex auctoritate patrũ ad populũ recitauit:ſupplicatio in quatriduũ decre⸗ liguria
ta Hyems iam eo tp̃e erat:cum.T.Quintius captis Elatia Phocide ac Locride hyberna diſpoſita haberet
Opunte ſeditio orta eſt:factio una ætolos:q ꝓpiores erant:altera romanos accerſebat:ætoli priores uene⸗
runt:ſed opulẽtior factio excluſis ætolis:miſſoqꝫ ad ĩperatorẽ romanũ nuncio : uſqꝫ aduentũ eius tenuit
urbem:arcẽ regiũ tenebat p̃ſidiũ:neqꝫ ut diſcederent inde:aut opuntiorũ minis:aut auctoritate ĩpetrant is
cõſulis romani ꝓpelli potuerunt:mora:cur nõ extẽplo oppugnarent̃:ea fuit:qđ caduceator ab rege uene⸗
rat locũ ac tp̃s petẽs colloqo:id grauate cõceſſum regi ẽ:nõ qn cuperet Quintius ꝑ ſe partim armis: ꝑtim
cõditionibus cõfectũ uideri bellũ:nec dum enim ſciebat:utrũ ſucceſſor ſibi alter ex nouis cõſulibus mitte⸗
ret̃:an qđ ſũma ui:ut ob inerent:amicis & propinqs mádauerat:ĩperiũ ꝓrogaret̃:aptũ aũt fore colloquiũ
credebat:ut ſibi liberũ eẽt:uel ad bellũ manẽti:uel ad pacẽ decedenti rẽ inclinare:in ſinũ maliacũ prope Ni⸗
ceá littus elegere:eo rex ab Demetriade cum qnqꝫ lembis & una naue roſtrata uenit:erát cum eo principes
macedonũ & achæoꝝ exules & uir inſignis Cycliadas:cũ ĩperatore romano rex Aminánder erat & Diony⸗
ſiodorus Attali legatus:& Ageſymbrotus præfectus rhodiæ claſſis:& Pheneas princeps ætoloꝝ:& achæi
Duo Ariſthenus & Cenophon.Inter hos romanus ad extremũ littus ꝓgreſſus:cũ rex in proram nauis in Philippi
anchoris ſtantis ꝓceſſiſſet:cõmodius:inqt:ſi in terram egrediaris ex ꝓpinquo dicamus inuicẽ audiamus & qntii
cum rex facturũ ſe id negaret:quẽ tandẽ:inqt Quintius:times? ad hæc ille ſupbo & regio animo neminẽ cõgreſſus
equidẽ timeo p̃ter deos ĩmortales:nõ oĩum aũt credo fidei:quos circa te uideo atqꝫ oĩum minime ætolis
Iſtud qdem:ait romanus:pars oĩbus ꝑiculũ eſt:q cũ hoſte ad colloquiũ cõgrediunt̃:ut ĩ nullo fides ſit: nõ

tũ inq̃t Tite Quinti: par pſidiæ pmiũ eſt: ſi fraude agatur Philippus & Phaneas: neq; .n. æque difficulter
ætoli ptorẽ aliũ ac macedones regẽ in meũ locũ ſubſtituant. Secundũ hæc ſilentiũ fuit Tum romanus cũ
æquũ cenſeret priorẽ dicere: q petiſſet colloquiũ: rex eẽ eius priorẽ orationẽ: q daret pacis leges nõ q accipe
re: tum romanus ſimplicẽ ſuã orationẽ eẽ dixit: ea enim ſe dictuꝝ q̃ ni fiant nulla ſit pacis cõditio deducẽ
da ex oĩbus Græciæ ciuitatibus regis pſidia eſſe: captiuos & tranſfugas ſociis populi romani reddẽdos: re
ſtituenda romanis ea Illyrici loca q̃ poſt pacẽ in Epiro factã occupaſſet. Ptolemæo regi egypti reddendas
urbes quas poſt Philopatris Ptolemæi mortẽ occupaſſet ſuas populiq; romani cõditiones has eẽ. Cæterũ
& ſociorũ audiri poſtulata æquũ eſſe. Attali regis legatus naues captiuoſq;: q ad Chium nauali plio capta

Conditiones pacis a ro. & ſociis Philippo datæ

eſſent: & Nicephoriũ Veneriſq; tẽplũ: q ſpoliaſſet: euaſtaſſetq;: p icorruptis reſtitui. Rodii Pyrrhea(regio
eſt cõtinentis aduerſus inſulã uetuſtæ eorũ ditionis)repetebãt: poſtulabantq; pſidia deduci ab Iaſo: & Bar
giliis: & euromenſiũ urbe: & helleſpõto. Seſto atq; Abydo: & Penopolũ bizãtiis in antiq formulã iuris re
ſtitui: & liberari oĩa Aſiæ emporia portuſq;. Achæi Corinthũ & argos repetebant. Prætor ætolorũ Pha
neas cũ eadẽ fere: quæ romani: ut Græcia decederet: poſtulaſſet: redderenturq; ætolis urbes: quæ quõdam
iuris aut ditiõis eorũ fuiſſent: excepit orationẽ eius princeps ætolorũ Alexander uir ut inter ætolos facun
dus. Iam dudum ſe reticere ait: nõ quo quicq̃ agi putet eo colloquio: ſed ne quẽ ſociorũ dicentẽ interpellet:
neq; de pace cũ fide Philippum agere: neq; bella uera uirtute unq̃ geſſiſſe: in colloquiis inſidiari & captare
in bello nõ congredi æquo campo: neq; collatis ſignis dimicare: ſed refugiẽtem incẽdere ac diripere urbes:
& uicentiũ præmia uictum corrũpere: at nõ ſic antiquos macedonũ reges: ſed acie bellare ſolitos: urbibus
parcere quantũ poſſent: quo opulentius imperiũ haberent: nam de quorum poſſeſſione dimicet tollẽtem

Apud Pto. Echinus legitur

nihil ſibi pter bellum relinquere quod cõſiliũ eẽ: plures priore anno ſociorũ urbes in Theſſalia deuaſtaſſe
Philippum: quã omnes: q unq̃ hoſtes Theſſaliæ fuerunt: ipſis quoq; ætolis cõplura ſocium: q̃ hoſtem
ademiſſe. Lyſimachum pulſo prætore & pſidio ætoloꝝ occupaſſe eum. Chium item ſuæ ditionis urbem
fundit⁹ euertiſſe ac deleſſe: eadem fraude habere eum Thebas. Pthias: Echinum Lariſſam: & Pharſalum.

Motus oratione Alexãdri Philippus nauẽ: ut exaudiretur: ppius terram applicuit: orſum cũ dicere in
ætolos maxime uiolẽter Phaneas iterfatus: nõ in uerbis rẽ uerti ait: aut bello uincendũ: aut melioribus pa
rendũ eẽ. Apparet id qdẽ: inq̃: Philippus: ẽt cæco: iocatus ĩ ualitudinẽ oculorũ Phaneæ: & erat dicatior na
tura q̃ regẽ decet: & ne iter ſeria qdem riſu ſatis tẽperans. Indignari inde cœpit ætolos tanq̃ romanos dece
di græcia iubere: qui qbus finibus Græcia ſit dicere nõ poſſint: ipſius enim ætoliæ græcos Apodoctas &
Amphilochos: q̃ p magna eoꝝ pars ſit Græciã nõ eẽ: an qd a ſociis eoꝝ nõ abſtinueri iuſtã q̃relã habẽt:
cũ ipſi p lege antiqtus hunc morẽ ſeruẽt: ut aduerſus ſocios ipſi ſuos publica tantũ auctoritate dempta iu
uentutem ſuã militare ſinant: & cõtrariæ pſæpe acies in utraq; pte ætolica auxilia habeãt. Neq; ego Chiũ
expugnaui: ſed Pruſiam ſociũ & amicũ oppugnantẽ adiuui: & Lyſimachũ ab thracib⁹ uẽdicaui: & qa me
neceſſitas ad hoc bellum a cuſtodia eius auertit: thraces habẽt. Aetolis hæc. Attalo aũt rhodiiſq; nihil iure
debeo: nõ enim a me: ſed ab illis principiũ belli ortum eſt: romanorũ autẽ honoris cã Pyrrhea rhodiis &
naues: Attalo captiuos: q cõparebunt: reſtituã: nã quod ad Nicephoriũ Veneriſq; tẽpli reſtitutionẽ attinet:
qd reſtitui ea. poſtulantibus reſpõdeã: niſi quo uno modo ſiluæ luciq; reſtitui cæſi poſſunt curam impen
ſamq; ſtationis me pſtaturum: qm̃ hæc inter ſe reges poſtulare & reſpõdere placet. Extrema eius oratio ad
uerſus achæos fuit: in qua orſus ab Antigoni primũ: ſuis deinde erga eã gentẽ meritis: recitari decreta eoꝝ
iuſſit oẽs diuinos humanoſq; honores complexa: atq; ad eã adiecit recens de exercitu: quod ab ſe deſciuiſ
ſet: inuectuſq; grauiter in pfidiam eorum: tamen Argos ſe redditurũ eis dixit: de Corintho cũ imperatore
romano deliberaturũ eẽ: q̃ſiturũq; ab eo ſimul ne urbibus iis decedere ſe æquũ cẽſeat: quas a ſeipſo captas
iure belli habeat: an iis ẽt quas a maioribus ſuis accepiſſet. Parantibus Achæis ætoliſq; ad ea reſpõdere cũ

Atẽ. in q̃ Philipp⁹ ſponte cõceſſit

prope occaſum ſol eſſet: dilato in poſterum diẽ colloq̃o. Philippus in ſtationẽ: a qua pfectus erat romani
ſociiq; in caſtra redierunt. Quintius poſtero die ad Niceam(is enim locus placuerat)ad conſtitutum tps
uenit. Philippi nullus uſq̃ nec nuncius ab eo per aliquot horas ueniebat: & iam deſperantibus uenturum
repẽte apparuerunt naues: atq; ipſe quidẽ cũ tam grauia & indigna imperarent: inopem conſilii diem ſe
conſumpſiſſe deliberando aiebat. Vulgo credebatur de induſtria rem in ſerũ tractam: ne tẽpus dari poſſet
achæis ætoliſq; ad reſpondendũ: & eã opinionẽ ipſe affirmauit petendo: ut ſummotis aliis: ne tẽpus alter
cando tereretur: & aliquis finis rei imponi poſſet: cũ ipſo iperatore romano liceret ſibi colloq̃. Id prio nõ
acceptũ: ne excludi colloquio uiderent ſocii: deinde cum haud abſiſtere petere: ex oĩum conſilio romanus
imperator cũ. A. Claudio pfecto & tribus tribunis militũ cæteris ſummotis ad extremũ littus proceſſit.
Rex cũ duobus quos pridie adhibuerat: in terrã ẽ egreſſus: ibi cũ aliquãdiu ſecreto locuti eſſent: quæ acta
ad ſuos Philippus retulerit: minus cõpertum ẽ: Quintius hæc rettulit ad ſocios romanorum: cum cedere
tota Illyrici ora: pfugas remittere: ac ſiqui eẽnt captiui. Attalo naues: & cũ iis captos nauales ſocios: & rho
diis regionẽ: q̃ Pyrreã uocant reddere: Iaſo & Bargiliis nõ ceſſurum: ætolis Pharſalũ Lariſſamq; reddere.
Thebas nõ reddere: achæis nõ Argis mõ: ſed ẽt Coritho ceſſurum: nulli oĩum placere partiũ: quibus ceſ
ſurus aut nõ ceſſurus eſſet: deſtinatio plus enim amitti ĩ iis quã acquiri: nec unq̃: niſi tota deduxiſſet Græ
cia præſidia: cauſas certaminum deponere. Cũ hæc toto ex cõſilio certatim oẽs uociferarent: ad Philippũ
quoq; pcul ſtantẽ uox eſt plata: itaq;, a Quintio petit: ut rẽ totã in poſterũ diẽ differret: pfecto aut pſuaſu
rũ ſe: aut pſuaderi ſibi paſſuꝝ. littus athoniũ colloq̃o deſtinat: eo mature cõuẽtum eſt. Ibi Philippus prio
& Quintiũ & oẽs: q aderant: rogare ne ſpẽ pacis cõturbar uellẽt: poſtremo petere tps: quos legatos romã

ad ſenatū mittere poſſet: aut his cōditionibus ſe pacē īpetraturū: aut quaſcunq; ſenatus dediſſet leges pacis:
acceptuꝝ. Id cæteris haud q̄q̄ placebat: nec. n. aliud: quā morā & dilationem ad colligendas uires quæri.
Quintius ueꝝ id futuꝝ fuiſſe dicere: ſi æſtas & tp̄s reꝝ gerendaꝝ eēt: nunc hyeme īſtante: nihil amitti: da-
to ſpatio ad legatos mittēdos: nā neq; ſine auctoritate ſenatus qcq̄ eoꝝ ratū fore: quæ cū rege ipſi pepigiſ-
ſent: & explorari dū bello neceſſariā qetē ipſa hyems daret ſenatus auctoritatē poſſe. In hanc ſn̄iam & cæ-
teri ſocioꝝ principes cōceſſerūt: induciiſq; datis in duos mēſes ipſos mittere ſingulos legatos ad ſenatum
edocendū ne fraude regis caperēt: placuit: additū īduciaꝝ pacto ut regia ꝑſidia Phocide ac Locride extem
plo deducerent: & ipſe Quintius cū socioꝝ legatis Aminandrū athamanū regē: utq; ſpēm legationis adii-
ceret. Quintū Fabiū: uxoris Quītii ſororis filius erat: &. Qu. Fuluiū: &. P. Claudiū miſit. Vt uētum Ro
mā ē: prius ſocioꝝ legati: quā regis auditi ſunt: cæteꝝ eoꝝ orō cōuiciis regis cōſumpta ē: mouerūt eo ma
xime ſenatū demōſtrando maris terraꝝq; eius regionis ſitū: ut oībus appareret: ſi Demetriadē ī Theſſalia:
Chalcidē in Eubora: Corinthū ī Achaia rex teneret: nō poſſe liberā Græciā eē: & ipſum Philippum nō cō
tumelioſius: quā uerius cōpedes eas Græciæ appellare. Legati deinde regis ītromiſſi: qbus longiorē exor- Cōpedes
ſis orōnē: breuis interrogatio ceſſurus: ne iis tribus urbibus eēt: ſermonē incidit: cum mandatū ſibi de his græciæ
nominatim negarent quicq̄: ſic infecta pace regii dimiſſi. Quintio libeꝝ arbitrium pacis ac belli permiſſum.
Quod ut ſatis apparuit nō tedere belli ſenatū: & ipſe uictoriæ: quā pacis auidior: neq; colloquium poſtea
Philippo dedit: neq; legationē aliā: quā quæ oī Græcia decedi nunciaret: admiſſuꝝ dixit. Philippus cum
acie decernendū uideret: & undiq; ad ſe cōtrahendas uires maxime de Achaiæ urbibus regiōis ab ſe diuer-
ſæ & magis tamen de Argis: quā de Corintho ſollicitus: optimū ratus Nabidi eā lacedæmonioꝝ tyranno
uelut fiduciariā dare: ut uictori ſibi reſtitueret: ſiqd aduerſi accidiſſet: ipſe haberet. Philocli: qui Corintho
Argiſq; præerat: ſcribit: ut tyrānum ipſe conueniret. Philocles: pter quā quod iā ueniebat cū munere: adii-
cit ad pignus futuræ regis cū tyranno amicitiæ filias ſuas regem Nabidis filiis matrimonio cōiungere uel
le. Tyrānus primo negare aliter urbem eā ſe accepturum: niſi argiuoꝝ ipſoꝝ decreto acceſſitus ad auxiliū Argiuoꝝ
urbis eēt: deinde ut frequēti cōcione non aſpnatos mō: ſed abominatos ēt nomē tyrāni audiuit: cām ſe ſpo calamitas
liandi eos nactū ratus: traderet: ubi uellet: urbē Philocli ait. Sic nocte ignaris oībus acceptus in urbem ē ty
rānus: pria luce occupat ſupiora oīa loca: portæq; clauſæ paucis principum tumultū inter primū elapſis:
eoꝝ abſentiū direptæ fortunæ: ꝑſentibus auꝝ atq; argētum ablatū: pecuniæ impatæ ingētes: q nō cunctā
ter cōtulere: ſine cōtumelia & laceratiōe corpoꝝ ſunt dimiſſi: quos occulere aut retrahere aliqd ſuſpicio fu-
it: in ſeruilē modum lacerati atq; extorti. Cōcione īde aduocata rogationē ꝓmulgauit: unā de tabulis no-
uis: alterā de agro uiritim diuidēdo: duas faces nouāribus res ad plebē in optimates accendēdā: Poſteaq̄ in
ptāte Nabidis argiuoꝝ ciuitas erat: nihil eius memor tyrannus: a quo eā ciuitatē & quā in cōditionē acce
piſſet: legatos Elatiā ad Quintiū: & Attalum Aeginæ hybernātē mittit: qui nunciarēt Argos ī ptāte ſua eēt
eo ſi ueniret Quintius ad colloquiū: nō diffidere ſibi oīa cū eo conuentura. Quintius: ut eo quoq; ꝑſidio
Philippū nudaret: cū annuiſſet ſe uenturū: mittit ad Attalum: ut ab Aegina Sicyonē ſibi occurreret: ipſe ab
Anticyra decē qnqueremibus: quas iis forte diebus. L. Quintius frater eius adduxerat ex hybernis Corcy-
ræ: Sicyonē trāſmiſit: iā ibi Attalus erat: q cū tyrāno ad romanū impatorē nō romano ad tyrānū eundum
diceret: in ſn̄iam ſuā Quintiū traduxit: ne in urbē ipſam Argos iret: haud procul urbē. Hyecenica uocat: in
eo loco: ut cōgrederent: cōuenit. Quintius cū fratre tribunis militū paucis. Attalus cū regio comitatu: Ni
coſtrat⁹ achæoꝝ ꝑtor cū auxiliaribus paucis uenit: tyrānū ibi cū oībus copiis operientē inuenerunt: ꝓgreſ
ſus armatus cū ſatellitib⁹ armatis ē ī mediū fere īteriacentes cāpi: inermis Quintius cū fratre & duob⁹ tri-
bunis militū īermibus: itē regii: ꝑtor achæoꝝ: & unus ex purpuratis latus cingebāt. Initiū ſermonis ab ex
cuſatiōe tyrāni ortū: qđ armatus ipſe armatiſq; ſeptus cū inermes romanū impatorē regēq; cerneret: ī col-
loquiū ueniſſet: neq;. n. ſe illos timere dixit: ſed exules argiuoꝝ. Inde ubi de cōditionib⁹ amicitiæ cœptum
agi ē: romanus duas poſtulare res: unā ut bellum cum achæis finiret: alterā: ut aduerſus Philippum mitte-
ret ſecum auxilia. Auxilia ſe miſſuꝝ dixit: ꝓ pace cum achæis induciæ īpetratæ: donec bellum cū Philip-
po finiret. De Argis quoq; diſceptatio ab Attalo rege ē: nata cum fraude Philoclis ꝓditā urbē ui ab eo te-
neri argueret: ille ab ipſis argiuis: ut ſe defenderet accitū: Cōcionē argiuoꝝ rex poſtulabat: ut id ſciri poſſet:
nec tyrānus abnuere: ſed deductis ex urbe ꝑſidiis liberā cōcionē nō īmixtis lacedæmoniis declaraturā qđ
argiui uellēt: ꝑberi debere dicebat rex: tyrānus negauit deductuꝝ. Hæc diſceptatio ſine exitu fuit: de collo-
quio diſceſſum: ſexcētis cretēſibus ab tyranno datis romano īduciiſq; īter Nicoſtratum ꝑtorē achæoꝝ &
lacedæmonioꝝ tyrānum in quattuor menſes factis. Inde Quintius Corinthum eſt ꝓfectus: & ad portā
cum cretēſium cohorte acceſſit: ut Philocli ꝑfecto urbis tum appareret tyrānum a Philippo deſciſſe. Philo
cles & ipſe ad imperatorē romanum ī colloquium uenit: hortātiq; ut extemplo trāſiret: urbemq; traderet:
ita reſpōdit: ut diſtuliſſe rem magis: quā negaſſe uideretur. A. Corintho. Quintius Anticyram traiecit: īde
fratre ad temptandū acarnanū gentem miſit. Attalus ab Argis Sicyonem ē profectus: ibi & ciuitas nouis
hono ribus ueteres regis honores auxit: & rex ad id quod ſacrū Apollinis agrum grandi quondam pecu
nia redemerat: iis tum quoq; ne ſine aliqua munificētia præteriret ciuitatem ſociā atq; amicā: decem talē Nabidis
ta argenti dono dedit: & decem millia medimnum frumenti: atq; ita Cēchreas ad naues redit. Et Na- & uxoris
bis firmato ꝑſidio Argis Lacedæmonem regreſſus: cum ipſe uiros ſpoliaſſet: ad fœminas ſpoliādas uxorē auaritia
Argos remiſit: ea nunc ſingulas illuſtres: nūc ſimul plures genere īter ſe cunctas domū accerſendo blandien
doq; ac minando: non aurum modo iis: ſed & poſtremo ueſtem mundūq; omnem muliebrē ademit.

Epitome Trigeſimitertii libri qui non inuenitur: Quod non aduertentes plærıqꝫ primum huius decadis uolumen in duo diuiſere.

TITVS. Qu. Flaminius proconſul' cũ Philippo ad Cynocephalas in Theſſalia acie uicto de
bellauit. L. Quintius Flaminius frater ꝓcõſulis acarnanes Leucade urbe: q̃ caput eſt Acar
naniæ: expugnata: in deditionẽ accepit: Pax petenti Philippo Græciæ libertas data ẽ. Atta
lus a Thebis ob ſubitã inualitudinem trãſlatus deceſſit. G. Sẽpronius Tuditanus prætor
a celtiberis cum exercitu cæſus ẽ. L. Furius & Claudius Mar. con. boios & ĩſubres gallos
ſubegerunt. Marcellus triũphauit. Annibal fruſtra ĩ Africa bellũ molitus: & ob hoc roma
nis per epiſtolas aduerſæ factionis principum delatus: propter metum romanoꝝ: q̃ legatos ad carthagi
nenſium ſenatũ de eo miſerãt: ꝓfugus ad Anthiocum regẽ Syriæ ſe cõtulit bellũ cõtra romanos parentem.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO, LIBER QVARTVS.

INTER Bellorum magnorum aut uixdũ finitorum, aut ĩminentium cu
ras interceſſit res parua dictu: ſed quæ ſt udiis in magnũ certamẽ exceſſerit.
M. Fundanius &. L. Valerius tribuni plebis ad plebem tulerũt de oppia le
Lex oppia — ge abrogãda tulerant eã. M. Oppius: &. T. Romuleius tribũi plebis. Qu.
Fabio. T. Sempronio cõſulibus, ĩ medio ardore punici belli: nequa muli
er plus ſemuncia auri haberet. neu ueſtimento uerſicolori uteret: neu iũcto
uehiculo in urbe oppidoue aut propius ĩde mille paſſus niſi ſacroꝝ publi
coꝝ cauſa ueheret. M. &. T. Iunius & Br utus tribuni plebis legẽ oppiam
tuebantur: neqꝫ eam ſe abrogari paſſuros aiebant. Ad ſuadendum diſſuadẽ
dumqꝫ multi nobiles ꝓdibãt: capitoliũ turba hominum fauẽtiũ aduerſan
M. Portii Catonis oratio — tiumqꝫ legi cõplebatur. Matronæ nulla nec auctoritate: nec uerecũdia: nec
imperio uiroꝝ cõtineri limine poterãt: oẽs uias urbis adituſqꝫ ĩ foꝝ obſi
debant: uiros deſcẽdẽtes ad foꝝ orantes: ut florente republica: creſcẽte in dies priuata oĩum fortuna: matro
nis quoqꝫ priſtinum ornatũ reddi paterent: augebat hæc frequentia mulieꝝ in dies: nam ẽt ex oppidis cõ
ciliabuliſqꝫ cõuenerant: iã & conſules p̃toreſqꝫ & alios magiſtratus adire & rogare audebant: cæteꝝ mini
me exorabilẽ alteꝝ utiqꝫ cõſulẽ. M. Portium Catonẽ habebãt: q pro lege: q̃ abrogabat' ita diſſeruit. Si in
ſua qſqꝫ noſtrum matreſamilias qrites ius & maieſtatẽ uiri retinere ĩſtituiſſet minus cum uniuerſis fœmi
nis negotii haberemus: nunc domi uicta libertas nr̃a impotentia muliebri hic quoqꝫ in foro obteritur: &
calcat': & qa ſingulas ſuſtinere nõ potuimus: uniuerſas horremus. Equidem fabulã & fictã rẽ ducebã eſſe
uiroꝝ oẽ genus ĩ aliqua ĩſula coniuratione muliebri a ſtirpe ſublatum eẽ: ab nullo genere nõ ſummũ picu
lũ eſt: ſi cœtus & cõcilia & ſecretas cõſultationes eẽ ſinas. Atqꝫ uix ſtatuere apud aĩum meũ poſſum: utrũ
peior ipſa res: an peiore exẽplo agatur: quoꝝ alteꝝ ad nos conſules reliquoſqꝫ magiſtratus: alterũ ad uos
Audi catõis uerba in muliebrem audaciã — qrites magis ptinet: nã utꝝ e republica ſit nec ne id: qđ ad uos fertur: ueſtra exiſtimatio eſt: q in ſuffragiũ
ituri eſtis: hæc cõſternatio muliebris ſiue ſua ſponte ſiue auctoribus uobis. M. Fundanio &. L. Valerio fa
cta eſt haud dubie ad culpã magiſtratuum ptinens: neſcio uobis tribunis an conſulibus magis ſit defor
mis: uobis ſic fœminas ad cõcitandas tribunitias ſeditiões iã adduxiſtis: nobis ſicut plebis quondam: ſic
nunc mulieꝝ ſeceſſione leges accipiendæ ſunt. Eqdem nõ ſine rubore quodã pauloante p mediũ agmen
mulieꝝ in foꝝ pueni: qđ niſi me uerecundia ſingulaꝝ magis maieſtatis & pudoris: quã uniuerſaꝝ tenu
iſſet: ne cõpellatæ a cõſule uiderent': dixiſſem: q hic mos eſt in publicum procurrendi & obſidendi uias: &
uiros alienos appellãdi? iſtud ipſum ſuos quæqꝫ domi rogare nõ potuiſtis? an blandiores in publico quã
in priuato: & alienis quã uris eſtis? q̃q̃ ne domi qdem uos: ſi ſui iuris finibus matronas cõtineret pudor:
q̃ leges hic rogarent': abrogarent' ue: curare decuit. Maiores quidẽ noſtri nullã ne priuatã qdẽ rẽ agere fœ
minas ſine auctore uoluerũt: ĩ manu eẽ parẽtũ: fratꝝ: uiroꝝ: nos ſi diis placet: iã rẽpu. ẽt capeſſere eas pati
mur: & foro quoqꝫ & cõcionibus & comitiis ĩmiſceri: qd. n. nunc aliud p uias & cõpita faciunt: quã qđ
aliæ rogatiões tribunoꝝ plebis ſuadẽt: aliæ legẽ abrogãdã cenſent? datæ frænos impotẽti naturæ & in do
mito aĩali: deſpate ipſas modũ licẽtiæ facturas: niſi uos faciatis: minimũ hoc coꝝ eſt: q̃ iniquo aĩo fœminæ
ſibi: aut maioribus: aut legibus iniunctũ patiunt': oĩum reꝝ libertatẽ ĩmo licentiã: ſi uera dicere uolum⁹:
deſyderãt: qd. n. ſi hoc expugnauerint: nõ tẽptabunt? Recenſete oĩa muliebria iura: qbus licentiã eaꝝ alli
gauerint maiores nr̃i: p quæ q̃qꝫ ſubiecerint uiris: qbus oĩbus conſtrictas uix tamẽ continere poteſtis: qui
ſi carpere ſingula & extorqueri & æquari ad extremum uiris patiemini: tolerabiles uobis eas fore creditis.
extẽplo ſimul pares eẽ cœperint: ſuperiores erũt. At hercule neqd nouũ in eas roget': recuſant: nõ ius: ſed in
Nulla lex ſatis cõmoda oĩbus eſt — iuriam deprecant': imo ut quã accepiſtis: iuſſiſtis ſuffragiis ueſtris legẽ: quã uſu tot annoꝝ & experiendo
cõprobaſtis: hãc ut abrogetis: id ẽ ut unã tollendo legẽ cæteras infirmetis. Nulla lex ſatis cõmoda oĩbus ẽ:
id mõ q̃rit': ſi maiori pti & in ſũmã prodeſt: ſi qđ cuiq̃ priuatim officiet ius: id deſtruet: ac demoliet': quid
attinebit uniuerſos rogare leges: q̃s mox abrogare: ĩ quos latæ ſunt: poſſint? Volo tñ audere: qd ſit: pp qđ
matronæ cõſternatæ, ꝓcurãt ĩ publicũ: ac uix foro ſe & cõciõe abſtieãt: ut captiui ab Annibale redimãt' pa
rẽtes: uiri: liberi fr̃es eaꝝ: ꝓcul abeſt: abſitqꝫ: ſp talis fortũa reip. ſit: ſed tñ: cũ fuit: negaſtis hoc piis ꝓcib⁹ eaꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

At non p'etas nec ſolicitudo ꝓ ſuis: ſed religio cōgregauit eas: matrem idæá Peſſimonte ex Phrygia uenie
tem accepturæ ſunt. Quid honeſtū dictu ſaltem ſeditioni prætendit̄ muliebri? ut auro & purpura fulgea-
mus: inq̄t: ut carpentis feſtis profeſtiſq; diebus uelut triumphātes de lege uicta & abrogata & captis & ere
ptis ſuffragiis ueſtris ꝑ urbē uectemur ne ullus modus ſumptibus nec luxuriæ ſit. Sæpe me quærentē de
fœminaꝝ: ſæpe de uiroꝝ nec de priuatoꝝ mō: ſed ēt magiſtratuum ſumpt b⁹ audiſtis: diuerſiſq; duobus
uitiis auaricia & luxuria ciuitatem laborare: q̄ peſtes oīa magna imperia euerterunt. Hæc ego quo melior
lætiorq; ī dies fortuna reipu. ē: impiumq; creſcit: & iá in græciá Aſiamq; trāſcendimus oībus libidinum
illecebris repl tas: & regias ēt attractamus gazas: eo plus horreo ne illæ magis res nos ceperint quam nos
illas. Infeſta: mihi credite: ſigna ab Syracuſis illata ſunt huic urbi: iá nimis multos audio Corīthi & Athe-
naꝝ ornamenta laudātis mirātiſq;: & antefixa fictilia deoꝝ romanoꝝ ridētis: hos ego malo ꝓpitios de-
os: ſed ita ſpero futuros: ſi ī ſuis manere ſedibus patiemur. Patꝝ noſtroꝝ memoria ꝑ legatum Cyneá Pyr
rhus nō uiroꝝ mō: ſed ēt mulieꝝ aīos donis temptauit: nōdū lex oppia ad coercendá luxuriá muliebrem
lata erat: tñ nulla accepit: quá cám fuiſſe cenſetis? eadem fuit q̄ maiorib⁹ nr̄is nihil de hac re lege ſanciendi: Varia le-
nulla erat luxuria: q̄ coerceret̄: ſicut añ morbos neceſſe ē cognitos eſſe: quá remedia eoꝝ: ſic & cupiditates gū capita
prius natæ ſunt: quá leges: q̄ iis modū facerent. Quid legem liciniá excitauit de q̄ngentis iugeribus: niſi in
gens cupido agros cōtinuādi? qd legē ciciá de donis & muneribꝰ: niſi qa uectigalis iá & ſtipendiaria ple
bes eſſe ſenatui cœperat? Itaq; minime miꝝ eſt: nec oppiā: nec aliá ullá tum legem deſyderatá eſſe: q̄ modū
ſumptib⁹ mulieꝝ faceret: cū auꝝ & purpurá datá & oblatá ultro nō accipiebant. Si nunc cū illis dōis Cy
neas urbē circūiret: ſtātes ī publico īueniſſet eas q̄ accipent. Atq; ego nōnullaꝝ cupiditatū nec cām qdē aut
rōnem inire poſſum: ná ut qd' alii liceat: ibi nō licere: aliqd fortaſſe naturalis aut pudoris aut indignatio
nis habeat: ſic æquat oīum cultū: qd' unaq̄q; ueſtrū ueret̄: ne ī ſe cōſpiciat̄: peſſimus quidē eſt pudor uel ꝑ
ſimoniæ uel paupertatis: ſed utrūq; lex uobis demit: cū id qđ hr̄e nō licet nō habetis. Hác inq̄t: ipſam exæq̄
tionem nō fero illa locuples: cur nō īſignis auro & purpura cōſpicior? cur pauptas aliaꝝ ſub hac legis ſpe
cie latet? ut qd' hr̄e nō poſſunt: habituræ fuiſſe ſi liceret: uideant̄. Vultis hoc certamē uxorib⁹ ur̄is iniicere
q̄rites: ut diuites id hr̄e uelint: qd' nulla alia poſſit? paupes ne ob hoc ipſum cōtēnant̄: ſupra uires: ſe exten
dāt? ne ſimul pudere: qūo nō oportet: cœperit: qđ oportet: nō pudebit: q̄ de ſuo poterit: parabit: q̄ nō pote
terit: uiꝝ rogabit. Miſeꝝ illū uirū: & q exorat⁹: & qui nō exorat⁹ erit: cū qd' ipſe nō dederit: datū ab alio ui
debit. Nunc uulgo alienos uiros rogāt: & qd' maius eſt: legē & ſuffragia rogāt: & a quibuſdá īpetrant ad
uerſus te: & rē tuá: & liberos tuos īexorabiles: ſimul lex modū ſumptib⁹ uxoris tuæ facere deſierit: tu nūq̄
facies. Nolite eodē loco exiſtimare quirites futurá rē: quo fuit: anteq̄ lex de hoc ferret̄: & hoīem īprobū nō
accuſari tuti⁹ ē quá abſolui: & luxuria nō mota tolerabilior eēt: quá erit: nūc ipſis uinculis ſolu is: ſicut fe-
ræ beſtiæ irritatæ deinde emiſſæ. Ego nullo mō abrogandá legē oppiá cenſeo: uos qd' faxitis deos oēs for
tunare uelim. Poſt hæc tribuni quoq; plebis: qui ſe īterceſſuros ꝓfeſſi erāt: cū pauca in eádem ſñiam adie-
ciſſent: tū. L. Vale ius ꝓrogatiōē ab ſe ꝓmulgata ita diſſeruit. Si priuati tm̄mō ad ſuadendū diſſuadendū L. Valerii
q; id qd' a nobis rogat̄: ꝓceſſiſſent: ego quoq;: cū ſatis dictū ꝓ utraq; pte exiſtimarē: tacitus ſuffragia ur̄a oratio
expectaſſem: nunc cū uir grauiſſimus cōſul. M. Portius nō auctoritate ſolū: q̄ tacita ſatis momenti habuiſ
ſet: ſed orōne ēt lōga & accurata īſectatus ſit rogationē nr̄am: neceſſe eſt paucis rñdere: q tñ plura uerba ī ca
ſtigādis matrōis: quá ī rogatiōe nr̄a diſſuadēda cōſumpſit: & qdem ut ī dubio pōeret: utꝝ id: qđ rephende
ret: matrōæ ſua ſpōte: an nobis auctorib⁹ feciſſent: rem defendá nō nos ī quos iecit magis hoc cōſul uerbo
tenus: quá ut re ſimularet cœtū & ſeditiōes: & īterdū ſeceſſionē muliebrē appellauit: qd' matrōæ ī publicū
nos rogaſſent: ut legem ī ſe datá ꝑ bellū tpibus duris: in pace & florente ac beata rep. abrogetis. Verba ma-
gnaq̄ rei augendæ cā cōquirant̄: & hæc & alia eſſe ſcio: &. M. Catonem oratorem nō ſolū grauē: ſed īter
dū ēt trucem ſcimus oēs cū īgenio ſit mittis: Ná qd tádem noui matrōe fecerunt: qđ freq̄ntes in cá ad ſe ꝑ
tinente ī publicū ꝓceſſerunt? nunq̄ ante hoc tp̄s ī publico apparuerunt? tuas aduerſus te origines reuoluá
accipe: quotiens id fecerint & qdem ſemp bono publico. Iá a principio regnāte Romulo cū capitolio a ſa
binis capto medio ī foro ſignis collatis dimicaret̄: nōne intercurſu matronaꝝ īter acies duas ꝓlium ſedatū
eſt? qd regibus exactis cum Coriolano Martio duce legiōes uolſcoꝝ caſtra ad quintū lapidem poſuiſſent?
nōne id agmen: quo obruta hæc urbs ēſſet: matrone auerterunt? iá urbe capta a gallis auꝝ: quo urbs redē
pta eſt: nempe matronæ cōſenſu oīum ī publicū cōtulerunt: ꝓximo bello ne antiqua repetá: nōne & cū pe
cunia opus fuit: uiduaꝝ pecuniæ adiuuerunt ærariū: & cū dii quoq; noui ad opem ferendá dubiis rebus
accerſerent̄: matronæ uniuerſæ ad mare ꝓfectæ ſunt ad matrem idæá accipiendá? Diſſimiles: īquit: cauſæ
ſunt: nec mihi cās æquare ꝓpoſitū eſt: nihil noui factum purgare ſatis eſt. Cæteꝝ qd' ī rebus ad oēs pari-
ter uiros fœminaſq; pertinentibus feciſſe eas nemo miratus eſt: in cá proprie ad ipſas pertinente miramur
feciſſe? Quid aūt fecerunt? ſupbas medi uſſidius aures habemus: ſi cum domini ſeruorū non faſtidiant præ
ces: nos rogari ab honeſtis fœminis indignamur. Venio nunc ad id: de quo agitur: in quo duplex conſu- Et legum
lis oratio fuit: nam & legem ullá omnino abrogari eſt indignatus: & eam præcipue legem: quæ luxuriæ quoq; ali
muliebris coercendæ cauſa lata eēt: & illa cōmunis pro legibus ſuis conſularis oratio eſt: & hæc aduerſus qua mu-
luxuriam ſeueriſſimis moribus conueniebat: itaq; periculum eſt: niſi quid in utraq; re uani ſit: docueri- tabiles &
mus: nequis error uobis effundatur. Ego enim quemadmodum ex iis legibus: quæ non in tempus ali- mortales
quid: ſed perpetuæ utilitatis cauſa in æternum latæ ſunt: nullam abrogari debere fateor: niſi quá aut uſus
coarguit: aut ſtatus aliquis reipublicæ inutilem fecit: ſic quas tēpora aliqua deſyderarunt leges: mortales:

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ut ita dicam: & tẽporibus ipſis mutabiles eſſe uideo: quæ in pace latæ ſunt: plærũq; bellum abrogat. quæ
in bello pax: ut in nauis adminiſtratione alia in ſecunda: alia in aduerſa tẽpeſtate uſui ſunt. Hæc cũ ita natu
ra diſtincta ſint: ex utro tandẽ genere ea lex eſſe ur: quã abrogamus? Quia uet⁹ regia lex ſimul cum ipſa ur-
be nata: aut qđ ſecundum ẽ a decẽuiris ad cõdenda iura creatis in. xii. tabulis ſcripta: ſine qua cũ maiores
noſtri nõ exiſtimauerint decus matronale ſeruari poſſe nobis quoq; uerendũ ſit: ne cum ea pudorẽ ſancti
tatem q; fœminarũ abrogemus? Quis igit̃ neſciat nouã iſtã legẽ eſſe? Qu. Fabio &. T. Sempronio conſuli
bus. xx. annis ante latã? ſine qua cũ p tot annos matronæ optimis morib⁹ uixerint: qđ tandẽ: ne abroga-
ta ea effundant̃ ad luxuriẽ: piculum ẽ? nã ſi iſta lex aut iõ lata ẽẽt: ut finiret libidinem muliebrẽ: uerendum
foret: ne abrogata incitaret. Cur ſit aũt lata: ipſum iudicauit tp̃s. Annibal in Italia erat & uictor ad Cãnas:
iã Tarentũ: iã Arpos: iã Capuã habebat: ad urbẽ Romã admoturus exercitum uidebat̃ defecerãt ſocii: nõ
milites in ſupplementũ nõ ſocios nauales ad claſſem tuendã: nõ pecuniã ĩ ærario habebamus: ſerui q̃bus
arma darent̃: ita ut p̃tiũ ꝓ iis bello pfecto dominis ſolueret̃: emebant̃: in eadẽ die pecuniæ frumentum &
cætera: q̃ belli uſus poſtulabat: p̃benda publicani ſe cõducturos ꝓfeſſi erãt: ſeruos ad remũ numero exceſſu
cõſtituto cũ ſtipẽdio nr̃o dabamus: aurũ & argentum oẽ a ſenatoribus eius rei initio orto in publicũ cõfe
rebamus: uiduæ & pupilli pecunias ſuas ĩ ærariũ deferebãt: cautum erat: quo ne plus auri & argenti facti:
quo ne plus ſigna argenti & æris domi haberemus. Tali tp̃e in luxuria & ornatu matronæ occupatæ erãt
ut ad eã coercendã lex oppida deſyderata ſit: cũ q̃a Cereris ſacrificiũ lugentib⁹ oĩbus matronis intermiſſum
erat: ſenatus finiri luctum. xxx. dieb⁹ iuſſit. Cui nõ apparet miſeria & inopia ciuitatis: & q̃a oĩum priua-
torũ pecuniæ ĩ uſum publicũ uertẽdæ erãt: iſtã legem ſcripſiſſe tãdiu mãſurã: q̃diu cã ſcribendæ legis man
ſiſſet? Nã ſi q̃ tunc tp̃is cã decreuit ſenatus: aut populus iuſſit: in ppetuũ ſeruari oportet: cur pecunias reddi
mus priuatis? cur publica p̃ſenti pecunia locamus? cur ſerui: qui militẽt: nõ emunt̃? cur priuati nõ dam⁹
remiges: ſicut tũc dedimus. Oẽs alii ordines: oẽs hoĩes: mutationẽ in meliorẽ ſtatũ reipu. ſentiẽt: ad coniu
ges tñ noſtras pacis & tranq̃llitatis publicæ fructus nõ pueniet? Purpura uiri utemur p̃textati ĩ magiſtra-
tibus: ĩ ſacerdotiis: liberi nr̃i p̃textis purpura togis utent̃: magiſtratibus in coloniis municipiiſq; togæ p̃-
textæ habendæ ius ẽ: nec id ut uiui ſolũ habeãt tñ inſigne: ſed ẽt ut cũ eo cremẽt̃ mortui: fœminis dum-
taxat uſum purpura ĩterdicemus? & cũ tibi uiro liceat purpura ĩ ueſte ſtragula uti matrẽfamilias tuã pur-
pureũ amiculũ hr̃e nõ ſines? & equus tuus ſpecioſius ĩſtratus erit: quã uxor ueſtita? Sed in purpura: q̃ te-
rit̃: abſumit̃q;: nõ iniuſtã q̃dẽ: ſed aliq̃ tñ cãm tenacitatis uideo: ĩ auro uero: ĩ quo p̃ter manus p̃tiũ nihil ĩ
tertrimẽti fit: q̃ malignitas ẽ? præſidiũ poti⁹ in eo ẽ priuatos & ad publicos uſus: ſicut expti eſtis. Nullam
æmulationẽ inter ſe ſingularũ: q̃ñ nulla hr̃et: ẽẽ aiebat: at hercule uniuerſis dolor & indignatio ẽ: cũ ſociorũ
latini noĩs uxorib⁹ uident ea cõceſſa ornamẽta: q̃ ſibi adẽpta ſint: cũ inſignes eas eſſe auro & purpura: cũ il
las uehi p urbẽ ſe pedib⁹ ſeq̃: tãq̃ ĩ illarũ ciuitatib⁹ nõ ĩ ſua impiũ ſit. Virorũ hoc aĩos uulnerare poſſet: q̃d
muliercularũ cẽſetis: quas ẽt parua mouẽt? Nõ mgr̃atus nec ſacerdotia: nec triumphi: nec ĩſignia: nec dona
aut ſpolia bellica his cõtingere poſſunt: mũdiciæ ornat⁹ & cultus hæc fœminarũ ĩſignia ſunt: his gaudent:
& gloriant̃: hunc mundũ muliebrẽ appellauerũt maiores nr̃i. Quid aliud ĩ luctu q̃ purpurã atq; aurũ de-
ponunt? q̃d aliud cũ eluxerunt: ſumunt? q̃d ĩ gratulatiõib⁹ ſupplicatiõibuſq; niſi excellentiores ornat⁹ adii
ciunt. Scilicet ſi legẽ oppiã abrogaueritis: nõ ueſtri arbitrii erit: ſi q̃d ei⁹ uetare uolueritis: qđ nũc lex uetat:
min⁹ fidæ uxores ſorores ẽt q̃buſdã ĩ manu erunt: nunq̃ ſaluis ſuis exuit̃ ſeruitus muliebris: & ipſæ liber
tatem: q̃nã uiduitas & orbitas facit: deteſtãt̃. In ur̃o arbitrio ſuũ ornatũ: quã ĩ legis malunt eſſe: & uos in
manu & tutela nõ ĩ ſeruitio debetis hr̃e eas: & malle pr̃es uos aut uiros: q̃ dñ̃os dici. Inuidioſis noĩb⁹ ute-
bat̃ mõ cõſul ſeditionẽ muliebrẽ & ſeceſſionẽ appellãdo: id. n. piculum eſt: ne ſacrũ mõtẽ ſicut quõdã irata
plebs aut auẽtinũ capiãt. Patiendũ huic ĩfirmitati ẽ: q̃dcunq; uos cẽſueritis: quo plus poteſtis: eo modera

Legis oppiæ abrogatio

tius ĩpio uti debetis. Hæc cũ cõtra legẽ proq; lege dicta eẽnt: aliq̃to maior frequẽtia mulierũ poſtero die
ſeſe ĩ publicum effudit: unoq; agmine oẽs tribunorũ ianuas obſederunt: q̃ collegarũ orõni ĩtercedebãt: nec
ante abſtiterunt: quã remiſſa interceſſio a tribunis ẽ: nulla deinde dubitatio fuit: q̃n oẽs trib⁹ legem abro-
garent: ãnis. xx. poſt abrogata ẽ: quã lata. M. Portius cõſul poſteaq̃ abrogata ẽ oppia lex extẽplo. xxv. na
uib⁹ lõgis quarũ q̃nq; ſociorũ erãt: ad Lunæ portũ ꝓfectus: eodẽ exercitu cõuenire iuſſo: & edicto p oram

Emporiæ

maritimã miſſo: nauibus oĩs generis cõtractis a luna ꝓficiſcens edixit: ut ad portum Pyrenen ſeq̃rent̃: inde
ſe frequẽti claſſe ad hoſtes iturũ: p̃teruecti liguſtinos mõtes ſinũq; gallicũ: ad diẽ: q̃ edixerat: cõuenerũt: inde
Rhodã uentũ: & p̃ſidium hiſpanorũ: qđ ĩ caſtello erat: ui deiectum: ab Rhoda ſc̃do uento Emporias puẽ
tum: ibi copiæ oẽs p̃ter ſocios nauales ĩ terrã expoſitæ: Iã tunc Emporiæ duo oppida erãt muro diuiſa:
unũ græci habebãt a Phocea: unde & maſſilienſes oriundi: alterũ hiſpani: ſed græcũ oppidũ ĩ mare expoſi
tum totum orbẽ muri minus q̃dringentos paſſus patentẽ habebat: hiſpanis retractior a mari triũmilliũ
paſſuum ĩ circuitu murus erat: tertium genus romãi coloni ab diuo Cæſare poſt deuictos Põpeii liberos
allecti: nunc ĩ corpus unum cõfuſi oẽs: hiſpanis prius poſtremo & græcis ĩ ciuitatem romanã aſcitis. Mi
raret̃: q̃s cum cerneret aperto mari ab altera parte: ab altera hiſpanis tã fera & bellicoſa gente obiectis: q̃ res
eos tutaret̃: diſciplina erat: cuſtos ĩfirmitatis: quã ĩter ualidiores optime timor cõtinet. Partem muri uer-
ſam in agros egregie munitã habebant: una tñ in eã regionem porta ĩpoſita: cuius uel aſſiduus cuſtos ali
q̃s ex magiſtratibus erat: nocte pars tertia ciuium ĩ muris excubabat: neq; moris tñ aut legis cã: ſed q̃ta:
ſi hoſtis ad portas eſſent: obſeruabant uigilias: & circũibant cura: hiſpanum neminem in urbem recipie-
bant: ne ipſi q̃dem temere urbe excedebant: ad mare patebat oĩbus exitus. Porta ad hiſpanorũ oppidum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uerſa nunq̄ niſi frequētes: pars tertia fere: cuius ꝓxia nocte uigiliæ ī muris fuerāt egrediebant: cā exeundi
hæc erat: cōmertio eoꝝ hiſpani īprudentes maris gaudebāt: mercariq; & ipſi ea: q̄ externa nauibus inuehe
rent: & agroꝝ exigere fructus uolebant: huius mutui uſus deſyderiū: ut hiſpana urbs græcis pateret: facie
bat. Erant ēt eo tutiores: qd' ſub umbra romanæ amicitiæ latebāt: quā ſicut minoribus uiribus quā miſſi
lienſes: ita pari colebant fide: tunc quoq; cōſulē exercitūq; comiter ac benigne acceperunt. Paucos ibi mora
tus dies Cato dū exploraret: ubi & q̄tæ hoſtiū copiæ eēnt: ut ne mora qdē ſegnis eſſet: oē id tp̄s exercendis
militibus cōſumpſit. Id erat forte tp̄s anni: ut frumentū in areis haberēt: itaq; redēptoribus uetitis frumen Celtiberi
tū parare ac Romā dimiſſis: bellū: inqt: ſeipſum alet: ꝓfectus ab Emporiis agros hoſtium urit: uaſtatq;: cū bellū
oīa fuga & terrore cōplet. Eodem tp̄e Veluio decedenti ex ulteriore hiſpania cū p̄ſidio ſex milliū dato ab
Ap. Claudio p̄tore: celtiberi agmine ingēti ad oppidum Iliturgim occurrerunt. xx. millia armatoꝝ fuiſſe
Valerius ſcribit. xii. millia ex iis cæſa: oppidū Iliturgim receptum: & puberes oīs interfectos: īde ad caſtra
Catonis Heluius peruenit: & qa tuta iam ab hoſtib' regio erat: præſidio ī ulteriorē Hiſpaniā remiſſo Ro
mam ē ꝓfectus: & ob rem feliciter geſtam ouans urbem eſt ingreſſus: argenti infecti tulit ī ærarium. xiiii.
millia pondo ſeptingentatriginta duo & ſignati bigatoꝝ. xvii. millia. xxiii. & oſcēſis argenti. cxx. millia.
cccc. xxxviii. cā negati triumphi fuit: qd' alieno auſpicio & in aliena prouincia pugnaſſet. Cæteꝝ biennio
poſt redierat: cum ꝓuincia quoq; ſucceſſori Minutio tradita annum ſequentē retentus ibi longo & graui
fuiſſet morbo: itaq; duobus mō menſibus ante Heluius ouans urbem eſt ingreſſus: quā ſucceſſor ei'. Qu.
Minutius triumpharet: hic quoq; tulit argenti pondo. xxxiiii. millia: octingenta bigatoꝝ. lxxviii. millia:
& oſcenſis argenti. cc. lxxviii. millia. In Hiſpania īterim cōſul haud ꝓcul Emporiis caſtra hēbat: eo lega
ti tres ad ilergetū regulo Biliſtagæ: in qbus unus filius eius erat: cōuenerūt: querētes caſtella ſua oppugna
ri: nec ſpem ullā eē reſiſtendi: niſi p̄ſidiū romani miſiſſent: qnamillia militū ſatis eē: nec hoſtes ſi tanta ma Oſca
nus ueniſſet: māſuros. Ad ea conſul moueri qdē ſe uel piculo eoꝝ uel metu dicere: ſed ſibi nequaq̄ tn̄ co urbs hi
piaꝝ eſſe: ut cū magna uis hoſtiū haud ꝓcul abſit: cū qua mox ſignis collatis dimicandū ſibi in dies expe ſpaniæ ē
ctet: diuidendo exercitū minuere tuto uires poſſet. Legati ubi hoc audierunt: flentes ad genua conſulis pro
uoluunt: orāt: ne ſe in rebus tā trepidis deſerat: quo. n. ſe repulſos ab romanis ituros: nullos ſe ſocios nihil
uſq̄ in terris aliud ſpei hr̄e potuiſſe ſe extra id periculū eſſe: ſi decedere fide: ſi cōiurare cū cæteris uoluiſſent:
nullis minis: nullis piculis ſemotos ſperātes ſatis opis & auxilii ſibi ī romanis eē: id ſi nullum ſit: ſi ſibi a
cōſule neget: deos hoīeſq; ſe teſtes facere: inuitos & coactos ſe ne eadē: q ſaguntini paſſi ſunt: patiant defe
cturos: & cū cæteris potius hiſpanis q̄ ſolos pituros eſſe: & illo qdē die ſic ſine reſponſo dimiſſi. Cōſulem
nocte: q inſecuta ē: anceps cura agitare: nolle deſerere ſocios: nolle minuere exercitū: qd' aut horā ſibi ad di
micandū: aut ī dimicādo piculum afferre poſſet: ſtat ſnīa nō minuere copias: ne qd interim hoſtes inferāt
ignominiæ ſociis ſpē ꝓ re oſtendēdā cenſet: ſæpe uana ꝓ ueris maxīe in bello ualuiſſe: & credentē ſe aliqd
auxilii hr̄e: perinde atq; hr̄et ipſi fiducia & ſperādo atq; audēdo ſeruatū. Poſtero die legatis rn̄dit: q̄q̄ uerea
tur: ne ſuas uires aliis eas cōmodādo minuat: tn̄ illoꝝ ſe tp̄is ac piculi magis: q̄ ſui rōnem hr̄e: d nunciari
militum parti tertiæ ex oībus cohortibus iubet: ut cybum quē ī naues imponāt: mature coquāt: naueſq; ī
diē tertium expediri iuſſit: duos ex legatis Biliſtagi atq; ilergetibus nūciare ea iubet: filiū reguli comiter ha
bendo & muneribus apud ſe retinet. Legati nō ante ꝓfecti: quā impoſitos in naues milites uiderunt: id ꝓ
haud dubio iā nunciātes nō ſuos mō: ſed ēt hoſtes fama romani auxilii aduētantis īpleuerunt. Cōſul ubi Cur nō ī
ſatis qd' in ſpē fuit: oſtentatū ē: reuocari ex nauibus milites iubet: ipſe cū iā id tp̄s anni appeteret: quo geri diē p oti'
res poſſent: caſtra hyberna mille paſſuū ab Emporiis poſuit: inde p occaſiōes nunc hac pte nūc illa modico
p̄ſidio caſtris relicto p̄datū milites in hoſtiū agros educebat: nocte ferme ꝓficiſcebant: ut & q̄lōgiſſime a ca
ſtris ꝓcederent: & īopinātes opprimerēt: & exercebet ea res nouos milites: & hoſtiū magna uix excipieba
tur: nec iā egredi extra munimēta caſtelloꝝ audebāt. Vbi ſatis admodū & ſuoꝝ & hoſtiū aīos ē exptus: cō
uocari tribunos p̄fectoſq; & eqtes oēs & centuriōes iuſſit. Tempus: inqt: qd' ſæpe optaſtis: uenit: quo uo
bis ptās fieret uirtutē ueſtrā oſtēdendi: adhuc p̄donum magis: q̄ bellantiū militaſtis more: nunc iuſta pu
gna hoſtes cum hoſtibus conſeratis manus: nō agros īde populari: ſed urbium opes haurire licebit. Pr̄es
nr̄i cum ī Hiſpania carthaginēſiū & īpatores ibi & exercitus eēnt: ipſi nullū īperatorē: nullos in ea milites
haberēt: tamen addere hoc ī fœdere uoluerunt: ut īperii ſui iberus fluuius eēt finis: nunc cū duo p̄tores: cū
cōſul: cum tres exercitus romani Hiſpaniā obtineāt: & carthaginēſium iā ꝓpe. x. ānis nemo ī his ꝓuinciis
ſit: impiū nobis citra iberꝫ amiſſum ē: hoc armis & uirtute recuperis: oportet: & nationē rebellantē magis
temere: q̄ cōſtanter bellantē: iugū: quo ſe exiuit: accipe rurſus cogatis. In hunc modū maxime adhortatus
pronunciat ſe nocte ad caſtra hoſtium ductuꝝ: ita ad corpora curāda dimiſſi: nocte media: cum auſpicio
operā dediſſet: ꝓfectus: ut locū: quē uellet: priuſq̄ hoſtes ſentirent: caperet: p̄ter caſtra hoſtium circūducit:
& prima luce acie īſtructa ſub ipſum uallum tres cohortes mittit. Mirantes barbari a tergo apparuiſſe ro
manum diſcurrere ipſi ad arma: īterim cōſul apud ſuos. Nuſq̄: niſi ī uirtute ſpes ē: milites: inqt: & ego ſedu Atẽ. Ca
lo: ne eēt: feci: inter caſtra noſtra & nos medii hoſtes: & ab tergo hoſtiū ager ē: qd' pulcherrimū idē tutiſſi tonis ſtra
mum ē: in uirtute ſpem poſitā habere. Sub hæc cohortes recipi iubet: ut barbaros ſimulatiōe fugæ educe tagema
ret: id qd' crediderat: euenit: ptimuiſſe & cedere rati romanos porta erumpunt: & q̄tū īter caſtra ſua: & ho
ſtium aciem relictum erat loci: armatis cōplent: dū trepidāt acie inſtruenda conſul iam paratis ordinatiſq;
omnibus incōpoſitos aggreditur: eqtes primos ab utroq; cornu iu pugnā educit: ſed in dextero extemplo
pulſi: cedenteſq; trepidi etiā pediti terrorē iutulere. Quod ubi uidit cōſul: duas cohortes delectas ab dexte

ro latere hoſtiũ circũduci iubet: & ab tergo ad eos tẽderet: priuſq̃ concurrerẽt peditum acies: is terror obie
ctus hoſti rẽ metu romanoꝝ eqtum inclinatã equauit: tñ adeo turbati erãt dexteræ alæ: eqtes: pediteſq;: ut
quoſdã cõſul manu ipſe repꝛehenderit uerteritq; ĩ hoſtẽ: & q̃diu miſſilibus pugnatũ eſt: anceps pugna erat:
& iã ab dextera parte, unde terror & fuga cœperat: ægre romanus reſiſtebat: a ſiniſtro cornu & ab frõte ur
gebant barbari: & cohortes ab tergo inſtantes pauidæ reſpiciebãt: & emiſſis ſoli ferreis falaricisq; gladios
ſtrinxerũt: tũ uelut redintegrata ẽ pugna: nonceli ictibus ꝓcul ex improuiſo uulnerabant: ſed pede collato
tota in uirtute ac uiribus ſpes erat. Feſſos iã ſuos cõſul ex ſecũda acie ſubſidiariis cohortibus in pugnã in
ductis accẽdit: noua acies facta: ĩtegri recentibus tælis fatigatos adorti hoſtes primum acri ĩpetu uelut cu
neo ꝑtulerunt: deinde diſſipatos in fugã auerterũt: effuſos ꝑ agros curſu repetabant. Vbi oĩa fuga cõpleta
uidit Cato: ipſe ad ſecũdã legionẽ: q̃ in præſidio poſita erat: reuchit: & ſigna præ ſe ferri: plenoq; gradu ad
caſtra hoſtiũ oppugnanda ſuccedere iubet: ſiqs extra ordinẽ auidus ꝓcurrit: & ipſe inter equites ſpato pcu
tit: & tribunos cẽturioneſq; caſtigare iubet. Iã caſtra oppugnabant: ſaxiſq; & ſudibus & oĩ genere tælorũ
ſũmouebant a uallo romani: ubi recens admota legio eſt: tũ & oppugnantibus aĩus creuit: & infenſius ho
ſtes ꝓ uallo pugnabant. Cõſul oĩa oculis ꝑluſtrat: ut qua minima ui reſiſtit: ea parte irrumpat: ad ſiniſtrã
portã infreqntes uidet: eo ſecundæ legiõis principes haſtatoſq; ĩducit. Non ſuſtinuit impetum eoꝝ ſtatio:
q̃ portæ appoſita erat: & cæteri poſteaq̃ intra uallum hoſtes uident: ipſi caſtris exutis ſigna armaq; abici
unt: cædunt in portis ſuometipſi agmine in arto hærentes: ſecunda ni terga hoſtium cædunt: cæteri caſtra

Barbaroꝝ cædes

diripiũt. Valerius Antias ſupra. xl. millia hoſtiũ cæſa eo die ſcribit. Cato ipſe haud ſane detrectator laudũ
ſuaꝝ multos cæſos ait: numeꝝ non ſcribit. Nihil deinde a uictoria ceſſatũ: cũ receptui ſigno dato ſuos ſpo
liis onuſtos in caſtra reduxiſſet: paucis horis noctis ad qetem datis ad p̄dandum in agros duxit. Effuſus
ut ſparſis hoſtibus fuga p̄dati ſunt: q̃ res nõ minus q̃ pugna pridie aduerſa emporitanos hiſpanos accolaſ
q; eoꝝ in deditionẽ cõpulit: multi & aliaꝝ ciuitatum. q Emporias ꝑfugerãt: dediderunt ſe: quos oĩs ap
pellatos benigne domos dimiſit. Confeſtim inde caſtra mouit & quacunq; incedebat agmen: legati deden
tium ciuitates ſuas occurrebant: & cum Tarraconem uenit: iã oĩs cis iberum Hiſpania ꝑdomita erat: cap
tiuiq; & romani & ſociũ ac latini nominis uariis caſibus in Hiſpania oppſſi domũ conſulis a barbaris re
ducebant. Fama deinde uulgat: cõſulẽ in Turdetaniam exercitum ductuꝝ: & ad deuios montanos profe
ctuꝝ ẽt falſo ꝑlatum ẽ. Ad hunc uanũ & ſine auctore ullo tumorẽ bergiſtanoꝝ ciuitates ſeptẽ: & aliquot
caſtella defecerunt: eos deducto exercitu cõpulſos ne memorando ꝓelio in poteſtatẽ redegit. Haud ita mul
to poſt idem regreſſo Tarraconẽ cõſulẽ: prius quam inde quoq; ꝓcederet: defecerunt. Iteꝝ ſubacti: ſed nõ
eadem uenia uictis fuit: ſub corona uenire oẽs: næ ſæpius pacẽ ſollicitarent. Interim Publius Manliꝰ præ
tor exercitu uetere a. Qu. Minutio: cui ſucceſſerat accepto: adiuncto & a. P. Claudio Nerone ex ulteriore
Hiſpania uetere itẽ exercitu in Turdetaniã ꝓficiſcit. Oĩum hiſpanoꝝ maxĩe imbelles habẽt: turdetani: fræ
ti tamen multitudine ſua obuiã ierunt agmini romano: Eques ĩmiſſus turbauit extemplo acies eoꝝ: pede
ſtre ꝓelium nullius ferme certaminis fuit: milites ueteres ꝑiti hoſtiũ belliq; haud dubiã pugnã fecerũt. Nec
tamẽ ea pugna debellatũ eſt. x. millia celtiberꝝ mercede turduli conducunt: alieniſq; armis parabant bellũ.
Conſul interim rebellione bergiſtanoꝝ ictus cæteras quoq; ciuitates ratus ꝑ occaſionẽ idẽ facturas: arma
omnibus eis iberꝝ hiſpanis ademit: quã rem adeo ægre paſſi: ut multi mortem ſibimetipſis cõſciſcerent: fe
rox gens nullã uitã rati ſine armis eſſe. Quod ubi conſuli nunciatũ ẽ: ſenatores oĩum ciuitatum ad ſe uoca

Atẽ. hiſpanorũ ferociam

ri iuſſit: atq; iis. Nõ noſtra: inqt: magis q̃ uẽa refert uos nõ rebellare: ſiqdem in maiore hiſpanoꝝ malo q̃
exercitus romani labore ſemp adhuc factum ẽ: id ut ne fiat: uno modo cauendum arbitror poſſe: ſi effe
ctum erit: ne poſſitis rebellare: uolo id q̃ molliſſima uia conſeq: uos quoq; in ea re conſilio me adiuuate:
nullum libentius ſequar: q̃ qđ uoſmetipſi attuleritis. Tacentibus ſpatium ſe ad deliberandum dierũ pau
coꝝ dare dixit: cum reuocati ſcđo quoq; cõſilio tacuiſſent: uno die muris oĩum dirutis ad eos: q nõdum
parebant: ꝓfectus ut in q̃q; regionem uenerat: oẽs: q circũincolebant: populos in deditionẽ accepit. Sege
ſtiam tantũ grauem atq; opulentã ciuitatẽ uineis & pluteis cepit. Eo maiorẽ habebat difficultatẽ in ſubigẽ

Exẽplũ iperatoriæ uirtutis ĩ catone

dis hoſtibus: q̃ q primi uenerant in Hiſpaniã: qđ ad illos tædio impii carthaginẽſiũ hiſpani deficiebant:
huic ex uſurpata libertate in ſeruitutẽ uelut aſſerendi erãt. Et ita mota oĩa accepit: ut alii in armis eſſent: alii
obſidione ad defectionẽ cogerent: nec niſi in tpe ſubuẽtũ foret: ultra ſuſtẽtaturi fuerint. Sed in cõſule ea uis
aĩ atq; ingenii fuit: ut oĩa maxĩa minimaq; ꝑ ſe adiret: atq; ageret: nec cogitaret modo imperaretq;: q in rem
eſſent: ſed plæraq; ipſe trãſigeret: nec in queq̃ oĩum grauius ſeueriuſq; q̃ in ſemetipſum imperiũ exerceret:
parſimõia & uigiliis & labore cũ ultimis militũ certaret: nec qcq̃ in exercitu ſuo p̄cipui p̄ter honorem atq;
impium haberet. Difficilius bellum ĩ Turdetania p̄tori romano. P. Manlio celtiberi mercede exciti ab ho
ſtibus: ſicut ante dictũ ẽ: faciebant: itaq; eo cõſul accerſitus lr̃is p̄toris legiões duxit. Vbi eo uenit: caſtra ſe
paratim celtiberi & turdetani habebant: cũ turdetanis exẽplo leuia prælia ĩcurſantes ſtatiões eoꝝ romani
faciebãt: ſpq; uictores ex q̃uis temere cœpto certamine abibãt. Ad celtiberos ĩ colloqũ tribunos militũ ire
cõſul: atq; iis triũ cõditionum electionẽ ferre iubet: primã ſi trãſire ad romãos uelint: & duplex ſtipẽdium
accipe: q̃ q̃tum a turdetanis pepigiſſent: alterã: ſi domos abire publica fide accepta nihil eã rẽ noxiæ futurã
quod hoſtibus ſe romanoꝝ iunxiſſent: tertiã: ſi utiq; bellũ placeat: diẽ locũq; cõſtituãt: ubi ſecũ armis de
cernãt. A celtiberis dies ad cõſultãdũ petita: cõciliũ ĩmixtis turdetanis habitũ magno cũ tumultu: eo minꝰ
decerni qcq̃ potuit: cũ incertum bellũ an pax cũ celtiberis eẽt: cõmeatꝰ tñ haud ſecꝰ q̃ ĩ pace ex agris caſtelliſ
q; hoſtiũ romani portabãt: deĩde ſæpe munimẽta eoꝝ uelut cõi pacto cõmercio priuatis ĩduciis ĩgrediẽtes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Conſul ubi hoſtes ad pugnã elicere neq̃d: primũ ꝓdatum ſub ſignis aliquot expeditas cohortes in agꝝ ite/
græ regiõis ducit: deinde audito Secuntiæ celtibeꝝ oĩs ſarcinas ĩpedimẽtaq; relicta eo ꝑgit ducere ad oppu
gnandum: Poſteaꝗ̃ nulla mouent̃ re: ꝑſoluto ſtupendio non ſuis mõ: ſed ẽt ꝓtoris militibꝰ: relicto oĩ exer
citu in caſtris ꝓtoris: ipſe cum ſeptẽ cohortibus ad ibeꝝ ẽ regreſſus. Ea tã exigua manu oppida aliquot ce/
pit: defecere ad eũ ſedetani: auxetani: ſueſſetani. Lacetanos deuiã & ſiluestrã gẽtẽ cũ inſita feritas cõtinebat in
armis: tũ cõſcientia dũ conſul exercituſq; turdulo bello ẽ occupatus depopulatoꝝ ſubitis incurſionibus ſo
ciorum. Igitur ad oppidum eoꝝ oppugnãdũ cõſul ducit nõ romanas mõ cohortes: ſed & iuuẽtutẽ ẽt me
rito ĩfenſorũ iis ſocioꝝ. Oppidũ lõgũ in altitudinem haud ꝗ̃ꝗ̃ tantũdẽ patens hẽbat: quadringentos inde
ferme paſſus cõſtituit ſigna: ibidẽ lectaꝝ cohortiũ ſtationẽ relinquẽs ꝓcepit iis: ne ſe ex eo loco ante moue
rent: quã ipſe ad eos ueniſſet: cæteras copias ad ulteriorẽ partẽ urbis circũducit: maximũ ex oĩbus auxiliis
numeꝝ ſueſſetanæ iuuẽtutis habebat: eos ad numeꝝ oppugnandũ ſubire iubet. Quoꝝ ubi arma ſignaq;
lacetani cognouere: memores quã ſæpe in agro eoꝝ ĩpune ꝑſultaſſent: quotiens ipſos ſignis collatis fudiſ/
ſent: fugaſſentq;: patefacta repẽte porta uniuerſi in eos erũpunt. Vix clamorẽ eoꝝ nedum ĩpetum ſueſſeta/
ni tulere: qđ poſteaꝗ̃ futuꝝ: ut ratus erat: cõſul fieri ẽt uidit: equo citato ſubter muꝝ hoſtium ad cohortes
aduehit̃: atq; eas arreptas effuſis oĩbus ad ſequẽdos ſueſſetanos: qua ſilentiũ ac ſolitudo erat: in urbẽ ducit
priuſq; oĩa cepit: quã ſe recipent lacetani: mox ipſos nihil ꝓter arma habentes ĩ deditionẽ accepit. Cõfeſtim
inde uictor ad Rhegiũ ducit Caſtꝝ: receptaculũ id maxĩe ꝓdonũ erat: & inde incurſiões in agros pacatos Lacetano
ꝓuinciæ ciꝰ fiebãt: tranſfudit ĩde ad cõſulẽ princeps uergeſtanus: & purgare ſe ac populares cœpit: non eſſe rũ oppi/
in manu ipſis rẽpu. prædones receptos totũ ſuæ poteſtatis id Caſtꝝ feciſſe. Cõſul eũ domum redire: confi dũ capit
cta aliqua ꝓbabili cur abfuiſſet cã: iuſſit: cũ ſe muros ſubiſſe cerneret: intẽ oſq; prædones ad tuẽda mœnia
eẽt: tũ uti cũ ſuæ factionis hoĩbus meminiſſent arcẽ occupare: Id uti ꝓceperat: factũ repẽte anceps terror hĩc
muros abſcẽdẽtibꝰ romanis: illinc arce capta barbaros circũuaſit. Huius potius loci cõſul eos: q arcem te/
nuerãt: liberos eẽ cum cognatis ſuaq; hr̃e iuſſit: uergeſtanos cæteroſq; quæſtori: ut uænderet: impauit: de
prædonibus ſuppliciũ ſumpſit. Pacata ꝓuincia uectigalia magna inſtituit ex ferrariis argẽtariiſq;: quibus
tũ inſtitutis locupletior ĩ dies ꝓuincia fuit. Ob has res geſtas ſupplicationẽ in triduũ patres decreuerũt. Ea
dẽ æſtate alter cõſul Valerius Flaccus in Gallia cũ boioꝝ manu ꝑꝑ litanam ſiluã ſignis collatis ſecũdo ꝓ
lio conflixit: octomillia galloꝝ cæſa tradunt̃: cæteri oẽs in uicos ſuos atq; agros dilapſi. Conſul reliquum
æſtatis circa padũ Placentiæ & Cremonæ exercitum habuit: reſtituitq;: quæ in iis oppidis bello diruta fue
rant. Cũ hic ſtatus reꝝ in Italia Hiſpaniaq; eſſet. T. Quintius in Græcia ita hybernis actis: ut exceptis æto
lis: quibus nec pro ſpe uictoriæ præmia contigerant: nec diu quies placere poterat: uniuerſa Græcia ſi/
mul pacis libertatiſq; ꝑfruens bonis egregie ſtatu ſuo gauderet: nec magis in bello uirtutẽ romani ducis:
quã in uictoria tẽperantiãq; & moderationẽ miraret̃: ſenatuſcõſultũ: quo bellũ aduerſus Nabĩ lacedæmo
nium decretũ erat: affert̃. Quo lecto Quintius cõuentũ Corinthũ oĩum ſociaꝝ ciuitatũ legationibꝰ in diẽ
certã edicit: ad quã ubi frequẽtes undiq; principes cõuenerunt: ita ut in ea ne ætoli quidẽ abeſſent: tali orõ
ne ẽ uſus. Bellũ aduerſus Philippũ nõ magis cõi aĩo cõſilioq; romani & græci geſſerunt: quã utriq; ſuas
cãs belli habuerunt: nã & romanoꝝ amicitiã nunc Carthaginẽſes hoſtes eoꝝ iuuãdo: nunc hic ſociis nr̃is
oppugnãdis uiolauerat: & ĩ uos talis fuit: ut uobis ẽt: ſi noſtraꝝ obliuiſceremur iniuriaꝝ: ueſtræ iniuriæ
ſatis digna cã belli fuerint. Hodierna cõſultatio tota ex uobis pẽdet: refero. n. ad uos utꝝ Argos: ſicut ſcitis
ipſi ab Nabide occupatos pati uelitis ſub dicione eius eẽ: an æquum cẽſeatis nobiliſſimã uetuſtiſſimãq; ci
uitatẽ in media Græcia ſitam repeti in libertatem: & eodẽ ſtatu quo cæteras urbes Peloponẽſi & Græciæ Cõſulta/
eſſe. Hæc cõſultatio: ut uidetis: tota de re ꝑtinente ad uos ẽ: romanos nihil cõtingit: niſi quatenus libertatis tio de ar/
Græciæ unius ciuitatis ſeruitus nõ plenã nec integram gloriã eſſe ſinit: cæteꝝ ſi uos nec cura eius ciuitatis gis a
nec exẽplũ: nec ꝑiculũ mouet: nec ſerpat latius cõtagio eius mali: nos æqui boniq; facimus: de hac re nos Nabide
cõſulo: ſtaturus eo qđ plures cẽſueritis. Poſt orõnẽ romani impatoris ꝑcenſeri alioꝝ ſñiæ coeptæ ſunt: Cũ recipiẽdis
legatus atheniẽſiũ: q̃tum poterat: gratiis agendis romanoꝝ in Græciã merita extuliſſet: ĩploratos auxiliũ
aduerſus Philippũ tuliſſe opẽ: nõ rogatos ultro aduerſus tyrãnũ Nabin afferre auxilium: ĩdignatuſq; eẽt
hæc tãta merita ſermonibus tñ aliquoꝝ carpi futura calũniantiũ: cum fateri potius ꝓteritoꝝ gra iã debe Alexãdri
rent: apparebat incenſos ætolos. Igitur Alexander princeps gentis inuectis primum in athenienſes. qui li/ ætoli orõ
bertatis quondã duces & auctores aſſentationis propriæ gratia cõmunem cãm ꝓderent: q̃ſtus deinde ẽ a/ in Ro.
chæos Philippi quondã milites: poſtremum ab inclinata fortuna eius tranſfugas: & Corinthum recepiſſe
& id agere ut Argos habeant: ætolos primos hoſtes Philippi ſemper ſocios romanorum pactos in fœde
re ſuas urbes agroſq; fore deuicto Philippo fraudari Echineo & Pharſalo: inſimulauit fraudis romanos:
quod uano titulo libertatis oſtentato Chalcidem & Demetriadem præſidiis tenerent: qui Philippo cun/
ctanti deducere inde præſidia obiicere ſemper ſoliti ſunt: nunquã donec Demetrias Chalciſq; & Corithus
tenerentur: liberam Græciam fore. Poſtremo qui remanendi in Græcia retinendiq; exercitus Argos: & Na
bin cauſam facerent: deportarent legiones in Italiã: ætolis polliceri aut conditione & uolũtate ſua Nabin
præſidiũ Argis deductuꝝ: aut ui atq; armis coacturos ĩ ꝑtãte cõſentientis Græciæ eſſe. Hac uaniloquentia
primũ Ariſthenum prætorem achæorũ excitauit. Ne iſtud: inq̃t: Iuppiter Opt. Max. ſinat. Iunoq; regina
cuius in tutela Argi ſunt: ut illa ciuitas inter tyrannum lacedæmonium & latrones ætolos præmium ſit
poſita in eo diſcrimine: ut miſerius a nobis recipiatur: quam ab illo capta eſt. Mare interiectum ab iſtis ꝓ
donibus non tuetur nos. T. Quinti. qđ ſi in media Peloponeſo arcem ſibi fecerint: futurum nobis eſt: lin

guam tñ græcoꝝ habẽt ſicut ſpẽm hoīum: moribus ritibuſq; efferatioribus: q̄ ulli barbari īmanes belluæ
uiuunt. Itaq; uos rogamus romani: ut & ab Nabide argos recupetis: & ita res Græciæ cõſtituatis: ut a la
trocinio quoq; ætoloꝝ ſatis pacata hæc relinquatis. Romanus cõſul cũctis undiq; īcrepantibus ætolos re
ſpõſuꝝ ſe fuiſſe iis dixit: niſi ita infenſos oīs ī eos uideret: ut ſedãdi potius: q̄ irritãdi eẽnt: cõtentum itaque
opinioẽ ea: q̄ de romanis ætoliſq; eẽt: referre ſe dixit: qd de Nabidis bello placeret: niſi redderet achæis Ar
gos. Cum oẽs bellũ decreuiſſent: auxilia: ut ꝓ uiribus ſuis quoq; ciuitates mitterẽt: ẽ hortatus ad ætolos
legatos ẽt miſit: magis ut nudaret aĩos: id qđ euenit: quã ſpe īpetrari poſſe: tribunis militum ut exercitum
ab Hellacia accerſerẽt: īpauit. Per eoſdẽ dies & Antiochi legatis de ſocietate agẽtibus rñdit: nihil ſe abſenti
bus. x. legatis ſnīæ hr̃e. Romã eundũ ad ſenatum iis eſſe: ipſe copias eductas ab Hellacia ducere Argos per
git: atq; ei circa Cleonas Ariſthenus p̄tor achæoꝝ cũ. x. millibus achæoꝝ militibus occurrit: & haud pro
cul ide iunctis exercitibꝰ poſuerunt caſtra. Poſtero die ī cãpũ argiuoꝝ deſcẽderunt: & quattuor fere millia
ab Argis locũ caſtris capiunt. Præfectus ꝑſidio laconum Pythagoras gener idẽ tyrãni & uxoris eiꝰ frater:
q ſub aduentũ romanoꝝ & utraſq; arces: nã duas habẽt Argi: & loca alia: q̄ opportuna aut ſuſpecta erant
ualidis præſidiis firmauit: ſed īter agẽda hæc pauorẽ iniectũ aduẽtu romãoꝝ diſſimulañ haudq̄q̄ poterat

Democlis argiui & ſociorum cædes

& ad externũ terrorẽ īteſtina ẽt ſeditio acceſſit. Democles erat argiuus adoleſcẽs maioris aĩ: quã conſilii:
q prio iureiurãdo īterpoſito de ꝑſidio expellẽdo cũ idoneis collocutus: dũ uires adiicere cõiuratiõi ſtudet:
īcautior fidei æſtimator fuit: colloquentẽ eũ cũ ſuis ſatelles a ꝑfecto miſſus cum accerſeret: ſenſit: ꝓditum
cõſilium eẽ: hortatuſq; cõiuratos: q aderãt: ut potius: quã extorti morerẽt: arma ſecũ caperẽt: atq; ita cum
paucis ī foꝝ ire ꝑgit clamitãs: ut q ſaluã rẽp. uellent: auctorẽ & ducẽ ſe libertatis ſeq̄rent haud ſane mouit
queq̄: qa nihil uſq̄ ſpei ꝓpinquæ nedũ ſatis firmi ꝑſidii cernebãt. Hæc uociferãtẽ eũ lacedæmonii circũuẽ
tũ cũ ſuis īterfecerunt: cõpræhẽſi deinde qdã: & alii ex iis occiſi plures: pauci ī cuſtodiã coniecti ꝓxima no
cte funibꝰ ꝑ muꝝ demiſſi ad romanos trãſfugerũt. Quītius affirmãtibꝰ iis: ſi ad portã romanus exercitꝰ
fuiſſet: nõ ſine effectu motum illũ futuꝝ fuiſſe ſi ꝓpius caſtra admouerent: nõ q̄eturos argiuos: miſit ex
peditos eq̄tes: pediteſq;: q circa Cylarabin: gymnaſiũ id ẽ minus trecẽtos paſſus ab urbe: cũ erumpẽtibus a
porta lacedæmõiis ꝑlium cõmiſerũt: atq; eos haud magno certamīe cõpulerunt ī urbẽ & caſtra eo ipſo lo
co: ubi pugnatũ erat: īpator romanꝰ poſuit. Diẽ unũ ī ſpeculis fuit: ſiqd noui motꝰ oriret: poſteaq̄ oppreſ
ſam metu ciuitatẽ uidit: aduocat cõciliũ de oppugnãdis Argis. Oĩum pricipũ Græciæ ꝑter Ariſthenum ea
dẽ ſnĩa erat: cũ cã belli nõ alia eẽt īde potiſſimũ ordiẽdi belli. Quītio id neq̄q̄ placebat: ſed Ariſthenũ cõtra
oĩum cõſenſum diſſerẽtẽ cũ haud dubia approbatioẽ audiuit: & ipſe adiecit cũ ꝓ argiuis aduerſus tyrãnũ
bellum ſuſceptũ ſit: qd minꝰ cõueniẽs eẽ quam omiſſo hoſte Argos oppugnari: ſe uero caput belli Lacedæ
monẽ & tyrãnum petituꝝ: & dimiſſo cõcilio frumẽtatũ expeditas cohortes miſit: qđ maturi erat circa de
meſſum & cõuectũ ẽt uiride ne hoſtes mox haberẽt protritum & corruptũ: caſtra deĩde mouit: & ꝑthenio
mõte ſupato ꝑter Tegeã tertio die ad Carrhias poſuit caſtra: ibi priuſq̄ hoſtium īntraret agꝝ: ſocioꝝ auxi
lia expectauit: uenerunt macedões a Philippo duo milia &. dcc. & theſſaloꝝ eq̄tes quadrīgẽti: nec iã auxi

Leucata le gẽdũ ſiue leucadia hæc peni ſula illud ꝓmonto rium leu cas uero oppidum

lia: quoꝝ affatī erat: ſed cõmeatꝰ finitimis urbibꝰ īpati morabãt romanum: nauales quoq; magnæ copiæ
cõueniebãt: iã ab Leucade. L. Quītius cum. xl. nauibꝰ uenerat: iã rhodiæ. x. & octo tectæ naues: Eã eume
nes rex circa Cyclades īſulas erat cũ. x. tectis nauibꝰ. xxx. lẽbis mixtiſq; aliis minoris formæ nauibꝰ: ipſoꝝ
quoq; lacedæmõioꝝ exules ꝑmulti tyrãnoꝝ iniuria pulſi ſpe recupandæ ꝑriæ ī caſtra rõana cõuenerunt:
multi añ erãt iã ꝑ aliquot ætates: ex quo tyrãni tenebãt Lacedæmonẽ alii ab aliis expulſi: priceps erat exu
lum Ageſiopolis: cuiꝰ iure gẽtis regnũ Lacedæmõiæ erat pulſus īfans ab Lycurgo tyrãno poſt mortẽ Cleo
menis: q prius tyrãnus Lacedæmoniæ fuit. Cũ terra mariq; tñ bellum circunſtaret tyrãnum: & ꝓpe nulla
ſpes eẽt: uires ſuas hoſtiumq; æſtimãti: nõ tñ omiſit bellum: ſed a Creta mille delectos iuuẽtutis eoꝝ exci
uit: cũ mille iã hr̃et & tria millia mercænarioꝝ militũ. x. millia popularium cũ caſtellanis agreſtibꝰ in ar
mis habuit: & foſſa ualloq; urbẽ cõmuniuit: & neqd īteſtini motꝰ oriret: metu & acerbitate pœnaꝝ tene
bat aĩos: qm̃ ut ſaluum uellẽt tyrãnum: ſpare nõ poterat: cum ſuſpectos quoſdã ciuium hr̃et: eductis oĩbꝰ

Atẽ Nabi bis crude litatem

ī cãpũ copiis: poſitis armis: ad cõcionẽ uocari iubet lacedæmõios: atq; eoꝝ cõciõi ſatellites armatos circũ
dedit: & pauca ꝑfatꝰ cur ſibi oĩa timẽti cauẽtiq; ignoſcẽdum ī tali tpe foret: & ipſoꝝ referre ſi quos ſuſpe
ctos ſtatꝰ præſens reꝝ faceret: ꝓhiberi potiꝰ neqd moliri poſſint: quã puniri moliẽtes. Itaq; quoſdã ſe ī cu
ſtodia habituꝝ: donec ea: q̄ īſtat: tẽpeſtas prætereat: hoſtibꝰ repulſis: a qbꝰ ſi mõ ꝓditio īteſtina ſatis caueñ
minꝰ ꝑiculi eẽ extẽplo eos emiſſuꝝ: ſub hæc citari noĩa octogīta ferme pricipũ iuuẽtutis iuſſit: atq; eos ut
qſq; ad nomẽ reſpõderat: ī cuſtodiã tradidit: nocte īſeq̄nti oẽs interfecti. Ilotaꝝ deinde qdã: ii ſunt iã inde
antiq̄tus caſtellani agreſte genus: trãſfugere uoluiſſe īſimulati per oẽs uicos ſub uerberibus acti necant: hoc
terrore obſtupuerãt multitudinis aĩ ab oĩ conatu nouoꝝ cõſilioꝝ: Intra munitiones copias cõtinebat: nec
parẽ ſe ratus ſi dimicare acie uellet: & urbẽ relinquere tã ſuſpectis & incertis oĩum aĩs metuens. Quintius
ſatis iã oĩbus paratis ꝓfectus ab ſtatiuis die poſtero ad Sellas ſup eurotã fluuium ꝑuenit: quo in loco An
tigonus macedonum rex cum Cleomene lacedæmoniorum tyrãno ſignis collatis dimicaſſe dicebatur: in
de cum audiſſet aſcenſum difficilis & artæ uiæ eẽ: breui ꝑ mõtis circuitum ꝓmiſſis: q munirent uiã lato ſa
tis & patẽti limite ad eurotã amnẽ ſub ipſis ꝓpe fluẽtem mœnibus ꝑuenit. Vbi caſtra mœtãtes romanos
Quintium ipſum cũ eq̄tibus atq; expeditis prægreſſum auxiliis tyrãni adorti īgentẽ terrorẽ ac tumultum
cõiecerunt nihil tale expectãtis: qa nemo iis obuius toto itinere fuerat: ac uelut pacato agro trãſierãt. Aliq̄
diu peditibus eq̄tes: eq̄tibus pedites uocãtibus cum in ſe cuiq; minimũ fiduciæ eẽt: trepidatũ ẽ: tãdẽ ſigna

legionũ ſupuenerũt: & cũ primi agminis cohortes īductæ ī ꝓliũ eſſent: q mõ terrori fuerãt: trepidãtes in ur
bē cõpulſi ſunt. Romani cũ tantũ a muro receſiſſent: ut extra ictũ teli eſſent: acie directa pauliſper ſteterũt:
poſteaq̃ nemo hoſtiũ cõtra exibat: redierũt ĩ caſtra. Poſtero die Quintius ꝓpe fluuiũ ꝑter urbē ſub ipſas
mænali mõtis radices: cũ diceret copias ĩſtructas: ꝓgit: primæ legionariæ cohortes ibãt: leuis armatura &
eqtes agmē cogebãt. Nabis intra muꝝ īſtructos paratoſq; ſub ſignis habebat mercēnarios milites: ĩ qbus
oĩs fiducia erat: ut ab tergo hoſtē aggrederet̃: poſteaq̃ extremũ agmē ꝑteriit: tũ ab oppido eodē: quo pridie
eruperãt tumultu: plurib⁹ ſimul locis erũpũt. Ap. Claudius agmē cogebat: q ad id qđ futuꝝ erat: ne inopi
nate accideret: præpatis ſuoꝝ aĩs ſigna extēplo cõuertit: totũq; ĩ hoſtē agmē circũegit: itaq; uelut rectæ acies
cõcurriſſent: iuſtũ aliquãdiu ꝓliũ fuit: tãdē Nabidis milites ĩ fugã inclinauerũt. quæ minus trepida fuiſſet:
ni achæi locoꝝ prudētes īſtitiſſent: ii & cædes īgētes ediderũt: & diſꝑſos paſſim fuga plæroſq; armis exue
rũt. Quintius ꝓpe Amyclas poſuit caſtra: unde cũ populat⁹ oĩa circũiecta urbi frequētis & amœni agri lo
ca eēt: nullo iã hoſtiũ portã excedēte mouit caſtra ad flumē arãta. inde uallum taygeto ſubiectã agroſq; ad
mare ꝑtinētes euaſtat. Eodē tpe. L. Quĩtius maritimæ oræ oppida ꝑtim uolũtate: ꝑtim metu: aut ui rece
pit: certior deinde factus Gytheum oppidum oĩum maritimarum rerum lacedæmoniis receptaculum eē
nec procul a mari caſtra romana abeſſe oĩbus id copiis aggredi cõſtituit: erat eo tpe ualida urbs & multi
tudine ciuiũ ĩcolarumq;: & oĩ bellico apparatu inſtructa. In tpe Quintio rē haud facilē aggredięti rex Eu
menes & claſſis rhodiorum ſuperuenerũt: ingens multitudo naualiũ socioꝝ e tribus cõcitata claſſibus in
tra paucos dies oĩa: quæ ad oppugnationē urbis terra mariq; munitæ facienda opera erãt effecit. Iam teſtu
dinibus admotis murus ſubruebat̃: iã arietib⁹ quatiebat̃: itaq; una crebris ictibus euerſa eſt turris quodq;
circa muri erat: caſu eius proſtratum: & romani ſimul a portu: unde aditus planior erat: ut diſcederent ab
apertiore loco hoſtes: ſimul per patefactũ ruina iter irrũpe conat̃: nec multũ abfuit: qn: q ĩtēderant penetra
rēt ſed tardauit impetũ eoꝝ ſpes obiecta dedēdæ urbis: mox deinde eadē turbata. Dexagorides & Gorgo
pas pari ĩpio præerãt urbi. Dexagorides miſerat ad legatũ romanũ traditurus urbē: & cũ ad eã rē tꝑs &
ratio cõueniſſet: a Gorgopa proditor ĩterficitur: intētiuſq; ab uno urbs defendebat̃: & difficilior facta op
pugnatio erat: ni. T. Quĩtius cũ quattuor millibus delectorum militũ ſuperueniſſet: iis cũ ſupercilio haud
ꝓcul diſtãtis tumuli ab urbe inſtructam aciē oſtendiſſet ex altera parte. L. Quintius ab opibus ſuis terra
mariq; inſtaret: tum uera deſperatio Gorgopã quoq; cogit id cõſilii: qđ ĩ altero morte uidicauerat: cape &
pactus ut abducere inde milites: quos præſidii cã hēbat: liceret: tradidit Quĩtio urbē. Priuſq̃ Gittheũ trade
ret. Pythagoras præfecto Argis relictus: tradita cuſtodia urbis Timocrati pellenēſi cũ mille mercēnariis
militibus & duobus millibus argiuorum Lacedæmonē ad Nabin uenit. Nabis ſicut prĩo aduētu roma
næ claſſis & traditione oppidoꝝ maritĩæ oræ cõterritus erat: ſic pua ſpe cũ acqeuiſſet. Gyttheo ab ſuis retē
to: poſteaq̃ id quoq; traditũ romanis audiuit eēt: cum ab terra oĩbus circa hoſtibus nihil ſpei eſſet: amari
quoq; toto ſe interclusum: tũc cedendũ fortunæ ratus caduceatorē primũ in caſtra miſit ad explorandũ: ſi
paterent̃ legatos ad ſe mitti: qua impetrata re Pythagoras ad ĩperatorē uenit nullis aliis mãdatis: q̃ nt ty
rãno colloq cũ ĩperatore liceret. Cõcilio cõuocato cũ oēs dãdũ colloquiũ cenſuiſſent: dies locuſq; cõſtituit̃
in mediæ regionis tumulos: modicis copiis ſequētibus cum ueniſſent. relictis ibi ĩ ſtatiõe cõſpecta utriq;
cohortibus. Nabis cũ delictis cuſtodibus corpis. Quintius cũ fratre & Eumene rege: & Soſila rhodio: &
Ariſtheno achæoꝝ prætore tribuniſq; militum paucis deſcēdit. Ibi ꝑmiſſo ut ſeu dicere prius: ſeu audire
mallet: ita cæpit tyrãnus. Si ipſe ꝑ me Quinti uoſq;: q adeſtis: cãm excogitare: cur mihi aut indixiſſetis: bel
lum: aut inferretis: poſſem: tacitus euētũ fortunæ meæ expectaſſem: nũc ĩperare aĩo nequeo: qn: priuſquã
perirem: cur periturus eſſem ſcirē: & Hercule ſi tales eſſetis: quales eē carthaginenſes fama eſt: apud quos
nihil ſocietatis fides ſancti hēret: in me quoq; uobis: quid faceretis: minus penſi eſſe non mirarer: nũc uos
cũ intueor romanos eē: q reꝝ diuinaꝝ fœdera humanarũq; fidē ſocialē ſanctiſſimã habeatis: cũ me ipſe re
ſpexi eum eſſe ſpero. cui & publice ſicut cæteris lacedæmõiis uobiſcũ uetuſtiſſimũ fœdus ſit: & meo noĩe
priuatim amicitia ac ſocietatis nuꝑ Philippi bello renouata. At.n. ego uiolaui: & euerti: qđ argiuoꝝ ci
uitatem teneo: quo mõ hoc tuear: re an tpe: res mihi duplicē defenſionē ꝑbet: nã & ipſis uocãtibus & tra
dentibus urbē eam accepi: nõ occupaui: & accepi urbē: cũ Philippi partiũ nõ in ueſtra ſocietate eēt: tꝑs aũt
me liberat: qđ cum Argos haberē: ſocietas mihi uobiſcũ cõuenit: ut uobis mitterē ad bellũ auxilia: nõ ut
Argis præſidiũ deducerent: pepigiſtis: at hercle ĩ ea cõtrouerſia: q̃ de Argis eſt: ſupior ſum & eqtate rei: qđ
nõ ueſtram urbem: ſed hoſtiũ: qđ uolentē nõ ui coactã accepi: & ueſtra confeſſione qđ in cõditiõibus ſo
cietatis mihi. Argos reliqſtis: cæteꝝ nomē tyrãni & facta ꝑmunt: qđ ſeruos ad libertatē uoco: qđ ĩ agros
inopē plebē deduco de noĩe hoc reſpõdere poſſum: me qualiſcũq; ſũ: eũ eē: q fui: cũ tu ipſe mecũ. T. Quĩti
ſocietatem pepigiſti: tum me regē appellari a uobis memini: nũc tyrãnũ uocari uideo: itaq; ſi ego nomen
imperii mutaſſem meæ incõſtãtiæ: cũ uos muteris: uobis ueſtræ reddēda ratio ē. Quod ad multitudinē
ſeruis liberãdis auctam: & egētibus diuiſum agrũ attinet: poſſum qdem & ĩ hoc me iure tpis tutari: nã ſe
ceram hæc qualiacũq; ſunt: cũ ſocietatē mecum pepigiſtis. & auxilia in bello aduerſus Philippũ accepiſtis
ſed ſi nũc ea feciſſem: nõ dico: qđ in eo uos læſiſſem: aut ueſtram amicitiã uiolaſſem. ſed illđ memore atq;
inſtituto maioꝝ feciſſe. Nolite ad ueſtras leges atq; ĩſtituta exigere ea q̃ lacedæmone fiũt: nihil cõpatere
ſingula neceſſe eſt: uos a cenſu eqtem: a cenſu peditē legitis: & paucos excellere opibus plebē ſubiectam eſſe
illis uultis: noſter legũ lator nõ in paucoꝝ manu rēpu. eē uoluit: quē uos ſenatũ appellatis: nec excellere
unũ aut alterum ordinē in ciuitate: ſed ꝑ æquationē fore ad dignitates credidit: ut multi eēnt: q arma pro

Vide ne circũduxere ſit legēdũ q ꝓgit ſequitur Gittheũ.

Argia nabidis præſidio relinquuntur.

Nabidis oratio ad Quintiũ.

patria ferrẽt. Pluribus me peregiſſe: quã ꝓ patriæ ſermone breuitatis fateor: & breuiter peroratũ eẽ potuit nihil me poſteaq̃ uobiſcũ amicitiã ĩſtitui: cur eius uos pœniteret: cõmiſiſſe. Ad hæc ĩperator roman⁹ amicitia & ſocietas nobis nulla tecum: ſed cũ Pelope rege lacedæmonioꝝ iuſto ac legitimo facta eſt: cuius ius

Quintii reſpõſum

tyráni quoqꝫ: q poſtea ꝑ uim tenuerũt Lacedæmoniæ imperiũ: qa nos bella nũc punica: nunc gallica: nũc alia ex aliis occupauerãt: uſurparunt ſicut tu quoqꝫ hoc bello macedonico feciſti: nã qd minus cõueniret quã nos: q pro libertate Græciæ aduerſus Philippũ gereremꝰ bellũ: cũ tyráno inſtituere amicitiã: & eo tyráno q̃ q unq̃ ſæuiſſimo & uiolentiſſimo ĩ ſuos: nobis uero ẽt ſi Argos nec cepiſſes ꝑ fraudẽ nec teneres liberãtibus oẽm Græciã. Lacedæmõ quoqꝫ uindicãda in antiquã libertatẽ erat: atqꝫ in leges ſuas: quarum mõ tanq̃ æmulus Lycurgi mẽtionẽ feciſti. An ut ab Naxo & Bargilis ꝑſidia Philippi deducant: cura erit nobis: Argos & lacedæmonẽ duas clariſſimas urbes lumĩa quõdã Græciæ ſub pedibus tuis relinquemꝰ q̃ titulũ nobis libertatis Græciæ ſeruiẽtes deformẽt. At. n. cũ Philippo argiui ſenſerunt: remittimus hoc tibi: ne uicẽ nr̃am iraſcaris: ſatis cõpertũ habemus duoꝝ: aut ad ſummũ triũ ĩ ea re nouitatis culpã eſſe: tam hercle: quã ĩ te tuoqꝫ ꝑſidio accerſendo accipiendoqꝫ in arcẽ: nihil ſit publico cõſilio actum: theſſalos: & phocẽſes & locrẽſes cõſenſu oĩm ſcimꝰ partiũ Philippi fuiſſe: tamẽ cũ cæterã liberauimus Græciã: qd tandẽ cenſus ĩ argiuis: q ĩſontes publici cõſilii ſint facturos: Seruoꝝ ad libertatẽ uocatoꝝ: & egẽtibus hoĩbꝰ agri diuiſi crimĩa tibi obiici dicebas: non quidẽ nec ipſa mediocria: ſed quid iſta ſunt præ iis quæ a te tuiſqꝫ quottidie alia ſuꝑ alia facinora edũtur: exhiberes liberã cõcionẽ uel argis: uel Lacedæmone: ſicut ire iubet uerba damnationis impotẽtiſſimæ crimina: ut oĩa alia uetuſtiora omittã quã cædem argis Pythagoras iſte gener tuus pene ĩ oculis meis edidit: q̃ tu ipſe cũ iam ꝓpe in finibus lacedæmonioꝝ eſſem: agedũ quos concione cõpræhẽſos oĩbus audiẽtibus ſuis in cuſtodia te habituꝝ eſſe ꝓnũciaſti: iube uinctos ꝓduci: ut miſeri parẽtes: quos falſo lugent, uiuere ſciãt. Et enim ut iã ita ſint: hæc quid ad uos romani hoc tu dicas liberãtibus Græciam ſociis: q ut liberare poſſent mare traiecerunt: terra mariqꝫ geſſerunt bellum. Vos tamẽ: inquis ueſtramqꝫ amicitiam ac ſocietatẽ populi ro. non uiolaui: quotiens uis te id arguam fe

Nabidis in romanos maleficia

ciſſe: ſed nolo pluribus ſummam rem complectar. Quibus igitur amicitia uiolatur: nempe his duabus maxime rebus: ſi ſocios meos ꝓ hoſtibus habeas: ſi cũ hoſtibus te coniungas utꝝ nõ a re factũ eſt: nã & Meſſenem uno atqꝫ eodẽ iure fœderis: quo & Lacedæmonẽ ĩ amicitiã noſtram acceptam ſocius ipſe ſociã nobis urbem ui atqꝫ armis cœpiſti: & cũ Philippo hoſte noſtro nõ ſocietatem mõ: ſed ſi diis placeat: affinitatem etiã ꝑ Philoclẽ ꝓfectum eius pepigiſti: & bellũ aduerſum nos gerens mare circa Maleã infeſtum nauibus piraticis feciſti: & plures ꝓpe ciues romanos: quã Philippus cepiſti: atqꝫ occidiſti: tutiorqꝫ Macedoniæ ora: q̃ promõtoriũ Maleæ cõmeatus ad exercitus noſtros portãtibus nauibus fuit, proĩde parce ſic fidem ac iura ſocietatis iactare: & omiſſa populari oratiõe tãq̃ tyránus & hoſtis loquere. Sub hæc Ariſthenus nunc monere Nabim: nũc ẽt orare: ut dũ liceret: dũ occaſio eẽt: ſibi ac fortunis ſuis cõſuleret: & referre deĩde noĩati tyrános ciuitatũ finitimaꝝ cœpit: q depoſito ĩperio: reſtitutaqꝫ libertate ſuis non tutam mõ ſed ẽt honoratã ĩter ciues ſenectutem egiſſent. His dictis ĩuicẽ auditiſqꝫ nox quoqꝫ diremit colloquiũ. Poſtero die Nabis argis ſe cedere ac deducere præſidiũ: qđ ita romanis placeret & captiuos & ꝑfugas redditurum dixit: aliud: ſiqd poſtularẽt: ſcriptũ ut ederẽ: petiit: ut deliberare cũ amicis poſſet. Itaqꝫ ut tyráno ad cõſulandum tꝑs datũ eſt: & Quintiꝰ ſocioꝝ etiã principibus adhibitis habuit conſiliũ: maxĩe partis ſnĩa erat ꝑſeuerãdũ ĩ bellũ eẽ: & tollẽdũ tyránũ nũq̃ aliter tutam libertatẽ græciæ fore: ſatius multo fuiſſe non moueri bellũ aduerſus eũ: q̃ omitti motũ: & ipm uelut cõparata dominatiõe firmiorẽ futuꝝ auctore iniuſti ĩpii aſſumpto po. ro. & extẽplo multos & ĩ aliis ciuitatibus ad ĩſidiãdũ libertati ciuium ſuoꝝ incitaturũ. Ipſius ĩperatoris aĩus ad pacem ĩclinatior erat: uidebat. n. cõpulſo ĩtra mœnia hoſte nihil præter obſidionẽ reſtare: eã aũt fore diuturnã. nõ. n. Gytheum: qđ ipm tamẽ traditũ: nõ expugnatũ eẽt: ſed lacedæmonẽ ualidiſſimã urbẽ uiris armiſqꝫ oppugnaturos: unã ſpem fuiſſe ſiq̃ admouẽtibus exercitum diſſenſiõ ac ſeditio inter ipſos excitari poſſet: cũ ſigna portis ꝓpe inferri cernerẽt neminem ſe mouiſſe adiiciebat: & cum Antiocho infidã pacẽ Iulium legatum ĩde redeuntẽ nunciare multo maioribꝰ: q̃ ante terreſtribus naualibuſqꝫ copiis ĩ Europã trãſiſſe: ſi occupaſſet obſidio Lacedæmoniis exercitum: qbus aliis copiis aduerſus regẽ tã ualidum ac potẽtẽ bellũ geſturos: Hæc ꝓpalã dicebat: illa tacita ſuberat cura ne nouis conſul Græciã ꝓuinciã ſortiret: & ĩchoati belli uictoria ſucceſſori tradẽda eẽt. Cum aduerſus tendendo nihil moueret ſocios: ſimulãdo ſe trãſire in eoꝝ ſnĩam oẽs in aſſenſum cõſilii ſui traduxit. Beneuertat: inquit obſideamus lacedæmonẽ: qdo ita placet: cæteꝝ cum res tã lenta: q̃ ipſi ſcitis: oppugnatio urbium ſit: & obſidẽtibus prius ſæpe: quã obſeſſis tædium afferat: iã nunc hoc ita ꝓponere uos aĩs oportet hybernãdum circa Lacedæmõiis mœnia eẽ: q̃ mora ſi laborẽ tãtum ac ꝑiculum hẽret: & aĩs & corpibus ad ſuſtinẽda ea parati eſſetis: hortarer uos: nunc ĩpenſa quoqꝫ magna eget in opa: in machinatiões & tormẽta: qbus tanta urbs oppugnãda eſt: in cõmeatus uobis hyeme expediẽdos: Itaqꝫ ne aut repẽte trepidetis: aut rem inchoatam turpiter deſtituatis: ſcribendum ante ueſtris ciuitatibus cenſeo: explorãdũqꝫ qd quæqꝫ aĩ: qd uirium habebat. Auxilioꝝ ſatis ſuꝑqꝫ habeo: ſed quo plures ſumus: pluribus rebus egebimus: nihil iã præter nudum ſolum ager hoſtium hẽt: ad hæc hyems accedit ad portãdũ ex lõginquo difficilis. Hæc oĩo ꝓmũ aĩos oĩum ad reſpicienda cuiqꝫ domeſtica mala conuertit: ſegnitiã & inuidiã & obtrectationẽ domi manẽtium aduerſus militãtes libertatẽ difficilẽ ad cõſenſum: inopiã publicã: malignitatem cõferendi ex priuato: uerſis itaqꝫ ſubito uolũtatibus facere qđ reip. Po. ro. ſociorũqꝫ eẽ crederet: ĩmpatori ꝑmiſerunt. Inde Quintius adhibitis legatis tantum tribuniſqꝫ militũ cõditiones, ĩ quas cũ tyráno pax fieret: has cõſcripſit

uerat hoı̃es:q pluribus ſimul locis urbis nocte incẽdia facerẽt:ut ĩ cõſternata nocturno tumultu ciuitate
refringi carcer poſſet:ea res indicio cõſciorum palá facta:delataq; ad ſenatũ eſt:Pleminius in inferiorẽ demiſ
ſus carcerẽ ẽ necatuſq;.Coloniæ romanorum deductæ eo ãno ſunt puteoli.Vulturnũ.Liternũ treceni hoı̃es ĩ
ſingulas:itẽ Salernũ.Buſſeniũq; coloniæ romanæ deductæ ſunt deduxere triũuiri.T.Sẽpronius Lõgus:
q tũ cõſul erat.M.Seruilius.Qu.Minutius Therinus:ager diuiſus ẽ:q cãpanorum fuerat.Sipontũ item in
agrũ:q arpinorum fuerat:coloniã ciuiũ romanorum alii triũuiri.D.Iunius Brutus.M.Bebius Pãphilus.M.
Heluius deduxerũt.Tẽpſam itẽ & Crotonẽ ciuiũ romanorum coloniæ deductæ tẽpſanus ager de brutiis ca
ptus erat:brutii græcos expulerãt:Crotonẽ græci hẽbãt.Triũuiri.Gn.Octauius.L.Aemilius Paulus.C. Nouæ
Lectorius Crotonẽ.Tẽpſam.L.Cornelius Merula deduxerũt:Prodigia quoq; alia uiſa eo ãno Romæ ſũt coloniæ
alia nũciata ĩ foro:& comitio:& capitolio ſanguinis guttæ uiſæ ſunt:& terra aliquotiẽs pluuit:& caput
Vulcani arſit.Nunciatũ ẽ Interãne fluxiſſe lac:pueros ĩgenuos Arimini ſine oculis ac naſo:& in piceno
agro non manus nõ pedes habentẽ natũ.Ea ꝓdigia ex põtificũ decreto ꝓcurata:& ſacrificiũ nouẽdiale fa-
ctũ:quod adriani nũciauerãt ĩ agro ſuo lapidibus pluuiſſe.In Gallia.L.Valerius ꝓconſul circa Mediola
nũ cũ gallis inſubribus & boiis:q Dorulaco duce ad cõcitãdos ĩſubres padũ trãſgreſſi erãt:ſignis collatis
depugnauit.x.milia hoſtiũ ſũt cæſa.Per eos dies.M.Portius Cato ex Hiſpania triũphauit:tulit ĩ eo triũ
pho argẽ ĩ infecti uigintiquinque millia põdo:auri mille põdo:quadrigẽtamillia militibus diuiſit:ĩ ſin-
gulos ducenos ſeptuagenos æris triplex eqti.T.Sẽpronius cõſul ĩ ꝓuinciã ꝑfectus ĩ Boiorum primũ agrũ
legiones duxit Boiorum res tũ regulus eorum cũ duobus fratribus tota gẽte cõcitata ad rebellãdũ caſtra locis
aptis poſuit:ut appararet dimicaturos:ſi hoſtis fines intraſſet.Cõſul:ubi quãtæ copiæ:quãta fiducia eẽt
hoſti:ſenſit:nunciũ ad collegã mittit:ut ſi uideret̃:ei maturaret uenire:ſe tergiuerſando ĩ aduentũ eius rem
extractiorum.Quæ cã cõſuli cunctandi:eadem gallis:ꝑter quã qd̃ cũctatio hoſtium aı̃os faciebat rei matu-
randæ erat:ut prius q̃ coniungerentur conſiliũ copiæ:rẽ trãſigerent:ꝑ biduum tamen nihil aliud q̃ ſtete-
runt parati ad pugnam:ſi qui cõtra egrederẽtur:tertio ui ſubiere ad uallũ:caſtraq; ab omni ſimul parte ag
greſſi ſunt.Conſul arma extẽplo capere milites iuſſit:armatos pauliſꝑ inde cõtinuit:ut & ſtolidã fiduciã
hoſti augeret:& diſponeret copias:qbus quæq; portis erũperẽt:duæ legiones duabus principalibus por-
tis ſigna efferre iuſſæ:ſed ĩ ipſo exitu ita conferti ſtetere galli:ut clauderẽt uiam diu in anguſtiis pugnatum
eſt:nec dexteris magis gladiis gerebat̃:res quã ſcutis corporibuſq; ipſis obnixi urgebant:romani:ut ſigna
foras efferrent:galli ut aut ipſi ĩ caſtra penetrarẽt:aut exire romanos prohiberent:nec ante ĩ hanc aũt illam
partẽ moueri acies potuerunt:q̃.Qu.Victorius primipili centurio &.C.Atinius:quartæ hic:illæ ſecũdæ Anceps
legionis rẽ ĩ aſperis ꝑliis ſæpe tẽp tatã ſigna adẽpta ſigniferis in hoſtes iecerũt:dum repetũt enixe ſignum: in roma-
priores ſecundana ſe porta eiecere.Iã hi extra uallum pugnabant quarta legione in porta hærente:cũ ali⁹ nis caſtris
tumultus ex aduerſa parte caſtrorum eſt exortus:in portam quæſtoriam irrũperãt galli:reſiſtenteſq; ꝑtina pugna
cius occiderant.L.Poſthumiũ q̃ſtorẽ:cui Timpani fuit cognomẽ:&.M.Attiniũ:& Sẽproniũ ꝑfectos ſo
cium:& ducentos ferme milites.capta ab ea parte caſtra erãt:donec cohors extraordinaria miſſa a conſule
ad tuendam q̃ſtoriã portã:& eos q ĩtra uallũ erãt:partim occidit:partim expulit caſtris:& irrũpẽtibus ob
ſtitit.Eodẽ fere tpe & q̃rta legio cũ duabus extraordinariis cohortibus porta erupit.Ita ſimul tria prælia
circa caſtra locis diſtãtibus erant:clamoreſq; diſſoni ad incertos ſuorum euentus a præſenti certamı̃e aı̃os pu
gnantium auertebant.Vſq; ad meridiẽ æqs uiribus ac ꝓpe pari ſpe pugnatũ eſt:labor & æſtus emollida
& fluida corpa gallorum & minime patiẽtia ſitis:cum decedere pugna coegiſſet:in paucos reſtantes ĩpetum
romani fecerunt:fuſoſq; cõpulerũt in caſtra.Signũ inde receptui a cõſule datũ eſt:ad qd̃ pars maior recepe
runt ſeſe ꝑs certaminis ſtudio & ſpe potiũdi caſtris hoſtiũ ꝑſtitit ad uallũ:eorum paucitate contẽpta galli uni
uerſi ex caſtris erũpunt:fuſi inde romani:& q ĩperio cõſulis parere noluerãt:ſuo pauore ac terrore caſtra
repetũt.Ita uaria hinc atq; illinc nũc uictoria:nũc fuga fuit:gallorum tamen ad.xi.millia romanorum quin
que millia ſunt occiſa.Galli recepere ĩ intima finiũ ſeſe cõſul Placentiã legiões duxit.Scipionẽ alii iuncto
exercitu cũ collega ꝑ boiorum agros populãrẽ iſſe:quo ad ꝓgredi ſiluæ paludeſq; paſſæ ſunt:ſcribũt:alii nul Galloꝝ
la memorabili re geſta comitiorum cã rediſſe romã.Eodẽ ãno.T.Quĩtius Helaciæ:quo ĩ hyberna reduxe- ro.q; cæ-
rat copias:totũ hyemis tꝑs iure dicẽdo cõſumpſit:mutãdiſq; iis q̃ aut ipſius Philippi:aut præfectorum des
eius licentia in ciuitatibus facta erãt:cũ ſuæ factionis hoı̃um uires augendo ius atq; libertatẽ aliorum depri-
meret.Veris initio Corinthũ cõuentu edicto uenit:ibi oı̃um ciuitatum legationes in concionis modũ cir-
cũfuſas eſt allocutus.Orſus ab inita primũ romanis amicitia cum græcorum gente & ĩperatorum:q ante ſe in
Macedonia fuiſſent:ſuiſq; rebus geſtis.Oı̃a cum approbatione ĩgenti ſunt audita:ꝑterq̃ cũ ad mentionem
Nabidis uentum eẽt:id minime cõueniens liberãti græciã uidebat̃ tyrãnum reliqſſe:nõ ſuæ ſolum patriæ
grauẽ:ſed oı̃bus circa ciuitatibus metuendum.Nec ignarus huius habitus aı̃orum Quintius:ſi ſine exci-
dio Lacedæmoniis fieri potuiſſet fatebat̃ pacis cum tyrãno mentionẽ admittẽdã auribus nõ fuiſſe:& nũc
cũ aliter quã ruina grauiſſima ciuitatis opprimi nõ poſſet:ſatius uiſum eſſe tyrannum debilitatũ ac ꝓpe
uiribus totis ad nocendũ cuiq̃ adẽptis relinqui:quã ĩtermori uæhemẽtioribus:quã q̃ pati poſſet reme-
diis ciuitatem ſinere:in ipſa uindicta libertatis periturã.Præteritorum cõmemorationi ſubiecit ꝓficiſci ſibi
in Italiã:atq; oẽm exercitum deportare in aı̃o eẽt:Demetriadis Chalcidiſq; ꝑſidia ĩtra decimũ diẽ auditu-
ros deducta:ac Corinthum ipſis extẽplo uidẽtibus uacuũ achæis traditurũ:ut oẽs ſcirẽt:utrum romanis
an ætholis mẽtiri mos eẽt:q male cõmiſſam libertatẽ Po.Ro.ſermonibus diſtulerint:& mutatos ꝓ ma-
cedonibus romanos dominos.Sed illis nec qd dicerẽt:nec qd facerẽt:quicq̃ unq̃ penſi fuiſſe:reliqs ciuita

tes monere:ut factis nõ ex dictis amicos pẽſent:intelligãtq́;qbus credẽdũ:& a qbus cauendũ ſit libertate
modice utant̃:tẽperatã eã ſalubrẽ eis & ſingulis ciuitatibus eẽ:nimiã & aliis grauẽ:& iis q habeãt præcipi
tẽ & effrenatã eẽ.Gõcordiæ ĩ ciuitatibus pricipes:& ordines ĩter ſe:& ĩ cõe oẽs ciuitates cõſulerẽt:aduer
ſus cõſentiẽtes nec regẽ quẽq̃ ſatis ualidũ:nec tyrãnũ fore:diſcordiã & ſeditionẽ oĩa opportuna inſidianti
bus facere:cũ ps:q̃ domeſtico certamine ĩferior ſit:externo potius ſe applicet:q̃ ciui cedat:alienis armis par
tã externã fide redditã libertatẽ:ſua cura cuſtodirẽt:ſeruarẽtq́;:ut romanus po.dignis datã libertatẽ hinc
munus ſuũ bene poſitũ ſcirẽt.Has uelut parẽtis uoces cũ audirẽt:manare oĩbus gaudio lachrimæ adeo ut
ipm quoq́; cõfunderẽt dicẽtẽ.Pauliſp fremitus approbãtiũ dicta fuit:monẽtiũq́; alioꝝ alios ut eas uoces
uelut oraculo miſſas ĩ pectora aĩoſq́; dimitterẽt.Silẽtio deinde facto petiit ab iis:ut ciues romanos:ſi q
apud eos in ſeruitute eẽnt:cõqſitos ĩtra duos mẽſes mitterẽt ad ſe in theſſaliã:ne ipſi qdẽ honeſtũ eẽ ĩ libe
rata terra liberatores eius ſeruire.Oẽs acclamarũt gratias ĩter ſe cæteras ẽt ob hoc agere:qd admõiti eẽnt:ut

Romana præſidia græcia deducuntur.

tã pio ac neceſſario officio fũgerent̃.Ingẽs nũerus erat bello punico captoꝝ:quos Annibal:cũ a ſuis:non
redimerent̃:uænũdederat:multitudĩs eoꝝ argumẽtũ ẽ:q Polybius ſcribat cẽtũ talẽtis eã rẽ achæis ſtetiſſe
cũ qngentos denarios pciũ ĩ capita qd redderet̃ dominis ſtatuiſſent:& ille.n.ducẽto ea regiõe Achaia hũit
adiice nũc pportionẽ:qd ueriſimile ſit græciã totã hũiſſe.Nõdũ cõuẽtus dimiſſus erat:cũ reſpiciunt pſidi
um a Corintho diſcedẽs ptinus ad portã duci atq́; abire:quorum agmẽ iperatorẽ ſecutum pſeqntibus cũ
ctis ſeruatorẽq́; acclamãtibus ſalutatis dimiſſiſq́;:eadẽ q̃ uenerat uia Helaciã rediit:ĩde cum oĩbus copiis
Ap.Claudiũ legatũ dimiſſis p theſſaliã:atq́; Epirũ ducere.Oricũ iubet:atq́; ibi ſe opperiri:ĩde nãq́; in aĩo
eẽ ĩ Italiã exercitũ traducere:&.L.Quintio fratri legato & pfecto claſſis ſcribit:ut onerarias ex oĩ græciæ
ora eodẽ cõtraheret.Ipſe Chalcidẽ pfectus:deductiſq́; nõ a chalcide ſolũ ſed ẽt ab Oreo atq́; Eretria pſidiis
cõuẽtũ ibi euboicaꝝ ciuitatũ hũit:admonitoſq́; ĩ quo ſtatu reꝝ accepiſſet eos:& ĩ quo relinqret:dimiſit.
Demetriadẽ ĩde pficiſcit̃:deductoq́; pſidio pſeqntibus cũctis ſicut Corinthi & Chalcide pgit ire ĩ Theſſa
liã:ubi nõ liberãdæ mõ ciuitates erãt:ſed ex oĩ colluuiõe & cõfuſiõe ĩ alıq̃ tollerabilẽ formã redigendæ:
nec.n.tẽpoꝝ mõ diuitiis ac uiolẽtia & Inĩa regia turbati erãt ſed inqeto ẽt ĩgenio gẽtis nec cõmitia:nec cõ
uentũ:nec cõciliũ ullũ nõ p ſeditionẽ ac tumultũ iã ĩde a pricipio ad urãm uſq́; ætatẽ traducẽtes:a cẽſu ma
xie & ſenatũ & iudices legit:potẽtioreq́; eã partẽ ciuitatũ fecit:cui ſalua trãqllaq́; oĩa magis eẽ expediebat
Itaq́; cũ pcenſuiſſe Theſſaliã p Epirũ ĩ Oricũ:unde erat traiecturus:uenit:ab Orico copiæ oẽs Brũduſium
trãſportatæ:ĩde p totã Italiã ad urbẽ ppe triũphãtes nõ minore agmine reꝝ captaꝝ q̃ ſuo præ ſe acto ue

Quintii triumph⁹

nerũt.Poſteaq̃ Romã uẽtũ eſt ſenatus extra urbẽ Quintio ad res geſtas ediſſerẽdas datus ẽ:triũphuſq́; me
ritis ab annuentibus decretus:triduum triũphauit:die primo arma tæla ſignaq́; ærea & marmorea trãſtu
lit plura Philippo adẽpta:q̃ quæ ex ciuitatibus ceperat.Secũdo die aurũ argentũq́; factũ infectũq́; & ſigna
tum:infecti argẽti fuit.x.& octo millia põdo &.cc.lxx.facti:uaſa multa oĩs generis cælata plæraq́; quæ
dã eximiæ artis:& ex ære multa fabrefacta:ad hæc clypei argentei decẽ ſignati argẽti octoginta quattuor
millia fuere atticoꝝ tetrarchiã uocat:triũ fere denarioꝝ ĩ ſingulis argenti eſt põdus:auri pondo fuit tria
millia ſeptingentum quattuordecim:& clypeũ unũ ex auro totũ:& Philippei nummi aurei quattuorde
cim millia qngenti.xiiii.Tertio die coronæ aureæ dona ciuitatũ tranſlatæ.cxiiii.& hoſtiæ ductæ:& ante
currũ multi nobiles captiui obſideſq́;:ĩter quos Demetrius regi Philippi filius fuit & Armenes Nabidis
tyranni filius lacedæmonius.Ipe deinde Quintius urbem eſt inuectus:ſecuti currũ milites frequẽtes exer

Plutar. onabi & non nabim uocant lacedæmoniorum tyrãnum.

citu oĩ ex prouincia deportato his duceni:quinquageni æris ĩ pedites diuiſi:duplex centurioni:triplex eq
ti:Præbuerũt ſpẽm triumpho ſecuti capitibus raſis:q ſeruitute exẽpti fuerãt:Exitu ãni huius Qu.Helius
Tubero tribunus plebis tulit ad plebẽ plebeſq́; ſciuit:ut latinæ duæ coloniæ una ĩ brutios:altera ĩ turinũ
agrũ deducerentur:his deducendis triũuiri creati:qbus ĩ trienniũ impium eſſet:brutios Qu.Neuius.M.
Minutius Ruffus.M.Furius Craſſipes:ĩ turinũ agrũ.A.Mãlius.P.Aemylius.L.Apuſtius ea bina comi
tia.Gn.Domitius prætor urbanus ĩ capitolio habuit.Aedes eo anno aliquot dedicatæ ſunt:unã Iunonis
Matutæ ĩ foro olitorio uota locataq́; quadriennio ante a.C.Cornelio cõſule gallico bello:cẽſor idẽ dedi
cauit.Altera Fauni:ædiles eam biẽnio ante ex mulctaticio argento faciendã locarũt.C.Scribonius:&.Gn.
Domitius q prætor urbanus eã dedicauit:& ædẽ fortunæ Primigeniæ ĩ colle qrinali dedicauit.Qu.Mar
tius Ahala duũuir ad ipm creatus:uouerat eã.x.ãnis ante punico bello.P.Sẽpronius Sophus:locauerat
idem cẽſor:& in iſula Iouis ædẽ.C.Seruilius duũuir.uota erat ſex annis ante gallico bello ab.L.Furio
Purpurione prætore:ab eodẽ conſule locata:Hæc eo ãno:Scipio ex prouincia Gallia ad cõſules ſubrogã
dos rediit:comitia conſulum fuere:qbus creati ſunt.L.Corne.Merula:&.Q.Minutius Therinus:poſte

L.Cornelius Merula.Q.Minuti⁹ conſ.

ro die creati ſunt prætores.L.Corne.Scipio.M.Ful.nobilior.C.Scribõius.M.Valerius Meſſala.L.Porti⁹
M.Licinius:&.C.Flaminius Megalẽſia ludos ſcænios Attilius Seranus.L.Scribonius Libo ædiles curu
les primi fecerũt:hoꝝ ædiliũ ludos romanos primũ ſenatus a populo ſecretus ſpectauit:pbuitq́; ſermões
ſicut oĩs nouitas ſolet:alius tãdẽ qd multo ãte debuerit:tributum exiſtimãtibus ampliſſimo ordini:aliis
dẽptũ ex dignitate populi q̃cqd maieſtate patꝝ deiectum eẽt ĩterptãtibus:& oĩa diſcrimina talia:qbus or
dines diſcernerẽt̃:& cõcordiæ & libertatis æquæ minuẽdæ eẽ:ad quingẽteſimum octauũ ãnũ ĩ pmiſcuũ
ſpectatum eẽ:qd repẽte factũ cur ĩmiſceri ſibi ĩ cauea patres plebẽ nollẽt:cur diues pauperẽ cõſeſſorẽ faſti
diret:nouã ſupbam libidinẽ ab nullius ante gẽtis ſenatu:neq́; deſideratam:neq́; inſtitutã:poſtremo ipm
quoq́; Affricanum:qd cõſul auctor eius rei fuiſſet:pœnituiſſe ferũt:adeo nihil motũ ex ãtiquo pbabile ẽ:
ueteribus:niſi q̃ uſus euidẽter arguit:ſtari malunt:Pricipio anni:quo.L.Cornelius.Q.Minutius cõſules

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sex menſium induciæ ut eſſent Nabydi:romaniſq;:& Eumeni regi:& rhodiis:legatos extēplo mitterent
Romá.T.Quītius & Nabis:ut pax ex auctoritate ſenatus confirmaretᷣ:ex q̄ die ſcriptæ cōditiones pacis
editæ Nabidi forēt:ea dies ut īduciarum principiū eēt:& ut ex ea die ītra decimū diem ab Argis cæteriſq;
oppidis:quæ in agiuoꝝ agro eſſent:præſidia oīa deducerentᷣ:uacuaq; & libera traderentur romanis:& ne
qd̄ inde mancipium regium publicumue aut priuatū educeretᷣ:& ſi qua ante educta forēt dominis recte
reſtituerentᷣ:naues quas ciuitatibus maritimis ademiſſet:redderet neue ipſe nauem ullá præter duos lem-
bos:qui nō plus quam ſedecim remis agerentᷣ:haberet:ꝑfugas & captiuos oībus ſociis populi ro.ciuita-
tibus redderet meſſeniis oīa:quæ cōparerent:quæq; dn̄i cognoſcerēt:exulibuſq; lacedæmoniis cōiuges.li
beroſq; reſtitueret:quæ eaꝝ uiros ſeq uoluiſſent:īuita:ne qua ex illis comes eſſet:mercennarioꝝ militum
Nabidis:q aut ī ciuitates ſuas:ad hoc romanos trāſiſſent:iis res ſuæ omnes recte redderētur:in Creta inſu
la:neq̄ urbem haberet:quas habuiſſet:redderet romáis:neq̄ ſocietatē cum ullo creēſium:aut quoq̄ alio in
ſtitueret:neu bellum gereret ciuitatibus oībus:quaſq; & ipſe reſtituiſſet:quæq; ſe ſuaq; ī fidē ac deditionē
populi ro.tradidiſſent:oīa præſidia deduceret:ſeq; ipſe ſuoſq; ab iis abſtineret:ne qꝓ oppidum:ne qd̄ ca-
ſtellum in ſuo alienoue agro cōderet:obſides ea ita futura daret.v.quos īperatori romano placuiſſet filiū
ſuū ī iis:& talenta centū argēti in præſenti:& quinquaginta talenta in ſingulos ános ꝑ ános octo.Hæc cō
ſcripta caſtris ꝓpius urbē motis Lacedæmonē mitturᷣ.nec ſane quicq̄ eoꝝ ſatis placebat tyráno:niſi qd̄
præter ſpē reducēdoꝝ exulum mētio nulla facta erat:maxīe aūt oīm ea res offendebat:qd̄ & naues:& ma
ritimæ ciuitates adēptæ erāt:fuerat aūt ei magno fructui mare oēm orá Maleæ nauibus infeſtá hn̄ti:iu-
uentutē præterea ciuitatū eaꝝ ad ſupplemētum lōge optimi generis militum habebat.Has cōditiōes:quá
uná ipſe ī ſecreto uolutauerat cū amicis:uulgo tamē oēs fama ferebát uanis,ut ad cæteram fidē:ſic ad ſecre
ta tegēda ſatellitū regioꝝ īgeniis.Nō tā oīa uniuerſi quá:ea quæ ad quēq; ꝑtinerēt:ſinguli carpebát:q exu
lum cōiuges ī mr̄imonio hēbát:aut ex bōis eoꝝ aliqd poſſederát:tanq̄ amiſſuri nō reddituri indignabátᷣ
Seruis liberatis a tyráno nō irrita mō futura libertas:ſed multo fœdior:q̄ fuiſſet ante ſeruitus redeūtibus
in iratoꝝ dominorum poteſtatē āte oculos obuerſabatᷣ:mercēnarii milites:& præmia militiæ caſura in pa
ce ægre ferebát:& reditū ſibi nullū eē ī ciuitates uidebát infenſas nō tyráno magis:q̄ ſatellitibus eoꝝ.Hæc
inter ſe prio ī circulis ſerētes fremere:deīde ad arma ſubito diſcurrerūt:quo tumultu cū ꝑ ſe ſatis ītritatá
multitudinem cerneret tyrannus:concionem aduocari iuſſit:ibi cū ea quæ imperarentᷣ a romanis expo-
ſuiſſet:& grauiora atq; indigniora quædam falſo adiunxiſſet:& ad ſingula nūc ab uniuerſis:nunc a patri
bus concionis acclamaretᷣ:interrogauit:quid ſe reſpondere ad ea:aut quid facere uellent:ꝓpe una uoce ni-
hil oēs reſpōdere:bellum geri iuſſerunt:&,ꝓ ro ſe quiſq;:qualia multitudo ſolet:bonum animum habere
& bene ſperare iubētes:fortes fortuná adiuuare aiebát:His uocibus incitatus tyránus & Antiochum æto-
loſq; adiuturos pronunciat:& ſibi ad obſidionē ſuſtinendá copiaꝝ affatim eē.Exciderat pacis mentio ex
omnium aīs:& in ſtatiōes nō ultra q̄eturi diſcurrūt:paucoꝝ laceſſentiū excurſio:& emiſſa iacula extēplo
& romanis dubitationem:qn bellādum eēt:exemerūt.Leuia inde prælia ꝑ q̄triduum primum ſine ullo ſa
tis certo euentu cōmiſſa:q̄nto die prope iuſta pugna adeo pauentes in oppidum lacedæmonii compulſi
ſunt:ut qdam milites romani terga fugientium cædētes ꝑ ītermiſſa:ut tunc erāt:mœnia urbē ītrauerit.Et
nūc qdem Quintius ſatis eo terrore coercitis excurſionibus hoſtiū:nihil præter ipſius oppugnationē ur-
bis ſupeſſe ratus:miſſis:q oēs nauales ſocios a Gytheo accerſerent:ipſe interī cū tribunis militū ad uiſen-
dum urbis ſitum mœnia circūuehitᷣ.Fuerat quōdam ſine muris Sparta:tyráni nuꝑ locis patētibus pla-
niſq; obiecerāt muꝝ.altiora loca & difficiliora aditu ſtationibus armatoꝝ:ꝓ munimēto obiectis tutabá
tur.Vbi ſatis oīa inſpexit corona oppugnandum ratus oībus copiis:erant āt romanoꝝ ſociorūq; ſimul
peditum equitūq;:ſimul terreſtriū ac naualium ad q̄nq̄ginta millia hoīum:urbē cinxit:alii ſcalas:alii ignē
alii alia:q̄bus nō oppugnarēt mō:ſed ēt terrerēt:portabát:iuſſi clamore ſublato ſubire undiq; oēs:ut qua
primum occurrerēt:quaue opem ferrēt:ad oīa ſimul pauētes lacedæmonii ignorarēt.Quod roboris erat
in exercitu:trifariá diuiſum:parte una a Phœbeo:altera a Clycitineo:tertia ab eo loco:quē hepetagōias ap
pellát.oīa āt hæc apta ſine muro loca ſunt aggredi iubet.Cū tantus undiq; terror urbē circūuaſiſſet:primo
tyránus & ad clamores repentinos & nūcios trepidos,motus:ut q̄ſq; maxīe laborabat locus:aut ipſe occu
rebat:aut aliquos mittebat:deinde circūfuſo undiq; pauore ita obtorpuit:ut nec dicere:quod in rem eſſet:
nec audire poſſet:nec inops mō cōſilii:ſed uix mentis cōpos eſſet Romanos primo ſuſtinebant ī anguſtiis
lacedæmonii:ternæq; acies tempore uno locis diuerſis pugnabát:deinde creſcente certamine: nequaq̄ erat
prælium par miſſilibus.n.lacedæmonii pugnabant:a quibus ſe & magnitudine ſcuti ꝑfacile romanus
tuebatur miles:& qd̄ alii uani:alii leues admodū ictus erāt:ná ꝑꝑ anguſtias loci cōſertáq; turbam nō mō
ad emittenda cum ꝓcurſu:quo plurimū cōcitantᷣ tæla:ſpatiū habebát:ſed ne ut de gradu qdē libero ac ſta
bili conarenᷣ.Itaq; ex aduerſo miſſa tæla nulla in corpibus:rara in ſcutis hærebant:a circūſtantibus ex ſu
perioribus locis quidá uulnerati ſunt:mox ꝓgreſſos iam,ēt ex tectis nō tæla mō:ſed tegulæ quoq; inopi
nátes ꝑculerunt:ſublatis deinde ſupra capita ſcutis continuatis ita īter ſe ut non mō ad cæcos ictus:ſed,ne
ad inferendum qdē ex ꝓpinquo tælum loci quicq̄ eēt:teſtudine facta ſubibát:& primæ āguſtiæ paulíſꝑ
ſua hoſtiūq; refertæ turba tenuerunt:poſteaq̄ in patētiorē uiá urbis paulatim urgentes hoſtes ꝓceſſere nō
ultra uis eoꝝ atq; īpetus ſuſtineri poterát:cū terga uertiſſent lacedæmonii:& effuſa fuga ſupiora peterent
loca.Nabis quidem ut capta urbe trepidans:quanam ipſe euaderet:circūſpectat.Pythagoras tum ad cæ-
tera aīo officioq; ducis fungebatᷣ:tum uero unus ne caperetᷣ urbs:cā fuit:ſuccendi.n.ædificia proxima

Pacis con ditiones Nabidis conſcri-ptæ.

Pacis con ditiones repudian-tur.

Quátas quintius ad ſpartá haberet copias

Lacedæ-mon pe-ne capta ē

muro iuſſit:q̃ cum momēto tp̄is arſiſſent ut adiuuātibus ignē:q alias ad extinguēdū opē ferre ſolēt: rue/
re in romanos tecta:nec tegulaꝝ mō fragmēta:ſed ēt ambuſta tigna ad armatos ꝓuenere:& flāma late fun
di fumus terrorē ēt maiorē,quā ꝑiculū facere. Itaq̃ & q extra urbē erāt romanoꝝ tū maxie ĩpetus facien/
tes receſſere a muro:& q iā intrauerant:ne ĩcēdio a tergo oriēte ĩtercluderent a ſuis receperūt ſeſe & Quin/
tius poſteaq̃:qd rei eſſet:uidit,receptui cauere iuſſit:ita iā ꝓpe capta urbe reuocati redierūt ĩ caſtra. Quin
tius ex timore hoſtiū pluſq̃ ex re ipſa ſpei nactus:p triduū inſequēs territauit eos:nūc prælíis laceſſendo:
nūc opibus interſepiēdo q̃dā ne exitus ad fugam eſſet. His cōminatiōibus cōpulſus tyrānus Pythagorā
ruſus oratorē miſit:quē Quintius primo aſpernatū excedere caſtris iuſſit:deinde ſuppliciter orantē aduo
lutūq̃ genibus tandē audiuit. Pr̄ia ōro fuit oīa ꝑmittētis arbitrio romanoꝝ:deīde cū ea uelut uana & ſi/
ne effectu nihil ꝓficerēt:eo deductæ res:ut his conditionibus quæ ex ſcripto paucis ante diebus æditæ erāt
induciæ fierēt:pecuniaq̃ & obſides accepti. Dū oppugnat tyrānus argiui nūciis aliis ꝓpe ſup aliis af/
ferētibꝰ nō tantūmodo obſeſſam:ſed iā captā urbē Lacedæmonē eē:erecti & ipſi ſimul eo qd Pythagoras
cū pte ualidiſſima p̄ſidii exceſſerat:cōtēpta paucitate eoꝝ:q in arce erāt:duce Archippo quodā p̄ſidiū ex/
pulerūt: Timocratē pellenēſem:qa clæmēter p̄fuerat,uiuū:fide data:miſerūt. Huic læticiæ Quintius ſuper
uenit,pace data tyrāno dimiſiſq̃ lacedæmōio Eumene & rhodiis &.L.Quintio fratre ad claſſem. Læta ci
uitas celeberrimū feſtoꝝ dieꝝ ac nobile ludicrū nemeoꝝ:die data pp belli mala p̄termiſſum,in aduētum
Pax Na/ romāi exercitꝰ duciſq̃ ĩdixerūt:p̄fecerūtq̃ ludis ip̄m ĩperatorē. Multa erāt:q gaudiū cumularēt:reducti ci
bidi red/ ues a Lacedæmone erāt,quos nup Pythagoras:quoſq̃ ante Nabis abduxerat:redierāt:q poſt cōpertam a
dita Pythagora cōiurationem & cæde iā cœpta effugerāt ex lōgo ĩteruallo libertatiſq̃ auctores romanos:qui
bus cā bellādi cū tyrāno ipſi fuiſſent:cernebāt:teſtata quoq̃ ipſo nemeoꝝ die uoce p̄conis libertas ē argi/
uorū:Achæis q̃tum reſtituti Argi in cōmune Achaiæ cōciliū læticiæ afferebāt:tātū ſerus Lacedæmon re/
licta lateri adhærens tyrāni nō ſyncerū gaudiū p̄bebat. Aetoli uero eam rem oībus cōciliis lacerare: cum
Philippo nō ante deūtum bellari:quā oībus excederet græciæ urbibus:tyrāno relictam Lacedæmonem:
regem aut legitimū:q in romanis fuerat caſtris:cæteroſq̃ nobiliſſimos ciues in exilio uicturos Nabidis
dominātis ſatellitem factū tribunum militū. Quintius ab Argis Elaciam:unde ad bellū ſpartanum profe/
P.Sci/ ctus erat:copias reduxit: Sunt:q non ex oppido ꝓficiſcentem bellū geſſiſſe tyrānū tradāt:ſed caſtris aduer
pio.afri/ ſus romana caſtra poſitis:diuq̃ cūctatum cum ætoloꝝ auxilia expectaſſet:coactū ad extremū acie cōflige
canus re:impetu in pabulatores ſuos ab romanis facto eo p̄lio uictū caſtriſq̃ exutū pacē petiſſe:cum cecidiſſent
Valerius quindecim millia militum:capta plus q̃ttuor millia eēnt. Eodē fere tp̄e & a.T.Quintio de rebus ad Lace
Sempro/ dæmonem geſtis & ab.M.Portio cōſule ex Hiſpania litteræ allatæ:utriuſq̃ noīe ternos in dies ſupplicatio
nius con. a ſenatu decreta eſt. L.Valerius conſul cum poſt effuſos circa littanam ſiluā boios q̃etam prouinciam ha/
buiſſet comitiorum cauſa Romam rediit:& creauit conſules.P.Cornelium Scipionē Africanum: teꝝ &
Valeriū Sēpronium Longū:horū patres primo āno ſecundi punici belli cōſules fuerāt:p̄toria ĩde comitia
hīta creati Publius Cornelius Scipio:& duo.C.Cornelii.Merēdæ & Blaſſius:&.Gn.Cornelius Aeno/
barbus:& Sex.Digitius:&.T.Iuuētius Alua. Comitiis p̄fectis cōſul ĩ ꝓuinciā rediit. Nouū ius eo anno
a ferentinatibus tēptatum:ut latini:q in coloniā romanā nomīa dediſſent:ciues romani eēnt. Puteolos Sa
P.Sci/ lernumq̃ & Buſſenium aſcripti coloni nomina dederant:cum ob id ſe ꝓ ciuibus romanis ferrēt: ſenatus
pio.T. iudicauit:non eſſe eos ciues romanos. Principio anni:quo.P.Scipio Africanus iteꝝ:&.T.Sēpronius Lō
Sempro/ gus cōſules fuerāt:legati Nabidis tyrāni Romā uenerūt:duo extra urbem in æde Apollinis ſenatus datus ē
nius con. pax:quæ cum.T.Quintio conueniſſet:ut rata eēt:petierūt,impetraueruntq̃. De prouinciis cum relatum
eſſet:ſenatus frequens in eam ſententiam ibat:ut quoniam ĩ Hiſpania & Macedonia debellatū foret conſu
libus ambobus Italia prouincia eſſet: Scipio ſatis eſſe. Italiæ unum conſulē cenſebat: alteri decernendam
Macedoniā eē:bellū graue ab Antiocho ĩminere:iam ipſum ſua ſponte in Europā trāſgreſſum quid dein
Prouin/ de facturum cenſerent:cum hinc ætoli haud dubie hoſtes uocarent ad bellum:illinc Annibal romanis cla/
ciarum or dibus inſignis imperator ſtimularet. Dum de prouinciis cōſulum diſceptat:prætores ſortiti ſunt.C.Do/
dinatio. mitio urbana iuriſditio.T.Iuuētio peregrina euenit.P.Cornelio Hiſpania ulterior.Sex.Digitio citerior
duobus Corneliis Blaſio Sicilia.Merendæ Sardinia. In Macedoniam nouū exercitū tranſportari non pla
Ver ſacrū cuit:eum qui eſſet:ibi reduci in Italiam a Quintio ac dimitti:item eum exercitum dimitti:qui cum.M.
quid Portio Catone ĩ Hiſpania eēt:conſulibus ambobus Italiā prouinciā eſſe:& duas urbanas eo legiones ſcri
bere:ut dimiſſis:quos ſenatus uoluiſſet exercitibus.viii.oīno romanæ legiōes eēnt: Ver ſacꝝ factum erat
priore anno.M.Portio:&.M.Valerio cōſulibus,id cū.P.Licinius pontifex non eſſe recte factū collegio
primo:deinde ex auctoritate collegii patribus renunciaſſet:de integro faciendū arbitratu pontificum cenſu
erunt: ludoſq̃ magnos:qui una uoti eſſent:tāta pecunia:quāta aſſoleret: faciēdos. Ver ſacrū uideri pecus:
quod natū eſſet ĩter Calendas Martias & idus maias.P.Cornelio &.T.Sempronio Lōgo cōſulibꝰ Cēſo/
rū ĩde Comitia hīta ſunt creati cenſores Sex.Hælius Pætus:&.Gn.Cornelius Cethegus:prīcipē ſenatoꝝ,
P.Scipionē cōſulē:quē & priores cēſores legerāt:legerūt. Tris oīno ſenatores neminē curuli honore uſum
prætererūt:gratiā quoq̃ ĩgētem apud eū ordinem pepererunt:qđ ludis romanis ædilibus curulibꝰ im/
perat:ut loca ſenatoria ſecernerēt a populo:nā antea ĩ ꝓmiſcuo ſpectarāt. Equitibus quoq̃ per paucis adē/
Pleminiꝰ pti equitū cin ullum ordinē ſecuitum:atriū libertatis & uilla publica ab eiſdē refecta amplificataq̃. Ver
necatur. ſacrū ludiq̃ uotiui:quos uouerat Ser.Sulpitius Galba cōſul facti: Cū ſpectaculo eoꝝ occuparit aī oīum
eſſent.P.Pleminius q pp multa in deos hoīeſq̃ ſcelera Locris admiſſa in carcerē coniectus fuerat: cōpara/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuerunt terremotus ita crebri nũciabatꝰ:ut nõ rei tãtum ĩpius:ſed feriaꝝ quoqꝫ ob id ĩdictaꝝ hoĩes tæderet
nã neqꝫ ſenatus hẽri:neqꝫ admĩſtrari reſp. poterat ſacrificando expiãdoqꝫ occupatis conſulibus. Poſtremo
decẽuiris adire libros iuſſis ex reſponſo eoꝝ ſupplicatio ꝑ triduũ fuit. Coronati ad oĩa puluinaria ſuppica
uerũt:edictũqꝫ ẽ:ut oẽs:q ex una familia eẽnt:pariter ſupplicarẽt. Itẽ ex auctoritate ſenatus cõſules edixe-
rũt:ne qs quo die nũciato terremotu feriæ ĩdictæ eẽnt:eo die aliũ terremotũ nũciaret:ꝓuĩcias deĩde cõſules
prius tũ ſortiti ꝑtores:Cornelius galliã:Mĩutius ligures ſortiti ſunt. C. Scribõius urbanã. M. Vale. ꝑegri
nã. L. Conrne. Siciliã. L. Portius ſardiniã. C. Flami. hiſpaniã citeriorẽ. M. Fuluius hiſpaniã ulteriorẽ Ni-
hil eo anno belli expectãtibus cõſulibus lr̃æ. M. Cincii (ꝑfectus Piſis erat) allatæ:liguꝝ. xx. millia arma-
toꝝ cõiuratõe ꝑ oĩa cõcialiabula uniuerſæ gẽtis facta:lunẽſem primũ agrũ depopulatos piſanũ deĩde finẽ
traſgreſſos oẽm orã maris ꝑagraſſe. Itaqꝫ Mĩutius cõſul:cui ligures ꝓuinciã euenerat ex auctoritate ſenatꝰ ĩ
roſtra aſcẽdit:ac edixit:ut legiões duæ urbanæ:q̃ ſupiore ãno cõſcriptæ eẽnt:poſt diẽ decimũ Aretii adeſ-
ſent:ĩ eaꝝ locũ ſe duas legiones urbanas ſcriptuꝝ:itẽ ſociis & latino nomini mgr̃atibus legatiſqꝫ eoꝝ:q Liguſti
milites dare debebãt:edixit:ut ĩ capitolio ſe adirẽt:ex iis. xv. millia peditũ:& qngẽtos eqtes ꝓ nũero cuiuſ- cũ bellũ.
qꝫ iunioꝝ deſcripſit:& ĩde e capitolio ꝓtinus ire ad portã:& ut maturaretꝰ res:ꝓficiſci ad delectũ iuſſit. Ful
uio Faminioqꝫ terna millia romanoꝝ peditũ:& ceteni eqtes in ſupplemẽtũ:& qnamillia ſociũ latini noĩs
& duceni eqtes decreti:mãdatũqꝫ ꝑtoribus:ut ueteres dimitterẽt milites:cũ ĩ ꝓuinciã ueniſſent. Cũ mili-
tes:q ĩ legiõibus urbãis erãt:freqntes tribũos plebeios adiſſent:uti cãs cognoſcerẽt eoꝝ. qbus aut emerita
ſtipẽdia:aut morbꝰ cauſæ eẽnt:quo mĩus militarẽt:eã rẽ lr̃æ. T. Sẽpronii diſcuſſerũt:ĩ qbus ſcriptũ erat li
gurũ. xv. millia ĩ agrũ placẽtinũ ueniſſe. & uſqꝫ ad ipſa coloniæ mœnia & padi ripas cũ cædibus & ĩcen-
diis ꝑpopulatos eẽ:boioꝝ quoqꝫ gẽtes ad rebellionẽ ſpectare:ob eas res tumultũ eẽ:decreuit ſenatus tribu
nos plebei nõ placere cãs militares cognoſcere:quo mĩus ad edictũ cõuenirẽt:adiecerũt ẽt ut ſociis noĩs la
tini:q ĩ exercitu. P. Cornelii. T. Sẽpronii fuiſſent:& dimiſſi ab iis cõſulibꝰ eẽnt:ut ad quã diẽ. L. Corneli
us cõſul edixiſſet Ethruriæ cõuenirẽt:& uti. L. Cornelius cõſul ĩ ꝓuĩciã ꝓficiſcẽs ĩ oppidis agriſqꝫ:q̃ iturꝰ
eẽt. ſiquos ei uideretꝰ milites ſcriberet:armaretqꝫ:& duceret ſecũ:dimitẽdi ei. quos eoꝝ q̃doqꝫ uellet:ius eẽt
Poſteaq̃ cõſules delectu habito ꝓfecti ſunt ĩ ꝓuĩcias:tũ. T. Quĩtius poſtulauit:ut de iis q̃ cũ decẽ legatis ip
ſe ſtatuiſſet:ſenatus audiret:eaqꝫ ſi uideretꝰ auctorictate ſua cõfirmaret:id eos facilꝰ facturos:ſi legatoꝝ uer
ba q ex uniuerſa græcia & magna ꝑte aſiæ:qqꝫ ab regibꝰ ueniſſent:audiſſẽt. Hæ legatões a. C. Scribonio ꝑ
tore urbis ĩ ſenatũ ĩtroductæ ſunt:benigneqꝫ oĩbus reſpõſũ:cũ Antiocho:qa lõgior diſceptatio erat decẽ le
gatis:quorũ ꝑs aut ĩ aſia:aut Lyſimachiæ apud regẽ fuerãt delegata ẽ. Quĩtio mãdatu:ut adhibitis iis lega
toꝝ regis uerba audiret:reſpõderetqꝫ iis:quæ ex indignitate atqꝫ utilitate. Po. Ro. reſpõderi poſſent. Mẽip
pus & Hegeſianax prĩcipes regiæ legatiõis erãt:ex iis Menippus ignorare ſe dixit:qd nã ꝑplexi ſua legatio
hẽret:cũ ſimpliciter ad amicitiã petẽdã iũgẽdãqꝫ ſocietatẽ ueniſſet. eſſe ãt tria genera fœdeꝝ:qbus ĩtegre pa
ciſcerẽtꝰ amicitias ciuitates:regeſqꝫ:unũ cũ bello uictis dicerẽtꝰ leges:ubi. n. oĩa ei:q armis plus poſſet:dedi
ta eẽnt:quæ ex iis habere uictor:qbus mulctari eos uelit:ipſius ius atqꝫ arbitriũ eſſet alteꝝ cũ pares bello
æquo fœdere in pacẽ atqꝫ amicitiã uenirẽt:tũc. n. repeti reddiqꝫ ꝑ cõuentionẽ res:& ſi quaꝝ turbata bello
poſſeſſio ſit:eas aut ex æquo ſimul:aut ex iuris antiq:aut ꝑtis utriuſqꝫ cõmodo cõponi:tertium eẽ genus
cũ qui hoſtes nũq̃ fuerĩt:ad amicitiã ſociali fœdere iũgẽdam coeant:eos neqꝫ accipe:neqꝫ dicere leges:id. n.
uictoris & uicti eẽ. Ex eo genere cũ Antiochus eſſet mirari ſe qđ romãi æquũ cẽſeãt ei leges dicere:q̃s aſiæ
urbium liberas & ĩmunes:q̃s ſtipẽdiarias eẽ uelint:quas ĩtrare ꝑſidia regia regẽqꝫ uetẽt:cũ Philippo. n. ho Tria fœ-
ſte pacẽ nõ cum Antiocho amico ſocietatis fœdus ira ſanciẽdũ eẽ Ad ea. Quĩtius Quoniã uobis diſtinctæ derum ge
agere libet:& genera iũgẽdaꝝ amicitiaꝝ enumerare:ego quoqꝫ:duas cõditiões ponã:extra quas nullam eẽ nera.
regi nuncietis amicitiæ cũ. Po. Ro. iũgẽdæ:unã ſi nos nihil:qđ ad urbes Aſiæ attinet curare uelit:ut & iꝑe
oĩ Europa abſtineat:alteram ſi ſe ille Aſiæ finibus nõ cõtineat:& ĩ Europã tranſcendat:ut & romãis ius ſit
Aſiæ ciuitatũ amicitias & tueri:quas habeãt:& nouas cõplecti. Eniuero id auditu ẽt dicere ĩ dignũ eẽ He-
geſianax Thraciæ & Cherſonneſi urbibus arceri Anthiochũ:q̃ ſeleucus ꝓauus eius Lyſimacho rege uicto
bello & ĩ acie cæſo ꝑ ſummũ decus ꝑta reliq̃rit:pari cũ laude ab thracibus poſſeſſa partim armis receperit
Antiochus:partim deſerta ſicut ipſam Lyſimachiã & reuocatis cultoribus freq̃ntauerit:& q̃ſtrata ruinis
atqꝫ incẽdiis erãt ingentibus ĩpenſis ædificauerit:qd igitꝰ ſimile eſſe ex ea poſſeſſione ita ꝑta:ita recuperata
deduci Antiochum:& romanos abſtinere Aſia:quæ nũq̃ ſua fuerit:amicitiã expetere romanoꝝ Antiochũ
ſed q̃ ĩpetrata gloriæ ſibi non pudori ſit. Ad hæc Quĩtius quãdoq dẽ:inquit:honeſta pẽſamus:ſic ut aut
ſola aut prĩa certe pẽſari decet prĩcipi orbis terraꝝ populo & tãto regi:utꝝ tãdẽ uidetꝰ honeſtius liberas uel
le oĩs quæ ubiqꝫ ſint Græciæ urbes an ſeruas & uectigales facere:ſi ſibi Antiochus pulcrũ eẽ cẽſet:quas ur
bes proauus belli iure hũerit:auus paterqꝫ nũq̃ uſurpauerint:ꝓ ſuis eas repetere in ſeruitutẽ:& Popu. Ro.
ſuſceptũ patrociniũ libertatis græcoꝝ nõ deſerere fidei cõſtãtiæqꝫ ſuæ ducit eẽ:ſicut a Philippo Græciam
liberauit:ita ab Anitacho græcas aſiæ urbes liberare ĩ animo habet. neqꝫ. n. in Aeolidẽ ioniãqꝫ coloniæ in
ſeruitutẽ regiã miſſæ ſunt:ſed ſtirpis augẽdæ cã gentiſqꝫ uetuſtiſſimæ ꝑ orbẽ terraꝝ ꝓpagandæ. Cum hæ
ſitaret Hegeſianax:nec inficiari poſſet:oneſtiorem cãm libertatis:q̃ ſeruitutis ꝑtexti titulo:qn mittimꝰ am- Cauſæ
bages:ĩquit. P. Sulpicius:qui maximus natu ex. x. legatis erat. Alteram ex duabus cõditionibus:q̃ mõ di belli cum
ſerte a Quintio datæ ſunt:legite:aut ſuperſedete de amicitia agere. Nos uero ĩquit Menippus:nec uolumꝰ Antio-
nec poſſumus paciſci qcq̃:quo regnũ Antiochi minuatur. Poſtero die Quĩtius legationes uniuerſas Græ- cho con
ciæ Aſiæqꝫ in ſenatum cũ ĩtroduxiſſet:ut ſcirẽt quali aĩo popu. ro. quali Antiochus erga ciuitates Græciæ tracti.

eẽnt:poſtulata & ſua & regis expoſuit:renũciarẽt ciuitatibus ſuis populo romano qua uirtute:quaq; Fi-
de libertatẽ eoꝝ a Philippo uindicauerit:ea ab antiocho:niſi diſcedat Europa:uindicatuꝝ. Tũ Menippus
depcari & Quintiũ & partes inſtitit:ne feſtinarẽt decernere:quo decreto turbaturi orbẽ terrarũ eẽnt: tp̃s &
ſibi ſumerẽt:& regi ad cogitandũ darent:cogitatuꝝ cũ renũciatæ cõditiones eẽnt: & ĩpetraturũ aliquid aut
pacis cauſa conſenſurũ. Ita ĩtegra dilata res legatos mitti ad regẽ eoſdẽ:q Lyſimachiæ apud eũ fuerant: pla-
cuit. P. Sulpiciũ. P. Iuliũ. P. Heliũ. Vix dũ ii ꝓfecti erant:cum a Carthagine legati bellum haud dubie pa-

Annibal ad Antiochum ꝓfugerat.

rare Antiochũ Anniballe miniſtro attulerunt:iniecerũtq; curã:ne ſimul & punicũ excitaret̃ bellũ. Annibal
patria ꝓfugus peruenerat ad Antiochũ:ſicut ãte dictum ẽ:& erat apud regẽ ĩ magno honore: nulla alia arte
niſi qđ uolũtati diu cõſilia de romano bello nemo aptior ſup tali re particeps eſſe ſermonis poterat. Snĩa
eius una atq; eadẽ ſp erat:ut ĩ Italia bellũ gereret̃. Italiã milites & cõmeatus p̃biturã externo hoſti : ſi nihil
ibi moueat̃ liceatq;. Po. Ro. uirib⁹ & copiis Italiæ extra Italiã bellũ gerere:neq; regẽ neq; gẽtẽ ullũ parẽ ro-
mãis eẽ:ſibi cẽtũ naues. xvi. millia peditũ:mille eqtes depoſcebat:ea ſe claſſe primũ Africã petiturũ:magno
pere cõfidere & Carthagi nẽſes ad rebellãdũ ab ſe cõpelli poſſe:ſi illi cũctent̃ ſe aliqua pte Italiæ bellũ & ci
tatuꝝ romanis. Regẽ cũ cæteris oĩbus in Europa debere:& in aliqua pte Græciæ copias cõtinere:neq; traii
cientẽ :& quod in ſpeciẽ famãq; belli ſatis ſit paratũ traiicere. In hãc ſnĩam cũ adduxiſſet regẽ p̃parandos
ſibi ad id populariũ aĩos ratus litteras ne quo caſu interceptæ palã facerẽt conata:ſcribere nõ ẽ auſus. Ari-
ſtonẽ quẽdã tyriũ natũ Epheſi exptũq; ſolertiã leuioribus miniſteriis partim donis:ptim ſpe p̃mioꝝ one
ratũ:qbus ẽt ipſe rex ãnuerat Carthaginẽ cũ mãdatis mittit:edit noĩa eoꝝ:quibus cõuentis opus eẽt : ĩſtru
it ẽt ſecretis notis p quas haud dubie cognoſcerẽt ſua mãdata eſſe. Hũc Ariſtonẽ Carthagine obuerſantẽ nõ
prius amici quã inimici Annibalis:qua de cã ueniſſet:cognouerunt: & primo in circulis conuiuiiſq; cele
brata ſermonibus res eſt:deinde in ſenatu quidã nihil actũ eſſe dicere exilio Annibalis: ſi abſens quoq; no-

Cartha. ſtudium intuenda pace.

uas molliri res ſollicitandoq; animos hominum turbare ſtatum ciuitatis poſſet. Ariſtonem quendam ty-
rium aduenam inſtructum mandatis ab Annibale & ab rege Antiocho ueniſſe:certos homines quottidie
cum eo ſecreta colloquia ſerere:in occulto colloqui:qđ mox in oĩum perniciẽ erupturum eſſet. Condama
uere omnes uocari Ariſtonem debere:& quæri quid ueniſſet & niſi expromeret:cũ legatis Romam mitti:
ſatis pro temeritate unius hominis ſuppliciorum penſum eſſet:priuatos ſuo periculo peccaturos:rem publi-
cam non extra noxam mõ:ſed ẽt extra famam noxæ conſeruandum eſſe. Vocatus Ariſton purgare ſeſe: &
firmiſſimo oppugnaculo uti quod nihil litteraꝝ ad quẽq̃ attuliſſet:cæterum nec cãm aduentus ſatis expe
diebat:& in eo maxime hæſitabat:quod cum barchinæ ſolũ factiõis hominibus collocutum eũ arguebãt:
Orta deinde altercatio ẽ:aliis ꝓ ſpeculatore cõphẽdi iã & cuſtodiri iubẽtibus:aliis negãtibus tumultuãdi
cãm eẽ:mali rem exẽpli eẽ:de nihilo hoſpites corripi. idẽ carthaginẽſibus & Tyri:& ĩ aliis emporiis:ĩ q̃ fre
quẽter cõmeãt:euentuꝝ. Dilata eo die res eſt. Ariſton pũico ĩgenio ĩter pœnos uſus:tabellas conſcriptas ce-
leberrimo loco ſupra ſedem quottidianã magiſtratuũ pria ueſpa ſuſpẽdit:ipſe deĩde tertia uigilia nauem cõ
ſcendit:& profugit. Poſtero die cũ ſufferes ad ius dicẽdũ cõſediſſent:cõſpectæ tabellæ adẽptæq; & lectæ ſcri
ptum erat Ariſtonem priuatim ad neminem:publice ad ſeniores:ita ſenatũ uocabãt:mãdata habuiſſe. Pu-

Maſiniſſæ ĩiuriæ in cartha.

blicato crimine minus ĩtenta de paucis q̃ſtio erat:mitti tamẽ legatos Romã:q rẽ ad cõſules & ſenatũ refer-
rent:placuit:ſimul qui de iniuriis Maſiniſſæ q̃rerent̃. Maſiniſſa poſteaq̃ & ĩfames carthaginẽſes:& ĩter ſe
ipſos diſcordes principes pp colloquia Ariſtonis ſenatui:ſenatũ pp indicia ipſius ariſtonis populo ſuſpe-
ctũ:locũ ĩiuriæ eẽ ratus agrũ maritimũ eoꝝ depopulatus eſt:& q̃ſdã urbes uectigales carthaginẽſium ſibi
coegit ſtipẽdiũ pẽdere. Emporiã uocant̃ eam regionem: ora ẽ mĩoris ſyrtis & agri uberis una ciuitas e⁹
Leptis:ea ſingula ĩ dies talẽta uectigal carthaginẽſibus dedit. Hãc tum regionẽ & totã ĩfeſtã Maſiniſſa & ex
quadã pte dubiæ poſſeſſiõis ſui regni an carthaginẽſiũ eẽt:effecerat:& qa ſimul ad purgãda crimĩa & q̃ſtũ
de ſe Romam ituros cõperit:q & illa onerarẽt ſuſpiciõibus:& de iure uectigaliũ diſceptarẽt:legatos & ipe
romã miſit. Auditi de tyro aduena primũ carthaginẽſes curam iniere ptibus:ne cũ Antiocho ſimul & pœ
nis bellandum eſſet:maxime ea ſuſpicio crimẽ augebat:qđ quẽ cõphẽſum Romã mitti placuiſſet:nec ipm
nec nauẽ eius cuſtodiſſent. De agro deinde cũ regis legatis ſimul diſceptari cœptũ:carthaginẽſes iure finiũ
cãm tuebantur:quod intra eos terminos eẽt:qbus. P. Scipio uictor agrũ q iuris eẽt carthaginẽſiũ: finiſſet:
& cõfeſſione regis:qui cũ aphyrem ꝓfugũ ex regno ſuo cũ pte numidaꝝ uagãtem circa Cyrenas pſeque-
ret̃:pcario ab ſe iter p eũ i p̃m agrũ tãq̃ haud dubie carthaginẽſiũ iuris petiſſet. Numidæ & de terminatiõe
Scipionis mentiri eos arguebant:& ſiquis uerã originẽ iuris exigere uellet:quẽ ꝓpriũ agrum carthaginẽſi
um in Africam eẽ aduenis:q̃tum ſecto bouis tergo amplecti loci potuerit:tãtum ad urbem cõmuniendã
præcario datum:quiquid byrſam ſedem ſuam exceſſerint:ui atq; iniuria partum habere. Neq; enim: de
quo agatur: probare eos poſſe non modo ſemp ex quo ceperint:ſed ne diu quidẽ eos poſſediſſe:p oppor
tunitates nunc illos:nũc reges numidatum uſurpaſſe ius ſempq; penes eum poſſeſſionem fuiſſe:qui plus

Ad qđ legati ĩ africã miſſi.

armis potuiſſet:cuius conditiones res fuerit:prius quã hoſtes romanis carthaginẽſes: ſocius atq; amicus
rex numidatum eẽt:eius finerẽ eẽ:nec ſe ĩterponerẽt: quo minus:qui poſſent:tenerent. Reſponderi legatis
utriuſq; partis placuit miſſuros ſe ĩ Africã:qui ĩter populũ carthaginẽſem & regẽ ĩ re præſenti diſceptarẽt.
Miſſi. P. Scipio Africanus:&. C. Cornelius Cethegus:&. M. Minutius Ruffus. Audita ĩſpectaq; re ſuſpẽ
ſa omnia neutro ĩclinatis ſentẽtiis reliquere. Id utrũ ſua ſpõte fecerint:an quia mandatũ ita fuerit:nõ tã cer
tũ eſt:q̃ uidet̃ tẽpori aptum fuiſſe integro certamine eos relinqui:nam ni:ita eſſet unus Scipio uel noticia
rei:uel auctoritate ita de utriſq; meritus finire nutu diſceptationem potuiſſet.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER Q VINTVS

PRINCIPIO Anni: quo geſta ſunt hæc. Sex. Digitius prætor in Hiſpania citerio
re cum ciuitatibus iis quæ poſt profectionem. M. Catonis rebellauerant: crebra
magis: quam digna dictu ꝑlia fecit: & adeo plæraq; aduerſa ut uix dimidium mi
litum: quã quod acceperat: ſucceſſori tradiderit: nec dubium eſt: quin oĩs Hiſpa-
nia ſublatura aĩos fuerit: ni alter prætor. P. Cornelius Scipio. Gn. Filius trans ibe
rum multa ſecunda prælia feciſſet: quo terrore non minus quinquaginta oppida
ad eum defecerunt. Scipio idem pro prætor luſitanos peruaſtata ulteriori prouin
cia cum ingenti præda domum redeuntes in ipſo itinere aggreſſus: ab hora tertia
diei ad octauam incerto euentu pugnauit: numero militum impar ſuperior ali-
is: nam & acie frequenti armatis aduerſus longum & impeditum turba pecorum agmen: & recenti mili-
te aduerſus feſſos longo itinere occurrerat: tertia namq; uigilia exierant hoſtes: hunc nocturno itineri tres
diurnæ acceſſerant: nec ulla quiete data labore uiæ prælium exceperat. Itaq; principio pugnæ uigoris ali-
quid in corporibus animiſq; fuit: & turbauerant primo romanos: deinde æquata pauliſper pugna eſt. In
hoc diſcrimine ludos Ioui ſi ui fudiſſet: cecidiſſetq; hoſtes prætor uouit: tandem gradũ romani acrius intu Acre cũ
lerunt: ceſſitq; luſitanus deinde prorſus terga dedit: & cum inſtitiſſent fugientibus uictores ad. xii. millia luſitanis
hoſtium ſunt cæſa: capti ducentiquinquaginta omnes ferme equites: & ſigna militaria capta centumquin prælium
quagintaquattuor: & de exercitu romano ſeptuaginta & tres amiſſi. Pugnatum inde haud ꝓcul Ilipa ur-
be eſt: eo uictorem opulentũ ꝑdæ exercitum. P. Cornelius reduxit: ea oĩs ante urbem expoſita eſt. poteſtaſ-
q; dominis ſuas res cognoſcendi facta eſt: cætera uændenda q̃ſtori data: quod inde refectum eſt: militibus
diuiſum. Nondum ab Roma ꝓfectus erat. C. Flaminius ꝑtor: cum hæc in Hiſpania gerebant᷑: itaq; tam
aduerſæ: quam ſecundæ res ꝑ ipſum amicoſq; eius magnis ſermonibus celebrabant᷑: & temptauerat: quo-
niam bellum ĩgens ĩ ꝓuincia exarſiſſet: & exiguas reliquias exercitus ab Sex. Digitio atq; eas ipſas plenas
pauoris ac fugæ accepturus eſſet: ut unam ſibi ex urbanis legiõibus decerneret: ad quã cũ militem ab ſe ip-
ſo ſcriptum ex ſenatuſconſulto abieciſſet: eligeret ex oĩ numero triamillia & ducentos pedites: & equites tre
centos: ea ſe legione nam ĩ Sex. Digitii exercitu haud multũ ſpei eſſe rem geſtuꝝ: Seniores negare ad rumo
res priuatos temere in gratiã magiſtratuũ confictos ſenatuſconſulta facienda eſſe: niſi quod ex prouinciis
ſcriberet: aut legati renunciarent: nihil ratum haberi debere: ſi tumultus in Hiſpania eſſet: placere ut tumul
tuarii milites extra Italiam legerent᷑. Valerius Antias & in Siciliam nauigaſſe delectus cã. C. Flaminiũ ſcri
bit: & ex Sicilia Hiſpaniã petentẽ tẽpeſtate in Africã delatum: uagos milites de exercitu. P. Africani ſacra-
mento rogaſſe: his duaꝝ prouinciaꝝ delectibus tertiũ in Hiſpania allegiſſe. Nec in Italia ſegnius ligurum
bellũ creſcebat. Piſas iam quadragintamillibus hoĩum affluente multitudine ad famam belli ſpẽq; prædæ
circũſedebat. Minutius conſul Arretium die: quẽ dixerat ad cõueniendum militibus uenit: inde quadrato
agmine cũ ad Piſas duxiſſet: dum hoſtes non plus paſſuum tribuſmillibus ab oppido trans fluuium mo Piſæ mi-
uiſſent caſtra: conſul urbem haud dubie ſeruatã aduentu ſuo eſt ingreſſus: poſtero die & ipſe trans fluuiũ nutii ĩter-
ferme mille paſſus ab hoſte poſuit caſtra: inde leuibus ꝑliis a populationibus agrum ſocioꝝ tutabatur: in uẽtu ſer-
aciem exire audebat: nouo milite & ex multis generibus hoĩum collecto nec dum noto ſatis inter ſe: ut uix uantur
fidere alii aliis poſſent. Ligures multitudine fræti & in aciem exibant: parati de ſũma reꝝ decernere: & abũ
dantes militum numero paſſim multas manus per extrema finiũ ad prædandũ mittebant: & cum coacta
uis magna pecoꝝ ꝑdæq; eſſet: paratum erat ꝑſidium per quod in caſtella coꝝ uicoſq; ageret᷑. Cum bellũ
liguſtinũ ad Piſas conſtitiſſet: conſul alter. L. Cornelius Merula ꝑter extremos liguꝝ fines exercitũ in agro
boioꝝ induxit: ubi longe alia belli ratio: quã cum liguribus erat: conſul in aciem exibat: hoſtes pugnam
detrectabãt: ꝑdatumq; ubi nemo obuiã exiret: diſcurrebant romani. Boii diripi ſua ĩpune: quam tuẽdo ea
conſerere certamen malebant. Poſteaq̃ oĩa ferro ignaq; ſatis uaſtata erãt: cõſul agro hoſtium exceſſit: & ad
Mutinã agmine incauto ut inter pacatos ducebat. Boii ubi egreſſum finibus ſuis hoſtem ſenſere: ſequebã
tur ſilenti agmine locum inſidiis q̃rentes: nocte ꝑtergreſſi caſtra romana ſaltum: qua tranſeundum erat ro-
manis: inſederunt id cum paꝝ occulte feciſſent: conſul: qui multa nocte ſolitus erat: mouere caſtra: ne nox
terrorem in tumultuario ꝑlio augeret: lucem expectauit: ut cum luce moueret. tamen turmam equitum ex
ploratum miſit. Poſteaq̃ relatum eſt: quantæ copiæ & in quo loco eſſent: totius agminis ſarcinas in medi-
um coniici iuſſit: & triarios uallum circuniicere: cætero exercitu inſtructo ad hoſtem acceſſit. Idem & gal
li fecerunt poſteaq̃ apertas eſſe inſidias: ac recto & iuſto prælio: ub uera uinceret uirtus dimicandum uide
runt. Hora ſecunda ferme concurſum: ſiniſtra ſocioꝝ equitum ala & extraordinarii prima in acie pugna-
bant. præerant duo cõſulares legati. M. Marcellus: &. T. Sempronius prioris anni conſules. Nouus con-
ſul nunc ad prima ſigna erat: nunc legiones cõtinebat in ſubſidiis: ne certaminis ſtudio prius ꝓcurrerent:
quã datum ſignũ eſſet: equites eaꝝ extra aciẽ ĩ locũ patentem. Qu. &. P. Minutios tribunos militum edu
cere iuſſit: unde cũ ſignum dediſſet: impetum ex aperto facerent. Hæc agenti nuncius uenit a. T. Sẽpronio
Longo ſuſtinere extraordinarios ĩpetum galloꝝ & cæſos ꝑ multos eſſe: & q ſuperſint: partim labore: par-
tim metu remiſiſſe ardorem pugnæ: legionem alterã ex duabus: ſi uideret᷑: tranſmitteret: priuſq̃ ignominia
acciperetur. Secunda miſſa eſt legio: & extraordinarii recepti: tum redintegrata eſt pugna: cum & recẽs mi
les: & frequens ordinibus legio ſucceſſiſſet: & ſiniſtra ala ex prælio ſubducta eſt: dextera in primam aciem

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſubiit. Sol ingenti ardore torrebat minime patientia æſtus corpora gallorum: denſi tamen ordinibus nũc
alii in alios: nunc inſcuta incũbentes ſuſtinebant ĩpetus romanorũ. Quod ubi aĩaduertit conſul: ad pertur-
bandos ordines eorũ. C. Liuiũ Salinatorem: q præerat alaribus eqtibus: quã cõcitatiſſimos equos ĩmitte-
re iubet: & legionarios eqtes in ſubſidiis eſſe. Hæc procella equeſtris prĩo confudit: & turbauit: deinde diſ
Boiorꝝ cædes — ſipauit aciẽ gallorum: nõ tamẽ ut terga darent: obſtabãt duces haſtilibus cædentes terga trepidantiũ: & re-
dire in ordines cogentes: ſed inter eqtantes alarii non paciebantur. Conſul orabat milites: ut parum niterẽ-
tur uictoriã in manibus eſſe: dum turbatos & trepidantes uiderent: inſtarent: ſi reſtitui ordines: ſciuiſſent: in
tegro rurſus eos prælio & dubio dimicaturos: inferre uexillarios iuſſit ſigna: omnes cõnixi tandem auerte
runt hoſtem: Poſteaquã terga dabant: & in fugam paſſim effundebantur: tum ad perſequentos eos legiona
rii equites ĩmiſſi: quattuordecimillia boiorũ ea die cæſa ſunt: uiui capti mille nonagintaduo: equites. cc. &
xxi. tres duces eorum: ſigna militaria ducẽta. xii. carpenta centũduo. Nec romanis incruenta uictoria fuit:
ſupra quinquemillia militũ ipſorũ aut ſociorũ ſunt amiſſa: centuriones tres &. xx. p̄fecti ſocium quattuor
&. M. Marcius tribunus militum ſecũdæ legionis. Eodem fere tempore duorum conſulum litteræ allatæ
ſunt. L. Cornelii ad Mutinam de prælio cum boiis facto: &. Qu. Minutii a Piſis: comitia ſuæ ſortis eẽ: cæ-
terũ adeo ſuſpẽſa oĩa in liguribus ſe habere: ut abſcedi inde abſq; pernicie ſociorꝝ & damno reipublicæ nõ
poſſet: ſi ita uideretur patribus mitterent ad collegam: ut is: qui profligatum bellum haberet: ad comitia
Romam rediret: ſi id facere grauaretur: quod non ſuæ ſortis id negotiũ eſſet: ſe quidem facturum: quodcũ-
q; ſenatus cẽſuiſſet: ſed etiam atq; etiam uiderent: ſi magis e republica eſſet: interregnum iniri: quam a ſe in
eo ſtatu relinqui prouinciam. Senatus. C. Scribonio negotium dedit: ut duos legatos ex ordine ſenatorio
mitteret ad. L. Cornelium conſulem: qui litteras collegæ ad ſenatum miſſas deferrent ad eum: & nunciarẽt
ſenatum: ni is ad magiſtratus ſubrogandos Romã ueniret: potius quam. Qu. Minutius a bello integro
auocaretur: interregnum iniri paſſurũ. Miſſi legati nunciauerunt Corneliũ ad magiſtratus ſubrogandos
uenturum. De litteris. L. Cornelii: quas ſcripſerat ſecundum præliũ cum boiis factum: diſceptatio in ſena-
tu fuit: quia priuatim plæriſq; ſenatoribus legatus. M. Claudius ſcripſerat: fortunæ. Popu. Ro. & militũ
uirtuti gratiam habendam: quod res bene geſta eſſet: conſulis opa & militum ali quantum amiſſum: & ho
ſtium exercitum: cuius delendi oblata fortuna fuerit: elapſum: milites eo plures periſſe: qđ tardius ex ſub
ſidiis q laborantibus opem ferrent: ſucceſſiſſent: hoſtes e manibus emiſſos quod eqtibus legionariis tardi-
us datum ſignum eſſet: ut perſequi fugientes non licuiſſet. De ea re nihil temere decerni placuit: ad frequen
tiores conſultatio delata eſt: inſtabat. n. cura alia: qđ ciuitas fœnere laborabat: & cum multis fœneribus le
gibus conſtricta auaritia eſſet: uia fraudis inita erat: ut in ſocios q non tenerẽt: iis legibus noĩa trãſcriberẽt:
in tali uero fœuere obruebantur debitores. Cuius cernendi: cum ratio quæreretur: diem finiri placuit: fœ-
neralia: quæ proxima fuiſſent: ut qui poſt eã diem ſocii ciuibus romanis credidiſſent pecunias: profiteren
tur: & ex ea die pecuniæ creditæ: quibus debitor uellet: legibus creditori ius redderetur. Inde poſteaq̃ p̄feſ-
ſionibus detecta eſt magnitudo æris alieni per hanc fraudẽ contracti. M. Sempronius tribunus plebis ex
auctoritate patrũ plebem rogauit: plebeſq; ſciuit: ut cum ſociis ac noĩe latino pecuniæ creditæ: ius idẽ qđ
cum ciuibus romanis eſſet: Hæc in Italia domi militiæq; acta: In Hiſpania nequaquam tantum belli fuit:
Hiliciam Ptolemæus habet — quantum auxerat fama. C. Flaminius in citeriori Hiſpania oppidum Iluciam in oretanis cepit: deinde in
hyberna milites deduxit: & per hyemem prælia aliqua nulla memoria digna aduerſus latronũ magis: quã
hoſtium excurſiones uario tamen euentu nec ſine militũ iactura ſunt facta. Maiores res geſtæ a. M. Fuluio
i: apud Toletum oppidum cũ uacceis uectionibuſq; & celtiberis ſignis collatis dimicauit: exercitum ea-
rum gentium fudit ſugauitq;: regem Hilermũ uiuũ cepit. Cum hæc in Hiſpania agerentur: comitiorꝝ iam
appetebat dies: itaq;. L. Cornelius conſul relicto ad exercitũ Claudio legato Romã uenit: is in ſenatu cum
de rebus a ſe geſtis diſſeruiſſet: quoq; in ſtatu p̄uincia eſſet: queſtus eſt cum patribuſconſcriptis: quod tan
to bello una ſecunda pugna tam feliciter p̄fecto non eſſet habitus diis ĩmortalibus honos: poſtulauit dein-
de ſupplicationẽ ſimul triũphumq; decernerẽt. Prius tamẽ quã relatio fieret. Qu. Metellus: q conſul dicta
torq; fuerat litteras: eodẽ tp̄e dixit: & conſulis. L. Cornelii ad ſenatum: &. M. Claudii ad magnã partem ſe
natorꝝ allatas eſſe inter ſe pugnantes: eoq; dilatã eſſe conſultationẽ: ut præſentibus auctoribus earꝝ litterarꝝ
diſceptaretᷣ: itaq; expectaſſe ſeſe: ut conſul: qui ſciret ab legato ſuo aduerſus ſe ſcriptũ aliqd cum ipſi uenie-
dum eſſet: deducere: eũ ſecum Romam: cũ ẽt uerius eſſet. T. Sempronio ĩperium habenti tradi exercitum:
quam legato: nunc uidere ſeſe amotũ de induſtria: q ea q̃ ſcripſiſſet: p̄ſens diceret: argueretq; coram: & ſi qd
uani afferret: argui poſſet: donec ad liqdũ ueritas explorata eẽt: itaq; nihil eorꝝ: q̃ poſtularet conſul: decer-
nendũ in p̄ſentia cenſere. Cum pergeret nihilo ſegnius referre: ut ſupplicationes decernerenᷣ: triumphantiq;
ſibi in urbẽ inuehi liceret. M. & Craſſus Ticinii tribuni plebis ſe interceſſuros: ſi de ea re fieret ſenatuſcon-
ſultũ dixerũt. Cenſores erant priore anno creati Sextius Elius Pætus: &. C. Cornelius Cethegus. Corne
lius luſtrũ condidit: cenſa ſunt ciuium capita. cxliiii. ſeptingentaquattuor. Aquæ ingentes eo anno fuerunt
& tyberis loca plana urbis inundauit: circa portã flumentanã ẽt collapſa quædam ruinis ſunt: & porta cæ
limontana fulmine icta ẽ: murus circa multis locis de cælo tactus: & Ariciæ: & Lanuuii: & auentino cõle-
diſſe: eas collectas cum cura igni crematas eſſe. Horum p̄digiorum cauſa decẽuiri adire libros iuſſi: & no-
uẽdiale ſacrum factum: & ſupplicatio idicta ẽ: atq; urbs luſtrata. Iiſdem diebus ædiculam Victoriæ uirgi
nis p̄pe ædẽ Victoriæ. M. Portius Cato dedicauit biẽnio poſteaq̃ uouit. Eodem anno coloniã latinã ĩ ca
ſtrũ ferentinũ triũuiri deduxerunt. C. Manlius Volſo. L. Apuſtius Fullo. P. Elius Tubero cuius lege dedu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uſurpato nunquã intermiſſo: quæ ex fœdere debent: exegimus: potes ne tandẽ diceret: ut ii populi non per
ſe: non p alium quẽquam fœdus mutauerint: ſic Aſiæ ciuitates ut ſemel uenerunt in maiorꝝ Antiochi po-
teſtatẽ: in ꝑpetua poſſeſſione regni ueſtri ꝑmanſiſſe: & nõ alias earꝝ in Philippi: alias Ptolemæi fuiſſe ꝑtãte
alias ꝑ multos annos nullo ambigente libertatẽ uſurpaſſe. Nam ſi qđ aliquando ſeruierunt temporꝝ iniq
tate preſſi: ius poſt tot ſecula aſſerendi eos in ſeruitutẽ faciet: qd abeſt: quin actum nobis nihil ſit: qđ a Phi-
lippo liberauimus græc ãt & repetant poſteri eius Corinthum: Chalcidẽ: Demetriadẽ & theſſalorꝝ totã
gentẽ! Sed qd ego cãm ciuitatum ago: quã ipſis agentibus & nos & regẽ ipſum cognoſcere æquius ẽ. Vo
cari deinde ciuitatũ legationes iuſſit: ꝑparatas iã ante & inſtructas ab Eumene: q q̃ñcunqꝫ uiriũ in Antio-
cho deceſſiſſet: ſuo id acceſſurũ regno ducebat. Admiſſi plures: dũ ſuas quiſqꝫ nunc querelas: nunc expoſtu
lationes inſerit æqua iniquis miſcentes: e diſceptatione altercationẽ fecerunt: itaqꝫ neqꝫ remiſſa ulla re: neqꝫ

Legatorꝝ ex Aſia reditus romam

ĩpetrata: æque ac uenerant oĩum ĩcerti legati Romã redierũt. Rex dimiſſis iis conſilium de bello romano
habuit: ibi alius alio ferocius: qa quo quiſqꝫ aſperius aduerſus romanos locutus eſſet: eo ſpes gratiæ ma-
ior erat: alius ſupbiã poſtulatorꝝ ĩcrepare tãq̃ Nabidi uicto Antiocho maximo Aſiæ regũ ĩponentiũ leges
q̃q̃ Nabidi tamẽ dominationẽ in patriã ſuã: & patriã Lacedæmonẽ remiſſam: Antiocho ſi Smyrna & Lã
pſacus ĩperata faciant: indignũ uideri alii paruas & uix dictu dignas belli cãs tanto regi eas ciuitates ẽẽ: ſed
initiũ ſemp per ius iniuſta ĩperandi fieri: niſi crederẽt pſas cũ aquã terrãqꝫ ab lacedæmoniis petierunt: gle-
ba terræ & haſtu aquæ eguiſſe: p ſimilẽ tẽptationem romanis de duabus ciuitatibus agi: & alias ciuitates
ſimul duas iugũ exuiſſe uidiſſent ad liberatorẽ populũ defecturas: ſi nõ libertas ſeruitute potior ſit: tamen
oẽm præſenti in ſtatu ſpem cuiqꝫ nouandi res ſuas blandiorẽ ẽẽ. Alexander acarnas in cõcilio erat Philip-
po quondã amicus: nup relicto eo ſecutus opulentiorẽ regiã Antiochi: & tanq̃ peritus græciæ nec igna-
rus romanorꝝ: in eũ gradũ amicitiæ regis: ut cõſiliis quoqꝫ arcanis intereſſet: acceptus erat. Is tanq̃ nõ utrũ
bellandũ ẽẽt: nec cõſuleret: ſed ubi & qua ratiõe bellũ gereret: uictoriã ſe haud dubiã ꝓponere aio affirma
bat: ſi in Europã tranſiſſet rex: & in aliqua græciæ pte ſedẽ bello cepiſſet. Iam primũ ætolos: ut umbilicum
græciæ incolerẽt: ĩ armis eũ inuenturũ: anteſignatos ad aſprima quæqꝫ belli paratos ĩ duobus uelut corni
bus græciæ: Nabin a Pelopõneſo concitaturꝝ oĩa repetentẽ argiuorꝝ urbẽ: repetentẽ maritimas ciuitates: q
bus eum depulſum romani Lacedæmoniis muris incluſiſſent. A. Macedonia Philippum: ubi primũ bel-
licum cani audiſſet: arma capturꝝ: noſſe ſe ſpiritus eius: noſſe aĩum: ſcire ferum ferarum modo: quæ clau-
ſtris aut uinculis teneant: ingentes iãdiu iras pectore uoluere: meminiſſe ẽt ſe quotiens in bello ꝑcari oẽs
deos ſolitus ſit: ut Antiochum ſibi darent adiutorẽ: cuius uoti ſi cõpos nunc fiat: nullã morã debellãdi fa-
cturũ: tantum nõ cunctandum neqꝫ ceſſandum ẽẽt: in eo enim uictoriã uerti: ſi loca opportuna: & ſocii ꝑ-

Antiochi conſultatio de bello ſuſcipiendo

occuparent. Annibalẽ quoqꝫ ſine mora mittẽdum in Africam ẽẽ ad diſtringendos romanos Annibal nõ
adhibitus eſt in cõſilium pp colloquia cum Iulio ſuſpectus regi: & ĩ nullo poſtea honore habitus: primo
eã contumeliam tacitus tulit: deinde melius eſſe ratus & ꝑcunctari cãm repentinæ alienationis & purga-
re ſeſe: a tpe quæſita ſimpliciter iracundiæ cã auditaqꝫ. Pater Amilcar: inqt. Antioche paruum admodum
me: cum ſacrificaret altaribus ad motum iureiurãdo adegit nunq̃ amicũ fore. Po. Ro. ſub hoc ſacramẽto
ſex & triginta annos militaui: hoc me ĩ pace patria mea expulit: hoc patria extorrem in tuã regiã adduxit:
hoc duce: ſi tu ſpem meã deſtitueris: ubicunqꝫ uires: ubi arma ẽẽ ſciã huc ueniã: toto orbe terrarum quæ
rens aliquos romanis hoſtes: itaqꝫ ſi cui tuorꝝ meis criminibus apud te creſcere libet: aliã materiam creſcẽ
di: quã ex me qrat: odioqꝫ qđ ſim romanis: id me uerꝝ dicere pater Amilcar & dii teſtes ſunt: proinde cum
de bello romano cogitabis: inter primos amicos Annibalem habeto: ſi qua res te in pacẽ compellet: in id
conſilium: cum quo deliberes: q̃rito. Non mouit modo talis oratio regẽ: ſed ẽt reconciliauit Annibali: ex
conſilio ita diſceſſum eſt: ut bellum gereret. Romæ deſtinabant quidem ſermonibus hoſtem Antiochum

Annibalis uerba ad Antiochum

Reconciliat Antiochus Annibali

ſed nihil dum ad id bellum ꝑter aĩos parabant: conſulibus ambobus Italia ꝓuincia decreta eſt: ita ut inter
ſe cõpararent: ſortirenturue uter comitiis eius anni præeſſet: ad utrum ea nõ pertineret cura: ut paratus eſ
ſet: ſi quo extra Italiã opus eſſet: duceret legiones nouas & ſocium ac noĩs latini millia. xx. equites. dccc. al
teri conſuli duæ legiones decretæ: quas. L. Cornelius cõſul ſuperioris ãni habuiſſet: & ſocium ac latini no
minis ex eodẽ exercitu pedites. xv. millia & eqtes qngenti: Qu. Minutio cum exercitu: quẽ ĩ liguribus ha
bebat: ꝓrogatum ĩperium: additum ĩ ſupplemẽtũ: ut q̃tuor milia peditum romanorꝝ ſcriberent. cl. eqtes
& ſociis eodẽ. v. peditum millia ĩperarent. ccl. eqtes. Gn. Domitio extra Italiã: quo ſenatus cẽſuiſſet: ꝓui
cia euenit. L. Quintio Gallia. Et comitia ꝑtor habita: prætores deĩde ꝓuĩcias ſortiti. M. Fuluius Cẽtima-
lus urbanã. L. Scribonius Libo peregrinã. L. Vale. Tappo Siciliã. Q. Solonius Sarra Sardiniã. M. Be-
bius Tãphilius Hiſpaniã citeriorẽ. M. Attilius Serranus ulteriorẽ: ſed his duobus primũ ſenatuſconſulto
deĩde plebiſcito ꝑmutatæ ꝓuinciæ ſunt. A. Acilio claſſis & Macedonia. A. Bebio brutii decreti. Flaminio
Fuluioqꝫ in hiſpaniis prorogatũ imperiũ. Acilio in Brutios duæ legiones decretæ: q̃ priore anno urba-
næ fuiſſent: ut & ſociis eodẽ millia qndecim ĩperarent & quingenti eqtes. Bebius Tamphilius. xxx. na-
ues qnqueremes facere iuſſus: & ex naualibus ueteres deducere: ſi quæ utiles ẽent: & ſcribere nauales ſocios
& conſuli ĩperatum uti duo millia ſociũ ac latini noĩs & mille romanos daret pedites. hi duo prætores: &
duo exercitus terreſtris naualiſqꝫ aduerſus Nabin aperte iam oppugnantẽ ſocios. Po. Ro. dicebant para
ri: cæterum legati ad Antiochum miſſi expectabantur: & prius: quã ii rediſſent: uetuerat. Gn. Domitium
conſulem ſenatus ab urbe diſcedere: ꝑtoribus Fuluio & Scribonio: qbus ut ius dicerent: Roma prouin
cia erat: negotium datum: ut ꝑter eam claſſem: cui Bebius ꝑfuturus erat: centum qnqueremes pararent.

Ordĩatio ꝓuinciarꝝ

ꝓdigia Priuſquã conſul prætoreſq; ĩ prouĩcias proficiſcerent̃: ſupplicatio fuit prodigioꝝ cã capram ſex hædos uno fœtu ædidiſſe ex Piceno nunciatũ eſt: & Arretii puerum unum natũ unimanũ: Amiterni terram pluuiſſe. Formiis portam murumq; de cælo tacta: & quod maxime terrebat conſulem. Gn. Domitium bouem locutam Roma caue tibi: cæteroꝝ ꝓdigioꝝ cã ſupplicatũ eſt: bouẽ cum cura ſeruari aliquot aruſpices iuſſerunt: Tyberis infeſtiore: quã priore ĩpetu illatus urbi duos põtes ædificia multa maxĩe circa portã flumentanã euertit: ſaxũ ingens ſiue ĩbribus ſeu motu terræ leniore quã ut alioqn ſentiret̃: labefactatum in uicũ iugariũ ex capitolio ꝓcidit: & multos oppreſſit: in agris paſſim inundatis pecora ablata: uillarum ſtrages facta eſt. Priuſq̃. L. Quintius ꝓconſul in ꝓuinciã ꝑueniret. Q. Minutius in agro piſano cũ liguribus ſignis collatis pugnauit: nouẽ millia hoſtiũ occidit: cæteros fuſos fugatoſq; ĩ caſtra cõpulit: ea uſq;
Ligurũ in noctẽ magno certamine oppugnata defenſaq; ſunt: nocte clã ꝓfecti ligures: prĩa luce romanus uacua caſtra inuaſit: ꝑdæ minus inuentũ eſt: eo qđ ſubinde ſpolia agroꝝ capta domos mittebant. Minutius nihil deinde laxamẽti hoſtibus dedit: ex agro piſano ĩ ligures ꝓfectos caſtella uicoſq; eoꝝ igni ferroq; ꝑuaſtauit: ibi ꝑda Ethruſca: q̃ miſſa a populatoribus fuerat: repletus ẽ miles romanus. Sub idẽ tꝑs legati ab regibus Romã reuerterũt: q cũ nihil: qđ ſatis maturã cãm belli haberet: niſi aduerſus lacedæmoniũ tyrãnum attuliſſent: quẽ & achæi legati nũciabãt cõtra fœdus maritimã orã laconũ oppugnare. Attilius ꝑtor cum claſſe miſſus eſt in Græciã ad ſocios tuẽdos. Cõſules: qđ nihil ab Antiocho ĩſtaret: ꝓficiſci ambos ĩ ꝓuincias placuit. Domitius ab Arimino: q̃ proximũ fuit: Quintius per ligures in boios uenit: duo conſulum agmina diuerſa late agrũ hoſtiũ ꝑuaſtarũt: prĩo eqtes eoꝝ pauci cũ ꝑfectis: deinde uniuerſus ſenatus: poſtremo in quibus aut fortuna aliqua: aut dignitas erat ad mille ad cõſules trãſfugerũt. Et in utraq; Hiſpania eo anno res proſpere geſtæ: nã &. C. Flãminius oppidũ Litabrũ munitũ opulentũq; uineis expugnauit: & nobilẽ regem Corribilonẽ uiuum cepit: &. M. Fuluius ꝓconſul cũ duobus exercitibus hoſtiũ duo ſecunda ꝑlia fecit: oppida duo hiſpanoꝝ Veſceliam. Holonemq;: & caſtella multa expugnauit: alia uoluntate ad eũ defecerunt: tum in oretanos ꝓgreſſus & ibi duobus potitus oppidis Noliba: & Cuſibi ad tagum amnem ire pergit. Toletum ibi parua urbs erat: ſed loco munito: eã cum oppugnaret: uectonũ magnus exercitus toletanis ſubſidio uenit: cũ his ſignis collatis ꝓſpere pugnauit: & fuſis uectonibus opibus Toletũ cœpit. Cæterum eo tꝑe ea bella: quæ gerebantur: minus curæ patribus erant: quã expectatio nondum cœpti cũ Antiocho belli: nam & per legatos idẽtidem oĩa expromebantur: quod rumores temere ſine ullis auctoribus orti multa falſa ueris miſcebant ĩter quæ allatum erat: cũ in Aetoliã ueniſſet Antiochus: extẽplo claſſẽ

Belli apparatus aduerſus Antiochum

eum in Siciliam miſſurum. Itaq; ſenatus & ſi ꝑtorem Attilium cum claſſe miſerat ĩ Græciam: tamẽ quia non copiis modo: ſed etiã auctoritate opus erat ad tuendũ ſocioꝝ aĩos. L. Quĩtiũ: &. Gn. Octauiũ &. Gn. Seruilium: &. P. Iulium legatos in græciam miſit: & ut. M. Bebius ex brutiis ad Tarentũ: & Brunduſiũ promoueret: legiones decreuit: inde ſi res poſceret: in Macedoniã traiiceret: &. M. Fuluius ꝑtor claſſem nauium. xxx. mitteret ad tuendã Siciliæ orã: & ut cũ ĩpio eſſet: qui claſſem eã duceret: duxit. L. Oppius Salinator: qui priore anno ædilis plebis fuerat: & ut idem ꝑtor. L. Valerio collegæ ſcriberet: periculum eſſe ne claſſis regis Antiochi ex Aetolia in Siciliã traiiceret: itaq; placere ſenatui ad eũ exercitum quem haberet tumultuariorum militũ. xii. millia pedites: &. cccc. equites ſcriberet: quibus oram maritimam prouĩciæ: quæ uergeret in græciam: tueri poſſet. Eum delectum ꝑtor non ex Sicilia ipſa tantũ: ſed etiam ex circũiacẽtibus inſulis habuit: oppida oĩa maritima: quæ in græciã uerſa erant ꝑſidiis firmauit: addidit alimenta rumoribus aduentus Attali Eumenis fratris: qui nunciauit Antiochum regem Helleſpontum cum exercitu tranſiſſe: & ſperare ætolos: ut ſub aduentum eius in armis eſſent. Et Eumeni abſenti & ꝑſenti Attalo gratiæ actæ: & ædes liberæ loca lautia decreta: & munera data qua boũ: equeſtria arma: & uaſa argentea centum pondo. Cum alii atq; alii nuncii bellum inſtare afferrent: ad rem pertinere uiſum eſt conſules primo quoq; tꝑe creari. Itaq; ſenatuſconſultũ factũ eſt: ut. M. Fuluius ꝑtor litteras extẽplo ad conſulem mitteret quibus certior fieret ſenatui placere prouincia exercituq; tradito legatis Romã reuerti eum & ex itinere ꝓmitteret edictum: quo comitia conſulibus creandis ediceret: paruit his litteris conſul: & ꝑmiſſo edicto Ro

Requirẽ ꝓximis comitii hunc. P. nõ. L. dixit

mam uenit. Eo quoq; anno magna ambitio fuit: quod patricii tres in unũ locum petierunt. L. Cornelius Gn. Fului Scipio q priore anno repulſam tulerat: &. L. Cornelius Scipio. Gn. Manlius Volſo. P. Scipioni uiro tali: ut dilatũ non negatũ honorẽ appareret: conſulatus datus eſt: additus ei de plebe collega. M. Atilius glabrio. Poſtero die prætores creati. L. Aemylius Paulus. M. Aemylius Lepidus. M. Iunius. L. Cornelius Mamula. L. Liuius: &. L. Oppius utriq; eorum Salinator cognomen erat. Oppius is erat: qui claſſem triginta nauium in Siciliã duxerat. Interim dũ noui magiſtratus ſortirent̃ ꝓuĩcias. Gn. Bebius a Brũduſio cum oĩbus copiis tranſire in Epirum eſt iuſſus: & circa Apolloniã copias continere: &. M. Fuluio ꝑtori urbano negotiũ datũ eſt: ut qnqueremes nouas quinquagita faceret. Et populus qdẽ Romanus ita ſe ad oẽs conatus Antiochi ꝓparabat. Nabis iam nõ differebat bellum: ſed ſumma ui gytheũ oppugnabat: & ĩfeſtus achæis: qđ miſerant obſeſſis ꝑſidiũ: agros eorũ uaſtabat. Achæi nõ antea auſi capeſſere bellum: quã ab Roma reuertiſſent legati: ut qd ſenatui placeret: ſcirent: poſt reditũ legatorum & Sicyonem concilium edixerunt: & legatos ad. T. Quintiũ miſerunt: qui conſilium ab eo peterent. In concilio oĩum

Philopœmenes

ad bellum extemplo capeſſendũ inclinatæ ſnĩæ erãt: litteræ. T. Quintii cunctationem fecerunt: qbus auctor erat ꝓceptorem claſſemq; romanã expectandi. Cum principum alii in ſnĩa permanerent: alii utẽdũ eius: qđ ipſi cõſuluiſſent: cõſiliũ cenſerent: multitudo Philopœmenis ſnĩam expectabat: prætor is tũ erat: & oẽs eo tꝑe & prudentia: & auctoritate anteibat. Is ꝓfecto bene cõparatum apud ætolos eẽ ait: ne ꝑtore

cebantur tria millia peditũ fere. ccc. eqtes: numerus exiguus p o copia agri dari potuere quadragena iuge
ra in pedites: ſexagena in eqtes. apuſtia auctore tertia pars agri dempta eſt: quo poſtea: ſi uellent nouos co
lonos aſcribere poſſent: uicena iugera pedites: quadragena equites acceperũt. In exitu iam annus erat: &
ambitio magis quã unq̃ alias exarſerat conſularibus comitiis: multi & potentes petebãt patritii plebeiiq;
P. Cornelius. Gn. Filius Scipio: q ex hiſpania prouincia nup receſſerat magnis rebus geſtis: &. L. Quin-
tius Flaminius: q claſſi in græcia p̃fuerat: &. Gn. Manlius Volſo: hi patritii: plebeii autẽ. C. Lælius. Gn.
Domitius. C. Liuius Salinator. M. Acilius. Sed oĩum oculi in Quintiũ & Corneliũ coniecti: nam & in
unum locum petebant patritii ambo: & rei militaris gloria recẽs utrũq; cõmendabat: cæterum ante om-
nia certamen accendebant fratres candidatorũ duo clariſſimi ſuæ ætatis imperatores: maior gloria Scipio
nis: & quo maior: eo ꝓpior inuidiæ. Quintii recẽtior: ut q eo ãno triũphaſſet: accedebat qđ alter decimũ
iam ꝓpe annum aſſiduus in oculis hoĩum fuerat: q̃ res minus uerendos magnos hoĩes ipſa ſocietate facit:
conſul iterum poſt deuictũ Annibalẽ cenſorq; fuerat: in Quintio noua & recẽtia oĩa ad gratiã erãt: nihil
nec petierat a populo poſt triũphum: nec adeptus erat: ꝓ fratre germano nõ patruele ſe petere aiebat: pro
collega & participe adminiſtrati belli: ſe terra: fratrẽ mari rẽ geſſiſſe. Is obtinuit: ut p̃ferret candidato: quẽ
Africanus frater ducebat: quẽ cornelia gens Cornelio conſule comitia habẽte: quem tantũ p̃iudicium ſe-
natus uirum e ciuitate optimum iudicatũ: qui matrẽ idæam Peſſimonte uenientẽ in urbem acciperet. L.
Quintius: &. Gn. Domitius Aenobarbus conſules facti: adeo ne ĩ plebeio qdem conſule: cum ꝓ. C. Læ-
lio niteret: africanus ualuit. Poſtero die p̃tores facti: creati. Scribonius Libo. M. Fuluius Centimalus. A.
Attilius Serranus. M. Bebius Tamphilius. Qu. Salonius Sarra. Aedilitas ĩſignis eo ãno fuit. M. Aemy-
lii Lepidi: &. P. Aemylii Pauli: multos pecuarios dãnarunt: & ex ea pecunia clypea inaurata ĩ faſtigio Io-
uis ædis poſuerunt: porticũ unã extra portã trigeminã emporio ad tyberim adiecto: alteram ad portam
fontinalem ad Martis aram: qua in cãpis iter eẽt: pduxerunt. Diu nihil memoria dignũ in liguribus geſtũ
erat: extremo eius anni bis in magnũ periculũ res adducta eſt: nam & caſtra conſulis oppugnata ægre ſunt
defenſa: & nõ ita multo poſt per ſaltũ anguſtũ cum duceret agmen romanũ: ipſas fauces exercitus ligurũ
inſedit: qua cum exitus nõ pateret: cõuerſo agmine redire conſul inſtitit: & a tergo fauces ſaltus occupatæ
a parte hoſtium erant: caudinæq; cladis memoria non aĩs modo: ſed prope oculis obuerſabat. Numidas
octingentos ferme equites inter auxilia habebat: eorũ p̃fectus cõſuli pollicet ſe parte utra uellet: cũ ſuis eru
pturum: tantum uti diceret utraq; pars frequentior uicis eẽt: in eos ſe impetũ facturũ: & nihil priuſquam
flãmam tectis iniecturum: ut is pauor cogeret ligures excedere ſaltu: quẽ obſiderent: & diſcurrere ad opem
ferendam ſuis. Laudatũ eum cõſul ſpe p̃miorum onerat: & numidæ equos conſcendunt: & obequitare ſta
tionibus neminem laceſſentes cœperint: nihil primo aſpectu contẽptius equi hoĩeſq; paululi & graciles:
diſcinctus & inermis eques p̃terquã quod iacula ſecum portat: equi ſine frænis deformes: ipſe curſus rigi-
da ceruice & extento capite currentium: hunc contẽptum de induſtria augentes labi ex equis & per ludibri
um ſpectaculo eſſe: itaq; qui primo intent paratiq;: ſi laceſſerent: in ſtationibus fuerant: iam inermes ſedẽ-
teſq; pars maxima ſpectabant. Numidæ adequitare & refugere: ſed propius ſaltum paulatim euehi: uelut
quos impotentes regendi equos inuitos efferrent: poſtremo ſubditis calcaribus per medias ſtationes hoſti
um erupere: & in agrum latiorem euecti oĩa peruaſtant: fumus primo conſpectus: deinde clamor trepidã-
tium in uicis auditus: poſtremo ſeniores puerіq; refugientes tumultũ in caſtra fecerunt. Itaq; ſine conſilio:
ſine imperio pro ſe quiſq; currere ad ſua tutanda: momentoq; tp̃is caſtra relicta erant: & obſidione libera-
tus conſul quo intenderet: peruenit. Sed neq; boii: neq; hiſpani: cum quibus eo anno bellatum erat: tam
inimici infeſtiq; erant romanis quã ætolorum gens: ii poſt deportatos ex græcia exercitus p̃rio ĩ ſpe fue-
rant & Antiochum in uacuã Europæ poſſeſſionẽ uenturũ: nec Philippum: aut Nabin quieturos ubi nihil
uſq̃ moueri: uiderunt agitandum miſcendumq; rati: ne cunctando ſeneſcerent conſilia: concilium Naupa-
ctum idixerunt: ibi Thoas eorũ p̃tor cõqueſtus iniurias romanorũ ſtatũq; Aetoliæ: qđ oĩum græciæ gen
tium ciuitatũq; inhonoratiſſimi poſt eam uictoriã eſſent: cuius cã ipſi fuiſſent: legatos cenſuit circa reges
mittendos: q non ſolũ tẽptarent aĩos eorũ: ſed ſuis quẽq; ſtimulis mouerent ad romanũ bellum. Democri
tus ad Nabin nauigat: ad Philippum Nicander: Dicæarchus frater p̃toris ad Antiochum ẽ miſſus. Tyrã
no lacedæmonio Democritus adẽptis maritimis ciuitatibus eneruatã tyrãnidẽ dicere: inde militẽ: inde na
ues naualeſq; ſocios habuiſſe: incluſum ſuis prope muris achæios uidere dominantes in Pelopõneſo: nũ-
quã habiturũ recuperandi ſua occaſione: ſi eã quæ tunc eſſet: p̃termiſiſſet: & nullum exercitum romanum
in græcia eſſe: nec pp Gytheum: aut maritimos alios laconas dignã cãm exiſtimaturos Romanos cur le-
giones rurſus in græciam tranſmittant: Hæc ad incitandum aĩum tyrãni dicebat: ut cum in græciam An-
tiochus traieciſſet: conſcientia uiolatæ per ſociorum iniurias Romæ amicitias iungerent cum Antiocho.
Et Philippum Nicander aut diſſimili oratione incitabat: erat ẽt maior orationis materia: quo ex altiore
faſtigio rex: quã tyrãnus detractus erat: quoq; plures ademptæ res. Ad hæc uetuſta regum Macedoniæ fa
ma peragratuſq; orbis terrarum uictoriis eius gentis referebatur: & tutum uel incepto: uel euentu ſe conſi-
lium afferre: neq; ut ante ſe moueat Philippus: quam Antiochus cum exercitu tranſierit in græciam ſuade
re: & qui ſine Antiocho aduerſus romanos ætoloſq; tãdiu ſuſtinuerit bellum: adiuncto Antiocho ſociis
ætolis: qui tum grauiores hoſtes cum romanis fuerint: quibus tandem uiribus reſiſtere romanos poſſe.
Adiiciebat de duce Annibale nato aduerſus romanos hoſte: qui plures & duces: & milites eorum occidiſ
ſet: qui quot ſupereſſent. Hæc Philippo Nicander. Alia Dicæarchus Antiocho & primum oĩum p̃dam

Aſſuetu-
do uel
magna
uiliora
reddit. L.
Quinti⁹
Gn. Do-
miti⁹ cõſ.

Attur. nu
midarũ
facinus

de Philippo Romanoꝝ eſſe dicere uictoriam ætoloꝝ: & aditum in græ iam romanis nullos alios quã
ætolos dediſſe: & ad uincendum uires eoſdem ꝓbuiſſe: deinde quantas equitum peditũq; copias ꝓbituri
Antiocho ad bellum eſſent: quæ loca terreſtribus copiis: quos portus maritimis. Tum de Philippo &
Nabide libero mẽdacio abutebant̃: paratum utrũq; ad rebellandum eẽ: & primã quãq; occaſionem recu
perandi ea: quæ bello amiſiſſent: arrepturos. Ita per totũ ſimul orbẽ terrarũ ætoli romanis concitabant:
bellum & reges tamen aut non moti: aut tardius moti ſunt. Nabis extemplo circa oĩs maritimos uicos

Aetolorũ & Regum motus

miſit ad ſeditiones ĩ iis miſcendas: & alios pĩcipum donis ad ſuam cãm perduxit: alios pertinaciter in ſo
cietate romana manentes occidit. Achæis oĩum maritimoꝝ locoꝝ tuendoꝝ a. T. Quintio cura manda
ta erat: itaq; extemplo ad tyrãnum legatos miſerunt: qui admonerent fœderis romani: denunciarentq; ne
pacem: quam tantopere petiſſet: turbaret: & auxilia ad Gyttheũ: qđ iã oppugnabat̃ a tyrãno: & Romam
qui ea nunciarent: legatos miſerunt. Antiochus rex ea hyeme Rhaphei in Phœnici Ptolemæo regi Aegy
pti filia ĩ matrimoniũ data: cum Antiochiã ſe recepiſſet: ꝑ Ciliciam tauro mõte ſuperato extremo iam hye

Vide ne raphéæ ſit legẽdũ potiꝰ aut raphiæ q̃q̃ hæc ĩ paleſtina

mis Epheſum ꝑuenit: inde principio ueris Antiocho filio miſſo ĩ Syriã: ad cuſtodiã ultimarũ partium re
gni: neqđ abſente ſe a tergo moueret̃: ipſe cum oĩbus terreſtribus copiis ad pyſidas: q circa Sicã incolunt:
oppugnandos eſt ꝓfectus. Eo tp̃e legati romani Publius Sulpicius: &. P. Iulius: q ad Antiochũ: ſicut añ
dictum eſt: miſſi erãt: iuſſi prius Eumenẽ adire. Elcã uenere: inde Pergamũ: ubi regia Eumenis fuit: deſcen
derũt: Cupidus belli aduerſus Antiochum Eumenes erat: grauẽ: ſi pax eẽt: accolam tanto potentiorẽ regẽ
credẽs: eundẽ ſi motũ bellũ eẽt: nõ magis parẽ romanis fore: quã Philippus fuiſſet: & ut funditus ſublatũ
iri: aut ſi pax uicto daret̃: multa illi detracta ſibi acceſſura: ut facile deĩde ſe ab eo ſine ullo Romano auxi
lio tueri poſſe: etiã ſi qđ aduerſi caſurũ foret: ſatius eẽ romanis ſociis quãcũq; fortunã ſubire: quã ſolum
aut ĩperium pati Antiochi: aut abnuentẽ ui aut armis cogi. Ab hæc quantũ auctoritate: quantũ cõſilio ua
lebat: incitabat romanos ad bellũ. Sulpicius æger Pergami ſubſtitit. Iulius cũ pyſidiæ bello occapatum
eẽ regẽ audiſſet: Epheſum ꝓfectus: dũ paucos ibi morat̃ dies: dedit operã: ut cũ Annibale q tum ibi forte
erat: ſæpe cõgrederet̃: ut aĩum eius & temptaret: ſi qua poſſet: & metũ demeret periculi ei q̃c̃q̃ ab Romãis

Iudiciũ annibalis de ſũmis ĩperatoribus

eſſe. His colloquiis aliud nihil actũ eſt: ſecutũ tñ ſua ſpõte ẽ: uelut cõſilio petitũ eſſet: ut uilior ob ea regi An
nibal ſuſpectiorq; ad oĩa fieret. Claudius ſecutus græcos acilianos libros. P. Africanũ in ea fuiſſe legatiõe
tradit eũq; Epheſi collocutũ cũ Annibale: & ſermonẽ ẽt unum refert: quo q̃renti Africão quem fuiſſe ma
ximum ĩperatorẽ Annibal crederet: reſpondiſſe Alexandrũ macedonẽ regẽ: qđ parua manu inumerabiles
exercitus fudiſſet: quod ultimas oras ſupra ſpem humanã peragraſſet: q̃renti deinde quẽ ſecundum pone
ret. Pyrrham dixiſſe caſtrametari primũ docuiſſe: ad hoc neminẽ elegãtius loca cepiſſe: ꝑſidia diſpoſuiſſe
artẽ etiã conciliandi ſibi hoĩes eum habuiſſe: ut italicæ gẽtes regis externi: quã Populi Ro. tãdiu principis
in ea terra ĩperium eſſe mallent: exequenti deinde quẽ tertiũ diceret: haud dubie ſemetipſum dixiſſe. Tum
riſum obortũ Scipioni ſubieciſſe q̃dnam tu diceres: ſi me uiciſſes. tum me uero: inq̃t: & ante Alexãdrum
& ante Pyrrhum: & ante oẽs alios ĩperatores eſſe: & ꝑplexum punico aſtu reſponſum & ĩprouiſum aſſen
tationis genus. Scipionẽ mouiſſe: qđ e grege ſe imperatoꝝ uelut inæſtimabilẽ ſecreuiſſet. Iulius ab Ephe
ſo Apameam ꝓceſſit: eo & Antiochus audito romanoꝝ legatorum aduentu occurrit. Apameæ congreſ
ſis diſceptatio eadẽ ferme fuit: quæ Romæ inter Quintiũ & legatos regis fuerat: mors nunciata Antiochi
filii regis: quẽ miſſum pauloante dixeram ĩ Syriã: diremit colloq̃a: magnus luctus ĩ regia fuit: magnũq;
eius iuuenis deſyderium: id. n. iã ſpecimẽ ſui dederat: ut ſi uita longior cõtigiſſet: magni iuſtiq; regis in eo
indolem fuiſſe appareret: quo carior acceptiorq; oĩbus erat: eo mors eius ſuſpectior fuit: grauẽ ſucceſſorẽ
eum inſtare ſenectuti ſuæ patrem credentẽ: per ſpadones quoſdam talium miniſterio facinoꝝ acceptos re
gibus ueneno ſuſtuliſſe: eam quoq; cãm clandeſtino facinori adiiciebant: qđ cum Seleuco filio Lyſima
chiam dediſſet. Antiocho quam ſimilẽ daret ſedem: ut ꝓcul ab ſe honore eũ quoq; ablegaret: non habuiſ
ſet Magni tñ luctus ſpecies ꝑ aliquot dies regiam tenuit: legatuſq; romanus: ne alieno tp̃e incõmodus ob
uerſaret̃: Pergamũ cõceſſit. Rex Epheſum omiſſo: qđ inchoauerat bello redit: ibi ꝑ luctum regia clauſa cũ
Minione quodam: q princeps amicoꝝ eius erat: ſecreta conſilia agitauit. Minio ignarus oĩum externorũ
uireſq; exiſtimans regis ex rebus ĩ Syria aut Aſia geſtis non cã modo ſuperiorem eſſe Antiochum: quod
nihil equi poſtularent romani: ſed bello quoq; ſuperaturũ credebat. Fugienti regi diſceptationẽ cum lega
tis ſeu iam expto cã minus proſperã: ſeu mœrore re ẽti cõfuſo: ꝓfeſſus Minio ſe: quæ pro cã eſſent: dictu
rum: ꝑſuaſit: ut a Pergamo acceſerent̃ legati: iam conualuerat Sulpicius: itaq; ambo Epheſum uenerunt.

Cõpoſita minionis oratio

Rex a Minione excuſatus: & abſente eo res agi cœpta eſt. Ibi ꝑparata oratiõe Minio. Specioſo titulo: inq̃t
uti uos romani græcarũ ciuitatũ liberandarũ uideo: ſed facta ueſtra oratiõi nõ conueniũt: & aliud Antio
cho iuris ſtatuiſtis: alio ipſi utimini. Quid. n. magis ſmyrnæi lampſaceni græci ſunt: quã Neapolitani: &
rhegini: & Tarentini: a q̃bus ſtipendium: a q̃bus naues ex fœdere exigitis: cur Syracuſas atq; in alias Si
ciliæ græcas urbes prætorem quot annis cũ ĩperio & ſecuribus & uirgis mittitis: nihil aliud profecto di
catis: quã armis ſuperatis uos iis has leges ĩpoſuiſſe. Eandem & Smyrna & Lampſaco ciuitatibuſq;: quæ
Ioniæ aut Aeolidis ſunt: cauſam ab Antiocho accipite: bello ſupatas a maioribus ſtipendiarias ac uectiga
les factas Antiochus repetit: itaq; ad hæc ei reſponderi uelim: ſi ex æquo diſceptaturi nõ belli cã quæritur.
Ad ea Sulpicius. Fecit uerecũde: inquit: Antiochus: qui ſi alia pro cã eius nõ erant: quæ dicerentur: quẽli
bet iſta quã ſe dicere maluit. Quid. n. ſimile habet ciuitatum earum: quas cõparaſti cã: ab rheginis & Nea
politanis & Tarentinis ex quo in noſtram uenerunt poteſtatem: uno & perpetuo tenore iuris ſemper

cum de bello cõſuluiſſet: ipſe ſniam diceret: ſtatuere qua primum ipſos: qd uellẽt: iuſſit: ꝑtorẽ decreta coꝝ
fide & cura executuꝝ: annixurũq; ut q̃tũ in cõſilio humano poſitum eẽt: nec pacis eos pœniteret nec belli:
Plus ea rõ momenti ad cõcitãdos ad bellum habuit: quã ſi apte ſuadendo cupiditatẽ res gerendi oñdiſſet:
itaq; ingenti cõſenſu bellũ decretũ eſt: tp̃s & rõ adminiſtrãdi eius libera ꝑtori ꝑmiſſa Philopœmeni ſunt.

Achæi & ipſo publico conuẽtu bellum decẽmillia

Præter quã quod ita Quintio placeret: & ita exiſtimabat claſſem romanã expectãdam: q̃ mari Gytthe/
um tueri poſſet: ſed metuens ne dilationẽ res non pateret̃: & nõ Gytheum ſolum: ſed præſidiũ quoq; miſ/
ſum ad tuendã urbem amitteret̃: naues achæoꝝ deduxit. Comparauerat & tyrãnus modicã claſſem ad ꝓ
hibenda: ſiqua obſeſſis mari ſubmitterent̃ præſidia: tres tectas naues & lembos tris: iſq; tradita uetere claſ/
ſe ex fœdere romanis: haꝝ ut nouaꝝ tum nauium agilitatem experiret̃: ſimul oĩa ſatis apta ad certamen
eſſent: prouectos in altum quottidie remigem militẽq; ſimul achæis nauibus pugnã exercebat: in eo ratus
uerti ſpem obſidionis: ſi præſidia maritima ĩterclusiſſet. Prætor achæoꝝ ſicut terreſtrium certaminum arte
quẽuis claroꝝ ĩpetratoꝝ uſu uel ingenio æquabat: ita rudis in re nauali erat. Arcas mediterraneus homo
externoꝝ ẽt oĩum ignarus: niſi quod ĩ Creta præfectus auxilioꝝ militauerat: quadriremi uectus capta an
nis ante octo cũ Crateri uxore Nicalã a Naupacto Corinthum ueheret: huius fama motus uenit: & nobi
lẽ in claſſe regia quõdam nauim deduci adeo putrem iã admodum & uetuſtate dilabentẽ iuſſit: hac cum
prætoria naue præcedente claſſem: cũ in' ea patrenſis Piſo ꝑfectus claſſis uereret̃: occurrunt a Gyttheo laco
num naues: & prĩo ſtatim in curſu ad nouã & firmã nauẽ: uetus q̃ p ſe ipſa oĩbus cõpagibus aquã accipe/
ret: diuulſa ẽ: captiq; oẽs: qui in naue erãt: cætera claſſis prætoria naue amiſſa: quãtũ quæq; remis ualuit:
fugit: ipſe Philopœmenes in leui piſcatoria naue fugit: nec ante fugæ finẽ quã Patras uentũ ſit: fecit. Nihil
ea res aĩum militaris uiri & multos experti caſus ĩminuit: qn cõtra ſi in re nauali: cuius eẽt ignarus: offen/
diſſet: eo plus in ea quoꝝ uſu calleret: ſpei nactus: breue id tyrãno gaudium ſe effectuꝝ affirmabat. Nabis

Apud plutarchũ & P. o. gytthiũ ẽ & nõ gyttheum

tum ſpem haud dubiã nactus: iã nihil mari periculi timens: & terreſtres aditus claudere opportune poſitis
præſidiis uoluit: tertia parte copiaꝝ ab obſidione Gytthei abducta ad Pleias poſuit caſtra: ĩminet is locus
& leucis & acris: qua uidebant̃ hoſtes exercitum admoturi. Cũ ibi ſtatiua eſſent: pauci tabernacula habe/
rent: multitudo alia caſas ex arundinibus textas frõde: q̃ umbrã mõ præberent: texiſſent: priuſquã in cõſpe
ctum hoſti ueniret Philopœmenes: nec opinantẽ eũ improuiſo genere belli aggredi ſtatuit: nauigia parua
in ſtationẽ occultã agri argiui cõtraxit: in ea expeditos milites cetratos plæroſq; cũ fundis & iaculis & alio
leui genere armaturæ ĩpoſuit: ĩde littora legens: cũ ad ꝓpinquũ caſtris hoſtiũ ꝓmontoriũ ueniſſent: egreſ/
ſus callibus notis nocte Pleias ꝑuenit: & ſopitis uigilibus ut ĩ nullo ꝓpinquo metu ignem caſis ab oĩ par/
te caſtroꝝ iniecit: multi prius incẽdio abſumpti ſunt: quã hoſtiũ aduentum ſentirẽt: & q ſen'erãt: nullam
opẽ afferre potuerũt: ferro flãmaq; oĩa abſumpta: ꝑpauci tamen ancipiti peſte ad Gyttheum in maiora ca
ſtra ꝑfugerunt. Ita ꝑculſis hoſtibus Philopœmenes ꝓtinus ad depopulandã Tripolin laconici agri: q ꝓ
ximus fines megalopolitaꝝ ẽ: duxit: & magna ui pecoꝝ hominũq; inde abrepta: priuſq̃ a Gyttheo tyrã/
nus præſidium agris mitteret: diſceſſit. Inde Telegam exercitu cõtracto: cõcilioq; eodẽ & achæis & ſociis
indicto in quo epirotaꝝ & acarnanũ fuere principes: ſtatuit: qm̃ ſatis eẽnt teſtes ſuoꝝ: & a pudore mariti/
mæ ignominiæ reſtituti animi: & hoſtium cõterriti eẽnt: ad Lacedæmonẽ ducere: eo mõ uno ratus ab ob
ſidione Gytthei hoſtem abduci poſſe: ad Carias primum in hoſtium terra poſuit caſtra. Eo ipſo die Gyt

Nabis gyttheũ expugnat

theum expugnatũ: cuius rei ignarus Philopœmenes caſtra ad barboſthenes mons eſt decẽmillia paſſuum
ab Lacedæmone ꝓceſſit. Et Nabis recepto Gyttheo cũ expedito exercitu inde ꝓfectus cum præter Lacedæ
monem raptim duxiſſet. Pyrrhi' quæ uocant: caſtra occupauit: quem peti locum ab achæis non dubitabat
inde hoſtibus occurrit: obtinebant aũt lõgo agmine ꝑꝑ anguſtias uiæ prope quinquemillia paſſuum: co/
gebat̃ agmen ab equitibus & maxime a parte auxiliorum: quod æſtimabat Philopœmenes tyrãnũ mer/
cẽnariis militibus: quibus plurimũ fideret: a tergo ſuos aggreſſuꝝ. Duæ res ſimul inopinatæ ꝑculerunt eũ
una præoccupatus quẽ petebat locus: altera qd' prĩo agmini occurriſſe hoſtẽ cernebat: ubi cum p loca cõ/
fragoſa iter eẽt ſine leuis armaturæ præſidio ſigna ferri non uidebat poſſe. Erat aũt Philopœmenes præci/
pue in ducendo agmine lociſq; capiendis ſolertiæ atq; uſus: nec belli tm̃ tꝑibus: ſed ẽt in pace ſe ad id maxi

Bellicam Philopœmenis meditatõ uel in pacato Attur.

me exercuerat: ubi iter copiã faceret: & ad difficilem trãſitu ſaltum ueniſſet: cõtemplatus ab oĩ parte loci na
turã cũ ſolus iret: ſecũ ipſe agitabat aĩo: cũ comites haberet: ab iis q̃rebat: ſi hoſtis eo loco apparuiſſet: quid
ſi a frõte: qd ſi ab latere hoc aut illo: qd ſi a tergo adoriret̃: capiendum cõſilii foret: hoſtes inſtructos recta
acie poſſe incõditũ agmen & tantummodo aptum uiæ occurrere: quem locum ipſe capturus eſſet: cogitã/
do aut querẽdo exequebatur: aut quot armatis: aut quo genere armoꝝ plurimum. n. intereſſe uſurus quo
impedimenta: quo ſarcinas: quo turbam inermem traiiceret: quanto ea aut quali præſidio cuſtodiret: &
utrum pergere qua cœpiſſet ire uia: an ea: qua ueniſſet: repetere melius eſſet: caſtris quoq; quem locum
caperet: quantum munimento amplecteretur loci: qua opportuna aquatio: qua pabuli lignorumq; co/
pia eſſet: qua poſtero die caſtra mouenti tutum maxime iter: quæ forma agminis eſſet: his curis cogitatio
nibuſq; ita ab ineunte ætate animum agitauerat: ut nulla ei noua in tali re cogitatio eſſet. Et tum omniũ
primum agmen conſtituit: deinde cretenſes auxiliares: & quos tarentinos uocabant: equites binos ſecum
trahentes equos ad prima ſigna miſit: & iuſſis equitibus ſubſequi: ſuper torrentem: unde aquari poſſent:
rupem occupauit: eo impedimenta omnia & calonum turbam coniectam armatis circũdedit: & pro na/
tura loci caſtra communiuit: tabernacula ſtatuere in aſpretis & inæquabili ſolo difficile erat. Hoſtes quin
gentos paſſus aberãt: ex eodem riuo utriq; cum præſidio leuis armaturæ aquati ſunt: & priuſq̃ qualia in

Tarenti ∕ propinquis caſtris ſolēt: contraheretur certamē: nox interuenit. Poſtero die apparebat pugnādū: pro aqua
ni eqtes q toribus circa riuum eē: nocte ī ualle a cōſpectu hoſtiū auerſa: q̄tā multitudinē locus occulere poterat: cōdi
binos tra∕ dit cetratoꝝ. Luce orta cretēſiū leuis armatura & tarētini eqtes ſup torrentē ꝑliū cōmiſerunt. Letēnaſtus cre
hebant tenſis popularibus ſuis eqtibus: Lyportas megalopolitanus ꝑerat. Cretēſes & hoſtium auxiliares equitū∕
equos qꝫ iidē genus: tarētini pſidio aq̄toribus erant: aliq̄diu dubiū ꝑlium fuit: ut eodē ex pte utraqꝫ hominū ge∕
nere & armis paribus: ꝓcedēte certamine & numero uicere tyrāni auxiliares: & qa ita ꝑceptū a Philopœ
mene ꝑfectis erat: ut modico ædito ꝑlio ī fugā inclinarēt: hoſtēqꝫ ad īſidiaꝝ locū ptraherent. Effuſe ſecuti
fugiētes ꝑ cōuallē plæriqꝫ & uulnerati & īterfecti ſunt: priuſq̄ occultū hoſtē uiderē: cetrati ita q̄tū latitudo
uallis patiebat': inſtructi ſederāt: ut facile ꝑ ītraualla ordinū fugiētes ſuos acciperēt cōſurgunt deinde ipſi in
tegri recentes īſtructi: & in hoſtes īordinatos effuſos labore ēt & uulneribus feſſos īpetum faciunt: nec du∕
bia uictoria fuit: extēplo terga dedit tyrāni miles: & haud paulo cōcitatiore curſu q̄ ſecutus erat: fugiens in
caſtra ē cōpulſus: multi cæſi captiqꝫ ī fuga ſunt: & in caſtris quoqꝫ foret trepidatū: ni Philopœmenes rē∕
ceptui cani iuſſiſſet: loca magis cōfragoſa quacunqꝫ temere ꝑceſſiſſet: nequaq̄ hoſtem metuēs. Inde ex for∕
tuna pugnæ & īgenio ducis cōiectās in quo tū is pauore eēt: unū de auxiliaribus ſpē trāſfugæ miſit ad eū
q ꝓ cōperto afferret achæos ſtatuiſſe poſtero die ad eurotā amnem: q ꝓpe ſub ipſis affluit mœnibus: ꝓce∕
dere: ut intercluderent': ne aut tyrānus cū uellet: receptū ad urbē haberet: aut cōmeatus ab urbe in caſtra por
tarent': ſimul ēt tēptaturus ſi quoꝝ aī ſollicitari ad defectionē a tyrāno poſſent. Nō tā fidē dictis pfuga fe
cit: quā ꝑculſo metu relinquēdi caſtra cām ꝓbabilē præbuit. Poſtero die Pythagorā cū auxiliaribus & eq
tatu ſtationē agere ꝓ uallo iuſſit: ipſe tāq̄ in aciē cū robore exercitus egreſſus ſigna ocius ferri ad urbē iuſ
Nabidis ſit. Philopœmenes poſteaq̄ citatū agmen ꝑ anguſtā & ꝓcliuē uiā duci raptim uidit: eqtatū oēm & cretēſi
fuga um auxiliares ī ſtationē hoſtiū: q ꝓ caſtris erat: emittit: illi ubi hoſtes adeſſe: & a ſuis ſe deſertos eē uiderūt
prīo ī caſtra ſe recipe conati ſunt: deinde poſteaquā īſtructa acies tota achæoꝝ admouebat': metu ne cū ip∕
ſis caſtris caperent': ſeq ſuoꝝ agmen aliq̄tū ꝓgreſſum inſiſtunt. Extēplo cetrati achæoꝝ in caſtra īpetū faci
unt: cæteri ad pſeq̄ndos hoſtes ire pgunt: erat iter tale: ꝑ qđ uia tranquillū ab hoſtili metu agmen expedire
poſſet: ut uero ad poſtremos ꝑliū ortū eſt: clamorqꝫ terribilis a tergo pauentiū ad prima ſigna eſt ſublat⁹:
ꝓ ſe qſqꝫ armis abiectis ī circūiectas itineri ſiluas diffugiunt: momētoqꝫ tpis ſtrage armoꝝ ſepta uia ē ma
xime haſtis: q̄ plæræqꝫ aduerſæ cadētes uelut uallo obiecto iter īpediebāt. Philopœmenes utcūqꝫ īſtaret &
pſequi auxiliaribus iuſſis: utiqꝫ. n. eqtibus haud facile futurā fugā: ipſe grauius agmen uia patentiore ad
eurotā amnē deduxit: ibi caſtris ſub occaſum ſolis poſitis: leuē armaturā: quā ad pſequendū reliq̄rat: ho∕
ſtem opperiebat': q ubi prima uigilia uenerunt: nunciātes tyrānū cū paucis ad urbē penetraſſe: cæterā mul
titudinē inermē toto ſparſam uagari ſaltu: & corpora curare eos iubet: ipſe tū ex cætera copia militū: q qa
priores ī caſtra uenerāt refecti & cybo ſnmpto & modica quiete erāt: delectos nihil p̄ter gladios ſecū feren
tes extēplo educit: & duaꝝ portaꝝ itineribus quæ Phæcas: quæqꝫ barboſthenes ferunt: eos inſtruxit: qua
& fuga recepturos ſeſe hoſtes credebat'. Nec eam opinio fefellit: nā lacedæmonii: quoad lucis ſnpfuit: ali∕
q̄d a deuiis callibus medio ſaltu recipiebant ſe: primo ueſpere ut lumina ī caſtris hoſtiū conſpexere: e regio
Cædes la ne eoꝝ occultis ſemitis ſe tenuerūt: ubi prætergreſſi ea ſunt: iā tutū rati ī patentis uias deſcēderant: ibi excep
cedæmo∕ ti ab īſidēte hoſte paſſim: ita multi cæſi captiqꝫ ſunt: ut uix quarta pars de toto exercitu euaſerit. Philopœ
num menes īcluſo tyrāno ī urbē īſequētes dies ꝓpe triginta uaſtādis agris laconū abſumpſit: debilitatiſqꝫ ac pro
pe fractis tyrāni uiribus domū rediit æquātibus eū gloria reꝝ achæis īperatori romano: & qđ ad laconū
bellū attineret: ꝑferētibus ēt: Dū inter achæos & tyrānū bellū erat: legati romanoꝝ circūire ſolliciti ſocioꝝ
urbes: ne ætoli partis alicuius aīos ad Antiochū auertiſſent: nimium opæ ī achæis adeundis cōſumpſerāt
quos qa Nabidi infeſti erant: ad cætera quoqꝫ ſatis fidos cenſebāt eē. Athenas primū īde Chalcidē: inde ī
Theſſaliā iere: allocutiqꝫ cōcilio frequēti theſſalos Demetriadē iter direxe: eo magnetum cōciliū indictum
ē. Accuratior habēda oro fuit: qđ pars principū alienati a romanis totiqꝫ Antiochi & ætoloꝝ erāt: qa cū
reddi filium obſidē Philippo allatum eēt: ſtipēdiumqꝫ īpoſitum remitti: īter cætera uana allatum erat: De
metriadē quoqꝫ ei reddituros romanos eē: id ne fieret. Eurylochus princeps magnetum factiōiſqꝫ ei⁹: qdā
nouari ætoloꝝ Antiochiqꝫ aduentū malebāt. Aduerſus eos ita differendum erat: ne timorē uanum iis de∕
mendo ſpes īciſa Philippū abalienaret: ī quo plus ad oīa momēti: quā ī magnetibus eēt: illa tm̄ cōmemo∕
rata cum totā Græciā beneficio libertatis obnoxiā romāis eēt: tum eā ciuitatem p̄cipue ibi. n. nō præſidia
mō macedonum fuiſſe: ſed regiā exædificatā: ut pſens ſemp ī oculis habēdus eſſet dominus: cæteꝝ ne qc∕
quā ea facta: ſi ætoli Antiochum ī Philippi regiā adducerēt: & nouus & īcognitus ꝓ noto & expto habē
dus rex eſſet. Magnetarchen ſummum magiſtratum uocāt: is tum Eurylochus erat: ac poteſtate ea frætus
negauit diſſimulandū ſibi & magnetibus eē: q̄ fama uulgata de reddēda Demetriade Philippo foret: id ne
Magne fieret: oīa & conanda: & audenda magnetibus eſſe: & īter dicēdi cōtentionē īcōſultius euectus proiecit: tū
tarches quoqꝫ ſpecie liberā Demetriadē eē: re uera oīa ad nutum romanoꝝ fieri. Sub hac uoce fremitus uariantis
multitudinis fuit: pti aſſentiētiū pti īdignātiū dicere id auſum eū. Quinti⁹ qdē adeo exarſit ira ut ma⁹ad
cœlum tendens deos teſtes ingrati ac perfidi animi magnetum inuocaret. Hac uoce ꝑteritis omnibus Ze
no ex principibus unus magnetum cum ob eleganter actā uitā auctoritate: tū qđ ſemp romanoꝝ haud
Varia dubie partis fuerat: Ab quintio legatiſqꝫ aliis flens petiit: ne unius amētiā ciuitati aſſignarent: ſuo quēqꝫ
magnetū periculo fuere magnetas nō libertatē modo: ſed oīa: quæ hoībus ſancta caraqꝫ ſunt. T. Quintio & Popu
ſtudia lo Ro. debere: nihil quēqꝫ ab īmortalibus diis p̄cari poſſe: qđ nō magnetes ab illis haberent: & ī corpora

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſua citius per furorē ſcæuituros:q̄ ut romaná amicitiá uiolarēt. Huius orationē ſubſecure multitudinis ꝑ
ces ſunt. Eurylochus ex cōcilio itineribus occultis ad portá atq; ꝓtinus in Aetoliá ꝓfugit:iam.n.& id ma
gis ī dies ætoli defectionē nudabát.eoq; ipſo forte tpe Thoas pricep gētis:quē miſerát ad Antiochú:re
dierat:indeq; Menippú ſecú adduxerat regis legatú:qui priuſq̄ cōciliú iis daret:īpleuerant oīum aures ter
reſtres naualeſq; copias cōmemorádo:ingētē uī peditú eqtúq; uenire:ex India elephátos ad oīa quo maxi
me moueri credebát multitudinis aīos tátú aduehi auri:ut ipſos emere romanos poſſet:Apparebat.q: quid
ea oro ī cōcilio motura eēt:ná & ueniſſe eos & q̄ agerēt:oīa romáis legatis deferebant:& q̄q̄ ꝓpe abſciſſa
res erat:tamē nō ab re eē.Quintio uiſum eſt ſocioꝝ aliquos legatosītereſſe ei concilo q admonerēt roma
næ ſocietatis ætolos q uoce liberá mittere aduerſus regis legatú uderent Atheniēſes maxime in eá rē ido
nei uiſi ſunt:pp & ciuitatis dignitatē:& amicitiá cú ætolis:ab iis Quintius petiit:ut legatos ad panætoli
cú cōciliú mitterēt. Thoas in eo cōcilio primú renūciauit legationē. Menippus poſt eú intromiſſus opti
mú fuiſſe oībus:qui Græciá Aſiamq; incolerēt:ait:ītegris rebus Philippi potuiſſe interuenire Antiochú:
ſua quēq; habituꝝ fuiſſe:neq; omnia ſub nutú ditionēq; romaná puētura núc quoq; īqt:ſi modo uos:q̄
inchoatis:cōſilia cōſtáter ꝑduciitis ad exitú:poterit diis iuuátibus ꝙ ætolis ſociis Antiochus q̄uis inclina
tas Græciæ res reſtituere ī priſtiná dignitatē:ea aút in libertate poſita ē:quæ ſuis ſtat uiribus:nō ex alieno
arbitrio pēdet. Athenienſes:qbus primis poſt regiá legationē dicēdi:quæ uellēt:ptás facta ē mētione oī re
gis ꝑtermiſſa romanæ ſocietatis ætoloꝝ:meritorúq; ī uniuerſam Græciá. T.Quīti admonuerūt ne temere
eá celeritate nimia cōſilioꝝ euerterūt:cōſilia callida & audacia pria ſpē læta tractu dura:euētu triſtia eſſe:le
gatos romanos & ī iis. T.Quintiú haud ꝓcul īde abeſſe:dú ītegra oīa eēnt uerbis potius de iis:quæ ambi
gerēt:diſceptarēt:q̄ Aſiá Europáq; ad funeſtú armarēt bellú. Multitudo auida nouádi res Antiochi tota Atheni-
erat:& ne admittēdos quidē ī cōciliú romanos cēſebát:pricipiú maxīe ſeniores auctoritate obtinere:ut da legatorú
ret iis concilium. Cú hoc decretú athenienſes retuliſſent eundú ī Aetoliá. Quintio uiſum eſt:aut.n. mo-tu oro impa
rum aliqd:aut oīs hoīes teſtes fore penes ætolos belli culpá eſſe romanos iuſta ac prope neceſſaria ſumptu nætolico.
ros arma. Poſteaq̄ uentú eſt:eo Quintius in eo concilio orſus a pricipio ſocietatis ætoloꝝ cum romanis:
& quotiēs ab iis fides mota fœderis eſſet:pauca de iure ciuitatú de quibus ambigeretur: diſſeruit: ſi quid
tamē æqui ſe habere arbitrarentur:quarto eſſe ſatius Romá mitteret legatos ſeu diſceptare: ſeu rogare ſe
natum mallent:q̄ populum romanum cú Antiocho īmixtis ætolis nō ſine motu magno generis humani
& pernicie Græciæ dimicare:nec ullos prius cladē eius belli ſenſuros:q̄ qui mouiſſent. Hoc nequicq̄ uelut
uaticinatus romanus. Thoas deīde cæteriq; factionis eiuſdem cú aſſenſu oīum auditi:peruicerūt: ut ne di
lato quidem concilio:& abſentibus romanis decretum fieret:quo accerſeretur Antiochus ad liberandam
Græciá:diſceptandumq; inter ætolos & romanos. Huic tam ſupbo decreto addidit propriam Contume Epipho-
liam Democritus prætor eoꝝ:ná cú idipſum poſceret decretú. T.Quintius:non ueritus maieſtatem uiri næma.
primo aliud in præſentia:qđ magis inſtaret:præuertendum ſibi eſſe dixit:decretum reſponſumq; breui ui
Italia caſtris ſuper ripam tyberis poſitis daturum:tantus furor illo tempore gentem ætolorum: tantuſq;
magiſtratus eorum cœpit. Quintius legatiq; Corinthum redierē:inde ut quæq; de Antiocho nihil per ſe
ipſi moti & ſedentes expectare aduentum uiderent regis:concilium quidē uniuerſæ gentis poſt dimiſſos
romanos non habuerunt ꝑ apocletos aút (ita uocát:ſanctius concilium ex delectis conſtat uiris) id agita
bát:q̄uo res ī Græcia nouarent:īter oīs conſtabat in ciuitatibus pricipes obtimum quēq; romanæ ſocie
tatis eſſe & præſenti ſtatu gaudere:multitudinē:& quorum res non ex ſnīa ipſorum eēt oīa nouare bella.

Aetoli cōſilium uno die ſpei quoq; non audacis mō:ſed ēt īpudētis cœperūt. Demetriadē. Chalcidem.
Lacedæmonē occupādi:ſinguli in ſingulas miſſi ſunt pricipes. Thoas Chalcidē: Alexamenus Lacedæmo
nē: Diocles Demetriadē. Húc exul Eurylochus:de cuiꝰ fuga cáq; fugæ áte dictú ē qa reditus ī pr̄iam nulla
ſpes alia erat:adiuuit litteris Eurylochi admōiti ꝓpinqui amiciq; & q eiuſdē factiōis erát:liberos & coniu
gem cú ſordida ueſte tenētes uelaméta ſupplicú concionē freqnter adierūt:ſingulos uniuerſoſq; obteſtantes
ne inſontē īde natú cōſeneſcer ī exilio ſinerēt:& ſimplices hoīes miſericordia & īprobo ſeditioſoſq; īmiſcen
di res tumultu ætolico ſpes mouit ꝓ ſe qſq; reuocare iubebát. His præparatis Diocles cú oī eqtatu (& erat
túc ꝑfectus eqtum) ſpecie reducētis exulē hoſpitē ꝓfectus die ac nocte ingēs iter ēmēſus cú millia ſex ab ur
be abeēt luce pr̄ia tribus electis turmis cætera multitudine eqtú ſubſeq iuſſa ꝓceſſit. Poſteaq̄ portæ appro
pinquabat:deſilire oēs eqs iuſſit:& loris ducere equos itineris maxīe mō ſolutis ordinibus:ut comitatus
magis ꝑfecti uiderēt:q̄ ꝑſidiú. Ibi una ex turmis ad portá relicta ne excludi ſubſequens comitatus poſſet
media urbe ac per foꝝ manu Eurylocú tenēs: multis occurrentibꝰ gratulantibuſq; domú deduxit: mox
eqtú plena urbs erat:& loca opportuna occupabát:tú in domos miſſi:q principes aduerſæ factiōis īterfi Demetri-
cerēt. Ita demetrias ætoloꝝ facta ē. Lacedæmoni nō urbi uis afferēda:ſed tyránus dolo capiēdus erat: quē as ab æto-
ſpoliatú maritimis oppidis a romanis túc intra mœnia ēt Lacedæmoniis ab achæis cōpulſum q occupaſ lis occupa
ſet occidere eum potius gratiá rei apud lacedæmones latuꝝ. Cauſam mittēdi ad eum habuerunt:qđ fati tur.
gabat precibus ut auxilia ſibi cú illis auctoribus rebellaſſet:mitterēt.cc.pedites. Alexameno dati ſunt &
triginta delecti ex iuuētute equites:iis a ꝑtore Democrito ī concilio arcano gētis de quo ante dictum eſt
denunciatum ne ſe ad bellú achaicú:aut rē ullá:q̄ ſua qſq; opinione ꝑcipere poſſet crederēt miſſos eē:quic
qđ Alexamenú res mouiſſet ſubiti cōſilii cape:ad id q̄uis inopinatum temerarium audax obedienter exe-
quēdum parati eſſent:ac ꝓ eo acciperēt:tanq̄ ad id unú agēdum miſſos a domo ſe ſcirēt. Cú his ita ꝑpara
tis Alexamenus ad tyránú uenit quē aduenies extēplo ſpei īpleuit Antiochú in Europá tranſiſſe:mox in

Græcia fore:terras: maria armis uiriſq; cōpletuꝝ: nō cū Philippo rē eē credituros romãos:numeꝝ initi
peditū equitūq; ac nauiū nō poſſe:elephãtoꝝ aciē cōſpectū ipſo debellaturã. Aetolos ſuo exercitu ꝑpara-
tos eē uenire lacedæmonē cū res poſcat:ſed frequētes armatos oſtēdere aduenīēti regi uoluiſſe. Nabidi quo
q; & ipſi faciēdū eē:ut quas haberet copias:non ſineret ſub tectis marceſcere otio ſed educeret:& in armis
decurrere cogeret:ſimul aīos acueret & corpora exerceret: cōſuetudine leuiorē laborē fore:& comitate &
benignitate ducis etiã non in iocūdum fieri poſſe. Educi inde frequenter ante urbē ī cãpū ad eurotã amnē
cœpere ſatellites tyrãni:media fere ī acie cōſiſtebat tyrãnus cū tribus ſummū equitibus:inter quos plærūq;
Alexamenus erat:ante ſigna uectabaẽ cornua extrema inuiſens ī dextero cornu ætoli erant:& q ante auxi-
liares tyrãni fuerãt:& q uenerãt milites:cū Alexameno fecerãt ſibi amorē. Alexamenus nūc cū tyrãno inter
paucos ordines circūeundi monēdiq; eū q̃ in rē eſſe uidebanẽ:nūc ī dexterū cornu ad ſuos adequãdi mox
īde uelut īperato:q̄d res popoſciſſet:recipiēdi ſe ad tyrãnū. Sed quē diē patrãdi facinoris ſtatuerat:eo pau-
liſꝑ cū tyrãno uectatus:cū ad ſnos cōceſſiſſet cū eqtibꝰ a domo ſecū miſſis:agēda:inqt:res ē iuuenes:audē
daq;:q̃ me duce īpigre exeq iuſſi eſtis pate aīos dextraſue:neqs eo:q̄d me uiderit faciētē:ceſſet:q cunctatus
fuerit:& ſuū cōſiliū ī eo īterponet:ſciat ſibi reditū ad penates nō eſſe:horror cūctos cœpit:& meminerant:
cū qbus mãdatis exiſſent. Tyrãnus ab leuo cornu ueniebat:ponere haſtas eqtes Alexamenus iubet & ſe in

Nabis ætolorū. fraude obtruncaẽ.

tueri:colligit:& ipſe aīum cōfuſum tãtæ cogitatiōe rei:poſteaq̃ appropinq̃bat:īpetū facit:& trãſfixo equo
tyrãnū deturbat:iacentē equites cōfodiunt, multi fruſtra in loricã ictibus:tandē in nudum corpus uulne-
ra peruenerunt & priuſquã media acie ſuccurrereẽ:expirauit. Alexamenus cum oībus ætolis citato gradu
ad regiam occupandam ꝑgit:corporis cuſtodes cū res ī oculis gereretur:pauor primo cœpit:deinde po-
ſteaq̃ abire ætolorum agmen uidere concurrunt ad relictum tyrãni corpus:ꝑ paucoꝝ turba ex cuſtodibus
uitæ mortiſq; ultoribus facta eſt:nec mouiſſet ſe quiſq̃:ſi extēplo poſitis armis uocata ī cōcionem multi-
tudo fuiſſet:& oratio habita tempori cōueniens. Frequētes īde retenti ſine armis ætoli:ſine iniuria cuiuſq̃
ſed ut oportet ī conſilio fraude cœpto oīa in maturandam perniciem eorum:qui fecerant:ſunt facta:dux
regia incluſus diē ac noctē in ſcrutandis theſauris tyrãni cōſumpſit:ætoli uelut capta urbe quã liberaſſe ui
deri uolebãt:in prædã uerſi. Simul indignitas rei:ac ſimul contēptus aīos lacedæmoniis ad coeūdū fecit:
alii dicere exturbandos ætolos & libertatē: cū reſtitui uideretur īterceptã repetendã:alii:ut caput agēdæ rei
eēt:regii generis aliquē in ſpeciē aſſumendum. Laconicus eius ſtirpis erat puer admodū aduocatus cum li
beris tyrãni:eum in equum īponunt:& armis arreptis ætolos uagos ꝑ urbē cædunt:tum regiã inuadunt
ibi Alexamenū cum paucis reſiſtente obtruncant. Aetoli circa Chalciotem(mineruæ eſt templum æreum)
congregati cæduntur:pauci armis abiectis pars Tegeam. pars Megalopolin ꝓfugiunt : ubi cōꝑhenſi a
magiſtratibus ſub corona uenierunt. Philopœmenes audita clade tyranni profectus Lacedæmonem cum
omnia turbata metu inueniſſet : euocatis principibus: & oratione habita: qualis habēda ab Alexameno
fuerat:ſocietati achæorum lacedæmonios adiunxit:eo ēt facilius quod ad id forte tempus. A. Atilius cum

Alexameni cædes.

quattuor & uiginti quinqueremibus ad Gytheum acceſſit. Iiſdem diebus circa Chalcidem Thoas per
Euthymidam principem pulſum opibus eorum:qui romanæ ſocietatis erant poſt. T. Qītii legatorūq;
aduentum & Herodoꝝ mercatorē ſed potentem Chalcide: ꝑꝑ diuitias:ꝑparatis ad proditionem iis: qui
Euthymidæ factionis erãt:nequaq̃ eãdem fortunã:qua Demetrias per Eurilochum occupata erat:habuit
Euthymidas ab Athenis cum domicilio delegerat locum. Thebas primum hinc Salganea ꝓceſſit. Hero-
doros ad Thoroniam inde haud ꝓcul in maliaco ſinu .xx. millia peditum:& Thoas ducētos eqtes naues
onerarias leues ad triginta habeat:eas cum quingentis peditibus Herodorus traiicere in inſulam atlantem
iuſſus: ut inde cum pedeſtres copias appropinq̄re iam Aulidi atq; Euripo ſenſiſſet: Chalcidem traiiceret
ipſi cæteras copias nocturnis maxime itineribus:q̄ta poterant celeritate:Chalcidē ducebãt. Mictilo & Eno
clides:penes quos tum ſumma rerum pulſo Euthymida Chalcide erat:ſeu ipſi ꝑ ſe ſuſpicati: ſeu īdicata re:
Primo pauidi nihil uſq̃ ſpei:niſi in fuga ponebant:deinde poſteaq̃ reſedit terror:& ꝓdi & deſeri nō p̄riam
mō:ſed etiam romanoꝝ ſocietatem cernebant:cōſilio tali aīum adiecerunt. Sacrum ãniuerſarium eo forte
tpe Eretriæ Amarynthidis Dianæ erat:q̄d nō popularium mō:ſed caryſtioꝝ ēt cœtu celebratur: eo miſe-
runt:qui orarent eretriēſes caryſtioſq;:ut & ſuarum fortunaꝝ in eadem inſula geniti miſererenẽ:& roma-
nam ſocietatem reſpicerēt:ne ſinerent ætoloꝝ Chalcidem fieri:Euboeam habituros:ſi Chalcidem habuiſ-
ſent: graues fuiſſe macedonas dominos multo minus tolerabiles futuros ætholos Romanorum maxime
reſpectus ciuitates mouit:& uirtutem nuper in bello:in uictoria iuſticiam benignitatemq; expertos. Ita-
q; q̄d roboris in iuuentute erat:utraq; ciuitas armauit:miſitq;:his tuenda mœnia Chalcidis oppidani cū
tradidiſſent:ipſi omnibus copiis tranſgreſſi Euripum ad Salganea poſuerunt caſtra:Inde caduceator pri
mū deinde legati ad ætolos miſſi ꝑcunctarunt:quo ſuo dicto factoue ſocii ad ſe oppugnãdos uenirēt:Rñ
dit Thoas dux ætoloꝝ non ad oppugnandos:ſed ad liberandos ab romanis uenire ſeſe: ſplēdidiore nunc
eos cathena:ſed multo grauiore uinctos eſſe:qua cum præſidium macedonum in arce habuiſſent:ſe uero
negare chalcidenſes aut ſeruire ulli:aut præſidio cuiuſquam egere. Ita digreſſi ex colloquio legati:ad ſuos

Fruſtra Chalcis ab ætoli tentatur.

Thoas & ætoli:ut qui ſpem oēm in eo:ut improuiſo opprimerent:habuiſſent:ad iuſtum bellum oppu
gnationemq; urbis mari ac terra munitæ haud quaq̃ pares domum rediere. Euthymidas poſteaquam ca
ſtra popularium ad Salganea eſſe:profectoſq; ætolos audiuit:& ipſe a Thebis Athenas redit: & Hero-
dorus cum per aliquot dies intētus ab atlante ſignum nequicq̃ expectaſſet: miſſa ſpeculatoria naue ut q̄d
moræ cauſa eſſet:ſciret:poſteaq̃ rem omiſſam a ſociis uidit. Thoronium unde uenerat:repetit. Quintius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quoq; his auditis a Corintho ueniens:nauibus in Chalcide Euripo Eumeni regi occurrit:placuit qngen
tos milites præſidii cā relinqui Chalcide ab Eumene rege ipm Athenas ire. Quintius:quo ꝓfectus erat.
Demetriadē contendit:ratus Chalcidē liberatā momēti aliqd apud magnetas ad repetēdā ſocietatē roma
nā facturā:& pſidii aliqd eſſe ſuæ ptis hoibus. Eunomo p̄tori theſſaloꝝ ſcripſit:ut armaret iuuētutē:&
Iuliū ad Demetriadē p̄miſit ad tentandos aīos:non aliter niſi ps aliqua īclinaret ad reſpectum priſtinæ
ſocietatis rē aggreſſurus. Iulius quinqueremi naue ad hoſtiū portus eſt inuectus:eo multitudo magnetū
oīs cum ſe effudiſſet:quæſiuit Iulius utrū & amicos:an ad hoſtes uenire mallēt. Reſpōdit magnetarches
Eurylochus ad amicos ueniſſe eum:ſed abſtineret portu:& ſineret magnetas ī cōcordia & libertate eē:nec
p colloquii ſpeciē multitudinē ſollicitaret. Altercatio inde nō fuit:cū romanus ut īgratos īcreparet magne
tas:iminētesq; p̄dicaret cædes:multitudo obſtreperēt:nūc ſenatū:nūc Quintiū accuſando:ita irrito īcepto
Iulius ad Quintiū ſeſe recepit. At Quītius nūcio ad p̄torē miſſo:ut reduceret domū copias:ipſe nauibus
Corinthū rediit. Abſtulerūt me uelut de ſpacio græciæ res īmixtæ romāis nō qa ipſas opere præciū eſſe
pſcribere:ſed qa cauſæ fuerūt cū Antiochi belli. Cōſulibus deſignatis (īde nāq; diuerterā). L. Quintius:&
Gn. Domitius cōſules ī ꝓuincias ꝓfecti ſunt. Quītius ī ligures. Domitius aduerſus boios:boii:q fuerūt:
atq; ēt ſenatus eoꝝ cū liberis:& p̄fecti cū eqtatu:ſūma oīm mille & qngēti cōſuli dederūt ſeſe. Ab altero cō
ſule ager ligurū late eſt uaſtatus caſtellaq; aliquot capta:unde nō p̄da mō oīs generis cum captiui parta ſed
recepti quoq; aliquot ciues ſociiq;:q in hoſtium ptāte fuerant:Eodē hoc anno Vibone colonia deducta ē
ſenatuſconſulto plebiſq;ſcito:mille ſeptīgēti pedites ierūt:tricēti equites triumuiri:deduxerūt eos. Qu. Ne
uius. M. Minutius. M. Furius Craſſus:qnadena iugera agri data ī ſingulos pedites ſunt:duplex eqti: bru Horren-
tioꝝ proxime fuerat ager Brutii ceperant de græcis. Romæ per idem tēpus duo maximi fuerunt terrores dus mo
diutius alter:ſed ſegnior terra dies duodequadraginta mouit: per totidem dies feriæ in metu ac ſolitudine tus terræ.
fuere in triduum eius rei cauſa ſupplicatio habita eſt:ille non pauor uarius ſed uera multoꝝ clades fuit in
cendio a foro boario orto diem noctemq; ædificia in tyberim uerſa arſere:tabernæq; oēs cum magni præ
cii mercibus conflagrauerunt. Iam fere in exitu annus erat:& in dies magis fama de Antiochi bello & cu-
ra patribus creſcebat:itaq; de prouinciis magiſtratuū deſignatoꝝ:quo intētiores eſſent:oēs agitari ceptū Incēdiū.
eſt:decreuere.ut conſulibus Italia:& quo ſenatus cenſuiſſet (iam eſſe bellū aduerſus Antiochum regē oēs
ſciebant) prouinciæ eēnt:cuius ea ſors eſſet:quattuor millia peditum ciuium romanoꝝ:&.ccc.equites ſex
millia ſociū latini noīs cum.cccc.equitibus ſunt decreta:eoꝝ delectum habere. L. Quintius iuſſus ne mo-
raret̃:quo minus conſul nouus:quo ſenatus cenſuiſſet extēplo proficiſci poſſet. Itē de prouinciis p̄torum
decretū eſt:prima ut ſors duæ pegrina urbanaq; & inter ciues ac pegrinos iuriſditio eſſet:ſecūda Brutii:ter
tia claſſis:ut nauigaret:quo ſenatus cenſuiſſet:quarta Sicilia:quinta Sardinia:ſexta Hiſpania ulterior:Im-
peratum præterea. L. Quintio conſuli eſt:ut duas legiones ciuium romanoꝝ nouas ſcriberet:& ſocium
ac latiui noīs uiginti millia peditum & octingentos equites:cū exercitū p̄tori:cui Brutii ꝓuincia eueniſſet
decreuerunt. Aedes Ioui eo anno in capitolio dedicatæ ſunt:nouerat. L. Furius Purpurio prætor gallico
bello unam:alteram conſul dedicauit. Qu. Martius Ralla duūuir. Iudicia in fœneratores eo anno multo Quadri-
ſeuere ſunt facta accuſantibus priuatos edilibus curulibus. M. Tutio &. P. Iunio Bruto de multa damna- gæ inau-
torum quadrigæ inauratæ in capitolio poſitæ:& in cella Iouis ſupra faſtigiū ædiculæ:&.xii.clypea īaura ratæ
ta:& iidem porticum extra portam tergeminā īter lignarios fecerūt:Intētis in apparatū noui belli romāis
ne ab Antiocho qdē ceſſabat̃.tres eum ciuitates tenebāt Smyrna:& Alexādria Troas:& Lampaſcus quas
neq; ui expugnare ad eam diē poterat:neq; cōditionibus in amicitiā plicere:neq; a tergo relinquere traii-
ciēs ipſe in Europā uolebat. Tenuit eum & de Annibale deliberatio:& primo naues apertæ:quas cum eo
miſſurus ī Affricam fuerat:moratæ ſunt:deinde an oīno mittēdus eēt:cōſultatio mota eſt maxīe a Tho-
ante ætolo:q oībus in græcia tumultu completis Demetriadē deferebat in ptātem eē:& qbus mendaciis
de rege multiplicādo uerbis copias eius erexerat multoꝝ in græcia aīos:iiſdem & regis ſpem inflabat:oī
um uotis eum accerſiri:concurſum ad littora futurū:unde claſſem regiam ꝓſpexiſſent:hic idem auſus de
Annibale eſt mouere ſnīam prope iam certā regis:nam neq; dimittēdam partē nauiū a claſſe regia cenſe-
bat:neq; ſi mittēdæ naues forēt:minus quē̄q ei claſſi:quā Annibalē præficiendum:exulē illum & pœnū
eē:cui in dies noua cōſilia uel fortuna ſua uel īgeniū poſſet facere:& ipſam eā gloriā belli.q̄ uelut dote An-
nibal cōciliet̃:nimiā in præfecto regio eē:regem unum ducem:unū impator uideri debere:ſi claſſem:ſi
exercitum ammittat Annibal:inde damni fore ac ſi p alium ducē ammittant̃.ſiqd ꝓſpere eueniat:Anni-
balis eam non Antiochi gloriam fore. Si uero uniuerſo bello uincendi romanos fortuna detur:quā ſpem
eſſe ſub rege uictuꝝ Annibalem uni ſubiectum:qui patriam ꝓpe nō tulerit:non ita ſe a iuuenta eum geſ-
ſiſſe:ſpe animoq; cōplexum orbis terraꝝ impium:ut in ſenectute dominum laturus uideat̃. Nihil opus
eſſe regi Annibale duce:comite & conciliario eodem ad bellum uti poſſe modicum fructum ex ingenio
tali neq; grauem:neq; inutilem fore:ſi ſumma petant̃:& dantē & accipientem p grauatura:nulla ingenia Quæ in-
tam prona ad inuidiā ſunt:quā eoꝝ:q genus ac fortunam ſuam aīs nō æquāt:quia uirtutē & alienū bo- genia pro
num oderunt. Extemplo cōſilium mittendi Annibalis:qđ unū in principio belli utiliter cogitatum erat: na ad uir-
abiectū ēſt. Demetriades maxime defectione ab romanis ad ætolos elatus nō ultra differre ꝓfectionem ī tutem
græciā cōſtituit. Priuſq̄ ſolueret naues. Ilium a mari aſcēdit.ut Mineruæ ſacrificaret:īde ad claſſem regreſ-
ſus proficiſcitur.xl.lectis nauibus aptis.xl.& ducentæ onerariæ cū oīs generis cōmeatu belli quoq; alio
apparatu ſeqbantur. Imbrum primo inſulā tenuit:inde Scyatum traiecit:ubi collectis in alto:q diſſipatæ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

erát:nauibus ad Pteleũ primũ cõtinẽtis uenit:ibi Eurylochus & magnetarches pricipeſq; magnetum ab
Demetriade occurrerũt:quoꝝ freq̃ntia lætus die poſtero ĩ portũ urbis nauibus ẽ inuectus. Copias haud
Antiochi aduẽtus ĩ græciam
ꝓcul ĩde expoſuit.x.millia peditũ fuere:& q̃ngẽti eq̃tes:ſex elephãti:uix ad græciã nudã occupandã ſatis
copiaꝝ ne dũ ad ſuſtinendũ romanum bellũ:ætoli poſteaq̃ Demetriadẽ ueniſſet Antiochũ allatũ ẽ:cõcilio
ĩdicto decretũ:quo accerſerẽt eũ:fecerũt.Iã ꝑfectus ab Demetriade rex:q̃a ita decreturos ſciebat.Phalera in
ſinũ maliacũ ꝓceſſerat:ĩde decreto accepto Hyameã uenit:exceptus ĩgẽti fauore multitudinis cũ plauſibus
clamoribuſq;:& q̃bus aliis lætitia effuſa uulgo ſignificat̃:ĩ cõciliũ ut uẽtum ẽ:a Phanea prætore princi-
pibuſq; ĩtroductus.Inde ſilẽtio facto dicere orſus rex.Prĩa eius oratio fuit prio excuſantis:q̃d tãto minori
bus ſpe:q̃ opiniõe oĩum copiis ueniſſet:id ſuæ ĩpenſæ erga eos uolũtatis maximũ debere ĩdiciũ eẽ:q̃d nec
paratus ſatis ulla re:& tpe ad nauigãdũ ĩmaturo:uocãtibus legatis eoꝝ haud grauate obſecutus eẽt:credi-
diſſetq;:cũ ſe uidiſſet ætoli:oĩa uel ĩ ſe uno:poſita ꝑſidia exiſtimaturos eẽ:Cæteꝝ eoꝝ quoq; ſe.quoꝝ ex-
pectatio deſtituta ĩ ꝑſentia uidebat̃:ſpem abũde expletuꝝ:nã ſimul primũ anni tp̃s nauigabile præbuiſſet
mare:oẽm ſe græciã armis uiris eq̃ſq;:oẽm orã maritimã claſſibus cõpletuꝝ:nec impenſæ:nec labori:nec
ꝑiculo parſuꝝ:dõec depulſo ceruicibꝰ eoꝝ ĩpio romão:liberã uere græciã:atq; ĩ ea pricipes ætolos feciſ-
ſet:eũ exercitibus cõmeatus quoq; oĩs generis ex Aſia uẽturos ĩ præſentia curæ eẽ ætolis debere ut copia
frumẽti ſuis & ãnona tolerabilis reꝝ aliaꝝ uſus ſuppeditet̃.In hãc ſniam rex cũ magno oĩm aſſenſu locu-
tus diſceſſit:Poſt diſceſſũ regis ĩter duos pricipes ætoloꝝ Phaneã & Thoãtẽ cõtẽtio fuit:Phaneas recõcilia
tore pacis & diſceptatore de iis q̃ ĩ cõtrouerſia cũ Po.Ro.eẽt:utẽdũ potius Antiocho cẽſebat:q̃ duce belli
Magnifica Antiochi oratio
aduẽtũ eius & maieſtatẽ ad uerecũdiã inferẽdã romãis uim maiorẽ habiturã:q̃ arma multa hoĩes:ne bel-
larẽt:uolũtate remitteret:q̃ bello & armis cogi nõ poſſint.Thoas negare paci ſtudere Phaneã ſed diſcutere
appatũ belli uelle:ut tædio & ĩpetus relãgueſcat regis:& romãi tp̃s ad cõparãdũ habeãt:nihil.n.æq̃ ab ro
manis ĩpetrari poſſe totiẽs legatiõibus miſſis romã totiẽs cũ ipſo Quĩtio diſceptãdo ſatis exptũ eẽ:nec ni-
ſi abſciſa oĩ ſpe auxiliũ Antiochi ĩploraturos fuiſſe.Quo celerius ſpe oĩm oblato nõ eẽ elãgueſcẽdum:ſed
orãdũ potius regẽ:ut quoniã q̃d maximũ fuerit:ipſe uindex Græciæ uenerit:copias quoq; terreſtres naua
leſq; accerſat:armatũ regẽ aliq̃d ĩperatuꝝ:inermẽ nõ ꝓ ætolis mõ:ſed ne ꝓ ſe quidẽ ipſo momenti ullius
futuꝝ apud romanos.Hæc uicit ſnĩa:ĩpatoreq; regẽ appellãdũ cẽſuerũt:&.xxx.pricipes:cũ q̃bus:ſi q̃d uel-
let cõſultaret:delegerũt.Ita dimiſſo cõcilio:multitudo oĩs ĩ ſuas ciuitates dilapſa ẽ.Rex poſtero die cũ apo
Chalcis fruſtra ab Antiocho tentatur.
cletis eoꝝ:unde bellũ ordiret̃:conſultabat:optimũ uiſum ẽ Chalcidẽ fruſtra nuꝑ ab ætolis temptandam
primũ aggredi:& celeritate ĩ eã rẽ magis:q̃ magno conatu & appatatu opus eẽ.Itaq; cum mille peditibus
rex:q̃ eum Demetriade ſecuti erant:ꝑfectus ꝑ Phocidẽ ẽ & alio itinere pricipes ætoli iunioꝝ paucis euo-
catis ad Cheroniã occurrerunt.x.cõſtratis nauibus ſecuti ſunt.Rex ad Salganeã caſtris poſitis:ip̃e cũ prin
cipibus ætoloꝝ Euripũ traiecit:& cum haud ꝓcul portu egreſſus eẽt:magiſtratus quoq; chalcidenſium:
& principes ante portã ꝓceſſerunt:pauci utrinq; ad colloquium cõgreſſi ſunt.Aetoli magnopere ſuadere:
ut ſalua romanorum amicitia regem quoq; aſſumerent ſocium atq; amicum:neq;.n.eum inferendi belli:
ſed liberandæ græciæ cã in Europam traieciſſe:liberandæ uero re nõ uerbis & ſimulatione q̃ feciſſent ro-
mani:nihil a ũt utilius Græciæ ciuitatibus eſſe:q̃ utranq; cõplecti amicitiã:ita.n.ab utriuſq; iniuria tutã
alterius ſꝑ præſidio & fiducia fore:nã ſi non recepiſſent regẽ:uiderẽt q̃d paciendum iis extẽplo foret:cum
romanorum ꝓcul auxilium.hoſtis Antiochus:cui reſiſtere uiribus ſuis non poſſent:ante portas eſſet.Ad
hæc Mictilo unus ex principibus mirari ſe dixit:ad quos liberandos Antiochus relicto regno ſuo in Eu-
ropam traieciſſet:nullã.n.ciuitatẽ ſe ĩ Græcia noſſe:quæ aut præſidium hẽat:aut ſtipẽdiũ romanis pẽdat
quæ fœdere iniquo alligata:quas nolit leges:patiat̃.Itaq; chalcidẽſes nec uindice libertatis ullo egere:cum
liberi ſint:neq; præſidio cum pacem eiuſdẽ.Po.Ro.beneficio & libertatẽ hẽant.Amicitiam regis nõ aſꝑ
nari neq; ipſoꝝ ætolorum:in primum eos pro amicis facturos ſi inſula excedãt:atq; habeant:nã ipſis cer
tum eſſe non modo non recipere mœnibus:ſed ne ſocietatẽ q̃dẽ paciſci ullã:niſi ex auctoritate romano-
rum.Hæc renunciata regi ad naues:ubi reſtiterat:cum eſſent in præſentia:neq;.n.iis uenerat copiis:ut ui
agere quicq̃ poſſet:reuerti Demetriadẽ placuit ibi quoniam primũ inane ĩceptũ euaſiſſet:conſultare cum
ætolis rex q̃d deinde fieret.Placuit achæos & Amynãdrum regẽ athamanum temptare boetiorum gentẽ
aduerſam ab romanis iã inde ab Rhacilli morte:& q̃ ſecutæ eã fuerant:cenſebant:achæoꝝ Philopœmenẽ
principẽ emulatione gloriæ in bello laconũ ĩfeſtum inuiſumq; eſſe.Quintio credebant.Amynander uxo-
rem Apamiam filiam Alexandri cuiuſdam megalopolitani habebat:q̃ ſe oriundum a magno Alexãdro
ferẽs filiis duobus Philippum atq; Alexãdrum & filiæ Apamiã noĩa ĩpoſuit:q̃ regiis ĩdultã nuptiis ma
ior ex fratribus Philippus ſecutus ĩ Athamaniã fuerat.Hũc forte ingenio uanũ ætoli & Antiochus ĩpule-
rãt in ſpẽ:q̃d is uere regũ ſtirpis eẽt regni Macedoniæ:ſi Amynãdrũ athamanes Antiocho cõiũxiſſet.& ea
uanitas ꝓmiſſoꝝ non apud Philippum modo:ſed ẽt apud amynãdrum ualuit.In Achaia legatis Antio
chi ætolorumq; coram.T.Quintio ægei datũ ẽ cõciliũ.Antiochi legatus prior quã ætoli ẽ auditus.Is ut
Catafracti
plæriq;:quos opes regiæ alunt:uaniloquus:maria terraſq; inani ſonitu uerborum compleuit.eq̃tum ĩnu
merabilẽ uim traiici Helleſpõto ĩ Europã:partim loricatos:quos cataphractos uocãt:partim ſagiptis ex
equo utẽtes:& a quo nihil ſatis recti ſit:auerſos refugiẽte equo certius figẽtes:his eq̃ſtribus copiis q̃q̃ uel
totius Europæ exercitus ĩ unum coacti obrui poſſent:adiiciebat multiplices copias peditũ:& noĩbꝰ quo
q; gẽtiũ uix fando auditis terrebat:dacas:medos:elimæoſq;:& caduſios appellãs.Naualiũ uero copiaꝝ
q̃s nulli portus cape ĩ græcia poſſent:dexterũ cornu ſidonios:& tyrios:ſiniſtrũ aradios:& ex Pamphilia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hydetas tenere:quas gẽtes nullæ unq̃ nec arte:nec uirtute naualli æquaſſent. Iam pecuniá:iá alios belli ap
paratus referre ſupuacaneũ eẽ:ſcire ipſos abũdaſſe ſp auro regna Aſiæ. Itaq; nõ cũ Philippo nec Annibale
rẽ futurá romáis pricipe altero:altero rege & macedõiæ tm̃ regni finibus ĩcluſo:ſed cũ magno Aſiæ totius
ptiſq; europæ rege. Eũ tamẽ q̃q̃ ab ultimis oriẽtis termĩs ad liberãdũ græciá uẽiat:nihil poſtulaṙ ab achæ
is:ĩ quo fides eoꝝ aduerſus romanos priores ſocios atq; amicos lædaṫ:nõ.n.ut ſecũ aduerſus eos arma
capiát:ſed neutri pti ſeſe cõiungát petere:pacẽ utriq; pti:qđ medios deceat amicos optẽt:bello ſe nõ ĩterpo
nát. Idẽ ferme & ætoloꝝ legatus Archidamus petit:ut q̃ facillima & iuſtiſſima eẽt:qetẽ p̃ſtarẽt p̃ſtatoreſq;
belli fortunaꝝ alienaꝝ euẽtũ ſine ullo diſcrimĩe reꝝ ſuaꝝ operirẽṫ. Prouectus deĩde ẽ ĩtẽperátia linguæ ĩ
maledicta nũc cõiter romanoꝝ:nũc ꝑprie ipſius Quĩtii ĩgratos appellás:& exprobrás nõ uictoriá mõ de
Philippo uirtute ætoloꝝ partá:ſed ẽt ſalutẽ ipſmq; & exercitũ ſua opa ſeruatos:quo.n. illũ unq̃ ĩpatoris
functũ officio eẽ:auſpicátẽ ĩmolátẽq; & uota nũcupátẽ ſacrificuli uatis mõ ĩ acie uidiſſe:cũ ipſe corpus ſu
um ꝓ eo telis hoſtiũ obiiceret. Ad ea Quintius:corá qbus magis:q̃ apud quos uerba faceret:dicere Archi
damũ rõnẽ hũiſſe:achæos.n. ꝓbe ſcire ætoloꝝ oẽm ferociá ĩ uerbis nõ ĩ factis eẽ:& in cõciliis magis con
cióibuſq;:q̃ ĩ acie appere. Itaq; pui achæoꝝ exiſtimationẽ:qbus notos eẽ:ſe ſcirẽt feciſſe:legatis regis & p
eos abſenti regi eũ ſe iactaſſe: Quod ſiquis antea ignoraſſet:q̃ res Antiochũ & ætolos cõiunxiſſet:ex lega‑
toꝝ ſermõe potuiſſet appere:metiẽdo ĩuicẽ iactãdoq; uires:quas no hẽnt:ĩflaſſe uana ſpe atq; inflatos eẽ:
dũ ii ab ſe Philippũ uictũ ſua uirtute ꝓtectos romanos:& q̃ mõ audiebatis:narrá tuos cæteraſq; ciuita‑
tes:& gẽtes ſuá ſectá eẽ ſecuturos:rex cõtra peditũ eqtũq; nubes iactat:& cõſternit maria ſuis claſſibus. Eſt
aũt res ſimillima cœnæ chalcidẽ ſis hoſpitis mei hoĩs & bõi & ſciti cõuiatores:apud quẽ ſolſtitiali tpe cõ
miter accepti cũ miraremur:unde illi eo tpe ãni tá uaria & multa uenatio:homo nõ quá iſti ſũt: glorioſus
renidẽs cõdimẽtis ait uarietatẽ illá & ſpeciẽ ferinæ carnis ex máſueto ſue factá hoc dici apte ĩ copias regis
q̃ pauloáte iactate ſunt:poſſe:uaria.n.genera armoꝝ & multa noĩa gẽtiũ ĩauditaꝝ dacas:& medos:& ca‑
duſios:& elimæos uiros oẽs eẽ haud paulo mácipioꝝ melius pp ſeruilia ĩgenia q̃ militũ gen⁹. Et utinam
ſubiicere oculis ueſtris achæi poſſem cõcurſationẽ regis magni ab Demetriade nũc lamiá ĩ cõciliũ ætolo
rũ:nũc Chalcidẽ uideretis uix duaꝝ male plenaꝝ legiũculaꝝ ĩſtar ĩ caſtra regis:uideretis regẽ nũc mẽdicá‑
tẽ ꝓpe frumẽtũ ab ætolis qđ militi admetiaṫ:nũc mutuas pecũias fœnoṙ ĩ ſtipẽdiũ q̃rẽtẽ: nunc ad portas
Chalcidis ſtátẽ:& mox idẽ excluſũ nihil aliud q̃ Aulide atq; Euripo ſpectatis ĩ ætoliá redeuntẽ male credi
derunt & Antiochus ætolis & ætoli regiæ uanitati:quo minus decipi debetis:ſed expertæ totiẽs ſpectatæ‑
q; romanorum fidei credere. Ná qđ optimũ eẽ dicá: nõ ĩterponẽdi uos bello:nihil ĩmo tá alienũ reb⁹ uřis
qppe ẽ ſine grã ſine dignitate:p̃miũ uictoris eritis. Nec abſurde aduerſus utroſq; reſpõdiſſe uiſus ẽ: & faci
le erat orõnẽ apđ fauẽtes eqs aurib⁹ accipi. Nulla.n.diſceptatio fuit.qn oẽs gentes fidos amicos quos Po.
Ro.cẽſuiſſet:iudicarẽt:bellũq; & Antiocho & ætolis nunciari iuberẽt:auxilia ẽt:quæ cenſuit Quĩtius qn
gentorum militum Chalcidẽ quingentoꝝ Pyræum extẽplo miſerunt.erat.n.haud ꝓcul ſeditione Athẽis
tes trahẽtibus ad Antiochũ qbuſdá ſpe largitionum uenalẽ ꝑtio multitudinẽ:donec ab iis:q romanæ ptis
erát. Quĩtius ẽ accitus:& accuſante Leone quodá apollodorus auctor defectiõis damnatus atq; ĩ exilium
eſt eiectus. Et ab achæis qdẽ cũ triſti reſponſo legatio ad regẽ rediit. Bœtiani nihil certi reſpõderunt:cum
antiochus in Boetiá ueniſſet:tũ qd ſibi faciundi eẽ:deliberaturos eẽ:antiochus cũ ad Chalcidis p̃ſidium
& achæos & Eumenẽ miſiſſe audiſſet:maturádũ ratũ ut ꝑuenirẽt ſui:& ueniẽtes:ſi poſſent:exciperent Me
nippum cum ferme tribus millibus & cũ oĩ claſſe Polyxenidam mittit:ipſe paucos poſt dies ſex millia ſuo
rum militum:& ex ea copia:quæ Lamiæ repente colligi potuit:nõ ita multos ætolos ducit:achæi quin‑
genti ab Eumene rege modicũ auxilium miſſum duce Xenoclide chalcidenſi nondũ obſeſſis itinerib⁹ tuto
tranſgreſſi Euripũ Chalcidẽ ꝑuenerunt. Romani milites quingenti ferme & ipſi cum iá Menippus caſtra
ante Salganea ad herinũ:qua tranſitus ex Boetia ĩ Euboeá inſulam eſt:haberet:uenerunt. Mictilo erat cum
iis legatus a Chalcide ad Quintium ad ipſum præſidium petendũ miſſus:qui poſteaq̃ obſeſſas ab hoſti‑
bus fauces uidit:omiſſo ad aulidẽ itinere Deliũ cõuertit:ut inde ĩ Euboeá tráſmiſſurus. Tẽplũ ẽ Apollĩs
Delium ĩminens mari. v.millia paſſuũ ab Tanacra abeſt minus quattuor ĩde milliũ ꝓximus in Euboeá
eſt maris traiectus:ubi & ĩ fano lucoq; & ea religiõe:& eo iure ſancta quoq; ſunt tẽpla (Aſyla græci ap‑
pelant) & nõdum indicto bello aut ita cõmiſſo:ut ſtrictos gladios aut ſanguinẽ uſq̃ factũ audiſſent:cũ ꝑ
magnum otium milites alii ad ſpectaculũ templi luciq; uerſi: alii ĩ littore ĩermes uagarentur:magna pars
per agros lignatum pabulatumq; dilapſa eſſet:repente Menippus palatos paſſim aggreſſus cecidit:a .l.ui
uos cœpit:perpauci effugarunt:in quibus Mictilo parua oneraria naue exceptus. Ea res Quintio roma‑
niſq;:ſicut iactura militum moleſta. Ita ad ius ĩferendi Antiocho belli adieciſſe aliquantum uidebatur. An
tiochus admoto ad Aulidem exercitu cũ rurſus oratores partim ex ſuis:partim ætolos Chalcidẽ miſiſſet
q eadem illa:quæ nuper cũ minis grauioribus agerẽt:neq̃q̃ cõtra Mictilone & Xenoclide tẽdẽtibus:fa‑
cile tenuit ut portæ ſibi apirẽṫ.q romáæ ptis erát ſub aduẽtũ regis urbe exceſſeřt achæoꝝ & Eumenis mi
lites ſalganea tenebát:& in Euripo caſtellum romani milites pauci cuſtodiæ cá locũ cõmuniebát ſalganea
Menippus:rex ipſe caſtellũ Euripi oppugnare ẽ adortus: priores achæi & Eumenis milites pacti ut ſine
fraude liceret abire præſidio exceſſerũt:ptinacius romái Euripũ tuebanṫ:hi quoq; iá cũ terra mariq; obſi
derentur:& iá machinas tormẽtaq; cõportari uiderẽt:nõ tulere obſidionẽ. Cũ id:qđ caput erat Euboeæ
teneret rex:ne cæteræ qdem eius inſulæ urbes ĩperium abnuerunt:magnoq; principio ſibi orſus bellũ:ui‑
debatur:qđ tantæ inſulæ:tot opportunæ urbes in ſuam ditionem ueniſſent.

Procaciſſima Archidami orõ Quintii uerba in ætolos

Tanacra

Aſyla

Initiũ terum gerẽdarum.

Q VARTAE DECADIS
TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.
LIBER SEXTVS.

CORNELIVM Scipionem: & Marcum Attilium Glabrionem inito magiſtratu partes priuſquam de prouinciis agerent res diuinas facere maioribus hoſtiis iuſſerunt: in omnibus fanis: in quibus lectiſternium maiorem partem anni fieri ſoler precariq; quod ſenatus de nouo bello in animo haberet: ut eas res ſenatui: populoq; Ro. bene ac feliciter eueniret: ea oĩ ſacrificia læta fuerunt: primiſq; hoſtiis perlitatum eſt: & ita aruſpices reſponderunt eo bello terminos Po. Ro. propagari: uictoriam ac triumphum oſtendi. Hæc cum renunciata eſſent: ſolutis religiõe animis patres rogationem ad populum ferri iuſſerunt: uellent: iuberent ne cũ Antiocho rege quiq; ſectam eius ſecuti eſſent: bellum iniri: ſi ea perlata rogatio eſſet tum ſi ita uideretur conſulibus: rem integram ad ſenatum referrent. P. Cornelius eam rogationem pertulit. Tum ſenatus decreuit: ut conſules Italiam & græciam prouincias ſortirentur: cui græcia eueniſſet ut ꝑter eum numerum militum quem. L. Quintius in eam prouinciam ex auctoritate ſenatus ſcripſiſſet: imperaſſetue: ut eum exercitum acciperet: & quem. M. Bebius prætor anno priore. S. C. in Macedoniam traieciſſet: & extra Italiam permiſſum: ut ſi res poſtulaſſet auxilia ab ſociis: ne ſupra. v. millia numerum acciperet. L. Quintium ſuperioris anni conſulem legari ad id bellum placuit alter conſul: cui Italia prouincia

Votorũ nuncupatio.

eueniſſet: cum boiis iuſſus bellum gerere. utro exercitu mallet ex duobus: quos ſuperiores conſules habuiſſent: alterum ut mitteret Romam: æq; urbanæ legiones eſſent paratæ: quo ſenatus cenſuiſſet. His ita in ſenatu ad id: quod cuius prouincia foret: decretis tum demum ſortiri conſules placuit: Attilio græcia: Cornelio Italia uenit. Certa deinde ſorte. S. C. factum eſt: q̈ po. Ro. eo tempore duellum iuſſiſſet cum rege Antiocho eſſe quiq; ſub imperio eius eſſent: ut eius rei cauſa ſupplicationem imperarent conſules: utiq;. M. Attilius conſul ludos magnos Ioui uoueret: & dona ad oĩa puluinaria. Id uotum in hæc uerba præeũte P. Eicinio põtifice maximo cõſul nũcupauit: ſi duellũ: q̄d cum rege Antiocho ſumi populus iuſſit: id ex ſnĩa ſenatus Po. q; Ro. cõfectũ erit: tũ tibi Iuppiter Po. Ro. ludos magnos dies. x. cõtinuos faciet: donaq;

Sortitio ꝓuinciarum.

ad oĩa puluinaria dabunt̃ de pecunia: q̃tam ſenatus decreuit: q̈ſquis magiſtratus eos ludos quãdo ubiq; faxit hi ludi recti facti: donaq; data recte ſunto: ſupplicatio inde ab duobus conſulibus edicta ꝑ biduũ fuit. Cõſulibus ſortitis prouincias extẽplo & ꝑtores ſortiti ſunt. M. Iunio Bruto iuriſditio utraq; uenit. A. Cornelio Mamillæ Brutii. M. Aemylio Lepido Sicilia. L. Oppio Salinatori Sardinia. C. Liuio Salinatori claſſis. L. Aemylio Paulo hiſpania ulterior. His ita exercitus decreti. A. Cornelio noui milites cõſcripti priore anno ex ſenatuſcõſulto a. L. Quintio conſule dati ſunt. iuſſoq; tueri omnem orã circa Tarentum Brunduſiũq;. L. Aemylio Paulo in ulteriorem Hiſpaniam ꝑter eũ exercitum: quẽ a. M. Fuluio ꝓcõſule accepturus: eſſet decretum ut nouorũ militũ triamillia duceret &. ccc. eqtes: ita ut ĩ iis duæ ꝑtes ſocium latini noĩs: tertia ciuiũ romanorum eſſet: idẽ ſupplemẽti ad. C. Flaminiũ: cui impiũ prorogabat̃: ĩ Hiſpaniam citeriorẽ eſt miſſum. M. Aemylius Lepidus a. L. Valerio: cui ſucceſſurus eſſet: ſimul ꝓuĩciã exercitumq; accipere iuſſus. L. Valerium: ſi ita uideretur: pro ꝑtore ĩ ꝓuincia retinere: & ꝓuinciã ita diuidere: ut una ab Agrigẽto ad Pachynũ eſſet: altera a Pachyno Tyndariũ: cum maritimã orã. L. Valerius. xx. nauibꝰ lõgis cuſtodiret: eidẽ ꝑtori mãdatũ: ut duas decimas frumẽti exigeret: idq; ad mare cõportãdũ deuehendũq; in Græciã curaret. Idem. L. Oppio de alteris decimis exigendis in Sardinia imperatum: cæterum non in Græciã: ſed Roma id frumẽtum portari: placare. C. Liuius ꝑtor: cui claſſis euenerat a. xxx. nauibus ꝑatis traiicere in græciã ꝑrio quoq; tꝑe iuſſus: & ab Attilio naues accipe: ueteres naues: q̃ ĩ naualibus erant: ut reficeret & armaret. M. Iunio ꝑtori negotium datum eſt: in eam claſſem ſocios nauales libertinos legeret legati terni in Africam ad carthaginẽſes: ĩ Numidiã ad frumẽtum rogandũ: q̄d ĩ Græciã portaret̃: miſi: pro quo ꝑtium ſolueret. Po. Ro. adeoq; ĩ appatũ curamq; eius belli ciuitas ĩtenta fuit: ut. P. Cornelius cõſul edicere: qui

Quo ſtudio bellũ a ro. ĩ Antiochum pararetur

ſenatores eẽnt: qbuſq; ĩ ſenatu ſnĩam. dicere liceret: quiq; minores magiſtratus eẽnt: ne qs eorum longius ab urbe Roma abiret: q̃ unde eo die redire poſſet: neue uno tẽpore quiq; ſenatores ab urbe Roma abeſſent. In comparanda impigre claſſe. C. Liuium prætorem cõtẽtio orta: cum colonis maritimis pauliſꝑ tenuit: nã cũ cogerent̃ in Claſſem: tribunos plebis appellarunt: ab iis ad ſenatũ reiecti ſunt: ſenatus ita: ut ad unũ oẽs cõſentirent decreuit uacationẽ rei naualis eis colonis nõ eẽ. Ena: & frigẽa: & caſtrũ nouũ: & Pyrgi: & Antium & Tarracina: & Miturnæ: & Sinueſſæ fuerũt: q̃ cũ ꝑtore de uacatione certauerũt. Cõſul deĩde. M. Attilius ex. S. C: ad collegiũ fœcialiũ rettulit: ipſi ne utiq; regi Antiocho ĩdiceretur bellum: an ſatis eſſet ad ꝑſidiũ aliquid eius nunciare & num ætolis quoq; ſeꝑatim indici iuberẽt bellum: & num prius ſocietas eis & amicitia renuncianda eſſet q̃ bellum indicẽdum. Fœciales reſponderunt iam ante ſeſe: cum de Philippo cõſulerentur: hæc decreſſe: nihil referre ipſi coram an ꝑſidio nũciaret̃: amicitiam renunciatam uideri cum legatis totiens repentibus res: nec reddi: nec ſatis fieri æquum cenſuiſſent ætolos ultro ſibi bellum indixiſſe cum Demetriadem ſociorum urbem perinde occupaſſent. Chalcidem terra mariq; oppugnatum iſſent regem Antiochum in Europam ad bellum Po. Ro. inferendum traduxiſſent. Omnibus iam ſatis comparatis. M. Attilius conſul edixit: ut quos. L. Quintius milites conſcripſiſſet: & quos ſociis nominiq; latino imperaſſet: quos ſecum in prouinciam ire oporteret tribunos militum legionis primæ & tertiæ: uti oẽs Brunduſium idibus maiis conuenirent: ipſe ad qntum nonas maias paludatus urbe egreſſus eſt.

Per eoſdem dies & ꝑtores in ꝓuincias ꝓfecti ſunt. Sub idem tꝑs legati ab duobus legibus Philippo &

Ptolemæo ægypti rege Romam uenerűt:pollicẽtes ad bellű auxilia:& pecuniá:& frumẽtű ab Ptolemæo & mille pondo auri mille.xx.pondo argenti allata. Nihil ẽ acceptű:gratiæ regibus actæ:& cű uterqꝫ ſecű oĩbus copiis in Aetoliá uenturű belloqꝫ ĩterfuturű polliceret̃:Ptolemæo id remiſſum:Philippi legatis reſponſum gratű eű ſenatui Po.qꝫ Ro.factuꝝ ſi.M.Attilio cõſuli nõ defuiſſet. Itẽ ab carthaginẽſibus & Maſiniſſa rege legati uenerunt:carthaginẽſes tritici modiű mille ordei qngenta millia ad exercitű dimidiű eius Romá apportaturos polliciti ſunt. Id ut ab ſe muuus romani acciperent:petere ſe & claſſem ſuoꝝ ſuo ſumptu cõparaturos:& ſtipendiű quod pluribus pẽſionibus in multos annos deberẽt pſens oẽ daturos. Maſiniſſæ legati qngenta millia modiű tritici:trecẽta ordei ad exercitű in Græciá:Romá trecenta millia modiű tritici.cc.qnquaginta ordei eqtes qngẽtos:elephátos.xx.regẽ ad.M.Attiliű cõſulẽ miſſurum. De frumento utriſqꝫ reſponſum ita uſuꝝ.Po.Ro.eo:ſi pcium acciperẽt de claſſe carthaginenſibus remiſſum pterq̃ ſi qd nauiű ex fœdere deberẽt:de pecunia itẽ reſponſum nullá ante diẽ accepturos. Cum hæc Romæ agebãt Chalcide Antiochus ne ceſſaret p hybernorű tpſ:partim ipſe ſollicitabat ciuitatű aĩos mittẽdis legatis: partim ultro ad eű ueniebant:ſicut epirotæ cõmuni gentis cõſenſu & pelæi & peloponnenſes uenerunt. Pelæi auxiliű aduerſus achæos petebant:quos poſt bellű nõ ex ſua ſnía indictű Antiocho primű ciuitati ſuæ arma illaturos credebãt.mille iis pedites cű duce cretẽſi Euphane ſunt miſſi. Epirotarum legatio erat minime in partẽ ullam liberi aut ſimplicis animi: apud regem gratiam initá uolebant cű eo ut cauerẽt: neqd offenderẽt romanos petebãt enĩ:ne ſe temere in cãm deduceret:expoſitos aduerſus Italiá ꝓ oĩ Græcia: & primos ĩpetus romanoꝝ excepturos:ſed ſi ipſe poſſet terreſtribus naualibuſqꝫ copiis pſidere Epiro: cupide eű oẽs epirotas & urbibus & portubus ſuis accepturos:ſi id nõ poſſet:deprecari ne ſe nudos atqꝫ inermes Romano bello obiiceret. Hac legatione appebat:ut ſicut ſiqd magis credebãt:abſtinuiſſet:Epiro ĩtegra ſibi oĩa apud exercit⁹ romanos eẽnt cõciliata ſatis apud regẽ gratia:qđ accepturi fuiſſent:uenięt̃:ſi ueniſſet ſic quoqꝫ ſpes ueniæ ab romanis foret qđ nõ expectato lõginquo ab ſe auxilio pñtis uiribus ſuccubuiſſent. Huic tá pplexe legatõi:qa nõ ſatis ĩ ꝓmptu erat:qđ reſpõderet legatos ſe miſſuꝝ ad eos dixit:q̃ de iis:q̃ ad illos ſeqꝫ cõmuniter ptinerẽt:loqueret̃:in Boetiá ipſe ꝓfectus eſt:cauſas in ſpẽm iræ aduerſus romanos eas:q̃s ante dixit:habẽtem Brachilli necẽ:& bellum a Quĩtio Coneæ pp romanoꝝ militű cædes illatum re uera p multa iá ſæcula publice priuatimqꝫ labãte egregia quondá diſciplina gentis & multorum eo ſtatu:qui diuturnus eẽ ſine mutatiõe reꝝ nõ poſſet:obuiá effuſis undiqꝫ Boetiæ pricipibus Thebas uenit. Ibi in cõcilio gentis q̃q̃ & ad Elium impetu ĩ præſidiű. Ro.facto:& ad Chalcidẽ commiſerat:nec a puis:nec dubiis principiis bellum:tamen eadẽ oratione exorſus:qua ĩ colloqo prĩo ad Chalcidẽ:q̃qꝫ ad legatos ĩ concilio achæoꝝ uſus erat:ut amicitiam ſecum ĩſtitui nõ bellum indici romanis poſtularet: neminem qđ ageretur:fallebat:decretű tamẽ ſub leui uerboꝝ prætextu ꝓ rege aduerſus romanos factű eſt. Hac quoqꝫ gente adiuncta Chalcidẽ regreſſus:præmiſſis ĩde litteris:ut Demetriadẽ continerent principes ætolorum:cű quibus de ſumma reꝝ deliberaret:nauibus eo ad diẽ indictá concilio uenit:& Aminãder accitus ad cõſultandum ex Athamania & Annibale pœnus iádiu nõ adhibitus interfuit ei concilio. Conſultatum de theſſaloꝝ gente ẽ:quorum oĩbus:q aderant uoluntatis tẽptanda uidebat̃:ĩ eo mõ diuerſæ ſnĩæ erant:quod alii extẽplo agẽdum:alii ex hyeme:q̃ tunc ferme media erat:differẽdum in ueris principiű: & alii legatos tantũmodo mittẽdos:alii cum oĩbus copiis eundum cẽſebant terrẽdoſqꝫ metu: ſi cunctarent̃ Cum circa hanc fere conſultationem diſceptatio oĩs uerteret̃. Annibal noĩatim interrogatus ſnĩam in uniuerſi belli cogitationem regẽ atqꝫ oẽs eos:q aderant:tali oratione auertit. Si ex quo traiecimus in Græciá adhibitus eſſem in conſilium:cum de Eubœa:deqꝫ achæis:de Boetia agebat̃ eádem ſnĩam dixiſſem:q̃ hodie:cű de theſſalis agitur:dicam. Ante oĩa Philippum & macedonas belli in ſocietatem quacunqꝫ ratiõe cẽſeo deducendus eſſe:nam quod ad Eubœá boetios theſſaloſqꝫ attinet:cui dubiű eſt:quin cű utriſqꝫ nullæ ſuæ uires ſint:præſentibus adulãdo ſemp quẽ metű ĩ concilio habeant:eodẽ ad imperandű ueniam utant̃: ſimul ac romanum exercitum ĩ Græcia uiderit:ad conſuetű ĩperium ſe auertant̃:nec iis noxiæ futurű ſit: qđ cum romani ꝓcul abeſſent:uim tuam præſentis exercituſqꝫ tui expiri noluerint̃ Quanto igitur prius potiuſqꝫ eſt Philippum nobis coniungere q̃ hos:cui ſi ſemel ĩ cãm deſcenderit:nihil integrum futurum ſit quiqꝫ eas uires afferat:q nõ acceſſio tantum ad romanum eẽ bellum:ſed p ſe ipſæ nuper ſuſtinere potuerint romanos. Hoc ergo adiuncto (abſit uerbo ĩuidia) qđ dubitare de euentu poſſim̃ cum quibus aduerſus Philippum ualuerint romani iis nunc fore uideá:ut ipſi oppugnentur. Aetoli:qui Philippű:qđ ĩter oẽs conſtat:uicerunt:cum Philippo aduerſus.Ro.pugnabunt. Aminander atqꝫ athamanum gẽs:quoꝝ ſecũdum ætolos plurima fuit opa:ĩ eo bello nobiſcum ſtábunt. Philippus tum te quieto totá molem ſuſtinebat belli:nunc duo maximi reges Aſiæ Europæqꝫ uiribus aduerſus unum populum:ut iá utráqꝫ fortuná taceam:patrum certe ætate ne uni qdem epirotaꝝ regi parẽ:quicquid tádem erit uobiſcű comparatum:geretis bellű:quæ igit̃ res mihi fiduciam pbet coniűgi nobis Philippű poſſẽ una cõis utilitas: q ſocietatis maximű uinculű ẽ:altera auctores uos ætoli:ueſter.n.legatus hic Thoas ĩter cætera:quæ ad exciendum in Græciá Antiochum dicere eſt ſolitus:ante oĩa hæc ſp affirmauit fremere Philippű:& ægre pati ſub ſpecie pacis leges ſeruiturus ſibi ĩpoſitas:ille qdem ut feræ beſtiæ uinctæ aut clauſæ:& refringere clauſtra cupientes regis iram uerbis æquabat:cuius ſi talis aĩus eſt: ſoluamus nos eius uincula & clauſtra refringamus ut erűpere diu coercita ira in hoſtes cões poſſit. Quod ſi nihil eum legatio nr̃a mouerit:at nos quoniam nobis eum adiungere non poſſumus ne hoſtibus noſtris ille adiungi poſſit:caueamus Seleucus tuus Lyſimachiæ eſt:qui ſi eo exercitu:quem ſecű hẽt:per Thraciá proxima Macedoniæ cœpit depopulari:facile

Atende q & q̃ a undiqꝫ ro. oblata

Elei magis placet quia Elis & Meſſene extra conciliű achæorű tum fuere ſed uide an pelenei legi poſſit

Anniba lis ſnĩa de totius belli ſumma

ab auxilio ferēdo romanis Philippū ad ſua potiſſimum tuenda auertet. De Philippo meā ſniam habes
De rōne uniuerſi belli qd ſentirē: iam ab initio nō ignoraſti: qđ ſi tū auditus forē nō ī Euboeā Chalcidem

Bellio nes in ora Macedo/ niæ in Ita liam ob/ uerſa

captā: & caſtellū Euripi expugnatū romani: ſed Ethruriā ligurūq; & Galliæ ciſalpīe orā bello ardere. & q
maximus iis terror eſt. Annibalē ī Italia eſſe audirēt. Nunc quoq; accerſas cēſeo oīs nauales terreſtreſq; co
pias: ſequant claſſem onerariæ cū cōmeatibus: nā hic ſicut ad belli mūera pauci ſumus: ſic nimis multi p
inopia cōmeatū. Cū oīs tuas cōtraxeris uires: diuiſam claſſem prim Corcyre ī ſta iōe habebis: ne tranſitus
romanis liber ac tutus pateat partim ad litus Italiæ: qđ Sardiniā africāq; ſpectat: traiicies: ipē cū oībus ter
reſtribu copiis ī billinū agrū pcedes: īda græciæ pſidebis: & ſpeciē romanis traiecturum te præbebis: & ſi
res popoſcerit traiecturus. Hæc ſuadeo q nō oīs peritiſſimis ſum belli: cū romanis certe bellare bonis ma/
liſq; meis didici: ī quæ cōſiliū dedi: in eadē nec infidelē: nec ſegnē operā polliceor: Dii approbēt eā ſniam:
quæ tibi optima uiſa fuerit. Hæc ferme Annibalis oratio fuit q̄ laudarūt magis ī pſentia: q aderāt: q̄ re/
bus ipſis executi ſunt: nihil. n. eoꝝ ē factū: niſi qđ ad claſſem copiaſq; accerſendas ex Aſia Polyxenidā mi
ſit. Legati Lariſſam ad cōciliū theſſaloꝝ ſunt miſſi: & ætolis Aminādroq; dies ad cōueniēdū exercitur Phe
ras eſt dictus: eodē & rex cū ſuis copiis cōfeſtim uenit: ubi dū operit Aminādrū atq; ætolos Philippū me
galopolitanū cū duobuſmillibus hoīum ad legēda oſſa macedonū circa Cynocephales: ubi debellatū erat
cū Philippo: miſit: ſiue ab ipſo q̄rente ſibi cōmendationē ad macedonū gentē: & inuidiā regi qđ in ſepul/
tos milites reliqſſet monitus: ſiue ab īſita regibus uanitate ad cōſiliū ſpecie amplū re inane aīo adiecto. Tu/

Cynoce/ phale

mulus eſt ī unū oſſibus: q paſſim ſtrata erāt: coaceruatis factus: q nullā gratiā ad macedonas: odiū ingens
ad Philippū mouit. Itaq; q ad id tps fortunā eēt ī cōſilio hiturus: is extēplo ad. M. Bebiū ppratorē miſit
Antiochū in Theſſaliā ipetū feciſſe: ſi uideret ei: moueret ex hybernis ſe obuiā pceſſurū: ut qd agēdū eēt:
conſultarent. Antiocho ac Pheras iam caſtra habēti ubi. Eniunxerant ei ſe ætoli & Amynander legati ab
Lariſſa uenerunt querentes: quod ob factum dictumue theſſalorum bello laceſſeret eos: ſimul orantes: ut
remoto exercitu per legatos: ſiqd ei uideret: ſecum diſceptaret. Eodem tempore qngentos armatos duce
Hippolocho Pheras in præſidium miſerunt. Hi excluſi aditu iam omnia itinera obſidētibus regiis Scotu
ſam ſe receperunt. Legatis lariſſæoꝝ rex clemēter reſpondit: nō belli faciendi ſed tuedæ & ſtabiliendæ liber
tatis theſſalorum cauſa Theſſaliam intraſſe. Similiq; his: qui cum Phereis ageret: miſſus: cui nullo dato
reſponſo pheræi ipſi ſuum legatum ad regem principem ciuitatis Pauſaniam miſerunt: qui cum haud
diſſimilia his ut in caſu pari: quæ pro chalcidēſibus in colloquio ad Euripi fretum dicta erant: quædam
etiam ferocius egiſſet: rex etiam atq; etiam deliberate eos iuſſos ne id conſilii caperent: cuius dum ī futurū
minus cauti & prouidi eſſent: extēplo poeniteret: dimiſit. Hæc renūciata Pheras legario cum eēt: ne paulū
qdem dubitarunt: quin pro fide erga romanos. quicquid ſors belli tuliſſet: paterentur: itaq; & hi ſumma
ope parabant ſe ad urbem defendendam: & ex omni parte ſimul oppugnare moenia eſt agreſſus: & ut qui
ſatis intelligeret neq; enim dubium erat: in euentu eius urbis poſitum eſſe: quam primam aggreſſus eſſet:
aut ſperni deinde ab uniuerſa gente theſſalorum aut timeri: ſic omnem undiq; terrorem obſeſſis iniecit.
Primum impetū oppugnationis ſatis conſtanter ſuſtinuerunt: deinde cum multi propugnantes caderent:
aut uulnerarētur: labare ani coepere: reuocari deinde caſtigatione principum ad perſeuerandum ī propo
ſito relicto exteriore circulo muri deficiētibus iam copiis in interiorem partē urbis conceſſerunt: cui bre/

Phereorū deditio

Vide ne atracē ſit legendū potius q̄ ad regem ex qua le/ ctione nihil ſequit Ptoleme⁹ Chyreias ſcribit & nō cy/ rechias et gōnos & non con/ nos

uior orbis munitionis circūiectus erat: poſtremo uicti malis cum timerēt: ne ui captis nulla apud uicto/
rē uenia eēt: dediderunt ſeſe. Nihil deīde moratus rex. iiii. millia armatorum: dum recens terror eēt: Sco/
tuſam miſit: nec ibi mora dedicionis ē: facta cernētibus pheræoꝝ recēs exēplum: q qđ ptinaciter primo
abnuerāt: malo domiti tandem feciſſent. cum ipſa urbe Hippolochus lariſſeorūq; deditum eſt præſidium
dimiſſi ab rege iniolati omnes: quod eam rem magni momēti futuram rex ad conciliandos lariſſæorum
animos credebat: intra decimum diē q̄ Pheras uenerat. His perfectis Cramonē cum toto exercitu primo
aduentu coepit. īde Cierum & metropoli & iis circuniecta caſtella recepit: oīaq; iam regionis eius pter Ar
regem & Cyrnonē ī poteſtate erāt. Tum aggredi Lariſſam conſtituit ratus uel terrore cæterarum expu/
gnatarum: uel beneficio præſidii dimiſſi: uel exēplo tot ciuitatum dedentium ſeſe nō ultra ī ptinacia mā
ſuros: elephantis agi ante ſigna terroris cā iuſſis quadrato agmine ad urbē īceſſit: ut incerti fluctuarentur
animi magnæ partis lariſſæoꝝ īter metum præſentē hoſtiū & uerecundiam abſentium ſociorum. Per eoſ
dem dies Amyuander cum athamanum iuuētute occupat Pellineum: & Menippus cum tribuſmillibus
peditum ætolorum: & ducētis equitibus in Perrhebiam profectus Malleolā: & Cyrechias ui coepit: de/
populatuſq; ē agrum tripolitanum: His raptim peractis Lariſſam ad regem redeunt: conſultanti quid nā
agendum eſſet de Lariſſa: ſuperuenerunt. Ibi ī diuerſum ſententiæ tendebant: aliis uim adhibēdā & nō diſ
ferendum cēſentibus: qn operibus ad machinis ſimul undiq; moenia aggrederentur urbis ſitæ in plano

Quid tē/ pe ſint

a parte campeſtri undiq; aditu: aliis nūc uires urbis nequaq̄ Phereis conferendæ memorantibus: nūc hye
mem: & tempus anni nulli bellicæ rei minime obſidioni urbium aptum: incerto regi inter ſpem metūq;
legati a Pharſalo: qui ad dedendum urbem ſuā forte uenerant: aīos auxerunt. M. Bebius īterim cum Phi
lippo ī Claſſaretis cōgreſſus Appium Claudium ex cōi cōſilio ad præſidium Lariſſæ miſit: q p Macedo/
niam magnis itineribus in iugum montium: qđ ſup Cōnos ē: puenit. Oppidū Cōni. xxx. millia ab La/
riſſa abeſt in ipſis faucibus ſaltus q̄ tempe appellatur: ſitum: ubi caſtrametatus latius: q̄ quod ſatis in
uſum erant: ignes cū accēdiſſet: ſpēm: q̄ quæſierat: hoſti fecit: oēm ibi romanum exercitum cum rege Phi/
lippo eſſe. Itaq; hyemē inſtare apud ſuos cauſatus rex: unum tantum moratus diem ab Lariſſa receſſit ad

Demetriadē: ætoliq; & athamanes in ſuos receperunt ſe fines. Appius: & ſi cuius rei gratia miſſus erat: ſo
lutam cernebat obſidionem: tamen Lariſſam ad confirmandos in reliquum ſociorum animos deſcendit:
duplexq; lætitia erat: quod & hoſtes exceſſerant finibus: & intra mœnia præſidium romanum cernebāt.

Rex Chalcidem a Demetriade ꝓfectus amore captus uirginis chalcidenſis Deoptolemei filiæ dum pa
trem primo ablegando: deinde coram ipſe rogando fatigaſſet: inuitum ſe grauiori fortunæ conditioniq;
illigantem: tandē impetrata re tanquam in media pace nuptias celebrat: & reliquum hyemis oblitus: quas
tū ſimul duas res ſuſcepiſſet bellum romanū & Græciā liberandā: omiſſa oīum rerū cura in cõuiuiis & ui
nū ſequentibus uoluptatibus: ac deinde ex fatigatiōe magis: q̃ ſacietate earū in ſomno traduxit. Eodem oīs
ꝓfectos regios: q ubiq; ad Boetiā maxime ꝑpoſiti hybernis erāt: cepit luxuria: in eadem & milites effuſi
ſunt: nec q̃ſq̃ eorū aut arma induit: aut ſtationē: aut uigilias ſeruauit: aut quicq̃: quod militaris operis aut
muneris eēt: fecit. Itaq; principio ueris cū per Phocidē Cheroneā: quo cõuenire oēm undiq; exercitum iuſ
ſerat: ueniſſet: facile animaduertit nihilo ſeueriore diſciplina milites q̃ ducē hybernaſſe. Alexandrū īde acar
nanē: & Menippum macedonem magiſtratum Aetoliæ copias ducere iubet: ipſe Delphis ſacrificio Apol
linis facto Naupactum proceſſit: cõcilio principum Aetoliæ habito uiam: quæ ꝑter Chalcidē & Lyſima
chiam fert ad ſtratum: ſuis: q p maliacum ſignū ueniebant: occurrit. Ibi Manſilochus priceps acarnanum
multis emptus donis nõ ipſe ſolum gentem regi conciliabat: ſed Clytū ēt ꝑtorem: penes quem tum ſūma
poteſtas erat: in ſuam ſnīam adduxerat. Is cum leucadios: quod Acarnaniæ caput eſt: nõ facile ad defectio
nem poſſe. cerneret impelli: pp metum romanæ claſſis: quæ cum Attilio: quæue circa Cephaleniam erat:
arte eos eſt aggreſſus: nam cū in conſilio dixiſſet tuenda mediterranea Acarnaniæ eſſe: & oībus qui arma
ferrent exeundū ad Medionē & Tyrrheum: ne ab Antiocho aut ætolis occuparentur: fuere: dicerent nihil
attinere oīs tumultus concitari: ſatis eſſe q̃ngentorū hominum ꝓſidium: eam iuuētutē nactus. ccc. Medio
ne. cc. Tyrrhei in ꝓſidio poſitis: id agebat: ut ꝓ obſidibus futuri uenirent in poteſtatem regis. Per eoſdem
dies legati regis Medionem uenerunt: quibus auditis: cum in cõcione q̃d nam reſpondendum regi eēt: cõ
ſultaretur: & alii manendum in romana ſocietate: alii nõ aſpernandam amicitiam regis cenſerent: media ui
ſa eſt Clyti ſententia: eoq; accepta ut ad regem mitterent legatos: peterentq; ab eo: ut medionios ſuper tanta
re cõſultare in concilio acarnanum pateretur. In eam legationem Manſilochus: & qui eius fationis erant:
de induſtria coniecti: clam miſſis: qui regem admouere copias iuberent: ipſi terebant tempus: itaq; uix dū
iis egreſſis legatis Antiochus in finibus mox ad portas erat: & trepidantibus: qui expertes proditiōis fue
rant tumultuoſeq; iuuentutem ad arma uocantibus: ab Clyto & Manſilocho in urbem ē inductus: & al
iis ſua uoluntate affluentibus: metu coacti etiam: qui diſſentiebant: ad regem cõuenerunt quos placida oro
ne territos cum ꝑmulſiſſet: ad ſpē uulgatæ clæmentiæ aliquot populi Acarnaniæ defecerunt. Tyrrheum
a Medione profectus eſt: Manſilocho eodem & legatis ꝓmiſſis: cæterum detecta Medione fraus cautiores
non timidiores tyrrhenſes fecit: dato ei haud perplexo reſponſo nullam ſe nouam ſocietatem niſi ex aucto
ritate imꝑatorū romanorum accepturos: portis quoq; clauſis armatos in muris diſpoſuerunt. Et ppor
tune ad confirmandos acarnanum animos. Gn. Octauius miſſus a Quintio cum præſidium & paucas
naues ab. A. Poſthumio qui ab Attilio legato Cephaleniæ præpoſitus fuerat: accepiſſet. Leucadem uenit:
impleuitq; ſpei ſocios. M. Attilium cõſulem iam cū legionibus mare traieciſſe: & ī Theſſalia caſtra roma
na eſſe. Hunc rumorem: quia ſimilē ueri tempus anni maturum iam ad nauigandum faciebat: res præſi
dio Medione impoſito & in quibuſdā aliis Acarnaniæ oppidis Tyrrheo abſceſſit: & p Aetoliæ ac Pho
cidis urbes Chalcidem rediit. Sub idem tēpus. M. Bebius: & Philippus rex iam ante per hyemem in Claſ
ſaretis cõgreſſi: cum. Ap. Claudium: ut obſidione Lariſſam eximeret: in Theſſaliam miſiſſent: quia id tem
pus rebus agendis īmaturū erat: in hyberna regreſſi: principio ueris coniunctis copiis in Theſſaliam deſcē
derunt. In Acarnania tum Antiochus erat: aduenientes Philippus Maleam Perrhebiæ: Bebius Phacium ē
aggreſſus: quo primo prope impetu capto Pareſtum eadem celeritate capit: īde Atthracem cum ſe recepiſ
ſet. Cytherias hinc & Eritiū occupat: præſidiiſq; per recepta oppida diſpoſitis Philippo rurſus obſidenti
Maleam ſe cõiungit: ſub aduentu romani exercitus: ſeu ad metum uirium: ſeu ad ſpem ueniæ cum dediſ
ſent ſeſe: ad ea recipienda oppida: q̃ athamanes occupauerant: uno agmine ierunt: erāt autem hæc Aeginū.
Hercissum: Cõpiſſilana: Tricca: Mœliboea: Phaleria. inde Pellineum ubi Philippus megalopolitanus cū
q̃ngentis peditibus in præſidio erat: & circūſidunt: & priuſq̃ oppugnarent: mittunt ad Philippum: q mo
neret ne uim ultima experiri uellet. Quibus ille ſatis ferociter reſpondit: uel romanis: uel theſſalis ſe creditu
rum fuiſſe: in Philippi ſe ꝑtātem cõmiſſurū non eē poſteaq̃ apparuit ui agendum: qa uidebatur & Limne
um eodem tpe oppugnari poſſe regē ad Limneū ire placuit: bebius reſtitit ad Pellineum oppugnandum.

Intēpeſti/ uæ regis nuptiæ

Vide ne ægiū ſit legendū, potius q̃ æginum

Per eos forte dies. M. Attilius cõſul cū decēmillibus peditū: duobuſmillibus equū. xii. elephantis mari
traiecto pedeſtres copias Lariſſam ducere trecentos militum tribunos iuſſit: ipſe cū equitatu Limneum ad
Philippum uenit: aduentu conſulis deditio ſine cunctatione eſt facta: traditūq; præſidium regium: & cum
iis athamanes. Ab Limneo Pellineū conſul ꝓficiſcit̃: ibi primi athamanes tradiderūt ſeſe deinde & Philip
pus Megalopolitanus: cui decedēti de ꝓſidio cū obuius forte fuiſſet Philippus rex: ad ludibrium regē eū
conſalutari iuſſit: ipſe congreſſus fratrē haud ſane decoro maieſtatis ſuæ loco appellauit: Deductus īde ad
conſulem cuſtodiri iuſſus: & haud ita multo poſt in uincolis Romā miſſus: cætera multitudo Athama
num aut militū Antiochi regis: quæ in præſidiis deditorū per eos dies oppidorū fuerat: Philippo tradita re
gi ē: fuere aūt ad triamillia hominum: Conſul Lariſſam eſt profectus: ibi de ſūma belli cõſultaturus: in iti

Vbi com piſſilana ē gõphi Lariſſa li bentius legerim

Athamania oĩs in dicioné philippi conceſſit

nera ab Eie ia & Metropoli legati tradẽtes urbes ſuas occurrerunt. Philippus Athamanum ꝓcipue capti
uis indulgenter habitis:ut p eos conciliaret gentem:nactus ſpẽ Athamaniæ potiũdæ exercitum eo duxit
ꝓmiſſis in ciuitates captiuis:& illi magnam auctoritatẽ apud populares habuerũt clæmentiã erga ſe regis
munificentiamqꝫ cõmemorantes:& Amynander:cuius præſentis maieſtas aliquos ĩ fide cõſtituiſſet:ueri
tus ne traderetur Philippo iampridem hoſti:& romanis marito tum ꝑ defectionem infenſis cum coniu
ge ac liberis regno exceſſit. Ambraciamqꝫ ſe contulit:ita Athamania oĩs in ius dicionemqꝫ philippi cõceſ
ſit. Conſul ad reficienda maxime iumenta:q̃ & nauigatione:& poſtea itineribus fatigata erant:paucos La
riſſæ moratus dies:uelut reparato modica quiete exercitu Cránonem eſt profectus: uenienti pharſalus:
Scotuſa:& pheræ:quæqꝫ in eis ꝑſidia Antiochi erant:deduntur:ex iis interrogati:qui manere ſecum uel
lent:mille uolentes philippo tradit:cæteros inermes Demetriadem remittit: pernam inde recepit: & quæ
circa eam caſtella erant. Ducere tum porro in ſinum maliacum cœpit: appropinquãti faucibus ſup quas
ſiti thaumaſti ſunt:deſerta urbe iuuẽtus oĩs armata ſiluas & itinera inſedit:& in agmẽ Romanũ ex ſupe
rioribus locis incurſauit:primo miſſi:qui ex propinquo colloquẽtes deterrerent eos a tali furore:poſteaqꝫ
ꝑſeuerare in incepto uidit:tribuno cũ duorum ſignoꝝ militibus circũmiſſo intercluſit ad urbẽ iter arma
tis uacuãqꝫ eam cœpit:tum clamore ab tergo captæ urbis audito refugientiũ undiqꝫ ex ſiluis ĩſidiatoꝝ cæ
des facta eſt a thaumaſtis altero die cõſul ad ſpargerũ amnem ꝑuenit:inde eoꝝ agros uaſtauit. Cũ hæc age
bantur. Chalcide erat Antiochus:qui iam tum cernẽs nihil ſe ex græcia ꝑter amœna Chalcide hyberna &
ĩfames nuptias petiſſe:ætolorum uana promiſſa incuſare & Thoantẽ Annibalẽ uero non ut prudentem
tantum uirum:ſed prope uatem oĩum:quæ tum euenerant:admirari:ne tamẽ temere cœpta ſegnicia inſu
per euerteret:nũcios in Aetoliam mittit:ut omni cõtracta iuuẽtute cõuenirẽt. Iam & ipſe eo. x. millia fere
peditum ex iis:qui poſtea uenerant ex Aſia:expleta:& equites quingentos duxit: q̃d cũ aliquãto paucio
res:q̃ ante cõueniſſent:& principes tantũmodo cũ paucis clientibus eẽnt:atqꝫ ii dicerẽt oĩa ſedulo ab ſe fa
cta:ut q̃plurimos ex ciuitatibus ſuis euocarẽt:nec auctoritate:nec gratia:nec ĩperio aduerſus detrectantes
militiã ualuiſſe:deſtitutus undiqꝫ & ab ſuis:qui morabant in Aſia:& ab ſociis qui ea in quoꝝ ſpẽ uoca
uerant:non ꝑſtabant:intra ſaltum thermopylarum ſeſe recepit:id iugum ſicut appẽnini dorſo Italia diui
ditur:ita mediã græciã dirimit:ante ſaltum thermopylarũ in ſeptẽtrionem uerſa Epyrus:& perrhebia:&
Magneſia:& Theſſalia eſt & Phthiote:& ſinus maliacus:ĩtra fauces ad meridiem uergunt Aetoliæ ps ma

Oethæ montis diſcurſus

ior & Acarnania:& cum locride phocis:& Boetia:adiunctaqꝫ inſula Euboea:& excurrente in altũ uelut
ꝓmontorio attica terra ſita:ab tergo & pelopõneſus. hoc iugũ ab Leucade & mari ad occidentẽ uerſum ꝑ
Aetoliam ad alterũ mare orienti obiectũ tendens:ea aſpera rupes ĩteriectas habet:ut nõ modo exercitus:
ſed ne expediti quidẽ facile ullos ad tranſitũ calles inueniant:extremos ad orientẽ montes oetã uocãt:quo
rum quod altiſſimũ eſt gallidromũ appellatur:in cuius ualle ad malliacũ ſinum uergente iter eſt non lati
q̃. xl. paſſus. hæc una uia militaris eſt:qua traduci exercitus:ſi nõ prohibeant:poſſint ideo pylæ & ab aliis
quia calidæ aquæ in faucibus ſunt:thermopylæ locus appellat:nobilis lacedæmonioꝝ aduerſus perſas
morte magis memorabili:q̃ pugna. haud q̃q̃ pari tñ aĩo Antiochus intra portas loci eius caſtris poſitis
munitionibus inſup ſaltum ĩpediebat:& cũ duplici uallo foſſaqꝫ & muro etiã:qua res poſtulabat:ex mul
ta copia paſſim iacentium lapidũ ꝑmuniſſet:ſatis fidẽs nũq̃ eã uiã romanũ exercitũ facturũ:ætolos ex. iiii
millibus:tot. n. cõuenerãt:partim ad heracleã ꝑſidio obtinendã:ante ipſas fauces poſita eſt: partim hypa
tam mittit & heracleam haud dubius cõſulem oppugnaturũ:& iã multis nũciantibus circa hypatam oĩa
euaſtari. Conſul depopulatus hypatẽſem agrũ:primo deĩde heracleenſem inutili utrobiqꝫ auxilio ætoloꝝ
in ipſis faucibus ꝓpe fontes calidarũ aquarũ aduerſus regẽ poſuit caſtra: ætoloꝝ utræqꝫ manus heracleã
ſeſe incluſerunt:Antiochum:cui priuſq̃ hoſtẽ cerneret:ſatis oĩa ꝑmunita:& ꝑſidiis obſepta uidebantur. ti

Attur romá. cõſulis cõſiliũ

mor deinde inceſſit:ne quos ꝑ ĩminentia iuga calles inueniret ad trãſitum romanus: nã & lacedæmonios
quõdã ita a perſis circũitos fama erat:& nuꝑ philippũ ab iiſdem romanis. Itaqꝫ nunciũ heracleam ad æto
los mittit:ut hanc ſaltem ſibi operã eo bello ꝓſtarẽt:uertices locoꝝ circa oĩum occuparent: obſiderẽtqꝫ ne
qua trãſire romanus poſſet. hoc nuncio audito diſſenſio inter ætolos orta eſt:pars ĩperio parendum regis
atqꝫ eundũ cenſebant:pars ſubſiſtendum heracleæ ad utrãqꝫ fortunã:ut ſiue uictus a conſule rex eſſet:in ex
pedito haberent ĩtegras copias ad opẽ ꝓpinqs ferendã ciuitatibus ſuis:ſiue uinceret:ut diſſipatos in fugã
Romanos ꝑſequerent:utraqꝫ pars non manſit modo in ſnĩa ſua:ſed etiam executa ẽ conſilium: duo mi
lia heracleæ ſubſtiterunt:duo trifariam diuiſa gallidromum:& rhõdontiam:& thycũta:hæc noĩa cacumi
nibus ſunt:occupauere. Conſul poſteaq̃ inſeſſam ſuperiora loca ab ætolis uidit. M. Pontium Catonem
&. L. Valeriũ Flaccum cõſulares legatos cũ binis millibus delectoꝝ millitum ad caſtella ætolorũ Flaccũ
in rhondontiam & tychunta:Catonẽ in gallidromũ mittit:ipſe priuſquam ad hoſtem copias admoueret
uocatos in concionem milites paucis ẽ allocutus. Plæroſqꝫ oĩum ordinum milites inter uos eẽ uideo: q

Verba cõſulis ad milites

in hæc eadem ꝓuincia. T. Quintii ductu auſpicioqꝫ militaueritis:macedonico bello inexuperabilis ma
gis ſaltus ad amnẽ aoum fuit:q̃ hic:q̃ppe portæ ſunt hæ & unus iuter duo maria clauſis oĩbus uelut na
turalis tranſitus ẽ:munitioribus tunc fuerunt & ualidioribus ĩpoſiti exercitus hoſtium locis: exercitus il
le & numero maior & militum genere aliquanto melior:q̃ppe illic macedones thraceſqꝫ & illyrici erant
ferociſſimæ oẽs gẽtes:hic ſyri & aſiatici græci ſunt leuiſſima genera hoĩum & ſeruituti nata: rex ille belli
coſiſſimus exercitatus iã ille ab iuuẽta finitimis thracũ atqꝫ illyricoꝝ & circa oĩum accolarũ bellis: hic ut
oẽm aliã uitã ſileã:ẽ q cũ ad inferẽdũ Po. Ro. bellũ ex Aſia ĩ Europã trãſiſſet:nihil memorabilius toto tẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pore hybernorum geſſerit:q̃ quod amoris cauſa ex domo priuata & obſcuri etiam inter populares gene-
ris uxorem duxit & nouus maritus uelut ſaginatus nuptialibus cœnis ad pugnam ꝓceſſit. Summa uiri-
um ſpeiqꝫ eius in ætolis fuit gente uaniſſima & ingratiſſima:ut uos prius experti eſtis: nunc Antiochus
expitur:nam nec uenerunt frequētes:ne contineri in caſtris potuerunt:& in ſeditione ipſi inter ſeſe ſunt: &
cum Hypatam tuēdam Heracleamqꝫ depopoſciſſent:neutram tutati pars refugerunt in iuga mōtium ꝑs
incluſerunt ſeſe. Rex ipſe confeſſus nuſquā æquo campo nō modo congredi ſe ad pugnam audere:ſed ne
caſtra quidē ī apto ponere:relicta oī ante ſe regione ea q̃ ſe nobis ac Philippo ademiſſe gloriabatur: condi
dit ſe intra rupes:nc ante fauces quidē ſaltus:ut quondā lacedæmonios fama ē:ſed ītra penitus retroactis
caſtris:qđ quātum intereſt ad timorē oſtendendū:tan muris alicuius urbis obſidendū ſeſe incluſerit? Sed
neqꝫ Antiochum tuebuntur anguſtiæ nec ætolos uertices illi:quos ceperunt:ſatis undiqꝫ prouiſum anteq̃
præcautum eſt:nequid aduerſus uos in pugna præter hoſtis eēt. Illud proponere animo ueſtro debetis nō
uos pro Græciæ libertate tm̄ dimicare:q̃q̃ is quoqꝫ egregius titulus eēt:liberatam a Philippo ante: nūc ab
ætolis & ab Antiocho liberare:neqꝫ ea tm̄ in præmiū ueſtrum ceſſura:quæ nunc in regiis caſtris ſunt: ſed
illum quoqꝫ oēm apparatū:q in dies ab Epheſo expectatur:ꝑdæ futuꝶ:Aſiam deinde Syriamqꝫ & oīa uſ
qꝫ ad portas ſolis ditiſſima regna impio Romano aperturos. Quid deinde aberit:qn ab Gadibus ad ma
re rubꝶ oceano finis terminemus:q orbē terraꝶ amplexu finit:& omne humanum genus ſecūdum deos
nomē Romanū ueneretur? In hæc tanta præmia dignos parate aīos: ut craſtino die bene iuuantibus diis
acie decernamus. Ab hac cōcione dimiſſi milites:priuſq̃ corpora curarēt:arma tælaqꝫ parant: luce prima
ſigna pugnæ propoſito inſtruit aciē conſul arta frōte ad naturam & anguſtias loci. Rex poſteaq̃ ſigna ho
ſtium conſpexit:& ipſe copias educit:leuis armaturæ partem ante uallum in primo locauit:tum macedo
num robur:quos ſariphoros appellabant:uelut firmamentum circa ipſas munitiones conſtituit:his ab ſi-
niſtro cornu iaculatoꝶ ſagiptarioꝶqꝫ & funditoꝶ manu ſub ipſis radicibus mōtis poſuit:ut ex altiore lo
co nuda latera hoſtium inceſſerent:ab dextero macedonibus ad ipſum munimentoꝶ finē quæ loca ad ma
re in uia paluſtri limo & uoraginibus claudunt:elephantos cum aſſueto ꝓſidio poſuit:poſt eos eqtes: tū
modico interuallo relicto cæteras copias in ſecunda acie. Macedones pro uallo locati primo facile ſuſtine — Pugna
bant romanos temptantes ab oī parte aditus:multum adiuuātibus:qui ex loco ſupiore fundis uelut nim — ad Ther-
bum grandinis & ſagiptas ſimul ac iacula īgerebant:deinde ut maior nec iam tolleranda uis hoſtium in- — mopylas
ferebat ſe:pulſi loco intra munimēta ſubductis ordinibus cōceſſerūt:inde ex uallo prope alteꝶ uallum ha
ſtis præ ſe abiectis fecerunt:& ita modica altitudo ualli erat:ut & locum ſupiorē ad pugnandū ꝓberet:&
ꝑꝑ longitudinē haſtaꝶ ſubiectū haberet hoſtē. Multi temere ſubeuntes uallum trāſfixi ſunt:& aut īcepto
irrito receſſiſſent:aut plures cecidiſſent:ni. M. Portius ab iugo gallidromi deiectis inde ætolis & magna
ex parte cæſis:incautos.n.:& plerosqꝫ ſopitos oppreſſerat:ſuper imminētem caſtris locū apparuiſſet. Flac
co non eadem fortuna ad thyrunta & rhodontion nequicq̃ ſubire ad ea caſtella conato fuerat. Macedones
quiqꝫ alii in caſtris fuerant regis:primo dum procul nihil aliud:q̃ turba & agmen apparebat:ætolos cre-
dere uiſa procul pugna ſubſidio uenire:cæterum ut primum ſignaqꝫ & arma ex improuiſo cognita erro-
rem apparuerunt:tantus repente pauor omnis cepit:ut abiectis armis fugerent:& munimēta ſequētes im
pedierunt:& anguſtiæ ualli:ꝑ q̃ ſequendi erāt:& maxime quod elephanti nouiſſimi agminis erāt: quos
pedes ægre ꝓterire eques nullo poterat mō timentibus equis:tumultūqꝫ iter ſe maiorē:q̃ in ꝑlio dantibus
aliquantū temporis direptio caſtrorum tenuit. Carpeiā tamē eodē die cōſecuti ſunt hoſtē: multis in ipſo
itinere cæſis captiſqꝫ non equis uiriſqꝫ tm̄:ſed etiam elephantis:quos capere non potuerant:īterfectis in ca
ſtra reuerterunt:quæ temptata eo die inter ipſum pugnæ tēpus ab ætolis Heracleam obtinentibus ꝓſidio
ſine ullo haud parum audacis incepti effectu fuerant:Cōſul noctis inſequētis tertia uigilia ꝓmiſſo eqtatu
ad ꝓſequēdum hoſtem ſigna legionum prima luce mouit:aliquātum uiæ præceperat rex:ut qui nō ante
quam Elatiæ a cōfuſo conſtiterit curſu:ubi primum reliquiis pugnæqꝫ & fugæ collectis cum perexigua
manu ſemiermium militum Chalcidem ſe recepit. Romanus equitatus ipſum quidē regem Elatiæ aſſecu
tus non eſt:magnam partem agminis aut laſſitudine ſubſiſtentis aut errore:ut qui ſine ducibus per igno-
ta itinera fugerent:diſſipatos oppreſſerūt:nec præter qngentos:qui circa regē fuerūt:ex iſto exercitu quiſq̃
effugit:etiam ex. x. millibus militum:quos Polybio auctore traieciſſe ſecum regem in Græciam ſcripſi- — Atč. hoſti
mus:exiguus numerus:quid ſi Antiati Valerio credamus. xl. millia militum fuiſſe in regio exercitu ſcri- — um cæ
benti?quadraginta inde millia cecidiſſent:ſupra quinqꝫ millia capta cum ſignis militaribus. ccxxx. Ro- — des
manorum. cl. interfecti ſunt. Conſuli per Phocidem Boetiæ exercitum ducenti conſciæ defectionis ciuita-
tes cum uelamentis ante portas ſtabant:metu ne hoſtiliter diriperentur:cæterum per oēs dies haud ſecus
quam in pacato agro ſine uexatiōe ullius rei agmē ꝓceſſit:donec in agrum coronæum uētum ē:ibi ſta-
tua regis Antiochi poſita in templo Mineruæ iram accēdit:permiſſumqꝫ militi ē:ut circūiectum templo
agrum popularetur:deinde cogitatio aīum ſubit cum cōmuni decreto boetioꝶ:poſita eſſet ſtatua īdignū
eſſe in unum coronenſem agrum ſæuire:reuocato extemplo milite finis populandi factus:caſtigati tātum
uerbis boetii ob ingratum in tantis tāqꝫ recentibus beneficiis aīum erga romanos. Inter ipſum pugnæ tem
pus. x. naues regiæ cum præfecto Iſidoro ad Tronium in ſinu maliaco ſtabant:eo grauis uulneribus Ale
xander acarnanum nuncius aduerſæ pugnæ cum perfugiſſet:trepidæ inde recenti terrore naues Ceneum
Euboeæ petierunt:ibi mortuus ſepultuſqꝫ Alexander:tres:quæ ex Aſia profectæ:eundem portum tenue-
runt naues audita exercitus clade Epheſum redierunt. Iſidorus ab Ceneo Demetriadem:ſi forte eo deferret

Ptolemæ
us cyneū
uocat
Plinius
ceneum
Ptolemæ
us Creu-
ſam poſu
it in ora
boetiæ

fuga regem traiecit. Per eoſdē dies. A. Acilius p̄fectus romanæ claſſis magnos regios commeatus iam fræ
tum: quod ad Andrum inſulam eſt: præteruectos excepit: alias merſit: alias cepit naues: quæ nouiſſimi ag
minis erant: curſum in Aſiam uerterūt. Acilius Pyrheum: unde profectus erat: cum agmine captiuatum
nauium reuectus: magnam uim frumenti & Athenienſibus & aliis eiuſdem regionis sociis diuiſit. Antio
chus ſub aduentu conſulis a Chalcide profectus Tenedum primo tenuit: inde Epheſum tranſmiſit. Con
ſuli Chalcidem uenienti portæ patuerunt: cum appropinquante eo Chriſtoteles præfectus regiis exceſſiſ
ſet: & cæteræ urbes in Fuboea ſine certamine traditæ: paucoſq; p dies omnibus p̄paratis ſine ullius noxa
urbis: exercitus Thermopylas reductus: multo modeſtia poſt uictoriam: q̄ ipſa uictoria laudabilior. In-
de conſul. M. Catonem: per quem q̄ geſta eſſent: ſenatus popu. q; roma. haud dubio auctore sciret: Ro-
mam miſit: is Creuſa theſpienſium emporium eſt in intimo ſinu corinthiaco retractū. Patras Achaiæ pe
tit: a Patris Corcyram uſq; ætoliæ atq; Acarnaniæ littora legit: atq; ita ad Hydrontum Italiæ traiecit qn-
to die inde pedeſtri itinere Romam ingenti curſu puenit: ante lucem ingreſſus urbem a porta ad prætorē
M. Iunium iter intēdit: is prima luce ſenatum uocauit: quo. L. Cornelius Scipio aliquot diebus ante a cō
ſule dimiſſus cū adueniens audiſſet: prægreſſum Catonē in ſenatu eſſe ſupuenit exponenti: q̄ geſta eſſent.
Duo inde legati iuſſu ſenatus in concionē ſunt producti: atq; ibi eadē: q̄ in ſenatu de rebus in Aetolia ge-
ſtis expoſuerunt: ſupplicatio in triduum decreta eſt: & ut. xl. hoſtiis maioribus p̄tor: quibus diis ei uide-
retur ſacrificaret. Per eoſdem dies &. M. Fuluius nobilior: qui biennio ante p̄tor in Hiſpaniā profectus ē:

Ro. Hera
cleam op
pugnant
Situs
Heracleæ

ouans urbem ē ingreſſus: argenti bigati præ ſe tulit. cxxx. millia & extra numeratum. x. millia pōdo argē
ti: auri pondo. cxxvii. Attilius cōſul ab Thermopylis Heracleā ad ætolos p̄miſit: ut tunc ſaltem experti re-
giam uanitatē reſpicerent: traditaq; Heraclea: cogitarent de petēda ab ſenatu ſuo furoris ſui: ſeu erroris ue-
nia: & cæteras Græciæ ciuitates defeciſſe eo bello ab optime meritis romanis: ſed quia poſt fugam regis:
cuius fiducia ab officio deceſſiſſent: non adiſſent: ptinaciam culpæ in fidē receptas eē. Aetolos eſſe quoque
q̄q̄ non ſecuti ſunt regē: ſed acceſiſſent: & duces belli non ſocii fuerint: ſi pœnitere poſſit: poſſe & incolu-
mes eſſe. Ad ea cum pacati: nihil reſponderet: appereteq; armis rē gerendam: & rege ſuperato bellum ætoli
cum integrum reſtare: caſtra ab Thermopylis ad Heracleam mouit: eoq; ipſo die ut ſitum noſceret urbis:
ab omni parte equo mœnia ē circūuectus: ſita ē Heraclea in radicibus oetæ montis: ipſa in campo: arcem
imminentē loco alto & undiq; p̄cipiti hab t. Contemplatus omnia: q̄ noſcēda erant quattuor ſimul locis
aggredi urbē cōſtituit a flumine Aſoro: qua & gymnaſiū eſt. L. Valerium opibus atq; oppugnationi p̄po
ſuit: frequentius prope q̄ in urbe habitabatur. T. Sempronio Longo oppugnandā dedit & regionē a Ma
lea: q̄q; aditum haud facilē pars habebat. M. Bebium ab altero anniculo quem melena uocant: aduerſus
Dianæ tēplum. Ap. Claudium oppoſuit. Horum magno certamine infra paucos dies turres arieteſq; &
alius oīs apparatus oppugnandaꝝ urbium p̄ficitur: ut tum ager heracleniſis plauſter oīs frequenſq; ꝓce-
ris arboribus benigne ad oē genus opeꝝ materiam ſuppeditabat: tum quia refugerant intra mœnia ætoli:
deſertaq; in ueſtibulo urbis erant tecta: in uarios uſus non tigna mō & tabulas: ſed laterem quoq; & cemē
ta & ſaxa uariæ magnitudinis p̄bebant. Et romani quidem opibus magis q̄ armis urbem oppugnabant
ætoli cōtra armis ſe tuebantur: nā cum ariete quaterentur muri: non laqueis: ut ſolet: exceptos declinabant
ictus: ſed armati frequentes qdā ignes ēt: quos aggeribus inniceren: ferebant: fornices quoq; in muro erāt
apti ad excurrendum: & ipſi cum pro dirutis reficerent muros: crebriores eos: ut pluribus erumperetur in
hoſtes locis: faciebant. Hoc primis diebus dum integræ uires erant & frequentes: impigre fecerunt: in dies
deinde pauciores & ſegnius: &. n. cum multis uergerentur rebus nulla eos res æque ac uigiliæ conficiebāt
romanis in magna copia militum ſuccedentibus aliis in ſtationem aliorum: ætolos pp paucitatem eoſdē
dies nocteſq; aſſiduo labore urente. per. iiii. &. xx. dies ita: ut nullum tp̄s uacuum dimicatione eēt: aduer-
ſus quattuor e partibus ſimul oppugnante hoſtem nocturnus diurno continuatus labor eſt. Cum fatiga
tos iam ætolos ſciret conſul & expectatiōe tpis: & quod ita tranſfugæ affirmabant: tale conſilium iniit:
media nocte receptui ſignum dedit: & ab oppugnatione ſimul oēs milites deductos uſq; ad tertiam diei
horam quietos in caſtris tenuit: inde cœpta oppugnatio ad mediam noctem pducta eſt: intermiſſa deinde
uſq; ad tertiam diei horā. Fatigationē rati cauſam eē ætoli nō cōtinuandæ oppugnationis: q̄ & ipſos affe
cerat: ubi Romanis datum receptui ſignū eſſet: uelut ipſi quoq; hoc reuocari ꝓ ſe q̄ſq; ex ſtatione decede-
bant: nec ante tertiā diei horā armati ī muris apparebant. Cōſul cum nocte media intermiſiſſet oppugna-
tionē: quarta uigilia rurſus ab tribus partibus ſumma ui agreſſurus: una Sēproniū tenere intentos mili-
tes ſignūq; expectātes iuſſit: ad ea in nocturno tumultu: unde clamor exauditet: haud dubie ratus hoſtes
cōcurſuros: Aetoli pars ſopiti affecta labore ac uigiliis corpora ex ſomno moliebant pars uigilantes ad
hunc ſtrepitū pugnantiū in tenebris currunt. Hoſtes ptim p ruinas iacētis muri trāſcēdere muros conant
ptim ſcalis aſcēſus temptant aduerſus equos undiq; ad opē ferendam occurrūt ætoli: ps una: qua ꝓgreſſi
erant: neq; defendit: neq; oppugnatur: ſed qui oppugnarent: intenti ſignū expectabant: defenſor nemo ad
erat. Iam diluceſcebat: cum ſignū cōſul dedit: & ſine ullo certamine partim ſcalis integros muros tranſcen
dere: ſimul clamor index capti oppidi eſt exauditus: undiq; ætoli deſertis ſtationibus in arcē fugiunt: op

Capit' di
ripiturq;
Heraclea

pidum uictores permiſſu cōſulis diripiunt non tam ab ira nec ab odio: quam ut miles coercitus in tot re
ceptis hoſtiū urbibus aliquo tandem loco fructū uictoriæ ſentiret. Reuocatos inde a medio ferme die mi
lites cū in duas diuiſiſſet partes: nam radicibus montium circūduci ad rupem iuſſit: q̄ faſtigio altitudinis
pars media ualle uelut obruta ab arce erat: ſed adeo ꝓpe geminata cacumina coꝝ montiū ſunt: ut ex uer-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tice altero coniici tæla in arcē poſſint: cum dimidia militū parte conſul ab urbe aſcenſurus in arcem ſignū
ab iis qui ab tergo in rupē euaſuri erant: expectabat. Non tulere qui in arce erant: ætoli primū eorum q
rupē ceperant: clamorē: deide impetum ab urbe romanoꝝ effractis iam aīs: & nulla ibi ꝑparata re ad ob
ſidionē diutius tolerandam: utpote congregatis fœminis puerisqꝫ & imbelli alia turba in arcē: quæ uix
capere ne dum tueri multitudinē tantā poſſet. Itaqꝫ ad primū īpetum abiectis armis dediderunt ſeſe: tra
ditus inter cæteros principes ætolorum Democritus ē: qui principio belli decretum ætoloꝝ quo accer
ſendum Antiochum cenſuerat. L. Quintio poſcenti: reſponderat in Italia daturum: cum caſtra ibi ætoli
poſuiſſent: ob eam ferociam maius uictoribus gaudium traditum fuit. Eodem tpe quo Romāi heracleā
Philippus Lamiam ex cōpoſito oppugnabant: circa Thermopylas cum conſule redeunte ex Boetia ut ui
ctoriam ipſi Po. qꝫ. Ro. gratularetur: excuſaretqꝫ: quod morbo īpeditus bello nō interfuiſſet cōgreſſus. In
de diuerſi ad duas ſimul oppugnādas urbes ꝓfecti (īterſunt ſedecim millia ferme paſſuum) & qa Lamia
poſita in tumulo eſt: tum regionem maxime eodem ſpectat oppido: quā breue īteruallum uidetur: & oīa
in conſpectu ſunt: cum enixe uelut propoſito certamine Romani macedoneſqꝫ diē ac noctem aut in ope
ribus aut in ꝓliis eſſent: hoc maior difficultas macedonibus erat: qđ romani aggere & uineis & oībus ſu
pra terram operibus: ſubtus macedones cuniculis oppugnabāt: & in aſperis locis ſilex ſæpe impenetrabi
lis ferro occurrebat: & cū parum ꝓcederet inceptum: ꝑ colloquia principū oppidanos tēptabat rex: ut ur
bem dederent: haud dubius: qn ſi prius heraclea capta foret: romanis ſe potius quā ſibi dedituri eēnt: ſuāqꝫ
gratiam conſul in obſidione liberāda facturus eſſet. Nec eum opinio ē fruſtrata: cōfeſtim. n. ab heraclea ca
pta nuncius uenit: ut oppugnare abſtineret: æquius eē romanos milites: q acie dimicaſſet cū ætolis: ꝑmia
uictoriæ hēre: ita receſſum ab Lamia ē: & ꝓpinquæ clade urbis ipſi: neqđ ſimile paterent̄: effugerunt. Pau
cis prius: ꝗ heraclea caperet̄ diebus ætoli concilio Hypatā coacto legatos ad Antiochum miſerūt: īter quos
& Thoas idem: qui & ante miſſus ē: mādata erāt: ut ab rege peterēt ꝑmium: ut ipſe coactis rurſus terreſtri
bus naualibuſqꝫ copiis in græciā traiiceret: deinde ſiqua ipſum teneret res: ut pecuniā & auxilia mitteret: id   Aetolorū ad Antio chū lega tio
cum ad dignitatē eius fideqꝫ ꝑtineret nō prodi ſocios: tū etiā ad īcolumitatē regni nō ſinere Romāos om
ni cura uacuos: cum ætoloꝝ gentē ſuſtuliſſent oībus copiis in Aſiam traiicere. Vera erant: quæ dicebātur:
eo magis regē mouerunt: itaqꝫ in præſentia pecuniam: quæ ad uſus belli neceſſaria erat: legatis dedit: auxi
lia terreſtria naualiqꝫ affirmauit miſſurum: Thoantē unum ex legatis retinuit: & ipſum aut inuitum mo
rantē ut exactor ꝑſens promiſſorum adeſſet. Cæterum heraclea capta fregit tādem aīos ætoloꝝ: & ad pau
cos poſt dies: ꝗ ad bellum renouandum acciendumqꝫ regē in Aſiam miſerant legatos: abiectis belli conſi
liis pacis petendæ oratores ad conſulem miſerunt. Quos dicere exorſos conſul interfatus cum alia ſibi ꝓ
uertenda eſſe dixiſſet: redire hypatā eos datis dierum. x. induciis & L. Valerio Flacco cum iis miſſo iuſſit:
ei quæ ſecum acturi fuiſſent: exponere: & ſi qua uellent alia hypatam ut eſt uentum: principes ætolorum
apud Flaccum concilium habuerunt: conſultantes quo nam agendum modo apud conſulem foret. Parā
tibus iis antiqua fœderum ordiri merita: quin abſiſtere iis Flaccus iuſſit: quæ ipſi uiolaſſent: confeſſionē
iis culpæ magis profuturam: & totam in preces orationem uerſam: nec. n. in cauſam ipſorum: ſed ī Popu.
Roma. clæmentiam ſpem ſalutis poſitam eſſe: & ſimpliciter agentibus iis profuturum & apud conſulem
& Romæ in ſenatu: eo quoqꝫ. n. mittendos fore legatos. hæc una uia oībus ad ſalutem uiſa: & ut ſe in fidē
ꝑmitterent romanoꝝ: ita. n. & illi uiolandi ſupplices uerecundiam ſe impoſituros: & ipſos nihilominus
ſuæ poteſtatis fore: ſi quid melius fortuna oſtendiſſet. Poſteaquā ad conſulem uentū eſt. phaneas legatio   Aetolorū
nes princeps longam orationē & uarie ad mitigandam iram uictoris cōpoſitam: ita ad extremum fini   deditio
uit: ut diceret: ætolos ſe ſuaqꝫ oīa fidei. Po. Ro. ꝑmittere. Id conſul ubi audiuit: ēt atqꝫ uidete: inquit: æto
li ut ita permittatis: tum decretum phaneas in id quod diſerte ſcriptum erat oſtendit: quādo ergo inqt: ita
ꝑmittitis: poſtulo id mihi Dicæarchum ciuē ueſtrum: & Menetam epirotam Naupactum is cum ꝓſidio
ingreſſus ad defectionem cōpulerat: & Amynandrum cum principibus athamanum: quoꝝ cōſilio ab no
bis defeciſtis: ſine mora dedatis. prope dicentem interfatus romanum non in ſeruitutē: inquit: ſed in fidem
tuam nos tradimus: & centum te habeo imprudentia labi: qui nobis impes: ꝗ moris græcoꝝ non ſint. ad
hæc conſul nec hercule: inquit: magnope nunc curo: quid ætoli ſatis ex more græcoꝝ factum eſſe cenſeāt.
dum ego more romano imperium id habeā in deditos: modo decreto ſuo ante armis uictos itaqꝫ ni pro
pere fit: quod imperio uinciri uos iam iubeo: afferriqꝫ cathænas: & circūſiſtere lictores iuſſit. Tum fracta
phaneæ ferocia ætoliſqꝫ aliis eſt: & tandem: cuius conditionis eſſent: ſenſere: & phaneas ſe quidem: & qui
adſint ætolorum: ſcire facienda eſſe: ꝗ imperent̄: dixit: ſed ad decernenda ea concilio ætolorum opus eſſe:
ad id petere ut. x. dierum inducias daret. Petentē Flacco pro ætolis induciæ datæ: & hypatam reditum eſt
ubi cum in concilio delectorum: quos apocletus uocant. phanes & ꝗ imparent̄: & ꝗ ipſis prope accidiſſēt
expoſuiſſet: īgemuerūt qdē principes conditionis ſuæ: parendū tñ uictori cenſebant: & ex oībus oppidis
conuocandos ætolos ad conciliū. poſteaꝗ uero oīs coacta multitudo eadē illa audiuit: adeo ſæuicia im
perii atqꝫ indignitate aī exaſperati ſunt: ut ſi in pace fuiſſent: illo impetu iræ concitari potuerint ad bellū:
ad iram accedebat & difficultas eoꝝ ꝗ imperarentur: quonāmodo. n. utiqꝫ regem Amynandrū ſe tædere
poſſe? & ſpes forte ablata: quod Nicander eo ipſo tpe ab rege Antiocho ueniens impleuit expectatiōe ua
na multitudinem terra mariqꝫ ingens parari bellum. Duodecimo is die ꝗ conſcenderat nauem: in Aeto
liam perfecta legatione rediens phalarna in ſinu maliaco tenuit: inde Lamiam pecuniam cum deuexiſſet:
ipſe cum expeditis ueſpera prima inter macedonum romanaqꝫ caſtra: medio agro dum hypatā notis cal

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Prӕterita magis reprӕhendi poſſunt q̄ corrigi

M. Attilius Sac. Her. oeta facit Pyra Her. in oeta

libus petit in ſtationē incipit macedonum: deductuſq; ad regem ē nondum cõuiuio dimiſſo. Quod ubi
nunciatum ē: uelut hoſpitiis non hoſtis aduētu motus Philippus cūbere eum epulariq; iuſſit: atq; ī de di/
miſſis aliis ſolum retētum: ipſum q̄dem de ſe timere q̄cq̄ uetuit: ӕtoloꝝ parua cõſilia atq; in ipſoꝝ caput
ſemp recidentia accuſauit: q primū romanos: deinde Antiochum ī grӕciā adduxiſſent. Sed pteritoꝝ: quӕ
magis rephendi: q̄ corrigi poſſint: oblitum: ſe non facturum ut inſultet aduerſis rebus eoꝝ: ӕtolos quoq;
finire tandē aduerſus ſe odia debere: & Nicandrum priuatim eius diei: quo ſeruatus a ſe foret meminiſſe:
ita datis qui in tutum eum proſequerentur. Hypatam Nicander cõſultātibus de pace romana ſupuenit.
M. Attilius uӕndita aut conceſſa militi circa heracleam p̄da: poſteaq̄ nec hypatӕ pacata eſſe conſilia: &
Naupactum concurriſſe ӕtolos: ut inde totum impetum belli ſuſtinerent: audiuit: p̄miſſo Ap. Claudio
cum. iiii. millibus militum ad occupanda iuga: qua difficlies tranſitus montiū erat: ipſe oetā aſcendit.
Herculiq; ſacrificiū fecit in eo loco: quē pyram: q̄d ibi mortale corpus eius dei ſit: crematū appellant: in/
de toto exercitu ꝓfectus reliquum iter ſatis expedito agmine fecit. Vt ad coarcē eſt uentum: mons eſt altiſ/
ſimus inter Calipolim & Naupactum: ibi & iumenta multa ex agminē p̄cipitata cū ipſis onerib9 ſunt:

Elis & Meſſene

& hoĩes uexati: facile apparebat: q̄ cum inerti hoſte res eſſet: q tam īpeditum ſaltum nullo p̄ſidio: ut clau/
deret: tranſitum inſediſſet. Tum ergo uexato exercitu ad Naupactum deſcendit: & in caſtello aduerſus ar
cem poſito: cӕteras partes urbis diuiſis copiis pro ſitu mœnium circūſedit: nec minus operis laboribuſq;
ea oppugnatio: q̄ heraclez habuit. Eodem tpe & Meſſene in Pelopõneſo ab achӕis: q̄d cõcilii eoꝝ recuſa
ret eſſe: oppugnari cœpta eſt. Et enim duӕ ciuitates Meſſene & Elis: quӕ extra concilium achaicum erāt:
cum ӕtolis ſentiebant: & alii tñ poſt fugatum ex grӕcia Antiochum legatis achӕorum lenius reſponde/
rant: dimiſſo p̄ſidio regio cogitaturos ſe q̄d ſibi faciendum eſſet meſſenii: ſine reſponſo dimiſſis legatis mo
uerant bellum: trepidiq; rerum ſuarum cum iā ager effuſo exercitu ureretur: caſtraq; prope urbem poni
uiderent: legatos Chalcidem ad. T. Quintium auctorem libertatis miſerunt: qui nunciaret meſſenios ro/
manis non achӕis & aperire portas: & dedere urbem paratos eſſe. Auditis legatis ex templo ꝓfectus Quĩ
tius a Megalopoli ad Diaphanem p̄torem achӕorum miſit: qui ex templo reducere eum a Meſſene exer/
citum: & uenire ad ſe iuberet. Dicto paruit Diaphanes: & ſoluta obſidione expeditus ipſe p̄greſſus agmi/
ne circa Eudaniam: paruum oppidum inter Megalopolin meſſenemq; poſitum Quintio occurrit & cū
cauſas oppugnationis exponeret: caſtigatum leniter: quod tantam rem ſine auctoritate ſua conatus eſſet:
dimittere exercitum iuſſit: nec pacem oĩum bono partam turbare. meſſeniis imperauit ut exules reduce/
rent: & achӕorum concilii eſſent: ſi qua haberent: de quibus aut recuſare in poſterum: aut cauere ſibi uel/
lent: Corinthum ad ſe uenirent. Diaphanem concilium achӕorum ex templo ſibi prӕhere iuſſit: ibi de za
cyntho intercepta per fraudem inſula queſtus poſtulauit. ut reſtitueretur romanis. Philippi macedonum
regis zacynthus fuerat: & eam mercedem Amynandro dederat: ut per Athamaniam ducere exercitum in
ſuperiorem partem Aetoliӕ liceret: qua expeditione fractis aĩs ӕtolos compulit ad petendam pacem Amy
nander: Philippum Megalopolitanum inſulӕ p̄fecit: poſtea per bellum quo ſe Antiocho aduerſus roma/
nos coniunxit. Philippo ad munia belli reuocato Hieroclem Agrigentinum ſucceſſorem miſit: is poſt fu
gam ab Thermopylis Antiochi Amynandrumq; a Philippo Athamania pulſum: miſſis ultro ad Dia/
phanem prӕtorem achӕorum nunciis pecunia pactus inſulam achӕis tradit: Id prӕmium belli ſuum eſ
ſe ӕquum cenſebant romani: non enim. M. Attilium conſulem legioneſq; romanas Diaphani & achӕis
ad Thermopylas pugnaſſe. Diaphanes aduerſus hӕc purgare interdum ſeſe gentemq;: interdum de iure
facti diſſerere. quidam achӕorum & initio eam ſe rem aſpernatos teſtabantur & tunc pertinaciam incre/
pabant prӕtoris: auctoribuſq; iis decretum eſt ut. T. Quintio ea res permitteretur. Erat Quĩtius ſicut ad/
uerſantibus aſper ira: ita ſi crederes: idem placabilis omiſſa contentione uocis uultuſq;. Si utilem: inq̄t poſ
ſeſſionem eius inſulӕ cenſerem achӕis eſſe: auctor eſſem ſenatui. Popu. q;. Roma. ut eam uos habere ſine/
ret: cӕterum ſicut teſtudinem: ubi collecta in ſuum tegumen eſt: tutam ad omnis ictus uideo eſſe: ubi exi/
ret partes aliquas: quodcunq; nudabit: obnoxium atq; infirmum hēre: haud diſſimiliter uos achӕi clau/
ſis undiq; mari quod intra Peloponneſum ē termino: ea & iungere uobis: & iuncta tueri facile ſimul aui
ditate plura amplectendi hinc excedatis: nuda uobis oĩa quӕ extra ſint: & expoſita ad oẽs ictus eē. Aſſen/
tiente oĩ cõcilio nec Diaphane ultra tēdere zacynthus romanis tradit̃. Per idē tp̄s Philippus rex proficiſcē

zacyn. roma. po. addicitur

tem conſulem ad Naupactum p̄cunctatus ſi ſe interim: q̄ defeciſſent ab ſocietate romana urbes recipere uel
let: p̄mittente eo ad Demetriadē copias admouit: haud ignarus quanta ibi conturbatio eſſet: deſtituti enim
ab omni ſpe cum deſertos ſe ab Antiocho ſpem nullam in ӕtolis eſſe cernerēt: dies uocteſq; ut Philippi ho
ſtis aduentum aut infeſtiorem etiam quo iuſtius irati erant romanoꝝ expectarent: turbӕ erant ibi incon/
ditӕ regiorum: qui primo pauci in p̄ſidio relicti: poſtea plures pleriq; inermes ex p̄lio aduerſa fuga dela
ti: nec uirium: nec animi ſatis ad obſidionē tolendarum habebant. Itaq; prӕmiſſis a Philippo: q ſpem ipe
trabilis ueniӕ oſtendebant: reſponderunt petere portas regi ad primum eius ingreſſum: principes quidā
urbe exceſſerunt. Eurylochus mortē ſibi conſciuit. Antiochi milites: ſic enim pacti erant: p Macedoniam
Thraciamq; proſequentibus macedonibus: nequis eos uiolaret. Lyſimachiam deducti ſunt. Erant & pau
cӕ naues Demetriade: quibus prӕerat Iſidorus. eӕ quoq; cum prӕfecto ſuo dimiſſӕ ſunt: inde Dolopiam
& Apanthiā: & Perrhebiӕ quaſdam ciuitates recepit. Dum hӕc a Philippo geruntur. T. Quintius re/
cepta zacyntho ab achaico concilio Naupactum traiecit: quӕ iam per duos menſes: ſed iam prope
excidium erat: oppugnabatur: & ſi capta ui foret: omne ibi nomen ӕtolorum ad internicionem uide/

batur uenturum: cæterum q̄q̄ merito iratus erat ætolis: quod ſolos obtrectaſſe gloriæ ſuæ: cum liberaret
Græciam: meminerat & nihil auctoritate ſua motos eſſe: cum quæ tum maxime acciderant caſura: p̄mo-
nens a furioſo incepto eos deterrere: tñ ſui maxime operis eſſe credens nullam gentem liberatæ a ſe Græ-
ciæ funditus euerti: obambulare muris: ut facile noſceret̄ ab ætolis: cœpit. Cōfeſtim a primis ſtationibus
cognitus eſt: uulgatūq; per oēs ordines Quintium eſſe: itaq; cōcurſu facto undiq; in muros manus ꝓ ſe
quiſq; tendentes cōſonante clamore nominatim Quintium orare: ut opem ferret: ac ſeruaret. Et tū qdē: q̄q̄
moueretur his uocibus: manu tñ annuit: quidnā opis in ſe eſſet: cæterū poſteaq̄ ad cōſulem uenit: utrū fal-
lit: inquit: te. M. Atili: quid agatur? an cum ſatis prouideas: nihil id magnopere ad ſummam reipu. per-
tinere cenſes? Erexerat expectatione conſulem: & qnin expromis: inquit: quid rei ſit? Tum quintius ecqd
uides te deuicto Antiocho in duabus urbibus oppugnandis tp̄s terere: cum iam prope annus circūactus
ſit imperii tui: Philippum aūt: qui non aciem: non ſigna hoſtium uidit: non ſolū urbes: ſed tot iam gētes
Athamaniam Perrhebiā Aperanthiā: Dolopiam ſibi adiunxiſſe? atqui non tñ intereſt noſtra ætolorum
opes ac uires minui: quantum non ſupra modum Philippum creſcere: & uictoriæ tuæ præmium te mili
teſq; tuos nondum tot urbes: quot Philippum gentes Græciæ haberent. Aſſentiebatur his conſul: ſed pu-
dor: ſi irrito incepto abſcederet obſidione: occurrebat: tota inde Quintio res permiſſa eſt. Is rurſus ad eam
partem muri: qua pauloante uociferati ætoli fuerant: redit: ibi cum impenſius orarent: ut miſereretur gen
tis ætolorum: exire aliquos ad ſe iuſſit. Phaneas ipſe principeſq; alii extemplo egreſſi ſunt. Quibus ꝓuo-
lutis ad pedes: fortuna: inquit: ueſtra facit: ut & iræ meæ: & orationi tempora euenerint: quæ prædixi euē
tura: & ne hoc quidem reliqui uobis eſt: ut indignis accidiſſe ea uideantur ego tamen ſorte quadam nutri
endæ Græciæ datus: ne ingratis quidem benefacere abſiſtam: mittite oratores ad cōſulem: qui inducias tā
tum temporis petant: ut mittere legatos Romam poſſitis: per quos ſenatui de uobis permittatis ego apud
conſulem defenſor deprecatorq; uobis adero. Ita ut cenſuerat Quintius: fecerunt: nec aſpernatus eſt legatio

Soluit naupactū obſidioē

nem conſul: induciiſq; in diem certam datis: qua legatio renūciari ab Roma poſſet: ſoluta obſidio & exer
citus in Phocidem miſſus Conſul cum. T. Quintio ad achaicum concilium Aegium traiecit: ibi de æto-
lis: & de exulibus lacedæmoniorum reſtituendis actum: & neutra perfecta ſunt: quia ſuæ gratiæ reſerua-
ri ea achæi per ſe ipſi: q̄ per romanos maluerunt achaico contribui concilio. Epirotarum legati ad concili
um uenerunt: quos non ſincæra fide in amicitia fuiſſe ſatis cōſtabat: militem tamen nullum Antiocho de-
derant: pecunia iuuiſſe eum inſimulabantur: legatos ad regem ne ipſi quidem miſiſſe inficiebantur: Iis pe
tentibus in amicitia priſtina eſſe liceret: reſpōdit conſul ſe utrū hoſtium: an pacatorū eos numero haberet:
nōdū ſcire: ſenatū eius rei iudicē fore: integrā ſe cām eorū Romā reiicere: inducias ad id dierū. xc. dare: epi-
rotæ romā miſſi ſenatū adierūt: reſponſum datū eſt: quo ueniā impetraſſe non cām ꝓbaſſe uideri poſſent.

Et Philippi regis legati ſubidem tēpus in ſenatum introducti gratulantes de uictoria: iis petentibus ut

Finis belli in græcia aduerſus Antiochum geſti

ſibi ſacrificare in capitolio donūq; ex auro liceret: ponere in æde Iouis Opt. Max. permiſſum ab ſenatu. c.
pondo coronā aureā poſuerunt: Nō reſponſum ſolum benigne legatis eſt: ſed Philippi quoq; filius Deme
trius q obſes Romæ erat: ad patrē: reducendus legatis datus ē. Bellum qd̄ Antiocho rege in Græcia geſtū
eſt: a. M. Attilio conſule hunc finē habuit. Alter cōſul. P. Cornelius Scipio Galliā ꝓuinciā ſortitus: priuſ-
quā ad bellum qd̄ cū boiis gerēdū erat: ꝓficiſceretur: poſtulauit ab ſenatu: ut pecunia ſibi decerneretur ad
ludos: quos prætor in Hiſpania inter ipſum diſcrimē pugnæ uouiſſet. Nouū atq; iniquū poſtulare eſt ui
ſus: cenſuerunt ergo quos ludos inconſulto ſenatu ex ſua unius ſn̄ia uouiſſet: eos ut manubiis: ſiquam pe-
cuniam ad id reſeruaſſet: uel ſua ipſe impenſa faceret: eos ludos p dies. x. P. Cornelius fecit. Per idē fere tē-
pus ædes matris magnæ deæ dedicata ē: quam deam is. P. Cornelius aduectam ex Aſia. P. Cornelio Sci-
pione cui poſt Africano fuit cognomen. P. Licinio conſulibus in palatiū a mari detulerat. Locauerāt ædē

Megaleſia

faciendam. M. Liuius. C. Claudius cenſores. M. Cornelio. T. Sempronio conſulibus: tertio decimo āno:
poſteaquā locata erat: dedicauit eam. M. Iunius Brutus: ludiq; ob dedicationē eius facti: quos primos
ſcænicos fuiſſe Antias Valerius eſt auctor megaleſia appellatos. Itē iuuentutis ædē in circo maximo. C.
Licinius Lucullus duumuir dedicauit: uouerat eā ſedecim annis ante. M. Liuius conſul quo die Aſdruba
lem exercitumq; eius cecidit: idē cenſor eam faciendam locauit. M. Cornelio. T. Sempronio conſulibus:
huius quoque dedicandæ cauſa ludi facti: & omnia cum maiore religione facta: quod nouum cum An-
tiocho inſtabat bellum. Principio eius anni: quo hæc profecto ad bellum. M. Attilio manente adhuc Ro
mæ. P. Cornelio conſule agebant̄: boues duos domitos in carinis p ſcalas ꝑueniſſe in tegulas ædificii pro
ditum memoriæ eſt: eos uiuos cōburi: cineremq; eorum deiici in tyberim aruſpices iuſſerunt. Taracinæ

ꝓdigia

& Amiterni nunciatum eſt aliquotiens lapidibus pluuiſſe. Minturnis ædē Iouis & tabernas circa forum
de cælo tactas eſſe. Vulturni in oſtio fluminis duas naues fulmine ictas conflagraſſe. Eorum prodigiorū
cā libros ſibyllinos ex ſenatuſconſulto decēuiri cū adiſſent: renunciarunt ieiuniū inſtituēdum Cereri eē: &
id quinto quoq; anno ſeruandum: & ut nouendiale ſacrum fieret: & unum diē ſupplicatio eſſet: coronati
ſupplicarent: & conſul. P. Cornelius: quibus diis: quibuſq; hoſtiis edixiſſent decēuiri: ſacrificaret. Placatis
diis nunc uotis rite ſoluendis: nunc prodigiis expiandis in prouinciam ꝓficiſcitur cōſul: atq; inde. Gn.
Domitium proconſulē dimiſſo exercitu Romā decedere iuſſit: ipſe in agrum boiorum legiones induxit
Subidem fere tp̄s ligures lege ſacrata coacto exercitu: nocte īprouiſo caſtra. Qu. Minutii ꝓcōſulis aggreſ
ſi ſunt. Minutius uſq; ad lucē ītra uallū militē inſtructū tenuit: intētus ne qua trāſcēderet hoſtis munimē
ta: prima luce duabus ſimul portis eruptionē fecit: nec prio īpetu: qd̄ ſperauerat: ligures pulſi ſunt: duas am

pliꝰ horas dubium certamē ſuſtinuere: poſtremo cum alia atq; alia agmina erumperent: & integri feſſis
Ligurum cædes
ſuccederent ad pugnam: tandem ligures inter cætera etiam uigiliis confecti terga dederunt: cæſa ſuper quat
tuor millia hoſtium: ex romanis ſociiſq; minus trecentum perierunt. Duobus fere poſt menſibus. P. Cor
nelius cum boiorum exercitu ſignis collatis egregie pugnauit: duo detriginta millia hoſtium cæſa Antias
Valerius ſcribit: capta tria millia: &. cccc. ſigna militaria. cxxvii. ex uictoribus mille &. cccc. lxxxxvi. ceci
diſſe. Vt in numero ſcriptoris parum fidei ſit: quia in augendo eo non alius intemperantior eſt: magnam
Gallorū cædes
uictoriam fuiſſe apparet: quod & caſtra capta ſunt: & boii poſt eam pugnam extemplo dediderunt ſeſe: &
quod ſupplicatio eius uictoriæ cauſa decreta ab ſenatu: uictimæq; maiores cæſæ. Per eoſdem dies. M. Ful
uius Nobilior ex ulteriore Hiſpania ouans urbem eſt ingreſſus: argenti tranſtulit decem millia pondo: bi
gati argenti. cxxx. auri. cxxvi. P. Cornelius conſul primo obſidibus a boiorum gēte acceptis: agri parte fe
re dimidia eos mulctauit: quo ſi uellet. popu. roma. coloniam mittere poſſet: inde Romam ut ad trium
phum haud dubium decedens exercitum dimiſit: & adeſſe Romæ ad diem triumphi iuſſit. Ille poſtero
die quam uenit ſenatu in ædem Bellonæ uocato: cū de rebus ab ſe geſtis diſſeruiſſet: poſtulauit: ut ſibi tri
umphanti liceret in urbem inuehi. P. Sempronius Bleſus tribu. ple. non negandum Scipioni: ſed differē
dum honorem triumphi cenſebat: bella ligurum gallicis ſemper iuncta fuiſſe: eas inter ſe gentes mutua ex
propinquo ferre auxilia: ſi. P. Scipio deuictis acie boiis: aut ipſe cum uictore exercitu in agrum ligurum
tranſiſſet: partem autem copiarum. Qu. Minutio miſiſſet: qui iam tertium ibi annum dubio retineret bel
lo: debellari cum liguribus potuiſſe: nunc ad triumphum frequentandum deductos eſſe milites: qui egre
giam nauare operam reipu. potuiſſent: poſſent etiam: ſi ſenatus: quod feſtinatione triūphi prætermiſſum
eſſet: id reſtituere differendo triumpho uellet: iuberent conſulem cum legionibus redire in prouinciam: da
re operam ut ligures ſubigantur: niſi illi cogantur in ius dicionemq; popu. Roma. ne boios quidem quie
turos: aut pacem: aut bellum utrobiq; habenda: deuictis liguribus paucos poſt menſes per conſulem. P.
Diſceptatio tri. pl. & ſcipionis de triumpho
Cornelium multorum exemplo: qui in magiſtratu non triumphauerunt: triumphaturum eſſe. Ad ea cō
ſul neque ſe ligures prouinciam ſortitum eſſe ait: neq; cum liguribus bellum geſſiſſe: neque triumphum
de iis poſtulare. Qu. Minutium confidere breui ſub actis iis merito triumphum poſtulaturum atq; im
petraturum eſſe: ſe de gallis boiis poſtulare triumphum: quos acie uicerit: caſtris exuerit: quorum gētem
biduo poſt pugnam totam acceperit in deditionem: a quibus obſides abduxerit pacis futurum pignus:
uerum enimuero: illud multo maius eſſe quod tantum numerum gallorum occiderit in acie: quod cum
tot millibus certe boiorum: nemo ante ſe imperator pugnauerit: plus partem dimidiam ex quinquagin
ta millibus hominum cæſam: multa millia capta: ſenes pueroſque boiis ſupereſſe. Itaque id quemquā mi
rari poſſe cur uictor exercitus cum hoſtem in prouincia neminem reliquiſſet. Romam uenerit ad celebrā
dum conſulis triumphum? quorum militum ſi & in alia prouincia opera uti ſenatus uelit: utro tandem
modo promptiores ad aliud periculum: nouumq; laborem ituros credat: ſi perſoluta iis ſine detrectatio
ne prioris periculi laboriſque merces ſit? an ſi ſpē pro re ferentibus dimittant iam ſemel in prima ſpe decep
tos? Nam quod ad ſe attineat ſibi gloriæ in omnem uitam illo die ſatis quæſitum eſſe: quo ſe uirum opti
mum iudicatum ad accipiendam matrem idæam miſiſſet ſenatus: hoc titulo & ſi nec conſulatus: nec tri
umphus adiicitur: ſatis honeſtam honoratamque. P. Scipionis Naſicæ imaginem fore. Vniuerſus ſena
Scipioni Naſica de boiis triūphat
tus non ipſe modo ad decernendum triumphum conſenſit: ſed etiam tribu. ple. auctoritate ſua compulit
ad remittendam interceſſionem. P. Cornelius conſul triumphauit de boiis: in eo triumpho gallicis carpē
tis arma ſignaq; & ſpolia omnis generis tranſuexit: & uaſa ænea gallica: & cum captiuis nobilibus equo
rum quoq; captorum gregem traduxit: aureos torques tranſtulit. Mccccxx. ad hæc auri. cclv. argenti inſe
cti factiq; in gallicis uaſis non infabre ſuo more factis. ccxl. pondo bigatorum nummorum: ccxxxiii. mi
litibus: qui currum ſecuti ſunt: centenos: uicenos: quinos aſſes diuiſit: duplex centurioni: triplex equiti. po
ſtero die concione aduocata de rebus ab ſe geſtis: & de iniuria tribuni bello alieno ſe illigantis ut ſuæ ui
ctoriæ fructu ſe defraudaret: cum diſſeruiſſet: milites exauctoratos dimiſit. Dum hæc in Italia geruntur.
Antiochus Epheſi ſecurus admodum de bello romano erat tanquam non tranſituris in Aſiam romanis.
Quam ſecuritatem ei magna pars amicorum aut per errorem aut aſſentando faciebat. Annibal unus: cu
ius eo tempore ut maxima apud regem auctoritas erat: magis admirari ſe aiebat: quod iam non in Aſia
eſſent romani: q̄ uenturos dubitabat: propius eſſe ex Græcia in Aſiam: quam ex Italia in Græciam traii
cere: & multo maiorem cauſam Antiochum quam ætolos eſſe: neq;. n. mari minus quam terra pollere ro
mana arma: iampridem claſſem circa Maleum eē: audire ſeſe nuper nouas naues nouumq; imperatorem
rei gerendæ cā ex Italia ueniſſe. Itaq; deſineret Antiochus pacem ſibi ipſe ſpe uana facere in Aſia: & de ipſa
Aſia breui terra mariq; dimicandum ei cum romanis eſſe: & aut imperium adimendum orbem terrarum
affectantibus: aut ipſi regnum amittendum. Vnus uera & ꝓuidere & fideliter prædicere uiſus: itaq; ipſe
rex nauibus: quæ paratæ inſtructæq; erant Cherſonneſum petit: ut ea loca: ſi forte terra uenirent romani:
præſidiis firmaret: cæteram claſſem Polyxenidam parare & deducere iuſſit: ſpeculatorias naues ad oīa ex
Quæ a Liuio ꝓfecto ſint mari geſta
ploranda circa inſulas dimiſit. C. Liuius præfectus romanæ claſſis cū quinquaginta nauibus tectis profe
ctus ab Roma Neapolin: quo ab ſociis eius oræ cōuenire iuſſerat apertas naues: quæ ex fœdere debebāt.
Siciliā īde petit: fretoq; Meſſanā præteruectus cum ſex punicas naues ad auxilium miſſas accepiſſet: ab
rheginis locriſq; & eiuſdē iuris ſociis debitas exegiſſet naues: luſtrata claſſe ad Lacinium altū petit. Corcy
ram quāprimum Græciæ ciuitatem adit: cum ueniſſet percūctatus de ſtatu belli: nec dum. n. oīa ī Græcia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

perpacata erant: & ubi claſſis romana eẽt poſteaq̃ audiuit circa Thermopylarum ſaltū ĩ ſtationẽ conſulẽ
ac regem eẽ claſſem piræi ſtare rerum cauſa:pergit ꝑtinus nauigare Peloponeſum:tamẽ Zacynthūq;:quia
partis ætolorum maluerant eſſe:protinus depopulatus Maleum petit:ꝓſpera nauigatione uſus paucis die
bus Pyræum ad ueterẽ claſſem peruenit. Ad Scyllæum Eumenes rex cum tribus nauibus occurrit:cum Ae
ginæ diu incertus cõſilii fuiſſet:utrū ad tuendum rediret regnū(audiebat.n. Antiochū Epheſi nauales ter/
reſtreſq; parare copias(an nuſquā abſcederet ab romanis:ex quorum fortuna ſua pẽderet. A. Pyræo. A.
Acilius traditis ſeceſſori quinq; & . xx. nauibus tectis Romā ẽ profectus. Liuius una &. lxxx. roſtratis na
uibus multis præterea minoribus:q̃ aut apertæ roſtratæ aut ſine roſtris ſpeculatoriæ erant. Delum traiecit
Eo tẽpore cõſul Attilius Naupactū oppugnabat. Liuiū deliberãtẽ aliquot dies:ut ẽ uẽtoſiſſima regio:ĩter
Cycladas fretis aliis minoribus diuiſas:aduerſi uẽti tenuerũt. Polyxenidas certior per dipoſitas ſpeculato/
rias naues factus Deli ſtare romanā claſſem nũcios ad regẽ miſit:quo omiſſis:quæ in Helleſpõto agebat cũ
roſtratis nauibus quãtū accelerare potuerat. Epheſum redit: & cõciliū extẽplo habuit faciẽdū: ne periculū
naualis certaminis foret. Polyxenidas negabat ceſſandū: & utiq; prius cõfligendum:qua claſſis Eumenis
& rhodiæ naues coniungerẽtur romanis:ita numero ferme ĩpares futuros:ipſum cæteris oĩbus ſupiorem
eẽ celeritate nauiū & uarietate auxiliorum:nā & romanas naues cũ ipſas ĩſcite factas ĩmobiles eẽ:tum ẽt ut q̃
ĩ terram hoſtiū ueniãt oneratas cõmeatu uenire:ſuas aũt ut pacata oĩa circa ſe relinquẽtes nihil ꝑter militẽ
atq; arma habituras. multū etiam adiuturam noticiā maris terrarumq; & uẽtorū:q̃ oĩa ignaros turbatu/
ra hoſtes eẽnt. Mouit oẽs auctor conſilii:q & re cõſilium executurus erat:biduum ĩ apparatu morati ter/
tio die. c. nauibus:quarum. lxx. tectæ cæteræ aptæ minores oẽs ferme erant profecti Phoceam petierunt:
inde cũ audiſſet appropinquare iam romanam claſſem rex quia non interfuturus nauali certamini erat.
Magneſiam:quæ ad Sipilū ẽ:cõceſſit ad terreſtres copias comparandas:claſſis ad Cyſſontem portum ery/
thræorum tanquam ibi aptius expectatura hoſtẽ contẽdit. Romani ubi primum aquilones ceciderant(nā
q; per aliquot dies)tenuerant ab Delo Panas portum chiorum ĩ ægæum mare uerſum petunt inde ad ur Et ſi apd
bem circũegere naues commeatuq; ſumpto phoceam traiiciunt. Eumenes Eleum ad ſuam claſſem profe Liuiū pe/
ctus paucis poſt inde diebus cum quattuor & uiginti nauibus tectis:apertis pluribus paulo:a Phocea ad ne nouū
romanos parantes inſtruenteſq; ſe ad naualecertamen rediit. Inde. c. quinquaginta tectis nauibus:apertis ſit tamen
ferme. l. ꝑfecti:pĩo aq̃lonibus trãſuerſis cũ urgerentur in terrã:cogebantur tenui agmine prope in ordinẽ Vide ne
ſingulæ naues ire:deinde ut lenita paulum uis genti eſt ad Coricum portum:qui ſuper Cyſſontem eſt: co/ denuo
nati ſunt traiicere. Polyxenidas ut appropinquare hoſtes allatum eſt: occaſione pugnandi lætus:ſiniſtrum potiuſq̃
ipſe cornu in altum extendit:dexterum cornu præfectos nauium ad terram explicare iubet:æqua fronte duo ſit le/
ad pugnam procedebat. Quod ubi uidit romanus uela contrahit:maloſq; inclinant: & ſimul armamenta gendum
componens opperit̃ ĩſequentes naues. Iam fere. xxx. in frontem erant:q̃bus ut æquaret leuum cornu: do/
lonibus erectis altum petere ĩtendit:iuſſis q ĩſequebantur ac uerſus dexterum cornu ꝓpe terram ꝓras diri/
gere. Eumenes agmen cogebat:cæterum ut demẽdis armamẽtis tumultuari primum cœptum ẽ: & ipſe quã
ta maxime celeritate põt:concitat naues. Iam oẽs in cõſpectu erant:duæ punicæ naues antecedebant roma/
nā claſſem q̃bus obuiæ tres fuerunt regiæ naues: & ut in numero impari duæ regiæ unam circũſiſtunt: &
primum ab utroq; latere remos defringunt:deinde tranſcendunt armati: & deiectis cæſiſq; propugnatori/
bus nauem capiunt:una quæ pari marte concurrerat:poſteaq̃ captam alterã nauem uidit:priuſquā ab tri/
bus ſimul circũueniret̃:retro ad claſſem refugit. Liuius ĩdignatione accenſus ꝑtoria naue in hoſtes tẽdit ad
uerſus quem eadẽ ſpe duæ:q̃ punicam unam nauẽ circũuenerãt:cum inferrent̃:dimittere in aquam remos Art̃ ꝑto
ab utroq; latere remiges ſtabiliẽdæ nauis cauſa iuſſit: & ĩ aduenietes hoſtium naues ferreas manus iniicere riæ nauis
& ubi pugnam pedeſtri ſimilem feciſſet meminiſſe romanæ uirtutis:nec pro uiris ducere regia mancipia: ſucceſſum
haud paulo facili⁹ q̃ ante duæ unam:tunc una duas naues expugnauit:cepit q;: Et iam claſſes unde quaq;
concurrerant: & paſſim, permixtis nauibus pugnabatur. Eumenes qui commiſſo certamine aduenerat: ut
aduertit leuum cornu hoſtium ab Liuio turbatū:dexterum,ipſe ubi æqua pugna erat: inuadit nec ita multo
poſt primum ab leuo cornu fuga cœpit. Polyxenidas. n. ut uirtute militum haud dubie ſuperari ſe uidit: Naualis
ſublatis dolonibus effuſe fugere intendit:mox idẽ: & q ꝓpe terrã cum Eumene contraxerant certamen fe/ ro. uicto/
cerunt. Romani & Eumenes quoad ſufficere remiges potuerũt: & ipſe erant extremi agminis uexandi:ſa/ ria.
tis pertinaciter ſecuti ſunt:poſteaq̃ celeritate nauiū utpote leuium ſuas cõmeatu onuſtas eludi fruſtra ten/
dentes uiderunt:tãdẽ abſtiterunt. xiii. captis nauibus cum milite ac remige. x. demerſis:romanæ claſſis una
punica nauis in primo certamine ab duabus circũuenta periit. Polyxenidas nõ priuſquā in portu Epheſi
fugæ finem fecit romani eo die:unde egreſſa regia claſſis erat:manſerunt:poſtero die hoſtem perſequi intẽ/
derũt:medio fere ĩ curſu obuiæ fuere iis quiq; &. xx. tectæ rhodiæ naues cũ Pauciſtrato ꝑfecto claſſis:iis
adiunctis Epheſum hoſtẽ perſecuti ante hoſtiū portus acie ĩſtructa ſteterunt:poſteaq̃ confeſſionem uictis
ſatis expreſſerunt: rhodii & Eumenes domos dimiſſi. Romani Chiū petẽtes Penicuncte primum portu ery/ L. Corne/
thræo prætereuecti nocte anchoris iactis:poſtero die in inſulam ad ipſam urbem traiecerunt: ubi paucos lius Sci/
dies remige maxime refeciẽdo morati phoceã trãſmittunt:ibi relictis ad ꝑſidiū urbis quattuor q̃nqueremi pio. C.
bus ad cãnas claſſis uenit: & cum iam hyemis appeteret:foſſa ualloq; circundatis naues ſubductæ. Exitu Lællius
ãni comitia Romæ habita:quibus creati cõſules. L. Cornelius Scipio: &. C. Lællius Africanus intuẽtibus africanus
cunctis ad finiendum cum Antiochum bellum. Poſtero die prætores creati. M. Arũculeius. Gn. Fuluius. conſ.
L. Aemylius. P. Iunius. C. Antiſtius Labeo.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

TITI LIVII PATAVINI HITORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO. LIBER SEPTIMVS.

CORNELIO Scipione. C. Lællio conſulibus nulla'prius ſecundum legationem
acta'in ſenatu res quam de ætolis: & legati eorum inſtitere: quia breuem inducia/
rum diem habebaut: & ab. T. Quintio: q tum Romam ex Græcia redierat: adiu
ti ſunt: ætoli: ut qbus plus in miſericordia ſenatus: qui in cauſa ſpei eſſet: ſupplici
ter egerunt ueteribus benefactis noua penſantes maleficia. Cæterum & præſentes
interrogationibus undiq; ſenatorum confeſſionem magis noxæ: q̄ reſponſa ex/
primentium fatigati ſunt: & excedere curia iuſſi magnum certamen p̄buere. Plus
ira quam miſericordia in cauſa eorum ualebat: quia non ut hoſtibus modo: ſed
tanq̄ indomitæ & inſociabili genti ſuccenſebant. Per aliquod dies cum certatum eſſet: poſtremo neq; dari:
neq; negari pacem placuit: duæ conditiones iis latæ ſenatui liberum arbitrium de ſe permitterent: uel mil/
le talenta darent eoſq; amicos uel inimicos haberēt. Exprimere cupientibus: quarum rerum in ſe arbitriū
ſenatui permitterent: nihil certi reſponſum eſt. Ita infecta pace dimiſit: urbe eodem. Italia. xv. dies excedere
iuſſi. Tum de conſulum prouinciis inceptum agi eſt: ambo Græciā cupiebant: multum Lællius in ſena/
tu poterat: is cum ſenatus aut ſortiri aut comparare inter ſe prouincias conſules iuſſiſſet: elegantius factu/
Scipioni græcia ꝓuincia decreta. ros dixit: ſi iudicio patrum: q̄ ſorti eum rem permiſiſſent. Scipio reſponſo ad hoc dato cogitaturum qd
ſibi faciendum eſſet: cum fratre uno locutus iuſſuſq; ab eo permittere audacter ſenatui: renūciat collegæ fa
ctuꝝ ſe: q d is cēſeret. Cum res aut noua aut uetuſtate exemplorum memoriæ iam exoletæ relata expecta/
tione certaminis ſenatum crexiſſe. P. Scipio Africanus ait: ſi. L. Scipioni fratri ſuo ꝓuinciam Græciā de/
creuiſſent: ſe legatū iturum. Hæc uox magno aſſenſu audita ſuſtulit certamē: experiri libebat: utrum plus
regi Antiocho in Annibale uicto: an in uictore africano conſuli legionibuſque romanis auxilii foret: ac
prope oēs Scipioni Græciam. Lellio Italiā decreuerunt: ꝑtores ide prouincias ſortiti ſunt. M. Aurūculei⁹
urbanam. L. Aemyllius'regillus claſſem. P. Iunius Brutus tuſcos. Gn. Ful. Apuliam & Brutios. C. Anti/
ſtius Siciliam: Conſuli deinde: cui Græcia prouincia decreta erat: ad eum exercitum: quem a. M. Attilio
(duæ aūt legiones erāt) accepturus eſſet: ī ſupplemētum addita peditum ciuiū romanoꝝ triamillia: eqtes
cētum: & ſocium latini nominis qnquemillia: eqtes. cc. & adiectū ut cū ī prouinciā ueniſſet: ſi e republica
uidereť eſſe: exercitum ī aſiam traiicere: alteri coſuli totus nouus exercitus decretus: duæ legiones romanæ
& ſocium latini noīs. xv. millia peditū: eqtes. cc: Exercitum ex liguribus. Qu. Minutius (iam. n. cōfectā
prouinciā ſcripſerat & liguꝝ oē nomē in deditionem ueniſſe) traducere ī boios: &. P. Cornelio ꝓconſuli
tradere iuſſus: ex agro: quo, uictos bello mulctauerat boios: deductæ urbanæ legiōes: q̄ priore anno con/
Prouīciarum ordinatio. ſcriptæ erāt. Gn. Fuluio ꝑtori datæ: & ſocium ad latini noīs peditum. xv. millia: eq tes. cc. ad appulliam
brutioſq; obtinendos. A. Cornelio ſuperioris anni prætori. q brutios cum exercitu obtinuerat: impatū: ſi
ita conſuli uideretur: ut legiones ī Aetoliam traiectas. M. Attilio traderet: ſi is manere ibi uellet. ſi Attilius
redire Romam mallet: ut. A. Cornelius cum eo exercitu ī ætolia remanere. C. Antiſtium Labeonem pro/
uinciam Siciliam exercitūq; ab. L. Aemilio accipere placuit: & in ſupplementum ſcribere ex ipſa prouin/
cia ſi uellet: peditum duomillia & centum equites. Iunius Brutus conſulis exercitum nouum: legionem
unam romanam: & decemmillia ſocium ac latini nominis ſcribere & quadringentos equites. L. Amyli/
us: cui prouincia maritima erat: uiginti naues longas & ſocios nauales a. M. Iunio prætore ſeperioris
anni accipere'iuſſus: & ſcribere ipſe nauales ſocios mille peditum: cum iis nauibus militibuſq; in Aſiam
proficiſci: & claſſem a. C. Liuio accipere. Duas Hiſpanias Sardiniamq; obtinentib⁹ prorogatum in annū
imperiū eſt: & iidē exercitus decreti. Siciliæ Sardiniæq; binæ eo anno decimæ frumenti īpetratæ: ſiculū oē
frumētū in Aetoliā ad exercitum portari iuſſum: ex Sardinia pars Romā: ps ī Aetoliā eodē: quo ſiculum.

Prodigia Priuſquā cōſules in ꝓuinciā ꝓficiſcerētur: ꝓdigia ꝑ pōtifices ꝓcurari placuit. Romæ Iunonis Lucinæ
tēplum de cælo tactum erat: ita ut faſtigium ualuæq; deformarentur. Puteolis pluribus locis murus &
porta fulmine icta: & duo homines exanimati: Nurſiæ ſereno ſatis conſtabat nibum ortum: ibi quoq;
duos liberos homines exanimatos. Terram apud ſe pluuiſſe tuſculani nunciabant: & reatini mulam in
agro ſuo peperiſſe. Ea procurata: latinæq; īſtauratæ: quod laurentibus carnis: quæ dari deberet data nō fue
rant ſupplicatio quoq; eoꝝ religiōis cauſa fuit qbus diis decemuiri ex libris: ut ſacra fierent: ediderunt de
Fornix Scipiōis. cem ingenui: decem uirgines: patrimi omnes: mariq; ad id ſacrificium adhibiti. & decemuiri nocte laten/
tes rem diuinam fecerunt. P. Cornelius Scipio africanus: pr uſq̄ proficiſceretur: fornicem in capitolio ad/
uerſus uiam: qua ī capitoliū aſcenditur: cum ſignis ſeptem auratis: duobus equis': marmorea duo labra
ante fornicem poſuit per eoſdem dies principes ætolorum tres. &. xl. inter quos democritus & frater eius
erant: ab duabus cohortibus miſſis a. M. Attilio Romam deducti: & in latumias coniecti ſunt: cohortes
inde ad exercitum redire. L. Coenelius conſul iuſſit: legati ad Ptolemæo & Cleopatra regibus Aegypti gra
tulantes: quod. M. Attilius conſul antiochum regem Græcia expuliſſet: uenerunt: adhortanteſq; ut in Aſi
am exercitum traiicerent: omnia perculſa metu non in Aſia modo: ſed etiam in Syria eſſe reges ægypti ad
ea quæ cenſuiſſet ſanatus: paratos fore. Græciæ rebus actæ: legatis munera dari iuſſa: in ſingulos quater/
num millium æris. L. Cornelius conſul pactis: q̄ Romæ agenda erant: pro cōtione edixit: ut milites quos
ipſe ī ſupplementum ſcripſiſſe: quiq; in brutiis cum Aulo Cornelio proꝑtore eſſent: ut biduo omnes idi/
bus quintilibus Brunduſium conuenirent: itē tres legatos nominauit Sex Digitium. Lucium apuſtium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

C. Frabriciū luſciniū: q ex ora maritima undiq; naues Brūduſium cōtraherēt: & oībus iam pactis paluda
tus ab urbe eſt ꝓfectus ad. v. milia uoluntarioꝝ ex romanis ſociiſq;: q emerita ſtipēdia ſub īpatore. P. Afri
cano habebāt: p̄ſto fuere exeūti cōſuli: & noīa dederunt: Per eos dies: qbus eſt ꝓfectus ad bellum cōſul: lu
dis apollinaribus ad qntū idus qntiles cælo ſereno īterdiu obſcurata eſt lux: cū luna ſub orbē ſolis ſubiſſet.
Et. L. Aemylius Regillus: cui naualis ꝓuincia euenerat: eodē tpe ꝓfectus. L. Aurūculeio negotiū ab ſenatu Ratio ſo/
datū ē ut. xxx. qnqueremes faceret: qa fama erat antiochū poſt p̄lium nauale maioré claſſē aliquāto repa laris eclip
rare. ætoli: poſteaq̄ legati ab Roma retulerunt nullā ſpē pacis eſſe: q̄q̄ oīs ora miritima eoꝝ: q in pelopō/ ſis.
neſum uerſa eſt: depopulata ab achæis erat: p̄iculi magis quā dāni memores ut romanis īterclūderēt iter
coracē occupauerūt montē: neq;. n. dubitabāt ad oppugnationē Naupacti eos pricipio ueris redituros eē
attilio: qa id expectari ſciebat: ſatius uſum eſt inopinatā aggredi rē: & lamiā oppugnare: nā & a Philippo
ꝓpe ad excidiū adductos eē: & tūc eo īpo: qđ uihil tale timerēt: opprimi icautos poſſe. Profectus ab Ela/
tia primū in hoſtiū terra circa ſperchiū amnē poſuit caſtra: īde nocte motis ſignis prima luce corona mœ
nia eſt aggreſſus: magnus pauor ac tumultus ut ī re improuiſa fuit: cōſtātius tamē: quā quis facturos cre
deret in tā ſnbito p̄iculo: cū uiri ꝓpugnarēt: fœminæ tæla oīs generis ſaxaq; in muros gererēt: multifariā
ſcalis appoſitis urbē eo die defenderūt. attilius ſigno receptui dato ſuo in caſtra medio ferme die reduxit:
& quidē cybo & quiete refectis corporibus: priuſquā p̄toriū dimitteret: denūciauit: ut ante lucē armati pa
ratiq; eēnt: niſi expugnata urbe ſe eos in caſtra nō reductuꝝ. Eodē tpe: quo pridie pluribns locis aggreſ/
ſus: cū oppidanos iā uires: iā tæla: iā ante oīa aīus deficeret ītra paucas horas urbē cepit. Ibi partim diuæn
dita partim diuiſa p̄da: Cōſilium habitū: quid deīde faceret: nemini ad Naupactū iri placuit occupato ad
coracē ab ætolis ſaltu: ne tn̄ ſegnia æſtiua eēnt: & ætoli īpetratā pacē ab ſenatu nihilo mius ꝑ ſuā cūctatio/
nē haberēt. oppugnare attilius amphiſam ſtatuit: ab Heraclea ꝑ oetā exercitus eo ductus. Cū ad mœnia ca
ſtra poſuiſſet nō corona ſicut lamiā: ſed operibus oppugnare urbē ē adortus: pluribus ſimul locis aries ad Lamia a
mouebat̃: & cū quaterent̃ muri: nihil aduerſus tale machinationis genus parare aut cōminiſci oppidani ro. capit̃.
conabant̃: oīs ſpes in armis & audacia erat: eruptionibus crebris & ſtationes hoſtium & eos ipſos: qui cir
ca opa & machinas erant: turbabant: multis tamē locis decuſſus murus erat: cum allatum eſt ſucceſſorem
Apolloniæ expoſito exercitu per Epirum ac Theſſaliā uenire: cū tribuſmillibus peditū & qngētis eqtibus
conſul ueniebat: iam in ſinum maliacum uenerat: & p̄miſſis Hypatam: q tradere urbem iuberent: poſteaq̄
reſponſnm eſt nihil niſi ex cōmuni ætolorū decreto facturos: ne teneret ſe oppugnatio Hypatæ nondum
Amphiſa recepta: p̄miſſo fratre africano ampliſſimū agmen ducit. Sub aduētum eorum oppidani relicta
urbe: iam. n. magna ex parte nudata mœnibus erat: in arcem: quam inexpugnabilē habent: oēs armati atq;
inermes conceſſere. Sex millia ferme paſſuum īde poſuit caſtra: eo legati athenienſes primum ad. P. Scipio
nem prægreſſum agmen: ſicut ante dictum eſt: deinde ad conſulem uenerunt deprecantes pro ætolis. Clæ/
mentius reſponſum ab Africano tulerunt: qui cauſam relinquendi honeſte ætolici belli quærens Aſiam &
regem Antiochum ſpectabat: iuſſeratq; athenienſes non romanis ſolum ut pacem bello præferrent ſed etiā
ætolis perſuadere. Celeriter auctoribus atheniēſibus freqns ad Hypatam legatio ætolorum uenit & ſpem
pacis eis ſermo etiam Africani: quem priorem adierunt: auxit: commemorantis multas gentes populoſq;
in Hiſpania primo: deinde in Africa in fidem ſuam ueniſſe: in omnibus ſe maiora clæmentiæ benignitatiſ/
q;: q̄ uirtutis bellicæ monumenta reliquiſſe. Perfecta uidebatur res: cum aditus conſul idem illud reſpōſū
retulit: quo fugati ab ſenatu erant: eo tanq̄ nouo cum icti ætoli eēnt: nihil enim nec legatione atheniēſium
nec placido Africani reſponſo perfectum uidebant: referre ad ſuos dixerunt uelle: reditum inde Hypatam
eſt: nec conſilium expediebatur: nam neq; unde mille talentum daretur: erat: & permiſſo libero arbitrio ne
in corpora ſua ſcæuiretur: metuebant. Venire itaq; eoſdē legatos ad conſulem: & africanum iuſſerunt: & pe
tere: ut ſi dare uere pacem non tantum oſtendere fruſtrantes ſpem miſeroꝝ uellēt. aut ex ſumma pecuniæ
demerent: aut permiſſionē extra ciuium corpora fieri iuberēt: nihil īpetratū ut mutaret conſul: & ea quoq;
irrita legatio dimiſſa eſt. Secuti & athenienſes ſunt: & princeps legationis eorum Euthymedus fatigatos
tot repulſis ætolos & complorantes in utile lamentatione fortunam gētis ad ſpē reuocauit: auctor iducias
ſex menſium petendi ut legatos Romam mittere poſſent: dilationem nihil ad p̄ſentia mala: qppe quæ ulti/
ma eſſent adiecturam: leuari per multos caſus tpe īterpoſito p̄ſentes clades poſſe. Auctore Euthydemo iidē
miſſi: prius. P. Scipione conuēto ꝑ eum īducias tpis eius: qđ petebant: a conſule impetrauerunt: & ſoluta
obſidione Amphiſæ. M. Attilius tradito conſuli exercitu prouincia deceſſit. Et conſul Amphiſa Theſſali/
am repetit: ut per Macedoniam Thraciāq; duceret in aſiā: tum Afticanus fratri iter: qđ inſiſtis. L. Scipio:
ego quoq; approbo: ſed totum id uertitur in uoluntatem Philippi: q ſi imperio noſtro fidus ē: & iter & cō
meatus & omnia: quæ in longo itinere exercitus alunt: iuuantq;: nobis ſuppeditabit: ſi iis deſtituat: nihil ꝑ
Thraciam ſatis habebis: itaq; prius regis aīum explorari placet: opportune explorabitur: ſi nihil ex præ/
parato agentem opprimet qui mittetur. T. Sēpronius Gracchus lōge tū acerrimus iuuenū ad id delectꝰ:
ꝑ diſpoſitos equos prope īcredibili celeritate ab amphiſa inde Elim ē dimiſſus: die tertio Pellam peruenit ī
conuiuio rex erat: & ī multum uini proceſſerat: ea ipſa remiſſio aī ſuſpicionē dēpſit nouare eum quicquā
uelle: & tum quidem comiter acceptus hoſpes poſtero die commeatus exercitui paratos benigne pontes in
fluminibus factos: uias: ubi tranſitus difficiles erāt: munitas uidet: hæc referens eadem: qua ierat celeritate
Thaumaſtis occurrit conſuli. Inde certiore & maiore ſpe lætus exercitus ad p̄parata omnia in macedoni
am peruenit: uenientes regio apparatu accepit: & ꝓſecutus ē rex multa in eo & dexteritas & humanitas ui/

ſa:quæ cōmēdabilia apud africanum erāt uiꝝ:ſicut ad cætera egregiū ita a comitate:q̄ ſine luxuria eēt:nō
auerſum inde non ꝑ Macedoniā modo:ſed ēt Thraciā proſeq̄nte & ꝑparāte oīa Philippo:ad Helleſpontū
Philippi comitas.
ꝑuētum ē. antiochus poſt naualē ad Carichū pugnā cū totā hyemē liberā ī apparatus terreſtres maritimoſ
q; habuiſſet claſſi maxiæ repandæ:ne tota maris poſſeſſione pelleret̄:intentus fuerat:ſuccurrebat ſupatum
ſe cū claſſis abfuiſſet rhodioꝝ:qđ ſi ea quoq; nec cōmiſſuros rhodios:ut iterū morarent̄:certamini adeſſet
magno ſibi nauiū numero opus fore:ut uiribus & magnitudine claſſem hoſtiū æquaret. Itaq; & Anniba
lē ī Syriā miſerat ad phœnicū accerſendas naues. Polyxenidā:quo minus proſpe geſta res erat: eo enixus
& eas:quæ erant:reficere & alias pare naues iuſſit:ipſe ī Phrygia hybernauit undiq; auxilia accerſens:ēt in
Gallogræciā miſerat:bellicoſiores ea tēpeſtate erant gallogræci adhuc nondū exoleta ſtirpe gētis ſeruantes
aīos:filiū Seleucū Aeolide reliquerat cū exercitu ad maritimas continēdas urbes:quas illinc a ꝑgamo Eu
menes:hinc a Phocea Erythriſq; romani ſollicitabant. Claſſis romana:ſicut ante dictū ē:ad Cānas hyber
nabat:eo media ferme hyeme rex Eumenes cū duobuſmillibus peditū:eq̄tibus centum uenit. is cū magnā
ꝑdam agi poſſe dixiſſet ex hoſtiū agro:qui circa Hiatirā eēt:hortādo ꝑpulit Liuiū:ut quinq; millia militū
ſecū mitteret miſſi īgentē ꝑdam ītra paucos dies auertunt. Inter hæc Phocæ ſeditio orta quibuſdā ad Antio
chū multitudīs aīos auocātibus:grauia hyberna nauiū erant:graue tributū:qđ togæ q̄ngētæ īperatæ erāt:
cū q̄ngētis tunicis:grauis ēt inopia frumēti:ꝑꝑ quā naues quoq; & ꝑſidiū romanū exceſſit:tū uero libera
ta metu factio erat:q̄ plebē ī cōcionibꝰ ad antiochū trahebat:ſenatus & optimates ī romana ſocietate ꝑſtan
dū cēſebāt:defectionis auctores plus apud multitudinē ualuerūt. Rhodi quo magis ceſſatū priore æſtate
erat:eo maturius eq̄noctio uerno eundem Pauſiſtratum claſſis ꝑfectum cum ſex &. xxx. nauibus miſe
runt. Iā Liuius a Cānis cū. xxx. nauibus &. vii. quadriremibus:quas ſecū Eumenes rex adduxerat. Helle
ſpontū petebat:ut ad tranſitum exercitus:quē terra uenturum opinabatur:ꝑpararet:q̄ opus eēnt:in portū:
quem uocant Achiorum:claſſem primū auertit:īde ilium aſcēdit:ſacrificioq; Mineruæ facto legationes fi
Vide nepteleunte & Rhytio legendum.
nitimas ab Eleunte & Dardano & Rhoetio tradentes ī fidem ciuitates ſuas benigne audiuit:inde ad Helle
ſponti fauces nauigauit:&. x. nauibus ī ſtatione contra Abydum relictis cætera claſſe ī Europā ad Sexton
oppugnandum traiecit. Iā ſubeuntibus muros fanatici galli primum cū ſolēni habitu ante portam occur
runt:iuſſu ſe matris deū famulos deæ uenire memorant ad ꝑcandum romanū:ut pceret mœnibus urbiq;
nemo eorum uiolatus eſt:mox uniuerſus ſenatus cum magiſtratibus ad dedendam urbem proceſſit. Inde
Abydum traiecta claſſis:ubi cum temptatis ꝑ colloq̄a aīs nihil pacati reſponderetur ad oppugnationē ſeſe
expediebant. Dum hæc ī Helleſponto gerunt̄. Polyxenidas regius ꝑfectus (erat aūt exul rhodius) cum au
diſſet ꝓfectā ab domo populariū ſuorum claſſem:& Pauſiſtratum ꝑfectum ſuperbe q̄dam & contēptim
in ſe cōcionātem dixiſſe:præcipuo certamie aī aduerſus eū ſumpto:nihil aliud dies noctesq; agitabat aīo:
q̄ ut uerba magnifica eius:rebus confutaret:mittit ad eum hoīem & illi notum:q̄ diceret & ſe Pauſiſtrato
patriæq; ſuæ magno uſui:ſi liceat:fore:& a Pauſiſtrato ſe reſtitui in patriam poſſe:cum quoniā mō ea fieri
poſſent:mirabūdus Pauſiſtratus pcunctaret̄:fidem petēti dedit agēdæ cōmuniter rei aut ſilentio tegendæ:
tum internuncius claſſem regiam ait totam aut maiorem eius partem Polyxenidā traditurꝝ ei ꝑtium tanti
meriti nullum aliud paciſci q̄ reditum in patria. Magnitudo rei nec ut crederet:nec ut aſpernerentur dicta:
effecit: Panhormū ſamiæ terræ petit:ibiq; ad explorādam rē:q̄ oblata erat:ſubſtitit:ultro citroq; nūcii cur
ſare:nec fides ante Pauſiſtracto facta ē:q̄ corā nūcio eius Polyxenidas ſua manu ſcripſit:ſe ea:q̄ pollicitus
eſſet:facturꝝ:ſignoq; ſuo īpreſſas tabellas miſit:& uero pignore uelut auctoratum ſibi proditorem ratus ē
neq;. n. eum qui ſub rege uiueret:cōmiſſurꝝ fuiſſe:ut aduerſus ſemetipſum indicia manu ſua teſtata daret.
Inde ratio ſimulatæ proditionis cōpoſita: oīum ſe rerum apparatum omiſſurum Polyxenidas dicere:nō
remigē:nō ſocios nauales ad claſſem freq̄ntes habiturꝝ ſubducturꝝ ꝑ ſimulationē reficiendi quaſdā naues
alias in propinquos portus dimiſſurꝝ:paucas ante portum Epheſi in ſalo habiturꝝ:quas ſi exire res coge
ret obiecturū certamini foret. Quā negligentiā Polyxenidā in claſſe ſua habiturꝝ Pauſiſtratus audiuit:eā
ipſe extēplo habuit partē nauium ad cōmeatus accerſendos Alicarnaſum:partē Samū ad urbē miſit:ut pa
ratus eēt:cum ſignū aggrediendi a ꝓditore accepiſſet. Polyxenidas augere ſimulādo errorem ſubducit q̄ſdā
naues:alias uelut ſubducturus eēt:naualia reficit:remiges ex hybernis non Epheſum accerſit: ſed Magne
ſiam occulte cogit. Forte q̄dam Antiochi miles:cum Samum rei priuatæ cā ueniſſet,ꝑ ſpeculatore cōphen
ſus deducit̄ Panhormū ad ꝑfectum:is pcunctanti q̄d Epheſi ageretur:īcertus metu:an erga ſuos haud ſyn
cæra fide oīa apit:claſſem inſtructam paratāq; in portu ſtare:remigiū oē Magneſiā ad Sypilum naues ſub
ductas eſſe & naualia tegi :nūq̄ intentius rem naualē adminiſtratā eſſe hæc ne ꝓ ueris audirent̄:animus er
rore & ſpe uana præoccupatus fecit. Polyxenidas ſatis oībus comparati nocte remige a Magneſia accerſi
to:deductiſq; raptim q̄ ſubductæ erant:nauibus:cum diem non tam apparatu abſumpſiſſet: quam quod
cōſpici ꝓficiſcentem claſſem nolebat:poſt ſolis occaſum ꝓfectus. lxx. nauibus tectis uento aduerſo ante lu
cem Pygela portum tenuit:ubi cum interdiu ob eādem cām quieſſet:nocte in proxima ſamiæ terræ ꝓiecit
hinc Nicandro quodā archipirrata quinq; nauibus tectis Palynurꝝ iuſſo petere:atq; inde armatos:qua ꝓ
ximū iter eſſet:ꝑ agros Panhormū ad tergum hoſtiū ducere:ipſe interim claſſe diuiſa ex utraq; claſſe fauces
portus tenere Panhormū petit. Pauſiſtratus ut in re primum nec opinata turbatus parumper:deinde ue
tus miles celeriter collecto aīo terra melius arceri:q̄ mari hoſtes poſſe ratus armatos duobus agminibus
ad promontoria:quæ cornibus obiectis ab alto portum faciunt:ſubducit:inde facile ex ancipitibus hoſtē
ſummoturus: id inceptum eius Nicander a terra uſus cū turbaſſet:repente mutato conſilio aſcendere na

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nes oẽs iubet:tum uero ĩgens pariter militũ nautarũq; trepidatio orta:& uelut fuga in naues fieri:cũ ſe ma
ri terraq; ſimul cernerẽt circũuentos. Pauſiſtratus unã uiã ſaluti eẽ ratus:ſi uim facere p fauces portus atq;
erũpere in mare apertum poſſet:poſteaq̃ cõſcendiſſe ſuos uidit:ſeq̃ cæteris iuſſis ipſe ꝑnceps cõcitata naue Att'.ino-
remis ad hoſtiũ portus tẽdit:ſuperãtẽ iã fauces nauẽ eius Polyxenidas tribus qnqueremibus circũſiſtit:na pinatum
uis roſtris icta ſupprimit'.tælis obruunt' ꝓpugnatores:ĩter quos:& Pauſiſtratus ĩpigre pugnãs ĩterficit': certamen
nauiũ reliquaꝝ ante portũ aliæ:aliæ in portu deꝓhenſæ:q̃dã a Nicãdro:dũ moliunt' a terra captæ: qnq;
tantũ rhodiæ naues cũ duabus cyprii effugerunt:terrorę flamæ micãtis uia ſibi inter cõfertas naues facta:
cũctis.n.binis a prora ꝓminẽtibus:trullis ferreis multũ cõceptũ ignẽ præ ſe portabãt. Erythræ triremes cũ
haud ꝓcul a Samo, rhodiis nauibus:qbus ut eẽnt ꝓſidio:ueniebãt' obuiæ fugiẽtibus fuiſſent:in Helleſpon
tum ad romanos curſum auertũt. Sub idẽ tꝑs Seleucus ꝓditã Phoceã porta una ꝑ cuſtodes apta recepit:&
Cyma Heliaq; eiuſdẽ oræ urbes ad eũ metu defecerũt. Dũ hæc ĩ Aeolide gerunt': Abydus cũ p aliquot dies
obſidionẽ toleraſſet ꝓſidio regio tutãte mœnia:iã oĩbꝰ feſſis Philota quoq; ꝓfecto ꝓſidii ꝑmittẽte:magiſtra
tus eoꝝ cũ Liuio de cõditiõibus tradẽdæ urbis agebãt:rẽ deſtinebat:q̃ utrũ armati an inermes mitterent'
regii:paꝝ cõueniebat:Hæc agẽtibus cũ ĩteruenisſet nũcius rhodioꝝ cladis omiſſa de manibꝰ res ẽ: metuẽs
enim Liuius ne ſucceſſu tantæ rei ĩflatus Polyxenidas claſſem:q̃ ad Cãnas erat:opprimeret: Abydi obſidio
ne cuſtodiaq; Helleſponti extẽplo relicta:naues:q̃ ſubductæ Cãnis erãt:deduxit. Et Eumenes Eleã uenit.
Liuius oĩ claſſe:cui adiuxerat triremes duas mitylenæas: Phoceã petit:q̃ cũ teneri ualido regio ꝓſidio:au- Elea.
diſſet:nec ꝓcul Seleutia caſtra eẽ:pepopulatus maritimã orã & ꝓda maxĩe hoĩum raptim ĩ naues ĩpoſita:
tãtũ moratus cũ Eumenes cũ claſſe aſſequeret'. Samũ petere ĩtendit. Rhodiis prĩo audita clades ſimul pauo
rem:ſimul luctũ ingentem fecit:nã ꝑter uanniũ militumq; iacturã:quod floris:quod roboris in iuuentute
fuerat:amiſerãt multis nobilibus ſecutis inter cætera auctoritate Peuſiſtrati:quæ inter ſuos merito maxĩa
erat:deinde quod fraudi capti:quod a ciue potiſſimum ſuo forent: in iram luctus uertitur. Decem exem-
plo naues & diebus poſt paucis decem alias præfecto omnium Eudemo miſerunt: quem aliis uirtutibꝰ
bellicis haud quaquam Pauſiſtrato parem cautiorem:quo minus animi erat ducem futurum credebant.

Romani & Eumenes rex in Erythream primum claſſem applicuerunt:ibi noctẽ unã morati: Poſtero
die Corycũ pelorũ promontorium tenuerunt:inde cum in ꝓxima Samiæ uellent traiicere: non expectato
ſolis ortu:ex quo ſtatum cæli notare gubernatores poſſent:in certam tempeſtatem miſerunt:medio ĩ curſu
aqlone in ſeptẽtrionem uerſo:exaſperato fluctibus mari iactari receperunt:polyxenidas Samum petituros
ratus hoſtes ut ſe rhodiæ claſſi coniungerent. ab Epheſo ꝓfectus primo ad Minoneſum ſtetit:inde ad Ma
crin q̃ uocant inſulam:traiecit: ut ꝓteruehens: quas aberrantes ex agmine naues poſſet: aut poſtremum
agmen opportune adoriret'. poſteaq̃ ſparſam tempeſtate claſſem uidit:occaſionẽ primo agrediendi ratus:
paulopoſt increbreſcente uẽto:& maiores iam uoluente fluctns quia ꝑuenire ſe ad eos uidebat nõ poſſe:ad
Etaleam inſulam traiecit:ut ĩde poſtero die Samum ex alto petentes naues aggrederetur. Romani pars exi
gua primis tenebris portum deſertum Samiæ tenuerunt:claſſis cætera nocte tota ĩ alto iactata in eundem
portum currit:ibi ex agreſtibus cognito hoſtium naues ad Etaleam ſtare:conſilium habiturũ utrum extẽ
plo decernerent :an rhodiam expectarent claſſem:dilata re(ita enim placuit)Corycum:unde uenerant: tra
iecerunt. Polyxenidas quoq; cum fruſtra ſtetiſſet. Edheſum rediit. Tum romanæ naues uacuo ab hoſtibꝰ
mari Samum traiecerunt:eodem & rhodia claſſis poſt dies paucos uenit:q̃ ut expectatam eſſe appareret.
profecti exemplo ſunt Epheſum: ut aut decernerent nauali certamine:aut ſi detrectaret hoſtis pugnam:
quod plurimum intererat:ad aĩos ciuitatũ timoris confeſſionẽ exprimerent:contra fauces portus ĩſtructa ĩ
frontem nauium acie ſtetere:poſteaq̃ nemo aduerſus ibat:claſſe dimiſſa pars ĩ ſalo ad hoſtium portus ĩ an-
choris ſtetit:pas in terra milites expoſuit. In eos iã ingẽtẽ ꝓdam late depopulato agro agentes Andronicus
macedo:q in præſidio Epheſi erat:mœnibus appropinquãtes eruptionẽ fecit:exutoſq; magna parte ꝓdæ
ad mares ac naues redegit. Poſtero die inſidiis medio ferme uiæ poſitis ad eliciendum extra mœnia mace-
donem:romani ad urbẽ agmine iere:unde cum ea ipſa ſuſpitio:ne quis exiret:deterruiſſet:redierunt ad na
ues:& terra mariq; fugientibus certamẽ hoſtibus Semum:unde uenerat:claſſis repetit. Inde duas ſociorũ
ex Italia:duas rhodias triremes cũ ꝓfecto Epicrate rhodiorum ad fretum Cephaleniæ tuendum prætor mi
ſit: infeſtum id latrocinio lacedæmonius Hybriſtas cum iuuentute cephalenum faciebat: clauſumq; iam
mare commeatibus Italicis erat. Pyræi. L. Aemylio Regillo ſuccedenti ad nauale imperium Epicrates oc-
curit:qui audita clade rhodiorum:cum ipſe duas tantum quinq̃remes haberet: epicratem cum quattuor
nauibus in Aſiam ſecum reduxit:proſecutæ ẽt aperte naues athenienſium ſunt:ægæo mari traiecit:dein pti
maſicrates rhodius cum duabus quadriremibus ab Samo noctæ intẽpeſta uenit:deductuſq; ad Aemyli-
um præſidii cauſa ſe miſſum ait:quod eam oram maris ĩfeſtam onerariis regiæ naues excurſionibus cre-
bis ab Helleſponto atq; Abydo facerẽt. Traiicienti Aemylio a chio Samũ:duæ rhodiæ q̃driremes miſſæ
obuiam a Liuio:& rex Eumenes cum duabus quinq̃remibus occurit. Samum poſteaq̃ uentum ẽ:accepta
a Liuio claſſe:& ſacrificacio:ut aſſolet:rite facto. Aemylius conſilium aduocauit. Ibi. C. Liuius:is.n. pri-
mus rogatus ſentẽtiã:neminẽ fidelius dare poſſe cõſiliũ dixit.q̃ eũ:q id alteri ſuaderet:quod ipſe:ſi in eodẽ
loco eẽt:facturus fuerit:ſe ĩ aĩo habuiſſe tota claſſe Epheſum petere & onerarias ducere multa ſaburra gra- Saburra.
uatas:atq; eas in faucibus portus ſupprimere:& eo minoris molimenti ea clauſtra eſſe:quo ĩ fluminis mo
dũ lõgum & ãguſtũ & uadoſum hoſtiũ portus ſit:ita adẽptuꝝ ſe maris uſum hoſtibus fuiſſe inutilẽq; claſ
ſem facturum:nulli ea placere ſentẽtia. Eumenes rex q̃ſiuit:q̃ tãdẽ ubi dimerſis nauibus frenaſſent clau-

ſtra maris? utrũ libera ſua claſſe abſceſſuri ĩde forẽt ad opẽ ferẽdam ſociis: terroreq; hoſtibus præbendum
an nihilominus tota claſſe portum obſceſſuri? ſiue enĩ abſcedant: cui debium eẽ: quin hoſtes detracturi de
merſas moles ſint: & minore molimẽto apturi portum q̃ ĩſtruat? ſin aũt manendum ibi nihilominus ſit:
qd attinere claudi portum? Quid contra illos tutiſſimo portu oppulẽtiſſima urbe fruentes oĩa Aſia ꝓben
te qeta æſtiua acturos romanos apto ĩ mari fluctibus tẽpeſtatibuſq; obiectos? omniũ ĩopes in aſſidua ſta
tione futuros: ipſos magis alligatos impeditoſq; nequid eorum: quæ agenda ſint: poſſint agere: q̃ ut hoſtes
clauſos habeant. Eudemus ꝓfectus rhodiæ claſſis magis eá ſibi diſplicere ſentẽtiam oſtẽdit: q̃ ipſe: qd cẽſe
ret: faciendum dixit. Epicrates rhodius omiſſa in præſentia Epheſo mittendam nauiũ partẽ in Lyciá cen
ſuit: & Patará caput gẽtis ĩ ſocietatẽ adiungendá in duas res magnas uſui fore & rhodios pacatis circa inſu
lá ſuá terris totis uiribus ĩcũbere in unius belli: quod aduerſus Antiochũ ſit: curá poſſe: & eá claſſem: quæ
in Lyciá cõpararet: intercludi ne Polyxenidæ coniungat. Maxime mouit ſnĩa: placuit tamẽ Regillum to
ta claſſe euehi ad portũ epheſi ad ĩferẽdũ hoſtibus terroré. L. Liuius cũ duabus qnqueremibus romanis &
quattuor quadriremibus rhodiis cũ duabus aptis ſmyrnæis in Lyciá eſt miſſus Rhodũ prius iuſſus adire
& oĩa cũ iis cõicare cõſilia. Ciuitates: quas præter uectus eſt Miletus Mindus: impata enixe fecerunt. Rho
dũ ut é uẽtum: ſimul & ad quá rẽ emiſſus eẽt: iis expoſuit: & cõſuluit eos: approbátibus cũctis & ad eá q̃
habebat claſſem: aſſumptis tribus qnadriremibus bauigat Patará. Prĩo ſecũdus uẽtus ad ipſam urbẽ fere
bat eoſq; ſpabátq; ſubito terrore aliqd moturos: poſteaq̃ circũagente uẽto fluctibus dubiis uolui cœptum
eſt mare: ꝑuicerunt: qdẽ remis ut tenerẽt terrá: ſed neq; circa urbẽ tuta ſtatio erat: nec ante hoſtiũ portus in
ſalo ſtare poterát aſpero mari & nocte imminẽte ꝑteruecti mœnia portũ phœnicũ minus duummillium
ſpatio ĩde diſtantẽ petiere nauibus ad maritima uix tutũ: ſed aliæ inſup eminebát rupes: q̃s celeriter oppi
Portus phenicũ dani aſſumptis regiis militibus: quos in præſidio habebát: receperũt: aduerſus quos Liuius: quanq̃ erant
iniqua & difficilia ad exitus loca: iſſæos auxiliares & ſmyrnæoꝝ expeditos iuuenes miſit. Ii dũ miſſilib⁹
prĩo & aduerſus paucos leuibus laceſſebat pugna: ſuſtinuerũt certamẽ: poſteaq̃ plures ab urbe affluebá: &
iam oĩs multitudo effundebat: timor inceſſit Liuiũ ne & auxiliares circũuenirẽt: & nauibus ẽt ab terra pe
riculum eſſet: ita non milites ſolum ſed nauales ẽt ſocios naualium remigum turbam qbus quiſq; poterat
Apuſtius tumultuario ꝓlio cecidit: poſtremo tamẽ fuſi fugatiq; ſunt lycii & ad urbẽ compulſi & romani
L. Apuſtius prælio cum iis eis contra ctocecidit cum haud incruenta uictoria ad naues redierunt: inde intelmiſſum profecti ſinum: qui latere uno Cariam
altero Lyciá contingit omiſſo Pataram amplius tẽptádi rhodii domũ dimiſſi ſunt. Liuius ꝑteruectus Aſiá
in Græciam tranſmiſit: ut conuentis Scipionibus: q tum circa Theſſaliá erant: in Italiá traiicere. Aemyli
us poſteaq̃ omiſſas in Cicilia res: & Liuium profectum in Italiam cognouit. cum ipſe ab Epheſo repul
ſus tempeſtate irrito incepto Samum reuertiſſet: turpe ratus temptatá tá fruſtra Pataram: eſſe ꝓficiſci eo to
ta claſſe & ſumma ui aggredi urbẽ ſtatuit. Miletum & ceterá orá ſociorum ꝑteruecti: ĩ Barciliá: & Icoſon
diſcẽſionem ad iachum fecerunt. Vrbẽ regiũ tenebat præſidium: agrum circa romani hoſtiliter depopulati
ſunt: miſſis deinde: qui p colloquia principum & magiſtratuum tẽptarẽt aĩos: poſteaq̃ nihil in poteſtate
ſua reſponderunt eſſe ad urbẽ oppugnádam ducit. Erant iachenſium exules cum romanis frequentes rho
dios orare inſtiterunt: ne urbem & uicinam ſibi & cognatam innoxiam periſſe liceret: ſibi exilii nullam
aliam cauſam eſſe: quam fidem erga romanos: eadem ui religionum: qua ipſi pulſi ſunt: teneri eos: qui ĩ ur
be maneant: oĩum iachenſium unam mẽtem eſſe: ut ſeruitutem regiam effugerent. Rhodii moti ꝓcibus: &
Eumene ẽt rege aſſumpto: ſimul duas neceſſitudines commemorando: ſimul obſeſſe regio præſidio urbis
caſum miſerando: peruicerunt: ut oppugnatione abſiſteret. Profecti inde pacati: cæterum cum oram Aſiæ
legerent. Lorimam (portus aduerſus Rhodum eſt) peruenerunt: ibi in principiis ſermo primo inter tribu
nos militum ſecretus orit: deĩde ad aures ipſius Aemyli ꝑuenit abduci claſſem ab Epheſo ab ſuo bello: ut
ab tergo liber relictus hoſtis in tot propinquas ſociorum urbes oĩa ĩpune conari poſſet: mouere Aemyliũ
uocatoſq; rhodios cum percunctatus eſſet: utrum ná pataris uniuerſa claſſis in portu ſtare poſſet cum re
Pergam⁹ a Seleuco oppugnatur. ſpondiſſent non poſſe: cáſm nactus omittendæ rei Samum reduxit naues: p idem tp̄s Seleucus Antiochi cũ
p omne hibernoꝝ tempus exercitum ĩ Aetolide continuiſſet: partim ſociis ferẽdo opẽ: partim quos ĩ ſocie
taté pallicere non poterat depopulandis: tráſire ĩ fines regni Eumenis: dũ is procul a domo cũ romanis &
rhodiis Liciæ maritima oppugnaret: ſtatuit. Ad Eleam prĩo ĩfeſtis ſignis acceſſit deinde omiſſa oppugna
tiõe urbis agros hoſtiliter depopulatus: ad caput arcẽq; regni Pergamũ ducit oppugnandá. Attalus prĩo
ante urbem ſtationibus Poſitis: & excurſione eqtũ leuiſq; armaturæ magis laceſſebat: q̃ ſuſtinebat hoſtem
poſtremo cum p leuia certamina exptus nulla parte uiriũ ſe parẽ eẽ intra mœnia ſe recepiſſet: obſideri urbs
cœpta eſt. Eodẽ ferme tp̄e & Antiochus ab Apamea ꝓfectus Sardibus primũ: deĩde haud ꝓcul Seleuci ca
ſtris ad caput Caici amnis ſtatiua hũit: cũ magno exercitu mixto uariis ex gẽtibus plurimũ terroris feciſ
ſet gallis mercede conductis: q̃ttuormillia erant hos paucis admixtis ad peruaſtadum paſſim pergamum
agrum milites miſit. Quæ poſteaq̃ Samum ſunt nunciata: primo Eumenes auocatus domeſtico bello claſ
ſe Eleam petit: ĩde ꝓfectus fuiſſet eqtum peditũq; expeditis ꝓſidio eoꝝ tutus: priuſq̃ hoſtes ſentirent: aut
mouerent: pergamum contendit: ibi rurſus leuia per excurſiones ꝓlia fieri cœpta: eumene ſummæ rei diſ
crimen haud dubie retractante. Paucos poſt dies romana rhodiaq; claſſis ut regi opem ferrẽt: eleá mouerẽt
quos ubi expoſuiſſe ĩopias eleæ: & tot claſſes in unũ cõueniſſe portũ antiocho allatũ eſt: & ſub idẽ tempus
audiuit conſulem cum exercitu iam in Macedonia eẽ: parariq; q̃ ad tranſitum Helleſponti etiam opus eẽnt
tempus ueniſſe ratus: priuſquá terra mariq; ſimul urgeret: agẽdi de pace eẽ: tumultum quendam aduerſus

Eleam caſtris cepit:ibi peditum oĩbus copiis relictis:coeqtauerant aũt ſexmillia equitum in campos: ſub
ipſa Eleæ mœnia deſcendit miſſo caduceatore ad Aemilium uelle ſe de pace agere. Aemilius Eumene a
Pergamo accito adhibitis rhodiis haud aſpernari pacẽ:eumenes nec honeſtũ eſſe dicere eo tpe de pace agi:
nec exitum rei imponi poſſe:qd enim:inqt:aut honeſte incluſi mœnibus & obſeſſi uelut leges pacis acci‑
piemus?aut cui rata iſta pax erit:q̃ ſine cõſule non ex auctoritate ſenatus iniuſſu Po.Ro.pagamus?qro.n.
pace p te facta:rediturus ne extẽplo in Italiã ſis claſſem exercitũq; reducturus:an expectaturus:quid de ea
re conſuli placeat:quid ſenatus cẽſeat:aut populus iubeat?Reſtat ergo ut maneas in Aſia:& Rurſus in hy‑ Reſtat pa‑
berna copiæ reductæ omiſſo ibi bello exhauriãt cõmeatibus p̃bendis ſocios deĩde ſi ita uiſum ſit iis penes cis mẽtio
quos poteſtas fuerit:inſtauremus nouum deintegro bellum:quod poſſumus:ſi ex boc impetu rex nihil mota
ꝓlatando remittit̃ ante hyemẽ diis uolentibus perfeciſſe.Hæc ſnĩa uicit: reſponſumq; Antiocho eſt ante
conſulis aduentum de pace agi non poſſe.Antiochus pace nequicq̃ temptanda uaſtandis eleenſium primũ
deinde pergamenoꝝ agris relicto ibi Seleuco filio Adramitheum hoſtiliter itinere facto petit:agrũ opulen
tum:quem Thebes uocant:carmine Homeri nobilitatum:neq; alio ullo loco maior Aſiæ regiis militib⁹
parta eſt præda:Eodem Adramitheum:ut urbi p̃ſidio eẽnt:nauibus circũuecti Aemylius & Eumenes ue‑
nerunt. Per eoſdẽ forte dies Eleam ex Achaia mille pedites cum centum equitibus Diaphane omnib⁹ his
copiis p̃poſito acceſſerũt:quos egreſſos nauibus obuiã miſſi ab Attalo nocte Pergamũ deduxerunt: uete‑
rani omnes & periti belli erãt:& ipſe dux Philopœmenis ſummi tum oĩum græcoꝝ ĩperatoris diſcipul⁹q
biduum ſimul ad quietem hoĩum equorũq;:& ad uiſendum hoſtiũ ſtationes:qbus locis ſtatiõibuſq; acce
derent reciperentq; ſeſe ſumpſerũt. Ad radices fere collis in quo poſita ẽ urbs regii ſuccedebant: ita libera ab
tergo populatio erat:nullo ab urbe ne in ſtationes qdẽ ꝓcul iacularet̃ excurrente:nequicq̃ ſemel compulſi
metu ſe mœnibus incluſerunt:contemptus eoꝝ & ĩde negligẽtia apud regios oritur:non ſtratos nõ infræ‑
natos magna pats habebant equos:paucis ad arma & ordĩes relictis dilapſi cæteri ſparſerant ſe toto paſſim
campos pars in Iuueniles luſus laſciuiãq; pars ueſcentes ſub umbra:quidam ſomno ẽt ſtrati.Hæc Diapha Diapha‑
nes ex alta urbe Pergamo contemplatus arma ſuos capere & ad portam præſto eſſe iubet:ipſe Attalũ adit nes hoſti‑
& in animo ſibi eſſe dixit hoſtium ſtationem temptare:ægre id permittere Attalus:quippe q centum equi um ſtatio
tibus aduerſus ſexcentos:mille peditibus cum quattuor millibus pugnaturũ cerneret.Porta egreſſus haud nem inua
procul ſtatione hoſtium occaſionem opperiens conſedit:& qui Pergami erant:amentiam magis quam au dit.
daciam credere eẽ: & hoſtes pauliſper in eos uerſi.ut nihil mouere uiderunt:nec quicq̃ ex ſolita negligen‑
tia inſuper etiam eludentes paucitatem mutarunt. Diaphanes quietos aliquanto ſuos uelut ad ſpectacu‑
lum modo eductos continuit: poſteaquam dilapſos ab ordibus hoſtes uidit:peditib⁹:quantũ accelerare
poſſent:ſequi iuſſis:ipſe princeps inter equites cum turma ſua quam poſſent effuſiſſimis habænis clamo‑
re ab omni ſimul pedite atq; equite ſublato ſtationem hoſtium improuiſo uadit: non homines ſolum:ſed
equi etiam territi cum uincula abrupiſſent:trepidationem & tumultum inter ſuos fecerunt.pauci ſtabant
in pauidi equi:eos ipſos non ſternere:non infrænare: aut aſcendere facile poterant: multo maiorem quam
pro numero equitum terrorem achæis inferentibus:pedites uero ordinati & præparati ſparſos per negli‑
gentiam & ſemiſopnes prope adorti ſunt:cædes paſſim fugaq; per campos facta eſt. Diaphanes ſecutus
effuſos quoad tutum fuit magno achæorum genti decore parto:ſpectauerant.n.e mœnibus Pergami nõ
modo uiri:ſed fœmine etiam:in præſidium urbis redit.Poſtero die regiæ magis compoſitæ & ordinatæ
ſtationes quingentis paſſibus ab urbe poſuerunt caſtra:& achæi eodem ferme tempore atq; in eundẽ locũ
proceſſerunt:permulti intẽti utrinq; uelut iam futurum impetum expectauere:poſteq̃ haud ꝓcul occaſu
ſolis redeundi in caſtra tempus erat:regii ſignis collatis abire agmine ad iter magis:q̃ ad pugnam compo‑
ſito cœpere.Quieuit Diaphanes cum in conſpectu erant:deinde eodem:quo pridie impetu in poſtremum
agmen incurrit:tantumq; rurſus pauoris ac tumultus incuſſit:ut cum terga cæderentur: nemo pugnandi
cauſa reſtiterit:trepidanteſq; & uix ordinem agminis ſeruantes in caſtra compulſi ſunt.Hæc achæorum au
dacia Seleucum ex agro pergameno mouere caſtra coegit. Antiochus poſteaq̃ romanos & Eumenẽ ad tuẽ
dam Adramitheũ ueniſſe audiuit:ea quidem urbe abſtinuit depopulatus agros.Pheream inde coloniã mi
tyleneoꝝ expugnauit:Cotton:& Corylenus:& Aphrodiſias:& Pirennei primo impetu captæ ſunt:ĩde p
Tyatira Sardis rediit:Seleucus in maritima ora permanens aliis terrori:aliis præſidio erat.Claſſis roma‑
na cũ Eumene rhodiiſq; Mitylenem prĩo:ĩde retro:unde ꝓfecta erat:Eleã rediit.Inde phoceã petẽtes ad ĩſu
lam:quam Bacchium uocãt:ĩminet urbs phocẽſium:appulerunt:& qbus ãte abſtinuerãt:templis ſigniſq;
egregie aũt exornata inſula erat:cum hoſtiliter diripuiſſent:ad ipſam urbem tranſmiſerunt:eam diuiſis ĩter
ſe patribus cum oppugnarẽt:& uiderẽt ſine opibus armis ſcaliſq; capi non poſſe miſſum ab Antiocho p̃‑
ſidiũ triũmilliũ armatoꝝ cũ ĩtraſſet urbẽ:extẽplo oppugnatione omiſſa claſſis ad inſulam ſe recepit nihil
aliud quã depopulato circa urbem hoſtiũ agro. Inde placuit Eumenẽ domũ dimitti: & p̃parati conſuli
atq; exercitui q̃ ad tranſitum Helleſponti opus eẽnt romanam rhodiãq; claſſem redire Samũ:atq; ibi ĩ ſta‑
tiõe eẽ:ne Polyxenidas ab Epheſo moueret.Rex Eleã:romani & rhodii Samũ redierũt:ibi.M.Aemylius M.Aemy
frater p̃toris deceſſit.Rhodii celebratis exequiis aduerſus claſſem:quam fama erat ex Syria uenire.xiii.ſu lii interi‑
is nauibus:& una quinq̃remi ad terrã nidiaroꝝ:ut ibi in ſtatiõe eẽnt:ꝓfecti ſunt.Biduo anteq̃ Eudem⁹ cũ tus.
claſſe a Samo ueniret.xiii.a Rhodio naues cũ Pamphylida p̃fecto aduerſus eandẽ ſyriacam claſſem miſſæ
aſſumptis nauib⁹ quattuor q̃ cariæ p̃ſidio erant:oppugnãtibus regiis Dædala & q̃dam alia parua caſtella
obſidione exemerunt.Eudemum confeſtim exire placuit:additæ huic quoq; ſunt ad eam claſſem:q̃ habe‑

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bat:ſex aptæ naues. Profectus cū q̄tum accelerare poterat:maturaſſet:ad portum:quem Megiſten uocant:
ꝓgreſſos conſeqtur. inde uno agmine Phaſelidem cum ueniſſet:optimum uiſum eſt ibi hoſtē operiri. In cō
Phaſelis finio Lyciæ & Pamphiliæ phaſelis eſt prominens penitus ī altum:conſpiciturq; prīa terraꝝ Rhodū a Ci
licia petentibus:& ꝓcul nauium ꝑbet proſpectum:eo maxime uti obuii claſſi hoſtiū eſſent:electus locus
eſt. Cæteꝝ qđ non ꝓuiderunt:& loco graui & tpe anni (mediū.n.æſtatis erat) ad hæc inſolito odore īgrue
re morbi uulgo maxīe ī remiges cœperūt:cuius peſtilentiæ metu profecti cū præterueherētur pāphyliū ſi
nū:ad eurimedontē amnē apulſa claſſe audiūt ad Aſpendiis iā hoſtes eē. Tardius nauigauerunt regii ad-
uerſo tpe etheſiarū:quo uelut ſlatus fauoniis uentis eſſet. Rhodioꝝ duæ quadriremes:quattuor triremes
fuere:regia claſſis.vii.&.xxx.maioris formæ nauiū erāt:ī qbus tres hepteres:& quattuor hexeres habebāt
præter has decē triremes erā:& ii adeſſe hoſtes ex ſpecula quadā cognouere. Vtraq; claſſis poſtero die lu-
ce prīa tāq̄ eo die pugnaturæ portu mouit:& poſteaq̄ ſuperauere rhodii ꝓmontoriū:quod ab Sida ꝓmi-
net ī altū:extēplo & cōſpecti ab hoſtibus ſunt:& ipſi eos uiderūt. Ab regio ſiniſtru cornuquod ab alto ob
iectū erat Annibal:dextero Apollonius purpuratoꝝ unus ꝑerat:& iā ī frōtē directas habebāt naues. Rho
dii lōgo agmine ueniebāt:prīa prætoria nauis Eudemi erat:cogebat agmē Heraclytus:pāphylidas mediæ
claſſi præerat. Eudemus poſteaq̄ hoſtiū aciē īſtructā & parata ad cōcurrēdū uidit:& ipſe ī altū uehit̄:& de
ī eps quæ ſequebātur ferētes ordinē ī frōtē dirigere iubet. Ea res primo tumultū præbuit:nam Eudemus
alto euectus erat ut ordo oīum nauiū ad terrā explicari poſſet:& feſtinās ipſe præpropere cū quinq; ſolis ī
nauibus Annibali occurit:cæteri:qa ī frontē dirigere iuſſi erant:non ſequæbantur:extremo agmine loci ni
hil ad terrā relicti erat:trepidantibuſq; iis inter ſe iā in dextero cornu aduerſus Annibalem pugnabant.
Sed momento temporis & nauiū uirtus:& uſus rei maritimæ terrorē oēm rhodiis dempſit:nam & in altū
celeriter euectæ naues locum poſt ſe quoq; uenienti ad terram dedere:& ſi qua cōcurrerat porto cum hoſti
um naue:aut proram lacerabat:aut remos detergebat:aut libero inter inter ordies diſcurſu ꝑteruecta ī pup
pim impetu dabat maxime exterruit hepteris regia a multo minore rhodia naue uno ictu demerſa:itaq;
iam haud dubie dexterum cornu hoſtium in fugā inclinabat. Eudemū in alto multitudine nauium ma-
xime Annibal cæteris oībus longe ꝑſtanter urgebat:& circūueniſſet:in ſigno ſublato ex ꝑtoria naue:quo
diſpſam claſſem ī unum colligi mos erat:omnes:quæ in dextero cornu uicerant naues:ad opem ferendā
ſuis concurriſſent:tum & Annibal quæq; circa eum erāt:naues:capeſſūt:fugam:nec inſeq rodii ex magna
parte ægris:& ob id celerius feſſis remigibus potuerunt. Cum in alto ubi ſubſtiterant:cibo reficerent uires
contemplatus Eudemus hoſtes claudas mutilataſq; naues apertis nauibus remulco trahentes.xx. paulo
amplius integras abſcēdentes e turri prætoriæ nauis ſilentio facto exurgite inquit:& egregiū ſpectaculum
capeſite oculis:conſurrexere oēs cōtemplariq; expugnatione fugamq; hoſtium:prope una uoce exclama-
uere omnes:ut ſeq̄rent̄:ipſius Eudemi multis ictibus uulnerata nauis erat. Pamphylidam & Heraclytum
inſequi:quo ad putarent tutum:iuſſit aliquādiu ſecuti ſunt poſteaquam terræ appropinquabat Annibal
Pugna naualis. ueriti ne intercluderentur uento in hoſtium ora:ad Eudemum reuerſi hepterem captā:quæ primo cōcur-
ſu icta erat:ægre Phaſelidem ꝑtraxerunt:inde Rhodum nō tam uictoria lætitq̄ alius alium accuſātes quod
cum potuiſſent:non omnis ſumerſa aut capta claſſis hoſtium foret:redierunt. Annibal ictus uno præ-
lio aduerſo ne tum quidem præteruehi Lyciam audebat:cum coniungi ueteri regiæ claſſi quam primum
cuperet:& id ne ei facere liberum eſſet:rhodii Heraclytum cum.xx.nauibus roſtratis ad pataram & Megi-
Regii & cā his Annibal nauali ꝑlio uincunt̄. ſtem portum miſerunt. Eudemum cum.vii.nauibus maximus ex ea claſſe:cui' præfuerat. Samum redire
ad romanos iuſſerunt:q̄tum conſilio:q̄tum auctoritate ualeret:compelleret romanos ad Pataram expu-
gnandam. Magnam romanis læticiā pri' uictoriæ nuncius:deinde aduentus attulit rhodioꝝ:& appare
bat:ſi ea cura rhodiis dempta eſſet:uacuos eos tuta eius regionis maria præſtaturos. Sed profectio Antio
chi ab Sardibus ne opprimeretur urbes maritimæ:abſcedere cuſtodia Ioniæ atq; Eolides prohibuerunt:
Pamphylidam cum quattuor nauibus tectis an eam claſſem quæ circa Pataram erat:miſerunt. Antio-
chus non ciuitatum modo:quæ circa ſe erant:contrahebat præſidia:ſed ad Pruſiam Bithyniæ regem miſe-
rat legatos litteraſq;:quibus tranſitum in Aſiam romanorum increpabat uenire eos ad omnia regna tollē
da:ut nullum uſquam urbis terrarum niſi romanum īperium eſſet. Philippum & Nabin expugnatos:ſe
tertium petit:ut quiſq; proximus ab oppreſſo ſit ꝑ oīs uelut continens incendium ꝑuaſurū:ab ſe gradum
in Bithyniam fore q̄do Eumenes in uoluntariam ſeruitutem conceſſiſſet. His motum Pruſiam litteræ Sci
pionis conſulis:ſed magis eius fratris Africani a ſuſpicione tali auerterunt:q præter conſuetudinem perpe-
tuam Po.Ro.augendi omni honore regum ſociorum maieſtatem:domeſticis ipſe exemplis Pruſiam ad
promerendam amicitiam ſuam compuli:regulos ſe acceptos in fidem Hiſpaniæ reges reliqſſe:Maſiniſſam
non in patrio modo locaſſe regno:ſed in Syphacis:a quo ante expulſus fuiſſet:regnum impoſuiſſe:& eſſe
eum non Africæ modo regum longe opulentiſſimum:ſed toto in orbe terrarum:cuius regum uelut maie
Ro. clementia in reges. ſtate uel uiribus parem. Philippum & Nabin hoſtes bello ſupatos ab.T.Quītio tamen in regno relictos
Philippo quidē anno priore ēt ſtipendiū remiſſum:& filiū obſidē redditum:& quaſdā ciuitates extra ma
cedoniam patientibus romanis impatoribus recepiſſe eum:in eadem dignitate & Nabin futuꝝ fuiſſe:niſi
eum ſuus primum furor:deinde fraus ætoloꝝ aſſumpſiſſet. Maxime cōfirmatus eſt aīus regis:poſteaquā
ad eum.C.Liuius:q ꝑtor ante claſſi præfuerat:legatus ab Roma uenit:& docuit:quanto & ſpes uictoriæ
certior romanis quam Antiocho:& amicitia ſanctior firmiorq; apud romanos futura eſſet:Antioch' po
ſteaquam a ſpe ſocietatis Pruſiæ decidit:Epheſum ab Sardibus ē ꝓfectus ad claſſem:quæ per aliquot mē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſes inſtructa ac parata fuerat:uiſendā:magis qa terreſtribus copiis exercitū romanū: & duos Scipiones im
peratores uidebat ſuſtineri nō poſſe:quā qđ res nauibus ipſa p ſe aut temptata ſibi unq̄ feliciter: aut tunc
magnæ & certæ fiduciæ eſſet:erat tñ momentū in pſentia ſpei:& qđ magnā partē rhodiæ claſſis circa Pa-
tarā eſſe:& Eumenē regē cū oibus nauibus ſuis cōſuli obuiam in Helleſpontū ꝓfectū audierat: aliquid ēt
inflamabat aīos claſſis rhodia ad Samū p occaſionē fraude pparata abſumpta. His fretus Polyxenida cū
claſſe ad tēptandū oī mō certaminis fortunā miſſo:ipſe copias ad Nothium ducit:id oppidum colophoni
um mari īminens abeſt uetere Colophone duo ferme millia paſſuū:& ipſam urbē ſuæ eſſe poteſtatis uole Colopho
bat:adeo ꝓpiuquā Epheſo:ut nihil terra marine ageret:qđ nō ſub oculis colophonioꝝ ac p eos notū ex- niis oppu
tēplo romanis eēt:quos audita obſidione nō dubitabat ad opē ferendā ſociæ urbi claſſem a Samo motu- gnatio
ros:eā occaſionē Polyxenidæ ad rē gerendā fore. Igit oibus oppugnare urbē aggreſſus:& ad mare parti
bus duabus pariter munitionibus deductis utrinq; uineas & aggerē muro iniunxit:& teſtudinibus arie-
tes admouit. Quibus territi malis colophonii oratores Samū ad. L. Aemyliū fidē prætoris Pop. q;. Ro.
īplorātes miſerunt. Aemyliū & Sami ſegnis diu mora offendebat nihilominus opinantē:quā Polyxenidā
bis nequicq̄ ab ſe ꝓuocatū poteſtatē pugnæ factuꝝ eſſe:& turpe exiſtimabat Eumenis claſſem adiuuare cō
ſulē ad traiiciendas ī Aſiā legiones:ſe Colophonis obſeſſæ auxilio incertā finē habituro allegari. Eudem⁹
rhodius:q & tenuerat eū Sami cupientē ꝓficiſci in Helleſpontū:cūctiq; inſtare:& dicere q̄to ſatius eē uel
ſocios obſidione eximere:uel uictā iā ſemel claſſem uincere iterū:totamq; maris poſſeſſionē eripere: quam
deſertis ſociis tradita Antiocho Aſia terra mariq; in Helleſpontum:ubi ſatis eſſet Eumenis claſſis: a ſua pte
belli diſcedere. Profecti a Samo ad petendos cōmeatus:cōſumptis iā oibus Chium parabant traiicere id
erat horreū romanis:eoq; oēs ex Italia miſſæ onerariæ dirigebant curſum. Circūuecti ab urbe aduerſa inſu-
læ pbiecta aqloni ad Chiū & Erythras ſunt:cū pararent traiicere:litteris certior fit ptor frumenti uim ma
gnā Chiū ex Italia ueniſſe:uinū portātes naues tēpeſtatibus retentas eſſe:ſimul allatū eſt theios regiæ claſſi
benigne cōmeatus pbuiſſe:qnquemillia uaſoꝝ uini pollicitos. Theiū ex medio curſu claſſem repente auer
tit aut uolētibus iis uſurus cōmeatu parato ī hoſtibus:aut ipſos ꝓ hoſtibus habiturus. Cū direxiſſent ad
terram ꝓras: qndecim ferme eis naues circa Mynōneſum apparuerunt:quas primo ex claſſe regia ptor eē
ratus inſtitit ſeq:apparuit inde piraticas celoces & lembos eſſe:chioꝝ maritimā oram depopulati cum oīs
generis pda reuertentes:poſteaq̄ uidere ex alto claſſem:in fugam uerterunt:& celeritate ſupabant leuiorib⁹
& ob id fabrefactis nauibus:& ꝓpiores terræ erāt:itaq; priuſq̄ appropinquaret claſſis, Mynōneſū pfuge-
runt:unde ſe a portu ratus abſtractuꝝ naues ignarus loci ſeqbatur ptor. Mynōneſus ꝓmontoriū īter The
ium Samūq; ē:ipſe collis ē ī modū metæ ī acutū cacumē a fundo ſatis lato faſtigiatus:a cōtinēti artæ ſemi Mynōne-
tæ aditū habet:a mari rupes exeſæ fluctibus ſupclaudiunt, ita ut qbuſdā locis ſup pendentia ſaxa plus in al ſus qd ſit
tū, quā q in ſtatiōe ſunt naues: ꝓmineāt. Circa ea nō appropinquare auſæ naues:ne ſub ictu ſupſtātiū ru-
pibus pirataꝝ eēnt:diē triuere:tandē ſub noctē uano īcepto:cū abſtitiſſent. Theiū poſtero die acceſſere:& ī
portu:q a tergo urbis eſt, Gereſticū ipſi appellāt:nauibus cōſtitutis ptor ad depopulandū circa urbē agrū
milites emiſit. Theii cū in oculis populatio eēt:oratores cū inſulis & uelamentis ad romanū miſerunt:qb⁹
purgātibus ciuitatē oīs facti dictiq; hoſtilis aduerſus romāos & iuuiſſe eos in cōmeatu claſſem hoſtiū ar-
guit:& q̄tū uini Polyxenidæ ꝓmiſiſſent:q ſi eadē claſſi romanæ darent:reuocatuꝝ ſe a populatiōe militē,
ſi minus ꝓ hoſtibus eos habituꝝ. Hoc tā triſte reſponſum cū retuliſſent legati:uocat in cōcionē a magi-
ſtratibus populus:ut qd agerent:cōſultarēt:eo forte Polyxenidas cū regia claſſe:a Colophone ꝓfectus po
ſteaq̄ mouiſſe a Samo romanos audiuit, & ad Mynōneſum piratas pſecutos theioꝝ agrū depopulari: na
ues in Gereſtico portu ſtare:ipſe aduerſus Mynōneſum in inſula Macrin nautici uocāt:anchoras portu oc
culta iecit:inde ex ꝓpinquo explorans qd hoſtes agerēt prīo in magna ſpe fuit:queādmodū rhodiam claſ
ſem ad Samū ad Samnū circūſeſſis ad exitū faucibus portus expugnaſſet:ſic & romanā expugnatuꝝ:nec ē
diſſimilis natura loci:ꝓmontoriis coeuntibus inter ſe ita claudit portus:ut uix duæ ſimul inde naues poſ
ſint exire. Inde nocte occupare fauces Polyxenidas in aīo habebat:& denis nauibus ad promontoria ſtan-
tibus:q ab utroq; cornu ī latera exeuntiū nauiū pugnarēt:& ex cætera claſſe ſicut ad Panhormū fecerat:ar-
matis ī littora expoſitis terra mariq; ſimul hoſtes opprimere:quod nō uanū ei cōſiliū fuiſſet:ni cū theii fa-
cturos ſe īperata ꝓmiſiſſent:ad accipiendos cōmeatus aptius uiſum eēt romanis in eū portū:q ante urbē ē
claſſe tranſire. Dicit & Eudemus rhodius uitiū alterius portus oſtēdiſſe:cū forte duæ naues in arto oſtio
implicitos remos fregiſſent:& inter alia:id quoq; mouit prætorē:ut traduceret claſſem:qđ ab terra piculū
erat haud ꝓcul inde Antiocho ſtatiua habente. Traducta claſſe ad urbem ignaris oibus egreſſi milites:
nautæq; ſunt ad cōmeatus & uinū maxīe diuidendū ī naues:cū medio forte diei agreſtis qdā ad ptorē ad- Atē. por-
ductus nūciat alteꝝ iā diē claſſem ſtare ante inſulā Macrin:& pauloante uiſas quaſdā moueri tāq̄ ad ꝓfe- tus mali
ctiouē naues. Re ſubita pculſus ptor tubicines canere iubet:ut ſi q p agros palati eēnt:redierēt:tribunos in gnitatem
urbē mittit ad cogēdos milites nautaſq; ī naues. Haud ſecus quā ī repētino incēdio aut capta urbe trepidat
aliis ī urbē currētib⁹ ad ſuos reuocādos:aliis ex urbe naues curſu repetētib⁹ īcertiſq; clamorib⁹ qbus ipſis
tubæ obſtreperēt:turbatis impiis tandē cōcurſum ad naues ē. Vix ſuam qſq; noſcere aut audire p tumul-
tu poterat:trepidatumq; cū piculo & in mari & in terra foret:ni partibus diuiſis Aemylius cū prætoria
naue primū portu in altū euectus excipiens inſequētis ſuo quāq; ordine ī frontē inſtruxiſſet. Eudem⁹ rho
diaq; claſſis ſubſtitiſſent ad terram:ut & ſine trepidatione conſcēderent:& ut quæq; parata eēt:exiret nauis
Ita & explicuere ordinē primæ ī conſpectu prætoris: & coactum agmen ab rhodiis eſt, inſtructaq; acies

Nynõneſus uelut cerneret regios:in altũ ꝓceſſit:inter Minõneſum & Corycum ꝓmontorium erat cũ hoſtẽ conſpexe
re:& regia claſſis:binis in ordinẽ nauibus longo agmine ueniens:& ipſa aciẽ aduerſam explicauit:leuo tñ
Corycum euecta cornu ut amplecti & circũire dexteꝝ cornu romanoꝝ poſſet. Quod ubi Eudemus:qui cogebat ag
men uidit:nõ poſſe æquare ordinẽ romanos & tñ nõ iam circuniri a dextero cornu:cõcitat naues: & erát
rhodiæ naues longe oĩum celerrimæ tota claſſe:æquatoqꝫ cornu ꝑtoriæ naui:in qua Polyxenidas erat: ſu
am obiecit. Iam totis ſimul claſſibus ab omni parte pugna conſerta erat:ab romanis. lxxx. naues pugna
bát:ex qbus rhodiæ duæ &.xx. erant:hoſtiũ claſſis tres &.xc:nauiũ fuit & maxime formæ naues tres he
xeres habebát:duas hepteres:robore nauiũ & uirtute militum romani longe regias præſtabant:regiæ na
ues agilitate & arte gubernatoꝝ & ſcientia remigũ Maximo tñ hoſtibꝰ terrori fuere:quæ ignes præ ſe por
tabant:& quidẽ unus iis modus ad Panhormũ circũuẽtis ſaluti fuerat:id tum maximũ momentũ ad ui
ctoriá fuit:ná metu ignis aduerſi regiæ naues ne:ꝓpe cõcurrerent:cũ declinaſſent:neqꝫ ipſe ferire roſtro ho
ſtẽ poterant:& obliquas ſe ipſe ad ictus præbebant:& ſi quæ occurrerant:obruebant̃ infuſo igni magiſqꝫ
ad incendium q̃ ad ꝓlium trepidabant. Plurimũ tñ:quæ ſolet militum uirtus:in bello ualuit: mediam ná
qꝫ aciẽ hoſtium romãi cũ rupiſſent:circũuecti ab tergo pugnãtibꝰ aduerſus rhodios regiis ſeſe obiecere:mo
mentoqꝫ tp̃is & media acies Antiochi & leuo cornu circunuentæ naues mergebant̃ dextera pars integra ſo
cioꝝ magis clade:q̃ ſuo ꝓlio terrebat̃:cæteꝝ poſteaq̃ alias circũuẽtas ꝑtoriá nauim Polyxenidæ relictis ſo
Regii a ciis uela dantẽ uidere ſublatis raptim dolonibus Epheſum petunt fuga, xlii nauibus in ea pugna amiſſis:
ro. Naua quaꝝ decẽ & tres capte in ꝑtátem hoſtiũ uenerunt:cæteræ incenſæ aut demerſæ, Romanoꝝ duæ naues fra
li prælio ctæ ſunt uulerataeqꝫ aliquot:rhodia una capta memorabili caſu:ná cũ roſtro percuſſiſſet ſidoniá nauẽ in
uincunt̃ anchora:ictu ipſo excuſa naue ſua unco dente uelut manu ferrea iniecta alligauit alterius proram: inde tu
multu iniecto cũ diuellere ſe ab hoſte cupientes inhiberẽt rhodii:tractu anchorali:& implicitũ remis latus
alteꝝ deterſit:debilitate ea ipſa;quæ icta cohæſerat nauim cœpit. Hoc maxime mõ ad Mynõneſum naua
li ꝓlio pugnatũ ẽ:quo territus Antiochus qa poſſeſſione maris pulſus lõginqua tueri diffidebat: ſe poſſe:
ꝑſidium ab Lyſimachia ne opprimeret̃ ibi ab romanis deduci prauo ut res ipſa poſtea docuit: conſilio iuſ
ſit:non.n.tueri ſolum Lyſimachiá a primo ĩpetu romanoꝝ facile erat:ſed obſidionẽ ẽt tota hyeme tolerare
& obſidentes quoqꝫ ad ultimá inopiam deducere extrahendo tẽpus;& interim ſpẽ pacis per occaſiones tẽ
ptare. Non Lyſimachiá tñ hoſtibus tradidit poſt aduerſam naualẽ pugná ſed ẽt Colophonis obſidiõẽ ab
ſceſſit:& Sardis recepit ſe:atqꝫ inde Cappadociá & ad Ariarathen:qui auxilia accerſeret: & quocunqꝫ alio
poterat ad copias contrahendas in unũ iam cõſilium:ut acie dimicaret intentus miſit. Regillus Aemylius
poſt uictoriá naualẽ ꝓfectus Epheſum direptis ante portũ nauibus cum confeſſionem conceſſi maris ulti
má hoſti expreſſiſſet. Chiũ:quo ante naualẽ ꝓlium curſu a Samo intenderat:nauigat:ibi naues in prælio
quaſſatas cũ refeciſſet. L. Aemylium Scaurum cum.xxx,nauibus Helleſpontũ ad exercitũ traiiciendum mi
ſit:rhodias parte ꝑdæ & ſpoliis naualibus decoratas domũ redire iubet:rhodii impigre præuertere:ad trai
ciendaſqꝫ copias conſulis iere;atqꝫ eo quoqꝫ functi officio tũ demũ rhodũ rediere. Claſſis romana ab Chio
Phoceam traiecit:in ſinu maris ĩſimo poſita hæc urbs:eſt oblonga forma duũmillium & quingentoꝝ paſ
ſuum ſpaciũ murus amplectit̃:totidẽ ex utraqꝫ parte in arctiorem uelut cuneum Lampetra ipſi appellant
mille & ducẽtos paſſus ibi latitudo patet:inde in altũ lingua mille paſſuum excurrens meſtium ferme ſinũ
uelut nota diſtinguit:urbs cohæret faucibus anguſtis;duos in utraqꝫ regionẽ uerſus portus tutiſſimos ha
bet:q in meridiẽ uergit Nauſathmõ ab re appellat̃:qa ingentẽ uim nauium capit:alter ꝓpe ipſum Lápte
ra ẽ. Hos portus tutiſſimos cũ occupaſſet romana claſſis:priuſq̃ aut ſcalis:aut operibus mœnia aggredere
tur mittẽdos cẽſuit prætor:q principũ magiſtratuũqꝫ aĩos tẽptarent:poſteaq̃ obſtinatos uidit:duobꝰ ſimul
Phoceæ locis oppugnare eſt adortus:altera pars infrequẽs ædificiis erat:tẽpla deum aliquãtum tenebát loci ea pri
oppugna us ariete admoto quatere muros turreſqꝫ cœpit deinde cũ eo multitudo occurreret ad defendendum altera
tio quoqꝫ parte admotus aries:& iá utrinqꝫ ſternabant̃ muri:ad quoꝝ caſum cũ impetum romani milites ꝑ
ipſam ſtragẽ ruinaꝝ facerent:aliis ſcalis ẽt aſcenſum in muros tẽptarẽt:adeo obſtinate reſtituerunt oppida
ni, ut facile appareret plus in armis & uirtute:q̃ in mœnibus auxilii eſſe coactus ergo periculo militum ꝑ
tor receptui cani iuſſit:ne obiiceret incautos furentibus deſperatione ac rabie. Dirẽpto prælio ne tum qdẽ
ad quietẽ uerſi:ſed undiqꝫ oẽs ad muniẽda & obmolienda:quæ ruinis ſtrata erant:concurrunt:huic ope
ri ĩtentis. Qu. Antonius a prætore miſſus q caſtigata pertinacia eoꝝ maiorẽ curá romanis:q̃ illis oſtende
ret eſſe:ne in perniciẽ urbis pugnaret̃ ſi abſiſtere furore uellent poteſtatẽ iis dare eadem conditione:qua pri
us. C. Liuii in fidẽ ueniſſent:ſe tradẽdi. Hæc cum audirent:quinqꝫ dieꝝ ſpatio ad deliberandũ aſſumpto:
tẽptata interim ſpe auxilii ab Antiocho:poſteaq̃ legati miſſi ad regem nihil in eo eſſet ꝑſidii rettulerant: tũ
portas aperuerunt:pacti ne qd hoſtiliter paterentur:cum ſigna in urbẽ inferrentur:& pronunciaſſet prætor
Phocea parci ſe deditis uelle clamor undiqꝫ eſt ſublatus indignum facinus eſſe phocenſes nunquam fidos ſocios
diripitur ſemper infeſtos hoſtes ĩpune eludere:ab hac uoce uelut ſigno a prætore date ad diripiẽdá urbem paſſim di
ſcurrerunt Aemylius primo reſiſtere & reuocare:dicendo captas non deditas diripi urbes:ſed in his tamen
ĩperatoris non militum arbitrium eſſe:poſteaquá ira & auaritia imperio potentiora erát: præconibus
ꝑ urbẽ miſit:liberos omnes in foꝝ ad ſe conuenire iubet:ne uiolarent̃:& ĩ oĩbus:quæ ipſius poteſtatis fue
runt:fides conſtitit prætoris:urbẽ:agroſqꝫ:& ſuas leges iis reſtituit: & quia iá hyems appetebat. Phoceæ
portus ad hybernandum claſſi delegit. Per idem fere tp̃s conſuli tranſgreſſo ænioꝝ maronitarumqꝫ fines
nunciat̃ uictam regiam claſſem ad Mynõneſum:relictáqꝫ ꝑſido Lyſimachiá eſſe:id multo quam de naua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

li uictoria lætius fuit:utiq; poſteaquam eo uenerunt:refectaq; urbs oium regꝝ cōmeatibus uelut in aduen
tum exercitus ꝑparatis eos excepit:ubi īopiá ultimá laboreq; in obſidēda urbe ꝓpoſuerát:ibi paucos di-
es ſtatiua habuere:īpedimēta ægriq; ut cōſequerent̃:q paſſim p oia Thraciæ caſtella feſſi moribus ac lōgi- Tráſitus
tudine uiæ relicti erant. Receptis omnibus īgreſſi rurſus iter p Cherſonneſum Helleſpontú perueniūt: ubi Ro. in
omnibus, cura regis Eumenis ad traiiciendum ꝑparatis: uelut iu paccato littore nullo ꝓhibēte: alii alio de- Aſiam
latis nauibus ſine tumultu traiecere: Ea uero res romanis auxit aīos conceſſum ſibi tranſitū cernentibus in
Aſiá: quá rē magni certaminis futurá crediderant. Statiua deinde ad Helleſpōtú aliquádiu habuerunt: quia
dies forte: quibus ancylia mouent̃: religioſi ad iter īciderát: idē dies. P. Scipionē ꝓprie ori ēt religione: quia
ſalius erat: deiunxerát ab exercitu: cauſaq; & is ipſæ moræ erat: dū conſequeretur. Per eos forte dies legat⁹
ab Antiocho caſtra intrauerat: byzantius Heraclides de pace afferens mandata: quá ꝑſtabilem fore magná
ei ſpē attulit mora & cūctatio romanoꝝ: quos ſimul Aſiá attigiſſent: effuſo: agmine ad caſtra regia ituros
crediderat: ſtatuit tamē non prius adire cōſulē: quá. P. Scipionē: & ita mandatum ab rrge erat: in eo maxi
má ſpē habebat: ꝑterquá qđ & magnitudo animi: & ſacietas gloriæ placabilē eū maxime faciebat: notum
q; erat gentibus: qui uictor ille in Hiſpania: q deinde in Africa fuiſſet: ēt quod filius eius captus in poteſta-
te regis erat. Is ubi & q̄do: & quo caſu captus ſit: ſicut plæraq; alia parū inter auctores conſtat: alii in prin-
cipio belli a Chalcide Oricū petentē circūuentū ab regiis nauibus tradunt: alii poſteaq̄ ttanſitum in Aſiam
ē cum turma fragellana: miſſum exploratū ad regia caſtra effuſo obuiá eqtatu cum reciperet ſeſe: obuiam
in eo tumultu delapſo equo cum duobus eqtibus compræhenſum: ita ad regē deductū eſſe: illud ſatis con-
ſtabat: ſi pax cum Po. Ro. manere: hoſpitumq; priuatim regi cum Scipionibus eſſet: neq; liberabilius: ne
q; benignius haberi coliq; adoleſcentē: quá cultus ē: potuiſſe. Ob hæc cum aduentū. P. Scipionis legata ex-
pectaſſet: ubi is uenit: conſulē adit: petitq;: ut mandata audiret. Aduocato frequenti cōcilio legati uerba ſūt Scipionis
audita: is multis ante legationibus neq̄q̄ ultro citroq; de pace miſſis: eá ipſam fiduciam impetrandi ſibi filius ubi
eſſe dixit: quod priores legati nihil impetraſſent. Smyrná. n. & Lampſacū: & Alexandriá: Troadē: & Lyſi- & quádo
machiá in Europa iactatas in illis diſceptationibus eſſe: quaꝝ Lyſimachia ceſſiſſe regem nequid in Euro- captus
pa habere eū dicerent: eas q ſunt in Aſia ciuitates: tradere paratū eē: & ſiquas aſias Romani: quod ſuaꝝ par
tiū fuerint uēdicare ab impio regio uelint: impēſæ quoq; in bellū factæ partē dimidiá regem ꝑſtatuꝝ Po.
Ro. hæ cōditiones erát pacis. Reliqua oro fuit: ut memores reꝝ humanaꝝ & ſuæ fortunæ moderarent̃: &
alienā ne urgerent: finirēt Europa imperiū: id quoq; īmenſum eē: & parati ſingula acquirendo facilius po
tuiſſe: quá uniuerſa teneri poſſe. Quod ſi Aſiæ quoq; partē aliquá abſtrahere uelint: dūmodo nō dubiis re Cōdicio-
gionibus finiant uinci ſuá tempantiá romana cupiditate pacis & concordiæ cá regem paſſuꝝ. Ea q̄ lega- nes pacis
to magna ad pacē impetranda uidebant̃: parua romanis uiſa: & impenſam: q̄ in bellū facta eſſet: omnem a rege de-
ꝑſtare regem equū cenſebát: cuius culpa bellū excitatū eſſet: & nō Ionia mō atq; Aeolide deduci debere ꝑſi- latæ
dia regia: ſed ſicut Græcia oīs liberata eēt: ita q in Aſia ſint: oēs liberari urbes: id aliter fieri non poſſe: quá
ut cis tauꝝ montē poſſeſſione Aſiæ Antiochus cedat. Legatus poſteaq̄ nihil æqui in concilio impetrare ſe
cenſebat: priuatim ſic enim impatum erat. P. Scipionis tēptare aīum eſt conatus: oīum primū ei ſine ꝑcio
filiū redituꝝ regē dixit: deinde ignarus & aī Scipionis: & moris romani auri pondus ingens pollicit⁹: &
noīe tm̄ regio excepto ſocietatem oīs regni: ſi p eum pacē impetraſſet. Ad ea Scipio: qđ romanos oīs quod
me ad quá miſſus es: ignoras: minus miror: cū te fortuna eius a quo uenis ignorare cerná. Laſymachia te-
nenda erat: ne Cherſōneſum intraremus: aut: ad Helleſpontū obſiſtendū: ne in Aſiá traiiceremus: ſi pacem a
ſollicitis de belli euentu petituri eratis: cōceſſo uero in Aſiá tráſitu: & nō ſolum frænis: ſed ēt iugo accepto
q̄ diſceptatio ex æquo cū imperiū patiendum ſit relicta eſt? Ego ex munificētia regia maximū domum fi
lium habeo: aliis deos ꝑcor: ne unquá fortūa egeat mea: animus certe nō egebit: pro táto ī me munere gra
tum me eſſe in ſe ſentiet: priuatam gratiá pro priuatam beneficio deſiderat: ſed publice nec habebo q̄cq̄ ab
illo nec dabo: qđ in ꝑſentia dare poſſim: fidele cōſilium ē: abi nūcia meis uerbis: bello abſiſtat pacis condi-
cionem nullá recuſet. Nihil ea mouerunt regē tuam fore bellis Aſiam ratum: q̄do perinde ac uicto iam ſibi
leges dicerent̃: omiſſa igit̃ in præſentia mentione pacis totá curá in belli apparatū intendit. Conſul oībus
præparatis ad ꝓpoſita exequēda cū ex ſtatiuis mouiſſet. Dardanū primum deinde Rhoetium: utraq; ciui
tate obuiá effuſa uenit: inde Ilium ꝓceſſit: caſtriſq; in cāpo qui ē ſubiectus mœnibus poſitis: in urbem ar-
cemq; cum aſcēdiſſet: ſacriſicauit Mineruæ ꝑſidii arcis: & ilienſibus ī oī reꝝ uerborumq; honore ab ſe ori- Att̃. obſe
undos romanos præferentibus: & romanis lætis origine ſua: inde ꝓfecti ſextis caſtris ad caput caici amnis cro ſcipio
ꝑuenerunt. Eo & oēs & rex Eumenes conatus primo ab Helleſponto reducere claſſem in hyberna Eleam nis reſpō-
aduerſis uentis: cum aliquot deinde diebus ſuperare uento in promontorium non potuiſſet: in terrá egreſ- ſum
ſum ne deeſſet principiis rerum: qua proximum fuit: in caſtra romana cum parua manu contendit: ex ca-
ſtris Pergamum remiſſus ad cōmeatus expediendos: tradito frumento qbus iuſſerat: conſul in eadem ſta-
tiua rediit: inde plurimum dieꝝ præparatis cybariis: conſiliū erat iee ad hoſtem: priuſquá hyems opprime
ret. Regia caſtra circa Tyatiram erát: ibi cū audiſſet Antiochus. P. Scipionē ægrum Eleam delatum: lega-
tos q filiū ad eū reducerēt: miſit: nō ſolū aīo patrio gratum munus: ſed corpori quoq; ſalubre gaudiū fuit: Filius
ſatiatuſq; tandē cōplexu filii renunciare inquit gratias regi me agere: referre gratiam aliam nunc non poſſe: Scipioni
quam ut ſuadeá: ante in aciem non deſcēdat: quá ut in caſtra me rediſſe audierit. Quáquam. lx. millia pedi reſtituit̃
tum plus. xii. millia equitum aīos interdū ad ſpem certaminis faciebant: motus tm̄ Antiochus táti aucto-
ritate uiri: in quo ad incertos belli euētus oīs fortune potuerat ſubſidia recepiſſe: tráſgreſſus phrygiū amnē

circaq; Magneſiam:quæ ad Syphilum eſt:poſuit caſtra:& ne dū extrahere tp̄s uellet: munimenta Roma-
ni temptarent: foſſam ſex cubitis alta.xii.lată cū duxiſſet:extra duplex uallū foſſæ circūdedit: interiore la-
bro muꝝ cū turribus crebris obiecit:unde facile arceri trāſitu foſſæ hoſtis poſſet. Cōſul circa Tyariam eē
regē ratus cōtinuis itinebris qnto die ad hyrcanū campū deſcendit:ide cū ꝓfectū audiſſet:ſecutus ueſtigia ci-
tra phrygium amnem quattuor millia ab hoſte poſuit caſtra:eo mille ferme equites maxima pars gallo-
græci erant:& dacæ qdā aliarumq; gentiū ſagiptari equiti intermixti:tumultuoſe amne traiecto in ſtatio-
nes impetū fecerunt:primo turbauere incōpoſitos:deinde cū lōgius certamē fieret: romanoꝝ ex ꝓpinquo
caſtris facile ſubſidio creſceret numerus:regii feſſitia & plures nō ſuſtinentes recipere ſe conati circa ripam
amnis:priuſq̄ flumen īgrederent:ab inſtantibus tergo aliquot interfecti ſunt. Biduū deinde ſilētiū fuit neu-

Phrygius fiu.

tris tranſgredientibus amnē:tertio poſt die romani ſimul oēs trāſgreſſi ſunt:& duomillia ferme & quingē-
tos paſſus ab hoſte poſuerunt:caſtra metātibus & muniēdo occupatis:triamillia delecta equitū peditumq;
regioꝝ magno terrore ac tumultu aduenere:aliquanto pauciores in ſtatione erant:duo tamē millia per ſe
nullo a munimēto caſtroꝝ milite auocato:& primo æquum prælium ſuſtinuere:& creſcente certamīe pe-
pulerunt hoſtes:centum ex his occiſis:centum ferme captis. Per quatriduū inſequens īſtructæ utrinq; acies
pro uallo ſtetere:quinto die romani ꝓceſſere in mediū campi: Antiochus nihil ꝓmouit ſigna:ita ut extre-
mi minus mille pedes a uallo abeſſent. Conſul poſteaquā detrectari certamē uidit:poſtero die in cōſilium
aduocauit:quid ſibi faciendū eēt:ſi Antiochus pugnandi copiā non faceret:inſtare hyemē aut ſub pellibus
habēdos milites fore:aut ſi cōcedere in hyberna uellent:differendū eſſe in æſtatē bellū. Nullum unq̄ hoſtē
romani æque contēpſerunt:conclamatū undiq; ē:duceret extēplo:& uteretur ardore militum:qui tanq̄ nō
pugnandum cum tot millibus hoſtiū:ſed par numerus pecorumq; trucidādus eēt: per foſſas per uallum
caſtra inuadere parati erant:ſi in ꝑlium hoſtis non exiret. Gne. Domitius ad explorandū iter & qua parte
adiri uallū hoſtium poſſet:miſſus:poſteaq̄ oīa certa rettulit:poſtero die propius caſtra admoueri placuit:
tertio ſigna iu medium cāpi ꝓlata:& inſtrui acies cœpta eſt. Nec Antiochus ultre tergiuerſandū ratus:ne

Ro. ferocia

& ſuoꝝ aīos minueret detrectādo certamē:& hoſtium ſpē augeret: & ipſe copias eduxit tm̄ progreſſus a
caſtris:ut & dimicatuꝝ appareret:Romana acies unius ꝓpe formæ fuit & hoīum & armoꝝ genere:duæ
legiones romanæ:duæ ſocium & latini noīs erāt:quinamillia & quadragenos ſingulæ habebant romani
mediamaciem:cornua latini tenuerunt:haſtatorum prima ſigna:deinde princīpū erant:triarii poſtremos
claudebant. Extra ganc ueluti iuſta aciem a parte dectera conſul acheorum ce.ratis immixtos auxiliares.
Eumenis triamilia ferme peditum æquata fronte inſtruxit:ultra eos equitum minus triamilia oppoſuit.
ex quibus Eumenis octingenti:reliquus omnis equitatus romanus erat: extremos thrallios & cretenſes
quingentorum utriq; numerum explebant:ſtatuit.leuum cornu non uerebatur obiectis talibus auxiliis:
quia flumen ab ea ꝑte ripæq; diruptæ claudebant:quattuor tm̄ inde turmæ equitum oppoſitæ. Hæc ſūma
copiaꝝ erat romanis:& duo millia mixtoꝝ macedonū thracumq;:q uoluntate ſecuti erant: ꝓſidio caſtris
relicti ſunt:ſedecim elephantos poſt triarios in ſubſidio locauerunt: nec ꝓterq̄ qđ multitudinem regiorū
elephantoꝝ:erant āt quattuor &.l.ſuſtinere non uidebant poſſe:ne pari quidem numero indicis afri reſi-
ſtunt:ſiue qa magnitudine:longe enim illi ꝓſtant:ſiue robore animoꝝ uincunt. Regia acies uaria magis
multis gentibus diſſimilitudine armoꝝ auxiliorumq; erat.x.& ſex millia peditum more macedonum ar-
mati fuere:qui phalangitæ appellabant:hæc media acies fuit in fronte in decem parte diuiſa: partes eas in-
terpoſitis binis elephantis diſtinguebat:a fronte introrſus in duos &.xxx.ordines armatoꝝ acies patebat:
hoc & roboris in regiis copiis:erat:& perinde cū alia ſpecie tum eminētibus tātum inter armatos elephan-
tis magnū terrorem ꝑbebat:ingentes ipſe erant:addebant ſpeciem frontalia & criſtæ & tergo impoſitæ tur-

Indici elephantes afris ꝓſtātiores

res:turribuſque ſupſtantes præter rectorem quaterni armati Ad latus dextrū phalāgitarū mille & qngētos
pedites gallogræcorum oppoſuit:iis triamillia peditū loricatoꝝ:cataphratos ipſi appellant:adiunxit:addi-
ta iis ala mile ferme equitum:hanc gemeam uocabant:medii erant lecti uiri & eiuſdem regiōis mixti mul-
tarum gentium equites: continens iis grex.xyi.elephantorum eſt oppoſitis in ſubſidiis: ab eadem parte
paulum prorupto cornu regia cohors erat argiraſpides a gente armoꝝ appellabatur:dacæ deinde equites
ſagiptarioꝝ mille & ducentum eius armatura triūmillium:pari ferme numero pars cretenſes:pars thralles
duomillia & quingenti miſſi ſagiptariis adiuncti erant: extremum cornu claudebant & quattuormillia
mixti cyrthei funditores:& elymeii ſagiptarii. Ab leuo cornu phalangitis adiuncti erant gallogræci pedi-
tes mille & quingenti:ſimiliter his armati duomillia cappadocū ab Ariarathe miſſi erant:regii inde auxi-
liares mixti oīum generum duomillia & ſeptingenti:& triamillia cataphractoꝝ equitū: & mille alii eq-

Regiæ aciei ꝓſidium

tes. Regia ala leuioribus tegumentis ſuis equorūq; alio haud diſſimili habitu ſyri plæriq; erant phrygibꝰ
& lydis īmixti:ante hunc eqtatum falcatæ quadrigæ & cameli:quos appellant dromadas:iis inſidebāt ara-
bes ſagyptarii gladios habentes tenues lōgos quaterna cubita:ut ex tanta altitudine cōtingere hoſtem poſ-
ſent. Inde alia multitudo par ei:q̄ in dextero cornu erat.primi tarentini:deinde gallogræcoꝝ eqtum duo-
millia & qngenti:ide neocretes mille:& eodē armatu cares & cilices mille:& qngēti:& totidem thrales:&
triamillia cetratoꝝ pyſidæ erāt & pāphyli & lycii:tū cyrthioꝝ & elymeoꝝ paria in dextero cornu locatis
auxilia:&.xyi.elephāti modico īteruallo diſtātes:rex ipſe i dextero cornu erat. Seleucū filiū & Antipatrū
fratris filiū in leuo ꝓpoſuit:media acies tribꝰ ꝓmiſſa Myniōi:& Zeuſidi:& Philippo mgr̄o elephantoꝝ.

Nebula matutina creſcēte die leuata in nubes caliginē dedit.humor īde ab auſtro uelut ꝑfudit oīa: q̄ ni-
hil ad malū romāis eadē ꝑ incōmoda,regiis erāt:nā & obſcuritas lucis i acie modica romāis nō adimebat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in oīs partis cōſpectū: & humor toto fere graui armatu nihil gladios aut pila hebetabat: regii tam lata acie
ne ex medio q̄dē cornu ſua circūſpicere poterant: nedum extremi inter ſe conſpicerent: & humor arcus fun
daſq; & iaculoꝝ armēta mollierat. Falcatæ quoq; quadrigæ: q̄bus ſe ꝑturbatuꝝ hoſtium aciē Antiochus
crediderat: in ſuos terrorē uerterunt. Armatæ aūt in hunc maxīe modum erāt: cuſpides circa temonem ab
iugo decē cubitos extantes uelut cornua habebant: q̄bus q̄cq̄d obuiū daretur: tranſfigerent: & in extremis
iugis binæ circa eminebāt falces: altera æq̄ta iugo: altera īferior in terrā deuexa: illa ut q̄cq̄d ab latere obiice
ret: abſcinderet: hæc ut prolapſos ſubeūteſq; cōtingeret: item ab axibus rotaꝝ utrinq; binæ eodē modo di
uerſæ deligebant falces: ſic armatas quadrigas quia ſi aut in extremo: aut in medio locatæ forent: per ſuos
agēdæ erāt: in prima acie: ut dictū ē: locauerat rex. Quod ubi Eumenes uidit: haud ignarus pugnæ & quā
anceps eēt auxilii genus: ſiq̄s pauorē magis eq̄s iniiceret: quam iuſta adoriret pugna: cretenſes ſagiptarios
funditoreſq; & iaculatores equitū non cōfertos: ſed quā maxime poſſent: diſperſos excurrere iubet: exq; oī
bus ſimul partibus tæla īgerere: hæc uelut ꝓcella partim clamoribus diſſonis ita cōſternauit equos: ut repē
te uelut effrænati paſſim incerto curſu ferrent: quoꝝ impetū & leuis armatura: & expediti funditores: &
uelox cretenſis mometo declinabant: & equos inſeq̄ndo tumultū ac pauorē eq̄s cameliſq; & ipſis ſimul cō
ſternatis augebant: clamore & ab alia circūſtantium turba multiplici adiecto: Ita medio inter duas acies cā
po exigunt quadrigæ: amotoq; inani ludibrio tū demū ad iuſtū ꝓlium ſigno utrinq; dato cōcurſum eſt.
Cæteꝝ uana illa res ueræ mox cladis cā fuit: auxilia. n. ſubſidiaq;: q̄ ꝓxima locata erant: pauore & conſter
natiōe quadrigaꝝ territa: & ipſa in fugā uerſa nudarūt oīa uſq; ad cataphractos equites: ad quos cū diſſipa
tis ſubſidiis ꝑuenisſet eq̄tatus romanus: ne primū q̄dem impetū pars eoꝝ ſuſtinuerunt: alii fuſi ſunt: alii ꝑꝑ
grauitatē tegumētoꝝ armoꝝq; oppſſi ſunt. Totū deinde leuū cornu inclinauit: & turbatis auxiliaribus: q̄
inter eq̄tes: quos appellāt phalāgites erāt: uſq; ad mediā aciē terror ꝑuenit: ibi ſimul ꝑturbati ordines & ī
peditus intercurſu ſuoꝝ uſus ꝓlongaꝝ haſtarū: ſariſſas macedones uocāt. Intulere ſigna romanæ legiōes:
& pila ī perturbatos coniecere: ne īterpoſiti q̄dē elephāti militē romanū deterrebant aſſuetū iā ab africis bel
lis & uitare īpetū belluæ ex trāſuerſo aut pilis īceſſere: aut ſi ꝓpius ſubire poſſet gladio neruos incidere: Iā
media acies fere oīs a fronte ꝓſtrata erat: & ſubſidia circūita a tergo cædebant: cū in parte alia fugam ſuoꝝ
& ꝓpe iā ad ipſa caſtra clamorē pauentiū accepe: nāq; Antiochus a dextero cornu cū ibi fiducia fluminis
nulla ſubſidia cerneret: ꝑter q̄ttuor turmas equitū: & eas dum applicant ſe ſuis ripā nudantes: impetū in eā
partē cū auxiliis & cataphracto eq̄tatu fecit: nec a fronte tm̄ inſtabat: ſed circūito a flumine cornu iā ab late
re urgebat: donec fugati eq̄tes primū: deinde ꝓximi peditū effuſo curſu ad caſtra cōpulſi ſunt. Præerat ca
ſtris. M. Aemylius tribunus militū. M. Lepidi filius: qui poſt annos paucos pontifex maximus factus eſt
ſis qua fugā cernebat ſuoꝝ: cum præſidio oī occurrit: & ſtare prīo: deinde redire in pugnā iubebat pauo
rē & turpē fugā increpās: minæ exinde erāt in ꝑniciē ſuā cæcos ruere: ni dicto parerent: poſtremo dat ſignū
ſuis: ut primo fugientiū cædāt: turbā inſeq̄ntiū ferro & uulneribus in hoſtes redigāt. Hic maior timor mi
norē uicit. ancipiti coacti metu primo cōſtiterunt: deinde & ipſi rediere in pugnam & Aemylius cum ſuo
præſidio: erāt aūt duomillia uiroꝝ fortium effuſe ſeq̄nte rege acriter obſtitit: & Attalus Eumenis Frater a
dextero cornu a quo leuū hoſtiū prīo īpetu fugatū fuerat: ab ſiniſtro fugā ſuoꝝ & tumultū circa caſtra ui
dit: in tp̄e cū ducētis eq̄tibus aduenit. Antiochus poſteaq̄ & eos: quoꝝ terga modo uiderat repetētes pugnā
& aliā & a caſtris & ex acie affluētem turbam conſpexit: in fugā uertit equū. Itaq; utroq; cornu uictores
romani ꝑ aceruos corpoꝝ: quos in media maxime acie cumulauerāt: ubi & robur fortiſſimoꝝ uirorum
& arma grauitate fugam impedierāt: pergunt ad caſtra diripienda: equites primi oīum Eumenis: deinde
alius equitatus toto paſſim cāpo ſequunt hoſtem: & poſtremos ut quoſq; adempti ſunt: cædunt: cæterum
fugientibus maior peſtis in ꝑmixtis quadrigis elephantiſq; & camelis erat: & ſua ipſoꝝ turba cum ſolu
tis ordinibus uelut cæci ſuper alios alii ruentes incurſu bælluaꝝ obtererentur. In caſtris quoq; ingēs & ma
ior ꝓpe quā in acie cædes eſt ædita: nam & primoꝝ fuga iu caſtra maxime inclinauit: & hu⁹ fiducia mul
titudinis: quæ in præſidio erat: ꝑtinacius pro uallo pugnarunt: retenti in portis ualloq; ſe impetu ipſo ca
pturos crediderant romani: poſteaq̄ tandem perruperunt: ab ira grauiorem ædiderunt cædem: ad quinqua
ginta millia peditum cæſa eo die dicuntur: equitum triamillia: mille & quadringenti capti: & quindecim
cum rectoribus elephanti: romanoꝝ aliquot uulnerati ſunt: ceciderunt non plus. ccc. pedites: quattuor &
uiginti equites: & de Eumenis exercitu quinq; & uiginti. Et illo q̄dē die uictores direptis hoſtiū caſtris cū
magna præda in ſua reuerterunt: poſtero die ſpoliabant cæſorum corpora: & captiuos contrahebant: lega
ti ab Tyatira: & Magneſia: & ab Sypilo ad dedendas urbes uenerunt. Antiochus cū paucis fugiens in ipſo
itinere pluribus congregantibus ſe modica manu armatoꝝ media ferme nocte Sardis conceſſit: inde cum
audiſſet Seleucum filium & quoſdā amicoꝝ Apameam prægreſſos: quarta uigilia cum coniuge ac filia
petit Apameam: Zenoni tradita cuſtodia urbis. Timone Lydiæ præpoſito: q̄bus ſpretis conſenſu oppi
danoꝝ & militum qui in arce erant: legati ad conſulem miſſi ſunt. Sub idē fere tempus & a Thrallib⁹ &
a Magneſia: q̄ ſuper mæandrū eſt: & ab Epheſo legati ad dedendas urbes uenerūt. Reliquerat Epheſū Po
lyxenidas audita pugna: & claſſe uſq; ad Patarā Lyciæ præteruectus: metu ſtationis rhodiaꝝ nauium: q̄
ad megiſt. n erat in terram egreſſus cū paucis itinere pedeſtri Syriam petit. Aſiæ ciuitates in fidem conſulis
dicionemq; Po. Roma. ſeſe tradebant. Sardibus iam conſul erat: & eo. P. Scipio ab Elea cum primū pa
ti laborem potuit. Sub idem fere tempus caduceator ab Antiocho per Scipionem a conſule peti: impetra
uitque ut oratores mittere liceret regi: paucos poſt dies Zeuſis: qui præfectus Lydiæ fuerat: & Antipater ſecuta eſt

Falcatæ quadrigæ

Att. pugnæ rōnē

Antiochi fuga

Att. hoſtium cædē

Deditio urbium q̄ uictoriā ſecuta eſt

fratris filius uenerunt: prius Eumene conuẽto: quem propter uetera certamina auerſũ maxime a pace cre
debant eſſe: & placatiore eo ſua & regis ſpe inuento: tum. P. Scipionem & ꝑ eum cõſulẽ adierunt: ꝓbitoqꝫ
iis petentibus frequẽti concilio ad mandata ædenda: non tam quid ipſi dicamus: inquit Zeuſis: quam ut
a uobis quæramus romani: quo piaculo expiare errorẽ regis: pacẽ ueniamqꝫ ĩpetrare a uictoribus poſſi-
mus maximo ſemꝑ animo uictis regibus populiſqꝫ ignouiſtis: quanto id maiore & placatiore aĩo decet
uos facere in hac uictoria quæ uos dominos orbis terrarum fecit? poſitis iam aduerſus omnes mortales
certaminibus: haud ſecus: quam deos conſulere & parcere uos generi humano oportet. Iam antequam le-
gati uenirent: decretum erat: quid reſponderetur: reſpondere Africanum placuit: iis in hunc modum locu-
tus fertur. Romani ex his quæ in deum ĩmortalium poteſtate erant: ea habemus: quæ dii dederunt: aĩos: q
noſtræ mentis ſunt: eoſdẽ in omni fortuna geſſimus: gerimuſqꝫ neqꝫ eos ſecundæ res extulerunt: nec aduer
ſæ minuerunt: eius rei: ut alios omittam. Annibalẽ ueſtrum uobis darẽ teſtẽ: niſi uos ipſos dare poſſem:

Leges Antiocho datæ

poſteaꝗ Helleſpõtũ traiecimus priuſquam caſtra regia: priuſquam aciẽ uideremus: cum cõmunis mars &
incertus belli euentus eẽt: de pace uobis agentibus: quas pares paribus ferebamus: conditiones eaſdẽ nunc
uictores uictis ferimus. Europa abſtinete. Aſiaqꝫ omni: quæ cis taurũ montem ẽ: decedite: pro impẽſis de-
inde in bellum factis. xv. millia talentũ euboicoꝝ dabitis: quingenta præſentia: duomillia & quingenta cũ
ſenatus Populuſqꝫ Romanus pacem comprobauerint: mille deinde talentũ per. xii. annos. Eumeni quo-
qꝫ reddi. cccc. talenta: & quod frumenti reliquum ex eo quod patri debitum eſt: placet. Hæc cum pepigeri
mus facturos uos: ut pro certo habeamus: erit quidẽ aliquod pignus: ſi obſides uiginti noſtro arbitratu
dabitis. Sed nunquam ſatis liquebit nobis ibi pacem eſſe po. ro. ubi Annibal erit: eum ante omnia depoſci
mus. Thoantẽ quoqꝫ ætolum concitatorẽ ætolici belli: qui & illoꝝ fiducia uos: & ueſtra illos in nos ar-
mauit: dedetis: & cum eo Mnaſymmacũ acarnanẽ: & chalcidẽſem Philonẽ: & Eubolum. In deteriore ſua
fortuna pacẽ faciet rex: quia ſerius facit: quam facere potuit: ſi nunc re moratus fuerit: ſciat regum maieſta-
tem difficilius ab ſũmo faſtigio: ad medium detrahi: quam a mediis ad ima præcipitari. Cum iis manda-

Atẽ. Scipionis ſnia attilium triũphus

tis ab rege miſſi erant legati: ut oẽm pacis cõditionẽ acciperent: itaqꝫ Romã mitti legatos placuit: Cõſul I
hyberna exercitũ Magneſiã mæandrũ & Thrallis Epheſumqꝫ diuiſit: Epheſum ad conſulem paucos poſt
dies obſides ab rege adducti ſunt: & legati: q Romã irent: uenerunt. Eumenes quoqꝫ eodẽ tpe profectus ẽ
romã: quo legati regis: ſecutæ eos ſunt legationes oĩum Aſiæ populoꝝ. Cum hæc in Aſia gerunt: duo
fere ſub idem tp̃s cum triumphi ſpe ꝓtores de prouinciis Romam redierunt. Qu. Minutius ex liguribus
M. Acilius ex Aetolia: Auditis utriuſqꝫ rebus geſtis Minutio negatus triumphus: Acilio magno conſen-

Mors Democriti

ſu decretus: iſqꝫ triumphans de rege Antiocho & ætolis urbẽ eſt inuectus: ꝑlata in eo triumpho ſunt ſigna
militaria. cc. xxx. & argẽti infecti triamillia põdo: ſignati tetracinum atticum. c. xiii. millia: ciſtophori. ccxl
viii. uaſa argentea celata multa magniqꝫ ponderis: tulit & ſupellectilẽ regiam argenteam ac ueſtẽ magnifi-
cam: coronas aureas: dona ſociaꝝ ciuitatum. xlv. ſpolia oĩs generis: captiuos nobiles ætolos & regios du-
ces ſex & triginta duxit. Democritus ætoloꝝ dux paucos ante dies cum e carcere effugiſſet: nocte in ripa ty
beris conſecutis cuſtodibus: priuſquam comp̃henderetᷣ: gladio ſe tranſfixit. Milites tñ: qui ſequerentᷣ cur
rum: defuerũt: alioquin magnificus & ſpectaculo & fama rerum triumphus fuit. Huius triumphi minu
it læticiam nuncius ex Hiſpania triſtis aduerſa pugna in uaſtetanis ductu. L. Aemilii ꝓconſulis apud op-

Triſtis ex Hiſpania

pidum Lyconẽ cum luſitanis: ſex millia de exercitu romano cecidiſſe: cæteros pauentes intra uallum com
pulſos ægre caſtra defendiſſe: & admodũ fugientiũ magnis itineribus in agrum pacatum reductos: hæc ex
Hiſpania nũciata. Ex Gallia legatos placẽtinoꝝ & cremonẽſium. L. Aurunculeius ꝓtor in ſenatum intro
duxit: iis quærentibus inopiam colonoꝝ: aliis belli caſibus: aliis morbo abſumptis quoſdam tædio acco
larum galloꝝ reliquiſſe colonias: decreuit ſenatus: uti. C. Lællius cõſul: ſi ei uideretᷣ: ſex millia familiarum
cõſcriberet: quæ in eas colonias diuiderentᷣ: & ut. L. Aurunculeius ꝓtor triũuiros crearet: ad eos deducẽdos
creati. M. acilius Serranus. L. Valerius. P. Filius. L. Valerius. C. Filius Tappo. Haud ita multo poſt cum
iam conſulariũ comitioꝝ appeteret tp̃s. C. lælius conſul ex Gallia Romã rediit: iis non ſolum ex facto ab
ſente ſi. S. C. in ſupplementũ Cremonæ & Placentiæ colonos ſcripſit: ſed ut nouæ coloniæ duæ in agrum
qui boioꝝ fuiſſet: ducerentᷣ: & rettulit: & auctore eo patres cẽſuerunt. Eodẽ tpe. L. Aemylii ꝓtores litteræ
allatæ de nauali pugna ad Mynõneſum facta: &. L. Scipionẽ conſulẽ exercitũ in aſiam traieciſſe. Victoriæ
naualis gratia in unũ diẽ ſupplicationẽ decreta ẽ: in alteꝝ diẽ quod exercitus Romanus tum primũ in aſia
poſuiſſet caſtra: ut ea res proſꝑa & læta eueniret. uicenis maioribus hoſtiis in ſingulas ſupplicatiões ſacrifi

M. Fuluius Gn. Mãliꝰ cõ.

care cõſul ẽ iuſſus. Inde cõſularia comitia magna contẽtione habita. M. æmylius lepidus petebat aduerſa
oĩum fama quod prouinciam Siciliam petẽdi cauſa non conſulto ſenatu: ubi ſibi id facere liceret: reliqſſet
petebant cum eo. M. Fuluius Nobilior. Gn. Manlius Volſo. M. Valerius Meſſalla. Fuluius conſul unus
creatur: cum cæteri centurias non expleſſent: is quoqꝫ poſtero die. Gn. Manlium lepido deiecto: nã Meſſal
la tacuit: collegam dixit. Prætores exinde facti duo. Qu. Fabii labeo: & Pictor: flamen quirinalis eo an
no inauguratus fuerat. M. Sempronius Tuditanus. L. Poſthumius albinus. L. Plautus Hypſeus. L. Bebi
us diues. M. Fuluio Nobiliore: &. Gn. Manlio Volſone conſulibus. Valerius antias auctor eſt rumorẽ
celebrem Romæ fuiſſe & pene pro certo habitum: recipiendi Scipionis adoleſcentis cauſa conſulem. L. Sci
pionẽ & cum eo. P. africanum in colloquium euocatos regis: & ipſos compræhenſos eſſe: & ducibꝰ ca-
ptis cõfeſtim ad caſtra romana exercitum ductũ: eaqꝫ expugnata: & deletas omnes copias romanoꝝ eſſe:
ob hæc ætolos ſuſtuliſſe animos: & abnuiſſe imperia facere: principeſqꝫ eoꝝ in Macedoniam: & in dar-

danos & in Thraciam ad conducenda mercede auxilia profectos. Hæc qui nunciarent Romam. A. Terentium Varronem: &. M. Claudium Lepidum ab. A. Cornelio proprætore ex Aetolia miſſos eſſe: ſubtexit deinde fabulæ huic legatos ætolos in ſenatum inter cætera hoc quoq; īterrogatos eſſe: unde audiſſent ipe ratores romanos in Aſia captos ab Antiocho rege: exercitum deletum eſſe: ætolos reſpondiſſe: ab ſuis legatis ſe qui cum conſule fuerint: certiores factos: Rumoris huius quia neminem alium auctorem habeo: neq; affirmata res mea opinione ſit: nec pro uana prætermiſſa. Aetoli legati in ſenatum introducti: cū & cauſa eos ſua & fortuna hortaretur: ut confitendo ſeu ſuæ culpæ: ſeu errori ueniam peterent ſupplices: orſi a beneficiis in Po. Ro. & prope exprobrantes uirtutem ſuā in Philippi bello: & offenderunt aures inſolētia ſermonis: & eo uetera & eo uetera & oblitterata repetendo rem adduxerunt: ut haud paulo plurimum maleficiorum gentis: quam beneficiorum memoria ſubiret animos patrum: & quibus miſericordia opus erat: iram & odium irritarent. Interrogati ab uno ſenatore permitterent ne arbitrium de ſe Po. Ro. deinde ab altero habituri ne eoſdem: quos Po. Ro. ſocios & hoſtes eſſent: nihil ad ea reſpondentes egredi templo iuſſi ſunt. Conclamatum deinde prope ab uniuerſo ſenatu eſt: totos adhuc Anthiochi ætolos eē: & ex unica ea ſpe pendere animos eorum: itaq; bellum cum haud dubiis hoſtibus gerendum: perdomandumq; feroces animos eſſe: illa etiam res accendit: quod eo ipſo tempore: quo pacem ab romanis petebant. Dolopiæ Athamaniæ bellum inferebant. Senatus conſultum in. M. Attilii ſniam: qui Antiochum ætoloſq; deuicerat: factum eſt: ut ætoli eo die iuberentur proficiſci ab urbe: & intra quintumdecimum diē Italia excedere. A. Terentius Varro ad cuſtodiendum iter eorum miſſus: denūciatumq; ſiqua deinde legatio ex ætolis niſi permiſſu imꝑatoris: q eam prouinciam obtineret: & cum legato romano ueniſſet Romam: pro hoſtibus omnes futuros: ita dimiſſi ætoli. De prouinciis deinde conſules rettulerunt: ſortiri eos Aetoliam & Aſiā: qui Aſiam ſortitus eſſet: exercitus ei: quem. L. Scipio haberet: eſt decretus: & in eius ſupplemētū quattuor millia peditum romanoꝝ: ducenti equites: & ſocioꝝ ac latini noīs ſexmillia peditum: & quadringenti equites: his copiis bellū gereret: alteri conſuli exercitus: qui erat in Aetolia eſt decretus: & ut ſupplemētū ſcriberet ꝑmiſſum ciuium ſocioꝝq; eundem numeꝝ: quē collega: naues quoq; idem conſul: quæ priore anno paratæ erant: ornare iuſſus ac ducere ſecum: nec cum ætolis ſolū bellum gerere: ſed etiam in Cephaleniam inſulam traiicere: mandatum eidē: ut ſi per cōmodum reipu. facere poſſet: ut ad comitia Romā ueniret: nam præterquā quod magiſtratus annui ſubrogandi eſſent: cenſores quoq; placere creari: ſiqua res eū teneret: ſenatum certiorē faceret ſe ad comitioꝝ tꝑs occurrere non poſſe. Aetolia. M. Fuluio: Aſia. Gn. Mālio ſorte euenit. Prætores deinde ſortiti ſunt. L. Poſthumius Albinus urbanam & inter peregrinos. M. Sēpronius Tuditanus Siciliam. Qu. Fabius Pictor flamen quirinalis Sardiniam. Qu. Fabius Labeo claſſem. L. Plautius Hypſeus Hiſpaniam citeriorem. L. Bebius Diues Hiſpaniam ulteriorē. Siciliæ legio una: & claſſis: quæ in ea prouincia erat decreta: & ut duas decimas frumenti prætor imperaret ſiculis: earum alteram in Aſiam: alteram in Aetoliam mitteret: idem abſurdis exigit: atq; ad eoſdem exercitus id frumentū ad quos ſiculum deportari iuſſum. L. Bebio ſupplementum in Hiſpaniam datum: mille romani pedites: quinquaginta: & ſexmillia peditum latini nominis: &. cc. equites: cum his ſupplementis ut ſingulas legiones duæ Hiſpaniæ haberent. Prioris anni magiſtratibus. C. Lællio cum ſuo exercitu prorogatum in annū imperium eſt: prorogatum: &. P. Iunio proptori in Ethruria cum eo exercitu: qui in prouincia eſſet: & M. Tucio proprætori in brutiis & Appulia. Priuſquam in prouincias prætores irent: certamen inter. P. Licinium pontificem maximum fuit: &. Qu. Fabium ꝑtorē flaminē quirinalem: quale patrū memoria inter. L. Metellum & Poſthumiū albinū fuerat: conſulē illū cum. C. Luctatio collega in Siciliā ad claſſem ꝓficiſcentē ad caſtra retinuerat. Metellus pontifex maximus prætorē hunc: ne in Sardiniā ꝓficiſceret. P. Licinius tenuit: & in ſenatu & ad populū magnis contētionibus certatū ē: & impia īhibita ultro citroq;: & pignora capta: & mulctæ dictæ: & tribuni appellati: prouocatū ad populū ē: religio ad poſtremū uicit: ut dicto audiens eēt flamē pōtifici: & mulctæ ex iuſſu populi remiſſæ: ita prouincia erepta: prætorē magiſtratu abdicare ſe conantē patres auctoritate ſua deterruerunt: & ut ius inter peregrinos diceret: decreuerunt.

Attur. rumores de Scipionibus captis

Senatus conſultū in ætolos

Delectibus deinde intra paucos dies: neq; enim multi milites legendi erant: perfectis: conſules prætoreſq; in prouincias proficiſcuntur. Fama deinde de rebus in aſia geſtis temere uulgata ſine auctore: & poſt dies paucos nuncii certi litteræq; imperatoris Romani allatæ: quæ non tantum gaudium ab recenti metu attulerunt: deſierant enim uictum in aetolia metuere: quam auerterunt famam. quod ineuntibus id bellū grauis hoſtis & ſuis uiribus: & quod annibalem rectorem militiæ haberet: uiſus fuerat: nihil tamen aut de cōſule mittendo in aſiam mutandum: aut minuendas eius copias cenſuerunt: metu ne cum gallis ſciret bellādum. Haud multo poſt. M. aurelius Cotta legatus Scipionis cum antiochi regis legatis: & Eumenes rex rhodiique Romam uenerunt. Cotta in ſenatu primum deinde in Concionem iuſſu patrum: quæ acta in aſia eſſent: expoſuit: ſupplicatio inde in triduum decreta eſt: & quadraginta maiores hoſtiæ immolari iuſſæ. Oomnium primum Eumeni ſenatus datus eſt: is cum breuiter egiſſet gratias patribus: quod obſidione ſe ac fratrem exemiſſent: regnumq; ab iniuriis antiochi uindicaſſent: & gratulatus eſſet: quod mari terraq; proſpere res hegiſſent: quodq; regem antiochum fuſum fugatumq; & exutum caſtris prius Europa poſt aſia: quæ cis taurum montem eſt: expuliſſent ſua deinde merita malle eos ex imperatoribus ſuis legatiſque: quam ſe commemorante cognoſci dixit. Hæc approbantibus cunctis iubentibuſque dicere ipſum omiſſa in id uerecundia quid ſibi ab ſenatu Po. q; Ro. tribuiq; æquum cenſeret: propēſius cumulatiuſq; ſi quo poſſit: ꝓ ut eius merita ſint: ſenatum facturū. ad ea rex: ſi ab aliis ſibi ꝑmioꝝ optio deferret: liben

Verba Eumeni in ſenatu

ter data modo facultate conſulendi ſenatum romanũ conſilio ampliſſimi ordinis uſuꝝ fuiſſe: nequid aut
ĩmoderata cupiſſe:aut petiſſe parũ modeſte uideri poſſet:uerũ enimuero cum ipſi daturi ſint:multo magis
munificentiã eoꝝ in ſe fratreſq; ſuos ipſoꝝ arbitrii debere eſſe. Nihil hac oratione eius, P. C. deterriti ſunt:
quo minus dicere ipſum iuberent: & cum aliquãdiu hinc indulgentia: hinc modeſtia inter permittentes in
uicem: non magis mutua: quã inexplicabili facilitate certatũ eſſet. Eumenes templo exceſſit. Senatus in
eadem perſtare ſententia: ut abſurdũ eſſe diceret: ignorare regem quid ſperans aut petens uenerit: quæ accõ/
modata regno ſuo ſint: ipſum optime ſcire: Aſiã longe melius: quã ſenatũ noſſe: reuocandũ igitur & cogẽ/
dũ: quæ uellet: quæq; ſentiret: expromere: Reductus a prætore in tẽplum rex & dicere iuſſus: perſeueraſ/
ſem: inquit: tacere, P. C. niſi rhodioꝝ legationẽ mox uocaturos uos ſcirẽ: & illis auditis mihi neceſſitatem
fore dicendi: quæ qdem eo difficilior oratio erit: quod poſtulata eoꝝ futura ſunt: ut non ſolum nihil: qđ
contra me ſit: ſed ne quod ad ipſos quidẽ proprie pertineat: petere uideant: agent enim cãm ciuitatum græ
caꝝ: & liberari eas dicent debere. quo ĩperato: cui dubiũ eſt: quin & a nobis auerſuri ſint: non eas modo ci
uitates: quæ liberabunt: ſed etiam ueteres ſtipendiarias noſtras? ſibi autem tãto obligatos beneficio uerbo
ſocios: re uera ſubiectos imperio & obnoxios habituri ſint? & ſi diis placet: cum has tãtas opes affectabũt:
diſſimulabunt ulla parte id ad ſe pertinere: uos modo id decedere & conueniens eſſe antefactis dicẽt. Hæc
uos ne decipiat oratio: prouidendũ uobis erit: neue non ſolũ inæqualiter alios nimium deprimatis ex ſo
ciis ueſtris: alios præter modũ extollatis: ſed etiã ne qui aduerſus uos arma tulerint: meliore ſtatu ſint: quã
ſocii aut amici ueſtri. Quod ad me attinet: in his rebus ceſſiſſe intra finem iuris mei cuilibet uideri malim
quam nimis pertinaciter in obtinendo contendiſſe in certamine amicitiæ ueſtræ: beniuolentiæ erga uos:
honoris: quia uobis habebitur: minime æquo animo uinci poſſum: hanc ego maximam hæreditatem a
patre accepi: qui primus oĩum Aſiam Græciamq; incolentium in amicitiam ueſtram uenit: eamq; perpe/
tua & conſtanti fide ad extremum finem uitæ perduxit: nec animum dũtaxat uobis bonum ac fidelem ꝑ
ſtitit: ſed omnibus interfuit bellis: quæ in Græcia geſſiſtis terreſtribus naualibuſq;: oĩ genere cõmeatũ: ita
ut nemo ſocioꝝ ueſtrorum æquari ulla parte poſſit: uos adiuuit: poſtremo cũ boetios ad ſocietatem ue/
ſtram hortaretur: in ipſa concione intermortuus haud multo poſt expirauit. Huius ego ueſtigia ingreſſus
uoluntate quidem & ſtudio incolendis uobis adiicere: & enim inexuperabilia hæc erant: nihil potui: reb⁹
ipſis meritiſq; & impenſis officioꝝ ut ſuperare poſſem: fortuna: tempora: Antiochus: & bellum ĩ Aſia ge
ſtum præbuerunt materiam. Rex Aſiæ & partis Europæ Antiochus filiam ſuam in matrimonium mi/
Eumenes in ro. po. officia hi dabat: reſtituebat extẽplo ciuitates: quæ defecerant a nobis: ſpem magnam ĩ poſterum ampliandi regna
faciebat: ſi ſecum bellum aduerſus uos geſſiſſem: non gloriabor eo: quod nihil in uos deliquerim: illa poti
us: quæ uetuſtiſſima domus noſtræ uobiſcum amicitia digna ſunt: referam: pedeſtribus naualibuſq; copi
is ut nemo ueſtroꝝ ſocioꝝ me equiperare poſſet. imperatores ueſtros adiuui cõmeatus terra mariq; ſuppe
ditaui: naualibus prælIis: quæ multis locis facta ſunt: omnibus affui: nec labori meo: nec periculo uſquã
peperci: quod miſerrimũ eſt: in bello obſidionẽ paſſus ſum. Pergami incluſus cũ diſcrimine ultimo ſimul
uitæ regniq;: liberatus deinde obſidione cum alia parte Antiochus: alia Seleucus circa arcem regni mei ca
ſtra haberent: relictis rebus meis tota claſſe ad Helleſpontũ. L. Scipioni conſuli ueſtro occurri: ut eum ĩtra
iiciendo exercitu adiuuarem: poſteaquam in Aſiam exercitus ueſter eſt tranſgreſſus: nunquam a cõſule ab/
ſceſſi: nemo miles romanus magis aſſiduus in caſtris ueſtris fuit: quam ego fratreſq; mei: nulla expeditio
nullum equeſtre prælium ſine me factũ ẽ: in acie ibi ſteti: eam partem ſum tutatus: in qua me conſul eẽ uo
luit. Non ſum hoc dicturus, P. C. quis hoc bello meritis erga uos mecum comparari poteſt? ego nulli om
nium neq; populoꝝ: neq; regum: quos in magno honore habetis: non auſum me comparare. Maſiniſſa
hoſtis uobis: antequam ſocius fuit: nec ĩcolumi regno cum auxiliis ſuis: ſed extorris: expulſus: amiſſis om
nibus copiis cum turma equitũ in caſtra confugit ueſtra: tamen eum qui in Africa aduerſus Syphacem &
Carthaginenſes fideliter atq; impigre uobiſcum ſtetit: non in patrium ſolum regnum reſtituiſtis: ſed adie
cta opulentiſſima parte Syphacis regni præpotentem inter Africæ reges feciſtis. Quo tandem igitur nos
præmio atque honore digni apud uos ſumus: q nunquam hoſtes: ſemper ſocii fuimus? pater: ego: fratreſ
q; mei non aſiam tm̃ ſed etiam procul ab domo in Peloponneſo: in Boetia: in Aetolia: Philippi: Antiochi
ætolico bello terra mariq; pro uobis arma tulimus. Quid ergo poſtulas? dicat aliqs: ego, P. C. quoniam
dicere utiq; uolentibus uobis parendum eſt: ſi uos ea mente ultra Tauri iuga Antiochum eieciſtis: ut ipſi
teneretis eas terras: nullos accolas nec finitimos habere: quam uos malo: nec ulla alia re tutius ſtabiliuſque
regnum meum futurum ſpero: ſed ſi uobis decedere ĩde atq; deducere exercitus in aĩo eſt: neminem dignio
rem eſſe ſociis ueſtris: q bello a uobis parta poſſideat: quam me dicere auſim. At enim magnificum eſt li/
berare ciuitates ſeruas: ita opinor: ſi nihil hoſtile aduerſus uos fecerunt: ſin autem Antiochi partis fuerunt:
quanto eſt ur̃a prudentia & æquitate dignius ſociis bene meritis quam hoſtibus uos conſulere. Grata ora
Smyrneorũ legatio tio regis patribus fuit: & facile apparebat munifice oĩa & propenſo aĩo facturos. Interpoſita ſmyrnæorũ
breuis legatio eſt: qa non aderãt qdam rhodioꝝ. Collaudatis egregie ſmyrneis: quod oĩa ultima pati: quã
Rhodiorũ legatio ſe regi tradere uoluiſſent: introducti rhodii ſunt. Quoꝝ princeps legationis expoſitis initiis amicitiæ cum
Popu. Roma. meritiſq; rhodiorum: Philippi prius: deinde Antiochi bello nihil: inqt: nobis tota noſtra
actione, P. C. neq; difficilius: neq; moleſtius eſt: quam quod cum Eumene nobis diſceptatio eſt: cum quo
uno maxime regum & priuatum ſingulis: & quod magis nos mouet: publicũ ciuitati noſtræ hoſpitium
eſt: cæterum non animi noſtri, P. C. nos: ſed rerum natura: q̃ potentiſſima ẽ: diſiũgit: ut nos liberi ẽt alioꝝ

libertatis cauſam agamus:reges ſerua omnia & ſubiecta ĩperio ſuo eē uelint. Vtcunq; tamen res habet:ma
gis uerecũdia noſtra aduerſus regem nobis obſtat:q̃ ipſa diſceptatio:aut nobis ĩpedita eſt:aut uobis ꝑple
xam deliberationem p̄bitura uidet᷑. Nam ſi aliter ſocio & amico regi & benemerito hoc ipſo in bello: de
cuius præmiis agitur:honos haberi nullus poſſet:niſi liberas ciuitates traderetis ei:eēt deliberatio anceps
ne aut regem amicum inhonoratum dimitteretis : aut decederetis inſtituto ueſtro:gloriam philippi bello
partá nũc ſeruitute tot ciuitatũ deformaretis:ſed ab hac neceſſitate aut gratiæ in amicum minuẽdæ aut glo
riæ ueſtræ egregie uos fortuna uindicat. Et.n.deum benignitate non glorioſa magis:q̃ diues uictoria ue
ſtra: quæ uos facile iſto uelut ære alieno exoluat:nam & Lycaonia:& phrygia utraq; : & Pyſidia omnis
& Cherſõneſus quæq; circũiacent Europæ:in ueſtra ſunt poteſtate quarum una quælibet regi adiecta mul
tiplicare regnũ Eumenis poteſt:oẽs uero datæ maximis eum regibus ꝑferre: licet ergo uobis & præmiis
belli ditare ſocios:& nõ decedere ĩſtituto ueſtro. Debetis ẽt meminiſſe quẽ titulũ prætenderitis prius aduer
ſus Philippũ:nunc aduerſus Antiochũ belli:qd feceritis Philippo uicto:qd nũc a nobis non magis qa fe
ciſtis:q̃ quia id uos facere decet:deſideret᷑:atq; expectet᷑:alia.n.aliis oneſta & ꝓbabilis eſt cá armorum:illi
agrum:hi uicos:hi oppida:hi portus oramq; aliq̃ maris ut poſſideát:uos nec cupiſtis hæc anteq̃ habere
tis: nec nũc cũ orbis terrarũ ĩ ditiõe ueſtra ſit:cupere poteſtis: ꝓ dignitate & gloria apud omne humanũ ge
nus:qđ ueſtrũ nomẽ ĩperiũq; iuxta ac deos ĩmortales iáprídẽ ĩtuet᷑:pugnatis:q̃ pare & q̃rere arduũ fuit:ne
ſcio an tueri difficili⁹ ſit. Gẽtis uetutiſſimæ nobiliſſimæq; uel fama rerũ geſtarũ:uel oĩ cõmẽdatiõe hũanita
tis doctrinarũq; tuẽda ab ſeruitio regio libertatẽ ſuſceptis:hoc patrociniũ receptæ ĩ fidẽ & clientelá ueſtrá uni
uerſæ perpetuũ uos ꝑſtare decet. Nõ quæ ĩ ſolo mõ antiquo ſunt græcæ magis urbes ſunt:q̃ coloniæ earũ
illinc quondá profectæ in Aſiam nec terra mutata mutauit genus aut mores certare pio certamine cuiuſli
bet bonæ artis ac uirtutis auſi ſumus cum parentibus:quæq; ciuitas & conditoribus ſuis:adiſtis' aſiæ ur
bes plæriq;:niſi quod a uobis longius abſumus:nulla uincimur alia re. Maſſiliẽſis: quos ſi natura inſita
uelut ingenio terræ uinci poſſet:iampridem efferaſſent tot ĩdomitæ circũfuſæ gẽtes ĩ eo honore:in ea meri Maſſilien
to dignitate audiuimus apud uos eſſe:ac ſi medium umbilicum Græciæ incolerent. non.n.ſonum modo ſium laus
linguæ ueſtitũq; & habitum:ſed ante omnia mores:& leges:& ingenium ſyncerũ integrumq; a cõtagione
accolarum ſeruarunt. Terminus eſt nunc imperii ueſtri mõs taurus:quicquid ĩtra eum cardinẽ ẽ nihil lõ
ginquum uobis uideri debet:quo arma peruenerunt:eodẽ ius hinc profectũ ꝑueniat. Barbari:quibus pro
legibus ſemꝑ dominorũ imperia fuerunt:quo gaudẽt:reges habeant:græci ſuá fortunam:ueſtros aĩos ge
runt:domeſticis quondam uiribus etiam ĩperium amplectebantur:nunc ĩperium ubi ẽ: ibi ut ſit ꝑpetuũ
optant: libertatẽ ueſtris tueri armis ſatis habent:quoniam ſuis non poſſunt: At enim quædam ciuitates cũ
Antiocho ſenſerunt: & aliæ prius cum Philippo:& cum Pyrrho:tarentini ne alios populos enumerem
Carthago libera cum ſuis legibus eſt:huic ueſtro exemplo quantum debeatis:uidere. P.C. inducetis in ani
mum negare Eumenis cupiditati:qđ iuſtiſſimæ iræ ueſtræ negaſtis. Rhodii & in hoc & in omnibus bel
lis:quæ in illa hora geſſiſtis.q̃ forti fideliq; opera uos adiuuerimus:ueſtro iudicio relinquimus: nunc in
pace id conſilium afferrimus:qđ ſi cõprobaueritis:magnificẽtius uos uictoria uſos eē:quá uiciſſe oẽs æſti
maturi ſint. Apta magnitudini romanæ oratio uiſa eſt. Poſt rhodios Antiochi legati uocati ſunt : in uul
gato detentium ueniá more errorem faſſi regis obteſtari. P.C. ut ſuæ potius clæmentiæ:q̃ regis culpæ:q ſa
tis ſupq; pœnarũ dediſſet memores conſulerẽt:poſtremo pacẽ datam a. L. Scipione impatore:quibus legi Pax An
bus dediſſet:confirmarent auctoritate ſua. Et ſenatus eam pacem ſeruádam cenſuit:& paucos poſt dies po tiocho cõ
pulus iuſſit:fœdus in capitolio cũ Antipatro principe legationis & eodẽ fratris filio regis antiochi ẽ ictũ. ceſſa.
Auditæ deinde & aliæ legationes ex Aſia ſunt:q̃bus omnibus datum ẽ reſpõſum decem legatos more ma
iorum ſenatum miſſurũ ad res Aſiæ diſceptandas componẽdaſq;:ſummá tamẽ hanc fore:ut cis taurũ mon
tem: q̃ infra regni fines Antiochi fuiſſent. Eumeni attribuerentur ꝑter Lyciam Cariáq;:uſq; ad mæandrũ
amnem eæ ciuitates rhodiorum eẽnt. Cæteræ ciuitates Aſiæ quæ in Attali ſtipendiariæ fuiſſent:eædem Eu
meni uectigal' penderent:quæ uectigales fuiſſent Antiochi:eæ liberæ atq; ĩmunes eẽnt. Decem legatos hos
decreuerunt. Qu. Minutium Ruffum. L. Furiũ Purpurionẽ: Qu. Minutium Teremũ: Appium Claudiũ Publicũ
Neronem. Gn. Cornelium Merulá. M. Iuniũ Brutum. L. Aurũculeium. L. Aemyliũ Paulum. P. Corneli decretũ de
um Lentulum. P. Elium Tuberonẽ. His quæ ꝑſentis diſceptationis eẽnt libera mandata de ſumma rerũ aſiæ reb⁹
ſenatus conſtituit. Lycaoniam omnem & Phrigiam utráq; & Myſias regias ſiluas & Lydiæ Ioniæq; extra componẽ
oppida quæ libera fuiſſent:quo die cum rege Antiocho pugnatum eſt:& nominatim Magneſiam & Cy dis.
pilum & Cariam quæ Hydrella appellatur:agrũq; hydrelentanũ ad Phrigiam uergẽtem: & caſtella uicoſq;
ad mæandrũ amnẽ:niſi q̃ libera ante bellum fuiſſent: Thelmeſſontẽ noĩatim & caſtra thelmeſſium præter
agrum:qui Ptolemæi thelmeſſii fuiſſet:hæc oĩa:quæ ſupra ſcripta ſunt:regi Eumeni iuſſi dari. Rhodiis
Lycia data:quæ extra eundem Thelmeſſontem & caſtra thelmeſſium:& agrũ q Ptolemæi thelmeſſii fuiſ
ſet:hæc & ab Eumene:& ab rhodiis excepta. Ea quoq; his pars data Cariæ:q̃ ꝓpe Orchorũ ĩſulam trans
mæandrum amnem eſt:oppida uici:caſtella agri :qui ad Pyſidiá uergunt:niſi quæ eorũ oppida in liberta
tẽ fuiſſent:pridie quá cum Antiocho rege in Aſia pugnatum eſt. Pro his cũ gratias egiſſent:rhodii:de So
lis urbe:quæ in Cilicia eſt:egerunt: Argis & illos ſicut ſeſe oriundos eē:ab ea germanitate fraterná ſibi cum
iis caritatem eē:petere hoc extraordinarium munus ut eam ciuitatem ex ſeruitute regia eximerent. Vocati
ſunt legati regis Antiochi:actumq; cum iis:nec q̃cquá ĩpetratum ẽ teſtante fœdera Antipatro: aduerſus q̃
ab rhodiis non Solos: ſed Ciliciam peti:& iuga tauri tranſcendi. Reuocatis in ſenatum Rhodiis : cum

quãtopere tenderet: legatus regius: expoſuiſſent: adiecerunt: ſi utiqꝫ eã rem ad ciuitatis ſuæ dignitatẽ ptine-
re cenſerent rhodii: ſenatũ omnimodo expugnaturum pertinaciã legatorum. Tum uero impenſius: q̃ ante
rhodii gratias egerunt: ceſſuroſqꝫ ſe potius arrogantiæ Antipatri: q̃ cauſas turbandæ pacis ꝓbituros dixe-
runt: ita nihil de Solis mutatũ ẽ. per eos dies: quibus hæc geſta ſunt: legati maſſilenſiũ nũciarũt. L. Bebiũ

L. Bebius a Liguribus circũuẽtus cũ paucis euaſit.

prætorẽ ĩ ꝓuinciam Hiſpaniã ꝓficiſcẽtẽ ab ligurib⁹ circũuentũ magna pte comitũ: cæſa uulneratũ ipm cũ
paucis ſine lictoribus Maſſiliã ꝓfugiſſe: & intra triduũ expiraſſe. Senatus ea re audita decreuit uti. P. Iuni⁹
qui ꝓprætor in Ethruria eẽt: ꝓuincia exercituqꝫ traditis uni: cui uideret ex legatis: ipſe in ulteriorẽ Hiſpa-
niã ꝓficiſceret: eaqꝫ ei ꝓuincia eẽt Hoc ſenatus conſultũ: litteræqꝫ a Spurio Poſthumio prætore ĩ Ethruria
miſſæ ſunt: ꝓfectuſqꝫ ĩ Hiſpaniã ẽ. P. Iunius ꝓprætor: in qua ꝓuincia prius aliquãto: quã ſucceſſor ueni-
ret. L. Aemylius Paulus: q poſtea regẽ Perſen magna gloria uicit: cũ priore anno haud ꝓſpere rẽ geſſiſſet: tu-
multuario exercitu collecto ſignis collatis cum luſitanis pugnauit fuſi fugatiqꝫ ſunt hoſtes: cæſa. x. & octo
millia armatoꝝ: triamillia. ccc. capti: & caſtra expugnata: huius uictoriæ fama tranqlliores res ĩ Hiſpania

Bononia Colonia.

fecit. Eodem anno ante diem. iii. Calẽdas Ianuarias Bononiã latinam coloniã ex ſenatus cõſulto. L. Vale-
rius Flaccus. M. acilius Serranus. L. Valerius Tappo triũuiri deduxerunt: triamillia hoĩum ſunt deducta
eqtibus ſeptuagena iugera: cæteris colonis quinquagena ſunt data: ager captus de gallis boiis fuerat: galli
tuſcos expulerant. Eodem anno cenſuram multi & clari uiri petierunt: q̃ res tanq̃ in ſe parum magni certa-
minis cãm haberet: aliam contentionem multo maiorem excitauit: petebant. T. Quintius Flaminius. P.
Cornelius. Gn. filius Scipio. L. Valerius Flaccus. M. Portius Cato. M. Claudius Gelo. M. Attilius Gla-

M. Attilio a tri. pl. dicta eſt dies.

brio: qui Antiochum ad Thermopylas ætoloſqꝫ deuicerat. In hunc maxime quod multa concilia habue-
rat: quibus magnam partem hominum obligarat: fauor populi ſe inclinabat. Id cum ægre paterentur tot
nobiles nouum ſibi hominem tãtum præferri. P. Sempronius Gracchus: &: C. Sempronius Rutilius tri-
buni plebis ei diem dixerunt: qđ pecuniæ regiæ ꝑdæqꝫ aliquantum captæ in Antiochi caſtris: neqꝫ ĩ trium-
pho tuliſſet: neqꝫ ĩ ærarium detuliſſet: Varia teſtimonia legatoꝝ tribunorumqꝫ militum erãt. M. Cato an-
te alios teſtes conſpiciebatur: cuius auctoritatem perpetuo tenore uitæ partam toga candida eleuabat: is te-
ſtis quæ uaſa aurea atqꝫ argẽtea captis caſtris inter aliã regiam prædam uidiſſet: ea ſe in triũpho negabat ui-
diſſe poſtremo in huius maxime inuidiã deſiſtere ſe petione Glabrio dixit: quando qdem taciti indigna-
rent nobiles homines: ideoqꝫ nouus competitor ĩæſtamabili periurio interceſſerit centummillium mulcta
irrogata erat: bis de ea certatũ eſt: tertio cum de petitione deſtitihet reus: nec populus de mulcta ſuffragium
fere uoluit & tribuni eo negotio deſtiterunt. Cenſores. T. Quintius Flaminius. M. Claudius Marcellus
creati. Per eoſdem dies. L. Aemilio Regillo: qui claſſe præfectum Antiochi regis deuicerat extra urbem in
æde Apollinis cum ſenatns datus eſſet: auditis rebus geſtis eius q̃tis cũ claſſibus hoſtium dimicaſſet: quot
inde naues demerſiſſet: aut cepiſſet magno conſenſu patrum triumphus naualis eſt decretus: triumphauit
Galedis februariis in eo triũpho: unde quinquagitura coronæ aũreæ tranſlate ſunt: pecunia nequaquam tã-
ta pro ſpecie regii triumphi: tetracina attica. cc. xxxiii. m. cyſtophori. ccc. xxxii. millia Supplicationes dein-
de fuerunt ex ſenatuſconſulto: quod. L. Aemylius in Hiſpania proſpere remp. geſſiſſet. Haud ita multo
poſt. L. Scipio ad urbem uenit: qui ne cognomini fratris cederet. Aſiaticum ſe appellari uoluit: & in ſenatu

Aſiatici cognomẽ

& in concione de rebus ab ſe geſtis diſſeruit. Erant: qui fama id maius bellum: quam difficultate rei fuiſſe
interpꝛætarent: uno memorabili prælio debellatũ: gloriãqꝫ eius uictoriæ defloratam ad Thermopylas eſſe.
Cæterum uere eſtimãti ætolicũ magis ad Thermophylas bellũ: q̃ regiũ fuit: quota. n. parte uiriũ ſuaꝝ ibi
dimicauit Antiochus: in Aſia totius Aſiæ ſteterunt uires ab ultimi orientis partibus oĩum gẽtiũ cõtractis
auxiliis: merito ergo & diis ĩmortalibus: q̃tus maximus poterat: habitus eſt honos: qđ ĩgentẽ uictoriã fa-
cilem ẽt feciſſent: ĩpatori triũphus eſt decretus: triũphauit menſe itercalario pridie Calẽdas martias: q tri-
umphus ſpectaculo oculorum maior: q̃ Africani fratris eius fuit: recordatione reꝝ & æſtimatiõe ꝑiculi cer-
taminiſqꝫ nõ magis cõparãdus: q̃ ſi ĩpatorẽ ĩpatori: aut Antiochũ ducẽ Annibali conferres. Tnlit in

Aſiatici Scipiõis triũphus

triũpho ſigna militaria. cc. xxiiii. oppidoꝝ ſimulacra. cxxxiiii. eburneos dẽtes m. ccxxxi. aureas coronas.
ccxxxiiii. argẽti Põdo. cxxvii. millia &. ccccxx. tetracinũ atticoꝝ. ccxiiii. millia cyſtophori. ccc. xxxi. mil-
lia &. lxx. nũmos aureos philippeos. cxl. millia uaſoꝝ argentoꝝ oĩa cælata erãt: mille põdo &. ccccxxiiii.
aureoꝝ mille põdo. xxiiii. & duces regii ꝓfecti: & purpurati duo: &. xxx. ante currũ ducti. Militib⁹ qui ui-
ceni denarii dati: duplex cẽturioni: triplex eqti: & ſtepẽdiũ militare & frumẽtum duplex poſt triũphũ da-
tũ: prælio ĩ Aſia facto, duplex dederat. Triũphauit ãno fere: poſteaq̃ conſulatu abiit. Eodẽ fere tpe. Gn. mã-
lius cõſul in Aſiã: &. Qu. Fabius Labeo prætor ad claſſem uenit: cæteꝝ cõſuli nõ deerat cũ gallis belli ma-
teria: mare pacatũ erat deuicto Antiocho: cogitãtiqꝫ Fabio: cui rei potiſſimum inſiſteret: ne ocioſam ꝓuin-
ciã habuiſſe uideri poſſet: optimũ uiſum eſt in Cretã inſulã traiicere: Cydoniatæ bellum aduerſus cortynæ-
os gnoſioſqꝫ gerebãt: & captiuoꝝ romanoꝝ atqꝫ italici generis magnus namerus in ſeruitute eẽ p tota ĩſu-

Quæ a Fabio labeone in Creta geſta.

lã dicebat. Claſſe ab Fpheſo ꝓfectus: cum primũ Cretæ littus attigit: nũcios circa ciuitates miſit ut armis
abſiſterent: captiuoſqꝫ in ſuis quæqꝫ urbibus agriſqꝫ cõqſitos reducerãt: & legatos mitterent ad ſetenm qui-
bus de rebus ad cretẽſes pariter romanoſqꝫ pertinentibus ageret: nihil magnopere ea cretenſes mouerunt:
captiuõs præter cortynios nulli reddiderunt. Valerius Antias ad. iiii. millia captiuoꝝ: qa belli minas ti-
muerũt: ex tota ĩſula reddita ſcripſit: eãqꝫ cãm Fabio cum rẽ uullã aliã geſſiſſet: naualis triũphi impetrãdi
ab ſenatu fuiſſe: ac Epheſum Fabius rediit: ĩde tribus nauibus ĩ Thraciæ otam miſſis: ab Aeno & Maro-
nia præſidia Antiochi deduci iuſſit: ut ĩ librrtate eæ ciuitates eſſent.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER OCTAVVS.

CVM IN Aſia bellum geritur: ne in Aetolia quidē quietæ res fuerant principio a gente athamanū orto. Athamania ea tempeſtate pulſo Amynandro ſub præfectis Philippi regio tenebat̃ præſidio: qui ſuperbo ac imodico imperio deſideriū Amynandri fecerant: exulanti tum Amynandro in Aetolia litteris ſuorum indicantiū ſtatum Athamaniæ: ſpes recuperandi regni facta eſt: remiſſiq́ꝫ ab eo nūciant principibus Argitheam: id. n. caput athamaniæ erat ſi popularium animos ſatis perſpectos haberent: impetrato ab ætolis auxilio in Athamaniam ſe uenturum: delectis quod conſilium eſſet gentis & Nicandro prætore: quos ubi ad omnia paratiores eē uidit: certiores ſubinde facit: quo die cum exercitu athamaniam ingreſſurus eſſet. Quattuor primo fuere coniurati aduerſus macedonum præſidium: biſſenos adiutores ſibi ad rem gerendam aſſumpſerunt deinde paucitate parum fræti: q̃ celande rei quā agēdæ aptior erat: parē priori numerum adiecerunt. Ita duo &. xxx. facti quadrifariam ſe diuiſerunt: pars una Heracleam: altera Tetrapiliam petit: ubi cuſtodia regiæ pecuniæ eſſe ſolita erat: tertia Theudoriam quarta argitheam. Ita inter omnes conuenit: ut primo quieti uelut ad priuatam rem agendam ueniſſent in foro obuerſarentur: die certam multitudinem omnem conuocarent ad præſidia macedonum arcibus expellenda. Vbi ea dies aduenit: & amynander cum mille ætolis ſe ī finibus poſuerat: ex compoſito quattuor ſimul locis præſidia macedonum expulſa: litteræq́ꝫ in alias urbes paſſim dimiſſæ ut uindicarent ſeſe ab impotenti dominatiōe philippi: & reſtituerent amynandrum in patrium ac legitimum regnum: undiq́ꝫ macedones expelluntur.

Amynander in regnū ꝓditionē reſtituitur.

Theium oppidum litteris a Zenone ꝑfecto præſidii interceptis: & arce ab regiis occupata paucos dies obſidentibus reſtitit: deinde id quoq́ꝫ traditum amynandro ē: & omnis Athamania in poteſtate erat ꝑter atheneum caſtellum finibus Macedoniæ ſubiectum. Philippus audita defectione athamaniæ cum ſex millib⁹ armatorum ꝓfectus ingenti celeritate Gomphos peruenit: ibi relicta maiore parte exercitus: neq́ꝫ enim ad tanta itinera ſufficerant: cum duobus millibus atheneum: qđ unū a pſidio ſuo retentū fuerat: ꝑuenit: īde ꝓximis tēptatis cū facile animaduertiſſet cætera hoſtilia eē: Gomphos regreſſus omnibus copiis ſimul ī athamaniam rediit. Zenonem idem cum mille peditibus præmiſſum Ethopiam occupare iubet opportune Argitheæ iminetē: quē ubi teneri a ſuis locum uidit: ipſe circa templum Ioui ſacrum poſuit caſtra: ubi unū diem fœda tempeſtate retētus poſtero die ducere ad Argitheam intendit. Eūtibus extēplo apparuere athamanes in tumulos īminētis uiæ diſcurrētes: ad quoꝝ conſpectum conſtitere prima ſigna: totoq́ꝫ agmine timor & trepidatio erat: & ꝓ ſe quiſq́ꝫ: qđnam futurum eēt: cogitare: ſi in ualles ſubiectas rupibus agmen foret dimiſſum: hæc tumultuatio regem cupientē: ſi ſe ſequerentur: raptim euadere anguſtias: reuocare primos: & eadem: qua uenerat: uia referre coegit ſigna. Athamanes primo ex interuallo quieti ſequebantur: poſteaquam ætoli ſe coniunxerunt: hos ut ab tergo agmini inſtarent: reliquerunt: ipſi a lateribus ſe circūfunderunt: quidam per notos calles breuiore uia prægreſſi tranſitus inſedere: tantumq́ꝫ tumultus macedonibus eſt iniectum: ut fugæ magis effuſæ: q̃ itineris ordinati modo multis armis uiriſq́ꝫ relictis flumē traiecerint: his finis ſequendi fuit: inde tuto macedones Gomphos: & a Gomphis in Macedoniam redierunt: athamanes ætoliq́ꝫ Ethopiam ad Zenonem ac mille macedonas opprimendos undiq́ꝫ concurrerunt Macedones parum fræti loco ab Ethopia in altiorem deruptioremq́ꝫ undiq́ꝫ tumulum conceſſere: quo pluribus locis aditu inuento eos athamanes: diſperſoſq́ꝫ & per inuias atq́ꝫ ignoras rupes iter: fugæ non expedientes: partim interfecerunt: multi pauore in derupta precipitati: perpauci cum Zenone regem euaſerūt poſtea per inducias ſepeliendi cœſos poteſtas facta eſt. Aminander recuperato regno legatos Romam ad ſenatum & ad Scipiones in Aſiam Epheſi poſt magnū cum Anthioco prelium morantes miſit: pacē petebat: excuſabatq́ꝫ ſeſe: qđ per ætolos recuperaſſet paternū regnū Philippum incuſabat Aetoli ex Athamania in Amphilocos profecti ſunt: & maioris partis uoluntate in ius dicionemq́ꝫ totam redegerunt gētem: amphilochos profecti ſunt: & maioris partis uoluntate in ius dicionemq́ꝫ totam redegerunt gentem: amphilochia recepta: nam fuerat quondam ætolorum: eadem ſpe in aperantiam tranſcenderunt: ea quoq́ꝫ magna ex parte ſine certamine in deditionem uenit. Dolopes nunquam ætolorum fuerant. Philippi & cædem præſidii eius accipere: & ipſi a Philippo ad ætolos deficiunt. Quibus circumiectis gentibus iam undiq́ꝫ ſe a Macedonibus tutos credentibus eſſe ætolis: fama affertur antiochum in aſia uictum ab romanis: nec ita multo poſt legati ab Roma rediere ſine pacis ſpe. Fuluiumq́ꝫ conſulem nnnciantes iam cum exercitu traieciſſe. His territi prius ab Rhodo & athenis legationibus excitis: ut per auctoritatem ciuitatum ſuæ præces nuper repudiatæ faciliorem aditum ad ſenatum haberent: principes gentis ad temptandum uitimam ſpem ī Romā miſerunt: nihil ne bellū haberēt: priuſq̃ pene ī conſpectu hoſtis: erat: præmeditati. Iam. M. Fuluius appolloniā exercitu traiecto cum epirotaꝝ principibus conſultat: unde bellū inciperet epirotis ambraciam placebat aggredi: que tum contribuerat ſe ætolis: ſiue ad tuendam uenirent ætoli apertos circa campos ad dimicandum eſſe ſiue detrectarent certamen oppuguationem fore haud difficilem: nā & copiam in propinquo materiæ ad aggeres excitandos & cætera opera eſſe: & arethontē nauigabile amnem opportunum ad cōportanda, q̃ uſui ſint: ꝑter ipſa mœnia fluere: & æſtatē aptam rei gerendeadeſſe: his perſuaſeruut: ut ꝑ Epiꝝ duceret. Conſuli ad ambraciā nenienti magni opis oppugnatio uiſa eſt ambracia tumulo aſpero ſubiecta eſt. Perranthem incolæ uocant urbs: qua murus uergit in cam-

Aetologꝝ ſucceſſus.

Ambraciæ urbis ſit⁹.

pos & flumen occidentẽ, arx q̃ poſita in tumulo eſt: oriẽtem ſpectat amnis arethon ex carnania fluens ca‑
dit: in ſinũ maris ab noĩe ꝓpinquæ urbis ambracium appellatũ: ꝑterq̃ qđ hinc amnis munit: hinc tumuli:
muro quoqꝫ firmo ſepta erat patente in circuitu paulo amplius triamillia paſſuum. Fuluius bina a cãpo
caſtra modico inter ſe diſtantia interuallo: unũ caſtellũ loco edito cõtra arcẽ obiecit: ea oĩa uallo ac foſſa iũ
gere parat: ne exitus incluſis ab urbe: neue aditus foris ad auxilia intromittẽda eẽt ad famã oppugnatiõis
ambraciæ Stratũ iã edicto Nicãdri ꝑtoris cõuenerãt ætoli: ĩde prĩo copiis oĩbus ad ꝓhibendã obſidionẽ
uenire in aĩo fuerat: deĩde poſteaq̃ urbẽ iã magna ex pte operibus ſeptã uiderũt: epirotaꝝ trãs flumen loco
plano caſtra poſita eẽ: diuidere copias placuit: cũ mille expeditis Eupolemus ambraciã ꝓfectus p nondũ
cõmiſſa: inter ſe munimẽta urbẽ intrauit Nicãdro cũ cæteris primo epirotaꝝ caſtra nocte aggredi conſili
um fuerat haud facili ab romanis auxilio: quia flumen intererat: deinde ꝑiculoſum ĩceptũ ratus ne qua ſen
tirent romani: & regreſſus ĩde in tuto nõ eſſet: deterritus ab hoc cõſilio ad depopulandũ acarnaniã iter con
uertit. Cõſul iã munimẽtis: qbus ſepiẽda urbs erat: iã opibus: quæ admouere muris parabat: ꝑfectis qnqꝫ
ſimul locis mœnia eſt aggreſſus: tria paribus interuallis faciliore aditu a cãpo aduerſus Pyrrheũ: quod uo‑
cant: admouit: unus aduerſus arcẽ aries muros quatiebat: aſſeribus falcatis detergebat pĩnas: Oppidanos
primo & ad ſpeciẽ & ad ictus mœniũ cũ terribili ſonitu editus pauor ac trepidatio cœpit: deinde ut ꝑter
ſpem ſtare muros uiderunt: collectis rurſus aĩs in arietis tellenonibus libramenta plumbi aut ſaxorũ ſti‑
Ambraci pites robuſtos incutiebat: faciles anchoris ferreis iniectis ĩ interiorem partem muri trahentes aſſerent per‑
enſis op‑ fringebant: ad hoc eruptionibus nocturnis in cuſtodias operum & diurni ĩ ſtationes ultro terrorem infere
pugnatio bant. In hoc ſtatu res ad Ambraciam cum eſſent: iam ætoli a populatione Acarnaniæ Stratũ redierant: in‑
de Nicander ſpem nactus ſoluendæ incepto forti obſidionis. Nicodemum quendã cum ætolis quingen‑
tis Ambraciam intromittit: noctem certam tempuſqꝫ ẽt noctis conſtituit. quo & illi ab urbe opera hoſtiũ
quæ aduerſus Pirrheum erant aggrederentur: & ipſe ad caſtra romana terrorẽ faceret: poſſe ratus ancipiti
tumultu & nocte augente pauorem memorabilem rem geri. Et Nicodemus ĩtempeſta nocte: cum alias cu
ſtodias fefelliſſet: per alias impetu conſtanti erupiſſet: ſuperato brachio in urbem penetrat: animiqꝫ aliquã
tum ad omnia audenda & ſpei obſeſſis adiecit: & ſimul conſtituta nox uenit: ex compoſito repente opera
eſt aggreſſus: id inceptum conatũ quam effectu grauius fuit: quia nulla ab exteriore pte uis admota eſt: ſeu
metu deterrito prætore ætolorum: ſeu quia potius uſum ẽ Amphilochis opem ferre nuper receptis: quos
Perſeus Philippi filius miſſus ad Dolopiam Amphilochoſqꝫ recipiendos ſumma ui oppugnabat. Tribꝰ
locis ſicut ante dictum eſt: ad Pyrrheum opera romana erãt. q̃ oĩa ſimul: ſed nec apparatu: nec ui ſimili æto
li aggreſſi ſunt: alii cum ardentibus facibus: alii ſtupã picemqꝫ & malleolos ferentes tota collucente flãmis
acie aduenere: multos primo impetu cuſtodes oppreſſerunt: deĩde poſteaq̃ clamor tumultuſqꝫ in caſtra ẽ
perlatus: datumqꝫ a conſule ſignum arma capiunt: & oĩbus portis ad opem ferendam effunduntꝰ: uno lo‑
co ferro igniqꝫ geſta res eſt a duobus irrito incepto cũ intẽptaſſent: magis q̃ iniſſent certamẽ: ætoli abſceſſe‑
runt: Atrox pugna in unũ ĩclinauerat locum: ibi diuerſis partibus duo duces Eupolemus & Nicodemus
pugnantes hortabantꝰ: & ꝓpe certa fouebantꝰ ſpem iam Nicãdrum ex cõpoſito affore: & terga hoſtiũ ĩuaſu‑
rũ. Hæc res aliquãdiu aĩos pugnantium ſuſtiuuit: cæteꝝ poſteaq̃ nullũ ex cõpoſito ſignũ a ſuis accipiebãt:
& creſcere numerum hoſtiũ cernebãt: deſtituti ſegniꝰ ĩſtare: poſtremo re omiſſa iam uix tuto receptu fugiẽ‑
tes in urbem compelluntꝰ: parte operum ĩcenſa & pluribus aliquanto: quã ipſi ceciderãt: ĩterfectis: qđ ſi ex
compoſito acta res fuiſſet: haud dubiũ erat expugnari una utiqꝫ parte opa cum magna cæde hoſtiũ potuiſ
ſe. Ambracienſes quiqꝫ intus erant ætoli: non ab eius ſolum noctis incepto receſſere: ſed in reliquũ quoqꝫ
tꝑs uelut ꝑditi a ſuis ſegniores ad ꝑicula erãt: iam nemo eruptionibus: ut ante in ſtationes hoſtiũ: ſed diſ‑
Laborio‑ poſiti p muros & turres ex tuto pugnabant. Perſeus ubi adeſſe ætolos audiuit: obmiſſa obſidione urbis:
ſa Ambra q̃ oppugnabat: depopulatus tantum agros Amphilochiam redit. Et ætolos inde auocauit populatio ma
cienſiũ op ritimæ oræ: Pleuratus illyricorum rex cum ſexaginta lembis corinthium ſinum ĩuectus achæorum: quæ
pugnatio partis erant nauibus maritima ætboliæ uaſtabat aduerſus quos mille ætoli miſſi: quacũqꝫ ſe claſſis circũ‑
egerat p littoꝝ anfractus breuioribus ſemitis occurrebãt. Et romani ad Ambraciam pluribus locis quatiẽ
do arietibus muros aliquantum urbis nudauerant: nec tamẽ penetrare in urbẽ poterant: nam & pari cele‑
ritate nouus pro dirupto murus obiiciebatur: & armati ruinis ſupſtantes ĩſtar munimẽti erãt. Itaqꝫ cũ a‑
perta ui paꝝ ꝓcederet cõſuli res: cuniculum occultum uineis ante contecto loco agere ĩſtituit: & aliquãdiu
cum dies nocteſqꝫ in ope eſſent: non ſolum ſub terra fodiẽtes: ſed egerẽtes ẽt humũ fefellere hoſtem: cumu‑
lus repente terra eminens ĩdex operis: oppidanis fuit: pauidiqꝫ ne iã ſubrutis muris facta in urbẽ uia eſſet:
foſſam intra murũ e regiõe eius opis: qđ uineis cõtectum erat; ducere inſtituũt: cuius: ubi ad tantã altitudi
nem quantæ eſſe ſolum infimũ cuniculi poterat: ꝑuenerũt: ſilẽtio facto pluribus locis aure admota ſonitũ
fodientium captabant: quẽ ubi acceperunt: apiunt rectã in cuniculũ uiã: nec fuit magni opis momẽto. n.
ad inanẽ ſuſpenſo furculis ab hoſtibus muro peruenerunt: ibi cõmiſſis opibus cũ e foſſa in cuniculũ pate
ret iter: primo ipſis ferramẽtis: qbus in opere uſi erãt: deinde celeriter armati ẽt ſubeũtes occultam ſub ter‑
ram ædiderunt pugnam: ſegnior deinde ea facta ẽ inter ſepiẽtibus cuniculũ: ubi uellent: nunc ciliis ꝑtentis
nunc foribus raptim obiectis. Noua ẽt haud magni opis aduerſus eos: qui in cuniculo erant: excogitata
res eſt: dolium a fundo ꝑtuſum: qua fiſtula modica inferri poſſet: & fiſtulam ferream operculumqꝫ doli
ferreum: & ipſum pluribus locis perforatum fecerunt: hoc tenui pluma completum dolium ore in cunicu
lum uerſo poſuerunt: per operculi foramina ꝓlongæ haſtæ: quas ſariſſas uocant: ad ſummouẽdos hoſtes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eminebat:ſcintillam leuē ignis īditam pluuiæ follæ fabrilli ad caput fiſtulæ īpoſito flato accederunt:inde
non ſolum magna uis fumi:ſed acrior ēt fœdo quodam nidore ex aduſta pluma cū tutū cuniculū cōpleſ
ſet:uix durare quiſq̄ intus poterat. Cum in hoc ſtatu res ad Ambraciā eſſet:legati ab ætolis Phaneas:& Da
mocles cū liberis mandatis decreto gentis ad cōſulē neneruͥt:nā ꝓtor eoꝝ cū alia parte Ambraciā oppugna
ri cerneret:alia infeſtā orā nauibus eē hoſtiū:alia Amphilochos Dolopiāq; a macedōibus uaſtari:nec æto
los ſimnl ad tria diuerſa bella occurſantes ſufficere cōuocato cōcilio ætolos principes:qd agendū eſſet:con
ſuluit:oīum eo ſententie decurrerunt:ut pax:ſi poſſet:æquis:ſi minus tollerādis cōditionibus peteret. An
tiochi fiducia bellū ſuſceptū:antiocho terra mariq; ſuperato & ꝓpe extra orbē terræ ultra iuga tauri exacto
q̄ ſpē eē ſuſtinēdi belli? Phaneas & Damocles quod e re ætoloꝝ:ut in tali caſu fideq; ſua eē cēſerent:agerēt
quod.n.ſibi cōſilium aut cuius rei electionem a fortuna relictā? Cū his mandatis miſſi orauere conſulem:
ut miſereretur gentis quondam ſociæ:nolle dicere iniuriis,miſeriæ certæ coactæ īſanire:non plus mali meri
tos ætolos Antiochi bello.q̄ boni ante cum aduerſus Philippum bellatnm ſit:feciſſe:nec tum large gratiā
relatam ſibi:nec nunc immodice pœnam iniungi debere: Ad ea conſul reſpondit magis ſæpe:q̄ uere nunq̄
ætolos pacem petere:imitarent antiochum in petenda pace:quē in bellum traxeciſſent:non paucis urbibus
eum:de quarum libertate certatum ſit:ſed omni aſiacis tauꝝ montem opimo regno exceſſiſſe:ætolos niſi
inermes de pace agenres non audituꝝ ſe arma illis prius equoſq; oēs tradendos eſſe:deinde mille talentum
agenti popnlo ro. dandum:cuius ſummæ dimidium præſens numeraret:ſi pacem habere uellent ad ea ad
iecturum etiam in fœdus:eſſe:ut eoſdem:quos populos ro. amicos atq; hoſtes habeant. Aduerſus quæ le
gati & quia grauia erant:& quia ſuorum animos indomitos,ac immutabiles nouerant:uullo reddito reſ
ponſo domum regreſſi ſunt:ut etiam atq; etiam:quid agendum eſſet:re integra pcætorem & principes con
ſulerēt:clamore & iurgio excepti quod rem traherent:qualecunq; pacem referre iuſſi:cum redirent ambra
ciam acarnanum inſidiis prope uiam poſitis quibus cum bellum erat:circunuenti Thyrreum cuſtodiēdi **Aetulorū**
deducunt. Hæc mora iniecta eſt paci cum iam athenienſium rhodiorūq; legati:q ad deprecādum pro his **depræca**
uenerant:apud conſulem eſſent:amynander quoq; athamanū rex fide accepta ueniret in caſtra romana:ma **tores.**
gis pro ambracia:ubi maiorem partem t pis exulauerat:q̄ pro ætollis ſollicitus:p hos certior factus cōſul
de caſu legatoꝝ adduci eos a Thyrreo iuſſit:quorum poſt aduentum agi cœptum eſt de pace. Amynāder:
quod ſui maxime operis erat:impigre agebat:ut ambracienſes compelleret ad deditionem:id cum p collo
quia principum ſuccedes mūrū paꝝ ꝓficeret:poſtremo conſulis permiſſu ingreſſus urbē ptim cōſilio par
tim præcibus euicit:ut ꝑmitterent ſe romanis:. & ætolos. C. Valerius Leuini filius: q cum ea gente primū
amicitiam pepigerat conſulis frater matre genitus eadem egregie adiuuit:ambracienſes prius pacti:ut æto
lorum auxilia res ſine fraude emitterent:aperuerunt portas:dein ut quingenta euboica darent talenta ex q
bus.cc. præſentia.ccc. per annos ſex penſionibus æquis:captiuos pfugaſq; redderent romanis:urbē nequā
formulæ ſui iuris facerent:quæ poſt id tpꝰs:quo. T. Quintius traieciſſet in Græciā:aut ui capta ab roma
nis eſſes:aut uoluntate in amicitiā ueniſſet:Cephalenia inſula ut extra ius fœderis eſſet. Hæc q̄q̄ ſpe ipſorū
aliquanto leuiora eſſent:petentibus ætolis:ut ad concilium referrent:pmiſſum:ē parua diſceptatio de urbi
bus tenuit:q cum ſui iuris aliq̄do fuiſſent:auelli uelut a corpore ſuo ægre patiebant:ad unum tamen oēs
accipi pacem iuſſerunt. Ambracienſes coronam uuream conſuli centū & qnquaginta pōdo dederūt: ſigna
ænea marmoreaq; & tabulæ pictæ:qbus ornatior ambracia quia regia ibi pyrrhi fuerat:q̄ ceteræ regiōis
eius urbes erant:ſublata omnia auectaq;: nihil ꝓter ea tactum uiolatumne. Profectus ab ambracia conſul
in mediterranea Aetoliæ ad agros amphilochum.xxii. millia ab Ambracia eſt: caſtra poſuit: eo tandem le
gati ætoli mirante conſule:quod morarentur:uenerunt. Inde poſteaq̄ approbaſſe pacem concilium æto **Ambra**
lorum accepit:iuſſis proficiſci Romam ad ſenatum:pmiſſoq; ut athenieſes & rhodii depræcatores irēt:da **cia pyrrhi**
to qui ſimul cum iis proficiſceret. C. Valerio fratre:ipſe in Cephaleniam traiecit. Præoccnpatas aures ani **regia fuit.**
moſq; principum Romæ criminibus Philippi inuenerunt: q per legatos:p litteras Dolopas Amphilo
choſq; & Athamaniam ereptas ſibi querent:pſidiaq; ſua poſtremo etiā filiū Perſea ex Amphilochis pulſū
auerterat ſenatum ab audiendis pcibus eoꝝ:rhodii tamen & athenienſes cum ſilētio auditi ſnnt. Athenien
ſis legatus Leon Ieeſiæ filius eloquentia etiam dicitur mouiſſe:qui uulgata ſimilitudine mari tranqllo:qd
uētis concitarent:æquiparando multitudinem ætoloꝝ uſus cum fide romanæ ſocietatis māſiſſent:iſita gē
tis tranquilitate:qui eſſe eos aiebat:poſteaquā flare ab Aſia Thoas & Dicæarchus:ab Europa Meneſtas &
Democritus cœpiſſent:tum illam tempeſtatē coortam:quæ eos apud Antiochum ſicuti ad ſcopulum in
tuliſſet: Diu iactati ætoli tandem ut ad condiciones pacis conuenirent:effecerunt:fuerunt aūt hæ. Imperi
um maieſtatemq; Po. Ro. gens ætoloꝝ conſeruato ſine dolo malo:ne quē exercitum:qui aduerſus ſocios
amicoſq; eorum duceret:per ſines tuos tranſire finito:neue ulla ope iuuato. Hoſtes eoſdem habeto:quos
Po. Ro. armaq; in eos ferto:bellumq; pariter gerito:pfugas fugitiuos captiuos reddito romanis ſociiſq;:
præterquam ſiqui capti cum domos rediſſent:iterū capti ſunt. aut ſiqui eo tpe ex iis capti ſunt,qui tum ho
ſtes erant romanis:cum intra pſidia romana ætoli eēnt:alioꝝ q cōparebunt. intra dies centum corcyræo
rum magiſtratibus ſine dolo malo tradantur:qui nō comparebunt:quando quiſq; eoꝝ primū īuētus fue
rit:reddatur:obſides quadraginta arbitratu cōſulis romani dato:ne minores.xii. annorum: neu maiores
xl. obſes ne eſto ꝓtor præfectus eqtum ſcrlba publicus:neu qs:qui āte obſes fuerit apud romanos. Cepha
lenia extra pacis leges eſto:de pecuniæ ſumma quā penderent:pēſionibuſq; eius nihil ex eo: quod cum cō
ſule conuenerat mutatum: pro argento: ſi aurum dare uellent: dare conuenit:dum pro argenteis decem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod argenteis nũmis ualeret aureus

Fœdus cũ ætolis ictũ

Bellũ cum gallo græcis.

aureus unus ualeret:quæ urbes:q agri:q hoĩes ætolorum iuris aliquãdo fuerant:qui eorum. T. Quintio Gn. Domitio conſulibus poſt ue eos conſules aut armis ſubacti:aut uoluntate in deditionem Po. Ro. uenerunt:neq; eos ætoli recepiſſent:uel in Aetolia eſſent:eæ urbes agri a carnanum ſumpto. His legibus fœdus ictum cũ ætolis eſt Eadem non æſtate ſolum:ſed ẽt iis diebus:quibus hæc a. M. Fuluio in Aetolia geſta ſunt:conſul alter. Gn. Manlius in gallogræcia bellũ geſſit:quod nũc ordiri pergã. Vere primo Epheſum conſul uenit:acceptiſq; copiis a. L. Scipione & exercitu luſtrato concionẽ apud milites habuit: qua collaudata uirtute eorum quod cũ Antiocho uno prælio debellaſſent:adhortatus eos nouũ cũ gallis ſuſcipiendũ bellũ:q & auxilio iuuiſſent Antiochũ:& adeo indomita haberent ingenia:ut nequicquam Antiochus emotus ultra iuga tauri mõtis eſſet:niſi frangerent opes gallorũ:de ſe quoq; nec falſa:nec modica adiecit. Læti milites cũ frequẽti aſſenſu conſulẽ audierunt partẽ uiriũ Antiochi fuiſſe gallos credẽtes: rege ſuperato nullũ momẽtũ in ſolis p ſe gallorũ copiis fore. Eumenem haud in tẽpore abeſſe(Romæ tũ erat)credere cõſul ignarus locoꝝ hominũq;:& cuius intereſt frangi illoꝝ opes: Attalũ igit̃ fratrem eius acceriſite Pergamo:hortatuſq; ad capeſendũ ſecũ bellũ:pollicẽtem ſuã ſuorũq; operẽ domum ad comparãdum copias dimittit:paucos poſt dies profecto conſuli Epheſo ad Magneſiam occurrit Attalus cum mille peditibus:equitibus. cc. Atheneo fratre iuſſo cum cæteris copiis ſubſequi:commendata iis cuſtodia Pergami: quos fratri regnoq; fidos credebat. Conſul collaudato iuuene cum omnibus copiis ad meandrum progreſſus caſtra poſuit:quia uãdo ſuperari amnis non poterat: & contrahendæ naues erant ad exercitum traiiciendum:tranſgreſſi meandrum ad comenen peruenerunt. Fanum ibi auguſtum Apollinis & oraculũ ſortes autem uerſibus haud inconditis dare uates dicuntur:hinc alteris caſtris ad Harpaſum flumen uentum ẽ:quo legati ad alabandis uenerunt: quod caſtellum ab ipſis nuper deſciſſet:aut auctoritate: aut armis cogeret iura antiqua pati:eodem & Atheneus Eumenis & Attali frater cum certẽſi Leuſo & Corrago macedone uenit:mille pedites mixtarum gẽtium & trecentos equites ſecum adduxerunt. Conſul tribuno militum miſſo cum modica manu caſtellum ui receptum alabadẽſibus reddidit:ipſe nihil uia degreſſus ad Antiochiam ſup meãdrũ amnẽ poſuit caſtra:huius amnis fontes Celenis oriunt̃. Celenæ urbs caput quondã Phrygiæ fuit: Migratũ ĩde haud pcul ueteribus Celenis:nouæq; urbi Apameæ nomẽn inditum ab Apamea ſorore Seleuci regis:& Marſyas amnis haud procul a meandri fontibus orien in meandrum cadit:famaq; ita tenet Celenis Marſyã cũ Appolline tibiaꝝ cantu certaſſe:mæander ex arce ſumma Celenarum ortus media urbe diſcurrẽs p caras primum:deinde ionas in ſinu maris editur:quod inter Priennẽ & Miletum eſt. Ad Antiochiam in caſtra conſulis Seleucus Antiochi filius ex fœdere icto cum Scipione ad frumentum exercitui dandum uenit: parua diſceptatio de Attali auxiliaribus orta eſt: quod romano tantum militi p actum Antiochum:ut daretur frumentum. Seleucus dicebat decuſſa ea quoq; eſt conſtantia conſulis:qui dimiſſo tribuno edixit:ne romani milites acciperent:priuſq̃ Attali auxilia accepiſſent:inde ad cordiuticos:quos uocant:proceſſum eſt:ex eo loco ad Tabas tertiis caſtris peruentum:infinibus pyſidarum poſita eſt urbs:in ea pte:quæ uergit ad pamphylium mare:integris uiribus regionis eius feroces ad debellandum habebat uiros. Tum quoq; equites in agmen romanum eruptione facta haud modice primo impetu turbauere: deinde ut apparuit nec numero: ſe nec uirtute pars eſſe:in urbem compulſi ueniam erroris petebant: dedere urbem parati. y. &. x. talenta argenti: &. x. millia medimnum tritici imperata:ita in deditionem accepti. Tertio inde die ad chaum amnem peruentum: inde profecti Erizam urbem primo impetu cœperunt: ad Thabuſion caſtellum imminens flumini indo uentum eſt:cui fecerat nomen Indiis ab elephanto deiectus. Haud procul a Cybita aberant: nec legatio ulla ab Megeate tyrranno ciuitatis eius homine ad omnia inſido atq; importuno ueniebat: ad temptandum eius animum. C. Manlium cum quattuormilibus peditum & quingentis equitibus cõſul præmittit:huic agmini iam primis ingredientibus occurrerunt nunciantes paratum eſſe tyrannum imperata facere: orabãt: ut paucatus fines iniret: cohiberetq; a populatione agri militem : & in corona aurea. xy. talenta afferebant. Manlius integros a populatione agros ſeruaturum pollicitus ire ad conſulem legatos iuſſit: quibus eadem referentibus conſul neque romani: bonæ uoluntatis ullum ſignum erga nos tyranni habemus : & ipſum talem eſſe inter omnes conſtat: ut de pœna eius magis: quam de amicitia nobis cogitandum ſit. Perturbati hac uoce legati nihil aliud petere: q̃ ut coronam acciperet: ueniendiq; ad eum poteſtatem tyranno ac copiam loquendi ac pugnandi ſe faceret:permiſſu conſulis poſtero die in caſtra tyrãnus uenit ueſtitus comitatuſq; uix ad priuati modice locupletis habitum:& oratio fuit ſummiſſa & infracta extenuantis opes ſuas:urbiumq; ſuæ dicionis egeſtatem querentis:erant:autem ſub eo præter Cybira Muleum & Alimnẽ quæ allimen appellatur:ex his ut ſe ſuoſq; ſpoliaret. y. &. xx. talenta ſe collectuꝝ prope ut diffidens pollicebatur Enimuero:inqui: conſul:ferri iam ludificatio iſta non poteſt:parũ eſt nõ erubuiſſe abſens: cum per legatos fruſtrareris:nunc quoq; præſens in eadem perſtas impudentia. y. &. xx. talenta tyrannidem tuam exaurirent? quingenta ergo talenta niſi triduo numeras populationem in agris obſidionem in urbe expecta. Hac denunciatione conteritus perſtare tamen in pertinaci ſimulatione inopiæ : paulatim illiberali adiectione nunc per cauillationem: nunc præcibus: & ſimulatis lachrymis ad centum talenta eſt perductus:adiecta decemmillia medimnum frumenti hæc omnia intra dies ſex acta: a Cybira per agros ipenſium exercitus: dactus: tranſgreſſuſq; caularem amnem poſuit caſtra: poſtero die & præter caralliten paludem agmen ductum ad Madamprum manſerunt:inde progredientiaus ab Lago proxima urbe metu incolæ fugerunt :uacuum hoĩbus oppidum diripuerunt;inde ab lyſis fluminis fon

Meandri ortus Celenæ Apamea Marſyas ãnis.

Indus Flu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

te poſtero die ad cobulatū amnē progreſſi. Telmēſes eo tpe Iſiondēſium arcē urbe capta oppugnabāt: in/cluſi cū alia ſpes auxilii nulla eſſet: legatos ad cōſulē orātes opē miſerūt: cū cōiugibus ac liberis in arcē in/cluſos ſe mortē in dies aut ferro aut fame patiendā expectare. Volēti cōſuli cā in Pāphiliā reuertēdi oblata eſt: aduenies obſidione Iſiōdenſes exemit: telemeſſo pacē dedit: qnquaginta talentis argenti acceptis: itē aſpē diis cæteriſq; Pamphyliæ populis Ex Pamphylia rediēs ad flumē tuaꝝ primo die: poſtero ad Sylenen: q̄ uocāt Comē: poſuit caſtra, ꝓfectus inde cōtinentibus itineribus ad Cormaſam urbē ꝓuenit. Darſa ꝓxima urbs erat, eā metu incolarū deſertā plenā oīum rerū copia uenit: ꝓgredienti præter paludes legati ab Lyſiōe dedentes ciuitatem uenerunt. Inde in agrum agaleſſenum uberē fertileq; oī genere frugum uentum eſt co/lunt pyſidæ longe optimi bello regionis eius: tum ea res animos facit: tum agri fœcunditatis: & multitu/do hominum & ſitus inter paucas munitæ urbis. Conſul: quia nulla legatio ad fines præſto fuerat: præda tum in agros miſit: tum demū facta pertinacia eſt: ut ferri agiq; res ſuas uiderunt: legatis miſſis pacti quin quaginta talentis. xx. millibus medimnum tritici. xx. hordei pacem impetrauerunt. Progreſſus inde ad rhotrinos fontes ad uicum: quem Apoderiſcomen uocant: poſuit caſtra: eo Seleucus ab Apamea poſte/ro die uenit: ægros inde & inutilia impedimenta cum Apamea dimiſiſſet: ducibus iterum a Seleuco accep tis profectus ea die in metropolitanum campum: poſtero die Dymas phrygiæ proceſſit: inde ſynnada uenit metu omnibus circa oppidis deſertis: quorum iam præda graue agmen trahens uix quinquemilliū die toto itinere perfecto: ad Brundos: quod uetus appellant: peruenit: ad Antibura inde: & altero die ad alexandri fontes: tertio ad abbaſſum poſuit caſtra: ibi plures dies ſtatiua habuit quia peruentum erat ad tholoboſtogorum fines. Galli magna hominum uis ſeu inopia agri: ſeu præde ſpe nullam gentem: per q̄ itnri eſſent: parem armis rati Brennone duce in dardanos peruenerunt: ibi ſeditio orta: &. xx. millia homi num cum Lomnorio ac Lutario regulis ſeceſſione facta a brennone in Thraciam iter auertunt ubi cum reſiſtentibus pugnando: pacem petentibus ſtipendium imponendo. Byzantium cum perueniſſent ali/quandiu oram propontidis uectigalem habendo regionis eius urbes obtinuerunt. Cupido inde eos ī Aſiā tranſeundi audientes ex propinquo: quanta ubertas terræ eius eſſet. cœpit: & Lyſimachia fraude capta Cherſoneſoque omni armis poſſeſſa: ad Helleſpontum deſcenderunt: ibi uero exiguo diuiſis fræto cer/nentibus Aſiam: multo magis animi ad traſeundum accenſi: nuncioſq; ad antipatrum præfectum eius de tranſitu mittebant. quæ res cum lentius ſpe ipſorum traheretur: alia rurſus noua inter regulos ſeditio or/ta. Lomnorius retro: unde uenerat: cum maiore parte hominum repetit Byzantium. Lutarius macedoni bus per ſpeciem legationis ab Antipatro ad ſpeculandum miſſis: duas tectas naues & tres lembos adimit his alios atq; alios dies nocteſq; tranſuehendo intra paucos dies omnes copias traiecit. Haud ita multo poſt Lomnorius adiuuante Nicomede Bythiniæ rege a Bizantio traſmiſit: coeunt deinde in unum rurſus galli: & auxilia Nicomedi aduerſus Zyboeam partem tenentem Bithyniæ gerenti bellum: atq; eorum ope ra deuictus Zyboea eſt: Bithyniaq; omnis in dicionem Nicomedis deceſſit. Profecti ex Bithynia ī Aſiam proceſſerunt: non plus ex. xx. millibus hominum quam decem armata erant: tamen tātum terroris oībus q̄ cis taurum incolunt: gentibus iniecerunt. ut quas adiſſent: quaſq; non adiſſent: pariter ultime ꝓpinquis imperio parerent. Poſtremo cum tres eſſent gentes toloſtobogi: trocini: tectoſagi: in tres partes: qua cuiq; populoꝝ ſuoꝝ uectigalis aſia eēt: diuiſerūt. Trocinis helleſpōti ora data: Toloſtobogis Aeolida atq; Ionia Tectoſagi mediterranea Aſiæ ſortiti ſunt: & ſtipēdium tota cis tauꝝ Aſia exigebant: ſedem aūt ipſi ſibi cir ca halyn flumen ceperunt: tantuſq; terror eorum nominis erat multitudine ēt magna ſobole auctaut Syriæ quoq; ad poſtremum reges ſtipendium dare non abnuerent. Primus regum Aſiā incolētium abnuit: Atta lus pater regis Eumenis: audaciq; incepto præter opinionem oīum affluit fortuna: & ſignis collatis ſupior fuit: nō tamē ita infregit aīos eoꝝ: ut abſiſterent impio eiſdem opes uſq; ad bellum Antiochi cū romanis manſerunt: tum quoq; pulſo Antiocho magnam ſpem habuerunt: qa ꝓcul mari incolerent romanū exer/citū ad ſe nō ꝓuentuꝝ. Cū hoc hoſte tam terribili oībus regionis eius: qa bellū gerēdū erat: ꝓ cōcione mili tes maxime in hunc modū allocutus eſt cōſul. Nō me præterit milites oīum: q̄ Aſiā colunt gētium: gallos fama belli præſtare: īter mitiſſimu genus hominum ferox natio peruagata bello ꝓpe orbē terraꝝ ſedē cepit procera corpora: promiſſæ & rutilatæ comæ: uaſta ſcuta: ꝓlongi gladii: ad hoc inchoantium ꝓlium cātus & ululatus & tripudia: & q̄tientium ſcuta in patriū quēdam modū horrendus armoꝝ crepitus: omnia de induſtria compoſita ad terrorem. Sed hæc quibus īſolita atq; inſueta ſunt: græci: & phryges: & cares time ant: romanis gallici tumultus aſſuetis ēt nauitates notæ ſunt ſemel primo cōgreſſu ad aliam olim fuderūt maiores noſtros: ex eo tempore per ducentos iam annos pecorum in modum conſternatos cædunt fugāt q; plures quoq; de gallis triumphis quam de toto orbe terrarum acti ſunt. Iam hoc cognitum eſt: ſi primū impetum: quem feruido ingenio & cæca ira effundunt. ſuſtinueritis: fluunt ſudore & laſſitudine mem/bra: labant arma: mollia corpora: molles: ubi ira conſedit animos ſol: puluis: ſitis: ut ferrum non ad mo/ueas: ꝓſternunt. Non legionibus legiones eorum ſolum experti ſumus: ſed uir unus cum uiro uno con/grediendo. T. Manlius. M. Valerius quantum gallicam rabiem uinceret romana uirtus: edocuerunt: iam M. Manlius unus agmine ſcandētes in capitolium gallos detruſit: & illis maioribus noſtris cum haud du biis gallis in terra ſua genitis res erat. Hi iam degeneres ſunt mixti & galli & græci: unoq; nomine gallo/græci appellantur: ſicut in frugibus pecudibuſq;: nō tātum ſemina ad ſeruandum indolem ualēt: quātum terræ ꝓprietas cæliq;: ſub quo aluntur: mutat. Macedones: qui Alexandriam in Aegipto: qui Seleuciam ac Babyloniam: quiq; alias ſparſas per orbem terraꝝ: colonias habēt: in ſyros: partos: Aegyptios degene

Proceſſus gallorum in Aſiam

Toloſtobogi Trocini Tectoſagi.

Oratio cōſulis.

rarunt. Maſſilia inter gallos ſubtraxit aliquantulũ ab accolis animoꝝ: niſi qđ ex ſpartana dura illa & hor-
rida diſciplina mãſit: generoſius in ſua qcqd ſede gignit̃: inſitum alienæ terræ in id quod alitur: natura uer-
tente ſe degenerat. Phrygas igit̃ gallicis oneratos armis: ſicut in acie Antiochi cediſtis: uictos uictores cæde
tis. Magis uereor: ne paꝝ inde gloriæ: quam ne nimium belli ſit. Attalus eos rex ſæpe fudit: fugauitq;
Nolite exiſtimare bælluas tm̃ recẽtis captas feritatẽ illã ſiluestrẽ prĩo ſeruare: deinde cũ diu manibꝰ huma-
nis alant̃ miteſcere: ĩ hoĩum feritate mulcẽda nõ eãdẽ naturã eẽ. Eoſdẽ ne hos creditis eẽ: q patres eoꝝ auiq;
fuerũt: extorres inopia agroꝝ profecti domo ꝑ aſprimã Illyrici orã: Pæoniã inde & Thraciã pugnãdo cũ
ferociſſimis gẽtibus emẽſi has terras ceperunt: duratos eos tot malis exaſperatoſq; accepit terra: quæ copia
reꝝ oĩum ſaginaret: uberrimo agro: mitiſſimo cælo: clæmẽtibus accolaꝝ ĩgeniis oĩs illa: cũ q̃ u nerãt: mã
ſuefacta eſt feritas: nobis mehercule Martis uiris cauẽda ac fugiẽda q̃ primũ amœnitas eſt Aſiæ: tãtum hæ
peregrinæ uoluptates ad extinguẽdũ uigorem animorum poſſunt: q̃tum cõtagio diſciplinæ moriſq; acco
larum ualet. Hoc tamẽ fœliciter euenit: quod ſicut uim aduerſus nos nequaq̃: ita famam apud græcos pa-
rẽ illi antiquæ obtinẽt: cũ qua uenerunt: belliq; gloriam uictores eandẽ ĩter ſocios habebitis: quã ſi ſeruan-
tes antiquũ ſpecimẽ animoꝝ: gallos uiciſſetis. Concione dimiſſa: miſſiſq; ad Epoſſognatũ legatis: q unus
ex regulis & in Eumenis amicitia manſerat: & negauerat Antiocho aduerſus romanos auxilia: caſtra mo-
uit. Primo die ad Aladrũ flumẽ: poſtero cũ ad uicũ: quẽ uocãt Tyſco: eẽt uẽtũ: eo legati oroandẽſium cum
ueniſſent amicitiã petẽtes. cc. talenta iis ſunt imperata: ꝑcantibuſq; ut domũ renũciarẽt: poteſtas facta: duce
re inde exercitum cõſul ad Plitẽdum: deĩde ad Halyattos caſtra poſita. Eo miſſi ad Epoſſognatũ redierũt le
gati reguli orãtes: nec tecto ſagis bellũ inferrẽt: ipm in eã gentẽ ituꝝ Epoſſognatũ ꝑſuaſurũq;: ut imperata
Axylon faciãt. Data uenia regulo: duci ĩde exercitus per Axylon: q̃ uocãt terrã cœptus: ab re nomẽ habet: nõ ligni
modo quicq̃. ſed ne ſpinas quidem: aut ullum aliud alimẽtum fert ignis: fimo bubulo ꝓ lignis utuntur.

Ad Euballum gallogræciæ caſtellũ caſtra habẽtibus romanis apparuere cum magno tumultu hoſtium
equites nec turbarunt tãtũ ſtationes romanas repẽte ĩuecti: ſed quoſdam ẽt occiderunt: q tumultus cũ in ca
ſtra ꝑlatus: eẽt effuſus repẽte oĩbus portis eqtatus romanus fudit: fugauitq; gallos: & aliquot fugiẽtes occi
Gallorũ dit. Inde cõſul ut q iam ad hoſtes peruentum cerneret: explorato deĩde: & cum coacto agmine procedebat:
eqtum fu- & continentibus itineribus: cum ad ſangarium flumẽ ueniſſet pontẽ: quia uado nuſq̃ trãſitus erat facere in
ga & cæ- ſtituit: ſangarius ex adoreo monte per Phrygiã fluens admiſcetur ad Bytiniam tymbri fluuio inde maior
des iam geminatis aquis per Bythiniam fertur: & in Propontidẽ ſeſe effundit: non tamen tã magnitudine me-
morabilis quam quod piſcium accolis ingentem uim præbet. Tranſgreſſus ponte profecto flumẽ præter
ripam euntibus galli matris magnæ a Peſſimonte occurrere cum inſignibus ſuis uaticinantes fanatico car
mine deam romanis uiam belli & uictoriam dare imperiumq; eius regionis: accipere ſe omen cum dixiſ-
Galli ſa- ſet conſul caſtra eo ipſo loco poſuit poſtero die ad Cordiũ peruenit. Id haud magnum quidem oppidum
cerdotes: eſt: ſed pluſq̃ mediterraneum celebre & frequens emporiũ: tria maria pari ferme diſtantia interuallo habet
ad Helleſpontum ad Synopen & alterius oræ littora: quæ cilices maritimi colunt: multarum magnarum
q; præterea gentium fines contingit: quarum cõmertiũ in eum maxime locum mutui uſus contraxere: id
tum deſertum fuga incolarum oppidum refertũ idem copia rerum oĩum inuenerunt. Ibi ſtatiua habenti-
bus legati ab Epoſſognato uenerũt nunciantes profectum eum ad regulos gallorum nihil æqui ĩpetraſ-
ſe ex campeſtribus uicis agriſq; frequentes migrare & cum coniugibus ac liberis: quæ ferre ac agere poſ-
ſent: præ ſe agentes: portanteſq; olympũ montẽ petere: ut inde armis locorũq; ſitu ſeſe tueant̃. Certiora po
ſtea oroandẽſium legati attulerunt: tholoſtobogorum ciuitatẽ olympũ montem cepiſſe: diuerſos tecto
ſagos alios montem: qui magaua dicatur: petiſſe: trocinos cõiugibus ac liberis apud tectoſagos depoſitis
armatorum agmine toloſtobogis ſtatuiſſe auxilium ferre. Erant autem tum triũ populoꝝ reguli Ortiago
Gallorũ & Combolomarus: & Gaudotus: iis hæc maxime belli ratio ſumendi fuerat: quod cum montes editiſſi-
cõſiliũ in mos eius regionis tenerent: conuectis omnibus: quæ ad uſum: quãuis longi tpis ſufficerent: tædio ſe fatiga
trahendo turos hoſtes cenſebant: nam neq; auſuros per tam ardua atq; iniqua loca ſubire eos: & ſi conarentur uel
bello parua manu prohiberi aut deturbari poſſe: nec quietos in radicibus gelidorum montium ſedentes frigus
aut inopiam laturos: & cum ipſa altitudo locorum eos tutaretur foſſam quoq; & alia munimenta uer-
ticibus iis: quos inſederant. circuniecere: minima apparatus miſſilium telorum cura fuit: quod ſaxa affa
tim præbituram aſperitatem ipſam locorum credebant. Conſul quia non comminus pugnam: ſed ꝓcul lo
cis expugnandis futuram præceperat animo: ingentem ui ui pilorum uelitarium haſtaꝝ ſagyttarum glan-
diſq; & modicorum: q funda mitti lapidũ poſſent: parauerat inſtructoſq; miſſilium apparatu ad olympũ
montem ducit: & a quinq; ferme millibus locat caſtra. Poſtero die cum quadringentis equitibus & Atta-
talo pro greſſum cum ad naturam mõtis ſitumq; gallicorũ caſtrorum uiſendum: equites hoſtium duplex
numerus effuſus e caſtris in fugam auerterunt: occiſi quoq; pauci fugientium: uulnerati plures. Tertio
die cum oĩbus ad loca exploranda profectus: quia nemo hoſtium extra munimenta proceſſit: tuto circũ-
Conſilio uectus montem animaduertit meridiana regione terrenos & placide accliuos ad quendam finem colles
ro. cõſulis eſſe ſeptentrione ardue ereptas prope rupes atq; omnibus ferme aliis inuias itinera tria eſſe unum medio
ĩ gallis op monte qua terrena erant: duo difficilia ab hyberno ſolis ortu: & ab æſtiuo occaſu. Hæc contemplatus eo
pugnãdis die ſub ipſis radicibus poſuit caſtra poſtero die ſacrificio facto cum primis hoſtiis litaſſet: trifariam ex
ercitum diuiſum ducere ad hoſtem pergit: ipſe cum maxima parte copiarum: qua æquiſſimum aditum
præbebat mons: aſcendit: & L. Manlium fratrem ab hyberno ortu: quoad loca patiantur: & tuto poſſit ſu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bire iubet:ſiqua piculoſa & ærupta occurrant:non pugnare cum iniquitate locorum:neqꝫ inexuperabili-
bus uim afferre:ſed obliquo monte ad ſe declinare:& ſuo agmini coniuugi. C. Heluium cum tertia parte
circũire ſenſim per infima montis:deinde ab æſtiuo occaſu erigere agmen:& Attali auxilia trifariá æquo
numero diuiſit:ſecum eſſe ipſum iuuenem iuſſit:equitatum cum elephantis in proxima tumulis planicie
reliquit:edictum præfectis:ut intenti:quid ubiqꝫ geratur:animaduerterant:opemqꝫ ferre:quo poſtulent.
res:properent. Galli & ab duobus lateribus ſatis fidentes inuia eſſe:ab ea parte:quæ in meridiem uergeret
ut armis clauderent uiam:quattuor fere millia armatorum ad tumulum iminentem uiæ minus mille paſ
ſuum a caſtris occupandum mittunt:eo ſe rati uelut caſtello iter impedituros. Quod ubi romani uiderũt:
expediunt ſeſe ad pugnã:ante ſigna modico interuallo uelites eunt:& Ab Attalo cretenſes ſagyptarii: & fũ
ditores:& thralli thraces:ſigna peditum ut per arduum leui gradu ducuntur:ita præ ſe habentium ſcutaẽ
miſſilia tantum uitarent:pede collato non uiderent́ pugnaturi. Miſſilibus ex interuallo loci prælium cõ-
miſſum:& primo pares gallos loco adiuuante romanos uarietate & copia cæloꝝ:procedente certamine
nihil iam æqui erat:ſcuta longa cæteꝝ ad amplitudinẽ corpoꝝ parũ lata : & ea ipſa plana male tegebant
gallos:nec iam tæla alia habebant ꝑter gladios:quoꝝ cum manum hoſtis nõ ſovereret:nullus uſus erat:
ſaxis nec modicis:ut quæ non ꝓparaſſent:ſed quod cuiqꝫ trepidanti ad manũ ueniſſent:ut inſueti nec arte: *Atẽ.*
nec uiribus adiuuantes ictum utebant́:ſagiptis glande iaculis incauti & ab omni parte configebant́: nec *atrox ſpe*
qd agerent:ira& pauore obcæcatis aĩs cernebant:& erant depræhenſi genere pugnæ:in quod minime apti *ctaculũ*
ſunt:non quẽadmodum cõminus ibi inuicem pati & inferri uulnera licet:accẽdit ira animos eoꝝ:ita ubi
ex occulto & procul leuibus tælis uulnerantur:nec quo ruant:cæco impetu habent:uelut feræ tranſfixæ i
ſuos temere incurrunt:detegebat uulnera eoꝝ:& quod nudi pugnant:& ſunt fuſa & candida corpora : ut
q̃nunquam niſi in pugna nudent́:ita & plus ſanguinis e multa carne fundebatur:& fœdiores patebãt pla
gæ:& candor corpoꝝ magis ſanguine atro maculabat́ ſed non tam patentibus plagis mouent́:interdum
inſecta cute:ubi latior quam altior plaga eſt:& ẽt glorioſius ſe pugnare putant: idem cũ aculeus ſagiptæ
aut glandis abditæ introrſus tenui uulnere in ſpeciẽ urit:& ſcrutantis:quæ uellant tælum:non ſequitur:tũ
in rabiem & pudorem tam paruæ perimentis peſtis uerſi proſternunt corpora humi:ſicut paſſim ꝓcum-
berent:alii ruentes in hoſtem undiqꝫ configebantur:& cum cõminus uenerant:gladiis a uelitibus trucida- *Velitaris*
bantur:hic miles tripedalẽ parmam habet:& in dextera haſtas:quibus eminus utitur:gladio hiſpanenſi ẽ *armatura*
cinctus:quod ſi pede collato pugnandum eſt:tranſlatis in leuam haſtis ſtringit gladium. Pauci ſupererant
iam gallorum:qui poſteaquam ab leui armatura ſuperatos ſe uiderunt & ſtare legionum ſigna: effuſa fu-
ga caſtra repetunt pauoris & tumultus iam plena:ut ubi fœminæ pueriqꝫ & alia imbellis turba permix-
ta eſſet:romanos uictores deſerti fuga hoſtium acceperunt tumuli. Sub idem tempus .L. Manlius & .C.
Heluius:cum quo ad uiam colles obliqui dederunt:aſcendiſſent:poſteaquam ad inuia uentum eſt: flexere
iter in partem montis:quæ una habebat iter:& ſequi conſulis agmen modico uterque interuallo:uelut ex
compoſito cœperunt:quod primo optimum factum fuiſſet:in id neceſſitate ipſa compulſi:ſubſidia enim
in talibus iniquitatibus locorum maximæ ſpei ſuis fuerant:ut primis forte deturbatis ſecũdi & tegant pul
ſos:& integri pugnam excipiant. Conſul poſteaquam ad tumulos ab leui armatura captos prima ſigna le *Gallorũ*
gionum peruenerunt:reſpirare & conquieſcere pauliſper militem iubet:ſimul ſtrata per tumulos corpora *caſtra ter-*
gallorum oſtentat:& cum leuis armatura prælium tale ædiderit:quid ab legiõibus? quid ab iuſtis armis? *ror &*
quid ab animis fortiſſimorum militum expectari? caſtra illis capienda eſſe:in quæ compulſus ab leui ar- *ploratus*
matura hoſtis trepidet:præcedere tamen iubet leuem armaturam:quæ cum ſtaret agmen colligendis per *inuadit*
tumulos tælis:ut miſſilia ſufficerent:haud ſegne idipſum tempus conſumpſerat. Iam caſtris appropinqua
bant:& galli ne parum ſe munimenta ſua tegerent:armati pro uallo conſtiterant:obruti deinde omni gene
re tælorum:cum quo plures atque denſiores erant:eo minus uani quicquam intercideret tæli: intra uallũ
momento temporis compelluntur:ſtationibus tantum firmis ad ipſos aditus portarum relictis. In mul-
titudine compulſam in caſtra uis ingens miſſilium tælorum coiiciebatur:& uulnerari multos clamor ꝑ-
mixtus mulierum atqꝫ puerorum ploratibus ſignificabat:in eos qui portas ſtationibus ſuis clauſerant:le
gionum anteſignani pila coniecerunt:hi uero non uulnerabantur: ſed tranſuerberatis ſcutis plæriqꝫ inter
ſe conſerti hærebant:nec diutius impetum romanorum ſuſtinuerunt. Patentibus iam portis priuſquam
irrumperent uictores:fuga e caſtris gallorum in omnes partes facta eſt:ruunt cæci per uias per inuia: nul-
la præcipitia ſaxa:nullæ rupes obſtant:nihil præter hoſtem metuunt itaque plæriqꝫ præcipites per uaſtam
altitudinem prolapſi aut debilitati exanimantur. Conſul caſtris captis direptione præda quibuſque abſti-
net:militem ſequi:pro ſe quemque inſtare & perculſis pauorem addere iubet:ſuperuenit & alterum cum. *Galloꝝ*
L. Manlio agmen:nec eos caſtra intrare ſinit:protinus ad perſequẽdos hoſtes mittit:& ipſe paulo poſt tra *caſtra ca-*
dita captiuorum cuſtodia tribunis militum ſequitur:debellatum ratus:ſi in illo pauore quam plurimi in *piuntur*
cæſi forent aut capti. Egreſſo conſule. C. Heluius cum tertio agmine aduenit:nec continere ſuos a direptio-
ne caſtrorum ualuit:prædaque eorum iniquiſſima forte:qui pugnæ non interfuerant. facta eſt. Equites
diu ignari & pugnæ & uictoriæ ſuorum ſteterunt:deinde & ipſi quantum equi in colles ſubire poterant:
ſparſos fuga gallos circa radices montis conſectati cecidere. aut cepere. Numerus interfectorum haud faci
le iniri potuit:quia late inter omnes anfractus montium fugaque & cædes fuit:& magna pars rupibus in
uiis in profundæ altitudinis conualles delapſa eſt:pars in ſiluis ueptibuſque occiſa. Claudius qui bis pu
gnatum in olympo monte ſcribit ad. lx. millia hominum auctor eſt:cæſa. Valerius Antias qui magis ĩ nu

Attᷓ. cæſoꝝ captorūqꝫ gallorum numeꝝ

mero augendo eſſe ſolet non plus decēmillia: numerus captiuoꝝ haud dubie millia. xl. expleuit: quia oīs
generis ætatiſqꝫ turbam ſecum traxerant demigrantium magis quam in bellū euntium modo. Conſul ar-
mis hoſtium in uno cōcrematis tumulo cæteram prædā cōferre oēs iuſſit: & aut uændidit: quod eiꝰ ī pu-
blicum redigendū erat: haud cum cura: ut quā æquiſſima eſſet: per milites diuiſit: laudati quoqꝫ ꝓ cōcio
ne oēs ſunt: donatiqꝫ ꝓ merito quiſqꝫ ante oēs Attalus ſūmo cæteꝝ aſſenſu: nā ſingularis eius uiri tū uirtꝰ
& induſtria in oībus laboribus periculiſqꝫ: tum modeſtia ē fuerat. Supererat bellum integrū cū tectoſ-
agis: ad eos ꝓfectus cōſul tertiis caſtris Angirā nobilē in illis locis urbē ꝑuenit unde hoſtes paulo plus. x.
millia aberaut: ubi cū ſtatiua eſſent: facinus memorabile a captiua factū eſt. Oriſgontis reguli uxor forma
eximia cuſtodiebatᷓ inter plures captiuos: cui cuſtodiæ centurio præerat & libidinis & auariciæ militaris:
is primo aīum temptauit: quē cū abhorrentem a uoluntario uideret ſtupro: corpori: quod ſeruum fortu-
na erat: uim fecit: deinde ad leniendam indignitatem iniuriæ ſpē reditus ad ſuos mulieri fecit: & ne eā qdē
ut amans gratuito certo auri pondere pactus: ne quē conſcium ſuoꝝ haberet: ipſi ꝑmittit: ut quem uellet:
unū ex captiuis nuncium ad ſuos mitteret: locum prope flumē conſtituit: quo duo nec plus neceſſarii ca-
ptiuæ cum auro uenirent nocte inſequenti ad eā accipiendā: forte ipſius mulieris ſeruus inter captiuos eiuſ-
dē cuſtodiæ erat: hunc nuncium primis tenebris extra cuſtodiam centurio educit. Nocte inſequenti & duo
neceſſarii mulieris ad conſtitutum locum & centurio cum coptiua uenit: ubi cum auꝝ oſtenderent: quod
ſūmā talenti attici: tanti enim pepigerat: expleret: mulier lingua ſua: ut ſtringerent: ferrū & centurionē pen-
ſantē auꝝ occiderent: impauit: iugulati ꝑciſum mulier ipſa inuolutū ueſte ferens ad uirum Oriſgontē: qui
ab olympo domū effugerat: ꝑuenit: quē priuſq̄ complecteretᷓ: caput centurionis ante pedes eius habiecit:
mirantiqꝫ cuiuſnam id caput hoīs: aut qdꝰ id facinus haudquaquā muliebre eſſet: & iniuriā corporis: &
ultionem uiolatæ per uim pudicitiæ cōfeſſa uiro ē: aliaqꝫ ut traditᷓ: ſanctitate & grauitate uitæ huius ma-
tronalis facinoris decus ad ultimū cōſeruauit. Angirā in ſtatiua tectoſagum oratores ad conſulem uenerūt
petentes: ne ante caſtra moueret: quā collocutus cum ſuis regibus eſſet: nullas conditiones pacis iis nō bel-
lo fore potiores: tp̄s in poſterum diē conſtituitur: locuſqꝫ: q maxime medius inter caſtra galloꝝ & Angirā

Attᷓ. muliebre facibus

eſt uiſus. Quo cum cōſul ad tp̄s cum ꝑſidio qngentoꝝ equitū ueniſſet: nec ullo galloꝝ ibi uiſo regreſſus ī
caſtra eſſet: oratores iidē redeunt excuſantes religione obiecta uenire reges non poſſe: principes gentis: per
quos æque res tranſigi poſſet: uenturos: conſul ſe quoqꝫ Attalum miſſurum dixit. Ad hoc colloquiū utri-
qꝫ uentum ē: trecentos equites Attalus ꝑſidii cā cum adduxiſſet: iactæ ſunt pacis conditiōes: finis rei: quia
abſentibus ducibus imponi non poterat: cōuenit: uti cōſul regeſqꝫ eo loco poſtero die congrederentur: Fru-
ſtratio galloꝝ eo ſpectabat: primum ut tererentᷓ tp̄s: donec res ſuas: cū quibus piclitari nolebant: cum con-
iugibus ac liberis trans halyn flumē traiicerent: deinde quod ipſi cōſuli paꝝ cauto aduerſus colloqi frau-
dē inſidiabantᷓ: mille ad eā rē ex oī numero audaciæ expertæ delegerunt eqtes: & ſucceſſiſſet fraus: ni ꝓ iu-
regentiū: cuius uiolandi cōſiliū initum erat: ſtetiſſet fortuna: pabulatores lignatoreſqꝫ romani in eam par-
tem: in qua colloquium futuꝝ erat: ducti ſunt: tutius id futuꝝ tribunis ratis: qa conſulis ꝑſidium & ipm
ꝓ ſtatione habituri erāt: hoſti oppoſiti: ſua tamē alterā ſtationem propius caſtra ſexcentoꝝ equitū poſue-
runt. Conſul affirmante Attalo uenturos reges & tranſigi rē poſſe: profectus e caſtris cum eodē: quo antea
præſidio equitū qngentoꝝ fere ꝓceſſit: ſed cum nec multū a cōſtituto loco abeſſet: repente concitatis equis
cum impetu hoſtili uidet gallos uenientes: conſtituit agmē &, expedire tæla aīoſqꝫ equitibus iuſſis: primo
conſtāter initiū pugnæ accepit: nec ceſſit: deinde cum ꝑgrauaret multitudo cedere ſenſim nihil confuſis tur-
ma& ordinibus cœpit: poſtremo cū iam plus in mora ꝑiculi: quā in ordinibus conſeruādis præſidii eēt:
omnes paſſim in fugā effuſi ſunt. Tū uero inſtare diſſipatis galli: & cædere: magnaqꝫ pars oppreſſa foret:
ni ſtatio pabulatoꝝ ſexcenti eqtes occurriſſent: ii ꝓcul clamore pauido ſuoꝝ audito: cū tæla equoſqꝫ expe-

Gallici eqtatus īſidiæ

diſſent: integri ꝓfligatā pugnā acceperunt: itaqꝫ uerſa extēplo fortuna ē: uerſus in uictores a uictis terror:
& primo impetu fuſi galli ſunt: & ex agris concurrebāt populatores & undiqꝫ obuius hoſtis gallis erat: ut
ne quidem fugā facilem aut tutam haberent: quia recentibus equis romani feſſos ſequebantur: pauci ergo
effugerunt captus eſt nemo: maior multo pars per fidē uiolati colloquii pœnas morte luerunt. Romani
ardentibus animis poſtero die omnibus copiis ad hoſtem ꝑuenerunt: biduum ad naturam mōtis per ſe-
ipſum explorādam: neqd ignoti eēt: abſumpſit conſul: tertio die cū auſpicio opam dediſſet: deinde īmolaſ-
ſet: in quatuor partes diuiſas copias educit: duas ut medio mōte duceret: duas a lateribus ut diuerſus cor-
nua gallorum erigeret. Hoſtium quod roboris erat: tectoſagi & trocmi mediam tenebant aciem millia ho-
minum quinquaginta: equitatum quia equorum nullus inter inæquales rupes uſus erat: ad pedes dedu-

Acies numera gallorum

ctum. x. millia hominum ab dextero locauerunt cornu: Ariaratis cappadoces & morzi auxiliares in leuo
quattuor ferme millium numerum explebant. Conſul ſicut in olympo monte prima acie locata leui ar-
matura: tælorum oīs generis: ut æque magna uis ad manum eſſet: curauit: ubi appropinqnarunt omnia
eadem utrinqꝫ q̄ fuerant in priore ꝑlio erant: præter animos & uictoribus ab re ſecunda auctos & hoſtibꝰ
fractos: quia & ſi non ipſi uicti erant: ſuæ gentis hominum cladem pro ſua ducebāt. Itaqꝫ a paribus initi-
is cœpta res eundem exitum habuit: uelut nubes leuium tælorum coniecta obruit aciem gallorū. nec aut
procurrere quiſquam ab ordinibus ſuis: ne nudarent: undiqꝫ corpus ad ictus audebant: & ſtantes quo dē-
ſiores erant: hoc plura uelut deſtinatum petentibus uulnera accipiebant. Conſul iam per ſe turbatis ſi le-
gionum ſigna oſtendiſſet: uerſuros extemplo in fugā oēs ratus: receptis inter ordines uelitibus & alia tur-
ba auxilioꝝ aciem ꝓmouit. Galli & memoria toloboſtogoꝝ cladis territi: & inhærentia corporibus ge-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rentes tæla:feſſiq; & ſtando & uulneribus:ne primum qdem ĩpetũ & clamorem romanoꝝ tulerunt:fuga Gallo&
ad caſtra inclinauit:ſed pauci intra munimẽta ſeſe recipere:pars maior dextera leuaq; palati:qua quẽq; im fuga
petus tulit:fugerunt:uictores uſq; ad caſtra ſecuti ceciderunt:terga deinde in caſtris cupiditate p̄dæ hæſerũt
nec ſequebat̃ quiſq̃:in cornibus galli diutius ſteterunt:qa ſerius ad eos p̄uentũ eſt:cæteꝝ ne primũ quidẽ
coniectũ tæloꝝ tulerunt. Conſul q ĩgreſſos ĩ caſtra ab direptione abſtrahere nõ poterat:eos qui in cornib⁹
fuerant:p̄tinus ad ſequẽdos hoſtes miſit:p aliquantũ ſpatiũ ſecuti nõ plus tamẽ octomillia hominum ĩ fu
ga:ná pugna nulla fuit:ceciderunt:reliqui flumẽ halyn trãſierunt. Romanoꝝ magna pars ea nocte in ho-
ſtiũ caſtris manſit:cæteros in ſua caſtra cõſul reduxit:poſtero die captiuos p̄dãq; recenſuit:q̃ tanta fuit:quã Att̃.ingẽ
ta auidiſſima rapiendi gens cũ cis montem tauꝝ oĩa armis per multos tenuiſſet annos coaceruare potuit. tem p̄dã
Galli ex diſſipata fuga paſſim congregati magna pars ſaucia ut ĩermes:nudati oĩbus rebus oratores de pa
ce ad conſulẽ miſerunt:eos Manlius Epheſum uenire iuſſit:ipſe iam enim mediũ autumni erat locis geli-
dis p̄pinquitate mõtis tauri excedere properans:uictorẽ exercitũ ĩn hyberna maritimæ oræ reduxit. Dũ
hæc in Aſia gerunt̃:ĩ cæteris p̄uinciis tranquillæ res fuerunt. Cenſores Romæ. T. Quĩtius Flaminius: &
M. Claudius Marcellns ſenatum p̄legerunt:princeps ĩ ſenatum tertiũ lectus. P. Scipio Africanus: quattu-
or:ſoli p̄teriti ſunt:nemo curuli uſus honore:& in eqtatu recẽſendo mitis admodũ cenſura fuit: ſubſtru-
ctionem ſup æqmelium ĩ capitolio:& uiam ſilice ſternẽdam a porta capena ad Martis ædem locauerunt.
Gãpani:ubi cenſerent̃:ſenatum cõſuluerũt:decretum uti Romæ cenſerent̃. Aquæ ingentes eo anno fuerũt:
tyberis duodecies campum martiũ planaq; urbis inundauit. Ab. Gn. Manlio conſule bello in Aſia cũ gal-
lis perfecto:alter conſul. M. Fuluius p̄domitis ætolis cũ traieciſſet in Cephaleniam:circa ciuitates inſulæ
miſit p̄cunctatum utrũ ſe dedere romanis an belli fortunã experiri mallẽt:metus ad oẽs ualuit:ne deditio-
nẽ excuſarent:obſides inde ĩpatos pro uiribus inopis populi:uicenos aũt granonii:& phalenſes: & ſa-
mei dederunt. Inſperata pax Cephaleniæ affulſerat cũ repente una ciuitas incertum:quã ob cãm ſamei di-
ſciuerunt:qa opportuno loco urbs poſita eſſet:timuiſſe ſe aiebant:ne demigrare cogerent̃ ab romanis: cæ
teꝝ ipſi ne ſibi cõfixerint metũ:& timore uano quietũ excitauerĩt malũ:an iactata ſermonibus res apud ro
manis p̄lata ad eos ſit:nihil cõperti ẽ:niſi qd' datis iã obſidibus repente portas clauſerunt: & ne ſuoꝝ qdẽ
p̄cibus:miſerat.n. ſub muros conſul ad tẽptandũ miſericordiã parentũ populariũq;:deſiſtere ab ĩcepto uo-
luernnt. Oppugnari deinde:poſteaq̃ nihil pacati reſpondebat̃:cœpta urbs eſt:apparatum oẽm tormẽtoꝝ
machinarumq; trãſuectnm ab Ambraciæ oppugnatione habebat:& opera:q̃ faciẽda erant: impigre mili-
tes p̄fecerũt:duobus igit̃ locis admoti arietes quatiebant muros. Nec ab ſameis q̄cquã quo aut opera: aut
hoſtis arceri poſſet: p̄termiſſum ẽ:duabus tñ maxime reſiſtebant rebus:una interiorẽ ſemp iuxta uallũ p̄
diruto nouũ obſtruentes murũ:altera eruptionibus ſubitis nũc ĩ opera hoſtiũ:nũc in ſtationes:& plærũq;
iis p̄liis ſupioris erant. Vna ad terrẽdos inuenta haud memorata res eſt:cẽtum funditores ab Egio: & Pa-
tiis:& Dymis accitita pueris ii more quouam gentis ſaxis globoſis:qbus ferme harenæ ĩmixtis ſtrata lit-
tora ſunt:funda in mare apertũ inceſſentes exercebant̃:itaq; lõgius certiore & ualidiore ictu: quam balea-
ris funditor ex tælo uſi ſunt:& ẽ nõ ſimplicis habenæ:ut balearica aliarũq; gentiũ funda:ſed triplex ſcuta-
le crebris futuris duratũ:ne fluxa habæna uolutet̃ ĩ iactu glãs:ſed librata cum ſederit:uelut neruo miſſa ex
cutiat̃:coronas modici circuli magno ex ĩteruallo loci aſſueti traiicere:nõ capita ſolũ hoſtium uulnerabãt:
ſed quem locum deſtinaſſent oris. Eæ fundæ ſameos cohibuerunt:ne tã crebro:neue tam audacter erum-
perent:adeo ut p̄carent̃ ex muris achæos:ut parump aſcẽderent:& ſe cũ romanis ſtationibus pugnãtes qe Sameoꝝ
te ſpectarẽt:quattuor mẽſes obſidionẽ ſamei ſuſtinuerũt cũ ex paucis quottidie aliq eoꝝ caderẽt:aut uulne oppugna
rarent̃:& q ſuparent:feſſi & corporibus & aĩs eſſent:romani nocte p arcẽ:quã cyatiden uocant:nam urbs tio
in mare deuexa in occidentẽ uergit:muro ſuperato ĩ foꝝ p̄uenerunt. Samei poſteaq̃ captã partẽ urbis ab
hoſtibus ſenſerunt:cũ cõiugibus ac liberis in maiorẽ refugerũt arcem:inde poſtero die dediti:direpta urbe
ſub corona oẽs uenierũt. Cõſul cõpoſitis rebus Cephaleniæ p̄ſidio ĩpoſito ĩ Peloponneſum iamdiu accer
ſentibus egienſibus maxime ac lacedæmoniis traiecit:Egiũ a principio achaici cõcilii ſemp conuẽtus gen
tis indicti ſunt:ſeu dignitati urbis id:ſeu loci opportuniati datũ ẽ:hunc morẽ Philopœmenes in eo primũ
anno labefactare conatus:legẽ parabat ferre:ut in oĩbus ciuitatibus:q̃ achaici cõcilii cẽnt:inuicẽ conuẽtus
agerent̃:& ſub aduentnm cõſulis Demiurgis ciuitatũ qui ſũmus ẽ magiſtratus Egiũ euocantibus(Philo-
pœmenes p̄tor tum erat)Agros conuẽtũ edixit:quo cum appareret oẽs fere cõuẽturos: conſul quoq; q̃q̃
egienſium fauebat cauſæ:Agros uenit:ubi cũ diſceptatio fuiſſet:& rem inclinatam cerneret:incepto deſtitit
Lacedæmonii deinde eũ in ſua certamina auerterunt:ſollicitã eã ciuitatẽ exules maxĩe habebãt: quoꝝ per
magna p̄s in maritimis laconicæ oræ caſtellis:q̃ oẽs adepti:erãt habitabãt:id ægre patieutes lacedæmonii
ut aliquem libeꝝ ad mare haberent aditũ:ſiq̃do Romã alioue:quo mitterent legatos:ſimulq; ut empori-
um & receptaculũ peregrinis mercibus ad neceſſarios uſus eẽt:nocte adorti uicũ maritimũ noĩe Lamin im
prouiſo occupauere. Vicani quiq;:ibi exules habitant:primo inopinata re territi ſunt:deinde ſub lucem cõ
gregati leui certamine expulerunt lacedæmonios: terror tamen omnem maritimam oram peruaſit: lega
toſq; communiter & caſtella omnia uicique & exules:quibus ibi domicilia erant: ad achæos miſerunt.
Philopœmenes prætor iam inde ab initio exulum cauſæ & amicus & auctor ſemper achæis minuendi
opes & auctoritatem lacedæmoniorum concilium quærentibus dedit:decretumque referente eo factum
eſt:cum in fidem achæorum tutelamq;. T. Quintius & romani laconiæ oræ caſtella & uicos tradidiſſent
ut cũ abſtinere his ex fœdere Lacedæmonii deberẽt:Lamis uicus oppugnatus eẽt:cædeſq; ibi facta: q eius

Lacedæmonioꝝ deditio

rei auctores affineſq; eſſent:niſi dederentur achæis uiolatū uideri fœdus:ad expoſcendos eos legati extem-
plo Lacedæmonē miſſi ſunt:id īperiū adeo ſuperbum & indignū lacedæmoniis uiſum eſt:ut ſi antiquæ ci-
uitatis fortuna eēt:baud dubie arma extēplo capturi fuerint:maxīe autem conſternauit eos metus: ſi ſemel
primis imperiis obebiēdo iugū accepiſſent:ne id:qđ iádiu molireť. Philopœmenes exulibus Lacedæmo-
nem traderet. Purentes igitur ira triginta hoībus ex factione:cū qua cōcilioꝝ aliqua ſocietas Phylopœme
ni atq; exulibus erant:īterfectis:decreuerunt renunciandá ſocietatē achæis:legatoſq; extēplo Cephaleniam
mittendos:q conſuli. M. Fuluio quiq; romanis Lacedæmonem dederēt:orarētq; eū:ut ueniret in Pelopō-
neſum ad urbē Lacedæmonē in fidē dicionēq; po. ro. accipiendá. Id ubi legati ad achæos rettulerunt: om-
nium ciuitatū:quæ eius concilii erát,cōſenſu:bellū lacedæmoniis indictū eſt:ne extēplo gereť: hyems ipe-
diit:īcurſionibus tñ paruis latrocinii magis quá belli mō non terra tm̄:ſed ēt nauibus a mari fines eoꝝ ua
ſtati:hic tumultus conſulē Pelopōneſum adduxit:iuſſuſq; eius Helin cōcilio īdicto lacedæmonii ad diſce-
ptandū acciti. Magna ibi non diſceptatio mō:ſed ēt altercatio fuit:cui cōſulˀcū alia ſatis ambitioſe partem
utráq; fouendo incerta reſpondiſſet:una denunciatiōe ut,bello abſtinerent:donec Romá legatos ad ſenatū
miſiſſent:finē impoſuit. Vtrinq; legatio miſſa Romá eſt:exules quoq; lacedæmonioꝝ ſuá cám legatiouē-
q; achæis iniunxerunt. Diaphanes & Lycortas megalopolitani ambo principes legationis achæoꝝ fuerūt
q diſſidentes in republica tum quoq; minime īter ſe cōuenientes orationes habuerunt. Diaphanes ſenatui
diſceptationē oīum reꝝ pmittebat:eos optime cōtrouerſias īter achæos ac lacedæmonios finituros eē. Ly
cortas eſt pceptis Phylopœmenis poſtulabat:ut achæis ex fœdere ac legibus ſuis q̄ decreſſent:agere liceret:
libertatemq; ſibi illibatá:cuius ipſi auctores eēnt:præſtarent. Magnæ auctoritatis apud romanos tū gens
achæoꝝ erat:nouari tñ nihil de lacedemoniis placebat:cæteꝝ reſponſum ita perplexū fuit:ut & achæi ſibi
de Lacedæmone pmiſſum acciperent:& lacedæmonii non oīa conceſſa iis interpretarenť. Hac poteſtate im
modice achæi ac ſupbe uſi ſunt:Philopœmeni cōtinuatˀmagiſtratus:q ueris initio exercitu indicto:caſtra
in finibus lacedæmonioꝝ poſuit:legatos deinde miſit ad depoſcendos auctores defectionis: & ciuitatem ī
pace futurá:ſi id feciſſent:pollicens:& illos nihil idicta cá paſſuros. Silentium p metu cæteroꝝ fuit: quos
noīatim depopoſcerat:ipſi ſe ituros pfeſſi ſunt:fide accepta ab legatis uim abfuturam donec cám dixiſſent
ierunt alii ēt illuſtres uiri & aduocati priuatis:& qa ptinere cám eoꝝ ad rempublicá cenſebant. Nunquam
alias exules lacedæmonioꝝ achæi ſecū adduxerant in firmius:qa nihil æque alienatuꝝ aīos ciuitatis uide
bať:tunc exercitus totius prope anteſignani exules erant:ii uenientibus lacedæmoniis ad portam caſtrorū
agmine facto occurrerunt:& pīo laceſſere iurgiis:deinde altercatione orta cū accenderētur iræ: ferociſſimi
exulum impetum in lacedæmonios fecerunt. Cum illi deos & fidem legatorum teſtarentur:& legati præ-
tor ſummoueret turbas & ptegeret lacedæmonios:uinculaq; iam quoſdam iniicientes arceret:creſcebat tu
multus concitata turba. Et achæi ad ſpectaculum primo concurrerunt:deinde uociferantibus exulibus: q̄
paſſi forent:& orantibus opem:affirmantibuſq; ſimul nunq̄ talem occaſionem habituros: ſi eam præter-
miſiſſent:fœdus quod in capitolio:qđ Olympiæ:qđ in arce Athenis ſacratum fuiſſet:irritum per illos eē:
priuſq̄ alio de integro fœdere obligenť:noxios puniēdos eſſe:accēſa his uocibus multitudo ad uocē unius
q:ut ferirent:inclamauit:ſaxa coniecit:atq; ita. xvii. quibus uincula per tumultū iniecta erant:interfecti ſūt
lxiii. poſtero die comphenſi:a qbus ptor uim arcuerat:non qa ſaluos uellet:ſed qa perire cauſa īdicta nole
bat:obiecti multitudini iratæ cum auerſis auribus pauca locuti eſſent. damnati oēs:& traditi ſunt ad ſup-
plicium. Hoc metu iniecto lacedæmoniis imperatum primum:ut muros diruerent:deinde ut omnes ex-
terni auxiliares:q mercede apud tyrannos militaſſent:terra laconica excederent:tum uti:quæ ſeruitia tyrá-
ni liberaſſent:ea magna multitudo erat:ante diem certam abirent:qui ibi manſiſſent:eos præhendendi:uē-
Supplicium de lacedemōiiſ ſumptū dendi:abducendi achæis ius eſſet. Lycurgi leges moreſq; abrogarent:achæorum aſſueſcerent legibus inſti-
tutiſq;:ita unius eos corporis fore:& de omnibus rebus facilius conſenſuros. Nihil obedientius fecerunt.
quá ut muros diruerent:nec ægrius paſſi ſunt:q̄ exules reduci. Decretū Tegeæ in concilio cōi achæorum
de reſtituendis iis factū eſt:& mentione illata externos auxiliares dimiſſos:& lacedæmōiis aſcriptos:ita. n.
uocabant:q a tyrannis liberati erant:urbe exceſſiſſe in agros dilapſos:priuſq̄ dimitteretur exercitus:ire pto
rem cum expeditis:& compræhendere id genus hominum:& uendere iuræ prædæ placuit: multi comp-
henſi uenierunt:porta ex ea pecunia Megalopoli permiſſu achæoꝝ refecta eſt:quam lacedæmonii dirue-
rant. Ager belbinatis:quem iniuria tyranni lacedæmoniorum poſſederant:reſtitutus eidem ciuitati ex de-
creto uetere achæorum quod factum erat Philippo Amyntæ filio regnante. Per hæc uelut eneruata ciuitas
lacedæmoniorum diu achæis obnoxia fuit:nulla tamen res tanto erat damno:quam diſciplina Lycurgi:
M. Valerius meſſala. C. Liuius ſalinator cō. cui per octingentos annos aſſueuerant ſublata. A concilio ubi a conſule inter achæos lacedæmonioſq; di-
ſceptatum eſt. Marcus Fuluius quia iam in exitu annus erat: comitiorum cauſa profectus Romam crea-
uit conſules Marcum Valerium Meſſalam:&. C. Liuium Salinatorem. M. Aemylium Lepidum inimi-
cum eo quoq; anno petentem diſceſſiſſe tradunt. Prætores inde creati. Qu. Martius Philippus. M. Clau-
dius Marcellus. C. Stertinius. C. Catinius. P. Claudius pulcher. L. Manlius Accidinus. Comitiis perfe-
ctis conſulem. M. Fuluium in prouinciam ad exercitum redire placuit:eiq; & collegæ. Gn. Manlio im-
perium in annum prorogatum ē. Eo anno in ædem Herculis ſignum dei ipſius ex decēuiroꝝ reſponſo &
ſeiuges ī capitolio aurati ab. Gn. Cornelio poſiti conſulē dediſſe inſcriptum eſt:&. xii. clypea ærata ab ædi
libus curulibus. P. Claudio:&. P. Sulpicio Galba ſunt poſita:ex pecunia qua frumentarios ab annonam
compſſam dánarunt & ædilis plebis. Qu. Fuluius Flaccus duo ſigna aurata uno reo dánato:ná ſeparatim

accuſati erant: poſuit: collega eius. A. Cecilius neminem condemnauit: ludi romani ter: plebeii quinquies
toti inſtaurati. M. Valerius Meſſala inde & C. Liuius Salinator conſulatum idibus martiis cum iniſſent:
de republica: deqꝫ ꝓuinciis & exercitibus ſenatū cōſuluerunt. De Aetolia & Aſia nihil mutatum eſt: conſu
libus alteri Piſæ cum liguribus: alteri Gallia prouincia decreta ē: cōparare iter ſe aut ſortiri iuſſi: & nouos
exercitus binas legiones ſcribere: & ut ſociis latini noīs quinadenamillia peditum imperarēt & mille & du
centos eqtes. Meſſallæ ligures: Salinatori obtigit Gallia. Prætores inde ſortiti ſunt. M. Claudio urbana. P.
Claudio peregrina iuriſditio euenit. Qu. Martius Siciliam. C. Sertinius Sardiniam. L. Manlius Hiſpaniā
citeriorē. C. Catinius ulteriorē eſt ſortitus. De exercitibus ita placuit: e Gallia legiones: quæ ſub. C. Lellio
fuerant ad Marcū Tutiū proꝑtorē in Brutios traduci: & q in Sicilia eſſet: dimitti exercitum: & claſſem: q̄
ibi eſſet: Romā reduceret. M. Sempronius. Pro Hiſpanis legiones ſingulæ: q̄ tū in iis ꝓuinciis erant decre-
tæ: & ut ternamillia peditū ducenos eqtes ambo p̄tores ī ſupplemētū ſociis īparent: ſecūqꝫ trāſportarent.

Prouīcia-
rū ordina
tio

Priuſq̄ in ꝓuincias noui magiſtratus ꝓficiſcerent̄: ſupplicatio primo collegio decēuirorꝫ īperata fuit in
oībus compitis: qđ luce inter horam tertiā ferme & quartā tenebræ obortæ fuerant: & nouendiale ſacrifici
um indictum eſt: qđ in auētino lapidibus pluuiſſet. Campani cū eos ex ſenatuſconſulto: qđ priore anno
factum erat Romæ: cēſores cenſeri coegiſſent: nam antea incertū fuerat: ubi cenſerent̄: petierunt ut ſibi ciues
romanas ducere uxores liceret: & ſi q prius duxiſſent: ut habere eas: & añ eā diē nati uti iuſti ſibi liberi hæ
redeſqꝫ eſſent: utraqꝫ res impetrata. De formianis fundaniſqꝫ municipibus & arpinatibus. C. Valeri⁹ Tap
po tribunus plebis promulgauit: uti iis ſuffragii latio: nā ante ſine ſuffragio habuerant ciuitatē eſſet. Huic
rogationi quattuor tribuni plebis: qa nō ex auctoritate ſenatus ferret̄. cū intercederent: edocti populi eē nō
ſenatus ius ſuffragiū: qbus uelit impertiri: deſtiterunt īcœpto plata eſt: ut æmilia tribu formiani & fuu da
ni: in cornelia arpinates ferrent: atqꝫ in his tribubus tū primum ex Valerio plebiſcito cenſi ſunt. M. Claudi
us Marcellus cenſor ſorte ſuperato. T. Quintio luſtrum condidit: cenſa ciuiū capita. cclviii. m. ccc. viii. lu-
ſtro p̄fecto cōſules ī ꝓuincias ꝓfecti ſunt. Hyeme ea: qua hæc romæ geſta ſunt: ad. Gn. Manlium cōſulem

Ius ſuffra
gii ferēdi

primū: deinde ꝓconſulem hybernantē in Aſia legationes undiqꝫ ex oībus ciuitatibus gentibuſqꝫ: quæ cis
taurum montē incolunt cōueniebant: ſed ut clarior nobiliorqꝫ uictoria romāis de rege Antiocho fuit quā
de gallis: ita lætior ſociis erat de gallis: quā de Antiocho: tolerabilior regia ſeruitus fuerat quam feritas im
manium barbarorꝫ: incertuſqꝫ in dies terror: quo uelut tempeſtas eos populantes inferret: itaqꝫ ut quibus
libertas Antiocho pulſo pax gallis domitis data eſſet: nō gratulatum mō uenerant: ſed coronas ēt aureas ꝓ
ſuis quæqꝫ facultatib⁹ attulerant. Et ab Antiocho legati & ab ipſis gallis ut pacis leges dicerēt̄: & ab Aria-
rathe rege cappadocū uenerunt ad ueniā petendā: luendamqꝫ pecunia noxā qđ auxiliis Antiochum iuuiſ-
ſet: ei. cc. talenta argenti ſunt īperata: gallis reſponſum cū Eumenes rex ueniſſet tum daturꝫ iis legē: ciuitatū
legationes cū benignis reſponſis lætiores ēt: quā uenerant: dimiſſæ. Antiochi legati pecuniā in Pamphyliā
frumentūqꝫ ex pacto cū. L. Scipione fœdere iuſſi adu here: eo ſe cū exercitu uenturꝫ. Principio deinde ueris
luſtrato exercitu ꝓfectus die. viii. Apameā uenit: ibi triduum ſtatiuis habitis tertiis rurſus ab Apamea ca-
ſtris in Pamphyliam: quo pecuniā frumentūqꝫ regios cōuehere iuſſerat: ꝑuenit: mille & quingenta talen-
ta argenti accepta Apameā deportant̄: frumentū exercitui diuidit̄. Inde ad Pergamū ducit: q̄ una in iis lo-
cis regio tenebat̄ p̄ſidio: appropinquāti p̄fectus p̄ſidii obuius fuit. xxx. dierꝫ tp̄s petens ut regem Antio-
chū de urbe tradenda conſuleret: dato tp̄e ad eam diem deceſſit p̄ſidio & a Pergamo. L. Manlio fratre cum

Læta de
gallis ui
ctoria

quattuormillibus militū Oroanda ad reliquū pecuniæ ex eo: qđ pepigerant: exigendū miſſo: ipſe quia Eu
menē regē & decē legatos ab Roma Epheſum ueniſſe audierat: iuſſis ſeq Antiochi legatis Apameā exerci-
tū reduxit: ibi ex. x. legatorꝫ ſnīa fœdus ī hæc uerba cū Antiocho conſcriptum eſt. Amicitia regi cū Popu.
Ro. his legibus & cōditionibus eſto: ne quē exercitū: q cum Po. Ro. ſociiſue bellū geſturus erit rex ꝑ fines
regni ſui: eorumue: q ſub dicione eius erunt: tranſire ſinito: nec cōmeatu: neue qua alia ope iuuato: idē ro-
mani ſociiqꝫ Antiocho & iis: qui ſub impio eius erūt: p̄ſtent. Belli gerendi ius antiocho ne eſto cū illis: q ī
ſulas colūt: neue in Europā trāſeundi. excedito urbibus agris uicis caſtellis cis taurꝫ montē uſqꝫ ad Tanain
amnem: & ea ualle tauri uſqꝫ ad iuga: qua ī Lycaoniā uergit: neqꝫ arma afferto ex iis oppidis agris caſtelliſ
qꝫ: qbus excedat: quæ ſiqua extulit: quoqꝫ oportebit: recte reſtituito: ne militē: neue quē aliū ex regno Eu-
menis recipito: ſiq earꝫ urbiū ciues: quæ regno abſcedūt cū rege antiocho intraqꝫ fines eius regni ſunt. apa-
meā oēs ante diē certā redeant: q ex regno antiochi apud romanos ſocioſqꝫ ſunt: iis ius abeundi manendi-
qꝫ eſto. Seruos ſeu fugitiuos: ſeu bello captos: ſeu quiſlibet captus aut trāſfuga erit reddito romanis ſociiſ-
qꝫ: elephantos tradito oēs: neqꝫ alios parato: tradito & naues lōgas armamētaqꝫ earꝫ: neue plures q̄. x. na-
ues nulla plus q̄. xxx. remis agat̄: habeto: minorē ea belli cā qđ ipſe illatur⁹ erit: neue nauigato citra Calicā
drū: neue Sarpedoniū ꝓmōtoria: extra quā ſiqua nauis pecuniā ſtipēdiū aut legatos: ut obſides portabit.
Milites mercede cōducēdi ex iis gētibus: q̄ ſub dicione po. ro. ſunt Antiocho regi ius ne eſto: ne uoluntari
os qdē recipiendi. Quæ ædes ædificiaqꝫ ītra fines regni antiochi ſunt: quo iure ante bellū fuerunt: eo rho-
diorꝫ ſociorūue ſunto: ſiquæ pecuniæ debent̄: earꝫ exactio eſto: ſiqd ablatū ē: id cōquirēdi cognoſcēdi repe
tendiqꝫ ius eſto: ſiquas urbes: quas tradi oportet: ii tenēt: qbus antiochus dedit: ex iis p̄ſidia deducito: uti-
qꝫ recte tradant̄: curato. argēti ꝓbi. xii. millia attica talēta dato intra duodecim annos pēſionibus: æqs: ta
lentū ne minus pōdo. lxxx. romanis pōderibus pēdat: & tritici. xl. m. modiū. Eumeni regi talēta. ccl. ītra
quinquenniū dato: & ꝓ frumēto: qđ æſtimatione fiat talēta. cxxvii. Obſides romanis. xx. dato: & triēnio
mutato: ne minores octonū denū annorꝫ neu maiores qnū quadragenū. Siq ſociorꝫ Po. Ro. ultro bellum

inferrent Antiocho:uim ui arcendi ius eſto:dum nequã urbem aut belli iure teneat:aut in amicitiam acci-
piat:cõtrouerſias inter ſe iure ac iudicio diſceptent:aut ſi utriſqꝫ placebit bello. De annibale pœno: & æto-
lo Thoante:& Lyſimacho acarnane:& chalcidenſibus Eubulida & Philopœmene dedendis in hoc quoqꝫ
fœdere aſcriptum eſt:& ut ſi quid poſtea addi mutariue placuiſſet:ui id ſaluo fœdere fieret. Cõſul iura-
uit in hoc fœdus:ab rege q exigerẽt iuſiurandũ ꝓfecti. Qu. Minutius Thermus:&. L. Manlius q forte tũ
ab Oroandis rediit:&. Qu. Labeoni:q claſſi ꝑat:ſcripſit:ut Patara extẽplo ꝓficiſceret᷑: quæqꝫ ibi naues
regiæ eẽnt:cõcideret:tremaretqꝫ:Profectus ab Epheſo qnquaginta tectas naues aut cõcidit:aut incendit.
Thelmeſſum eadẽ expeditiõe territis ſubito aduentu claſſis oppidanis recepit:ex Lycia protinus iuſſis ab
Epheſo ſeq:qui ibi relicti erãt:ꝑ ĩſulas in Græciã traiecit. Athenis paucos moratus dies:dum Pyræum ab
Epheſo naues uenirent:totã inde claſſem in Italiã reduxit. Gn. Manlius cũ ĩter cætera:q̃ accipienda ab An-
tiocho erant:elephantos quoqꝫ accepiſſet:donoqꝫ Eumeni oẽs dediſſet:deinde cãs ciuitatum multis ĩter no-
uas res turbatis cognouit & Ariarathes rex parte dimidia pecuniæ ĩperatæ beneficio Eumenis: cui deſpon
derat filiam:per eos dies dimiſſa:in amicitiã ẽ acceptus. Ciuitatũ ãt cognitis cãis decem legati aliam aliaꝝ
fecerunt conditionẽ:quæ ſtipẽdiariæ regi Antiocho fuerant:& cum Po. Ro. ſenſerant:iis ĩmunitatem dede-

Ro. munificentia ĩ eumenẽ regem

runt:q̃ partiũ Antiochi fuerant aut ſtipendiariæ Attali regis:eas oĩs uectigal pendere Eumeni iuſſerũt:no-
minatim præterea colophoniis:qui in Notho habitant:& cymeis:& mileſenis ĩmunitatẽ conceſſerũt: cla-
zomeniis ſuꝑ ĩmunitatem & Doniſſam inſulã dono dederunt:& mileſiis:quem ſacrum appellant:agrum
reſtituerunt:& ilienſibus Rhoetium & Gergicũ addiderunt:nõ tam ob recentia ulla merita:quã originum
memoria:eadẽ & dardanũ liberãdi cã fuit. Chios quoqꝫ & ſmyrnæos & erithræos pro ſingulari fide:quã
eo bello ꝓſtiterunt:& agro donarunt:& in oĩ ꝑcipuo honore habuerunt. Phocenſibus & ager: quem ante

Vide ne gargaꝝ ſit legendũ lege phinium & ſtrabonẽ

bellum habuerant redditus:& ut legibus antiquis uterent᷑:ꝑmiſſum. Rhodiis affirmata:q̃ data priore de-
creto erant:Lycia & Caria data & uſqꝫ ad mæandrũ amnem ꝓter Meſſum. Regi Eumeni Cherſonneſum ĩ
Europa:& Lyſimachiam:& caſtella:uicos:agrum:quibus finibus tenuerat Antiochus:adiecerunt:in aſia
Phrygiam utrãqꝫ alterã ad Helleſpontum maiorẽ alterã uocant:& Myſiam:quã Pruſias rex ademerat: re-
ſtituerũt:ut Lucaniã:& Milyadam:& Lydiam:& noĩatim urbẽ Thrallis:atqꝫ Epheſum: & Telmeſſum.
De Pamphylia diſceptatũ inter Eumenis & Antiochi legatos cũ eſſet:qa pars eius citra pars ultra taurum ẽ
integra ad ſenatum reiicitur. His fœderibus decretiſqꝫ datis Mãlius cũ decẽ legatis omniqꝫ exercitu ad Hel-
leſpontũ profectus:euocatis eo regulis galloꝝ leges:qbus pacem cum Eumene ſeruarent:dixit: denuncia-
uitqꝫ:ut morem uagandi cũ armis finirent:agrorumqꝫ ſuoꝝ terminis ſe continerent. Contractis deinde ex
omni ora nauibus & Eumenis ẽt claſſe ꝑ Atheneum fratrẽ regis ab Elea adducta copias omnis in Euro-
pam traiecit:inde ꝑ Cherſonneſum modicis itineribus graue ꝑda oĩs generis agmẽ trahens Lyſimachiæ ſta-
tiua habuit:ut q̃ maxime recentibus & integris iumẽtis Thraciã:ꝑ quam iter uulgo horrebãt:ingrederet᷑.
Quo profectus eſt ab Lyſimachia die ad amnem melana:quẽ uocant:inde poſtero die ad Gypſæas perue-
nit:a Gypſæis uia fere decẽmilliũ ſilueris anguſta cõfragoſa excipiebat:ꝑꝑ cuius difficultatem itineris ĩ du-
as partes diuiſus exercitus:& præcedere una iuſſa:altera magno interuallo cogere agmen: media impedi-
menta interpoſuit:plauſtra cum pecunia publica erãt pretioſaqꝫ alia ꝑda. Itaqꝫ cum per ſaltum iret thracũ
decem haud amplius millia ex quattuor populis Aſtu & Corneli ad ipſas anguſtias uiam circunſederũt:
opinio erat non ſine Philippi regis macedonum fraude id factum:eũ ſciſſe non alia quam per Thraciam
redituros romanos:& quantã pecuniã ſecum portarent in primo agmine imperator erat ſollicitus propter
iniquitatem locorum. Thraces nihil ſe mouerunt:donec armati tranſierunt:poſteaq̃ primos ſuperaſſe an-
guſtias uiderunt:poſtremos nondum aporopinquantes:impedimenta & ſarcinas inuadunt:cæſiſqꝫ custo-
dibus partim ea:quæ in plauſtris erant:diripere:partim ſub oneribus iumenta abſtrahere cœperunt. Vnde
poſteaquam clamor primũ ad eos:q iam ingreſſi ſaltum ſequebantur:deinde ẽt ad primum agmen ẽ per
latus:utriqꝫ in medium cõcurritur:& inordinatũ ſimul pluribus locis ꝓlium conſeritur. Thracas ꝑda ip-

Theaces latrocinãtiũ more ĩ Ro. impetũ faciunt

ſa impeditos oneribus:& plærosqꝫ:ut ad rapiendũ manus uacuas haberent:inermes ad cædem ꝓbet: Ro-
manos iniquitas locorum barbaris per calles notos occurſantibus & latentibus interdũ per cauas ualles ꝓ-
debant:ipſa ẽt onera plauſtraqꝫ:ut ſors tulit:his aut illis incõmode obiecta pugnantibus ĩpedimento ſunt
alibi prædo:alibi ꝑdæ uindex cadit:ꝓut locus iniquus æqſue his aut illis:ꝓut aĩus pugnantiũ ẽ:ꝓut nũe-
rus:alii pluribus:q̃ ipſi erãt:alii paucioribus occurrerãt:uaria pugnæ fortuna eſt: multi utrinqꝫ cadunt.
Iam nox appetebat. cũ prælio excedũt thraces non fuga uulneꝝ aut mortis:ſed qa ſatis prædæ habebant.
Romanoꝝ primum agmen extra ſaltũ circa tẽplum mẽdidiũ caſtra loco apto poſuit:pars altera ad cuſto-
diã impedimẽtoꝝ medio ĩ ſaltu duplici circũdata uallo manſit:poſtero die prius explorato ſaltu:quã mo-
uerent:primis ſe coniũgit. In eo ꝓlio cũ & impedimentoꝝ pars:& calonum:& milites aliquot:cũ paſſim

Qu. Minutii interitus

toto ꝓpe ſaltu pugnaretur:cecidiſſent. Qu. Minutii Thermi morte omiſſum eſt ĩceptum fortis ac ſtrenui
uiri. Eo die ad hebrum flumẽ peruentum eſt:inde enioꝝ fines præter. Apollinis geruntiũ:quẽ uocant ico-
læ:templũ ſuperãt. aliæ anguſtiæ circa Tympira excipiunt:hoc loco nomẽ ẽ:nec minus cõfragoſæ q̃ prio-
res:ſed qa nihil ſilueſtre circa eſt:ne latebras qdem ad inſidiandum præbent:huc ad eandẽ ſpem ꝑdæ thrã-
ſi gens & ipſa thracum cõuenere:ſed qa nudæ ualles:procul ut cõſpicerent᷑:anguſtias obſidẽtes efficiebant.
minus terroris tumultuſqꝫ fuit apud romanos:qppe & iniquo loco:prælio tamẽ iuſto acie aperta colla-
tis ſignis dimicandum erat:conferti ſubeuntes cum clamore ĩpetu facto primũ expulere loco hoſtes: dein-
de auertere:fuga inde cædeſque ſuis ipſos impedientibus anguſtiis fieri cœpta eſt. Romani uictores ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uicum maronitaꝝ. Salentum appellant: poſuerunt caſtra: poſtero die parenti itinere priaticus campus eos excepit: triduũq; ibi frumẽtum accipiẽtes manſerunt: partim ex agris maronitaꝝ conferentibus ipſis: partim ex nauibus ſuis: quæ cum oĩs generis cõmeatu ſequebant᷑. Ab ſtatiuis diei uia Appolloniã fuit: inde ꝑ abderitaꝝ agrum Neapolin ꝑuentũ eſt: hoc oẽ ꝑ græcoꝝ colonias pacatum iter fuit: reliquũ inde ꝑ medios thracas dies noctesq;: & ſi nõ infeſtum: tñ ſuſpectũ: donec in Macedoniã ꝑueneunt. Mitiores thracas idem exercitus: cũ a Scipione eadẽ uia duceretur: habuerat: nullã ob aliam cãm qđ ꝑdæ minus qđ peteretur: fuerat q̄q̄ tũ quoq; Claudius auctor eſt ad q̄ndecĩmillia thracũ præcedenti ad explorãda loca agmini Mudini numidæ occurriſſe: quattuor centũ equites fuiſſe numidas: paucos elephantos. Mudinis filiũ ꝑ medios hoſtiũ cum centum q̄nquaginta delectis equitibus perrupiſſe: eundem cũ mox Mudines iã medio elephãtis collocatis: in cornu eq̄tibus diſpoſitis: manum cũ hoſte cõſeruiſſet: terrorem ab tergo ꝑbuiſſe atq; inde turbatos equeſtri uelut ꝓcella hoſtis ad peditũ agmen nõ acceſſiſſe. Gn. Manlius ꝑ Macedoniam in Theſſaliã exercitum traduxit: inde ꝑ Epirũ Apolloniã cum ꝑueniſſet: nondũ ab hyberno contẽpto mari ut traiicere auderet. Apolloniæ hybernauit. Exitu prope anni. M. Valerius conſul ex liguribus ad magiſtratus ſubrogandos Romã uenit: nulla memorabili in ꝓuincia geſta re: ut ea ꝓbabilis moræ cã eſſet: qđ ſolito ſerius ad comitia ueniſſet. Comitia cõſulibus rogãdis fuerũt ad. xii. calẽdas Martias: creati. M. Aemylius Lepidus. C. Flaminius: poſtero die ꝑtores facti. Ap. Claudius Pulcher: Seruius Sulpicius Galba. Qu. Terentius Culeo. Qu. Terentius Meſſalla. Qu. Fuluius Flaccus. M. Furius Craſſus. Comitiis perfectis: quas ꝓuincias ꝑtoribus eẽ placeret: rettulit ad ſenatũ conſul. Decreuerunt duas Romæ iuris dicendi cã: duas extra Italia Sicilia & Sardiniã: duas in Italiã Tarentũ & Galliã: & extẽplo priuſquã inirent magiſtratũ: ſortiri iuſſi. Ser. Sulpicius urbanã. Qu. Terentius peregrinã ẽ ſortitus. L. Terẽtius Siciliam. Qu. Fuluius Sardiniã. M. Claudius Tarẽtum. M. Furius Galliã. Eo anno. L. Minutius Myrtillus: &. L. Mãlius: qđ legatos Carthaginenſes pulſaſſe dicebant᷑: iuſſu. M. Claudii prætoris urbis ꝑ fœciales traditi ſunt legatis: & Carthaginẽ aduecti. In liguribus magni belli & gliſcentis in dies magis fama erat: itaq; conſulibus nouis: quo die de ꝓuinciis & de repu. rettulerant: ſenatus utriq; ligures ꝓuinciã decreuit. Huic ſenatꝰ conſulto Lepidus cõſul intercedebat: indignum eſſe ꝑdicans conſules ambos in ualles ligurũ ĩcludi. M. Fuluiũ: &. Gn. Manliũ triennium iã alteꝝ in Europa: alteꝝ in Aſia uelut pro Philippo atq; Antiocho ſubſtitutos regnare. Si exercitus in his terris eſſe placeat: cõſules iis potius quam priuatos preeſſe oportere: uagari eos cum belli terrore per nationes: quibus bellum indictum non ſit: pacem ꝑtio uendicantes: ſi eas ꝓuincias exercitibus obtinere opus eſſet: ſicut. M. Attilio. L. Scipioni cõſulibus. M. Fuluius & Gn. Mãlius ſucceſſiſſent conſules: ita Fuluio Manlioq;. C. Liuium &. M. Valerium cõſules debuiſſe ſuccedere. Nunc certe perfecto ætolico bello: recepta ab Antiocho Aſia: deuictis gallis: aut conſules ad exercitus conſulares mitti: aut reportare legiones inde reddiq; tandem reip. debere. Senatus his auditis in ſnĩa ꝑſeuerauit: ut conſulibus ambobus ligures ꝓuincia eẽt: Manlium Fuluiũq; decedere de ꝓuinciis: & exercitus inde deducere ac redire Romã placuit. Inimicitiæ inter. M. Fuluiũ &. P. Aemyliũ cõſulẽ erant: & ſuper cætera Aemylius ſerius biẽnio ſe conſulẽ factũ. M. Fuluii opa dicebat: itaq; ad inuidiam ei faciendã legatos ambracienſes ĩ ſenatum ſubornatos criminibus introduxit: qui ſibi cum in pace eſſent imꝑata: quæ prioribus conſulibus feciſſent: & eadẽ ꝑſtare obedienter. M. Fuluio parati eſſent: bellũ illatũ queſti: agros primũ depopulatos: terrorẽ direptionis & cædis urbi iniectum: ut eo metu claudere cogerent᷑ portas: obſeſſos deinde & oppugnatos ſe & oĩa alia exẽpla belli habita ĩ ſe: cedibus: incendiis: ruinis: direptione urbis coniuges: liberos in ſeruitium abſtractos: bona adempta: & qđ ſe ante oĩa moueat: templa tota ſpoliata ornamẽtis: ſimulacra deum deos imo ipſos conuulſos ex ſedibus ſuis: ablatos eſſe parietes poſteſq; nudatos: quos adorent: ad quos ꝑcentur: & ſupplicent ambracienſibus nõ ſupereſſe. Hæc q̄rentes interrogando criminoſe excompoſito cõſul ad plura uelut nõ ſua ſponte dicenda eliciebat. Motis patribus alter conſul. C. Flaminius. M. Fuluii cãm excepit: q ueterem & obſoletã uiã ingreſſos dixit: ſic Marcũ Marcellũ a ſyracuſanis: ſic Quintium Fuluiũ a campanis accuſatos: quin eadẽ opa. T. Quintiũ a Philippo rege: Marcũ Attiliũ &. L. Scipionem ab Antiocho. Gn. Manliũ a gallis: & ipſum Fuluiũ ab ætolis & Cephaleniæ populus accuſari paterẽtur: Ambraciã oppugnatã & captã: & ſigna inde ornamentaq; ablata: & cætera facta: quæ captis urbibus ſolent: negatuꝝ aut me pro. M. Fuluio: aut ipſum. M. Fuluiũ cẽſetis patres cõſcripti: cũ ob has res geſtas triũphũ a uobis poſtulaturus ſit. Ambraciã captã ſignaq;: quæ ablata criminantur: cætera ſpolia eius urbis ante currũ laturus & fixurus ĩ poſtibus ſuis: nihil ẽ: qđ ſe ab ætolis ſeparent: eadẽ ambraciẽſiũ & ætoloꝝ cã eſt. Itaq; collega meus uel ĩ alia cã inimicitias exerceat: uel in hac utiq; ſi mauult: retineat Ambracienſes. ſuos in aduentũ. M. Fuluii: ego nec de ambraciẽſibus: nec de ætolis decerni q̄cq̄ abſente. M. Fuluio patiar. Cũ Aemylius callidã maliciã inimici uelut oĩbus notã ĩſimularet: & tp̄s eũ morãdo extracturum diceret: ne cõſule inimico Romã rediret: certamine cõſulũ biduũ aſſumptum ẽ: nec ꝑſente flaminio decerni quicq̄ uidebat᷑ poſſe: capta occaſio ẽ: cũ æger forte Flaminius abeſſet: & referente Aemylio ſenatuſcõſultũ factum eſt: ut ambracienſibus oẽs ſuæ res redderentur: in libertate eẽnt: ac legibus ſuis uterent᷑: portari ea: quæ uellent: terra mariq; caperent: dum eoꝝ ĩmunes romani ac ſocii latini nominis eſſent: ſigna aliaq; ornamẽta quæ quærerent᷑: ex ædibus ſacris ſublata eẽt: de iis cum. M. Fuluius Romã reuertiſſet: placere ad collegium pontificũ referri: & quod ii cenſuiſſent fieri: neq; his contẽtus cõſul fuit: ſed poſtea per ĩfrequentiam adiecit ſenatuſconſultum ambraciam non uideri ui captam eſſe. Supplicatio inde ex decẽuirorum decreto pro ualitudine populi fuit per triduum: quia grauis peſtilentia urbem atque agros uaſtabat. Latinæ inde fue

M. Aemylius Lepydus. C. Flaminiꝰ conſ.

Fuluiꝰ ab Ambracienſibus apud ſenatũ accuſat᷑

Att᷑. ſenatuſcõſultũ ꝓ ambracienſibus

runt. Quibus religionibus liberati conſules & delectu profecto nouis enim uterqꝫ maluit uti militibus in prouinciam profecti ſunt: ueteresqꝫ omnes dimiſerunt. Poſt conſulum profectionem. Gn. Manlius ꝓconſul Romā uenit: cui cum ab Ser. Sulpicio prætore ſenatus ad ædē Bellonæ datus eēt: & ipſe cōmemoratis rebus ab ſe geſtis poſtulaſſet: ut ob eas diis īmortalibus honos haberetur: ſibiqꝫ triumphanti urbem inuehi liceret: contradixerūt pars maior decē legatoꝝ: qui cū eo fuerāt: & ante alios. L. Furius Purpurio: &. L. Aemylius Paulus. Legatos ſeſe. Gn. Manlio datos pacis cū Antiocho faciēdæ cā fœderiſqꝫ: & legum: quæ cū. L. Scipione inchoatæ fuiſſent: perficiendaꝝ. Gn. Manlium ſūma ope tetendiſſe ut eā pacem turbaret: & Antiochū ſi ſui poteſtatem feciſſet: Inſidiis exciperet: ſed illum cognita fraude conſulis cum ſæpe colloquiis petitis captus eſſet: non congreſſum modo: ſed conſpectum ē̄t eius uitaſſe. Cupientem tranſire Taurum ægre oīum legatoꝝ ꝑcibus: nec carminibus Sybillæ ꝑdictā ſuperantibus terminos fatalis cladem experiri uellet retentum: admouiſſe tn̄ exercitum: & ꝓpe ipſis iugis ad diuortia aquaꝝ caſtra poſuiſſe: cum nullā ibi cām belli inueniret quieſcentibus regiis: circūegiſſe exercitum ad gallogræcos: cui nationi non ex ſenatꝰ auctoritate: non ex populi iuſſu bellum illatū: q̄d quē unquā de ſua ſnīa facere auſum? Antiochi Philippi Annibalis & pœnoꝝ recentiſſima bella eſſe: de oībus his conſultū ſenatum: populum iuſſiſſe: ſæpe legatos ante miſſos: res repetatis: poſtremo q bellū indicerēt: miſſos. Quid eoꝝ. Gn. Manli factum ē̄ ut iſtud publicum Po. Ro. bellū & non tuū priuatum latrociniū dicamus? An eo ipſo cōtētus fuiſti? recto itinere duxiſti exercitū ad eos: quos tibi hoſtes aſſumpſeras? an per oīs anfractus uiaꝝ cum uia conſiſteres? ut quo flexiſſet agmen Attalus Eumenis frater: eo conſul mercænarius cū exercitu romano ſeq̄ris? Pyſidiæ Lycaōiæ & Phrygiæ receſſus omnes atqꝫ angulos peragraſti: ſtipem a tyrānis caſtellaniſqꝫ deuiis colligens. Quid. n. tibi cum Orandis? Quid cum aliis æque innoxiis populis? bellum autē ipſum: cuius nomine triumphū petis: quomodo geſſiſti? loco æquo tempore tuo pugnans? Tu uero recte: ut diis immortalibus honos habeatur: poſtulas primū: quod pro temeritate imperatoris nullo iure gentium bellum inferentis pœnas luere exercitum noluerunt: deinde q̄d bælluas non hoſtes nobis obiecerunt. Nolite nomen tantum extimare mixtum eſſe gallogræcoꝝ: multo ante & corpore & animo mixti ac mutati ſunt: an ſi illi galli eſſent: cum quibus milies uario euentu in Italia pugnatū eſt: quantū in imperatore noſtro fuit: nuncius illinc rediſſet? bis cum iis pugnatum ē: bis loco iniquo ſubiit: in ualle inferiore pedibus pene hoſtium aciem ſubiecit: ut non tæla ex ſuperiore loco mitterent: ſed ſi corpora ſua uuda iniicerent: obruere nos potuerunt: q̄d igitur incidit? magna fortuna Po. Ro. eſt magnum & terribile nomē recenti ruina Annibalis: Philippi: Antiochi: ꝓpe attoniti erant tantæ corporum moles: fundis ſagiptiſqꝫ in fugam conſternati ſunt: gladius in acie cruentatus nō eſt gallico bello: uelut auium examina ad crepitum primū miſſilium auolauere: at hercule idem

Gn. Manlii oratio

nos admonente fortuna. Quid: ſi hoſtem habuiſſemus: caſuꝝ fuiſſet? cum redeuntes in latrūculos thracas incidiſſemus cæſi: fugati: exuti impedimentis ſumus. Q. Minutius Thermus ī quo haud paulo plus dāni factum eſt: quam ſi. Gn. Manlius: cuius temeritate ea clades inciderat: periſſet: cum multis uiris fortibꝰ cecidit exercitus ſpolia regis Antiochi referens trifariam diſſipatus: alibi primum: alibi poſtremum agmē alibi impedimenta inter uepres in latebris ferarum noctem unā delituit: pro his triumphus petitur? Si nihil in Thracia cladis ignominiæqꝫ foret acceptum: de quibus hoſtibus triumphum peteres? de iis ut opinor: quos tibi hoſtes ſenatus aut Po. Ro. dediſſet: ſic huic. L. Scipioni: ſic illi. M. Attilio de rege Antiocho: ſic paulo ante. T. Quintio de rege Philippo: ſic. P. Africano de Annibale: pœnis & Syphace triumphꝰ datus: & minima illa cū iam ſenatus cenſuiſſet bella q̄ſita tamen ſunt: q̄bus nunciādum eēt: ipſis utiqꝫ regibꝰ nunciarent? an ſatis eēt ad ꝑſidium aliq̄d nunciari. Vultis ergo hæc oīa pollui & confundi? tolli fœcialia iura? nullos eē fœciales? fiat pace deū dixerim: iactura religionis: obliuio deoꝝ capiat pectora ueſtra: num ſenatum quoqꝫ de bello cōſuli nō placet? non referri uelint: iubeant ne cum gallis bellū geri? modo certe cōſules Græciam atqꝫ Aſiam nolebāt: tamen ꝑſeuerantibus uobis ligures ꝓuinciam decernere dicto obiediētes fuerunt: merito ergo a uobis ꝓſpere bello geſto triūphum petent: q̄bus auctoribus geſſerunt. Talis oratio furii & Aemylii fuit. Manlium in hunc maxime modum reſpondiſſe accepimus. Tribuni plebis antea ſolebant: triumphum poſtulantibus aduerſari patres conſcripti: q̄bus ego gratiam habeo: q̄d ſeu mihi ſeu magnitudini rerum geſtarum hoc dederunt: ut nō ſolum ſilētio comprobarent honorem meum: ſed referre etiam: ſi opus eſſe uideretur: parati eſſent: ex decē legatis ſi diis placet: quod conſilium diſpenſandæ cohoneſtandæqꝫ uictoriæ imperatoribus maiores dederunt noſtri aduerſarios habeo. L. Furius: &. L. Aemylius currum triumphalem me conſcendere prohibent: coronam inſignem capiti detrahunt: quos ego ſi tribuni me triumphare prohiberent: teſtes citaturus fui rerum a me geſtarum: Nullius equidem inuideo honoris: uos tribunos plebei nuper uiros fores ac ſtrenuos impedientes. Qu. Fabii Labeonis triumphum auctoritate ueſtra deterruiſtis. triumphauit quē non bellum iniuſtum geſſiſſe: ſed hoſtem omnino nō uidiſſe animi iactabant: ego: qui cum cētum millibus ferociſſimorum hoſtium ſignis collatis totiens pugnaui: qui plus. xl. millia hoīum cepi: aut occidi: qui bina caſtra eoꝝ expugnaui: qui citra iuga tauri omnia pacatiora: quam terra Italia eſt: reliqui: non triumpho modo fraudor: ſed cauſam apud uos patres conſcripti accuſantibus ipſe legatis dico. Duplex eoꝝ: ut animaduertiſtis. P. C. accuſatio fuit: nam nec gerendum

Conſultatio

mihi fuiſſe bellum cum gallis: & geſtū temere atqꝫ impudenter dixerunt: non erant galli hoſtes: ſed tu eos pacatos imperata facientes uiolaſti: non ſum poſtulaturus a uobis. P. C. ut quæ communiter de īmunitate gentis gallorum: de infeſtiſſimo odio in nomen romanum ſcitis: ea de illis quoqꝫ: qui terras has incolunt: exiſtimetis gallis: remota uniuerſæ gentis infamia atqꝫ īuidia per ſeipſos æſtimate. Vtinam rex Eume

Legati. Gn. Manliū apud ſenatū criminant

nes:utinam Aſiæ ciuitates omnes adeſſent:& illos potius querentes:quã me accuſantem audiretis:mitite
agedum legatos circa Aſiam ad omnes urbes:& querite utrum a grauiori ſeruitute Antiocho ultra tauri
iuga moto:an gallis ſubactis liberati ſint:quotiens agri eorum uaſtati ſint:quotiẽs prædæ abactæ referam
cũ uix redimendi captiuos copias eſſe:& mactatas humanas hoſtias:ĩmolatoſq; liberos ſuos audirẽt. Sti
pendium ſcitote pependiſſe ſocios ueſtros gallis:& nunc liberatos p uos regio impio fuiſſe penſuros: ſi a
me foret ceſſatum:quo longius Antiochus emotus eſſet:hoc ĩpotentius ĩ Aſia galli dominarẽtur:& qcqd
eſt terrarum circa tauri iuga gallorum:ĩperio nõ ueſtro adieciſſetis:At enĩ ſunt hæc ita? uerũ ẽt Delphos
quondam commu ne humani generis oraculũ umbiculũ orbis terrarũ galli ſpoliauerunt:nec ideo popu-
lus romanus his bellũ indixit:aut ĩtulit. Equidem aliquid intereſſerebar ĩter id tp̃s:quo nondum ĩ iure ac
dicione ueſtra Græcia atq; Aſia erat:curandũ animaduertendumq; quid in his terris fieret:& hoc quo fi
nem ĩperii romani tauꝝ montẽ ſtatuiſtis:quo libertatẽ ĩmunitatẽue ciuitatibus datis:quo aliis fines adi-
icitis:alias agro mulctiatis: uectigal ĩponitis:regna augetis:minuitis:donatis:adimitis:curæ ueſtræ cẽſe-
tis eẽ:ut pacẽ terra mariq; habeãt. An niſi p̃ſidia deduxiſſet Antiochus:quæ qeta ĩ ſuis partibꝰ erãt: nõ pu
taretis liberatã Aſiã? ſi galloꝝ exercitus effuſi uagarẽt? rata dona ueſtra:quæ dediſtis regi Eumeni: rata li-
bertas ciuitatibus eſſet? Sed qd ego hæc ita argumẽtor tamq̃ nõ acceperĩ:ſed defecerim hoſtes gallos:te. L.
Scipio appello:cuius ego ĩperio ſuccedẽs ĩuicẽ ĩperii tui uirtutem fœlicitatẽq; pariter nõ fruſtra ab diis im
mortalibus p̃catus ſum:te. P. Scipio q legati ius collegæ maieſtatẽ:& apud fratrẽ cõſulẽ:& apud exercitũ
habuiſti:ſcitiſne ĩ exercitu Antiochi galloꝝ legiones fuiſſe? uideritis ĩ acie eos ĩ cornu utroq; id enim robo
ris eẽ uidebatur locatos? pugnaueritis ut cũ hoſtibus iuſtis? cecideritis ſpolia eorum retuleritis? Atq cum
gallis bellum neq; ſenatus decreuerat:neq; populus iuſſerat:ſed ſimul:ut opinor: cum his decreuerant iuſ
ſerantq;:qui intra eius præſidia fuiſſent:ex quibus præter Antiochum:cum quo pacem pepigerat Scipio:
& cum quo nominatim fœdus:ut fieret:mandaueratis omnes hoſtes: erant qui pro Antiocho arma ad-
uerſus nos tulerunt:in qua cauſa cum galli ante omnes fuiſſent & reguli quidam & tyranni:ego tamen &
cum aliis pro dignitaie imperii neſtri coactis luere peccata ſua pacem pepigi: & gallorum animos: ſi poſ-
ſent mitigari a feritate inſita temptaui:& poſteaquam indomitos atq; ĩplacabiles cernebam:tum demum Purgatio
ui atq; armis coercendos ratus ſum. Nunc quoniam ſuſcepti belli purgatum eſt crimen:geſti reddenda ẽ: cũ refuta-
ratio:in quo confiderem equidem cauſæ meæ etiam:ſi non apud romanum ſed apud carthaginenſem ſe- tiõe eorũ
natum agerem:ubi in crucem tolli imperatores dicuntur: ſi proſpero euentu paruo conſilio rem geſſerũt: q̃ obiecta
ſed ego in ea ciuitate:quæ ideo omnibus ĩcipiendis gerendiſque deos adhibet:quia nullius calumniæ ſu- ſunt.
biicit:ea quæ dii comprobauerunt: & in ſolemnibus uerbis habet:cum ſupplicationem aut triumphum
decernit:quod bene & feliciter rempu. adminiſtrarit: ſi nollem:ſi graue ac ſuperbum exiſtimarem uirtute
gloriari: pro felicitate mea exercituſq; mei quod tantam nacionem ſine ulla militum iactura deuicimus:
poſtularemq;:ut diis immortalibus honos haberetur:& ipſe triumphãs in capitolium aſcenderem: unde
uoris rite nuncupatis profectus ſum: negaretis hoc militiæ cum diis immortalibus? Iniquo enim loco
dimicaui. Dic igitur:quo æquiore potuerim dimicare: cum montem hoſtes cepiſſent:loco munito ſe te-
nerent? nempe eundum ad hoſtes erat:ſi uincere uellem:quid ſi urbem eo loco haberent:& mœnibus ſe te
nerẽt? nempe oppugnandi erant. Quid ad Thermopylas? æquone loco. M. Attilius cum rege Antio-
cho pugnauit? quid Philippum non eodem modo ſuper Aoum amnem iuga tenentem montium .T.
Quintius deiecit? equidem adhuc qualem aut ſibi fingant: aut nobis uideri uelint:hoſtem fuiſſe non in- Inuidiæ
uenio: ſi degenerem & emollitum amœnitate Aſiæ: quid periculi uel iniquo loco ſubeuntibus fuit? ſi ti- uitia.
mendum & feritate animorum & robore corporum:huicne tantæ uictoriæ triumphus negatis? Cæca in
uidia eſt patres conſcripti:nec quicq̃ aliud ſcit: quam detrectare uirtutes:corrumpere honores ac præmia
eorum:mihi:quæſo:ita ignoſcatis. P.C. ſi longiorem orationem non cupiditas gloriandi: ſed neceſſaria
criminum defenſio fecit. An etiam per Thraciam ſaltus patentes:qui anguſti erant: & plana exardnis: &
culta ex ſilueſtribus facere potui? & præſtare: ne quilibet ſub iis lateribus deliteſcerent latrones thraces:ne-
quid ſarcinarum reperetur? ne quo iumentum ex tanto agmine abſtraheretur nequis uulneraretur? ne ex
uulnere fortis uir ac ſtrenuus. Quintius Minutius moreretur? in hoc quoq; caſu in fœliciter incidit ut ta-
lem ciuem amitteremus:abhorret:quod ſaltu iniquo loco alieno cum adortus hoſtis nos eſſet:duæ ſimul
acies primi & nouiſſimi agminis hærentem ad impedimenta noſtra exercitum barbarorum circunuene-
runt: quod multa millia ipſo die:plura multo poſt dies paucos ceciderunt:& ceperunt:hoc ſi ipſi tacuerint
uos ſcituros: cum teſtis orationis meæ totus exercitus ſit:non credunt: ſi gladium in Aſia non ſtrinxiſſem
ſi hoſtem non uidiſſem: tamen triumphum in Thracia duobus præliis merueram. Sed iam dictum ſatis
eſt:quin pro eo quod pluribus uerbis:uos: quam uolui:fatigaui:ueniam a uobis petitam impetratam- Decernĩt
que uelim. P.C. Plus crimen eo die quam defenſio ualuiſſet:ni altercationem inſerum perduxiſſent: dimit Manlio
titur ſenatus in ea opinione: ut negaturus triumphum fuiſſe uideretur. Poſtero die & cognati amicique. triũphus
Gn. Manlii ſummis opibus annixi ſunt:& auctoritas ſeniorum ualuit negantium exemplum proditum Dies. P.
memoriæ eſſe: ut imperator qui deuictis perduellibus confecta prouincia exercitum reportaſſet:ſine curru Scipioni
& laurea priuatus inhonoratuſque urbem iniret. Hic pudor malignitatem uicit: triumphum frequentes dicitur
decreuerunt. Oppreſſit deinde mentiõem memoriamq; omnem contentionis huius maius & cum ma
iore uiro certamen ortum. P. Scipioni Africano ut Valerius Antias auctor eſt:duo. Petilii diem dixerunt.
Id prout cuiuſq; ingenium erat imperabantur:alii non tribunos plebis:ſed uniuerſam ciuitatem incuſa-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bant:quæ id pati poſſet:duas maximas orbis terrarum urbes ingratas uno prope tempore in principes
inuĕtas:Romam ingratiorem ſiquidem uicta Carthago uictũ Annibalem in exilium expuliſſet:Roma
uictrix uictorem Africanum expellat:Alii neminem unum tantum eminere ciuem debere:ut legibus in
terrogari non poſſit:nihil tam æquandæ libertatis eſſe quam potentiſſimum quenq; poſſe dicere cauſam
Aequãdæ quid aũt tuto cuiquã ne dum ſummam rempu. permitti: ſi ratio non ſit reddenda? qui ius æquum pati
libertatis non poſſit:in eum uim haud iniuſtam eſſe. Hæc agitata ſermonibus:donec dies dicendæ cauſæ uenit:nec
ratio alius ante quiſquã:nec ille ipſe Scipio conſul cenſorue maiore oĩs generis hoĩum frequentia:quã reus illo
die in forum eſt deductus. Iuſſus dicere cauſam ſine ulla criminum mẽtione:orationem adeo magnificam
de rebus ab ſe geſtis eſt exorſus:ut ſatis conſtaret neminem unq̃ neq; melius:neq; uerius laudatum eſſe:di
cebanť enim ab eodem animo ingenioq; a quo geſta erant:& aurium faſtidium aberat:quia pro periculo
non in gloriam referebanť. Tribuni plebis uetera luxuriæ crimina ſyracuſanoꝝ hybernoꝝ:& Locris ple
minianum tumultũ cũ ad fidem ꝑſentium criminum retuliſſent:ſuſpicionibus:magis:q̃ argumentis pe
cuniæ captæ reum accuſarunt:filium captũ ſine ꝑcio redditũ:oĩbuſq; aliis rebus Scipionẽ tanquã in eius
unius manu pax romana bellumq; eẽt:Antiocho cultũ:dictatorẽ eũ cõſuli nõ legatũ in prouincia fuiſſe:
nec ad aliam rem eo profectum quam ut id qđ Hiſpaniæ:Galliæ:Siciliæ:Africæ iampridem perſuaſum
eſſet:hoc Græciæ:Aſiæq;:& omnibus ad orientem uerſis regibus gentibuſq; appareret:unum hominem
caput columẽq; imperii romani eſſe:ſub umbra Scipionis ciuitatem dominam orbis terrarum latere nu
tus eius pro decretis patrum pro populi iuſſis eẽ:infamia ĩtactum:inuidia qua poſſunt urgent. Orationi
bus in noctem perductis:producta dies eſt:ubi ea uenit:tribuni in roſtris prima luce conſederunt:citatus
reus magno agmine amicorum clientiumq; per mediam concionem ad roſtra ſubiit:ſilentioq; facto.
Hoc:inquit:die tribuni plebis:uoſq; quirites cum Annibale & carthaginenſibus ſignis collatis in Africa
bene ac feliciter pugnaui:itaq; cum hodie litibus & iurgiis ſuperſederi æquum ſit:ego hinc extemplo in ca
pitolium ad Iouem Op. Max. Iunonemq; & Mineruam cæteroſq; deos:qui capitolio atq; arci præbdent:
ſalutandos ibo:hiſq; gratias agam:quod mihi & hoc ipſo die & ſæpe alias egregiæ gerendæ rei publicæ
mentem facultatemq; dederunt:ueſtrum quoq; quirites:qbus cõmodum ẽ:ite mecum:& orate deos:ut
mei ſimiles prĩcipes habeatis. Ita ſi ab annis ſeptẽdecim ad ſenectutẽ ſemper uos ætatem meã honoribus
ueſtris anteiſtis:ego ueſtros honores rebus gerendis præceſſi. Ab roſtris in capitolium aſcendit:ſimul ſe
uniuerſa concio auertit:& ſecuta Scipionem eſt:adeo ut uiatores tribunos relinquerẽt:nec cũ iis præter ſer
uilem comitatum & præconem:qui reum ex roſtris citabat:quiſq̃ eſſet. Scipio nõ in capitolio modo:ſed
per totam urbem oĩa templa deum cum populo ro. circũiit:celebratior iis prope dies fauore hominum
& æſtimatione ueræ magnitudinis eius fuit:q̃ quo triumphans de Sciphace rege & carthaginenſibus ur
bem eſt inuectus:hic ſpecioſus ultimus dies. P. Scipioni illuxit. Poſt quem cum inuidiam & certamina
Atť. Sci cum tribunis proſpiceret:die longiore producta in Liternum conceſſit certo conſilio:ne ad cauſam dicẽ
pionis co dam adeſſet:maior animus & natura erat ac maiori fortunæ aſſuetus:quam ut reus eſſe ſciret:& ſummit
mitatum miteret:ſe in humilitatem cauſam dicentium. Vbi dies uenit:citariq; abſens eſt cœptus. L. Scipio mor
bum cauſam eſſe:cur abeſſet:excuſabat:q̃ excuſationem cum tribuni:qui diem dixerant:non acciperẽt
& ab eadem ſuperbia non uenire ad cauſam dicendam arguerent:qua iudicium & tribunos plebis & con
cionem reliquiſſet:& quibus ius de ſe dicendæ ſententiæ & libertatem ademiſſet. iis comitatus:quo uelut
captos trahens triumphum populi romani egiſſet:ſeceſſionem eo die:quo in capitolium a tribunis plebis
feciſſet:habetis ergo temeritatis illius mercedem:quo duce & auctore nos reliquiſtis:ab eo ipſi relicti eſtis:
& tantum animorum in dies nobis decreſcit:ad quem antea exercitum & claſſem habentem tribuni ple
bis ædileſq; in Siciliam mittere auſi ſumus:qui præhenderent eum:& Romam reducerent:ad eũ priuatũ
ex uilla ſua trahendum ad cauſam dicendam mittere non audemus? Tribuni plebis appellati ab Lucio
Scipione:ita decreuerunt:ut ſi morbi cauſa excuſaretur:ſibi placere accipi eam cauſam:diemq; a colle
gis produci:tribunus plebis eo tempore Titus Sempronius Gracchus erat:cui inimicitiæ cum. P. Sci
pione intercedebant:iis cum uetuiſſet nomen ſuum decreto collegarum aſcribi:triſtioremq; omnes ſentẽ
tiam expectarent:ita decreuit:cum. L. Scipio excuſet morbum eſſe cauſam fratri ſatis id ſibi uideri:ſe.
P. Scipionem:priuſq Romam rediſſet:accuſari non paſſurum:tum quoq;:ſi ſe appellet:auxilio ei futurũ:
ne cauſam dicat:ad id faſtigium rebus geſtis honoribus populi ro. P. Scipionem deorum hoĩumq; cõſen
ſu perueniſſe:ut ſub roſtris reũ ſtare & præbere aures adoleſcentiũ conuitiis populo romano magis defor
me:q̃ ipſi ſit. Adiecit decreto indignationem ſub pedibus ueſtris ſtabit tribuni domitor ille Africæ Scipio?
ideo quattuor nobiliſſimos duces pœnoꝝ ĩ Hiſpania:quattuor exercitus fudit:fugauit:ideo Syphacẽ cœ
pit. Annibalẽ deuicit. Carthaginẽ uectigalẽ nobis fecit. Antiocho recepto eius fratre conſorte huius gloriæ
L. Cornelius Scipio ultra Tauri iuga emouit:ut duobus Petiliis ſuccũberet:ſuos de pace Africãi palmã pe
T. Sem teretis? nullis ne meritis ſuis nullis ueſtris honoribus ſenectus eoꝝ tõſidat?mouit & decretũ & adiecta ora
pronii tio non cæteros modo:ſed ipſos ẽt accuſatores & delibertaturos ſe qđ ſui iuris & officii eſſet? dixerunt Se
gracchi natus deinde cõcilio plebis dimiſſo:haberi ẽ cœptus:ibi gratiæ ingentes ab uniuerſo ordine ꝑcipue a cõſu
tri. ple. laribus ſenioribuſq;. T. Sempronio Gracho actæ ſũt:qđ rẽp. priuatis ſimultatibus potiorẽ habuiſſet:&
decretum Petilii uexati ſunt probris:qđ ſplendere aliena inuidia uoluiſſent:& ſpolia ex africano triumpho peterent
Silentium deinde de Africano fuit:uitam Literni egit ſine deſyderio urbis morientem rure eo ipſo
loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt:monumentumq; ibi ædificari:ne funus ſibi ĩ ingrata patria fieret:uir me

morabilis bellicis tamen quam pacis artibus memorabilior:cui par habita eſt materia ingenio:quo ad
primum conſulatum:ſecundo etiam ſi cenſuram adiicias:quid aſiatica legatio & ualitudine aduerſa inuti
lis:& filii caſu deformata? & poſt reditum neceſſitas aut ſubeundi iudicii aut ſimul cum patria deferendi?
punici tamen belli perpetrati quo nullum neq3 maius:neq3 periculoſus romani geſſere: unam præcipuā
gloriaam tulit. Morte Africani creuere inimicorum animi:quorū princeps fuit. M. Portius Cato qui ui-
uo quoq3 eo allatrare eius magnitudinem ſolitus erat. Hoc auctore exiſtimantur Petilii & uiuo Africano
reo cauſam ingratam:& mortuo rogationem promulgaſſe. Fuit aūt rogatio talis. Velitis iubeatis: quæ-
ratur:quæ pecunia capta:ablata:coacta ab rege Antiocho eſt:quiq3 ſub eius imperio fuerunt:quod æs ī
publicum relatum non eſt:uti de ea re Ser. Sulpicius prætor urbanus ad ſenatum referat:quem eam rem
uelit ſenatus quærere de iis: qui prætores nunc ſunt. Huic rogationi primo. Qu. & L. Nummi intercede
bant:ſenatum quærere de pecunia non relata in publicum ita ut antea ſemper factum eſſet:æquum cenſe-
bant. Petilii nobilitatem & regnum in ſenatu Scipionum accuſabāt. L. Purpurio conſolaris qui in decem
legatis in Aſia fuerat:latius rogandum cenſebat:non quæ ab Antiocho modo pecuniæ captæ forent ſed
quæ ab aliis regibus gentibuſque. Gn. Manlium inimicum inceſſerent. Et. L. Scipio:quem magis pro ſe:
quam aduerſus legem dicturum apparebat:diſſuaſor ꝓceſſit. Is poſt mortē. P. Africani fratris uiri oīum
fortiſſimi clariſſimique eam exortam rogationem eſt conqueſtus:parum enim fuiſſe non ludari pro ro-
ſtris. P. Africanum:poſt mortem niſi etiam accuſaretur:& carthaginenſes exilio Annibalis contentos eē:
populum romanum ne morte quidem. P. Scipionis exatiari:niſi ipſius fama ſepulti laceretur:& frater in
ſuper acceſſione inuidiæ mactetur. M. Cato ſuaſit rogationem:extat & oratio eius de pecunia regis Antio
chi:& Nummios tribunos auctoritate deterruit:ne aduerſarentur rogationi. Remittentibus ergo his in-
terceſſionem omnes tribus:uti rogaſſet:iuſſerunt. Seruio Sulpicio deinde referente:quem rogationem Pe-
tilii quærere uellent. Quintū Terentium Culleonem patres iuſſerunt. Alii hunc prætorem adeo amicum
Corneliæ familiæ ut qui Romæ mortuum elatumque. P. Scipionem:eſt enim ea quoque fama: tradunt
pilleatum ſicut in triumpho ierat:in funere quoque ante lectum iſſe memoriæ prodiderunt:& ad portā
capenam mulſum proſecutis funus dediſſe. Quod ab eo inter alios captiuos in Africa ex hoſtibus recepꝰ
eſſet. Alii adeo inimicum eundem ut propter inſignem ſimultatem:ab ea factione:quæ aduerſa Scipioni-
bus erat: delectus ſit potiſſimum ad queſtionem exercendam. Cæterum ad hunc nimis æquum aut ini-
quum prætorem reus ex templo factus. L. Scipio:ſimul & delata & recepta nomina legatorum eius. A.
& L. Hoſtiliorum Catonum:& C. Furii Leonis quæſtoris: & ut omnia contracta ſocietate peculatus ui
derentur ſcribæ quoq3 duo & accenſus. L. Hoſtilius & ſcribæ & accenſus priuſquam de Scipione iudi-
cium fieret:abſoluti ſunt. Scipio & Hoſtilius legatus & C. Furius damnati:quo commodior pax Antio
cho daretur. Sciponem ſexmillia pondo auri quadringentum octoginta argenti plus accepiſſe: quam in
ærarium rettulerat. A. Hoſtilium. lxxx. pondo auri:& argenti. cccc. iii. pondo. Furium quæſtorem auri
centum trignta argenti. cc. pondo:has ego ſummas auri & argenti relatas apud: antiatem inueni. In. L.
Scipione malim equidem librarii mendum:quam mendatium ſcriptoris eſſe in ſumma auri atq3 argen
ti ſimilius enim ueri eſt argenti: quam auri maius pondus fuiſſe:& potius quadragies:quam ducenties
quadragies litem æſtimatam: eo magis quod tantæ ſummæ rationem etiam ab ipſo requiſitam eſſe. P.
Scipione in ſenatu tradunt: librumq3 rationis eius cum. L. fratrem afferre iuſſiſſet. inſpectante ſenatu ſuis
ipſum manibus compreſſiſſe: indignatum:quod cum bis millies in ærarium rettuliſſet:quadragies ratio
ab ſepoſceretur. Ab eadem fiducia animi cum quæſtores pecuniam ex ærario contra legem promere non
auderent: popoſciſſe claues:& ſe aperturum ærarium dixiſſe:qui:ut clauderetur:feciſſet. Multa alia in Sci
pionis exitu maximæ uitæ dieq3 dicta morte funere ſepulcro in diuerſum trahunt:ut cui famæ: quibus
ſcriptis aſſentiar:non habeam:non de accuſatore conuenit:alii. M. Nauium:alii Petilios diem pixiſſe ſcri
bunt:non de tempore: quo dicta dies ſit:non de anno: quo mortuus ſit aut elatus:alii Romæ:alii Literni
& mortuum & ſepultum:utrobique monumenta oſtenduntur & ſtatuæ: nam & Literni monumentum
monumentoque ſtatuta ſuper impoſita fuit: quam tempeſtate diſiectam nuper uidimus ipſi: & Romæ
extra portam capenam in Scipionum monumento tres ſtatuæ ſunt duæ. P. & L. Scipinum dicuntur eſſe:
tertia poetæ. Quin. Ennii. Nec inter ſcriptores rerum diſcrepat ſolum : ſed orationes quoque: ſi modo ip
ſorum ſunt: quæ feruntur:. T. Gracchi aberrant inter ſe: index orationis. P. Scipionis nomen. M. Nauii
tribuni plebis habet:ipſa oratio ſine nomine eſt accuſatoris: nebulonem modo:modo nugatorem appel
lat. Ne Gracchi quidem oratio: aut Petiliorum accuſatorum Africani:aut diei dictæ Africano ullam mē
tionem habet:alia tota ſerenda fabula eſt Gracchi orationi conueniens. Et illi auctores ſequendi ſunt: qui
cum. L. Scipio & accuſatus & damnatus ſit:pecuniæ captæ ab rege legatum in Ethruria fuiſſe africanum
tradunt:quo poſt famam de fratris caſu allatam:relicta legatione cucurriſſe eum Romam & cum a porta
recta ad forum ſe contuliſſet:quod in uincula duci fratrem iuſſum erat:reppuliſſe a corpore eius uiatorem
& tribunis retinentibus magis pie:quam ciuiliter uim feciſſe. Hæc enim ipſe Gracchus queritur diſſolu-
tam eſſe a priuato tribuniciam poteſtatem: & ad poſtremum cum auxilium. L. Scipioni polliceretur:adi
icit tolerabiliores exempli eē a tribuno plebis potius:quam a priuato uictam uideri & tribunitiam pote
ſtatem & remp. eſſe. Sed ita hanc unam impotentem eius iniuriam inuidia onerat:ut increpando quod
degenerauerit:tantum a ſeipſo cumulatas & ueteres laudes moderationis & temperantiæ pro repræhen-
ſione præſenti reddat: caſtigatum enim quondam ab eo populum ait:quod cum perpetuum conſulem

Att. rogationē inſcriptiōes

L. Scipionis dānatio.

Att. hiſtoriæ uarietatem.

& dictatorẽ uellet facere: ꝓhibuiſſe ſtatuas ſibi in comitio in roſtris: in curia: in capitolio: in cella iouis poni ꝓhibuiſſe ne decerneret: ut imago ſua triũphali ornatu e tẽplo Iouis optimi maximi exiret: hæc uel in laudatione poſita ingẽtem magnitudinẽ animi moderãdis ad ciuilẽ habitũ honoribus ſignificarẽt: q̃ exprobrãdo inimicus fateret. Huic Graccho minorem ex duabus filiabns (nam maior. P. Cornelio Naſicæ

Corneliæ nuptiæ

haud dubiea patre collocata erat) nuptã fuiſſe cõuenit: illud paꝝ conſtat utrũ poſt mortẽ patris & deſponſa ſit: & nupſerit: an ueræ illæ opiniones ſint: Gracchum: cũ. L. Scipio in uincula duceret: nec quiſquã collegaꝝ auxilio eẽt: iuraſſe ſibi inimicitias cũ Scipionibus: q̃ fuiſſent manere: nec ſe gratiæ q̃rendæ cã quicq̃ facere: ſed in quẽ carcerem reges & imꝑatores hoſtiũ ducentẽ uidiſſet. P. Africanũ: in eũ fratrẽ eius duci nõ paſſuꝝ. Senatũ eo die forte cœnãtem in capitolio conſurrexiſſe: & petiſſe ut ĩter epulas Graccho filiã Africanus deſpõderet: q̃bus ita in publicũ ſolẽne ſpõſalibus rite factis: cũ ſe domũ recepiſſet. Scipionẽ Aemyliæ uxori dixiſſe filiã ſe minorẽ deſpõdiſſe: cũ illa muliebriter ĩdignabũda nihil de cõi filia ſecũ conſulatum adieciſſet: nõ ſi. T. Graccho daret: expertẽ conſilii debuiſſe matrẽ eẽ: lætũ Scipionẽ tã cõcordi iudicio & ipſi deſponſam reſpõdiſſe. Hæc de tãto uiro: q̃q̃ & opiniõib⁹: & monumẽtis litteraꝝ uariarẽt, ꝓponẽda erãt Iudiciis a. Qu. Terẽtio ꝑtore ꝑfectis. Hoſtilius: & Furius damnati ꝑdes eodẽ die q̃ſtoribus urbanis dederũt. Scipio cũ cõtenderet: oẽm: q̃ accepiſſet: pecuniã ĩ ærario eẽ: nec ſe q̃cq̃ publici habere: ĩ uĩcula duci cœptus ẽ. Publius Scipio Naſica tribunos appellauit: orationẽq; habuit plenã ueris decoribus: nõ cõmuniter mõ corneliæ gẽtis: ſed ꝓpriæ familiæ ſuæ: Parẽtes ſuos &. P. Africani ac. L. Scipionis: q ĩ carcerẽ duceret: fuiſſe. Gn. &. P. Scipiones clariſſimos uiros: eos cũ ꝑ aliquot annos ĩ terra Hiſpania aduerſus multos pœnoꝝ hiſpanorũq; duces & exercitus nominis romani famã auxiſſent: nõ bello ſolũ: ſed q̃d romanæ tẽperãtiæ fideiq; ſpecimẽ illis gẽtibus dediſſent: ad extremũ ambo ꝓ po. ro. morte occubuiſſe. Cum illoꝝ tueri gloriã poſteris ſatis eẽt. P. Africanũ tantũ paternas ſuperauiſſe laudes: ut fidẽ fecerit: nõ ſanguine humano ſed ſtirpe diuina ſatũ ſe eẽ. L. Scipionẽ: de quo agat: ut q̃ ĩ Hiſpania: q̃ ĩ Africa cũ legatus fratris eẽt: geſſiſſet ꝑtereant: conſulẽ & ab ſenatu dignũ uiſum: cui extra ſortẽ Aſia ꝓuincia & bellũ cũ Antiocho rege decerneret: & a fratre: cui poſt duos cõſulatus cẽſuramq; & triumphũ legatus ĩ Aſiã iret ibi ne magnitudo & ſplẽdor legati laudibus conſulis officeret: forte ita ĩcidiſſe: ut quo die ad Magneſiã ſignis collatis. L. Scipio antiochũ deuiciſſet: æger. P. Scipio Eleæ dieꝝ eliquot uia abeſſet: nõ fuiſſe minorẽ eũ exercitum: q̃ Annibalis cum quo in africa eẽt pugnatũ. Annibalẽ eundẽ fuiſſe ĩter multos alios reges duces: q imperator punici belli fuerit. Dum & bellũ quidem ita geſtum eſſet: ut ne fortunam q̃dem quiſq̃ criminari poſſit: ĩ pace crimẽ q̃ri cauſam dici: ueniſſe huc decem legatos ſimul arguiq;: quoꝝ ex conſilio data pax eſſet: q̃n extitiſſe ex deẽ legatis: q. Gn. Mãliũ accuſarẽt: tamẽ nõ modo ad criminis fidẽ: ſed ne ad morã q̃dẽ triũphi cã accuſationẽ ualuiſſe. At hercule in Scipione ipſas leges pacis ut nimium accomodatas Antiocho ſuſpectas eſſe: integrũ. n. ei regnũ relictũ: oĩa poſſidere eũ uictum: q̃ ante bellũ eius fuerit: auri & argẽti uim magnam habuerit: nihil ĩ publicum relatũ oẽ in priuatũ uerſum: an ꝑter oĩum oculos tantũ auri argẽtiq; in triũpho. L. Scipionis: quautũ: non decẽ aliis triũphis: ſi oẽ ĩ unũ conferat: ſit latũ? Nam q̃d de finibus regni dicam? Aſiã omnem & ꝓxima Europæ tenuiſſe antiochũ: ea quãta regio orbis terrarũ ſit a tauro mõte ĩ ægæum uſq; ꝓminens mare quot nõ urbes modo: ſed gẽtes amplectant: oẽs ſcire: hanc regionẽ dieꝝ plus trigita longitudinẽ: decem inter duo maria latitudĩnẽ patentem: uſq; ad tauri mõtis iuga Antiocho adẽptam: expulſo

Att. Vehemẽte naſicæ orone

eo ĩ ultimo angulo urbis terraꝝ: quid ſi gratuita pax eſſet: plus adimi ei potuiſſe? Philippo uicto Macedoniam. Nabidi Lacedæmonem relictam: nec Quintio crimẽ q̃ſitũ: non. n. habuiſſe eum Africanum fratrem: cuius gloria prodeſſe. L. Scipioni debuiſſet: inuidiam nocuiſſe: tantum auri argentiq; iudicatum eſſe in domum. L. Scipionis illatum: quantũ uenditis oĩbus bonis redigi non poſſet. Id ubi ergo eſſe regiũ auꝝ? ubi tot hæreditates acceptas? in domo: quam ſumptus non exauſerint: extare debuiſſe nouæ fortunæ cumulum: Ad enim quod ex bonis redigi non poſſit: ex corpore: & tergo per uexationem & contumelias. L. Scipionis petituros inimicos: ut in carcere inter fures nocturnos & latrones uir clariſſimus includatur: & in rubore & tenebris expiret: deinde nudus ante carcerem proiiciatur: non id corneliæ magis familiæ: quam urbi romanæ fore erubeſcendum: Aduerſus ea Terentius prætor rogationem petiliam ex ſenatuſconſulto: & iudicium de. L. Scipione factum recitauit: ſe niſi referatur pecunia in publicum: quæ iudicata ſit: nihil habere: quod faciat: niſi ut præhendi damnatum & in uiucula duci iubeat. Tribuni cum in conſilium ſeceſſiſſent: paulo poſt. C. Faunius ex ſua collegarumq; aliorum præter Cracchum ſententia pronunciauit prætori non intercedere tribunos: quo minus ſua poteſtate utatur. T. Gracchus ita decretuit: quo minus ex bonis. L. Scipionis: quod iudicatum ſit: redigatur: ſe non intercedere prætori. L. Scipionem: qui regem opulentiſſimum orbis terrarum deuicerit: imperium Popu. Ro. prorogauerit in ultimos terrarum fines: Eumenẽ: rhodios: alias tot urbes Aſiæ deuinxerit Ro. Po. beneficiis: plurimos duces hoſtium in triumpho ductos carcere incluſerit: nõ paſſuꝝ ĩter hoſtes Po. Ro. L. Scipionẽ in carcere & in

Bona. L. Scipionis P. uẽdita.

uinculis eſſe: mittiq; eum ſe iubere. Tanto aſſenſu auditum eſt decretum: adeo dimiſſum. L. Scipionẽ læti homines uiderunt: ut uix in eadem ciuitate uideretur factũ iudicium. In bona deinde. L. Scipionis poſſeſſum publice quæſtores prætor miſit: neq; in his nõ modo ueſtigium ullum comparuit pecuniæ regiæ: ſed nequaquã tantũ redactẽ eſt: quãtæ ſummæ damnatus fuerat. Collata ea pecunia a cognatis amicis & diẽtibus eſt. L. Scipioni: ut ſi acciperet eam: locupletior aliquanto eſſet. quam ante calamitatem fuerat: Nihil accepit: quæ neceſſaria ad cultum erat redempta ei a proximis cognatis ſunt: uerteratq; Scipionum inuidia in prætorem & conſilium eius & accuſatorem.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER NONVS

CVM HAEC Romæ geruntur: conſules ambo in liguribus gerebant bellum: iis
hoſtis uelut natus ad continendá per interualla bellorum romanis militarē diſci-
plinam erat: nec alia prouincia militem magis ad uirtutem acuebat: nam Aſia &
amænitate urbium: & copia terreſtrium maritimarūqꝫ rerū: & mollicia hoſtium
regiiſqꝫ operibus ditiores quam fortiores exercitus faciebat: præcipue ſub impe-
rio. Gn. Manlii ſolute ac negligenter habiti ſunt: itaqꝫ aſperius paulo iter in Thra
cia & exercitator hoſtis magna clade eos caſtigauit in liguribus omnia erant: quæ
militem excitarent: loca mōtana & aſpera: quæ & ipſis capere labor erat: & ex præ
occupatis deiicere hoſtem: & infra ardua accepta infeſta ab inſidiis: hoſtis leuis &
uelox & repentinus: q nullū uſquá tpſ: nullū locū qetum aut ſecuꝝ eſſe fineret: oppugnatio neceſſaria mu
nitoꝝ caſtelloꝝ: laborioſa ſimul piculoſaqꝫ inſidiis regio ꝗ ſi parſimonia aſtringeret milites: haud præ-
dæ multū præberet. Itaqꝫ non lixa ſeqbatur: non iumentoꝝ lōgius ordo agmē expediebat: nihil præter ar
ma & uiros oēm ſpem in armis habentes erat. Nec deerat unꝗ cum iis uel materia belli uel cá: quia pp do
meſticam inopiá uicinos agros incurſabant: nūꝗ tamē in diſcrimen ſummæ reꝝ pugnabaẗ Flaminius cō
ſul cum friſinatibus liguribus in agro eorum pluribus præliis ſecundis factis in deditionem gentem acce- Ligurum
pit: & arma ademit: ea quia ſyucera fide nō tradebát: cū caſtigarenẗ: relictis uicis in montē auginū cōfuge ptinacia
runt: cōfeſtim ſecutus eſt conſul: cæteri effuſi rurſus: & pars maxima inermes p inuia & rupes deruptas
ꝑcipitantes fugerūt: q ſequi hoſtis nō poſſet: Ita trans appēninū redierunt: q caſtris ſe tenuerant: circunſeſſi
expugnati ſuut. Inde trans appēninum ductæ legiones: ibi mōtis: quē ceperát: altitudine pauliſp ſe tutari
mox in deditionem cōceſſerunt. Tum cōquiſita cū itentiore cura arma & oīa adēpta. Tranſlatum deinde
ad apuanos ligures bellum: q in agrū piſanū bononiēſeqꝫ ita incurſauerant: ut coli nō poſſet: his quoqꝫ p
domitis cōſul pacē dedit finitimis: & qa a bello qeta ut eēt ꝓuincia: effecerat: ne in otio militē haberet: uiá
a Bononia pduxit Arretiū. M. Aemylius alter cōſul agros liguꝝ uicoſqꝫ: q in cápis aut uallibus erát ipis
mōtes duos balliſtá ſuiſmōtiūqꝫ tenentibus deuſſit: depopulatuſqꝫ: ē deinde eos: q i montibus erát adortꝰ
primo leuibus ꝓliis fatigauit: poſtremo coactos in aciē deſcēdere iuſto ꝓlio deuicit: i quo & ædem Dianæ
uouit. Subactis cis appēninum omnibus tum tráſmontanos adortus i his & friſinates ligures erát: quos
nō adierat. C. Flaminius: omnes Aemylius ſubegit: armaqꝫ ademit: & de montibus in campos multitudi
nem deduxit. Pacatis liguribus i agrū gallicū exercitū duxit. uiáqꝫ ab Placētia: ut flamine committeret: Ari Via Ae-
minum perduxit: ꝓlio ultimo: quo cum liguribus ſiguis collatis cōflixit: ædem Iunoni reginæ uouit: hæc mylia &
in liguribus eo anno geſta In Galliam Furius prætor iſontibus cenomanis in pace ſpeciē belli qrens ade- Flaminis
merat arma inde cenomani conqueſti Romæ apud ſenatum reiectiqꝫ ad conſulē Aemyliū cui: ut cognoſce
ret: ſtatueretqꝫ ſenatus: permiſerat: magno certamine cum ꝑtore habito tenuerūt cauſam arma reddita ce
nomanis: decedere e ꝓuincia prætor iuſſus. Legatis deinde ſocioꝝ latini nomīs: q toto undiqꝫ ex latio fre-
quentes cōuenerát: ſenatus datus ē: his qrētibus magná multitudinē ciuiū ſuoꝝ Romá comigraſſe: & cē-
ſos eſſe. Qu. Terētio Culleoni prætori negociū datū eſt: ut eos conqreret: & quē. C. Claudio. M. Fuluio
cenſoribus poſtue eos cenſores ipſum parētemue eius apud ſe cenſum eſſe probaſſent ſocii: ut redire eo co-
geret ubi cēſi eſſent ac conquiſitione duodecimmillia latinoꝝ domos redierūt iá tum multitudine alieni
genarum urbē ornáte. M. Fuluius priuſꝗ conſules Romá redit: iſqꝫ ad ædē Apolinis in ſenatu cum de re
bus in Aetolia Cephaleniaqꝫ ab ſe geſtis deſſeruiſſet: petiit a patribus: ut æquū cenſeret ob rēpublicá bene
ac fœliciter geſtá: & diis imortalibus honorē haberi iubere: & ſibi triumphum decernere. M. Amburius
tribunus plebis: ſi quid de ea re ante Aemylii conſulis aduētum decernetur itercelſurum ſe oſtendit: cum
contradicere uelle proficiſcentēqꝫ i ꝓuinciá ita ſibi mádaſſe: ut ea diſceptatio integra in aduentum ſuum
ſeruaretur. Fuluius temporis iacturá ſe facere. ſenatum etiá præſente conſule: quod uellet: decreturum. M. M. Ful-
Fuluius: ſi aut ſimultas. M. Aemylii ſecum ignota hominibes eēt aut quá is eas inimicitias impotēti ac ꝑ uii petitio
pe regia ira exerceret: tamen non fuiſſe ferēdum abſentē conſulem & deoꝝ imortalium honori obſtare &
debitum meritumqꝫ triumphū morari: iperatorē rebus egregie geſtis uictoremqꝫ exercitum cum ꝑda ac
captiuis ante portas ſtare: donec conſuli ob hoc ipſum moranti redire Romam libitum eſſet. Verum eni-
uero cum ſint nobiliſſimæ ſibi cum cōſule inimicitiæ: qd ab eo quēꝗ expectare æq: q p infrequatiam fur
tim ſenatuſconſultū factum ad ærarium detulerit. Ambraciá non uideri ui captá: q aggere ac uineis oppu
gnata ſit: ubi icenſis operibus alia deintegro facta ſunt: ubi circa muros ſupra ſubterqꝫ terrá p dies qndeci
millia hoſtium ſint cæſa. Iam de deoꝝ imortaliū tēplis ſpoliatis i capta urbe: qualē calumniá ad pōtifices
attulerit: niſi ſi Syracuſaꝝ cæterarūqꝫ captaꝝ ciuitatū ornamētis urbē ornari fas fuerit: in Ambraciá uná
captam nō ualuerit belli ius: &. P. Corare & a tribuno petere: ne ſe ſuperbiſſimo inimico ludribrio eſſe
ſinant. Vndiqꝫ oēs alii deꝑcari tribunum: alii caſtigare. T. Gracchi collegæ plurimū oratio mouit: ne ſuas
qdem ſimultates ꝓ magiſtratu exercere boni exēpli eē alienaꝝ uero ſimulatū tribunū plebis cognitorem
fieri turpe & indignum collegii eius poteſtate: & ſacratis legibus tē: ſuo quēqꝫ iudicio: & hoīes odiſſe aut
diligere: & res probare aut improbare debere: nō pēdere ex alterius uultu ac nutu: nec alienis momētis ai
circūagi. aſtipulariqꝫ irato cōſuli tribunū plebis: & qd priuati. M. Aemylꝰ mádauerit meminiſſe: tribuna
tum ſibi a populo romano mandatū ꝓ auxilio & libertate priuatorum non ꝓ conſulati regno. Hoc qdē

cernere æquū fore:ut memoriæ mandaret́:eiuſdē collegii alteꝝ e duobus tribunis plebis ſuas inimicitias
remiſiſſe.reipu.alteꝝ alienas & mādatas exercuiſſe.His uictus caſtigationibus tribunus cū tēplo exceſſiſ
ſet referente Seruio Sulpicio ꝑtore triumphus Marco Fuluio eſt decretus:is cū gratias patribus conſcrip
tis egiſſet:adiecit ludos magno ſe Ioui optimo maximo eo die:quo Ambraciā cepiſſet uouiſſe:in eā rē cen

Triūph⁹ M.Fuluio decernit̃

tū decē pondo auri a ciuitatibus collatū:petere ut ex ea pecunia:q̃ ī triūpho latā ī ærario poſiturus eēt:ī æra
riū ſecerni iuberet.Senatus: pōtificū collegiū cōſuli iuſſit:num id oē auꝝ ī ludos cōſumi neceſſariū eſſet:
cū pōtifices negaſſent ad religionē ptinere:q̄ta īpenſa ī ludos fieret ſenatus Fuluio:q̄tū uellet:īpenderet:per
miſit:dū ne ſummā octogītamilliū excederet Triūphare mēſe ianuario ſtatuerat:ſed cū audiſſet cōſulē Ae
myliū litteris Amburii tri.pl.acceptis de remiſſa īterceſſiōe ipſum ad īpediendū triūphū Romā uenietem
ægrū ī uia ſubſtituiſſe:ne plus ī triūpho certaminū:q̄ ī bello haberet:ꝑtulit triūphi diē: triūphauit ad deci
mū Calē.ianuarias de ætolis & de Cephalenia:aureæ coloniæ cētum duæ decē pōdo ante currū latæ ſunt:
argēti pōdo millia.lxxxiii.auri pōdo.ccxliii.tetracīa attica.cxyiiii.mœnia Philippei nūmi decēmillia.ccc
xxii.ſigna ænea duxit.cclxxxy.ſigna marmorea.ccxxx.arma tæla cætera ſpolia hoſtiū magnus numerus:
ad hæc catapultæ:baliſtæ:tormēta oīs generis duces aut ætoli & cephales aut regii ab Antiocho ibi relicti
ad ſeptē & uiginti.Multos eo die:priuſq̄ ī urbē īueheret́ in circo flaminio tribūos ꝑfectos eqtes cēturiōes
romanos ſocioſq; donis militaribus donauit:militibus ex ꝑda qnos uicenos denarios diuiſit:duplex cen
turioni:triplex equiti.Iam cōſulariū comitioꝝ appetebat tp̄s:quia.M.Aemylius:cuius ſortis ea cura erat
occurere nō potuit.C.Flaminius Romā uenit ab eo creati cōſules Poſthumi⁹ Albinus.Qu.Martius Phi

Poſthumius Albin⁹.Q.Martius philipp⁹ conſ.

lippus prætores inde facti.T.Menius P.Cornelius Sulla.C.Calphurnius Piſo.M.Licinius Lucullus.C.
Aurelius Scaurus.L.Quintius Criſpinus.Extremo anni magiſtratibus creatis:iā ad tertiū nonas martias
Gn.Mālius Volſo de gallis q aſiam incoluut:triūphauit:ſerius eo triumphandi cauſa fuit ne Quinto Te
rētio Culleone prætore cauſam lege petilia diceret:& īcendio alieni iudicii:quo.L.Scipio damnatus erat
conflagraret eo infenſioribus:in ſe q̄ in illū iudicibus quo diſciplinā militarem ſeuere ab eo conſeruatam
ſucceſſor ipſe oī genere licētiæ corruperat:neq; ea ſola infamiæ erāt:quæ in prouincia procul ab oculis facta
narrabantur:ſed ēt magis:ea q̄ in militibus eius conſpiciebant́.Luxuriæ enim peregrinæ origo ab exercitu
aſiatico inuectā in urbē eſt:inde primū lectos æratos ueſtem ſtragulam præcioſam:plagulas:& alia textilia
& quæ tum magnifice ſupellectilis habebantur:monopodia &abacos Romam adduxerunt:tunc pſaltriæ
ſambuciſtriæq; & cōuiualia ludionum oblectamēta addita epulis:epulæ quoq; ipſe & cura & ſumptu ma
iore appari cœptæ.Tum coquus uiliſſimū antiquis mancipium & æſtimatione & uſu in precio eſſet:&
quod miuiſterium fuerit ars:haberi cœpta:uix tamen illa:quæ tū cōſpiciebantur:ſemina erāt futuræ luxu
riæ.In triumpho tulit.Gn.Manlius coronas aureas.cc.decē:pondo duas argēti pōdo.ccxx.millia centū
tria.tetracinū atticum.cyii.millia uiginti ciſtophori.ccl.Philippeoꝝ aureoꝝ nūmorū ſedecim millia.ccc

Aſiaticæ illecebræ q̄ndo primū ro.inuectæ

xx.& arma ſpoliaq; multa gallica carpentis tranſuecta:duces hoſtium duo & quinq̄ginta ducti ante cur
rū.Militibus quadragenos binos denarios diuiſit:duplex centurioni & ſtipēdium duplex in pedites dedit
triplex in equites:multi oīum ordinū donati militaribus donis currum ſecuti ſunt: carminaq; a militibus
ea in impatorem dicta:ut facile appareret.in ducem indulgentē ambitioſumq; ea dici triumphū eē milita
ri magis fauore q̄ populari celebrē.Sed a populi quoq; graciā conciliādam amici Manlii ualuerunt:qbus
annitētibus ſenatuſconſultū factū eſt:ut ex pecunia:q̄ in triumpho trāſlata eēt:ſtipēdium collatum a popu
lo in publicum:qđ eius ſolutū antea nō eſſet:ſolueretur:uicenos quinos & ſemiſſes in millia æris q̄ſtores
urbani cū fide & cura ſoluerūt.Per idē tp̄s tribuni militum duo & ex duabus Hiſpaniis cū litteris.C.Atti
nii &.C.Manlii:q eas ꝓuincias obtinebāt:uenerūt:ex iis litteris cognitū eſt celtiberos luſitanoſq; in armis
eſſe & ſocioꝝ agros populari:de ea re conſultationē integrā ſenatus ad nouos mḡratus reiecit.Ludis roma
nis eo anno:quos.P.Cornelius Cethegus.A.Poſthumius Albinus faciebāt:malus in circo inſtabilis inſi
gnū pollētiæ ꝓcidit:atq; id deiecit.ea religiōe moti pr̄es & diē unum adiiciēdū ludoꝝ celebritati cēſuerūt:
& ſigna duo ꝓ uno reponēda:& nouū auratū faciēdum: & plebei ludi ab ædilibus.C.Sēpronio Blæſo:
&.M.Furio Luſco diem unum inſtaurati ſunt:Inſeq̄ns ānus.Sp.Poſthumiū Albinū:&.Qu.Martium
Philippum cōſules ab exercitu bellorūq; & ꝓuinciaꝝ cura ad inteſtinæ cōiuratiōis uindictā auertit: ꝑto

Bacchanalia unde ro.allata.

res prouincias ſortiti ſunt.T.Menius urbanā:Marcus Licinius Lucullus īter ciues & pegrinos.C.Aureli
us Scaurus Sardiniā.P.Cornelius Sulla Siciliā:Hiſpaniā certiorē.C.Calphurnius Piſo.Hiſpaniā ulterio
rē.Qu.Criſpinus Cōſulibus ambobus q̄ſtio de clādeſtinis cōiurationibus decreta ē Græcus ignobilis in
Ethruriā primū uenit:nulla cū arte eaꝝ:q̄s multas ad aīoꝝ corporumq; cultū nobis eruditiſſima omnium
gens inuexit:ſacrificulus & uates nec in iis:q apta legione ꝓpalā & q̄ſtū & diſciplinā profitēdos aīos erro
re imbueret:ſed occultoꝝ antiſtes ſacroꝝ:initia erāt:q̄ primo paucis tradita ſunt:dein uulgari cœpta ꝑ ui
ros mulieresq;:additæ uoluptates religioni uini & epulaꝝ:quo pluriū aīi illicerent́:cum uinū aīos & nox
& mixti fœminis mares ætatis teneræ maiorib⁹ diſcrimē oē pudoris extīxiſſent:corruptelæ primum oīs
generis fieri cœptæ:quod ad id quiſq;:quo natura pronioris libidinis eſſet paratam uoluptatem haberet:
nec unum genus noxæ ſtupra promiſcua ingenuorum fœminarumq; erant: ſed falſi teſtes falſa ſigna
teſtimoniaq; & indicia ex eadem officina exibant: uenena identidem inteſtinæq; cædes: ita: ut ne cor
pora quidem interdum ad ſepulturam extarent:multa dolo plæraq; per uim audebant.Huius mali ta
bes ex Ethruria Romam uelut contagione morbi penetrauit:Primo urbis magnitudo capacior patiētior
q; talium malorum celauit:tandem indicium hoc maxime modo ad Poſthumium conſulem peruenit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

P. Ebutius: cuius pater publico equo ſtipēdia fecerat: pupillus relictus: mortuis deinde tutoribus ſub P. Ebuti⁹
tutela Duroniæ matris & uitrici. T. Sēpronii Rutilii educatus fuerat: mater dedita uiro erat: & uitricus:
qa tutelā ita geſſerat: ut rationē reddere nō poſſet: aut tolli pupillū: aut obnoxū ſibi uiculo aliquo fieri cu
piebat: uia una corruptelæ bacchannalia erant: mater adoleſcētem apppellat ſe ꝓ egro eo uouiſſe: ubi pri-
mū cōualuiſſet bacchis eū ſe initiaturā: dānatā uoti deum benignitate exoluere id uelle. x. pieꝝ caſtimonia
opus eē: decimo die cœnatū: deīde pure lautum in ſacrariū deductură. Scortum nobile libertina: Hiſpala:
Fecenia noīe digna q̄ſtu: cui ancillula aſſueuerat: libera huic uni adoleſcēti aīum applicuit: adeo non dāno
ſa famæ reiq;: ut maligne ꝑbentibus ſuis ipſa eum magna ex parte opibus ſuis ſuſtentaret: iāq; eo ꝓceſ-
ſerat cōſuetudine capta: ut poſt patroni mortē: qa in nullius manu erat: tutore a tribunis & ꝓtore petito:
cum teſtamētum faceret: unum Ebutiū īſtrueret hæredē. Hæc amoris pignora cū eēnt: nequicq̄ ſecretū al-
ter ab altero haberēt: ꝑ iocū adoleſcēs uetat eā mirari. ſi ꝑ aliquot noctes ſecubuiſſet: religiōis ſe cā ut uoto
ꝓ ualitudīe ſua facto liberet̄: bacchis initiari uelle. Id ubi mulier audiuit: ꝑturbata dii meliora: inquit: mo
ri & ſibi & illi ſatius eē: q̄ id faceret: & in caput eoꝝ deteſtari minas piculaq;: q id ſuaſiſſet. Admiratus tū
uerba: tū ꝑturbationē tantā adoleſcēs parcere execreationibus iubet: matrē id ſibi aſſetiente uitrico īperaſſe.
Vitricus ergo: inqt: tuus (matrē. n. īſimulare forſitan fas nō ſit) pudicitiā famā ſpē uitāq; tuā ꝑditū ire hoc
facto ꝑperat. Eo magis mirabūdo q̄rentiq; qd rei eēt: pacē ueniāq; ꝓcata deoꝝ dearūq;: ſi coacta caritate
eius ſilenda nūciaſſet: ancillā ſe ait dominæ comitē id ſacrariū intraſſe liberā nūq̄ eo acceſſiſſe: ſcire corrupte Att. Sacri
larū oīs generis re officinā eē: & iā biēnio cōſultare neminē initiaꝝ ibi maiorē ānis. xx. ut qs introduct⁹ flagitia
ſit uelut uictimā tradi ſacerdotibus: eos īducere ī locū: q circūſonet ululatibus cātuq; ſymphoniæ & ciba-
loꝝ & tympanoꝝ pulſu: ne uox q̄ritātis cū ꝑ ui ſtuprū īferret̄: exaudiri poſſet. Orare deīde atq; obſecrare:
ut eā rē quocūq; diſcuteret mō: nec ſe eo ꝓcipitaret: ubi oīa infanda patiēda primū: deīde faciēda eēnt: neq;
ante dimiſit eū: quā fidē dedit adoleſcēs ab his ſacris ſe tēperaturum. Poſteaq̄ domū uenit: & mater mētio
nē ītulit: qd eo die: qd deīceps cæteris: q̄ ad ſacra ꝑtinerent: faciēdū eē: negat eoꝝ ſe qcq̄ facturꝝ: nec initiari
ſe ī aīo eē. Aderat ſermoni Vitricus: cōfeſtim mulier exclamat Hiſpalæ cōcubitu carere eū decē noctes non
poſſe: illius exteræ dilinimētis & uenenis imbutū nec parētis: nec uitrici: nec deoꝝ uerecūdiā habere & iur
gātes hinc mater: hinc Vitricus cū quattuor eū ſeruis domo exegerunt. Adoleſcēs inde ad Ebutiā ſe amitā
cōtulit: cauſamq;: cur eiectus eēt: narrauit: deīde ex auctoritate eius poſtero die ad cōſulē Poſthumiū arbi-
tris remotis rē detulit. Cōſul poſt diē tertiū ad ſe iuſſum redire dimiſit: ipſe Sulpiciā grauē fœminā ſocrum
ſuā ꝑcunctatus ē ecq̄ anū Ebutiā ex auētino noſſet: cū ea noſſe ꝓbam & antiq moris fœminā reſpōdiſſet:
opus eſſe ſibi ea conuēta dixit: mitteret nūcium ad eā: ut ueniret. Ebutia accita ad Sulpiciam uenit: & cōſul
paulo poſt uelut forte īteruenīſſet: ſermonē de Ebutio fratris eius filio īfert. Lachrymæ mulieri oborte &
miſerari cauſam adoleſcentis: cœpit: q ſpoliatis fortunis: a qbus numine oporteret: apud ſe tūc eſſet: eiect⁹
a matre quod ꝓbus adoleſcēs (dii porpitii eſſent) ob ſcœnis: ut fama eſſet: ſacris initiari nollet. Satis de ebu
tio exploratum ratus conſul nō uanum auctorē eſſe: dimiſſa Ebutia ſocrū rogat: ut Hiſpalam identidem
ex auentino libertinam non ignotam uiciniæ accerſeret ad ſeſe eā quoq; eē ꝑcunctari uellet. Ad cuius nun
cium perturbata Hiſpala: quod ad tā nobilē: & grauē fœminā ignata cauſæ accerſeretur: poſteaq̄ lictores ī
ueſtibulo turbāq; cōſulēq; ipſum cōſpexit: ꝓpe exaīata eſt. In īteriorē partē ædiū adductam ſocru adhibi
ta conſul. ſi uera dicere inducere ī aīum poſſet negat ꝑturbari debere: fidē uel ab Sulpicia tali fæmina uel
ab ſe acciperet: expromeret ſibi: q̄ in ludo ſimili bacchanalibus ī ſacro nocturno ſolerēt fieri. Hæc ubi audi
uit: tātus pauor tremorq; omnium mēbroꝝ mulierē: cœpit: ut diu hiſcere nō poſſet: tādē confimata puel
lā modū ſe ancillā initiatā cum domina ait: aliquod annis: ex quo manumiſſa ſit: nihil: qd ibi fiat: ſcire. Iā
id ip̄m cōſul laudare cum initiatā ſe nō inficiaretur: ſed & cætera eadē fide expromeret: uagāti ultra qcq̄ ſci
re nō eadem dicere: ſi coarguat̄ ab alio ac fatēti uentam aut gratiā fore: cū tibi oīa expoſuit: nā q ab illa au-
diſſet alia. Mulier haud dubie id: quod erat. Ebutiū indicē arcani rata eē: ad pedes Sulpiciæ ꝓcidit: & eam
primo orare cœpit: ne mulieris libertinæ cū amatore ſermonē ī rē nō ſeriā mō: ſed capitalē etiā uerti uellet:
ſe terrendi eius cauſa nō qd ſciret qcq̄ locutā eē. Hic Poſthumius accēſus ira tum quoq; ait eā cū Eburio ſe
amatore cauillari credere: nō in domo grauiſſime fœminæ & cū conſule loq: & ſulpicia attollere pauētem:
ſimul illā adhortari: ſimul iram generi lenire. Tādē cōfirmata multū incuſata ꝑfidiā Ebutii: q optiæ in eo
ip̄o meritæ talē gratiā rettuliſſet: magnum ſibi metū deoꝝ quoꝝ occulta initia nūciaret: maiorē multo di
xit hoīum eē: q ſe īdicē manibus ſuis diſcerpturi eēnt: itaq;: hoc ſe Sulpiciā hoc cōſulē orare ut ſe extra itali
am aliquo albegarēt: ubi degere reliquū uitæ tuto poſſet: Bono aīo eſſe iubere eā cōſul: & ſibi curæ fore di
cere ut Romæ tuto habitaret. Tū Hiſpalia originē ſacroꝝ expromit: primo ſacrariū id fœmiarum fuiſſet:
nec quēq̄ uirū eo admitti ſolitū: tres ī āno dies ſtatutos habuiſſe: qbus īterdiu bacchis initiaretur: ſacerdo-
tes inuicem matronas creati ſolitas. Pacullam. Miniā. Eſoponiā ſacerdotem oīa tanq̄ deum monitu īmu
taſſe: nam & uiros eā primā ſuos filios initiaſſe Minium & herenniū Cerinios: & nocturnū ſacrū ex diur
no: & pro tribus ī anno diebus quos ſingulis mēſibus dies initioꝝ feciſſe: Ex quo inde ꝓmiſcua ſacra ſint: Baccha-
& ꝓmixti uiri fœminis: & noctis licētia acceſſerit: nihil ibi facinoris: nihil ibi flagitii ꝓtermiſſum: plura ui naliū ini-
roꝝ inter ſe: q̄ fœminaꝝ eē ſtupra: ſi q minus patiētes dedecoris ſint: & pigriores ad facinus pro uictimis tia & ſce-
immolari: nihil nefas ducere. Hāc ſummam īter eos religionē eē: uiros uelut mēte capta cū iactatione fana lera ſacris
tica corporis uaticinari: matronas bacchaꝝ habitu crinibus paſſis cū ardētibus facibus decurrere an tyberī admiſſa
demiſſaſq; ī aquā faces: qa uiuū ſulphur cū calce inſit: integra flama efferre. Raptos a diis hoīes dici: quos

machinæ illegatos ex cõſpectu in abditos ſpecus abripiãt: eos eſſe: q̃ aut cõiurare: aut ſociari facinoribus
aut ſtuprum pati noluerint. Multitudinem ingentem alterum iam ꝓpe populum eſſe: in his nobiles quoſ-
dam uiros fœminaſq;: biennio ꝓximo ĩſtitutũ eſſe ne quis maior. xx. annis initiaret᷑: captare ætates & erro
ris & ſtupri patientes. Peracto indicio aduoluta rurſus genibus p̄ces eaſdẽ ut ſe ablegaret: repetiuit. Con-
ſul rogat ſocrum: ut aliquam partem ædium uacuam faceret: quo Hiſpala ĩmigraret: cœnaculũ ſup ædes
datum eſt ſcalis ferentibus in publicũ obſeratis aditu in ædes uerſo: res oẽs Feceniæ extemplo tranſlatæ &
familiæ accerſita & Ebutius migrare ad conſulis clientẽ iuſſus. Itaq; cũ indices ambo in poteſtete eſſent: rem
ad ſenatum Poſthumius defert: omnibus ordine expoſitis. quæ delata primo: quæ deinde a ſe inueſtigata
forent: patres pauor ingens cepit: cum publico nomine: quid eæ couiurationes cœtuſq; nocturni fraudis
occultæ aut periculi importarent: tum priuata quiſq; ſuorum uice ne quis affinis noxiæ eſſet. Cenſuit au-

Publicũ decretum ad bacchanalia tollẽda.

tem ſenatas gratias conſuli agendas: quod eam rem & cum ſingulari cura & ſine tumultu inueſtigaſſet: q̃
ſtionem deinde de bacchanalibus ſacriſq; nocturnis extra ordinem mandauit: indicibus Ebucio ac Fece-
niæ: ne fraudi ea res ſit: curare: & alios illicere: ac p̄miis inuitari iubent: ſacerdotes eorum ſacrorum ſeu ui-
ri: ſeu fœminæ eſſent: non Romæ modo: ſed p oĩa fora & conciliabula conquiri: ut in cõſulum poteſtate
eſſent. Edici præterea & in urbe Romana: & per totam Italiam emitti: nequis: q bacchis initiatus eſſet: coiſ
ſe aut conueniſſe cã ſacrorum uelit: neu qd talis rei diuinæ feciſſe: ante oĩa dum q̃ſtio de his haberetur: qui
coiſſent: coniuraſſentq;: quo ſtuprum flagitiumue inferretur. Hæc ſenatus decreuit. Conſules ædilibus cu-
rulibus imperarunt: ut ſacerdotes eius ſacri omnes conquirerent: compræhenſoſq; libero conclaui ad quæ
ſtionem conſeruarent: ædiles plebis uidere: ne qua ſacra in operto fierent: triumuiris capitalibus mandatũ
eſt: ut uigilias diſponerent per urbẽ: ſeruarentq;: nequi nocturni cœtus fierent: utiq; ab incendiis caueretur
adiutores triũuiris qnq; uirituti cis tyberim ſuæ q̃ſq; regiõis ædificiis p̄eſſent. Ad hæc officia dimiſſis ma
giſtratibus cõſules ĩ roſtra aſcenddrunt: & concione aduocata cum ſolemne carmen p̄cationis: quod fari
priuſquam populũ alloquant᷑: magiſtratns ſolẽt: pegiſſet conſul: ita cœpit. Nulli unq̃ concioni quidem tã
non ſolũ apta: ſed ẽt neceſſaria hæc ſolẽnis deoꝝ cõpræcatio fuit: q̃ uos admoneret: hos eſſe deos: quos cole
re: uenerari: p̄catiq; maiores noſtri inſtituiſſent: nõ illos: q prauis & externis religionibus captas mentes ue

Conſulis oratio in fœdũ ſacrorum ritum

lut furialibus ſtimulis ad oẽ ſcelus: & ad oẽm libidinem agerẽt. Eqdem nec qd taceã: nec quatenus prolo-
quar: ĩuenio: ſi aliqd ignorabitis: ne locũ negligẽtiæ dem: ſi oĩa nudauero: ne nimiũ terroris effundã uobis
uereor: qcqd dixero: minus quã pro atrocitate: & magnitudine rei dictũ ſcitote eſſe: ut ad cauendum ſatis
ſit: dabitur opera a nobis. Bacchanalia tota iam pridem Italia & nunc per urbem ẽt multis locis eẽ nõ fa-
ma modo accepiſſe uos: ſed crepitibus ẽt ululatibuſq; nocturnis: q perſonant tota urbe: certũ habeo. Cæte-
rũ: q̃ hæc res ſit: ignorare: alios deorum aliquẽ cultũ: alios cõceſſum ludũ & laſciuiã credere eſſe: & qualecũ
q; ſit: ad paucos ꝑtinere: quod multitudinẽ eoꝝ: ſi dixero multa milia hoĩum eẽ: neceſſe ẽ exterreri aĩos: ni
ſi adiũxero q & quales ſint primũ igit᷑ mulierũ magna pars ẽ: & is fons mali huiuſce fuit: deĩde ſimillimi
fœminis mares ſtuprati: & cõſtupratores: fanatici uigiles uino ſtrepitibuſq; nocturnis attoniti. Nullas ad
huc uires coniuratio cæterum ĩcremẽtum ĩgens uiriũ habet: quod ĩ dies plures fiũt. Maiores noſtri ne nos
quidem niſi cum aut uexillo in arce poſito comitioꝝ cauſa exercitns edictus eſſe: aut plebei cõcilium tribu
ni edixiſſent: aut aliq ex magiſtratibus ad concionem uocaſſent: forte temere coire noluerunt: & ubicunq;
multitudo eſſet: & ibi legittimum rectorem multitudinis cenſebãt debere eẽ. Quales primum nocturnos
cœtus: deinde promiſcuos mulierum ac uirorum eſſe creditis? ſi qbus ætatibus initiẽtur mares: ſciatis: non
miſereat uos eoꝝ ſolum: ſed etiam pudeat. Hoc ſacramẽto initiatos iuuenes milites: faciendos cenſetis qui
rites? his ex obſcœno ſacrario eductis arma committenda? hi cooperti ſtupris ſuis alieniſq; pro pudicitia
coniugum ac liberorum ueſtrorum ferro decernerẽ? Minus tamẽ eſſet: ſi flagitiis tãtum effœminati forẽt:
ipſorum id magna ex parte dedecus erat: a facinoribus manus mentem a fraudibus abſtinuiſſent nunquã
tantum malum ĩ rep. fuit: nec ad plures nec ad plura pertinens: quicquid ſcelere peccatum eſt ex illo uno ſa
crario ſcitote ortum eſſe: nec oĩa ĩ quæ coniurauerũt: edita facinora habent: adhuc priuatis noxiis quia nõ
dum ad rempublicam opprimendam ſatis uirium eſt: coniuratio ſeſe impia tenet: creſcit: & ſerpit quotti-
tidie malum: iam maius eſt: q̃ capere id priuata fortuna poſſit: ad ſummam reip. ſpectat: niſi præcaueritis
quirites: iam huic diurnæ legittimæ ab conſule uocatæ par nocturna cõcio eſſe poterit: nũc illi uos ſinguli
uniuerſos cõcionãtes timẽt: iam ubi uos dilapſi domos & ĩ rura ueſtra eritis: illico coierint: conſultabunt
de ſua ſalute ſimul ad ueſtra perniciem: tum ſingulis uobis uniuerſi timendi erunt. Optare igitur unuſquiſq;
ueſtrum debet: ut bona mens ſuis oĩbus fuerit: ſi quem libido: ſi furor in illum gurgitem abripuit: illo-
rum eum: cum quibus in omne flagitium & facinus coniurauit: non ſuum iudicet eſſe. Nequis etiam
errore labatur ueſtrum quidem nõ ſum ſecurus: nihil enim in ſpeciem fallacius ẽ: quam praua religio ubi
deorum numen prætenditur: celerius ſubit animum timor: ne fraudibus humanis uindicandis diuini

Etacinos libros uidenum ethnicos ſit legendum

iuris aliquid mixtum uiolemus: hac uos religione innumerabilia decreta pontificum: ſenatuſcõſulta: aruſ
picum deniq; reſponſa liberant: quotiens hoc patrũ auorũq; ætate negocium eſt magiſtratibus datum ut
ſacra externa fieri uetarent? ſacrificulos uateſq; foro circo urbe prohiberent? etacinios libros conquirerẽt:
comburerentq;? omnem diſciplinam ſacrificandi præterquam more romano abolerent? iudicabant enĩ
prudentiſſimi uiri omnis diuini humaniq; iuris nihil æque diſſoluendæ religionis eſſe: q̃ ubi non patrio
ſed externo ritu ſacrificaretur? Hæc uobis prædicenda ratus ſum: nequa ſupſticio agitaret animos ueſtros
cum demolientes nos bacchanalia diſcutienteſque nefatios cœtus cernetis: omnia diis propitiis uolenti

buſq; ea facıemus:q quia ſuum numen ſceleribus libidinibuſq; contaminari indigne ferebant: ex occultis ea tenebris in lucem extraxerunt:nec patefieri ut ĩpunita eſſent:ſed ut uindicarent:& opprimerent: uoluerunt. Senatus quæſtionẽ extra ordinẽ de ea re mihi collegæq; meo mãdauit:nos quæ ipſi nobis agẽda ſũt impigre exequemur:uigiliaꝝ nocturnaꝝ curã per urbẽ minoribus magiſtratibus mandauimus uos quoq; æquum eſt:quæ ueſtra munia ſunt:quo quis loco poſitus erit:quod imperabit:impigre pſtare:& dare operam:nequid fraude noxioꝝ periculi aut tumultus oriat:Recitari deinde ſenatuſconſulta iuſſerunt: indiciq; pmiũ propoſuerunt:ſi quis quẽ ad ſe deduxiſſet:nomenq; de abſentibus detuliſſet:qui noïatus pfugiſſet.diem certã finituros:ad quã niſi citatus reſpondiſſet:abſens damnaretur:ſi qs coꝝ:qui tũ extra terrã Italiã eſſet:noïaret:ei ſe laxiorẽ ſe diẽ daturos:ſi uenire ad cãm dicendã uellet:edixerunt deinde nequis qd fugæ cã uẽdidiſſ.:neue emiſſe uellet:ne qs reciperet:celaret ope ulla iuuaret fugientes. Concione dimiſſa terror magnus urbe tota fuit:nec mœnibus ſe tñ urbis aut finibus Romanis continuit:ſed paſſim p totã Italiam litteris hoſpitum de ſenatuſconſulto:& concione & edicto conſulum acceptis:trepidari cœptum ẽ multi ea nocte:q diem inſecuta eſt:quo in concione res palam facta eſt:cuſtodiis circa portas poſitis fugientes a triũuiris compræhenſi & reducti ſunt:multoꝝ delata quidẽ noïa:ex iis uiri fœminæq; mortẽ ſibi conſciuerunt. Cõſpiraſſe ſupra ſeptẽmillia uiroꝝ ac mulieꝝ dicebantur:capita aũt coniurationis cõſtabat eſſe. M. Cataniũ de plebe romana. A. Faliſcũ. L. Opiterniũ:& Minium Cerriniũ campanũ ab his oïa facinora & flagitia orta:eos maximos ſacerdotes conditoreſq; eius ſacri eſſe:datam operã eſſe: ut primo quoq; tpe comprehenderent:adducti ad ad conſulem:faſſiq; de ſe nullam morã iudicio fecerũt:cæteꝝ tanta fuga ex urbe facta erat:ut quia multæ ſationes & res peribant:cogerentur prætores. T. Menius:&. M. Licinius p ſenatũ rẽ in diem triceſimũ differre:donec quæſtiones a conſulibus pficerentur. Eadẽ ſolitudo:quia Romæ nõ poſſidebant:nec inueniebantur:quoꝝ noïa delata erant:coegit conſules circa fora pficiſci:ibi q̃rere:& iudicia exercere:q tñ initiati erant:& ex carmine ſacro pcationes fecerant:in quibus nefanda coniuratio in oẽ facinus ac libidinem cõtinebat:nec eaꝝ rerum ullam rem:in quas iureiurando obligati erãt:in ſe aut alios admiſerant:eos in uinculis relinquebant:qui ſturpis aut cædibus uiolati erant: qui falſis teſtimoniis ſignis adulterinis ſubiectione teſtamentoꝝ fraudibus aliis contaminati:eos capitali pœna afficiebant:plures necati:quam in uincula coniecti ſunt magna uis in utraq; cauſa uirorum mulierumq; fuit.

Atẽ. numerũ cõſpiratoꝝ & ſupplicium

Mulieres damnatas cognatis:aut in quorum manu eſſent:tradebant:ut ipſi in priuato aïaduerterent ĩ eas: ſi nemo erat idoneus ſupplicii exactor:in publico aïaduertebatur. Datum deinde conſulibus negotium ẽ: ut oïa bacchanalia Romæ primum:deinde per totã Italiam diruerent:extra quam:ſiqua ubi uetuſta ara aut ſignũ cõſecratum eſſet:in reliquum deinde ſenatuſconſulto cautum eſt:ue qua bacchanalia Romæ:neu in Italia eſſent:ſiquis tale ſacrum ſolemne & neceſſariũ duceret:& nec ſine religione & piaculo ſe dimittere poſſet:apud ptorẽ ut profiteretur:prætor ſenatum cõſuleret:ſi ei pmiſſum eſſet.cũ in ſenatu cẽtum non minus eſſent:ita id ſacrũ faceret:dum ne pluſq̃ q ſacrificio eſſent:neu quæ pecunia cõis:neu quis magiſter ſacroꝝ:aut ſacerdos eſſet:aliud deinde huic coniunctum referente. Qu. Martio conſule ſenatus conſultum factum eſt:ut de iis:quos pro indicibus conſules habuiſſent:integra res ad ſenatum referret. Cum. Sp. Poſthumius qõnibus perfectis Romã rediſſet. Minium Cerrinium campanum Ardeam in uincula mittẽdũ cenſuerunt:magiſtratibuſq; ardeatiũ prædicendum:ut intentiore cum cuſtodia aſſeruarent:non ſolum ne effugeret:ſed ne mortis conſciſcendæ locum haberet. Sp. Poſthumius aliquanto poſt Romã uenit eo referente de. P. Ebutii:& Hiſpalæ Feceniæ præmio qđ eoꝝ opera indicata bacchanalia eſſent:ſenatuſconſultũ factum eſt: ut in ſingulis centenamillia æris q̃ſtores urbani ex ærario darent:utiq; conſules cum tribunis placeret uti ad plebem primo quoq; tempore ferrent:ut. P. Ebutio emerita ſtipendia eſſent:ne inuitus militaret:neue cenſores equum publicũ aſſignarent:utiq; Feceniæ Hiſpalæ datio diminutio gentis:enuptio tutoris:optio ita eſſet:quaſi ei uir teſtamento dediſſet:utiq; ei ingenuo nubere liceret:ne quid ei:qui eã dixiſſet:ob id fraudi ignominiæue eſſet:utiq; conſules ptoreſq;:q nunc eẽt:quiue poſtea futuri eſſent: curarent neq; ei mulieri iniuriæ fieret:utiq; tuto eſſet:id ſenatum uelle & æquũ cenſere ut ea fierent:oïa lata ad plebem factaq; ſunt ex ſenatuſconſulto:& de cæteroꝝ indicum impunitate præmiiſq; permiſſum eſt conſuli.

Recens ſenatuſconſultũ de hac chanaliũ abolitione pmia indicibus decreta

Etiam. Qu. Martius quæſtionibus ſuæ regionis perfectis in ligures prouinciã proficiſci parabat:tribuſ millibus peditum Romanorum. cl. eqtibus in ſupplementum acceptis:eadem prouincia idem numerus peditum eqtumq; & collegæ decretus erat:exercitus acceperunt:quos priore anno. C. Flaminius:&. M. Aemylius conſules habuerunt:duas præterea legiones nouas ex ſenatuſconſulto ſcribere iuſſi ſunt:& uiginti millia peditum ſociis & nomini latino imperarunt:& equites octingentos:& triamillia peditum romanorum. cc. equites:totum hunc exercitum præter legiones in ſupplementum hiſpanienſis exercitus duci placebat:itaq; conſules:dum ipſi quæſtionibus impediebantur. T. Menium delectui habẽdo præfecerũt. Perfectis quæſtionibus. Qu. Martius in ligures apuanos eſt profectus:dum penitus in abditos ſaltus: q̃ latebræ receptaculaq; illis ſemp fuerant:perſequitur:in præoccupatis anguſtiis loco iniquo eſt circũuentus:quattuor millia militum amiſit:& legionis ſecundæ ſigna tria:uudecim uexilla ſocium ac latini nominis in poteſtatem hoſtium uenerunt:& arma multa quæ qa impedimẽto fugientibus per ſilueſtres ſemitas erant:paſſim iactabantur:prius ſequendi ligures finem:quam fugæ romani fecerunt. Cõſul ubi Primum ex hoſtium agro euaſit:ne quantũ diminutæ copiæ forent:appareret:in locis pacatis exercitũ dimiſit:non tamẽ oblitterare famã rei male geſtæ potuit:nam ſaltus:unde eum ligures fugauerant: martius eſt appellatus. Sub hunc nuncium ex liguſtinis uulgatũ:litteræ ex Hiſpania mixtã gaudio triſticiam afferen

Saltus martius

tes recitatæ ſunt. C. Catinius: q biēnio ante prætori eā ꝓuinciā profectus erat: cū luſitanis in agro haſtenſi ſignis collatis pugnauit: ad ſexmillia hoſtiū ſunt cæſa: cæteri fuſi & fugati caſtriſqꝫ exuti ad oppidū deinde Haſtā oppugnandū legiones ducit: id quoqꝫ haud multo maiore certamine cepit: quā caſtra: ſed dum incautius ſubit muros: ictus ex uulnere poſt dies paucos moritur. Litteris de morte propꝛtoris recitatis: ſenatus cenſuit mittendū: qui ad Lunæ portū. C. Calphurniū ꝓtorem cōſequeretur: nunciaretqꝫ ſenatum cēſere æquum ne ſine iperio ꝓuincia eſſet: maturate eum proficiſci: quarto die q miſſus erat. Lunā uenit: paucis ante diebus Calphurnius ꝓfectus erat. Et in citeriore Hiſpania. Lu. M. Acidinus qui eodē tpe quo. C. Acinius in ꝓuincia erat: cum celtiberis acie conflixit: incerta uictoria diſceſſum ē: niſi quod celtiberi caſtra ibi nocte ꝓxima mouerunt: romanis & ſuos ſepeliendi: & ſpolia legendi ex hoſtibus poteſtas facta ē. paucos poſt dies maiore coacto exercitu celtiberi ad Calagurram oppidū ultro laceſſiuerunt ꝑlio romanos: nihil traditur: quæ cā numero aucto infirmiores eos fecerit: ſuperati prælio ſunt ad. xii. millia hoīum cæſa: plus duo capta: & caſtris romanus potitus: & niſi ſucceſſor aduentu ſuo inhibuiſſet impetum uictoris: ſubacti celtiberi forent: noui prætores ambito exercitus in hyberna deduxerunt.

Luſitanorū cædes.

Per eos dies: qb⁹ hæc in Hiſpania nūciata ſunt: ludi tauri per biduū facti religionis cā: decē apparatos deinde ludos. M. Fuluius: quos uouerat ætolico bello fecit: multi artifices ex Græcia uenerant honoris eius cā: athletarum quoqꝫ certamē tū primo romanis ſpectaculo fuit: & uenatio data leonum & pantherarꝫ: & ꝓpe huius ſæculi copia ac uarietate ludicrū celebratum ē: nouēdiale deinde ſacrū tenuit: qđ in Piceno per triduū lapidibus pluerat: igneſqꝫ cæleſtes multifariā orti aduſſiſſe cōplurimū leui afflatu ueſtimenta maxīe dicebant: addita & unū diem ſupplicatio ē ex decreto pontificū: qđ ædes Opis in capitolio de cælo tacta erat: hoſtiis maiorib⁹ cōſules ꝓcurarūt: urbemqꝫ luſtrauerūt. Sub idē tps & ex Vmbria nunciatū eſt ſemimarē. xx. ferme annos natū inuentū: id ꝓdigiū abominantes arceri romano agro: necariqꝫ q̄primū iuſſerunt. Eodē quoqꝫ anno galli trāſalpini trāſgreſſi in Venetiā ſine populatiōe aut bello: aut ꝓcul inde: ubi nūc ē Aqleia: locū oppido cōdendo ceperūt: legatis romanis de ea re trans alpes miſſis reſpōſum ē neqꝫ ꝓfectos ex auctoritate gentis eos nec qđ in Italia facerent: ſe ſcire. L. Scipio eo tpe ludos: quos bello antiochi uouiſſe ſeſe dicebat: ex collata ad id pecunia ab regibus ciuitatibuſqꝫ per dies decē fecit. Legatū eum poſt dānationē & bona uēdita miſſum in Aſiā ad dirimenda inter Antiochū & Eumenē reges certamina Valerius Antias eſt auctor: tū collatas ei pecunias cōgregatoſqꝫ ꝑ Aſiā artifices: & quorꝫ ludorꝫ poſt bellum: in quo uotos dicerent: mentionē non feciſſet: de iis poſt legationē demū in ſenatu actum. Cum iā in excitu annus eēt: Qu. Martius abſens magiſtratu abiturus erat. Sp. Poſthumius q̄ſtionibus cum ſūma fide curaqꝫ ꝑfectis comitia habuit. Creati ſunt cōſules. Ap. Clau. Pulcher. M. Sēpronius Tuditanus: poſtero die ꝓtores facti. P. Cornelius. A. Poſthumius Albinus. C. Aranius Stello. C. Acilius Serranus. L. Poſthumius Tempſanus. M. Claudius Marcellinus: Extremo anno qa. Sp. Poſthumius cōſul renūciauerat peragrantē ſe ꝑꝑ q̄ſtiones utrūqꝫ littus Italiæ: deſertas colonias Sipontum ſupero Buxētū infero mari inueniſſe: triūuiri ad colonias eo ſcribēdas ex ſenatuſcōſulto ab. L. Menio ꝓtore urbano creati ſunt. L. Scribonius Libo. M. Tutius. Gn. Bebius Tāphilus.

Celtiberorū cædes.

Prodigia

Ap. Claudius pulcher. M. Sempro. Tuditanus conſ.

Cū Perſeo rege & macedonibus bellū qđ iminebat: nō unde plæriqꝫ opinant: nec ab ipſo Perſeo cās cepit: inchoata initia a Philippo ſunt: & ipſe ſi diutius uixiſſet: id bellū geſſiſſet: una eū res cum uicto leges iponerent: maxime angebat: qđ q macedonū ab ſe defecerant in bello: in eos ius ſæuiendi adēptum ei ab ſenatu erat: tamē qa rem integram. Quintius in cōditionibus pacis diſtulerat: nō deſperaſſet impetrari poſſe. Antiocho deinde bello ſuperato ad Thermopylas: regi diuiſis partibus cum ꝑ eoſdē dies conſul Attilius Heracleā: Philippus Lamiam oppugnaſſet: capta Heraclea: quia iuſſus abſcedere a mœnibus Lamiæ erat romaniſqꝫ oppidum deditū ē: ægre eā rē tulerat: ꝑmulſit irā eius cōſul: qđ ad Naupactū ipſe feſtinēs: quo ſe ex fuga ætoli cōtulerant. Philippo: ꝑmiſit: ut Athamaniæ & Amynandro bellū inferret: urbes: q̄s theſſalis ætoli ademerāt: regno adiiceret: haud magno certamine & Aminandrū Athamania expulerat: & urbes recepat aliquot. Demetriadē quoqꝫ urbē ualidā & ad omnia opportunā: & magnetum gentes ſuæ diciōis fecit: inde & in Thraria quaſdā urbes nouæ atqꝫ inſuetæ atqꝫ inſuetæ libertatis uitio ſeditiōibus principū turbatas: partibus quæ domeſtico certamine uincerent: adiungendo ſe cepit. His ſedata in præſentia regis ira in romanos eſt: nunq̄ tamen remiſit aīum a colligendis in pace uiribus: qbus quādo data fortuna eēt ad bellū uteretur: uectigalia regni nō fructibus tantū agrorꝫ portoriiſqꝫ maritimis auxit: ſed metalla ēt & uetera intermiſſa recoluit: & noua multis locis īſtituit. Vt uero antiq̄ multitudinē hoīum: quæ belli cladibus amiſſa erat: reſtitueret: nō ſobolē tm̄ ſtirpis parabat cogēdis oīb⁹ ꝓcreare atqꝫ educare liberos: ſed thracum ēt magnam multitudinem in Macedoniā traduxerat: qetuſqꝫ aliq̄diu a bellis omni cura in augēdas regni opes intentus fuerat. Rediere deinde cauſæ: quæ deintegro iram mouerent in romanos: theſſalorum & perrhebiorꝫ q̄relæ urbibus ſuis ab eo poſſeſſis: & legatorꝫ regis Eumenis de thraciis oppidis per uim occupatis traductaqꝫ in Macedoniā multitudine: ita auditæ erant: ut eas non negligi ſatis appareret: maxime mouerat ſenatum: quod iam Henū & maroneam affectari poſſeſſionē audierant: minus theſſalos curabant. Athamanes quoqꝫ uenerunt legati nō partis amiſſæ nō finium iacturam querentes: ſed totam Athamaniā ſub ius iudiciūqꝫ regis ueniſſe: & maronitarꝫ exules erant: pulſi: qa libertatis cām defendiſſent ab regio ꝑſidio: ii nō Maroneā modo: ſed ēt Henum in poteſtate nunciabant Philippi eſſe. Venerāt & a Philippo legati ad purganda ea: q nihil niſi permiſſu romanorꝫ imperatorꝫ factū affirmabāt: ciuitates theſſalorū: & perrhebiorꝫ: & magnetum: & cum Amynandro athamanū gētem ī eadem cauſa: qua ætolos fuiſſe. Antiocho rege pulſo occupatum oppugnādis ætolicis urbibus cōſulē ad recipiēdas eas ciuitates Philip

Quo philippus eēt in ro. aīo.

Populorꝫ q̄rele ad. uerſ⁹ Philippum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pum miſiſſe:armis ſubactos parere. Senatus neqd abſente rege ſtatueret:legatos ad eas controuerſias diſce/
ſceptandas miſit. Qu. Cecilium Metellum. M. Bebium Tamphilũ. T. Sempronium:quorꝫ ſub aduentu
ad theſſalica Tempe oĩbus iis ciuitatibus:qbus cum rege diſceptatio erat:conciliũ indictum eſt. Ibi cũ Ro
mani legati diſceptatorꝫ loco:theſſali:pṙhebiiq;:& athamanes haud dubii accuſatores. Philippus ad audi
enda crimina tanq̃ reus conſediſſent:pro ingenio qſq; eorꝫ:qui principes legationũ erant & gratia cũ Phi/
lippo aut odio:acerbius leniuſue egerunt. In cõtrouerſiam aũt ueniebãt Philippo Polyſtricta:Phaloria:&
Euronomen:& cætera circa ea oppida utrꝫ theſſalorꝫ iuris:cum ui ademptæ poſſeſſæq; ab ætolis forent:
nam Philiqpũ ademiſſe eas conſtabat:an ætolica antiquitus ea oppida fuiſſent:ita.n. Attilium regi conceſ/
ſiſſe:ſi ætolorꝫ fuiſſent:ſi uoluntate nõ ſi ui atq; armis coacti cũ ætolis eſſent. Eiuſdem formulæ diſceptatio
de perrhebiorꝫ magnetumq; oppidis fuit:omnium.n.iura olim poſſidendo ꝑ occaſiones ætoli miſcuerãt.
Ad hæc q̃ diſceptationis erant:querelæ theſſalorꝫ adiectæ:quod ea oppida:ſi iã redderẽt ſibi:ſpoliata ac de/
ſerta redditurus eẽt:nam ꝑter belli caſibus amiſſos:qngen os principes iuuentutis in Macedoniam addu/
xiſſe:& opera eorꝫ iu ſeruilibus abuti miniſteriis:& quæ reddiderit:coactus theſſalis inutilia: ut redderet:
curaſſe:Thebas Phythias unũ maritimum emporiũ fuiſſe quondã theſſalis frugiferum & q̃ſtuoſum: ibi
nauibus onerariis cõparatis regẽ:quæq; præter Thebas Demetriadẽ curſum dirigerent: negotiatiouẽ ma
ritimã oẽm eo auertiſſe:iã ne a legatis qdẽ qui iure gentiũ ſancti ſunt:uiolandis abſtinere: inſidias poſitas
euntibus ad. T. Quintium. Itaq; ergo in tm̃ metum oẽs theſſalos cõiectos ut non in ciuitatibus ſuis nõ in
cõibus gentium conciliis quiſquã hiſcere audeat procul.n.abeſſe libertatis auctores romanos:lateri adhæ/ *Theſſalorũ & Philippi adhortatio*
rere graue dominum ꝓhibentem uti beneficiis Po. Ro. quid aũt ſi uox libera non ſit:liberum eſſe?nunc ſe
fiducia & pſidio legatorꝫ ingemiſcere magis quã loq niſi prouideant aliqd romani:quo & græcis Mace/
doniã accolentibus metus & audacia Philippi minuat:neqquã & illũ uictũ & ſe liberatos eſſe. Hæc acer
be poſtremo:cũ priores leniter permulſiſſent irã eius petentes:ut ignoſceret pro libertate loquentibus:& ut
depoſita domini acerbitate aſſueſceret ſocium atq; amicũ ſeſe pſtare:& imitaret Po. Ro. q caritate quã me/
tu adiungere ſibi ſocios mallet. Theſſalis auditis perrhebii Cõnocondylum:qd Philippus Olympiadem
appellauera:Perrhebiæ fuiſſe:& ut ſibi reſtitueret agebant:& de Malea:& Hercynio eadẽ poſtulatio erat.
Athemanes libertatem repetebant & caſtella Atheneum:& Paneneũ. Philippus ut accuſatoris potiuſq̃ rei
ſpẽm haberet:& ipſe a querelis orſus Menelaidem ĩ Dolopia:quæ regni ſui fuiſſet:theſſalos ui atq; armis
expugnaſſe queſtus eſt:item Petram Imperiam ab iiſdem theſſalis perrhebiiſq; captam. Xinias quidẽ ha/
ud dubie ætolicũ oppidum ſibi cõtribuiſſe eos:& Paracheloida:quæ ſub Athamania eẽt:nullo iure theſſa
lorꝫ formulæ factã. Nam quæ ſibi crimina obiiciant de inſidiis legatorꝫ & maritimis portubus frequen/
tatis aut deſertis:alterꝫ ridiculũ eſſe reddere.rationem quos portus mercatores aut nautici petant:alterꝫ mo
leſtum prauos mores ſe tot annos eſſe ꝑ quos nunquam ceſſauerint legati nunc ad imperatores romanos
nunc Romam ad ſenatum crimina de ſe deferre:quem unq̃ uerbo uiolatum eſſe?ſemel euntibus ad Quin
tium inſidias dici factas:ſed quid iis acciderit non adiici:quærentium qd falſo obiiciat:cũ ueri nihil habe
ant ea crimina eſſe inſolenter & ĩmodice abuti theſſalos indulgentia Popu. Ro. uelut ex diutina ſiti nimis
auide merã haurientes libertatẽ:itaq; ſeruorꝫ mõ ꝑter ſpem repente manu miſſorꝫ licentiam uocis & lin/
guæ expiri ſeſe inſectatione conuiciis dominorꝫ:elatus deinde ira adiecit nondũ oĩum dierꝫ ſolẽ occidiſſe
id minaciter dictum non theſſali modo in ſeſe:ſed ẽt romani acceperunt:& cum fremitus poſt eam uocem
ortus:& tandem ſedatus eſſet:perrhebiorꝫ inde athamanũq; legatis reſpondit eandem:de qbus illi agant:
ciuitatum eãm eſſe conſulẽ Attilium & romanos ſibi dediſſe eas:cũ hoſtium eẽnt:ſi ſuum munus:q dediſ
ſent:adimere uelint:ſcire cedẽdum eſſe:ſed meliori & fideliori amico in gratiam leuium & mutabilium ſo
ciorum iniuriam eos eſſe facturos:nec.n.ullius rei minus diuturnã eẽ gratiã:quã libertatis:pſertim apud
eos:qui male utendo eam corrupturi ſint. Cauſa cognita ꝓnunciauerũt legati placere deduci pſidia mace/
donum ex iis urbibus:& antiqs Macedoniæ terminis regnũ finiri:de iniuriis quas ultro citroq; illatas q̃
rebantur:quo modo inter eas gentes & macedonas diſceptetur:formulam iuris exequendi conſtituendam
eſſe. Inde grauiter offenſo rege Theſſalonicem ad cognoſcendum de Thraciæ urbibus proficiſcuntur:ibi le *Legatorꝫ decretum*
ti Eumenis:ſi liberas eſſe Henum & Maroneam uelint romani nihil ſui pudoris eſſe ultra dicere:quam ut
admoneant regem:ut non uerbo eos liberos relinquat:nec ſuum munus intercipi ab alio patiantur:ſin au/
tem minor cura ſit ciuitatũ in Thracia poſitarum:multo uerius eſſe quæ ſub Antiocho fuerint pmia belli
Eumenem:quam Philippũ habere:uel pro patris Attali meritis bello qd aduerſus Philippũ ipſum geſſe/
rit uel ſuis quo Antiochi bello terra mariq; laboribus piculiſq; oĩbus ĩterfuerit. Habere cũ pterea decem le/
gatorum in eam rem ꝓiudicium:q cum Cherſonneſum:Lyſimachiamq; dederint. Marõeam quoq; atq;
Henum profecto dediſſe:quæ ipſa ꝓpinquitate regionis uelut appendices maioris muneris eẽnt: nã Phi/
lippum quidẽ quo merito in Po. Ro. aut iure ĩperii cum tam procul ab finibus Macedoniæ abſint : ciui/
tatibus his præſidia ĩpoſuiſſe?uocari maronitas iuberent:ab iis certiora oĩa de ſtatu ciuitatum earum ſcitu
ros. Legati maronitarum uocati non uno tantũ loco præſidium eſſe regium ſicut ĩ aliis ciuitatibus dixe/
runt:ſed pluribus ſimul & plenã macedonũ Maroneã eſſe:itaq; dominari aſſentatores regios:his ſolis lo/
qui & in ſenatu & concionibus licere:eos omnes honores & capere ipſos & dare aliis:optimũ quẽq; qui/
bus libertatis:quibus legũ cura ſit:aut exulare pulſos patria:aut ĩ honoratos & deterioribus noxios ſilere
De iure ẽt finiũ pauca adiecerũt Quintũ Fabium labeonem cũ in regione ea fuiſſet: direxiſſe finẽ Philip/
po ueterem regiãq; Thraciæ Paroreiam:ſub ea nuſq̃ ad mare ferẽtẽ deflexiſſe uiã: q̃ maronitanorũ urbes

agroſqꝫ amplectatur. Ad ea Philippus longe aliã quam aduerſus theſſalos pꝛhebioſqꝫ nuper ingreſſus diſ
ſerendi uiã: nõ cũ maronitanis mihi aut cũ Eumene diſceptatio ẽ: ſed iã uobiſcũ romani: a qbus nihil æq
me impetrare iamdiu aĩaduerto: ciuitates macedonũ: q̃ a me inter ĩducias defecerãt: reddi mihi æquũ cenſe
bã: nõ qa magna acceſſio ea regni futura eẽt: ſunt. n. & parua oppida: & in finibus extremis poſita: ſed qa
multũ ad reliquos macedonas cõtinẽdos exẽplum ꝑtinebat: negatũ ẽ mihi: bello ætolico Lamiã oppugna
re iuſſus a cõſule. M. Attilio cũ diu fatigatus ibi ꝓliis opibuſqꝫ eẽm: trãſcendentẽ me iã muros a capta ꝓ
pe urbe reuocabit cõſul: & abducere copias inde coegit: ad huius ſolatiũ iniuriæ ꝑmiſſum ẽ: ut Theſſaliæ
Perrhebiæqꝫ & athamanum reciperẽ q̃dã caſtella magis quã urbes: ea quoqꝫ ipſa uos mihi. Qu. Cecili pau
cos ante dies ademiſtis. Pro nõ dubio paulo ante: ſi diis placeat: legati Eumenis ſumebant: quæ Antiochi
fuerunt. Eumenẽ æqus eſſe: quã me habere: id ego aliter lõge iudico eẽ. Eumenes. n. nõ niſi uiciſſent roma
ni: ſed niſi bellũ geſſiſſent: manere in regno ſuo nõ potuit: itaqꝫ ille ueſtrum meritum habet nõ uos illius:

Philippi ſtudiũ erga Ro. aduerſus antiochũ

mei aũt regni tm̃ aberat: ut ulla pars in diſcrimine fuerit: ut triamillia talentũ: & qnquaginta tectas naues
& oẽs Græcie ciuitates: quas ante tenuiſſem: pollicentẽ ultro Antiochũ in mercedẽ ſocietatis ſim aſpernat⁹:
hoſtẽqꝫ ei me eſſe prius ẽt: quã. M. Attilius exercitum in Græciã traiiceret: præ me tuli: & cum eo conſule
belli partẽ: quacunqꝫ mihi delegauit: geſſi: & inſequẽti cõſuli. L. Scipioni cũ terra ſtatuiſſet ducere exerci
tũ: ad Helleſpontũ nõ iter tm̃ ꝑ regnũ noſtrum dedi: ſed uias ẽt muniui: põtes feci: cõmeatus ꝓbui: nec per
Macedoniam tm̃: ſed ꝑ Thraciã: ubi ẽt inter cætera pax quoqꝫ p̃ſtãda a barbaris erat. Pro hoc ſtudio meo
erga uos ne dicã merito: utrũ adiicere uos romani aliqd & amplificare & augere regnũ meum munificẽtia
ueſtra opportebat? an quæ haberẽ aut meo iure: aut beneficio ueſtro eripe? id qđ nunc facitis: macedonum
ciuitates: quas regni mei fuiſſe fatemini: non reſtituuntur. Eumenes tanq̃ ad Antiochũ ſpoliandum me ue
nit: & ſi diis placet: decẽ legatoꝝ decretum ſpecimen calumniæ ĩpudentiſſimæ p̃tẽdit: quo maxime repelli
& coargui põt: diſertiſſime. n. planiſſimeqꝫ in eo ſcriptum ẽ Cherſonneſum & Lyſimachiã Eumeni dari:
ubi tandẽ Henus: & Maronea: & Thraciæ ciuitates aſcriptæ ſunt? qđ ab illis ne poſtulare qdẽ eſt auſus: id
apud uos tanq̃ ab illis impetrauerit: obtinebit? Quo in numero me eſſe apud uos uelitis: referte: ſi tanq̃ ini
micũ & hoſtẽ inſectari ꝓpoſitum eſt: ꝑgite ut cœpiſtis: facere: ſin aliqs reſpectus eſt mei ut ſocii atqꝫ amici
regis: dep̃cor ne me tanta iniuria dignũ iudicetis. Mouit aliq̃tũ oratio regis legatos: itaqꝫ medio reſponſo
rem ſuſpenderũt: ſi decẽ legatoꝝ decreto Eumeni datæ ciuitates eæ eẽnt: nihil ſe mutare: ſirũ Philippus bel
lo cepiſſet: eas p̃miũ uictoriæ iure belli habituꝝ: ſi neutrum eorum foret: placere cognitionem ſenatui reſer
uari: & ut oĩa in integrũ manerent: p̄ſidia q̃ in his urbibus ſint: deduci. Hæ cãæ maxĩe aĩum Philippi alie
nauerunt ab romanis: ut non a Perſeo filio eius nouis cauſis motũ: ſed ob has a patre bellum relictum fi

Quæ fuerint cãæ ꝑfici belli

lio uideri poſſit. Romæ ulla ſuſpicio belli macedonici erat. L. Manlius ꝓconſul ex Hiſpania redierat: cui
poſtulanti ab ſenatu in æde Bellonæ triumphũ: reꝝ geſtaꝝ magnitudo impetrabilẽ faciebat: exẽplũ obſta
bat: qđ ita cõparatum more maioꝝ erat: ne qs qui exercitũ non deportaſſet: triũpharet niſi perdomitã pa
catamqꝫ ꝓuinciã tradidiſſet ſucceſſori: medius tamen honos Manlio habitus: ut ouãs urbẽ inire: tulit co
ronas aureas qnquagintaduas: auri p̄tereas põdo. cxxxii. argenti. xvi. millia. ccc. & ꝓnũciauit ĩ ſenatu qn
quemillia põdo argenti: &. lxxx: auri. Qu. Fabiũ q̃ſtorẽ aduehere: id quoqꝫ ſe in ærarium delaturũ. Ma
gnus motus ſeruilis, eo anno ĩ Appulia fuit. Tarentũ ꝓuinciã. L. Poſthumius p̄tor hẽbat: is de paſtoꝝ cõ
iuratiõe: q uias latrociniis paſcuaqꝫ publica ĩfeſta habuerãt: q̃ſtionẽ ſeuere exercuit: ad ſeptẽ millia hoĩum
cõdẽnauit: multi inde fugerũt de multis ſumptũ ẽ ſumplicium. Cõſules diu retenti ad urbẽ delectib⁹ tãdẽ ĩ
ꝓuincias ꝓfecti ſunt. Eodẽ anno in Hiſpania p̄tores. C. Calphurnius: &. L. Quintius cũ primo uere ex hy
bernis copias eductas in Beturia iunxiſſent: in carpẽtania: ubi hoſtiũ caſtra erant: ꝓgreſſi cõi aĩo conſilioqꝫ
rẽ geſſerunt: haud ꝓcul Dippone & Tolleto urbibus ĩter pabulatores pugna orta ẽ: qbus dũ utrinqꝫ ſub

Duo ro. exercit⁹ ĩ hiſpania fuſi

uenit a caſtris paulatim oẽs copiæ in acie eductæ ſunt. In eo tumultuario certamine & loca ſua & gen⁹ pu
gnæ ꝓ hoſte fuere: duo exercitus romani fuſi: atqꝫ in caſtra cõpulſi ſunt: nõ inſtitere ꝑculſis hoſtes Præto
res romani: ne poſtero die caſtra oppugnarent: ſilentio ꝓximæ noctis tacito ſigno exercitum abduxerũt:
luce prima hiſpani acie inſtructa ad uallum acceſſerũt: uacua p̄ter ſpem caſtra ingreſſi: quæ relicta inter no
cturnã trepidationẽ erant: diripuerunt: regreſſiqꝫ in ſua caſtra paucos dies qetis ſtatiuis mãſerũt. Romano
rũ ſociorũqꝫ in ꝓlio fugaqꝫ ad qnquemillia occiſa: quoꝝ ſe ſpoliis hoſtes armarunt: inde ad tagũ flumẽ ꝓ
fecti ſunt. Prætores interim romãi oẽ id tp̃s cõtrahendis ex ciuitatibus ſociis hiſpanoꝝ auxiliis: reficiẽdiſ
qꝫ ab terrore aduerſæ pugnæ militũ aĩs cõſumpſerũt: ubi ſatis placuere uires: & iã miles quoqꝫ ad delendã
priorẽ ignominiã hoſtẽ poſcebat: ꝓfecti duodecimillia ab tago flumine poſuerũt caſtra: ĩde tertia uigilia
ſublatis ſignis quadrato agmine p̄cipio lucis ad tagi ripã ꝑuenerũt: trans fluuiũ ĩ colle hoſtiũ caſtra erãt:
extẽplo quẽ duobus locis uada nudabat amnis: dextera parte Calphurnius: leua Quintius exercitũ tradu
xerunt. Quieto hoſte dum mirat ſubitũ aduẽtũ: cõſultatqꝫ: q tumultũ iniicere trepidãtibus in ipſo trãſitu
potuiſſet: interim romani ĩpedimẽtis quoqꝫ oĩbus traductis cõtractiſqꝫ in unũ locũ qa iã moueri uidebãt
hoſtẽ: nec ſpatiũ erat caſtra cõmuniendi aciẽ inſtruxerũt: ĩ medio locata qnta Calphurnii legio: & octaua
Quintii: id robur toto exercitu erat: cãpũ aptũ uſqꝫ ad hoſtiũ caſtra habebãt liberũ a metu inſidiaꝝ. Hiſpa
ni poſteaq̃ ĩ citeriore ripa duo romanoꝝ agmina cõſpexerũt: ut priuſq̃ ſe iũgere atqꝫ ĩſtruere poſſent: occu
parẽt eos: caſtris repẽte effuſi curſu ad pugnã tẽderũt: atrox ĩ p̄cipio pugna fuit: & hiſpãis recẽti uictoria
ferocibus: & inſueta ignominia milite romão accẽſo: accerime media acies duæ fortiſſimæ legiones dimi
cabant: quas cũ aliter moueri loco nõ poſſe hoſtis cerneret: cuneo iſtitit pugnar: ſed plures cõfertioreſqꝫ me

dios urgebāt. Ibi poſteaq̃ laborare aciē Calphur. p̄tor uidit. T. Quītiliū Varum: &. L. Iuuētiū Caluā lega
tos ad ſingulas legiones adhortandas propere mittit: docere & monere iubet in illis ſpem oēm uincendi &
retinendæ Hiſpaniæ eē: ſi illi loco cedant: neminem huius exercitus nō modo Italiam: ſed ne tagi quidem
ulteriorem ripam uſq̃ uiſurum ipſe cum equitibus duaꝝ legionū paululum circūuectus in cuneum hoſti
um: qui mediā urgebat aciem: ab latere incurrit Quintius cum ſuis equitibus alteꝝ hoſtium latus inuadit
ſed longe acrius calphurniani equites pugnabant: & prætor ipſe ante alios: nam & primus hoſtē percuſſit
& ita ſe īmiſcuit mediis: ut uix utrius partis eēt: noſci poſſet: & equites p̄toris eximia uirtute: & equitū pe
dites accenſi ſunt: pudor mouit primos centuriones qui inter tæla p̄torem conſpexere: itaqꝫ urgere ſignife
ros pro ſe quiſqꝫ iubere inferre ſigna: & confeſtim militē ſequi: renouatur ab oībus clamor: impetus fit ue
re alii ſuper alios inferentes ſeſe poſſunt: fugientes in caſtra equites perſecuti ſunt. & permixti turbæ hoſtiū
intra uallum penetrauerunt: ubi a relictis in p̄ſidio caſtroꝝ p̄lium inſtauratum coacti ſunt romani equi
tes deſcendere ex equis: dimicantibus iis legio quinta ſupuenit: deinde: ut quæqꝫ potuerant: copiæ afflue
bant. Cæduntur paſſim hiſpani per tota caſtra: nec pluſquā quattuormillia effugerunt: inde triamillia fere
q arma retinuerant: montem propinquum ceperūt mille ſemiermes per agros palati ſunt: ſupra. xxxv. mil
lia hoſtium fuerant: ex quibus tam exigua pars pugnæ ſuperfuit: ſigna capta. cxxxiii. romani ſociiqꝫ pau Inſignis
lo plus ſexcenti & prouincialium auxilioꝝ. d. ferme ceciderunt: tribuni militum quinqꝫ amiſſi: & pauci hiſpano
equites romani cruentæ maxime uictoriæ ſpeciem fecerunt. In caſtris hoſtium: quia ipſis ſpatium ſua cō rū cædē
muniendi non fuerat: manſerunt: pro cōcione poſtero die laudatis donatiſqꝫ a. C. Calphurnio equites pha
leris: pronūciauitqꝫ eoꝝ opera hoſtes fuſos: caſtra capta & expugnata eſſe. Quintius alter p̄tor ſuos eqtes
caſtellis ac fibulis donauit: donati & centuriones ex utriuſqꝫ exercitu permulti: maxime qui mediā aciem
tenuerunt. Cōſules delectibus aliis: quæ Romæ agenda erant: pactis rebus in ligures prouinciam exercitū
duxerunt. Sempronius a Piſis profectus in apuanos ligures: uaſtandoqꝫ agros: ac urendo uicos & caſtel
la eorum: aperuit ſaltū uſqꝫ ad macras fluuiū: & Lunæ portū: hoſtes montē antiquā ſedem maioꝝ ſuorum
ceperunt: & inde ſuperata locoꝝ iniquitate: p̄lio deiecti ſunt. Et. A. Claudius felicitatem uirtutemqꝫ colle
gæ in liguribus ingaunis æquauit ſecūdis aliquot præliis: ſex p̄terea oppida eoꝝ expugnauit: multa mil
lia hominū in iis cepit: belli auctores. iii. &. xl. ſecuri percuſſit. Iā comitioꝝ appetebat t̄p̄s: prior tū Claudi
us: quā Sēpronius: cui ſors cōtigerat: comitia habendi Romā uenit: quia. P. Claudius frater eius conſula
tū petebat: cōpetitores habebat patricios. L. Aemiliū. Qu. Fabiū Serannū: Sulpicium Galbā ueteres cādida
tos & ab repulſis eo magis debitū: quia primo negatus erat: honorē repetens: ēt quod plus quā unū ex pa
triciis creari non licebat: artior petitio quattuor petentibus erat: plebeii quoqꝫ gratioſi homines petebant.
L. Portius. Qu. Terentius Culleo. Gn. Bebius Tamphilus: & ii repulſi in ſpem impetrandi tādem aliqñ
honoris dilati. Claudius unus ex oībus nobilis candidatus erat. Opinione hominū haud dubie deſtinabā
tur: Qu. Fabius Labeo: &. L. Portius Licinius: ſed Claudius conſul ſine lictoribus cū fratre toto foro uoli
tando: clamantibus aduerſariis & maiore parte ſenatus: meminiſſe eū debere prius ſe conſulē Po. Roma.
quam fratrem. P. Claudii eſſe: quin ille ſedens pro tribunali aut arbitrū: aut comitioꝝ tacitum ſpectatorē
ſe præberet: coerceri tamen ab effuſo ſtudio nequit: magnis contentionibus tribunoꝝ quoqꝫ plebis q aut
contra conſulem: aut pro ſtudio eius pugnabant: comitia aliquotiens turbata: donec peruicit Appius: ut
deiecto Fabio fratrem traheret: creatus. P. Claudius Pulcher: præter ſpem ſuā & cæterorum locum ſuum te
nuit. L. Portius Licinius: qa moderatis ſtudiis non ut claudianis inter plebeios certaꝫ eſt: prætorum inde
comitia ſunt habita. C. Decimus Flaccus. P. Sempronius longus. P. Cornelius Cethegus. Qu. Neuius P. Clau
Matho. C. Sempronius Varro prætores facti: hæc eo anno quæ. Ap. Claudius. M. Sempronius conſu dius pul
les fuerunt domi militiæqꝫ geſta. Principio anni. P. Claudius. L. Portius conſules erant. Quintus Cecili cher. L.
us. M. Bebius. T. Sempronius qui ad diſceptandū inter Philippū & Eumenem reges theſſalorumqꝫ ciui Portius
tates miſſi erant: legationem renunciarunt: regum quoqꝫ eorum ciuitatumqꝫ legatos in ſenatum introdu Licinius
xerunt. eadem utrinqꝫ iterata: quæ dicta apud legatos in Græcia erant. Aliam deinde legationē nouam pa conſ.
tres cuius princeps. Ap. Claudius fuit: in Macedoniā & Græciā decreuerunt: ad uiſendū redditæ ne ciuita
tes rhodiis & theſſalis & perhebeiis eſſent: iiſdē mandatū: ut ab Heno & Maronea præſidia deducerentur:
maritimaqꝫ omnis Thraciæ ora a Philippo & macedonibus liberaretur. Peloponneſum quoqꝫ adire iuſ
ſi: unde prior legatio diſceſſerat incertiore ſtatu rerum quam ſi nō ueniſſent: nam ſuper cætera etiam ſine re
ſponſo dimiſſi: nec datum petētibus erat achæoꝝ conciliū de qua re querente grauiter. Qu. Cecilio ſimul
lacedæmoniis deplorātibus mœnia diruta: abductam plebem in Achaiam & uenundatam: ademptas q
bus ad eam diem ciuitas ſtetiſſet. Lycurgi leges: achæi maxime concilii negati crimen excuſabant recitādo
legem: q̃ niſi belli paciſue cauſa & cū legati ab ſenatu cū litteris aut ſcriptis mandatiſue uenirent: uetaret in
dici concilium. Ea ne poſtea eſſet excuſatio: oſtendit ſenatus curæ iis eſſe debere: ut romanis legatis ſemper
adeundi concilium gentis poteſtas fieret: quemadmodum & illis quotiens uellent ſenatus daretur.

Dimiſſis iis legationibus: Philippus a ſuis certior factus cedendum ciuitatibus: deducendaqꝫ p̄ſidia eē:
infenſus omnibus in maronitanos irā effudit. Onomaſto qui p̄erat: maritimæ oræ: mandat: ut partis ad
uerſæ principes īterficeret: ille per Caſandrum quendā unum ex regiis iam diu habitantem Maroneæ no
cte tracibus intromiſſis uelut in bello capta urbe cædem fecit. Id apud romanos legatos querentes tā cru
deliter aduerſus innoxios maronitanos tam ſuperbe aduerſus populum romanum factum: ut quibus li
bertatem reſtituendam ſenatus cenſuiſſet: ii pro hoſtibus trucidarent: abnuerat quicquam eorum ad ſe: aut

Philippi ſcelus in Maronitanos

quēquam ſuoꝝ pertinere: ſeditione inter ipſos dimicatum: cum alii ad ſe: alii ad Eumenem ciuitatem tra-
herent: id facile ſcitu eſſe percunctarentur ipſos maronitanos: haud dubius ꝑculſis oībus terrore tam recē-
tis cædis neminē hiſcere aduerſus ſe auſuꝝ. Negare appius rē eminentem ꝓ dubia q̄rendam: ſi ab ſe culpā
remouere uellet: Onomaſtum & Caſandrū: ꝑ quos acta res diceret: mitteret Romā: ut eos ſenatus percun-
ctari poſſet. Primo adeo ꝑturbauit ea uox regē: ut nō color: nō uultus ei conſtaret: deinde collecto tandem
aīo Caſandrū: q Maroneæ fuiſſe: ſi utiq; uellet: ſe miſſuꝝ dixit: ad Onomaſtū qdē qd ea pertinerent: q non
modo Maroneæ ſed ne ī regni quidē ꝓpinqua fuiſſet: & parcebat magis Onomaſto honoratio ii amico:
& eundē iudicē haud paulo plus timebat: quia & ipſe ſermonē cum ipſo cōtulerat: & multoꝝ talium mi-
niſtrū & conſciū habebat: Caſander quoq; miſſis: qui ꝑ Epirū ad mare ꝓſequerent eū: nequā indiciū ema-
neret: ueneno credit ſublatus: & legati a Philippi colloqo ita digreſſi ſunt: ut præ ſe ferrēt nihil eoꝝ ſibi pla
cere. Et Philippus qdē minime quin rebellandū eēt dubius: q qa īmaturæ ad id uires erant ad morā. inter-
ponendā Demetriū minorē filiū mittere Romā: ſimul ad depurgāda crimina: ſimul ad dep̄candam iram
ſenatus ſtatuit: ſatis credens ipſum ēt iuuenē: qđ Romæ obſes ſpēm regiæ indolis dediſſet aliquid momen
ti factuꝝ: interim ꝑ ſpēm auxilii byzantiis ferendi: retro ad terrorē regulis thracum iniiciendū ꝓfectus: ꝑ-
culſis iis ꝓlio & Amadoco duce capto in Macedoniā rediit: miſſis ad accolas hiſtri fluminis barbaros ut ī
Italiam irrumperēt ſollicitandos. Et in Peloponeſo aduentus romanoꝝ legatoꝝ: q ex Macedonia ī Acha-
iam ire iuſſi erant: expectabatur: aduerſus quos ut ꝑparata cōſilia haberet. Lycortas ꝑtor conciliū in dixit:
ibi de lacedæmoniis actum ex hoſtibus eos accuſatores factos: & periculū eſſe: ne uicti magis timendi fo-
rent: quā bellantes fuiſſent: qppe in bello ſociis romāis achæos uſos: nunc eoſdē romanos æquiores lace-
dæmoniis: quā achæis eſſe: ubi Areus ēt & Alcibiades ambo exules ſuo beneficio reſtituti legationem ro-
manoꝝ aduerſus gentem achæorum ita de ipſis meritā ſuſcepiſſent: adeoq; inf ſta oratione uſi eſſent: ut pa
tria pulſi nō reſtituti in eā uiderent: clamor undiq; ortus referret noīatim de iis: & cū oīa ira nō conſilio ge
rerent capitis dānati ſunt. Paucos poſt dies Romani legati uenerūt: his Clitoræ in Arcadia datū eſt conci li
um: priuſq̄ agerent qcq̄: terror a chæis iniectus erat & cogitatio: quod nunq̄ ex æquo diſceptatio futura eēt:
ſed qđ Areum & Alcibiadē capitis ab ſe in concilio ꝓxime damnatos cū legatis ſe acturos uidebāt: nec hi-
ſcere quiſquā audebat. Appius ea: q̄ apud ſenatū queſti erāt lacedæmonii: diſplicere ſenatui oſtendit: cædē
primū ad cōflictum factam eoꝝ: q a Philipœmene ad cām dicendā euocati ueniſſent: deinde cū in homies
ita ſæuitum eēt: ne in ulla parte crudelitas eoꝝ ceſſaret: muros dirutos urbis nobiliſſimæ eſſe: leges uetuſti-
Licōtæ ꝓtoris oro mas abrogatas: inductamq; ꝑ gentes Lycurgi diſciplinā ſublatē. Hæc cū Appius dixiſſet: Lycortas & qa ꝓ
tor: & qa Philipœmenis auctoris oīum q̄ Lacedæmone acta fuerant: factionis erat: ita reſpōdit. Difficili-
or nobis Appi claudi uos oratio ē: quā Romæ nuper apud ſenatū fuit: tunc. n. Lacedæmoniis accuſantib⁹
reſpondendū erat: nūc a uobis ipſis accuſati ſumus: apud quos cā dicenda eſt: quā iniquitatē conditionis
ſubimus: qđ ab illa ſpe decidimus iudiciis aīo te audituꝝ eſſe: poſita contentiōe qua paulo ante egiſti: ego
certe cū ea: quæ & hic antea apud Quintum Ceciliū: & poſtea Romæ queſti ſunt lacedæmonii: a te paulo
ante relata ſint: nō tibi: ſed illis me apud te reſpondere credebam. Cædem obiicitis eoꝝ: qui a Philopœme-
ne prætore euocati ad cām dicendā interfecti ſunt: hoc ego crimen non modo non a uobis romani: ſed ne
apud uos quidem nobis obiiciendū fuiſſe arbitror: qd ita: qa a ueſtro fœdere erat: ut maritimis urbib⁹ ab-
ſtinerent lacedæmonii: quo tpe armis captis urbes a qbus abſtinere iuſſi erāt: nocturno impetu occupaue-
runt. Si. T. Quintius: ſi exercitus romanus: ſicut antea in Peloponneſo fuiſſet: eo nimirum capti & oppreſ
ſi confugiſſent: cum uos procul eſſetis: quo alio niſi ad nos ſocios ueſtros: quos antea Giphio opem feren-
tes: quos lacedæmonem uobiſcum ſimili de cā oppugnātis uiderant: confugerēt: Pro uobis igitur iuſtum
piumq; bellū ſuſcepimus: quod cum alii laudent: reꝑhendere ne lacedæmonii quidem poſſint: dii quoq;
ipſi cōprobauerint: qui nobis uictoriam dederunt. Quonā igit modo ea q̄ belli iure acta ſunt: ī diſcepta-
tionē ueniunt: quoꝝ tamē maxima pars nihil ꝑtinet ad nos: noſtrū ē: qđ euocauimus eos ad cām dicēdā:
qui ad arma multitudinē exciuerāt: q expugnauerāt maritima oppida: q diripuerāt: q cædē principum fe
cerant. Quod uero illi uenietes in caſtra īterfecti ſunt: ueſtrū eſt Areu & Alcibiade: q nūc nos: ſi diis placet:
accuſatis: nō noſtrum: exules lacedæmonioꝝ quo ī numero ii quoq; duo fuerūt: & tunc nobiſcū erant: &
quod domicilium ſibi delegerāt maritima oppida ſe petituros credentes: in eos: quoꝝ opa patria extorres
ne in tuto qdē exilio poſſe cōſeneſcer ſe īdignabant: īpetū fecerunt. Lacedæmonii igit lacedæmonios: non
Achæi interfecerūt: nec iure an īniuria cæſi ſint: argumētari refert. At. n. illa ura certe ſunt achæi: quod leges
diſciplināq; uetuſtiſſimā Lycurgi ſuſtuliſtis: qđ muros diruiſtis: q̄ utraq; ab iiſdē obiici: q poſſunt: cum
muri lacedæmoniis non a Lycurgo: ſed paucos ante annos ad diſſoluendam Lycurgi diſciplinam extructi
ſint: tyrāni. n. nuper eos arcē & munimentū ſibi non ciuitati parauerunt: & ſi exiſtat hodie ab īferis Lycur
gus: gaudeat ruinis eoꝝ. & nunc ſe patriā & Spartam antiquā agnoſcere dicat: nō Philopœmenē expecta-
re nec achæos: ſed uos ipſi lacedæmonii ueſtris manibus ea moliri & diruere oīa ueſtigia tyrannidis debui
ſtis: ueſtræ enim ille deformes notæ ſeruitutis erant: & cum ſine muris per octingentos prope annos libe-
ri aliquando etiam princepes Græciæ fuiſſetis: muris uelut compedibus circundatis uincti per cētū annos
Quādiu ſine muris lacedæmō fuiſſet ſeruiſtis. Quod ad leges ademptas attinet: nego antiquas lacedæmoniis leges achæos ademiſſe: quas non
habebant: ſed noſtras leges dediſſe: nec male conſuluiſſe ciuitati cū concilii noſtri eam fecerimus: & nobis
miſcuerimus: ut corpus unum & cōciliū totius Peloponeſi eēt: tunc opinor: ſi aliis ipſi legibus uiuerem⁹
alias iſtis iniunxiſſemus: q̄ri ſe iniquo iure eē & uidicari poſſent. Scio ego. Ap. Claudii hāc orōnē: q̄ ſum-

adhuc uſus:neq; apud ſocios neq; liberæ gentis ẽẽ:ſed uere ſeruoꝝ diſceptantiũ apud dominos: nã ſi non
uox illa uana ꝓconii fuit:qua l beros eſſe oĩum prios achæos iuſſiſtis:ſi fœdus ratũ ẽ:ſi ſocietas & amici-
tia obſeruaẽ ex æquo:cur ego:q̃d Capua capta feceritis romani nõ q̃ro:uos rõnẽ repoſcitis:quid achæi la
cedæmoniis bello uictis fecerimus?interfecti aliq̃ ſunt finge a nobis:q̃d uos ſenatores cãpanos ſecuri non
ꝑcuſſiſtis?muros diruimus:uos nõ muros tñ:ſed urbẽ & agros ademiſtis:ſpecie iniq̃s æquum ẽ fœdus
apud achæos ꝑcaria libertas:apud romanos ẽt ĩperiũ eſt. Sẽtio Appi:& ſi nõ oporꝫ:nõ ĩdignor: ſed oro
uos:quantũ libet:intereſt inter romanos & Achæos:modone in æquo hoſtes ueſtri noſtriq; apud uos ſint
ac nos ſocii:imo ne meliore iure ſint:nã ut in æquo eſſent:nos fecimus:cũ leges iis noſtras dedimus: cũ ut
achæi concilii eſſent:effecimus:paꝝ ẽ uictis:q̃d uictoribus ſatis eſt plus poſtulant hoſtes:quã ſocii habẽt:
q̃ iureiurando:q̃ monumẽtis litteraꝝ in lapide ĩſculptis in æternã memoriã ſancta atq; ſacrata ſunt:ea cum
periurio noſtro tollere parant:ueremur q̃dẽ uos romani:& ſi ita uultis:ẽt timemus:ſed plus ueremur: &
timemus deos ĩmortales. Cũ aſſenſu maxĩæ partis eſt auditus:& locutum oẽs ꝓ maieſtate magiſtratus cẽ
ſebant:ut facile appareret molliter agendo dignitatẽ ſuã tenere apud romanos nõ poſſe. Tum Appius ſua
d re ſe magnopẽ achæis dixit:ut dũ liceret uolũtate ſua facere:gratiã inirent:ne mox inuiti & coacti facerẽt.
Hæc uox audita q̃dẽ cũ oĩum gemitu ẽ:ſed metu iniecto imꝑata recuſandi ſi mõ petierũt:ut romani: q̃ ui-
derenẽ de lacedæmoniis:mutarent:nec achæos religione obſtringerent irrita ea: q̃ iureiurando ſanxiſſent:

Attur. Appii denunciationem

faciendi:dãnatio tñ Arei & Alcibiadis:q̃ nuꝑ facta erat:ſublata ẽ. Romæ pĩcipio eius anni cũ de comiti-
is conſulũ & ꝑtoꝝ actum eſſet:cõſulibus ligures:q̃a bellũ nuſq̃ alibi erat:decreti. Prætores. C. Decius Fla
uius urbanã. Publius Cornelius Cethegus inter ciues & ꝑegrinos ſortiti ſunt. Publius Sempronius Bleſus
Siciliã. Quintius Neuius Matho Sardiniã:& ut idẽ de ueneficiis q̃reret. C. Terentius Varro Hiſpaniam ci
teriorem:Quintus Sempronius Longus Hiſpaniã ulteriorem. De iis duabus ꝓuinciis legati per id fere tẽ
pus. L. Iuuentius Calua:& T. Quintilius Varus uenerunt. q̃ quantũ bellũ iã profligatũ ĩ Hiſpania eſſet: ſe
natu edocto:poſtularunt:ſimul ut ꝓ rebus tã ꝓſpere geſtis diis ĩmortalibus haberetur honos:& ut ꝑtoribus
exercitũ deportare liceret. Supplicatio in biduũ decreta ẽ de legionibus deportandis:cum de conſulum ꝑto
rumq; exercitibus agereẽ:rẽ integrã referri iuſſerunt. Paucos poſt dies cõſulibus in ligures binæ legiones:
quas Appius Claudius & M. Sẽpronius habuerãt decretæ ſunt. De exercitibus hiſpanienſibus magna cõ
tentio fuit inter nouos ꝑtores & amicos abſentium Calphurnii Quintiiq; utraq; cã tribunos plebis:utra-
q; conſules habebat:iis ſe ĩterceſſuros. S. C. ſi reportãdos cẽſerẽt exercitus:denunciabant:illi ſi hæc interceſ-
ſio fieret:nullã rẽ aliã ſe diſcerni paſſuros. Victa poſtremo abſentiũ gratia ẽ:& S. C. factum:ut ꝑtores qua
tuor millia peditũ romanoꝝ ſcriberẽt:quadringentos eq̃tes:& q̃nquemillia ſocioꝝ peditũ latini noĩs: q̃n-
gentos eq̃tes:quos ſecũ in Hiſpaniã portarent:cũ eas legiões quattuor deſcripſiſſent:q̃d plus quã quinque
millia peditũ:trecenti eq̃tes in legionibus ſingulis eẽnt:dimitterent:eos primũ:q̃ emerita ſtipendia haberẽt
deinde ut cuiuſq; fortiſſima oꝑa Calphurnius:& Quintius in ꝓlio uſi eẽnt. Hac ſedata cõtentione alia ſub
inde. C. Decii ꝑtoris morte exorta eſt. Gn. Sicilius & L. Puppius:q̃ ædiles proximo anno fuerant: & C.
Valerius flamẽ dialis:& Qu. Fuluius Flaccus is q̃a ædilis curulis deſignatus erat ſine toga cãdida: ſed ma
xima ex oĩbus contentione petebãt:certamẽq; ei cũ flamine diale erat:& poſteaq̃ primo æquare mox ſupa
re ẽ uiſus:pars tribunoꝝ plebis negare rõnẽ eius habendã eſſe:q̃d duos ſimul unus magiſtratus præſertim
curules neq; caꝑe poſſet nec gerere:pars legibus eũ ſolui æquũ cẽſere:ut quẽ uelle prætorem creandi popu
lo poteſtas fieret. L. Portius cõſul primo in ea ſnĩa eſſe ne nomen eius acciperet:deinde ut ex auctoritate ſe-
natus idẽ faceret:conuocatis patribus ſe referre ad eos dixit:q̃d nec iure ullo:nec exemplo tolerabili liberæ
ciuitati ædilis curulis deſignatus ꝑturam peteret ſibi:niſi quid aliud iis uideretur:in animo eẽ:e lege comi

Prouinciarum ordinatio

tia habere. Patres cenſuerunt uti. L. Portius cõſul cum. Qu. Fuluio ageret:ne impedimento eſſet:quominus
comitia ꝑtoris in locum. C. Decii ſubrogandi e lege haberenẽ. Agenti conſuli ex. S. C. reſpondit Flaccus
nihil:quod ſe indignum eẽt:factuꝝ:medio reſponſo ad uoluntatẽ interpretãtibus fecerat ſpem ceſſuꝝ pa-
trum auctoritati eſſe:comitiis acrius ẽt:quã ante petebat:criminando extorqueri ſibi a conſule & ab ſena-
tu Po. Ro. beneficium:& inuidiã geminati honoris fieri:tanq̃ nõ appareret:ubi deſignatus ꝑtor eſſet:exẽ
plo ædilitate ſe abdicatuꝝ. Conſul cum & ꝑtinaciã petentis creſcere:& fauorẽ populi magis magiſq; ĩ eũ ĩ
clinari cerneret:dimiſſis comitiis ſenatũ uocauit:cẽſuerũt frequentes:q̃m flaccum auctoritas patrum nihil
mouiſſet:ad populũ cum flacco agendũ:Cõcione aduocata cũ egiſſet cõſul:ne tũ q̃dẽ de ſnĩa motus gr̃as
Po. Ro. egit:q̃d tanto ſtudio quotiẽſcunq; declarãdæ uolũtatis poteſtas facta eſſet:ꝑtorẽ ſe uoluiſſet face-
re ea ſibi ſtudia ciuium ſuoꝝ deſtituere nõ in aĩo eſſe. Hæc uero tam obſtinata uox tantum ei fauoris accẽ
dit:ut haud dubius ꝑtor eẽt:ſi conſul accipe nomen uellet:ĩgens certamẽ tribunis & inter ſeipſos & cũ cõ-
ſule fuit:donec ſenatus a conſule ẽ habitus:decretumq; quoniam prætoris ſubrogandi comitia ne legibus
fierent pertinacia. Qu. Flacci & parua ſtudia hoĩum ĩpedirẽt:ſenatũ cenſere ſatis ꝑtorum eſſe. P. Cornelius
utrãq; in urbe iuriſditionẽ hẽret. Apolliniq; ludos faceret. His comitiis prudẽtia & uirtute ſenatus ſubla-
tis alia maioris certaminis quo & maiore de re & ĩter plures potẽtioreſq; uiros ſunt exorta cenſurã ſũma
contentiõe pẽtebant. L. Valerius Flaccus:& publius:& L. Scipiones. Gn. Manlius Volſo. Furius Purpu
rio pẽcii:plebeii aũt. M. Portius Cato. M. Fuluius Nobilior:Tiberius & M. Sẽpronius Lõgus & Tu
ditanus:ſed oẽs pẽcios plebeioſq; nobiliſſimaꝝ familiaꝝ. M. Portius lõge anteibat:ĩ hoc uiro tãta uis aĩ
ĩgeniiq; fuit:ut quocũq; loco natus eſſet:fortunã ſibi ipſe factus uidereẽ:nulla ars neq; priuatæ: neq; pu-
blicæ rei gerẽdæ ei defuit:urbanas ruſticaſq; res ꝑiter callebat:ad ſummos honore alios ſciẽtia iuris. alios

Catonis maioris laus

eloquentia:alios gloria militatis prouexit:huic uerſatile ingeniũ:ſic pariter ad oĩa fuit: ut natũ ad id unũ
diceres:quodcunqꝫ ageret:in bello manu fortiſſimus:multiſqꝫ inſignibus clarus pugnis: idem poſteaq̃ ad
magnos honores peruenit ſũmus imperator:& idẽ in pace:ſi ius conſulares:peritiſſimus: ſi cã oranda eẽt
eloquẽtiſſimus:nec iſta tm̃ cuius lingua uiuo eo uiguerit:monumentũ eloq̃ntiæ nullũ extet:uiuit ĩmo:ui
getqꝫ eloquẽtia eius ſacrata ſcriptis:oĩs generis orõnes & ꝓ ſe multæ:& ꝓ aliis & in alios:nã non ſolum
accuſando ſed ẽt cãm dicẽdo fatigauit inimicos:ſimultates nimio plures & exercuerunt eũ:& ipſe exercu/
it eas:nec facile dixeris:utrũ magis ꝓſſerit eũ nobilitas:an ille agitauerit nobilitatẽ. Aſperi ꝓculdubio aĩ &
linguæ acerbæ & ĩmodice liberæ fuit:ſed inuicti a cupiditatibus aĩ & rigidæ innocentiæ: cõtemptor glo/
riæ:diuitiarum:in parſimonia ĩ patientia laboris ꝑiculi ꝓpe ferrei corporis animiqꝫ quẽ nec ſenectus qdẽq̃
ſoluit oĩa:fregerit:q ſextũ & octogeſimũ ãnũ agens cãm dixerit:ipſe ꝓ ſe orauerit:ſcripſeritqꝫ nonageſimo
anno. Sergiũ Galbã ad populi adduxerit iudiciũ. Hunc ſicut oĩ uita tũ petentẽ ꝓmebat nobilitas: coierant
apud ꝑtorẽ. L. Flaccũ:q collega ĩ cõſulatu fuerat:cãdidati oẽs ad deiiciendũ honore eũ:non ſolũ ut ipſi po
tius adipiſcerent:nec q̃a indignabant nouũ hoĩem cenſorẽ uidere:ſed ẽt qđ triſtẽ cẽſurã ꝑiculoſamqꝫ mul/
torum famæ ab læſo a plæriſqꝫ & lædendi cupido expectabãt:&.n.tũ quoqꝫ minitabundus petebat:refraga
ri ſibi:q liberã & fortẽ cẽſurã timerẽt criminãdo:& ſimul. L. Valerio ſuffragabat:illo uno collega caſtiga
re ſe noua flagitia & priſcos reuocare more poſſe. His accenſi hoĩes auerſa nobilitate nõ. M. Portiũ mõ cen
ſorẽ fecerunt:ſed collegã ei. L. Valeriũ Flaccũ adiecerunt. Secũdum comitia cenſorum cõſules ꝑtoreſqꝫ in ꝓui
cias ꝓfecti:ꝑter. Qu. Neuiũ:quẽ quattuor nõ minus mẽſes prius quẽ ĩ Sardiniã iret q̃õnes ueneficii: qua/
rũ magnã partẽ extra urbẽ ꝑ municipia cõciliabulaqꝫ habuit:q̃a ita aptius uiſum erat:tenuerũt: ſi Antiati
Valerio credere libet:ad duo hoĩum millia dãnauit:&. L. Poſthumius ꝑtor:cui Tarentũ ꝓuincia uenerat:
magnas paſtorum cõiurationes uindicauit:& reliq̃as bachanaliũ q̃õnis cũ cura executus eſt: multos q ciuitati
nõ affuerãt:aut uades deſeruerãt in ea regione Italiæ latẽtes:partim noxios iudicauit: ꝑtim cõpræhenſos
Romã ad ſenatũ miſit in carcere oẽs a. P. Cor. coniecti ſunt. In Hiſpania ulteriore fractis ꝓximo bello luſi
tanis q̃etæ res fuerãt:& in citeriore. C. Terentius in ſueſſetanis oppidũ Corbionẽ uineis & opibus expu/
gnauit:captiuos uẽdidit:q̃eta deinde hyberna in citeriore ꝓuincia habuit. Veteres ꝑtores. C. Calphurnius
Piſo:&. L. Quintius Romã redierunt:utriqꝫ magno patrũ cõſenſu triũphus ẽ decretus:prior. C. Calphur
nius de luſitanis & celtiberis triũphauit:coronas aureas tulit. lxxiii. & decẽ põdo argẽti:paucos poſt dies
L. Quintius Criſpinus ex iiſdẽ luſitanis celtiberiſqꝫ triũphauit:tantũdẽ auri:q̃tũ argenti in eo triũpho trã/
latũ. Cẽſores. M. Portius:&. L. Valerius metu mixta expectatiõe ſenatũ legerunt: ſeptẽ mouerunt ſenatu:
ex q̃bus unũ inſignẽ & nobilitate & honoribus. L. Quintiũ Flaminiũ cõſularẽ. Patrũ memoria inſtitutũ
fert:ut cẽſores motis e ſenatu aſcriberẽt notas. Catonis & aliæ q̃dẽ acerbæ orõnes extant in eos: quos aut
ſenatorio loco mouit:aut q̃bus eq̃os ademit:lõge grauiſſima in. L. Quintium orõ eſt: qua ſi accuſator
ante notam nõ cenſor poſt notã uiſus eſſet: retinere. L. Quintium in ſenatu:ne frater q̃dẽ Titus Quintius:

Att. ſeueriſſimam Catonis cenſuram

ſi tum cenſor eẽt:potuiſſet:inter cætera obiecit ei Philippũ Pœnũ carum ac nobile ſcortũ ab Roma in Galliã
ꝓuinciã ſpe ingentiũ donorum ꝑductũ:eũ puerũ laſciuiã cũ cauillaret:exprobrare cõſuli ꝑ ſæpe ſolitũ:quod
ſub ipm ſpectaculũ gladiatorum abductus ab Roma eẽt:ut obſequm amatori ei uẽdicaret: forte epulantibus
iis cũ iã uino incaluiſſent:nunciatũ in cõuiuio eẽ nobilẽ boiũ cũ liberis trãſfugã ueniſſe:cõuenire conſulẽ
uelle:ut ab eo fidẽ ꝓſens acciperet:introductũ ĩ tabernaculũ ꝑ interpretẽ alloq cõſulẽ cœpiſſe:ĩter cuius ſermo/
nẽ. Quintius ſcorto uis tu:inq̃t:q̃m gladiatoriũ ſpectaculũ reliq̃ſti:iã hunc gallũ morientẽ aſpicere? & cũ
is uix dũ ſerio annuiſſet ad nutũ ſcorti cõſulẽ ſtricto gladio:q ſuꝑ caput pẽdebat:loquenti gallo caput pri
mũ ꝑcuſſiſſe:deinde fugiẽti fidẽqꝫ Po. Ro. atqꝫ eorum q aderãt:ĩploranti latus trãſfudiſſe. Valerius Antias
aut qui nec Catonis orõnẽ legiſſet:& fabulæ tm̃ ſine auctore ædite, crediſſent:aliud argumentũ ſimile tm̃
libidine & crudelitate ꝑagit:Placentiæ famoſam mulierẽ:cuius amore deperiret:in cõuiuiũ accerſitã ſcri/
bit:ibi iactantẽ ſeſe ſcorto inter cætera retuliſſe q̃ acriter q̃õnes exercuiſſet:& quã multos capitis dãnatos ĩ

Quid Cato Flaminio obiecerit

uinculis hẽret:quos ſecuri ꝑcuſſurus eẽt:tũ illa infra eũ accubantẽ negaſſe unq̃ uidiſſe queq̃ ſecuri ferientẽ
& puellæ id uidere:hic indulgentẽ amatorẽ unũ ex dãnatis attrahi iuſſum ſecuri ꝑcuſſiſſe. Facinus atrox,ſi/
ue eo modo:quo cenſor obecit:ſiue ut Valerius tradit: commiſſum eſt inter pocula atqꝫ epulas:ubi libare
diis dapes:ubi bene ꝓcari mos eẽt:ad ſpectaculũ ſcorti ꝓcacis ĩ ſinu cõſulis recubãtis mectata humanã ui/
ctimam eſſet:& cruore mẽſam repſam. In extrema orõne Catonis cõdicio fert:ut ſi id factũ negaret: cæte/
raqꝫ:q̃ obieciſſet ſpõſione defenderet:ſeſe:q fateret. ignominia ne ſua queqꝫ dolitur cenſeret: cum ipſe ui/
no & uenere amens ſanguine hoĩs ĩ cõuiuio luſiſſet? In eq̃tatu recognoſcendo. L. Scipioni Aſiatico adẽptus
equus:in cẽſibus quoque accipiendis triſtis & aſpera in oẽs ordines cenſura fuit:ornamenta:& ueſtem mu/
liebrẽ:& uehicula:q̃ pluris:quã q̃ndecimilliũ æris eſſent:ĩ cenſum referre uiatores iuſſit:itẽ mãcipia mino
ra annis. xx. q̃ poſt ꝓximũ luſtrũ:x. millibus æris aut eo pluris uæniſſent:uti ea quoqꝫ. x. tanto pluris:q̃
quãti eſſent:æſtimarentur:& his rebus oĩbus terni in millia æris attribuerent:aquã publicã oẽm ĩ priua/
tum ædificium aut agrũ fluentẽ ademerũt:& q̃ in loca publica ĩædificata immolitaue priuati habebãt: in
fra. xxx. dies demoliti ſunt:opa deinde faciẽda ex pecunia decreta:lacus ſternẽdos lapide tegẽdoſqꝫ: q̃ opus
eſſet:cloacas in auentino in aliis partibus:qua nondũ erãt faciẽdas locauerunt:& ſeparatim Flaccus molẽ

Baſilica portia

ad neptunias aquas:ut iter populo eſſet & uiã ꝑ formianũ mõtẽ. Cato atria duo meniũ & titiũ ĩ latũniis
& quattuor tabernas in publicũ emit:baſilicãqꝫ ibi fecit:q̃ portia appellata ẽ:& uectigalia ſummis prætiis
ultro tributa infimis locauerũt:quas locationes cũ ſenatus ꝓcibus & lachrymis ꝓpublicanorum uictus ĩduci

& deintegro locari iuſſiſſet:cẽſores edicto ſũmotis ab haſta:q ludificati priorẽ locationẽ erãt:oĩa eadẽ pau
lum iminutis ꝓtiis locauerũt:nobilis cẽſura fuit:ſimulatũq plena q̃.M.Portiũ:cui acerbitas ea aſſignaba
tur:ꝑ oẽm uitã exercuerũt.Eodẽ ãno coloniæ duæ polentia in Picenũ:Piſaurꝝ in gallicũ agrꝝ deductæ ſũt
ſena iugera in ſingulos data:diuiſerũt agrũ:coloniaſq deduxerũt iidẽ treſuiri.Qu.Fabius Labeo:& .M.
& Quintus Fluuii Flaccus & Nobilior.Cõſules eius ãni nec domi:nec militiæ memorabile qcq̃ egerũt:
in ĩſequẽtẽ annũ crearũt cõſules.M.Claudiũ marcellũ.Qu.Fabiũ Labeonẽ.M.Claudius.Qu.Fabius idi
bus martiis quo die cõſulatũ inierũt:de ꝓuinciis ſuis ꝓtorũq retulerũt.Prætores creati erant.C. Valerius
flamẽ dialis q priore ãno petierat:& Poſthumius Albinus:& .P.Cornelius Siſenna.L.puppius.L.Iuli⁹
Gn.Sulpitius.cõſulibus ligures cũ iiſdẽ exercitibus:quos .p.Claudius.L.portius habuerãt:ꝓuincia de-
creta eſt.Hiſdaniæ extra ſortẽ prioris ãni ꝓtoribus cũ ſuis exercitibus ſeruatæ.prætores ita ſortiri iuſſi uti
flamini diali utiq altera iuriſdicendi romæ ꝓuincia eẽt:pegrinã ẽ ſortitus.Siſennæ Cornelio urbana.Sp.
poſthumio Sicilia.L.puppio Appulia.L.Iulio gallia.Gn.Sulpicio Sardinia euenit.L.Iulius maturare ẽ
iuſſus galli trãſalpini ꝑ ſaltus ignotæ antea uiæ ut ante dictũ ẽ:in Italiã trãſgreſſi oppidũ ĩ agro:q nũc ẽ aq
lieſis ædificabãt.Id eos ut ꝓhiberet:quo ad ei⁹ ſine bello poſſet ꝓtori mãdatũ ẽ:ſi armis ꝓhibẽdi eẽnt:cõſu-
les certiores faceret:ex his placere alterũ:aduerſus gallos ducere legiões.Extremo prioris ãni comitia habi-
ta erãt:i demortui.Gn.Cornelii locũ auguris ſufficiẽdi creat⁹ erat.Sp.poſthumius albin⁹ hui⁹ ꝑcipio ãni
p.Licini⁹ Craſſus põtifex max.mortuus ẽ:in cuius locũ.M.Sẽproni⁹ tuditan⁹ põtifex max.creat⁹ ẽ.C.Ser
uilius gemin⁹.p.Licinii funeris cã uiſceratiõe data ludos fecit:& gladiatores.c.uigĩti pugnauerũt: & ludi
funebris ꝑ triduũ facti poſt ludoſ epulũ:ĩ quo cũ toto foro ſtrata triclinia eẽnt tẽpeſtas cũ magnis ꝓcellis co
orta coegit plæroſq tabernacula ſtatuere ĩ foro.eadẽ paulo poſteaq̃ undiq diſſerenaſſet:ſublata:defũctoſq
fato uulgo ferebãt:q đ ĩter fatalia uates ceciniſſent:neceſſe eẽ tabernacula in foro ſtatui:hac religiõe leuatis
altera iniecta:q đ ſanguine ꝑ biduũ pluuiſſet ĩ area Vulcani:& ꝑ decẽuiros ſupplicatio ĩdicta erat eius pro
digii expiãdi cã.priuſquam cõſules ĩ prouincias ꝓficiſcerent:legationes tranſmarinas in ſenatũ introduxe-
rũt:nec unq̃ tantũ regionis eius hominũ romæ fuerat:nam ex quo fama ꝑ gentes:quæ Macedoniam acco
lunt:uulgata eſt:crimina querimoniaſq de philippo non negligenter ab romanis audiri:multis operæꝓ
tiũ fuiſſe queri:ꝑ ſe quæq ciuitates genteſq ſinguli etiã priuatim:grauis enim accola omnibus erat Ro-
mam aut ad ſpem leuandæ iniuriæ:aut deflendæ ſolatium uenerũt.& ab Eumene rege legatio cum fratre
eius Atheneo uenit ad querendum ſimul quod non deducerentur ex Thratia præſidia:ſimul quod ĩ Bithy-
niam pruſiæ bellum gerenti:aduerſus Eumenẽ auxilia miſſa forẽt.Reſpondendum ad omnia iuueni tũ ad
modũ Demetiro erat:cum haud facile eſſet:aut ea:q̃ obiicerentur:aut q̃ aduerſa ea dicẽda erãt:cõplecti me-
moria:nec.n.multa ſolũ:ſed ẽt plæraq oppida q̃ parua erant de controuerſia finium:de hominibus raptis
pecoribuſq abactis:de iure aut dicto per libidinẽ aut non dicto:de rebus ꝑ uim aut per ꝓgratiã iudicatis:
nihil horũ neq Demetriũ dilucide dicere:nec ſe ſatis liqdo diſcere ab eo ſenatus cum cerneret poſſet : ſimul
& tyrocinio & ꝑturbatione iuuenis moueret:qri iuſſit:ab eo:ecquã de iis rebus cõmentarium a patre ac-
cepiſſet:cũ reſpondiſſet accepiſſe ſeſe:nihil prius nec potius uiſum ẽ:q̃ regis ipſius de ſingulis reſpõſa acci
pere librum extẽplo popoſcerunt:deinde:ut ipſe recitaret:ꝑmiſerunt.Erant ãt de rebus ſingulis in breuem
coactæ cãæ:ut alia feciſſe ſe ſecundũ decreta legatorũ doceret:alia non ꝑ ſe ſtetiſſe quo minus faceret: ſed per
eos ipſos:q accuſarent:interpoſuerat ẽt querelas de iniqtate decretorũ:& q̃ non ex æquo diſceptatum apud
Ceciliũ foret:indigneq ſibi nec ullo ſuo merito inſultatũ ab oĩbus eẽt:has notas irritati ſui animi collegit
ſenatus:cæterũ alia excuſanti iuueni:alia recipienti futura:ita ut maxie uellet ſenatus:reſponderi placuit: ni-
hil patrẽ eius:neq rectius:nec magis qđ ex uoluntate ſenatus eſſet:feciſſe:q̃ qđ utcunq ea geſta eſſent : per
Demetriũ filium ſatiſfieri uoluiſſet:romanis:multa & diſſimulare & obliuiſci & pati ꝓterita ſenatum poſ
ſe:& credere ẽt Demetrio credendum eſſe:obſidẽ.n.ſe aĩum eius habere & ſi patri corpus reddiderit & ſcire
quantũ ſalua in patrẽ pietate poſſet amicum eum po.ro.eſſe:honoriſq eius cauſa miſſuros in Macedoni-
am legatos ut ſiquid minus factũ:ſit q̃ debuerit:tum quoq ſine piaculo rerũ ꝓtermiſſarũ fiat:uelle ẽt ſentire
Philippũ integra oĩa ſibi cũ po.ro.Demetrii filii beneficio eſſe:hæc q̃ augendæ amplitudinis eius cã facta
erant:extẽplo in inuidiã:mox ẽt in perniciẽ adoleſcenti uerterunt:Lacedæmonii deinde ĩtroducti ſũt: mul-
tæ & paruæ diſceptationes iactabant:ſed q̃ maxie cõtinerẽt:erãt:utrũ reſtituerent:quos achæi damnauerãt
nec ut ante fuerat ſecretũ eius unius ĩ pelopõneſo ciuitatis ius eẽt.Reſtitui:iudiciaq facta tolli placeret.La-
cedæmonẽ manere ĩ achaico cõcilio ſcribiq id decretum & cõſignaria lacedæmoniis & achæis.legatus in
Macedoniã.Q.Martius eſt miſſus:iuſſus idẽ in pelopõneſo ſociorũ res aſpicere:nã ibi quoq ex ueterib⁹
diſcordiis reſidui motus erant.& Meſſene diſciuerat a cõcilio achaico:cuius belli & cauſas & ordinem:ſi ex
promere:uelim:ĩmemor ſim ꝓpoſiti:quo ſtatui nõ ultra attingere externa:niſi qua romanis cohærerent re
bus.   Euẽtus memorabilis eſt quod cũ bello ſuperiores eſſent achæi.Philopœmenes ꝓtor eorũ capitur ad
ꝓoccupandã Coroneã:q̃ hoſtes petebant in ualle iniqua cũ equitibus paucis oppreſſus:ipſum potuiſſe effu
gere thracũ cretenſiũq auxilio tradunt:ſed pudor relinquẽdi eqtes nobiliſſimos gentis ab ipſo nuꝑ lectos
tenuit:qbus dum locũ ad euadendas anguſtias cogendo ipſe agmen præbet ſuſtinẽs impetus hoſtium:ꝓla
pſo equo & ſuo ipſe caſu & onere eq ſuꝑ eũ ruentis haud multũ abfuit:quin exanimaret: ſeptuaginta an-
nos iam natus & diutino morbo:ex quo tum primo reficiebat uiribus admodũ attenuatis:iacentem ho-
ſtes ſuꝑfuſi oppreſſerunt:cognitumq primũ a uerecũdia memoriaq meritorum haud ſecus q̃ ducẽ ſuum

M.Claudius marcell⁹.Qu.Fabius labeo conſ.
Galli in agro aqlienſi edificabant

Gratæ ſenatus decretũ Demetrii gratiam

attolunt reficiuntq́ʒ: & ex ualle deuia in uiá portát: ui x ſibimetipſi præ necopinato gaudio credétes: ps
núcios Meſſené præmittút debellatú: eé, Philpœmen é captú adduci: primú adeo incredibilis uiſa res: ut
nō pro uano modo: ſed uix pro ſano núcius audiret: deinde ut ſuper aliú alius idé oés affirmátes uenie
bát tandé facta fides: & priuſquá appropinquare urbi ſatis ſcirét: ad ſpectaculú oés ſimul liberi ac ſerui
pueri quoqʒ cú fœminis effundunt: itaqʒ clauſerant portá turbæ: dum ꝓ ſe qſqʒ: niſi ipſe oculis ſuis credi
diſſ t: uix pro cōpert a tantá ré habiturus uideret: ægre ſummouétes obuios int are portá: q adducebant
Philopœmené: potuerút: atqʒ turba cōferta iter reliquú clauſerat: & cú pars clauſa maxime a ſpectaculo
eét theatrú repéte qđ ꝓpinquú uiæ erat: cōpleuerút: & ut í cōſpectu populi adduceret: una uoce oés expo
ſcebát. Mgratus pricipes ueriti nequé motú miſericordia pſentis táti uiri faceret: cum alios uerecúdiæ pri
ſtinæ maieſtatis collata pſenti fortunæ: alios recordatio ígétiú meritoꝝ motura: eét: ꝓcul in cōſpectu eum
ſtatuerunt: deide raptim ex oculis hoīum abſtraxerút. Prætore dinocrate dicēte eé q ptinétia ad ſummam
belli & pcúctari eum mgratus uellét: adducto in curiá & ſenatu uocato cōſultari cœptú: iam inueſpaſce
bat: & nō mō cætera: ſed ne in proximá quidem nocté: ubi ſatis tuto cuſtodiret expediebant: ob magnitu
diné priſtinæ eius fortunæ uirtutiſqʒ: & neqʒ ipſi domú recipere cuſtodiédum audebát: nec cuiquá uni cu
ſtodiá eius ſatis credebant: admonét deinde qdé eſſe theſſaurú publicú ſub terra ſaxo quadrato ſeptú: eo ui
ctus dimittit & ſaxum ingés: quo operit machina ſuperimpoſitum é: ita loco potius q̄ homini cuiq̄ cre
dendam cuſtodiá rati lucé íſequété expectauerút. Poſtero die multitudo qdé ítegra memor priſtinoꝝ ei⁹
in ciuitatem meritoꝝ: parcédú ac p eú remedia q̄renda eé pſentiú maloꝝ cenſebát: ſed factionis auctores
quoꝝ in manu res: erat in ſecreto cōſultátes oés ad necé eius conſentiebát: ſed utrú maturarét: an differrét
ambigebant: uicit pars auidior pœnæ miſſuſqʒ qui uenenum afferret: accepto poculo nihil aliud locutú
feruntq́ q̄ quæſiſſe: ſi icolumis Lycortas (is alter íperator achæoꝝ erat) eqteſqʒ euaſiſſent: poſteaq̄ dictú é in
columes eſſe: bene habet: inquit: & poculo in pauide hauſto haud: ita multo poſt expirauit. Nec diutur
nú mortis eius gaudiú auctoribus crudelitatis fuit: uicta náqʒ meſſene bello expoſcétibus achæis dedit no
xios: oſſaqʒ reddita Philopœmenis ſunt: ſimul & ſepultus ab uniuerſo achaico é concilio: adeo oīb⁹ hu
manis congeſtis honoribus ut ne diuinis quidé abſtineret. Ab ſcriptoribus reꝝ græcis latiniſqʒ tátú huic
uiro tribuitur: ut a qbuſdá eoꝝ uelut ad inſigné notá huius áni memoriæ mádatú ſit tres claros impato
res eo anno deceſſiſſe Philopœmené, Annibalé, P. Scipioné: adeo in æquo eú duobus potétiſſimaꝝ gētiú
ſummis imperatoribus poſuerút. Ad pruſiá regé legatus, T. Quítius Flaminius uénit: qué ſuſpectú roma
nis & recept⁹ poſt fugam Antiochi Annibal: & bellum aduerſus Eumené motum faciebat: ibi ſeu quia a
Flaminio inter cætera obiectum Pruſiæ erat: hominem omnium: qui uiuerent: infeſtiſſimum Popu.
Roma. apud eum eſſe: qui patriæ ſuæ primum: deinde fractis eius opibus Antiocho regi auctor belli ad
uerſus po. ro. fuiſſet: ſeu quia ipſe Pruſias gratificaretur præſenti Flaminio romaniſqʒ: per ſe necandi aut
tradendi eius in poteſtaté conſilium cepit: a primo colloquio Flaminii milites extemplo ad domum cu
ſtodiendam Annibalis miſſi ſunt. Semper talé exitum uitæ ſuæ proſpexerat Annibal animo: & romano
rum inexplicabile odium in ſe cernens: & fidei regum nihil ſane confiſus: Pruſiæ uero leuitatem etiam
expertus erat. Flaminii quoqʒ aduentum uelut fatalem ſibi horruerat: ad oía undiqʒ infeſta ut iter ſemper
aliquod præparatum fugæ haberet: ſeptem exitus e domo fecerat ex iis quoſdam occultos ne cuſtodia ſe
pirentur: ſed graue impeiium regum nihil inexploratum: quod inueſtigari uolunt: efficit: totius circuitú
domus ita cuſtodiis complexi ſunt: ut nemo inde elabi poſſet: Annibal poſteaquam eſt enunciatum mi
lites regios in ueſtibulo eſſe: poſtico: quod deuii maxime atqʒ occultiſſimi exitus erat: fugere conatus: ut
id quoqʒ occurſu militú obſeptum ſenſit: & oía circa clauſa cuſtodiis diſpoſitis eſſe: uenenum: qđ multo
ante præparatum ad tales habebat caſus: popoſcit: liberemus: inquit: diuturna cura po. ro. quando mor
té ſenis expectare longum cēſent: nec magnam: nec memorabilé ex inermi ꝓditoqʒ Flaminius uictoriá
feret: mores qdé po. romanus quantum mutauerint: uel hic dies argumento erit: patres eoꝝ Pyrrho regi
hoſti armato exercitú in Italia habenti: ut a ueneno caueret: prædixerút: hi legatum conſularé: qui auctor
eſſet. Pruſiæ per ſcelus occidendi hoſpitis miſerunt: excratus deinde in caput regnumqʒ Pruſiæ: & hoſpi
tales deos uiolatæ ab eo fidei teſtes inuocás poculú exhauſit: hic uitæ exitus fuit Annibalis. Scipioné &
Polybius & Rutilius hoc anno mortuú ſcribunt: ego neqʒ his: neqʒ Valerio aſſentio: his qđ cenſoribus.
Marco Portio. Lucio Valerio principé ſenatus ipſum. L. Valeriú cenſoré lectú inuenio: cú ſupiorib⁹ duo
bus luſtris Africanus fuiſſet: quo uiuo niſi ut ille ſenatu moueret: q̄ notam nemo memoriæ ꝓdidit: ali
us princeps in locú eius lectus nō eſſet. Antiate auctoré refellit tri. pl. Marcus Neuius aduerſus quem ora
tio inſcripta. P. Africani eſt. Neuius hic magiſtratum nō iniit tribunatus plebis. P. Claudio. Lucio Por
tio conſulibus: ſed iniit tribunatú Appio Claudio. Marco Sempronio conſulibus ad quartum idus decé
bres: inde tres menſes ad idus martias ſunt: qbus Publius Claudius Lucius Portius conſulatú inierunt ita
& uixiſſe in tribunatu Neuii uideret: dieſqʒ ei dici ab eo potuiſſe deceſſiſſe autem ante. L. Valerii: &. M.
Portii cenſuram. Trium clariſſimoꝝ ſuæ cuiuſqʒ gentis uiroꝝ: non tpe magis congruente comparabilis
mors uidet eſſe: quam qđ nemo eoꝝ ſatis dignum ſplendore uitæ exitu habuit: iá primú oés nō in patrio
ſolo mortui: nec ſepulti ſunt: ueneno abſumpti Annibal & Philopœmenes: exul Annibal proditus ab ho
ſpite: capt⁹ Philopœmenes in carcere: & í uinculis expirauit. Scipio: & ſi nō exul: neqʒ dánatus: dietú deá
ad quá nō affuerat: reus abſens citatus uolútariú nō ſolú ſibi ipſe: ſed ét funeri ſuo exilium indixit. Dú ea

Philopœmenes capitur.

Philopœmenes captus ſpectaculo hoſtibus eſt.

Quos mortuo philopœmeni Achæi honores detulerit.

Annibalis interitus.

Miſtrabilis exitus triú illuſtrium ducum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in Peloponeſo a qbus diuertit oratio:geruntᷓ:reditus ĩ Macedoniã Demetrii legatorũq; aliter aliorꝝ affece
rat aĩos:uulgus macedonũ:quos belli ab romanis ĩminẽtis metus terruerat:Demetriũ ut pacis auctore cũ
ingenti fauore cõſpiciebãt:ſimul & ſpe haud dubia regnũ ei poſt morte patris deſtinabãt:nam & ſi minor
ætate quã Perſeus eẽt:hãc iuſta matrefamilias:illũ pellice ortũ eẽ:illũ ut ex uulgato corpe genitũ nullã cer-
ti patris notam habere:hũc inſignẽ ſimilitudinẽ Philippi præ ſe ferre:ac romanos Demetriũ in paterno ſo
lio locaturos:Perſei nullã apud eos gratiã eſſe. Hæc uulgo loquebantᷓ:itaq; & Perſea cura angebat:ne pa-
rũ ꝓ ſe una ætas ualeret:cũ oĩbus aliis rebus frater ſupior eſſet:& philippus ipſe uix ſe ſui arbitrii fore:quẽ
hæredẽ regni relinq̃ret credẽs:ſibi quoq; grauiorẽ eẽ:q̃ uellet:minorẽ filiũ cẽſebat:offendebatᷓ ĩterdum cõ
curſu macedonũ ad eũ:& alterã iã ſe uiuo regiã eẽ ĩdignabatᷓ. Ipſe iuuenis haud dubiæ ĩflatior redierat ſub
nixus erga ſe iudiciis ſenatus:cõceſſiſq; ſibi:q̃ patri negata eſſent:& oĩs mẽtio romanorꝝ q̃tãᷓ ĩdignitatem
ei apud cæteros macedonas:tãtã inuidiã nõ apud fratrẽ mõ:ſed ẽt apud patrẽ cõciliabat. Vtiq; poſteaq;
alii legati romani uenerũt:& cogebatᷓ decedere Thracia:pſidiaq; deducere:& alia aut ex decreto priorꝝ le-
gatorꝝ:aut ex noua cõſtitutione ſenatus facere:ſed oĩa mœrẽs qdem & gemens:eo magis qđ filiũ frequẽ-
tionẽ prope cũ illis quã ſecũ cernebat:obediẽter tñ aduerſus romanos faciebat:ne quã mouẽdi exẽplo belli
cãm preberet. Preuertẽdos ẽt aĩos a ſuſpitõe taliũ cõſiliorũ ratus mediã in Traciã exercitũ in odryſas:& de
telecos:& beſſos duxit. Philippopolin urbẽ fuga deſertã oppidanorũ:qui in proxima montiũ iuga cũ fa-
miliis receperãt ſeſe:cepit:cãpeſtreſq; barbaros depopulatus agros eorꝝ ĩ deditionem recepit:relicto ĩde ad
philippolin præſidio:qđ haud multo poſt ab odryſis expulſum eſt:oppidũ in Derrhiopo cõdere inſtituit Occulta
Pæoniæ ea regio eſt ꝓpe erigonũ fluuiũ:q ex Illirico per Præoniã fluens in axiũ elabitᷓ amnẽ:haud ꝓcul Philippi
Scobis uetere urbe nouã urbẽ Perſeida:ut iis filio maiori haberetᷓ honos:appellari iuſſit:Hæc dum in Ma- ĩ cõſilia
cedonia geruntᷓ:conſules ĩ ꝓuincias ꝓfecti. Marcellus nunciũ ꝑmiſit ad Luciũ Portiũ ꝓconſulẽ:ut ad no-
uũ gallorꝝ oppidũ legiones admoueret:aduenienti cõſuli galli ſeſe dediderũt:duodecĩ millia armatorꝝ erant
plæriq; arma ex agris rapta habebãt:ea ægre patiẽtibus iis adepta:quæq; alia aut populãtes agros rapue-
rãt ſecun attulerãt: De his rebus:q q̃rerentᷓ:legatos Romã miſerunt. Introducti in ſenatũ a. C. Valerio ꝑto
re expoſuerũt ſe ſuperãte in Gallia multitudine inopia coactos agri & egeſtate ad q̃rendã ſedẽ alpes trãſgreſ
ſos:q̃ inculta ꝑ ſolitudines uiderẽt ibi ſine ullius iniuria cõceſſiſſe:oppidũ quoq; ædificare cœpiſſe:qđ indi Gallorꝝ
cium eẽt:nec agro nec urbi ulli uim allaturos ueniſſe:nup. M. Claudium ad ſe nunciũ miſiſſe bellũ ſe cũ iis oratio ad
ni dederentᷓ:geſturꝝ:ſe certã & ſi nõ ſpecioſam pacẽ:q̃ incertã belli ſpẽ ꝑoptãtes dediſſe ſe prius in fidẽ.q̃ in romanos
ptãtem Po. Ro. poſt paucos dies iuſſos & agro & urbe decedere:ſeſe tacitos abire:quo terrarꝝ poſſent:ĩ aĩo
habuiſſe:arma deinde ſibi & poſtremo oĩa:alia:q̃ ferrẽt:agerẽtq;:adẽpta:orare ſe ſenatu populũq; romanũ
ne in ſe inoxios deditos acerbius:q̃ ĩ hoſtes ſeuirẽt:Huic orationi ſenatus ita reſpõderi iuſſit:neq; illos re-
cte geſſiſſe cum in Italiam uenirent:oppidumq; alieno agro nullius romani magiſtratus:qui ei prouin-
ciæ præeſſet:permiſſu ædificare conati ſint:neq; ſenatui placere deditos ſpoliari:itaq; ſe cum iis legatos ad
conſulem miſſuros:qui redeant:unde uenerint:omnia iis ſua reddi iubeant:quiq; protinus eant:trans al-
pes & denũciẽt gallicis populis:multitudinẽ ſuam domi contineant:alpes prope ĩexuperabilem finem in
medio:eſſe:non utiq; iis melius fore:qui ea primi peruias feciſſent. Legati miſſi. L. Furius. Quintius M
nutius. L. Mãlius Accidinus:galli redditis oĩbus:q̃ ſine cuiuſquã iniuria habebant. Italia exceſſerunt:legai
tis romanis trãſalpini populi benigne reſponderunt: ſenatores eorum nimiam lenitatem po. ro. caſtiga-
runt quod eos homines:qui gentis iniuſſu ꝓfecti occupare agrum imperie romani:& in alieno ſolo ædi
ficare oppidum conati ſunt:ĩpunitos dimiſiſſe grauem temeritatis mercedem ſtatui: quod uero etiam ſua
reddiderint:ueteri ne tanta indulgentia plures ad talia audenda impellantᷓ exceperunt:& proſecuti cum do
nis legatos ſunt. M. Claudius conſul gallis ex ꝓuincia exactis:hiſtricum bellũ moliri cœpit litteris ad ſe-
natũ miſſis:ut ſibi in Hiſtriã traducere legiones liceret:id ſenatui placuit. Illud agitabãt:uti colonia deduce
retᷓ nec ſatis cõſtabat:utrum latinã:an ciuium romanorꝝ deduci placeret:poſtremo latinã potius coloniã Hiſtricũ
deducendam patres cenſuerũt triumuiri creati ſunt. P. Scipio Naſica. C. Flaminius. L. Manlius Accidinꝰ. bellum
Eodẽ anno Mutina & Parma coloniæ romanorꝝ ciuium ſunt deductæ:bina millia hoĩum in agrum:qui
ꝓxime boiorꝝ ante tuſcorꝝ:fuerat:octona iugera Parmæ:quina Mutinæ acceperunt deduxerunt triũuiri
ſi. M. Aemylius lepidus. T. Ebutius Carus. L. Quintius Criſpinus:& Saturnia colonia ciuium romano
rũ in agrũ calſtranũ eſt deducta:deduxerunt triũuiri. Qu. Fabius Labeo. C. Afranius Stellio. T. Sẽproni
us iugera in ſingulos data eodẽ:ãno. A. Terentius ꝓconſul haud ꝓcul flumine ibero ĩ agro auſetano ꝓlia
ſecunda cum celtiberis fecit:& oppida:q̃ ibi cõmunierant:aliquot expugnauit:citerior Hiſpania ĩ pace fu
it eo anno:quia &. P. Sẽpronius ꝓconſul diutino morbo eſt implicitus:& nullo laceſſente peropportu-
ne quierunt luſitani:nec in liguribus memorabile quicq̃ a. Qu. Fabio cõſule geſtũ. Marcellus ex Hiſtria
reuocatus exercitu dimiſſo Romam comitiorꝝ cã:rediit:creauit cõſules. C. Bebium Tamphilũ:&. L. Ae
mylium Paulum:cũ. M. Aemylio Lepido hic ædilis curulis fuerat a quo conſule equintus annus erat: cũ C. Bebiꝰ
is ipſe Lepidus poſt duas repulſas cõſul factus erat:ꝑtores inde facti. Qu. Fuluius Flaccus. M. Valerius L. Aemy-
Leuinus. P. Aemylius iterum. M. Ogulinus Gallus. L. Cecilius Dentrex. C. Terentius Hiſtria: Supplica ius conſ.
tio extremo anno fuit ꝓdigiorꝝ cauſa quod ſanguinẽ pluuiſſe per biduum in area Concordiæ ſatis cre-
debant:nunciatũq; erat haud procul Sicilia inſulã:quæ nondũ ante fuerat:nouam editam e mari eſſe: An
nibalem hoc anno Antias Valerius deceſſiſſe auctos ẽ:legatis ad eam rem ad Pruſiam miſſis: præter. T.
Quintium Flaminium:cuius in ea re celebre eſt nomen. L. Scipione Aſiatico. P. Scipione Naſica.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER DECIMVS.

PRINCIPIO Inſequentis anni cõſules ꝑtores q̃ ſortiti ꝓuincias ſunt: conſulibus
nulla ꝑter ligures: q̃ decerneretur: erat iuriſditio urbana. M. Ogulino Gallo inter
peregrinos. M. Valerio euenit: Hiſpaniarum. Q. Fuluio Flacco citerior. P. Manlio
ulterior. L. Cecilio. Dentrici Sicilia: Terẽtio Hiſtræ Sardinia. Delectus habere cõ
Ordinatio ꝓuinciarum. ſules iuſſi. Qu. Fabius ex liguribus ſcripſerat apuanos ad rebellionẽ ſpectare: peri
culoſumq́ eſſe: ne impetum in agrum piſanum facerent & ex Hiſpaniis citeriorẽ
in armis eſſe & cum celtiberis bellari ſciebaut in ulteriore: quia diu æger eſſet præ
tor luxuriæ otio ſolutam diſciplinam militarem eſſe: ob ea nouos exercitus con
ſcribi placuit: quattuor legiones in ligures uti ſingulæ quinamillia & ducenos pe
dites tricenos haberent equites ſociorum iiſdem latini nominis. xv. millia peditum addita & octiugenti
equites: hi duo conſulares exercitus eſſent: ſcribere præterea iuſſi ſeptem millia peditum ſociorum ac latini
nominis & quadrigentos equites: & mittere ap. M. Marcellum in Galliam: cui ex conſulatu prorogatum
imperium erat. In Hiſpaniam etiam utranq́: quæ ducerentur quattuor millia peditum ciuium romano
rum &. cc. equites: & ſeptem millia peditum cum. cc. equitibus ſcribi iuſſa: &. Qu. Fabio Labeoni cum
exercitu: quem habebat in liguribus prorogatum in annum imperium eſt. Ver proceloſum eo anno
fuit: pridie parilia medio ferme die atrox cum uento tempeſtas coorta multis ſacris profaniſq́ locis ſtra
gem fecit: ſigna ænea in capitolio deiecit: forem ex æde Lunæ: quæ in auentino eſt: raptam tulit: & in poſti
ci parietibus Cereris templi affigit: ſigna alia in circo maximo cum columnis: quibus ſuperſtabant: euer
Emathia olimpæonia. tit: faſtigia aliqoot templorum a culminibus abrupta fœde diſſipauit. Itaq́ in prodigium uerſa ea tempe
ſtas procurariq́ aruſpices iuſſerunt: ſimul procuratum eſt: quod tripedem mulum Reate natum nuncia
tum erat: & a Formiis ædem Apollinis ac Caietæ de cœlo tactam: ob ea prodigia. xx. hoſtiis maioribus
ſacrificatum: & in diem unum ſupplicatio fuit. Per eoſdem dies ex litteris Terentii proprætoris cognitum
P. Sempronium in ulteriore prouincia: cum plus annum æger fuiſſet: mortuum eſſe: eo maturius in Hiſ
paniam prætores iuſſi proficiſci. Legationes tranſmarinæ deinde in ſenatum introductæ ſunt: prima Eu
menis & Pharnacis regum & rhodiorum querentium de ſynopenſiũ clade: Philippi quoq́ legati & achæ
orum & lacedæmoniorum ſub idem tempus uenerunt lis prius Martio audito: qui ad res Græciæ Mace
doniæq́ uiſendas miſſus erat reſponſa data ſunt. Aſiæ regibus ac rhodiis reſponſum eſt legatos ad eas res
uiſendas miſſurum ſenatum: de Philippo & iram auxerat Martius: nam ita feciſſe: quæ ſenatui placuiſſẽt
fatebatur: ut facile appareret: non diutius: quam neceſſe eſſet: facturum: neq́ obſcurum erat rebellaturum:
omniaq́: quæ tunc ageret: diceretq́ eo ſpectare. Iam primum omnem fere multitudinem ciuium ex mari
tibus ciuitatibus cum famuliis ſuis in Emathiam: quæ nunc dicitur quondam appellata Pœnia eſt: tradu
xit: thracibuſq́ & aliis barbaris urbes tradidit habitandas fidiora hæc genera hominum fore ratus in ro
mano bello. Ingentem ea res fremitũ in Macedonia tota fecit relinquenteſq́ ſuos cũ coniugibus ac liberis
pauci tacitum dolorem continebant: execrationeſq́: quæ in agminibus proficiſcentium audiri ſolent in re
gem uincente odio metum exaudiebatur. His ferox animus omnes hoĩes: omnia loca tpaq́ ſuſpecta hẽbat
poſtremo negare propalam cœpit ſatis tutũ ſibi quicq̃ eſſe: niſi liberos eorum: quos interfeciſſet: cõpræhẽſos
Herodius in cuſtodia haberet: & tpe alium alio tolleret. Eã crudelitatem fœdam per ſe: fœdiorem unius domus cla
des fecit. Herodicũ pricipe theſſalorum multis ante ãnis occiderat: generos quoq́ eius poſtea ĩterfecit: ĩuidui
tate relictæ filiæ ſingulos filios paruos habentes Theoxena & Archo noĩa mulieribus erant: Theoxena
multis petentibus aſpernatas nuptias ẽ. Archo Poridi cuidã lõge pricipi gẽtis nupſit & apud eũ plures eni
xa partus paruidis admodum relictis oĩbus deceſſit. Theoxena: ut in ſuis manibus liberi ſororis educarẽ
tur. Poridi nupſit: & tanq̃ oĩs ipſa enixa foret: ſuum ſororiſq́ filios ĩ eadem habebat cura poſteaq̃ regis edi
ctum de compræhendẽdis liberis eorum: qui interfecti eſſent: accepit: ludibrio futuros non regis: mõ ſed
cuſtodum etiam libidinis rata: ad rẽ atrocẽ aĩum adiecit: auſaq́ ẽ dicere potius ſua manu ſe oẽs ĩterfecturã:
q̃ in poteſtatẽ Philippi uenirẽt. Poris abominatus mẽtionem tam fœdi facinoris Atheneon deportaturum
eos ad fidos hoſpites dixit: comitũq́ ipſum fugæ futurum eſſe. Proficiſcunt ab Theſſalonica Aeneam ad
ſtatutum ſacrificium quod conditori Aeneæ cum magna cerimonia quotãnis faciũt: ibi die ꝑ ſolẽnes epu
las conſumpto: nauem præparatam a Poride ſopitis omnibus tertia uigilia conſcẽdunt tanquam redituri
in Theſſalonicam: ſed traiicere in Euboeam erat propoſitum: cæterum ĩ aduerſum uentũ neqcquam eos
tendentes prope terrã lux opreſſit: & regii q̃ præerant cuſtodiæ portus: lembũ armatum ad protrahendum
Attur. eam nauem miſerunt: cum graui edicto ne reuerterentur ſine ea: uqoniã dies appropinquabat. Poris quidẽ
Muliebre adhortationem remigum nautarũq́ intentus erat: ĩterdum manus ad cælũ tendens opẽ: ut dii ferrent ora
facinus bat: ferox ĩterim fœmina adᵘ multo ante præcogitatum reuoluta facinus: uenenũ diluit: ferrũq́ promit: &
poſito in conſpectu poculo ĩſtrictiſq́ gladiis: mors inquit: una uindicta ẽ: uiæ ꝑ mortem hæ ſunt: q̃ quẽ
q́ animus fert: effugite ſupbiã regiã: agite iuuenes mei primũ: q maiores eſtis: capite ferrũ aut haurite po
culum: ſi ſegnior mors iuuat: & hoſtes aderãt: & anctor mortis ĩſtabat: alii alio lœto abſũpti ſemianimes
e naue præcipitãtur ipſa deĩde uirum comitẽ mortis cõplexa ĩ mare ſeſe deiecit: naue uacua dominis regii po
titi ſunt. Huius atrocitas facinoris nouam uelut flamã regis ĩuidiæ adiecit: ut uulgo ipſum liberoſq́ eius
execrarẽtur: quæ diræ breui ab omnibus diis exauditæ: ut ſcæuiret ipſe in ſuũ ſanguinẽ effecerunt. Perſeus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

enim cum in dies magis cerneret ſauorem & dignitatẽ Demetrii fratris apud multitudinem macedonum
creſcere: & gratiã apud romanos: ſibi ſpem nullã regni ſupeſſe niſi ĩ ſcelere ratus: ad id unũ oẽs cogitatiões
ĩtendi: cæteꝝ cũ ſe ne ad id qdẽ: qđ muliebri cogitabat aĩo ſatis ꝑ ſe ualidũ crederet: ſingulos amicoꝝ pa-
tris temptare ſermonibus ꝑplexis ĩſtitit: & prĩo qdam ex iis aſpernãtium tale qcq̃ præbuerunt ſpem: quia
plus in Demetrio ſpei ponebant: deinde creſcente in dies Philippi odio in romauos: cui Perſeus indulgeret
Demetrius ſumma ope aduerſaret: ꝓſpicientes aĩo exitũ id cautius adiuuãdũ: qđ futuꝝ erat rati fouendam
ſpem potentioris. Perſeo ſe adiungũt: cætera ĩ ſuũ quæq; tp̃s differunt: in p̃ſentia placet oĩ ope in romanos
accẽdi regẽ ĩpelliq; ad cõſilia belli: ad q̃ iã ſua ſponte aĩum ĩclinaſſet: ſimul ut Demetrius in dies ſuſpectior
eẽt: ex cõpoſito ſermões ad ſpem romanoꝝ trahebãt: ibi alii cũ mores & ĩſtituta eoꝝ: alii res geſtas: alii ſpe-
ciẽ ipſius urbis nõdum exornatæ neq; publicis: neq; priuatis locis: alii in ſingulos pricipũ eluderent: iuue-
nis ĩcautus & amore noĩs romani & certamine aduerſus fratrẽ oĩa tuẽdo: ſuſpectũ ſe patri & opportunum
crimibus faciebat. Itaq; expertẽ eũ pater oĩum de reb⁹ romanis cõſilioꝝ habebat: totus in Perſea uerſus cũ
eo cogitatiões eius rei dies ac noctes agitabat: Redierãt: quos forte miſerat in baſternas ad accerſenda auxi
lia: adduxerãtq; ĩde nobiles iuuenes & regii quoſdã generis: quoꝝ unus ſororẽ ſuã in matrimoniũ Philip
pi filio pollicebat. erexeratq; cõſociato gẽtis eius animũ regis. Tum perſeus: qd iſta ꝓſunt: inqt: nequaq̃ tã
tũ in externis auxiliis eſt p̃ſidii: q̃tum periculi fraude domeſtica: ꝓditorẽ nolo dicere ſpeculatorẽ citius: ex
quo obſes Romæ fuit: corpus nobis reddiderunt romani: aĩum ipſi habẽt. oĩm pene macedonũ in eũ ora
cõuerſa ſunt: nec regẽ ſe aliũ rentur habituros eẽ: quã quẽ romani dediſſent: His ꝑ ſe ægra mens ſenis ſtimu
labat: & aĩo magiſquã uultu ea crimina accipiebat. Forte luſtrãdi exercitus uenit tp̃s: cuius ſolẽne eſt tale:
prior hoſtiæ pars dextera: poſterior ad leuã uiæ ponit: ĩter hãc diuiſam hoſtiã copiæ armatæ traducunt:
p̃ferunt primo agmini arma inſignia oĩm ab ultima origine Macedoniæ regum: deĩde rex ipſe cũ liberis
ſequit: ꝓxima eſt regia cohors cuſtodeſq; corporis: poſtremũ agmẽ macedonũ cætera multitudo claudit:
latera regis duo filii iuuenes cingebãt: Perſeus iã triceſimũ annũ agẽs: Demetrius qnquẽnio minor: medio
iuuentæ robore ille: hic flore fortunati patris matura ſoboles: ſi mens ſana fuiſſet. Mos erat luſtrationis
ſacro peracto decurrere exercitum: & diuiſas bifariã duas acies cõcurrere ad ſimulacrũ pugnæ regii: iuue- Decurſio
nes duces ei ludicro certamini dati: cæteꝝ non imago fuit pugnæ: ſed tanq̃ de regno ſudibus facta: nec præ militaris.
ter ferrum quicq̃ defuit ad iuſtam belli ſpeciem: pars ea quæ ſub Demetrio erat: longe ſupior fuit: id ægre
patiẽte Perſeo lætari prudẽtes amici eius: eamq; rem dicere ipſam præbituram cauſam criminandi iuue-
nis. Cõuiuium eo die ſodalium qui ſimul decurrerãt: uterq; habuit: cum uocatus ad cœnã ab Demetrio
Perſeus negaſſet feſto die ĩuitatio benigna & iuuenilis utroſq; ĩ uinum traxit: commemoratio ibi certami-
nis ludicri: & iocoſa dicta ĩ aduerſarios: ita ut ne ipſis quidẽ ducibus abſtineret: iactabant: ad has excipiẽ-
das uoces ſpeculator ex cõuiuis Perſei miſſus: cũ ĩcautior obuerſaret: exceptus a iuuenibus forte triclinio
egreſſis male mulctat. Huius rei ignarus Demetrius qn comeſatũ: inqt: ad fratrẽ imus? & iram eius: ſiqua
ex certamine reſidet: ſimplicitate & hilaritate lenimus? oẽs ſe ire cõclamarũt p̃ter eos: qui ſpeculatoris ab ſe
pulſati p̃ſentem ultionem metuebãt: cum eos quoq; Demetrius traheret: ferrum ueſte abdiderunt: quo ſe
tutari: ſiqua uis fieret: poſſent. Nihil occulti eſſe ĩ inteſtina diſcordia poteſt: utraq; domus proditorum &
ſpeculatorum plena erat: p̃currit index ad Perſea ferro ſuccinctos nuncians cum Demetrio quattuor ado-
leſcentes uenire: & ſic cauſa apparebat: nã ab iis pulſatum cõuiuam ſuũ audierat: tamen infamandæ rei cau
ſam ianuam obſerari iubet: & ex parte ſupiore ædium uerſiſq; ĩ uiam feneſtris comeſatores tanq̃ ad cædẽ
ſuam uenientes aditu ianuæ arcet. Demetrius ꝑ uinum: quod excluderet: pauliſper uociferatus in conui- Perſeus
uium redit totius rei ignarus. Poſtero die perſeus q̃primum conueniendi poteſtas patris fuit: regiam in Demetri-
greſſus perturbato uultu ĩ conſpectu patris tacitus procul conſtitit: cui cum pater ſatin ſaluæ res? quænam um apud
ea mœſtitia eſſet: interrogaret eum de ludicro: tibi: ĩquit: uiuere me ſcio: iam non occulto a fratre petimur patrem
inſidiis: nocte cũ armatis domũ ad ĩterficiẽdum me uenit: clauſiſq; foribus parietumq; p̃ſidio me a furore criminat
eius ſum tutatus. Cum pauorẽ mixtum admiratiõe patri inieciſſet: atq; ſi aures præbere potes: ĩquit: mani
feſtam rem teneas: faciam. Enĩuero ſe Philippus dicere auditurum: uocariq; extemplo Demetrium iuſſit:
& ſeniores duos amicos expertos inter fratres certaminum: infreq̃ntes iã ĩ regiã Lyſimachũ: & Onomaſtũ
accerſit: quos in conſilio haberet: dũ ueniũt amici: ſolus filio ꝓcul ſtante multa ſecũ animo uolutãs inãbu-
lauit: poſteaq̃ ueniſſe eos nunciatũ ẽ: ſeceſſit in partẽ interiorem cum duobus amicis totidem cuſtodibus
corporis filiis: ut ternos ĩermes ſecũ introducerẽt: permiſit. Ibi cum conſediſſent: ſedeo: inquit: miſerrimus
pater iudex inter duos filios accuſatorem parricidii & reum aut conficti aut admiſſi criminis labem apud
meos inuenturus. Iampridẽ qdẽ hanc procellã imminẽtem timebã: cũ uultus ĩter uos minime fraternos
cernerẽ: cũ uoces quaſdam exaudirẽ: ſed ĩterdũ ſpes aĩum ſubibat deflagrare iras ueſtras: purgari ſuſpitões
poſſe: ẽt hoſtes armis poſitis fœdus iciſſe & priuatas multorum ſimultates finitas: ſubiturã uobis aliquã
do germanitatis memoriã: puerilis quõdã ſimplicitatis conſuetudiniſq; ĩter uos: meoꝝ deniq; p̃ceptoꝝ:
q̃ uereor: ne uana ſurdis auribus cecinerim. Quotiẽs ego audiẽtibus uobis deteſtatus exẽpla diſcordiarũ fra Att uerba
ternaꝝ? horrendos euentus eoꝝ rettuli: qbus ſtirpẽ ſuã: domos: regna funditus euertiſſent? meliora quoq; Philippi I
exempla parte altera poſui: ſociabilem conſortionem inter binos lacedæmonioꝝ reges ſalutarem ꝑ multa filios
ſæcula ipſis patriæq;: eãdem ciuitatem poſteaquam mos ſibi cuiq; rapiẽdi tyrãnidẽ exortus ſit euerſam: amaritu-
iam hos. Eumenẽ. Attalumq; fratres aquam exiguis rebus prope ut puderet regii noĩs mihi Antiocho: dinis ple-
& cuilibet regum huius ætatis: nulla re magis: q̃ fraterna unanimitate regnum æquaſſe ne romanis qdẽ na.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

exẽplis abſtinui:quæ aut uiſa aut audita habeam. T.&.L.Quintiorꝫ qui bellũ mecum geſſerũt.P.&.L.
Scipionũ:qui Antiochũ deuiceruot:patris patruiq; eorꝫ:quorꝫ perpetuá uitæ cõcordiá mors quoq; miſ
cuit:neq; uos illorꝫ ſcelus ſimileſq; ſceleri exitus potuit:neq; horũ bona mens bona fortuna ad ſanitatẽ fle
ctere. Viuo & ſpiráte me hæreditatẽ meá ambo & ſpe & cupiditate ĩproba petitis:eo uſq; me uiuere uul
tis:donec alterius ueſtrum ſuperſtes ambiguũ regẽ alterũ mea morte faciá:nec patrẽ poteſtis pati nihil cari
nihil ſancti nõis noſtris:cuius uice regni unius inſaciabilis amor ſucceſſit Agite cõſcelerate aures paternas:
decernire criminibus mox ferro decreturi:dicite palam:qđ ueri poteſtis:aut reminiſci libet:reſeratæ aures
ſunt:quæ poſt hæc ſecre is alterius ab altero criminibus claudentur:hæc furẽs ira cũ dixiſſet:lachrymæ oĩ
bus obortæ:& diu mœſtũ ſilẽtiũ tenuit. Tũ Perſeus aperiẽda nimirꝫ nocte ianua fuit:& armati comeſato
res accipiẽdi præbẽdumq; ferro iugulũ:quando nõ credit̃ niſi perpetratũ facinus:eiuſdẽ petitus ĩ inſidiis au
dio quæ latro atq; inſidiator:nõ nequicquá iſti unum Demetriũ filiũ te habere:me ſubitũ & pellice genitũ
appellant:nam ſi gradũ:ſi caritatẽ filii apud te haberẽ:nõ ĩ me querẽtem depræhẽſas ĩſidias:ſed ĩ eũ:qui fe
ciſſet:ſcæuires:nec adeo tibi uilis uita eſſet noſtra:ut nec præterito piculo meo mouereris:neq; futuro ſic in
ſidiantibus ſit impune. Itaq; ſi mori tacitum oportet:taceamus præcati tantũ deos:ut a me cœptum ſcelus
ĩ me finẽ habeat:nec per meũ latus tu petaris ſin aũt quod circũuentis ĩ ſolitudine natura ipſa ſubiicit:ut ho
minũ quos nunq̃ uiderint:fidẽ tamẽ ĩplorent:mihi quoq; ferrꝫ ĩ me ſtrictũ cernenti uocem mittere liceat:
per te patrumq; nomẽ:quod uti noſtrum ſanctius ſit:iam pridẽ ſentis:ita me audias præcor tanq̃ ſi uoce
& comploratione nocturna exitus mihi queritanti interueniſſet. Demetrium cum armatis nocte intem-
peſta in ueſtibulo meo depræhendiſſe:quod tum uociferarer in re præſenti pauidus:hoc nunnc Poſtero
die queror. Frater non comeſantium inuicem iamdiu uiuimus inter nos:regnare utiq; uis huic ſpei tuæ
obſtat ætas mea:obſtat gentium ius:obſtat uetuſtus Macedoniæ mos:obſtat:uero etiam patris iudicium
huc tranſcendere niſi per meum ſanguinẽ non potes:oĩa moliris:& tẽptas:adhuc ſeu cura:mea ſeu fortuna
Perſei q̃re læ apud patrem.
reſtitit periculo tuo. Heſterna die in luſtratione & decurſu & ſimulacro ludicro pugnæ funeſtum prope
prælium feciſti:nec me aliud a morte uindicanit:q̃ quod me ac meos uinci paſſus ſum:ab hoſtili prælio
tanq̃ fraterno luſu pertrahere me ad cœnam uoluiſti:credis ne pater inter inermes conuiuas me cœnaturũ
fuiſſe:ad quem armati comeſatum uenerunt?credis nihil a gladiis nocte periculum fuiſſe:quem ſudibus
te inſpectante prope occiderunt?Quid hoc noctis?quid ut inimicus ad iratum?qd cum ferro ſuccinctis iu
uenibus uenis?conuiuam me tibi cõmittere auſus nõ ſum:comeſatorem te cum armatis recipiá?ſi aperta
ianua fuiſſet:funus meum parares hoc tpe pater:quo q̃rentẽ audis: Nihil ego tanq̃ accuſator criminoſe:
nec dubia argumẽtis colligẽdo ago:quid.n.negat ſe cũ multitudĩe ueniſſe ad ianuá meá?aut ferro ſuccin-
ctos ſecum fuiſſe? quos nominauero:accerſe:poſſunt qdem oĩa audere:q hoc auſi ſunt:non tamẽ audebũt
negare ſe depræhenſos intra limen meum cum ferro:ſi ad te deducerẽ:rem pro manifeſto haberes:fatentes
pro depræhenſis habe. Execrarẽ nunc cupiditatem regni:& furias fraternas cogita:ſed ne ſint: cæcæ pater
execrationes tuæ:diſcerne:deſpice inſidiatorem:& petitũ inſidiis noxium huic eſſe caput:qui occiſurus fra
trem fuit:habeat etiam iratos paternos deos:qui petiturus fraterno ſcelere fuit:perfugium ĩ patris miſeri-
cordia & iuſtitia habeat:quo.n.alio confugiam?cui non ſolẽne luſtrale exercitus:cui nõ decurſus militũ:
non domus:non epulæ:nõ nox ad quietẽ data naturæ beneficio mortalibus tuta eſt?ſi iero ad fratrem in-
uitatus:moriẽdum ẽ:ſi recepero intra ianuá comeſatũ fratrẽ:moriẽdũ ẽ:nec eundo:nec manendo inſidias
euito. Quo me conferá?nihil ꝑter deos pater & te colui:nõ romanos habeo:ad quos cõfugiam:periſſe ex
petũt:quia tuis iniuriis doleo:qa tibi adẽptas:tot urbes:tot gẽtes mõ Thraciæ maritimá orá ĩdignior.nec
me:nec te ĩcolumi:Macedoniá ſuam futurá ſperát:ſed ſi me ſcelus fratris:te ſenectus abſumpſerit: aut nec
ea qdem expectata fuerit:regem regnũq; macedoniæ ſua futura ſciunt. Siqd extra Macedoniá tibi romani
reliquiſſent:mihi quoq; id relictum crederem receptaculũ:at in macedonibus ſatis ꝓſidii ẽ:uidiſti heſterno
die impetum in me militum:quod illis defuit interdiu:cõuiuæ fratris noctu ſumpſerunt:quid de magna
parte principium loquar:q in romanis ſpem oẽm dignitatis & fortunæ poſuerunt?& in eo qui omnia
apud romanos põt?neq; hercule iſtũ mihi tantum fratri maiori:ſed ꝓpe eſt:ut tibi quoq; ipſi & patri præ
ferant. Iſte.n.eſt:cuius beneficio pœnam tibi ſenatus remiſit:q nũc te ab armis romanis ꝓtegit:q tuá ſene
ctutẽ obligatam & obnoxiá adoleſcẽtie ſuæ equũ eſſe cẽſet:pro iſto romani ſtant:ꝓ iſto oẽs urbes tuo ipe
rio liberatæ:ꝓ iſto macedones:q pace romana gaudebát:mihi ꝑter te pater qd uſquá aut ſpei:aut ꝓſidii
aſt?Quo ſpectare illas litteras ad te nunc miſſas. T.Quintii credis?quibus & te bene cõſuluiſſe rebus tuis
ait:qđ Demetrium Romá miſeris:& hortat̃:ut iterꝫ cũ pluribus legatis & primoribus quoq; ipſorꝫ ma-
cedonum remittas eũ. T.Quinti⁹ q nũc ẽ auctor oĩum iſtic & magiſter eũ ſibi te abdicato pr̃e locũ tuũ ſub
ſtituit:illic ante oĩa cládeſtina cõcepta ſunt cõſilia:qrunt̃ adiutores cõſiliis:cũ te plures & principes mace-
donum cũ iſto mittere iubet:q hinc integri & ſynceri romá eũt Philippum regẽ ſe habere credẽtes:ibuti illic
& infecti romanis delinimẽtis redeũt. Demetrius iis unus oĩa eſt:eũ iá regẽ uiuo patre appellant. Hæc ſi in
dignor:audiẽdũ eſt ſtati nõ ab aliis ſolũ:ſed ẽt a te pater cupiditatis regni crimẽ:ego uero: ſi in medio po-
nitur:nõ agnoſco:quem.n.ſuo loco moueo:ut ipſe ĩ eius locũ ſuccedá?unus ante me pater ẽ:& ut diu ſit
deos rogo ſupſtes:ei,ita ſim:ſi merebor:ut ipſe me eſſe uelit:hæreditatẽ regni:ſi pater tradet:accipiam. Cu-
pit regnũ:& qde ſcelerate cupit:q tranſcendere feſtinat ordinẽ ætatis naturæ moris macedonum iuris gen
tiũ:obſtat frater maior:ad quẽ iure uolũtate ẽt regnũ patris ꝑtinet: tollat̃ nũc primus in regnum : frater-
na cæde ſit potior:pater ſenex:& filio ſolus orbatus magis timebit:ne iraſcat̃:quam ut filii ulciſci necem

pat'at':romani lætabunt':ꝓbabunt:defendẽt:factũ.Hæ ſpes incertæ pater:ſed non inanes ſunt:ita.n.res ha
be: ꝑiculũ uitæ,ꝓpellere a me poteſ puniẽdo eos:q ad me iterficiẽdum ferrũ ſumpſerũt:ſi facinori eoꝝ ſuc
ceſſerit:mortẽ meã idẽ tu pſequi nõ poteris.Poſteaq̃ dicẽdi finẽ Perſeus fecit:cõiecti eoꝝ:q aderant oculi
in Demetriũ ſunt:uelut cõfeſtim reſpõſurus eẽt:deinde ſilẽtium fuit:cũ pfuſum fletu appareret oĩbus loq Demetrii
nõ poſſe:tandẽ uicit dolorẽ ipſa neceſſitas:cũ dicere iuberẽt:atq; ita orſus eſt.Oĩa q̃ reoꝝ antea fuerant au- purgatio
xilia pater:ꝓoccupauit accuſator:ſimulatiſq; lachrymis in alterius pniciẽ ueras meas lachrymas ſuſpectas
tibi fecit:cum ipſe ex quo ab roma redii:p occulta cũ ſuis colloquẽs dies noctesq; inſidiet' ultro mihi nõ in
ſidiatoris mõ:ſed latronis manifeſti & pcuſſoris ſpẽm induit.Periculo ſuo te exterret:ut ĩnoxio fratri per
eundẽ te maturet pniciem:pfugium ſibi nuſq̃ gẽtium eẽ ait:ut ego ne apud te qdẽ ſpei qcq̃ reliq habeã:cir
cũuẽtũ ſolũ inopẽ inuidia gratiæ externæ:q̃ obeſt:potiuſquã:ꝓdeſt onerat.Iã illud quã accuſatoriæ?quod
noctis huius crimen miſcuit cum cætera ĩſectatione uitæ meæ:ut & hoc qđ iam q̃le ſit:ſcies ſuſpectũ alio
uitæ noſtræ tenore faceret.& illã uanã criminationẽ ſpei uolũtatis cõſilioꝝ: nocturno hoc ficto & cõpoſi-
to argumẽto fulciret:ſimul & illud q̃ſiuit:ut repẽtina minime ꝑparata accuſatio uideret':qppe ex noctis hu
ius metu & tumultu repẽtino exorta.Oportuit aũt Perſeum ſi ꝓditor ego patris inieram cõſilia:non expe
ctatã fabulã eẽ noctis huius:ſed ꝓditionis me accuſatũ:ſi illa criminoſa ac uana accuſatio erat:inuidiãq; tu
am aduerſus me magis:q̃ crimẽ meũ ĩdicatura:hodie quoq; iã aut ꝑtermitti:aut in aliud tẽpus differri:ut
pſpiceret':utrũ ego tibi:an tu mihi nouo qdẽ & ſingulari genere odii ĩſidias feciſſes:ego tamẽ q̃tum ĩ hac
ſubita pturbatione potero ſeparabo ea:quæ tu cõfudiſti:& noctis huius inſidias aut tuas:aut meas detegã
Occidendi ſui conſiliũ me iniſſe uideri uult:ut ſcilicet maiore fratre ſublato:cuius iure gẽtiũ more macedo
num:tuo ẽt ut ait iudicio regum eſt futurũ:ego minor in eius:quem occidiſſem:ſuccederẽ locũ:qđ ergo il
la ſibi uult pars altera orationis:qua romanos a me cultos ait:atq; eoꝝ fiducia ĩ ſpẽ regni me ueniſſe?nã &
ſi in romanis tãtum momẽti eẽ credebã:ut quẽ uellẽt:ĩponerẽt macedoniæ regẽ:& meæ tãtnm apud eos
gratiæ confidebam:quid opus parricidio fuit?an ut cruẽtum faterna cæde diadema gererem?ut illis ipſis
apud quos aut uera aut certe ſimulata ꝓbitatæ partã gratiã habeo:ſi quã forte habeo: execrabilis & inui-
ſus eſſem?niſi.T.Quintium credis:cuius uirtute & cõſiliis mea nũc arguis regi:cum & ipſe tali pietate ui
uat cum fratre:mihi fraternæ cædis fuiſſe auctorem?Idem non romanorum ſolum gratiam:ſed macedo-
num iudicia ac deoꝝ pene hoĩumq; cõſenſum collegit:per q̃ oĩa ſe mihi parem in certamine non futurum
crediderit:idem tanq̃ in aliis oĩbus rebus ĩferior eſſem:ad ſceleris ſpẽ ultimam confugiſſe me inſimulat:uis
hanc formulam cognitionis eẽ:ut uter timuerit:ne alter dignior uideretur:regno:iis conſilium opprimen
di fratris iudicetur cepiſſe?Exequamur tamẽ quocũq; mõ conficti ordinem criminis: pluribus modis ſe
petitum criminatus eſt:& oĩs inſidiaꝝ uias in unũ diẽ cõtulit:uolui ĩterdiu eũ poſt luſtrationẽ cum cõcur
rimus:& qdem ſi diis placet:luſtrationũ die occidere:uolui:cum ad cœnã ĩuitaui:ueneno ſcilicet tollere:
uolui cum comeſatum gladiis cincti me ſecuti ſunt:ferro interficere:tempora quidem q̃lia ſint ad parrici-
dium electa:uides:luſus conuiuii comeſtionis:qs dies?q̃lis?quo luſtratus exercitus:quo ĩter diuiſam ui-
ctimam ꝑlatis oĩum:q unq̃ fuere Macedoniæ regum armis:reges duo ſolito more tua tegentes latera pa-
ter ꝓuecti ſumus:& ſecutum eſt macedonũ agmẽ:hæc ego ẽt ſiqđ ante admiſiſſem piaculo dignum luſtra Mos Ma-
tus & expiatus:ſacra tum cum maxime in hoſtiam itineri noſtro circundatam intuẽs:parricidium uenena cedonum
gladios in comeſatione præparatos uolutabã in aĩo:ut qbus aliis deinde ſacris contaminatam omni ſcele in luſtrã
re gẽtem expiarem?ſed cæcus criminandi cupiditate aĩus:dum omnia ſuſpecta efficere uult aliud alio con do exerci-
fundit:nam ſi ueneno te inter cænam tollere uolui:qđ minus aptũ fuit quã pertinaci certamine & concur- tu
ſu iratum te efficere:ut merito:ſicut feciſti:inuitatus ad cœnam abnueres? cum autem iratus negaſſes:utrũ
ut placarem danda opera fuit:ut aliã quærerẽ occaſionẽ:quoniã ſemel uenenũ parauerã?an ab illo cõſi-
lio uelut tranſiliendum ad aliud fuit:ut ferro te & qdem eo per ſpẽm comeſationis occiderem?quo deinde
modo ſi te metu mortis credebã cœnam euitaſſe meã:non ab eodem metu comeſationem quoq; euitaturũ
exiſtimabam?Non eſt res:qua erubaſcã pater:ſi die feſto inter æquates largiore uino ſum uſus tu quoq; ue
lim inquiras:qua lætitia:quo luſu apud me celebratum heſternum conuiuiũ:ſit:illic etiam paruo forſitã
odio prouehente:quod in iuuenili armorum certamine pars noſtra non inferior fuerat:miſeria hæc & me
tus crapulam facile excuſſerunt:quæ ſi non interueniſſent inſidiatores:ſomno ſopiti iaceremus: ſi domum
tuam expugnaturus capta domo dominum interfecturus eram:nõ temperaſſem uino in unum diem:nõ
milites meos abſtinuiſſem. Et ne ego me ſolum nimia ſimplicitate tuear:ipſe quoq; minime malus ac ſuſ
picax frater nihil aliud ſcio:inquit:neq; arguo:niſi quod cum ferro comeſatum uenerunt:quæram unde
in ipſum ſcias:neceſſe erit aut ſpeculatorum tuorum plenam domum fuiſſe meam:aut illos ita aperte ſum
pſiſſe ferrum ut omnes:uiderent: & nequid ipſe aut prius inquiſiſſe: aut nunc criminoſe argumentari ui
deretur te quærere ex iis: quos nominaſſet:iubebat:an ferrum habuiſſent: ut tanquam in re dubia cum id
quæſiſſes:quod ipſi fatentur:pro uictis haberentur:quin tu illud quæri iubes: num tui occidendi cauſa
ferrum ſumpſerint?num me auctore & ſciente?hoc.n.uideri uis non illud:quod fatẽtur & palã eſt: & ſui
ſe tuendi cauſa ſumpſiſſe dicunt:recte an perperam fecerint:ipſi ſui rationem reddent:meam cauſam: quæ
nihil eo facto contingitur:ne miſcueris:aut explica:utrum:aperte an clã te aggreſſuri fuerimus:ſi aperte:cur Optima
non oẽs ferrum habuimus?cur nemo præter eos:qui tuum ſpeculatore pulſarunt?ſi clam:quis ordo con criminis
ſilii fuit:conuiuio ſoluto cũ comeſator ego diſceſſiſſem:quattuor ſubſtitiſſent:ut ſopitum te aggrederen- cõfutatio
tur?quomodo feſelliſſent & alieni & mei & maxime ſuſpecti quia pauloante in rixa fuerant?quomõ au

tem trucidato teipſi euaſuri fuerint?quattuor gladiis domus tua capi & expugnari potuit. Quin tu omiſ
ſa iſta nocturna fabula:ad id:quod doles:qđ īuidiam urit:reuerteris?cur uſquā regni tui mētio fuit De
metri?cur dignior patris fortunæ ſucceſſor quibuſdā uideris quā ego?cur ſpem meā:q̄:ſi tu nō eſſe : certa
erat:dubiam & ſollicitā facis?hæc ſenſit Perſeus:& ſi nō dicit:hæc iſtū inimicū hæc accuſatorē faciū:hæc
domū hæc regnū tuū crimibus & ſuſpicionibus replēt. Ego aūt pater quēadmodū nec nūc ſperare regnū:
nec ambigere unq̄ de eo forſitā debeam:qa mīor ſum:quia tu me maiori cedere uis:ſic illud:nec debui fa
cere:nec debeo:ut indignus te patre:idignus oībus uidear:id.n.uiciis meis nō cedēdo cui ius faſq; ē:non
modeſtia cōſequar. Romāos obiicis mihi:ea:q̄ gloriæ eē debēt:ī crimē uertis:ego nec obſes romāis:ut tra
deret:nec ut legatus Romā mitteret a te petii:miſſus ire nō recuſaui:utroq; tpe ita me geſſi:ne tibi pudori:
ne regno tuo:ne gēti macedonū eſſem. Itaq; mihi cum romanis amicitiæ cā tu fuiſti pater:quoad tecū illis
pax manebit:mecū quoq; gratia erit:ſi bellū eē cœperit:q obſes:q legatus ꝓ patre nō inutilis fuit:idē hoſtis
illis acerrimus ero:nec hodie:ut ꝓſit mihi romanoꝝ gratia:id poſtulo:ne obſit:ne ad bellū reſeruet:pacis
pignus fui:ad pacē retinēdā legatus miſſus ſum:neutra res mihi nec gloriæ:nec crimini ſit. Ego ſiqđ ſcele
rate in fratrē admiſi nullā depcor pœnā:ſi īnocēs ſum:ne īuidia cōflagrē:cū crimine nō poſſum:depcor:
nō hodie me primū frater accuſat:ſed hodie primū apte nullo meo ī ſe merito:ſi mihi pater ſuccēſeret:te ma
iorē fratrē ꝓ minorē depcari oportebat:te adoleſcētiæ:te errori ueniā īpetrare:ī eo ubi ꝑſidiū eē oportebat:
ibi exitiū ē:e cōuiuio & cōmeſſatiōe ꝓpe ſemiſōnus raptus ſum ad cām parricidii dicēdā ſine aduocatis:
ſine ꝑronis:ipſe ꝓ me dicere cogor:ſi ꝓ alio dicēdū eēt:tps ad meditandū & cōponēdā orationē ſumpſiſſē
cū qđ aliud quā ingenii fama pclitarer?ignarus qđ accerſitus eſſē:te iratū:ne iubentē dicere cām fratrē accu
ſantē audiui:ille diu ante ꝑparata meditata ī me orōne ē uſus:ego id tantū tpis:quo accuſatus ſum:ad co
gnoſcēdum qđ agereť habui:utrū illo momēto accuſatorē audirē:an defenſionē meditarer?attonitus repē
tino atq; inopinato malo uix qđ obiiceret ītelligere potui:ne dū ſatis ſciā:quo mō me tuear. Quid mihi
ſpei eēt:niſi patrē iudicē haberē?apud quē ēt ſi a fratre caritate uincor:miſericordia certe reus uinci non de
beo:ego.n.ut me mihi tibiq; ſerues:pcor:ille:ut me ī ſecuritatē ſuā occidas:poſtulat:qđ eū cū regnū ei tradi
deris:factuꝝ credis in me eē:q iā nūc ſanguīe meo ſibi īdulgeri æquū cenſet?Dicenti hæc lachrymæ ſimul
ſpiritū & uocē īterduſerunt. Philippus ſūmotis iis pauliſper collocutus cum amicis ꝓnūciauit nō uerbis
ſe nec unius horæ diſceptatiōe cām eoꝝ diiudicatuꝝ:ſed inqrendo in utriuſq; uitā:mores & dicta factaq;
in magnis paruiſq; rebus obſeruādo:ut oīb⁹ appareret noctis ꝓximæ crimē facile reuictū:ſuſpectā nimiā
cum romanis Demetrii gratiā eē:hæc uiuo Philippo uelut ſemina iacta ſunt macedonici belli:qđ maxīe

Semina macedonici belli

cum Perſeo gerendū erat. Cōſules ambo in ligures:q̄ tū una cōſularis ꝓuincia erat:ꝓficiſcunť & qa ꝓſpe
re ibi res geſſerunt:ſupplicatio in unū diē decreta ē. Liguꝝ duomillia fere ad extremum finem prouinciæ
Galliæ:ubi caſtra Marcellus habebat:uenerunt:uti reciperenť orantes. Marcellus opiri eodem loco liguri
bus iuſſis ſenatum per litteras conſuluit:ſenatus reſcribere Marcum Ogulinum prætorem Marcello iuſſit:
uerius fuiſſe cōſules:quorum prouincia eſſet:quā ſe quid e rep. eſſet decernere:tum quoq; non placere ſibi
ſed per deditionem ligures recipi:& receptis arma nō adimi:atq; eos ad cōſulē mitti ſenatum æquum cen
ſere. Prætores eodem tempore. P. Manlius in ulteriorē Hiſpaniam quā & priore ꝑtura prouinciam obti
nuerat. Qu. Fuluius Flaccus in citeriorem ꝑuenit:exercitūq; a Terentio accepit:nam ulterior morte P. Sē
pronii proconſulis ſine imperio fuerat. Fuluiū Flaccum oppidum Hiſpanū Vrbicuam noīe oppugnan
tem celtiberi adorti ſunt:dura ibi ꝑlia aliquot facta:multi romani milites & uulnerati & interfecti ſunt:ui
cit perſeuerantia Fuluii:quod nulla ui abſtrahi ab obſidione potuit:celtiberi feſſi ꝑliis uariis abſceſſerunt:
urbs amoto auxilio eorum intra paucos dies capta & direpta eſt:ꝑdam militibus ꝑtor conceſſit. Fuluius
hoc oppido capto. P. Manlius exercitu tantū in unum coacto:qui diſſipatus fuerat.nulla alia memorabi
li geſta re exercitus in hyberna deduxerunt:hæc ea æſtate in Hiſpania geſta. Terentius:qui ex ea prouincia
deceſſerat:ouans urbem iniit:tranſlatum argenti pondo millia.ccc.xx.auri.lxxxii.pondo aureæ coronæ

Cartha. & Maſiniſſæ diſceptatio.

lxvii. Eodem anno inter populum carthaginenſem & regem Maſiniſſam in re præſenti diſceptatores ro
mani de agro fuerunt:ceperat eum ab carthaginenſibus pater Maſiniſſæ Gala. Galam Syphax inde expu
lerat:poſtea in gratiam ſoceri Haſdrubalis carthaginenſibus dono dederat:carthaginenſes eo anno Maſiniſ
ſa expulerat:haud minore certamine animorum:quam cum ferro & acie dimicarunt:res acta apud roma
nos:carthaginenſes: quod more maiorum ſuorum fuiſſet:deinde a Syphace ad ſe perueniſſet reperebant.
Maſiniſſa paterni regni agrum ſe recepiſſe & habere gentium iure aiebat & cauſa & poſſeſſione ſuperio
rem eſſe:nihil aliud ſe in ea diſceptatione metuere: quam ne pudor romanorum: dum uereantur nequid
ſocio atq; amico regi aduerſus communes atq; illius hoſtes indulſiſſe uideantur : damno ſit: legati poſſeſ
ſionis ius non mutuarunt:cauſam integram Romam ad ſenatum reiecerunt. In liguribus nihil poſtea ge
ſtum : receſſerāt primum in deuios ſaltus : deinde dimiſſo exercitu paſſim in uicos caſtellaq; ſua dilapſi
ſunt. Conſules quoq; dimittere exercitum uoluerunt: ac de ea re patres conſuluerunt : alterum ex his di
miſſo exercitu ad magiſtratus creandos in annum uenire Romam iuſſerunt : alterum cum legioni

P. Cornelius Lētulus. M. Bebi⁹ cō.

bus ſuis Piſis hyemare. Fama erat gallos tranſalpinos iuuentutem armare nec in quam regionem Italiæ
effuſura ſe multitudo eſſet:ſciebatur:ita inter ſe conſules compararunt:ut. Gn. Bebius ad comitia iret:quia
M. Bebius frater eius conſulatum petebat. Comitia conſulibus rogandis fuere:creati. P. Cornelius Lentu
lus. M. Bebius Tamphilus : prætores inde facti duo. Qu. Fabii Maximus : & Buteo. Claudius Nero
Quintus Petilius Spurinus Marcus Pinarius poſca. L. Duronius. Iis inito magiſtratu prouinciæ ita

ſorte euenerunt:ligures cõſulibus:ꝑtoribus. T.Petilio urbana.Qu.Fabio Maximo peregrina.Qu.Fabio
Buteoni Gallia.T.Claudio Neroni Sicilia.M.Pinario Sardinia.L.Duronio Appulia & hiſtri adiecti:
quod tarentini Brunduſiniq; n nciabant maritimos agros infeſtos tranſmarinaꝝ nauium latrociniis eẽ:
eadẽ maſſilienſes de ligurũ nauibus querebantur. Exercitus inde decreti:quattuor legiones conſulibus:qui
namillia ducenos romanos pedites trecenos haberent equites:&.xv.millia ſocium ac latini noĩs octingen
tos equites. In hiſpanis protogatũ ueteribus ꝑtoribus ĩperiũ eſt cum exercitibus:quos haberent:& in ſup
plementũ decreta triamillia ciuiũ Romanoꝝ.cc.eqtes:& ſocium latini noĩs ſexmillia peditũ.ccc. equites.
Nec rei naualis cura omiſſa:duũuiros in eam rem conſules creare iuſſi:ꝑ quos naues.xx.deductæ nauali
bus ſociis ciuium romanoꝝ:qui ſeruitutem ſeruiſſent:complerent̃:ingenii tñ ut iis præeſſent: inter duũ
uiros ita diuiſa tuenda denis nauibus maritima ora:ut promontorium iis Mineruæ uelut cardo ĩ medio
eſſet:alter in dexteram partem uſq; ad Maſſiliam:leuam alter uſq; ad Barium tuerentur:

Prodigia multa fœda & Romæ eo anno uiſa nũciata peregre:in area Vulcani & Cõcordiæ ſanguinem — prodigia
pluit:& pontifices haſtas motas nunciare:& Lanuuii ſimulacrũ iunonis Soſpitæ lachrymaſſe:& peſtilen
tia in agris foriſq; & conciliabulis:& ĩ urbe tanta erat:ut libitina tunc uix ſufficeret. His ꝓdigiis cladibuſ
q; anxii patres decreuerũt:ut & cõſules qbus diis uideret̃:hoſtiis maioribus ſacrificarẽt:& decẽuiri libros
adirent:eoꝝ decreto ſupplicatio circa oĩa puluinaria Romæ in diẽ uuũ indicta eſt:iiſdẽ auctoribus & ſe
natus cenſuit:& conſules edixerunt:ut ꝑ totã Italiã triduũ ſupplicatio & feriæ eſſent. Peſtilentiæ tanta uis
erat:ut cũ pp defectionẽ corſoꝝ bellũq; a bilienſibus cõcitatũ in Sardinia:octomillia peditũ ex ſociis lati
ni noĩs ire placuiſſet &.ccc.eqtes:quos.M.Pinarius ꝑ or ſecũ in Sardiniã:traiiceret:tantũ hoĩum demor
tuũ eſſe:tñ ubiq; agroꝝ cõſules renũciauerunt:ut iis numerus effici militum nõ potuerit:quod deerat mi
litũ:ſumere a Gn.Bebio ꝓconſule:q Piſis hybernabat:iuſſus prætor:atq; inde in Sardiniã traiicerẽ.L. Du
ronio prætori:cui ꝓuincia Appulæ euenerat:adiecta de Bacchanalibus quæſtio ẽ:cuius reſidua quædam
uelut ſemina ex prioribus malis iã priore anno apparuerant:ſed magis inchoatæ apud. T.Pupium præto
rẽ quæſtiones erant:quã ad exitũ ullæ ꝑductæ:id ꝑſecrare nonũ ꝑtorem:ne ſerperet iteꝝ latius:patres iuſſe
runt:& legẽ de ambitu. Legationes cõſules introduxerunt:regũ primas Eumenis & Ariarathis cappado
cis & Pharnacis pontici:nec ultra qcquã iis reſponſo eſt:quã miſſuros:qui de controuerſiis coꝝ cognoſce
rent:ſtatuerentq;:lacedæmonioꝝ deinde exulũ & achæoꝝ legati introducti ſunt:& ſpes data exulibus eſt
ſcriptuꝝ ſenatũ achæis ut reſtituerent̃:achæi de Meſſene reſtituerent̃:achæi de Meſſene recepta compoſitiſ
q; ibi rebus cũ aſſenſu patrũ expoſuerũt:& a Philippo rege macedonum duo legati uenerunt Philocles &
Apelles nulla ſup re:q̃ ab ſenatu petenda eẽt:ſpeculatũ magis inquiſitumq; miſſi de iis:quoꝝ Perſeus De
metriũ inſimulaſſet ſermonũ:cũ romanis maxĩe cũ.T.Quintio aduerſus fratrẽ de regno habitoꝝ: Hos tã
quã medios nec in alterius fauorẽ inclinatos miſerat rex:erant autẽ & hi Perſei fraudis in fratrẽ miniſtri &
participes. Demetrius cĩum:præterquã fraterno ſcelere qđ nuper eruperat:ignarus:primo neq; magnam:
neq; nullã ſpẽ habebat:patrẽ ſibi placari poſſe:minus deinde ĩ dies patris aĩo fidebat:cum obſideri aures a — Ad quid
fratre cerneret:itaq; circũſpiciens dicta factaq; ſua:ne cuius ſuſpiciones augeret:maxime ab omni mentiõe — Philippi
& contagione romanoꝝ abſtinebat:ut neq; ſcribi ſibi uellet:qa hoc ꝑcipue criminũ genere exaſperari ani — legati Ro
mum ſentiebat. Philippus ſimul ne ocio miles deterior fieret:ſimul auertendæ ſuſpitionis cã quicquam a — mã miſſi
ſe agitari de Romano bello. Stobos Pæoniæ exercitu indicto in Macedoniam ducere pergit:cupido eum — Ait.uul
ceperat in uertice Aemi montis aſcendẽdi:qa uulgatæ opinioni crediderat ponticũ ſimul & adriaticũ ma — gatã opi
re:& iſtrũ amnẽ:& alpis cõſpici poſſe:ſubiecta oculis ea haud parui ſibi momenti futura ad cogitationem — nionẽ de
romani belli:ꝑcunctatus regionis pitos de aſcẽſu Aemi cũ ſatis ĩter oẽs conſtaret exercitui uiã nõ eſſe: pau — Aemi mõ
cis:& expeditis ꝑ difficillimũ aditũ:ut ſermone familiari minorẽ filiũ permulceret:quem ſtatuerat non du — tis altitu
cere ſecũ:primũ quærit ab eo:cũ tanta difficultas itineris proponat̃:utrũ ꝑſeuerandũ ſit ĩ incepto:an abſti — dine
nendũ:ſi pergat tamẽ ire:non poſſe obliuiſci ſe in talibus rebus Antigoni:q ſæua tempeſtate iactatus ĩ ea
dẽ naue ſecũ cum oẽs habuiſſet:præcepiſſe liberis diceret̃:ut & ipſi meminiſſent:& ita poſteris proderent:
ne qs cum tota gente ſimul ĩ rebus dubiis piclitari auderet memorẽ ergo ſe præcepti eius:duos ſimul filios
non cõmiſſuꝝ in aleã eius:qui ꝓponeret̃ caſus:& qm̃ maiorem filium ſecũ duceret:minorem ab ſubſidia
ſpei & cuſtodiam regni remiſſurum in Macedoniam eſſe. Non fallebat Demetrium ablegari ſe ne adeſſet
con ſilio:cum in conſpectu locoꝝ conſultaret:quia proxima itinera ad mare adriaticũ atq; Italiam ducerẽt
quæq; belli ratio eſſet futura:ſed non ſolum parendum patri tutum:ſed ẽt aſſentiendum erat:ne inuitum
parere ſuſpicionem faceret:ut tamen iter ei tutum in Macedonia meſſet:Didas ex prætoribus regis unus:
q Pæoniæ præerat:iuſſus eſt proſequi eũ cum modico ꝑſidio:hunc quoq; Perſeus ſicut plæroſq; pr̃is ami
corum:ex quo haud dubium cuiquã eſſe cœperat:ad quẽ ita inclinato regis animo hæreditas regni perti
neret:inter coniuratos in fratris perniciem habuit:in præſentia dat ei oĩa mandata:ut per omne obſequum
inſinuaret ſe in quam maxime familiarẽ uſum:ut elicere oĩa arcana ſpeculariq; abditos eius ſenſus poſſet:
ita digredit̃ Demetrius cum ĩfeſtioribus:quam ſi ſolus iret præſidiis. Philippus Medicam primum:t dein
de ſolitudines interiacentes Medicæ atq; Aemo trangreſſus:ſeptimis demum caſtris ad radices montis per
uenit:ibi unum moratus diem ad diligendos:quos duceret ſecum:tertio die iter eſt ingreſſus:t modic' pri
mo labor in imis collibus fuit:quantũ ĩ altitudine egrediebantur:magis magiſq; ſiluestria & plæraq; in — Aemi
uia loca excipiebant:ꝑuenere deinde ni tam opacum iter:ut præ denſitate arboꝝ ĩmiſſorumq; aliorum in — montis
alios ramorum ꝑſpici cœlum uix poſſet:ut uero iugis appropiquabãt:qđ rarũ ĩ aliis locis eẽt:adeo oĩa cõ — altitudo

tecta nebula:ut haud ſecus:quá nocturno itinere ĩpedirent̃:tertio demũ die ad uerticẽ peruentum. Nihil
uulgatæ opinioni digreſſi inde detraxerunt:magis credo:ne uanitas itineris ludibrio eẽt: quá qđ diuerſa
inter ſe maria mõteſq; & amnes ex uno loco cõſpici potuerint:uexati oẽs & ante alios rex ipſe:quo graui/
or ætate erat:difficultate uiæ eſt:duabus aris ibi Ioui & Soli ſacratis cũ ĩmolaſſet:quatriduo aſcenderat:bi
duo eſt digreſſus:frigora nocturna maxime metuens:quæ caniculæ ortu ſimillima brumalibus erat. Mul
tis ꝑ eos dies difficultatibus cõflictatus:nihil lætiora ĩ caſtris inuenit:ubi ſumma penuria erat:ut in regio
ne quam ab omni parte ſolitudines clauderent:itaq; unum tantum moratus diem qetis eorũ cá quos ha/
buerat ſecum itinere inde ſimili fugæ ĩ Dentilochos tranſcurrit:ſocii erant:ſed proptꝰ inopiam haud ſecꝰ
quam hoſtium fines macedones populati ſunt:rapiendo paſſim uillas primum dein quoſdam ẽt uicos
euaſtarunt nõ ſine magno pudore regis:cum ſociorum uoces neqq̃ deos ſociales nomẽq; ſuum implorá
tes audiret. Frumento deinde ſublato ĩ Medicam regreſſos:urbem:q̃ Petram appellant oppugnare eſt ad/
hortus:ipſe a campeſtri aditu caſtra poſuit. Perſeum filiũ cũ modica manu circũmiſit:ut a ſuperioribus lo
cis urbẽ aggrederet̃. Oppidani cũ terror undiq; inſtaret obſidibus datis in præſentia dediderunt ſeſe:idem
poſteaq̃ exercitus receſſit:obliti obſidum relicta urbe in loca munita & montes refugerunt.

Philippus omni genere laboris ſine ullo effectu fatigatis militibus & Didæ fraude prætoris auctis in
filium ſuſpicionibus in Macedoniam rediit:miſſus hic comes:ut ante dictũ eſt cum ſimplicitatem iuue/
nis incauti & ſuis haud ĩmerito ſuccenſentis:aſſentando indignádo ut & ipſe uicem eius captaret:in oĩa ul
tro ſuam offerens operam fide data arcana eius elicuit:fugá ad romanos Demetrius meditabat̃:cui conſi
lio adiutor deũ beneficio oblatus uidebat̃ Pæoniæ prætor:per cuius ꝓuinciá ſpem ceperat elabi tuto poſ
ſe. Hoc conſilium extẽplo & fratri prodit̃:& auctore eo indicat̃ patri:litteræ primum ad obſidentem pe
tram allatæ ſunt:inde heredotus pĩceps:hic amicoꝝ Demetrii erat:in cuſtodiam eſt coniectus: & Deme
trius diſſimulanter aſſeruari iuſſus:hæc ſuper cætera triſtem aduentũ in Macedoniá regi fecerũt: mouebát
eũ & præſentia crimina:expectandos tamen quos ad exploranda oĩa Romam miſerat:cenſebat. His anxi
us curis cũ aliquot menſes egiſſet:tandẽ legati iam ante præmeditatis in Macedoniam:quæ ab Roma re
nunciarent:uenerunt:q ſuper cætera ſcelera falſas ẽt litteras ſigno adulterino. T. Quĩtii ſignatas reddiderũt
regi:deꝑcatio erat ĩ litteris:ſi qđ adoleſcens cupiditate regni prolapſus ſecũ egiſſet:nihil eũ aduerſus ſuorũ
quẽquá facturũ:neq; eũ ſeſe eſſe:q ullius impii conſilii auctor futurus uideri poſſit. Hæ litteræ fidem Per/
ſei criminibus fecerunt:itaq; Herodotus extẽplo diu excruciatus ſine indicio rei ullius in tormẽtis morit̃.
Att̃. qbꝰ circũuẽtꝰ inſidiis Demetriꝰ piclitaret̃ — Demetriũ iteꝝ ad patrẽ accuſauit fuga ꝑ Pæoniá ꝑparata:arguebát & corrupti qdá:ut comites itineris eſ
ſent:maxĩe falſæ litteræ. T. Quintii urgebát:nihil tamẽ palam grauis ꝓnũciatũ de eo ẽ:ut dolo potius in
terficeret̃ nec id cura ipſius:ſed ne pœna eius cõſilia aduerſus romanos nudaret:ab Theſſalonica Demetria
dẽ ipſi cũ iter eẽt:ad Aſtreum Pæoniæ Demetricũ mittit cũ eodẽ comite Dida:Perſeum ad Pilippolin ad
obſides thracum accipiẽdos:digrediẽti ab ſe Didæ mádata dediſſe dicit̃ de filio occidẽdo. Sacrificiũ ab di
Demetrii interitus — da ſeu ĩſtitutũ:ſeu ſimulatũ ẽ:ad qđ celebrandæ iuitatus Demetrius ab Aſtreo Heracleá uenit:ĩ ea cœna di
cit̃ uenenũ datũ:poculo epoto extẽplo ſẽſit:& mox coortis doloribꝰ relicto cõuiuio cũ ĩ cubiculũ recepiſſet
ſeſe:crudelitatẽ patris cõqrẽs parricidiũ fratris ac Didæ ſcelus ĩcuſans torquebat̃:ĩtromiſſi deinde Thyrſis
qdá Stabureus & Berreus Alexáder iniectis tapetibus ĩ caput fauceſq; ſpiritũ ĩtercluſerũt:ita ĩnoxius ado/
leſcẽs:cũ ĩ eo ne ſimplici qdẽ genere cõtenti inimici fuiſſent:ĩterficit̃. Dũ hæc ĩ macedonia gerunt̃. L. Aemy
lius Paulus ꝓrogato cõſulari ĩperio pĩcipio ueris ligures ĩgaunos exercitũ ĩtroduxit: ubi primũ ĩ hoſtiũ
finibus caſtra poſuit:legati ad eũ ꝑ ſpẽm pacis petẽdæ ſpeculatũ uenerũt:negáti Paulo niſi cũ deditis paci/
ſci pacẽ:nõ tá id recuſabát:quá tꝑe aiebát opus eẽ:ut generi agreſti hoĩum ꝑſuaderet̃:ad hæc decẽ dieꝝ in
duciæ cum darent̃:petierunt deinde:ne trans montes ꝓximos caſtris pabulatũ lignatumq; milites ĩrẽt:cul
ta ea loca ſuoꝝ finiũ eſſe:id ubi impetrauere:poſt eos ipſos mõtes:unde auerterát hoſtem exercitu oĩ coa/
cto:repente multitudine ĩgenti caſtra romanoꝝ oppugnare ſimul partis oĩbus aggreſſi ſunt:ſumma ui to
tũ unum diẽ oppugnarunt:ita ut nec efferenti qdẽ ſigna romanis ſpatiũ:nec ad explicandá aciẽ locus eẽt:
Ro. caſtra a liguribus oppugnant̃ — cõferti ĩ portis obſtádo magis:quá pugnádo caſtra tutabat̃:ſub occaſu ſolis cum receſſiſſent hoſtes: duos
eqtes ad. M. Bebium cõſulẽ cũ litteris Piſas mittit:ut obſeſſo ꝑ ĩducias ſibi q̃primũ ſubſidio ueniret. Bebi
us exercitum. M. Pinario eunti in Sardiniá tradiderat:cæteꝝ & ſenatum litteris certiorẽ fecit obſideri a li/
guribus. L. Aemyliũ:&. M. Claudio Marcello:cuius ꝓxima ĩde ꝓuincia erat:ſcripſit:ut ſi uideret̃ ei:exer/
citũ ex Gallia traduceret in ligures:q. L. Aemylium liberaret obſidione. Hæc ſera futura auxilia erant:ligu
res ad caſtra poſtero die redeunt. Aemylius cum & uenturos ſciſſet:& educere ĩ aciẽ copias potuiſſe:intra
uallum ſuos tenuit ut extrahere rem in id tꝑs:quo Bebius cũ exercitu uenire a Piſis poſſet. Rome magná
trepidationem litteræ Bebii fecerunt:eo maiorẽ quod paucos poſt dies Marcellus:tradito exercitu Fabio:
Romá cum ueniſſet:ſpem ademit:eum q ĩ Gallia eẽt:exercitũ ĩ ligures traduci poſſe: qa bellum cũ hiſtris
eſſet ꝓhibentibus coloniá Aqleiá deduci:eo ꝓfectum Fabiũ neq; ĩde regredi bello ĩchoato poſſe:una & ea
ipſa tardior:quam tꝑs poſtulabat:ſubſidii ſpes erat:ſi conſules maturiſſent ĩ prouinciá ire:id ut facerent ꝓ
ſe quiſq; patrum uociferari:conſules niſi confecto delectu negare ituros ſe:nec ſuam ſegniciá:ſed uim mor
bi in cá eſſe:quo ſerius ꝓficiſcunt̃:non tamẽ potuerunt ſuſtinere cõſenſum ſenatus:qn paludati exirent:&
militibus:quos conſcriptos haberent:diẽ edicerẽt:quo Piſas cõuenirent:ꝑmiſſum:qua irent: ꝓtinus ſu/
bitarios milites ſcriberent:ducerẽtq; ſecum:& ꝑtoribus. Qu. Pætilio:&. Qu. Fabio ĩperatũ ẽ:ut Pætilius
duas legiones ciuium romanoꝝ tumultuarias ſcriberet:& omnes minores qnquaginta annis ſacramẽto

rogaret: Fabio ut ſociis latini nominis. xv. millia peditum octingētos equites iperaret: duumuiri nauales
creati. M. Macienus & C. Lucretius nauesq; iis ornatæ ſunt: cuiuſq; ad gallicum ſinum ꝓuincia erat: ipe-
ratū: ut claſſem primo quoq; tpe duceret in ligurum orā: ſi quo uſui eſſe. L. Aemylio: atq; eius exercitui
poſſet. Aemylius poſteaquā uſquam nihil auxilii oſtendebat interceptos credens eqtes: nō ul tra differen-
Aemylii
dum ratus quin ꝑ ſe fortunam tēptaret: priuſq; hoſtes uenirent: qui iā ſegnius ſecordiuſq; oppugnabāt: ad
ſtratage
quattuor portas exercitum inſtruxit: ut ſigno dato ſimul ex oībus partibus eruptionem facerēt: quattuor
ma
extraordinariis cohortibus duas adiunxit ꝓpoſito. M. Valerio legato: erumpere extraordinariis cohorti-
bus a porta iuſſit: ad dexteram principalem haſtatos legionis primæ inſtruxit: principes ex eadē legiōe in
ſubſidiis poſuit. M. Seruilio: & L. Sulpicio tribunis militum his ꝓpoſitis: tertia legio aduerſus principa-
lem ſiniſtram portā īſtructa ē: id tm̄ mutatum principes primi & haſtati in ſubſidiis locati. Sex. Iulius Cæ
ſar: & L. Valerius Cotta tribuni militum huic legioni præpoſiti ſunt. Qu. Fuluius Flaccus legatus cum
dextera ala ad quæſtoriam portā poſitus: duæ cohortes & triarii duaꝝ legionum in præſidio caſtroꝝ ma
nere iuſſi. Oēs portas concionabundus ipſe imperator circuit: & quibuſcunq; irritamētus poterat: iras mi
litum acuebat: nunc fraudē hoſtium incuſans q pace petita indiciis datis per ipm induciaꝝ tps contra ius
gentium ad caſtra oppugnāda uenissent: nunc quātus pudor eēt edocens ab liguribus latronibus uerius:
quā hoſtibus iuſtis Romanū exercitum obſideri quo ore quiſq; ueſtrum: ſi hinc alieno præſidio nō ueſtra
uirtute euaſeritis: occurret: nō dico eis militibus: qui Annibalēq; Philippumq; Antiochū maximos nr̄æ
ætatis reges duceſq; uicerunt: ſed iis qui eos ipſos ligures aliquotiēs pecoꝝ modo fugientes ꝑ ſaltus inui-
os conſectati ceciderunt: qd̄ Hiſpani: qd̄ Galli: qd̄ Macedones pœniue nō audeant: liguſtinus hoſtis uallū
romanū ſubit: obſidet ultro: & oppugnat: quē ſcrutantes antea in deuios ſaltus abditū & latentē uix īuenie
bamus. Ad hæc cōſentiens reddebat clamor: nullā militū culpā eſſe: quibus nemo ad erumpendum ſignū
dediſſet: daret ſignum intellecturos eoſdē: qui antea fuerint: romanos & ligures eſſe. Bina cis mōtes caſtra li
guꝝ erāt: ex iis primis diebus ſole orto pariter cōpoſiti oēs inſtructi ꝓcedebāt: tum niſi exatiati cybo uino
q; arma cū capiebāt diſperſi inordinati exibant: ut quibus ꝓ ſpe certum eſſet: hoſtes extra uallum ſigna nō
daturos: aduerſus ita incompoſitos eos uenientes clamore pariter oīum: qui in caſtris erant: calonū quoq;
& lixaꝝ ſublato ſimul oībus portis romani eruperunt. Liguribus adeo improuiſa res fuit: ut ꝑ inde ac ſi
inſidiis circūuenti forent: trepidarēt: exiguum tpis aliqua forma pugnæ fuit: fuga deinde effuſa effugienti
um paſſim cædes erat: equitibus dato ſigno ut cōſcenderent equos: nec effugere quēquam ſinerent: in caſtra
oēs trepida fuga compulſi ſunt: deinde ipſis exuti caſtris ſupra. xv. milia liguꝝ eo die occiſa: capta duomil
lia quingenti. Triduo poſt ligurum ingaunoꝝ omne nomē obſidibus datis in dicionem uenit: guberna-
Ligurum
tores nautæq; conquiſiti q ꝑdatores fuiſſent: nauibꝰ atq; oēs in cuſtodiam coniecti a. M. Macienio duum
cædes
uiro naues eius generis in liguſtina ora. xxxii. captæ ſunt. Hæc qui nunciarēt: litteraſq; ad ſenatum ferrent
L. Aurelius Cotta. C. Sulpicius Gallus Romam miſſi: ſimulq; peterent: ut. L. Aemylio confecta prouin-
cia decedere & deducere ſecum milites liceret atq; dimittere. Vtrunq; ꝑmiſſum ab ſenatu: & ſupplicatio ad
oīa puluinaria per triduum decreta: iuſſiq; prætores Petilius urbanas dimittere legiones: Fabius ſociis at-
q; nomini latina remittere delectum: & uti prætor urbanus conſulibus ſcribere ſenatū æquū cenſere ſubita
rios milites tumultus cā conſcriptos primo quoq; tpe dimitti. Colonia Grauiſcæ eo anno deducta ē in
agrum ethruſcū de tarquinienſibus quondā captum: quina iugera agri data: triumuiri deduxerūt. C. Cal-
phurnius Piſo. P. Clau. pulcher. C. Terentius Hiſter. ſiccitate & inopia frugum inſignis annus fuit. ſex mē
ſes nunq̄ pluiſſe memoria ꝓditū. Eodem anno in agro. L. Petilii Scribæ ſub ianiculo: dum cultores altꝰ
moliunt terrā: duæ lapideæ arcæ octonos ferme pedes longæ: quaternos latæ inuentæ ſunt opculis plum
bo deuinctis: litteris latinis græciſq; utraq; arca inſcripta erat: in altera Numam Pompilium Pōponis filiū
Libri
regem romanoꝝ ſepultum eē: in altera libros Numæ Pompilii ineſſe: Eas arcas cum ex amicoꝝ ſentētia
Numæ
dominus apuiſſet: q̄ titulū ſepulti regis habuerat inanis inuenta ſine ullo ueſtigio corporis humani aut ul
lius rei ꝑ tabem tot annoꝝ oībus abſumptis: in altera duo faſces candelis inuoluti ſeptenos habuere libros
nō integros modo: ſed recentiſſima ſpecie: ſeptem libri latini de iure pontificio erant: ſeptem græci de diſci-
plina ſapientiæ: q̄ illius ætatis eſſet potuit: adiicit Antias Valerius pythagoricos fuiſſe: uulgatæ opinioni:
q̄a creditur Pythagoræ auditorem fuiſſe Numam: mendacio probabili accōmodat fidem. Primo ab ami
cis: q in re pſenti fuerunt: libri lecti: mox pluribus legentibus cum uulgarentur. Qu. Petilius ꝑtor urbanꝰ
ſtudioſus legendi hos libros a. L. Petilio ſumpſit: & erat familiaris uſus: quid Scribam eum quæſtor. Qu.
Petilius in decuriam legerat. Lectis reꝝ ſummis cū aīaduertiſſet pleraq; diſſoluendaꝝ religionum eſſe. L.
Petilio dixit ſeſe eos libros in ignē cōiecturꝝ eē: priuſq̄ id faceret: ſe ei ꝑmittere: uti ſiqđ ſeu ius: ſeu auxiliū
ſe habere ad eos libros repetēdos exiſtimaret: experiret: id īegra ſua gratia eū facturū. Scriba ad tribunos
plebis adit: ad tribunis ad ſenatum res eſt reiecta: prætor ſe & iuſiurandum dare paratum eſſe aiebat libros
eos legi ſeruariq; non oportere. Senatus cenſuit ſatis habendum: quod prætor iuſiurandum polliceretur:
libros primo quoq; tempore ī comitio cremādos eſſe: pretium pro libris: quantum. Qu. Petilio ꝑtori ma
iorīq; parti tribunoꝝ plebis uideretur: domino eſſe ſoluendū: id Scriba non accepit: libri ī comitio igne a
uictimariis in conſpectu populi cremati ſunt. Magnum bellum ea æſtate coortum ī Hiſpania citeriore ad
Libri
v. & xxx. millia hominum quantum nunquam ferme antea celtiberi cōparauerant. Qu. Fuluius Flaccus
Numæ
eam obtinebat ꝓuinciā: is q̄a armare iuuētutē celtiberos audierat: & ipſe quāta poterat: a ſociis auxilia cō
publice
traxerat: ſed nequaquā numero militum hoſtē æquabat. Principio ueris exercitū in Carpētaniā deduxit:
cremati

& caſtra locauit ad oppidũ Eburiã modico ꝑſidio in urbe poſito. paucis poſt diebus celtiberi millia duo
fere inde ſub colle poſuerunt caſtra quos ubi adeſſe ꝑtor romanus ſenſit. M. Fuluiũ fratrẽ cũ duab⁹ turmis
socioꝝ eqtum ad caſtra hoſtiũ ſpeculatũ miſit: ut uiſeret: q̃ta eẽnt: pugna abſtineret: reciperetq; ſeſe: ſi hoſtiũ
eqtatũ exeuntẽ uidiſſet. Ita ut ꝓceptũ erat: fecit: ꝑ dies aliquot nihil ultra motum quam ut hæ duæ turmæ
oſtẽderent: deinde ſubducerent: ubi eqtatus hoſtiũ ꝓcurriſſet: poſtremo celtiberi oĩbus peditũ equitumq;
copiis caſtris egreſſi acie dextera medio fere ſpatio inter bina caſtra cõſtiterunt: cãpus erat: planus omnis
Ro. prætores ſtratagema & aptus pugnæ: ibi ſtetere hiſpani hoſtẽ expectãtes. Romanus intra uallũ ſuos cõtinuit per quatriduũ cõ
tinuum & illi eodẽ loco aciẽ inſtructã tenuerunt: ab romanis nihil motũ: inde qeuere ĩ caſtris celtiberi: qa
pugnæ copia nõ fiebat: eqtes tñ in ſtationẽ egrediebant: ut parati eſſent: ſiqd ab hoſte moueret: pone caſtra
utriq; pabulatũ & lignatum ibant neutri alteros ĩpedientes. Prætor romanus ubi ſatis tot dieꝝ qete credi
dit ſpẽ factã hoſti nihil ſe priorẽ motuꝝ. L. Aciliũ cũ ala ſiniſtra & ſex millibus ꝓuincialiũ auxilioꝝ circũ
ire mõtes iubet: q ab tergo hoſtibus erant: inde ubi clamorẽ audiſſet decurrere ad caſtra eoꝝ: nocte profecti
ſunt: ne poſſent cõſpici. Flaccus luce prima. C. Scriboniũ ꝑfectũ ſocium ad uallum hoſtiũ cũ eqtibus extra
ordinariis ſiniſtræ alæ mittit: quos ubi & ꝓpius accedere & plures: quã ſoliti erant: celtiberi cõſpexerunt:
oĩs eqtatus effundit caſtris: ſimul & peditibus ſignũ ad excundũ dat. Scribonius: ut ꝓceptũ erat: ut primũ
fremitũ eqſtrium audiuit: auertit equos & caſtra repetit: eo effuſus ſequi hoſtes: primo eqtes: mox & pedi
tũ acies aderat: haud dubia ſpe caſtra eo die ſe oppugnaturos quingẽtos paſſus ab uallo aberant: Itaq; ubi
Flaccus ſatis abſtractos eos a ꝑſidio caſtroꝝ ſuoꝝ ratus eſt: intra uallum exercitũ inſtructo tribus partib⁹
clamore nõ tñ ad ardorẽ excitãdum pugnæ ſublato: ſed ẽt ut q in montibus erant: exaudirent: nec morati
Celtiberorũ caſtra capiunt ſunt: qn decurrerent: ſicut ĩperatũ erat ad caſtra: ubi quinq; milliũ armatoꝝ nõ amplius relictũ erat ꝑſidiũ
quos cũ & paucitas ſua: & multitudo hoſtium: & ĩprouiſa res terru iſſet: ꝓpe ſine certamine capiunt caſtra
caſtris q̃ pars maxĩe a pugnantib⁹ cõſpici poterat iniecit Acilius ignẽ: poſtremi celtiberoꝝ: qui ĩ acie erãt pri
mi flamã cõſpexere: deinde ꝑ totã aciẽ uulgatũ ẽ caſtra amiſſa eẽ: & tum maxĩe arderẽt: unde illis terror ide
romanis aĩus creuit: iã clamor ſuoꝝ uincẽtium accẽdebat: tã ardentia hoſtiũ caſtra apparebant. Celtiberi
parumꝑ ĩcertis aĩs fluctuati ſunt: cæteꝝ poſteaquã receptus pulſis nullus erat nec uſquã niſi ĩ certamie ſpes
ꝑtinacius deintegro capeſſunt pugnã acie media urgebant acriter a qnta legione: aduerſus leuum cornu in
Celtiberorũ cædes quo ſui generis prouincialia auxilia inſtruxiſſe romanos cernebant cũ maiore fiducia ĩtulerunt ſigna: iã ꝓ
pe erat: ut ſiniſtrũ cornu pelleret: Romanis in ſeptia legio ſucceſſiſſet: ſimul ab oppido Eburia: q in ꝑſidio
relicti erãt: medio ardore pugnæ aduenerunt: & Acilius e tergo erat: diu ĩ medio cæſi celtiberi: q ſuperant:
in oẽs ꝑtes capeſſunt fugã: equites bipartito ĩ eos emiſſi magnã cædẽ ædidere: tria &. xx. millia hoſtiũ eo
die cæſa: capta quattuor millia &. dccc. cũ equis plus qngentis: & ſigna militaria. lxxxvii. Magna uictoria
non tñ ĩcruenta fuit: romani de duabus legionibus milites paulo plus. cc. ſociũ latini noĩs. dccc. triginta ex
ternoꝝ auxiliarium mille ferme & quadringẽti ceciderunt. Prætor in caſtra uictorẽ exercitũ reduxit. Aci
lius manere ĩ caſtris ab ſe captis iuſſus: poſtero die ſpolia de hoſtibus lecta & ꝓ cõcione donati: quoꝝ uir
tus ĩſignis fuerat: ſauciis deinde in oppidum Eburiã deuectis ꝑ Carpetaniã ad Cõtrebiã deductæ legiones
ea urbe circũſeſſa cum a celtiberis auxilia accerſiſſet: morantibus iis nõ quia ipſi cunctati ſunt: ſed quia pro
fectos a domo inexplicabiles cõtinuis imbribus uiæ & ĩflati amnes tenebãt: deſperato auxilio ſuoꝝ ĩ dedi
tionẽ uenit. Flaccus quoq; tempeſtatibus fœdis coactus exercitum oẽm in urbem introduxit. Celtiberi q
domo profecti erant: deditionis ignari cum tandẽ ſuperatis ubi primum remiſerunt imbres oĩbus Con
trebiam uceniſſent: poſteaquam caſtra nulla extra mœnia uiderunt: aut in alteram partem tranſlata rati aut
receſſiſſe hoſtes: per negligentiam effuſi ad oppidum acceſſerunt: in eos duabus portis romani eruptiõem
fecerunt: & in compoſitos adorti fuderunt: quæ res ad reſiſtendum eos: & ad capeſſendam pugnam impe
diit: quod non uno agmine nec ad ſigna frequentes ueniebant eadem magnæ parti ad fugã ſaluti fuit: ſpar
ſi. n. toto paſſim campo ſe effuderunt: nec uſq̃ confectos eos hoſtis circũuenit: tamen ad duodecĩ millia ſunt
cæſa: capta plus quinque millia hoſtiũ: equi quadrigẽti: ſigna militaria. lxii. quidã latini: qui e fuga domũ
Recẽtior Barbarorũ cædes ſe recipiebant: alterum agmen celtiberoꝝ uenientium deditionẽ Cõtrebiæ & ſuã cladem narrãdo auerterũt
extẽplo in uicos caſtellaq; ſua oẽs dilapſi. Flaccus a Cõtrebia profectus ꝑ Celtiberiã populabundus ducit
legiones multa caſtella oppugnando: nec maxima pars celtiberorum in deditionem uenit: hæc in citeriore
Hiſpania eo anno geſta: in ulteriore Manlius prætor ſecunda aliquot prælia cum luſitanis fecit.

Aquileia Colonia Aquileia colonia latina eodẽ anno in agro galloꝝ ẽ deducta: tria millia peditum: quibus data quinqua
gena iugera: cẽturionibus cẽtena: cẽtena quadragena equites acceperũt: triũuiri deduxerũt. P. Cornelius Sci
Aedes Veneris pio Naſica. C. Flaminius. L. Manlius Accidinus: Aedes duæ eo anno dedicatæ ſunt: una Veneris Erycinæ
ad portã collinã dedicauit. L. Portius. Lucii filius Lietanus duũuir: uota erat ab conſule. L. Portio liguſti
Aedes pietatis no bello: altera in foro olitorio Pietatis: eam ædẽ dedicauit. M. Atilius Glabrio duũuir: ſtatuãq; auratã:
quæ prima oĩum ĩ Italia ẽ ſtatua aurata pr̃is Glabrionis poſuit: iis erat: qui eã ædẽ uouerat: quo die cũ re
ge Antiocho ad Termopylas depugnaſſet: locaueratq; idẽ ex ſenatuſcõſulto. Per eoſdẽ dies: quib⁹ hæ ædes
dedicatæ ſunt. L. Aemylius Paulus cõſul ex liguribus ingaunis triũphauit: trãſtulit coronas aureas quinq;
& uiginti: nec ꝑterea qcq̃ auri argẽtiq; in eo triũpho latũ: captiui multi principes liguꝝ ante currũ ducti:
æris trecenos militibus diuiſit. Auxerunt eius triũphi famã legati liguꝝ pacẽ ꝑpetuã orãtes: ita ĩ aĩum in
duxiſſe ligurũ gentẽ nulla unq̃ arma niſi imperata a Po. Ro. ſumere Reſpõſum a Quĩto Fabio ꝑtore ẽ li
guribus iuſſu ſenatus orationẽ eam nõ nouã liguribus eẽ: mens uero ut noua & orationi conueniens eẽt:

ipſoꝝ:id plurimũ referre:ad cõſules irent: & q̃ ab iis ĩperata eẽnt:facerent:nulli alii quã cõſulibus ſenatum
creditũ eẽ:ſyncera fide ĩ pace ligures eſſe:pax in liguribus fuit. In Corſica pugnatũ eſt cum corſis ad duo
millia eoꝝ. M. Pinarius p̄tor in acie occidit:qua clade cõpulſi obſides dederunt:& ceræ.c.millia pondo.
Inde ĩ Sardiniã exercitus ductus:& cũ bileſibus gente ne nũc qdẽ oĩ parte pacata ſecũda ꝓlia facta Cartha-
gineſibus eodẽ anno.c.obſides redditi:pacẽq; cũ iis po.ro.nõ ab ſe tm̃:ſed rege ẽt Maſiniſſa ꝓſtitit q tum
ꝓſidio armato agrũ q in cõtrouerſia erat:obtinebat. Ocioſam ꝓuinciã cõſ.habuerũt. M. Bebius comitio-
rũ cã Romã reuocatus cõſules creauit. A. Poſthumiũ Albinũ Luſcũ &. C. Calphurniũ Piſonẽ: p̄tores ĩde
facti. T. Sẽpronius Gracchus. L. Poſthumius Albinus. P. Cornelius Mamercus. T. Minutius Mellicul⁹
A. Hoſtilius Mancinus. C. Menius:ii oẽs mg̃ratus idibus Martiis inierũt. Pricipio eius ãni:quo. A. Poſt
humius Albinus &. C. Calphurnius Piſo cõſules fuerũt:ab. A. Poſthumio cõſule in ſenatũ introducti: q
ex Hiſpania citeriore uenerãt:a. Qu. Fuluio Flacco. L. Minutius legatus & duo tribuni militũ. T. Menius
&. L. Terentius Maſſaliotha:hi cũ duo ſecũda ꝓlia deditionẽ Celtiberiæ cõfectã ꝓuinciã nũciaſſent:nec ſti
pendio: qđ mitti ſoleret:nec frumẽto portato ad exercitũ in eũ annũ opus eẽ:petierunt ab ſenatu primum
ob res ꝓſpere geſtas:ut diis ĩmortalibus honos haberet̃:deinde ut. Qu. Fuluio decedẽti de ꝓuĩcia deporta
re inde exercitũ:cuius forti opa & ipſi & multi ante eũ p̄tores uſi eẽnt:liceret:qđ fieri p̄ter q̃:qđ ita deberet:
ẽt ꝓpe neceſſariũ eẽt:ita.n.obſtinatos eſſe milites:ut nõ ultra retineri poſſe in ꝓuincia uiderentur: iniuſſu-
q; abituri inde eſſent ſi nõ dimitterent̃:aut in pnicioſam:ſi q̃s ĩpenſæ retineret:ſeditionẽ exarſuri. Conſuli-
bus ambobus ꝓuinciã ligures eẽ ſenatus iuſſit:p̄tores inde ſortiti ſunt. A. Hoſtilio urbana. T. minutio pe
grina euenit. P. Cornelio Sicilia. C. Menio Sardinia:Hiſpanias ſortiti. L. Poſthumius ulteriorẽ. T. Sẽpro
nius citeriorẽ. Is qa ſucceſſurus. Qu. Fuluio Flacco erat:ne uetere exercitu ꝓuincias ſpoliaret̃: q̃ro: inquit
de te. L. Minutii cũ cõfectã ꝓuinciã nũcies:exiſtimeſne celtiberos ꝑpetuo in fide mãſuros:ita ut ſine exerci
tu ea ꝓuincia obtineri poſſit:ſi neq; de fide barbaroꝝ qcq̃ recipe aut affirmare nobis potes:& habendum
illic utile exercitũ cẽſes:utꝝ tandẽ auctor ſenatui ſis ſupplementũ in Hiſpaniã mittendi:ut ii mõ qbus eme
rita ſtipendia ſint:milites dimittant̃:ueteribus militibus tyrones ĩmiſceant̃ an deductis de ꝓuincia ueteri-
bus legionibus nouas cõſcribẽdi & mittendi:cũ contẽptũ tyrociniũ ẽt mitiores barbaros excitare ad rebel
landũ poſſit:dictu quã re facilius ſi ꝓuinciã ingenio ferocẽ rebellatricẽ cõfeciſſe:paucæ ciuitates: ut qdem
ego audio quas:ui ĩna maxime hyberna p̄mebant:in ius deditionẽq; uenerũt:ulteriores in armis ſunt: q̃
cũ ita ſint ego tamẽ hæc p̄dico. P. C. me exercitu eo:q nunc ẽ rẽp. adminiſtratuꝝ:ſi deducat ſecũ Flaccus le-
giones loca pacata me ad hybernacula electuꝝ:neq; nouũ militẽ ferociſſimo hoſti obiectuꝝ. Legatus ad
ea:q̃ interrogatus erat:reſpõdit:neq; ſe:neq; quẽq̃ aliũ diuinare poſſe:qđ in aĩo celtiberi haberẽt:aut porro
habituri eſſent:itaq; negare nõ poſſe quin rectius ſit ẽt ad pacatos barbaros nondũ ſatis aſſuetos imperio
exercitũ mitti nouo aũt an uetere exercitu poſſit tutius eẽ dicere:qui poſſit:qua fide celtiberi in pace manſu
ri ſint:ſimul & q illos exploratũ habeat:q̃turos milites:ſi diutius in ꝓuincia retineant̃:ſi ex eo:quod aut
inter ſe loquant̃:aut clamatiõibus apud cõcionantẽ impatorẽ ſignificent quid ſentiãt:coniectandũ ſit palã
uociferatos eſſe aut imperatorẽ in ꝓuincia retenturos:aut cũ eo in Italiã uenturos eẽ. Diſceptationem ĩter
p̄torem legatũq; cõſulũ relatio interrupit:qui ſuas armari ꝓuincias:priuſq̃ de p̄toris exercitu ageret̃:æquũ
eẽ cẽſebãt:nouus oĩs exercitus cõſulibus ẽ decretus:binæ legiones romanæ cũ ſuo equitatu: & ſociũ latini
noĩs q̃tus ſemp numerus.xv.millia peditũ &.dccc.equites:cũ hoc exercitu apuanis liguribus: ut bellum ĩ
ferrent:mandatũ ẽ. P. Cornelio:&. M. Bebio ꝓrogatũ imperiũ:iuſſiq; ꝓuincias obtinere: donec cõſules
ueniſſent:tum ĩperatũ ut dimiſſo:quem haberent:exercitu reuerterent̃ Romã. De. T. Sẽpronii deinde exer
citu actũ eſt:nouã legionẽ ei quinq; milliũ &.cc.peditum cũ equitibus quadrigentis cõſules ſcribere iuſſi:
& mille p̄terea peditũ Romanoꝝ quinquaginta equites:& ſociis e noĩe latino ĩperari ſeptẽmillia peditum
ccc.equites:cũ hoc exercitu. T. Sẽproniũ ire in Hiſpaniã placuit citeriorẽ. Qu. Fuluio ꝑmiſſum:ut q mili
tes ante. Sp. Poſthumiũ cõſulẽ. Qu. Martiũ cõſulẽ ciues Romani:ſociiue in Hiſpaniam tranſportati eẽnt:
& p̄terea ſupplemẽto adducto quot amplius duabus legionibus:quam decẽmillia &.cccc.pedites:ſexcen-
ti equites eſſent:& ſocium latini noĩs.xii.millia.dc.equites:quorum forti opera duobus aduerſus celtibe-
ros prælis uſus. Qu. Fuluius eſſet eos:ſi uideretur:ſecum deportaret:& ſupplicationes decretæ:quod is ꝓ
ſpere remp.geſſiſſet:& cæteri prætores in prouincias miſſi. Qu. F. Buteoni prorogatum in Gallia imperi
um eſt:octo legiones præter exercitum ueterem:qui in liguribus in ſpe propinqua miſſionis erat:eo anno
eſſe placuit:& is ipſe exercitus ægre explebatur propter peſtilentiam:quæ iam tertium annum urbẽ roma
nam atq; Italiam uaſtabat. Prætor. T. Minutius & haud ita multo poſt conſul. C. Calphurnius moritur:
multi alii omnium ordinum illuſtres uiri:poſtremo prodigii loco ea clades haberi cœpta eſt:Gaius Serui
lius Pontifex maximus piacula iræ deum cõquirere iuſſus:decẽuiri libros inſpicere:cõſul Apollini Aeſcu-
lapio Saluti dona uouere:& dare ſigna inaurata:quæ uouit:deditq;:decemuiri ſupplicationem in biduũ
ualitudinis cauſa & per omnia fora conciliabulaq; edixerunt.

Pax liguribus data

A. Poſthumi. &. C. calphurnius conſ.

Prætoris & legati diſceptatio

Ordinatio ꝓuinciarum

FINIs.

T. Liuii patauini Decades expliciunt: Venetiis per Georgium de Ruſco
nibus Mediolanenſem: ſũma cura & diligenti ſtudio Impreſ-
ſæ. Anno ab Incarnatione dñi.1501.die.4.Decẽbris.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf